DE SANGVINE CHRISTI

Libri Quinque.

IN QVIBVS DE ILLIVS NATVRA, effusionibus, ac miraculis copiosè disseritur.

Tùm Sacræ Scripturæ loci, Sanctorum Patrum, ac Theologorum sententiæ varijs disputationibus illustrantur.

Authore FRANCISCO COLLIO *Sacræ Theologiæ, ac Collegij Ambrosiani Doctore.*

CVM PRIVILEGIO.

MEDIOLANI;

Ex Collegij Ambrosiani Typographia. M. DC. XVII.

Tibi Francisco Collio Collegij Ambrosiani Doctori Libros Quinque De Sanguine Christi omnium Doctorum suffragijs, consensuq. receptos imprimendi facultatem damus.

Antonius Rusca Collegij Ambrosiani Praeses suo, & Collegarum nomine.

Imprimatur.

Frater Aloysius Bariola Augustinianus Consultor S. Officij pro Reuerendissimo Inquisitore.

Al. Bossius Can. Ord. Theol. pro Illustrissimo D. Cardinali Archiepiscopo.

Vidit Saccus pro Excellentiss. Senatu.

INDEX DISPVTATIONVM, ET CAPITVM, QVÆ IN ISTO VOLVMINE HABENTVR.

Primus Liber.

Qui est de natura, & proprietatibus Sanguinis Christi continet Disputationes 5. Capita vero 32.

DISPVTATIO PRIMA.
De nomine, veritate, & natura sanguinis Christi.

DISPVTATIO SECVNDA.
De nutrimentali, & vitali Sanguine Christi.

An

DISPVTATIO TERTIA.

An sanguis Christi inter humanæ eiusdem naturæ partes sit constituendus.

DISPVTATIO QVARTA.

An sanguis Christi anima præditus esset.

DISPVTATIO QVINTA.

De mente Angelici Doctoris circa hactenus agitatas quæstiones.

Liber

INDEX.

Liber Secundus.

Qui est de vnione hypostatica sanguinis Christi, continet Disputationes quinque, Capita autem 22.

DISPVTATIO PRIMA.

De Vnione hypostatica sanguinis Christi.

DISPVTATIO SECVNDA.

De vnione hypostatica crescentis sanguinis Christi.

DISPVTATIO TERTIA.

De ratione, qua recenter in Christo genitus sanguis ad Verbi hypostasim euehi potuit.

Quænam

DISPVTATIO QVARTA.

Quid fidei Catholicæ dogmata statuāt de vnione sanguinis Christi facta cum Verbo.

DISPVTATIO QVINTA.

De vnione hypostatica ad resolutas sanguinis Christi partes comparata.

Liber Tertius.

Qui est de sex primis sanguinis dominici effusionibus, continet Disputationes quindecim, Capita vero 59.

DISPVTATIO PRIMA.

De multiplici numero effusionum sanguinis Christi.

DISPVTATIO SECVNDA.

De iisdem sanguinis domini effusionibus peculiariter consideratis.

DI-

INDEX.

DISPVTATIO TERTIA.

Super illis verbis D. Lucæ. Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

DISPVTATIO QVARTA.

De substantiali sudoris sanguinei perfectione, ac de alijs quibusdã dubijs ad sudorem sanguineum spectantibus.

DISPVTATIO QVINTA.

De sudoris sanguinei emissione.

DISPVTATIO SEXTA.

De vna sanguinei sudoris effusione.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Causa Sanguineis Sudoris.

DISPVTATIO OCTAVA.

De fine Sanguinei Sudoris.

DISPVTATIO NONA.

De Pelicani natura.

DISPVTATIO DECIMA.

De Sanguine vi verberum expresso.

DISPVTATIO VNDECIMA.

De flagellationis Christi columna.

INDEX.

DISPVTATIO DVODECIMA.

De effusione sanguinis in Cruce peracta.

DISPVTATIO XIII.

De numero Clauorum.

DISPVTATIO XIV.

De effusionibus sanguinis Christi sibi inuicem comparatis.

DISPVTATIO XV.

De effusione sanguinis Christi absolutè considerata.

Liber Quartus.

Qui est de sanguine ex latere Christi prosiliente, continet Disputationes nouem, Capita vero 48.

DISPVTATIO PRIMA.

De praeclaris misterijs aquæ, & sanguinis olim effusi ex latere Saluatoris.

DISPVTATIO SECVNDA.

De virtute, & efficacia, quæ sanguinis fluxum è latere prouocauit.

DISPVTATIO TERTIA.

De sanguine ex peremptis corporibus dimanante.

DISPVTATIO QVARTA.

De natura, & causa aquæ profluentis ex latere Christi.

DISPVTATIO QVINTA.

Qua ratione in mortuo corpore Saluatoris generata sit aqua.

DISPVTATIO SEXTA.

De cæteris difficultatibus huius mysterij aquæ, & sanguinis.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De lancea, & milite, qui pectus Christi aperuit.

Superiori

DISPVTATIO OCTAVA.

De prodigioso sanguine Christi.

DISPVTATIO NONA.

De prodigiosi sanguinis natura.

Liber Quintus.

Continet Disputationes vndecim, Capita vero 45.

DISPVTATIO PRIMA.

De sanguine Christi super terram effuso.

Quæ

DISPVTATIO SECVNDA.

De varijs rationibus præsentis difficultatis ..

DISPVTATIO TERTIA.

De communicatione idiomatum.

DISPVTATIO QVARTA.

An periculosum sit, negare sanguinem Christi in triduo vnione hypostatica caruisse.

DISPVTATIO QVINTA.

De immarcescibilitate sanguinis Christi.

DISPVTATIO SEXTA.

De copia sanguinis Christi iam gloria donati.

DI-

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Christi præputio.

DISPVTATIO OCTAVA.

De copia sanguinis Christi resurgentis.

DISPVTATIO NONA.

De peculiari S. Thomæ via circa allatas quæstiones.

DISPVTATIO DECIMA.

An sanguini Saluatoris iustis de causis humana redemptio præsertim tribuatur.

DISPVTATIO VLTIMA.

An sanguis ex latere Saluatoris erumpens humanæ redemptionis opus fuerit.

F I N I S.

INDEX

Alphabeticus memorabilium rerum, & verborum, quæ in hoc opere tractantur.

† Leui-

B

Effu-

Fœ-

tam

I

L

N

Paulus

F I N I S.

Errata ſic corrige:

Primus numerus paginam, ſecundus verſum ſignificat.

36. 12. abſtractione. 72. 30. hauſtum. 75 7. ob hanc eandem. 95. 3. clari. 98. 23. quippe qui reſiduus. 119. 12. propius. 120. 1. in terris. 135. 4. perfectas. 131. 30. perfectiſſima. 184. declarationes. 187. & 191. Directorium. 192. 17. namq. 194. 17. & vbiq; 216. 12. nec. 22 tolle. ſecundũ eſt. 241. 10. orationem 256. 22. facillimè. 292. 15. munus. 303. in hoc ipſum intuenti. 319. 10. diſſoluerit 366. 1. arte 394. & libro 441. 25. loris. 455. 16. patefecit. 350 9. callidiſſimo. 480. 29. vim. 502. 14. tolle uti. 524. 3. Maldonatum eis vti. 538. 24. ſententia. 586. 16. præcordijs. 602. 5. veritatis. 612. 7. totum 622. 6. tingeretur. 623 13. eſt. 627. 1. in fluendo. 631. 2. vim. 661. 27. poteſtati ſubiectum. 669. 28 oppidum. 723. 7. propterea. 736. 11. tolle aſſerere. 777. 10. exiſtentiam. 842. 24. ſerti. 865. 18. compoſitio. 880. 1. ex 882. 13. auerſantur. 890. 6. explicaret. 890. 10. poſſe eſſe. 898. 9. quo. 897. 29 prouidit. 906. 1. dictu. 907. 3. de merito.

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambrosiani Doctoris*.

DE SANGVINE CHRISTI

LIBER PRIMVS.

Totius operis diuisio.

DE ſanguine Chriſti verba facturus ab operis partitione exordior; atque diuido totam iſtam de ſanguine Saluatoris quæſtionem in libros quinque, in quibus dicam de natura, & proprietatibus Sanguinis Chriſti: de vnione hypoſtatica eiuſdem: de ſex effuſionibus: de aqua, & ſanguine ex vulnere lateris, percuſſis Chriſti imaginibus, & ſacra ſynaxi effuſo, ac tandem de cæteris omnibus, quæ de mortui, ac reuiuiſcẽtis Chriſti ſanguine tractari poſsũt.

DISPVTATIO PRIMA.

De nomine, veritate, & natura sanguinis Christi.

CAP. I.

De multiplici appellatione sanguinis Christi.

Sanguis pretiosus.

Varia, ac multiplici appellatione in Sacris litteris Christi sanguinem vsurpari consueuisse reperio. Sæpè enim pretiosi sanguinis nomen obtinet, vti locuples testis est Apostolici ordinis princeps ita scribens. *Scientes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis; sed pretioso sanguine quasi agni immaculati, & incontaminati Christi*; & meritò, cum certissimum sit eam esse sanguinis Christi dignitatem, & excellentiam, quæ mortales omnes, atq; terrenas opes longissimè vincit. Aliquandó etiam redemptionis sanguis appellatur, quià virtute illius saluator liberauit, ac redemit genus humanum, quod cæcis peccati, & ignorantiæ tenebris inuolutum satanica tyrannide opprimebatur. Sic enim legimus. Apocalypsis quinto. *Dignus es domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo*, & rursus ad Ephesios primo. *In quo habemus redemptionem per sanguinem eius (remissionem peccatorum) secundum diuitias gratiæ eius*. Et quoniã sanguinis Christi merito iustitiæ donum à Deo obtinemus; idcircò iustificantis nomen sanguis Christi adeptus est. *Multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum*. Ad Romanos 5. Pariter, quia peccati maculas abstergit, & coinquinata

Epistola prima c. 1.

Sanguis redemptionis.

Sanguis iustificationis.

Sãguis emũdationis, & sanctificationis.

vitijs

vitijs pectora nostra purgando sanctiora reddit, emundationis, & sanctificationis nominibus in diuinis litteris appellatur; in quibus solemnes sunt illæ voces. *Si enim sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum sanctū semetipsum obtulit immaculatū Deo emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti*, & mox. *Propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam passus est, &* rursus *Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato.* Nonnūquam sanguis Christi nominibus ablutionis, & aspersionis notatur, vt videre est Apocalypsis primo. *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo*, & rursus cap. 7. *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni.* Ad hæc quia graues in Deo, & homine inimicitias non solū extinxit sanguis Christi, sed etiam ad amicitiam, consuetudinemq. quodammodo, si ita loqui fas est, vtrūq. traduxit, ac Deum, quem meritissimè propter scelera nostra infensum habebamus, propitium nobis effecit; idcircò propitiantis, atque pacificantis nominibus dicitur Apostolo teste. *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.* Et ad Colossenses 1. *Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Dictū etiā cōperies sanguinē testamenti, quo videlicet datur homini ius aspirādi ad cœlestem illā bonis omnibus circumfluentem patriam, vbi reuelata facie Deum beati contemplantur Matthæi 27. *Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, &*

Ad Hebr. 9.

Ad Hebr. 13.

Ioannis 1.

Sanguis ablutionis, & aspersionis.

Sanguis propitiationis.

Ad Romanos 3.

Sanguis testamenti.

bis, & pro multis effundetur; & ad Hebræos 13. *Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium in sanguine testamenti æterni Dominum nostrum Iesum Christum aptet vos.* Amplius partæ ab omnibus sanctis contra Cacodæmonem victoriæ dux dicitur Apocalypsis 12. *Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & propter verbum testamenti sui.* Sed quid plura? cum virtute huius sanguinis tutum iter ad æterna tabernacula patuerit non ipsi solum mediatori, verum etiam cæteris omnibus Euangelicæ doctrinæ fidem profitentibus, an non iure merito noua rursus appellatione ducis, ac comitis ad æternam vitam sanguis Christi donari potest? Sic scribente Apostolo. *Christus per proprium sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta* ad Hebræos nono, & ad Ephesios 2. *Nunc autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi.* Dici etiam potest sanguis acquisitionis; quãdoquidem *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quã acquisiuit sanguine suo.* Possem alias huiuscemodi sanguinis Christi appellationes recensere, quibus solet significari, verum quia ad has, quas tetigimus, cæteræ reuocari facilè possũt, nobis ideo ad alia pergendum est.

Sãguis victoria.

Sãguis ducens ad æternam vitam.

Sanguis acquisitionis.

CAP. II.

De veritate sanguinis Christi.

AC inquirendum, quænam sit sanguinis Christi veritas; de quo esti ita concors sit omnium catholicorum sententia, vt nulla ratione citra apertam here-

ſis labem ambigi poſſit, quin in Mediatore noſtro verus, ac naturalis ſanguis reperiatur; attamen quia non omnes rectum veritatis catholicæ tramitem ſunt ſequuti, idcircò breuiter teſtimonijs diuinarum litterarum eos redarguemus, qui, vt de corporis Chriſti veritate commentitia, & omnino falſa opinati ſunt, ita de eiuſdem Saluatoris ſanguine ea docuerunt, quæ ſalua catholica veritate ſuſtineri nullo modo debent.

Etenim aliqui turpiter aſſerere non dubitarunt, nullam veram humani ſanguinis particulam, ſed adumbratam duntaxat ſanguinis ſimilitudinem in Chriſto domino fuiſſe. Quemadmodum amens Cerdon arbitratus eſt, impiè docens, Aeterni patris filium fictitijs ſolummodo membris inſtructum è cælo in terram deſcendiſſe, vt auctor eſt inter alios Patres Beatus Auguſtinus libro de hęreſibus hæreſi vigeſima prima; cuius errori libenter ſubſcripſit eiuſdẽ Cerdonis diſcipulus Marcion, vti refert Philaſter in eo libro, quem de hæreſibus euulgauit. In eadem hæreſi plures alij præterea fuerunt; inter quos dux, ac princeps fuit Manichæus callidus mendaciorum parens, & magiſter, qui Diuino verbo non verum corpus ex terrenis quatuor humoribus conflatum, ſed phãtaſticum, & apparens duntaxat habuiſſe docuit. Enimverò licet hoc portentum Valentino planè non arriſerit; haud tamen digniora de humana Saluatoris noſtri natura loquutus eſt. Nam quamuis Chriſto domino concederet verum corpus, nolebat tamen illud eſſe ex terrea mole fabricatum, atque ex puriſſimis Dei genitricis Mariæ ſanguinibus compactum, ſed inſulsè arbitratus eſt, fuiſſe quoddam corpus, quod ſecum ipſe Dei filius de cælo aſportarit, quodq; per viſcera

Hæreſis Cerdonis, Marcionis Manichæi, & aliorum.

Valentini error.

ſcera

ſcera immaculatæ Virginis, quaſi per fiſtulam traxerit. Ex quibus clarè liquet, hos omnes hæreticos ſibi perſuaſiſſe, Chriſtum dominum non modo omni carne, verum etiam omni humana veri ſanguinis ſubſtantia caruiſſe. Verum has hæreſes perpetua quadam voce cùm diuina ſcriptura, tùm Sancti Patres ad vnum per abſurdas, & à Chriſtiana fide prorſus abhorrentes execrantur. Nam quid ſacris litteris Ioannis primo, & epiſtola eiuſdem ſecunda, Lucæ 24. Prima Petri primo. Ad Hebræos 9. magis contrarium poteſt reperiri, quam non fuiſſe in Chriſto vera, ac naturalia humanæ naturæ membra? Quid ſacris Concilijs Hiſpalenſi ſecundo cap. 13. & Bracharenſi primo cap. 4. atq; Tridentino paſsim incongruentius affirmari poteſt, quàm fictitium fuiſſe Saluatoris noſtri corpus? Quid demùm Sanctis Patribus Irenæo libro aduerſus hęreſes 3. Tertulliano libro de carne Chriſti, Auguſtino epiſtola 146. Theophylacto in Lucam cap. 22., cæteriſq; omnibus adeò oppoſitum fingi poteſt, quam ſingulare pretium, quo homines redempti, ac liberati ſunt à Chriſto tollere, qui excellentiſſimo quodam, & ineffabili modo humanam naturam, eiuſq; etiam minutiſſimas partes intimè ſibi copulauit, vt perfecta, & omnibus numeris abſoluta eſſet humana natura? atqui naturæ perfectio omnes componentes, & ad perfectionem ſpectantes partes ſibi poſtulabat; igitur in Chriſto domino reperiri planè debuerunt non ſolum caro, & oſſa, ſed etiam ſanguis omnium humorum nobiliſſimus, qui vnà cum omnibus alijs partibus perfectam, & abſolutam corporis humani conſtitutionem abſoluit. Hęc argumentatio meo quidem iudició tam clarè, atq; manifeſtè in Chriſto ſanguinem aſtruit, vt

nihil

nihil aliud magis opportunum ad hanc veritatem corroborandam exigi posse videatur; nisi fortaſsis affirmare quis vellet, in homine nullum reperiri ſanguinem, quod eſſet ridiculum; quid enim poteſt eſſe tàm clarum, cum humana corpora ſenſibus ipſis intuemur, quàm in illis eſſe fluidam ſubſtantiam calore, & humido prędi-tam, colore rubram, ſapore dulcem, & in omnibus venis, quæ in corporibus ſparguntur, contentam, qua humanæ fabricæ membra alantur? Quòd ſi ſecus eſſet, qua ratione Philoſophorum omnium aſſenſu affirmare potuiſſent medici, humores, inter quos principem dignitatis locum ſanguis obtinet, viuentium corporum eſſe elementa? quo item modo quatuor corporum temperationes dari poſſent; in quibus ſæpè numero prædominatur ſanguis? Vt quid prętereà tot varijs morborum generibus, tamque magnis humana corpora premerentur ægritudinibus, quæ ſicuti ex nimia bili, & pituita, ſic pariter ex nimia ſanguinis copia ſæpiſſimé oriuntur, ſi nullus in humano corpore ſanguis reperitur? profectò qui in hominum corporibus ſanguinem eſſe longiori oratione ſibi vult perſuaderi, curioſius id facit, quam neceſſe eſt.

Sanguinis deſcriptio.

Nam ſi Ariſtoteles vir ſubtilis, & in cauſis rerum naturalium indagandis ſolers ſecundo Phyſicorum eos, qui naturam demonſtrare, rationibusq. comprobare attentaſſent, cenſet eſſe deridendos, cum naturam dari per ſe notum, ſenſibusq́. ipſis apertum ſit; an non pari deriſionis vitio laborarent eę rationes, quibus ſanguinem dari pluribus perſuaderetur? cum ſit veritas hæc etiam indoctorum virorum iudicio, certisq́. naturæ experimentis comprobata.

CAP.

CAP. III.

De Sanguinis Christi natura.

COgnita ſanguinis exiſtentia proximum eſt, vt videamus, quam ſanguis Chriſti naturam obtineat; at quoniam idem eſt de ſanguine Domini, ac de totius humanæ mortalitatis ſanguine negotium, omiſſis antiquorum philoſophorum de ſanguinis natura figmentis, quorum eg. eg us, vt ſolet, oppugnator eſt Ariſtoteles cùm alibi, tùm in libris de anima frequentiſſimè, rem totam in præſenti quæſtione perquirendam docebo; paucos enim memini fuiſſe adhuc, qui veram, perfectamq́ ſanguinis definitionem in mediũ proferre ſoliciti fuerint; quin immò Peripateticorũ coryphęus Ariſtoteles, qui longa, & accurata oratione ſæpe numerò de ſanguinis natura philoſophatus eſt libro tertio de hiſtoria animalium cap. ſecundo, & decimonono libri eiuſdem, & ſecundo de partibus animalium cap. tertio, quarto, quinto, & ſexto, & alibi ſæpius, de hoc non curaſſe videtur, nam, & ſi pleraq. de ſanguinis proprietatibus, differentijs, & effectibus ſubtiliter admodum tradiderit, perfectam tamen, omnibusq. numeris abſolutam ſanguinis definitionem non inuenitur aſſignaſſe.

Quòd ſi obijcias Ariſtotelem huius perfectæ definitionis memorem fuiſſe ſecundo de partibus animalium cap. tertio non procul à fine capitis, vbi de ſanguinis natura loquens ſic habet, *Cum autem omnis alimenti, omnisq́ excrementi conceptaculum aliquod haberi neceſſe ſit, venaq́ quaſi*

quasi vasa sint sanguinis, patet sanguinem esse animalibus sanguineis vltimum alimentum. Facili negotio obiectioni satisfaciam adhunc modum; non inficior vllo pacto hæc esse Aristotelis verba,& definitionem; sed quis, etiam si minus acuté videat,non videt tamen, eam definitionem insufficientem, imperfectam, & definitionis nomine indignam esse: vulgatum enim apud philosophos,& apud philosophorum parentem ipsum Aristotelem axioma semper fuit, veram definitionem constare genere, quo res definita cum cæteris conueniat omnibus eiusdem naturæ substantijs, & differentia, qua ab ijsdem distinguatur;at,vt de differentia taceam in presens,vbi genus, quod in definitionibus est præcipuum, in allata definitione reperitur? certè cum nullum assignari queat genus vitiatam eam esse definitionem pro certo habendum est, quemadmodum sine dubio voluit, & ipse Aristoteles; cuius mens eo loco non fuit perfectam tradere sanguinis definitionem, sed magis recensere munera quædam sanguinis.

Est igitur sanguis humor nutriens, qui potentia est corpus in animalibus sanguine habentibus; quã ego definitionem non ex meo duntaxat sensu depromo, sed ex manifestis doctrinæ Aristotelicæ locis elicio, partim videlicet ex libris de partibus animalium, & partim etiã ex libris de historia animaliũ anteà citatis, in quibus ea,quæ in definitione posita sunt, ad sanguinis naturam pertinere claré docet,eamq; ante nos intellexit,docuitq; Albertus Magnus in libro,qui de historia animaliũ inscribitur tertio de animalibus cap. quinto tractatus secundi in exordio capitis sic scribens. *Sanguis est humor nutriens*

Sanguinis definitio.

Albertus Magnus.

qui potentia est caro in animalibus sanguinem habentibus, in quo sunt duæ qualitates, quæ sunt calidum, & humidum. Hæc ille. Cuius quidē definitionis perfectionem facilè cernere vnusquisque poterit, si ad eiusdem particulas mentem attenta cogitatione adijciat.

Incipiamus igitur eo ordine, quo definitio prodijt in medium, *Humor*, Primo loco sanguis appellatur, quò sanguini, cæterisq; alijs tribus humoribus, qui sic vulgò recensentur, sanguis, flaua bilis, seu colera rubra, pituita, seu phlegma, & nigra bilis, seu melancolia, eandem genericam naturam penitus competere intelligamus, cuius particulæ defectu allatam superiùs ex Aristotele definitionem tamquam inperfectam reiecimus, quare primum hoc definitionis verbum generis loco positum est; siquidem quatuor prædicta corporis elementa vno, eodemq; humoris nomine appellantur. *Nutriens,* Hoc verbo sanguis a cæteris tribus humoribus distinguitur, & differentiæ vicē gerit, seu, vt verius dicam, ipsamet differentia est, nam à natura solus inter quatuor humores institutus est sanguis, vt vltimi alimenti officio fungens, animalia sanguine pollentia alat, atque nutriat. *Qui potentia est caro.* His intelligimus sanguinem non esse viuentem, & principaliorem animalis partem, sed eum virtute caloris post perfectam cibi concoctionem, viuentis, digniorisq; partis formam induere, atque animalibus intimè consociari, dum in carnem, ossa, neruos, & huiusmodi membra conuertitur nutritiuæ facultatis vi, ac potentia, suntq; hæc verba meo quidem iudicio, manifestior quædam, & clarior verbi præcedentis declaratio, vt mox patebit. *In animalibus sanguinem habentibus.*

Pleraq;

Pleraq; siquidem animalia in rerum natura reperiuntur, in quibus, & si adsit humor, latè humoris vocem accipiendo, qui, & nutriens, & potentia corpus esse videatur, vt in animalibus sanguine carentibus patet, haud tamèn humor ille dici, nominariuè sanguis potest, qui propriè, & strictè humoris nomen meretur. *In quo sunt duæ qualitates, quæ sunt calidum, & humidum.* Hæc ad extremum ponuntur, vt qualitatum discrimen, quod inter sanguinem, aliosq; humores reperitur, innotescat; quas autem qualitates flaua bilis, pituita, & nigra bilis sibi poscant consule Galenum, si placet in commentarijs in Hippocratem de humoribus, quoniam hæc ab instituto, propositoq; nostro aliena sunt.

CAP. IV.

Nonnullæ allatæ definitionis difficultates.

ET interim, quòd ad præsentem materiam facit, hoc loco in dubium verti potest, num ea omnia, quæ in assignata sanguinis definitione recensuimus, sanguinis essentiam, & naturam intimè, ac intrinsecè tãgant, an verò aliqua minimè necessaria, seu, vt in scholis loquuntur philosophi, essentialia illi admisceantur. Et sanè non vereor, quin dubitationi satisfaciendo affirmandum sit, accidentale quidpiam in hac definitione reperiri, si enim strictim, & presse definitionis verba sumantur, prima duo tantum verba perfectæ definitionis partes constituunt, reliqua verò, vel ad maiorem lucem, & claritatem tantummodò, vel ad sensum illorum verborum facilius percipiendum, in definitione recenseri

 duco;

duco; quód, vt apertiùs dignoscatur, exordiar ab ijs verbis; *qui potentia, est Caro*; quæ variata duntaxat verborum significatione idem planè sonant, ac illud verbum. *Nutriens*, Quod in definitione essentiale esse docuimus; si enim sanguis humor est nutriens, proculdubio etiam potentia caro est, siquidem nutritio non alia ratione fieri potest, nisi quia sanguis, qui pabulum, & totius corporis nutrimentum est, per intus susceptionẽ iuxta triplicem longitudinis, latitudinis, & profunditatis dimensionem, vt dicunt, transit in substantiam animalis, quod augetur, ac nutritur, hoc autem tunc solum euenit, cum idem sanguis, qui proximè ad naturam carnis accedebat, eiq; substantialiter in identitatem naturę poterat copulari, de factò redacta in actum potentia illi verè vnitur.

Humor bifariam sumitur.

Circa illa verba, *in animalibus sanguinem habentibus*. Attende humorem bifariam considerari posse; primò rigorosè, & strictè, qua ratione sumptum in hac significatione humorem nonnulli volunt animalibus tãtum sanguine fæcundis conuenire posse; & rursus latè potest humoris vocabulum sumi, vt videlicet omnia, quæ humiditatem siue cum calore, siue cum siccitate coniunctam habent, complectitur; quo in sensu humoris significatio cuiuslibet naturæ animalibus non modo sanguinis expertibus, verum etiam plantis competit, quorum doctorum distinctio, si veritati consentanea est, ea verba ad definitionis essentiam non pertinere clarum erit, si in pressa significatione sumatur humor, tunc enim verba illa plenior quędam erit explicatio præcedentium verborum, quandoquidem in hac significatione sumptus humor in animalibus sanguineis tantum reperitur, atq;

adeò

adeò minimè necessaria erunt hæc verba, *in animalibus sanguinem habentibus*; secus autem opinandum est, si in laxiori significatione humor accipiatur; tunc enim erunt verba illa differentia contrahens latè patentem humoris naturam. *In quo sunt duæ qualitates, quæ sunt humidum, & calidum*; Si dicta hucusq; circa hanc definitionem fortè fortuna difficultatibus non carent, certè verba ista ab omni calumnia absoluuntur, dum illa non esse definitioni intrinseca asserimus, ad cuius dicti manifestam fidem confirmandam non alio, quam Aristotelico vtar iudicio, qui dum de sanguinis calore disputat, eum accidentaliter ad sanguinis naturam pertinere docuit, sic scribens secundo de partibus animalium cap. tertio. *His ita præfinitis, apertum iam est sanguinem quodammodo calidum esse, videlicet eo, quale est ei sanguini esse, perindè quasi aquam feruentem nomine vno significemus. At verò subiecto, & quod tandem cum sit sanguis est non calidus est, & quodammodo per se calidus, quodammodo non per se calidus, caliditas enim in eius ratione inest, quemadmodum albedo in albi hominis rationem, at eo quo sanguis per affectionem siue passionem est, non per se calidus est*. Ex quibus duo colliguntur. Alterum calorem sanguini non inesse per se; alterum calorem perinde se habere in sanguine, ac calor in aqua feruescente, & albedo in homine se habent; at hæc duo sine controuersia extrinsecè, & per accidens aquæ, & sanguini conueniunt.

Sanguis non per se calidus.

DI-

DISPVTATIO SECVNDA.

De nutrimentali, & vitali sanguine Christi.

CAP. I.

An in Christo daretur nutrimentalis sanguis à vitali sanguine distinctus.

Sed de his, quæ ad propriam sanguinis definitionem inuestigandam spectabant, quantũ causæ nostræ satis esse poterat, diximus; nunc de sanguinis differentia pergamus aliqua explicare; inter quæ illud in primis est perscrutandum, quod magnam habere videtur difficultatem. An in Assertore nostro duplicis naturę sanguis daretur; quorum vnus vitalis, nutrimentalis alter esset, vt aliqui docuerunt; An potius vnius, & eiusdem essentialis perfectionis tota sanguinis Christi copia foret, quamuis in accidentali perfectione idem sanguis aliquod discrimẽ admitteret. Quia igitùr totum discrimen, quod in sanguine aut esse, aut fingi potest ex duplici sanguinis facta inter se comparatione desumendum videtur; aut primò si existentem in Christo sanguinem sanguini in cæteris hominibus reperto cõparemus; aut secundò, si Christi Dei, & hominis nonnullas proprij sanguinis partes diuersis, alijsq; eiusdem sanguinis Christi partibus, vel certè aliquam sanguinis Christi particulam alteri sanguinis portioni opponamus. Primæ comparationis sensus est, an inter Christi sanguinem ex vna parte, & cæterorum hominum sanguinem ex altera substantiale di-

Propositæ quæstionis sensus.

scrimen

scrimen deprehendatur. Secundæ distinctionis sensus est; sit ne inter eiusdem Christi domini varias sanguinis portiones aliquod discrimen, itaut in Vindice nostro sanguis à sanguine essentialiter distingueretur; in quo postremo sensu quæstionis titulus intelligendus est, quãdoquidem primus ille, & ex se patet, & amplius ex mox dicendis clarior euadet, præcipuè si attendamus similẽ, & in spetie eandem sanguinis Christi, & cæterorum hominum sanguinis naturam fuisse.

Opinio Caietani.

Nonnulli igitur hoc in sensu prædictam difficultatem in dubium reuocantes, substantialem differentiam in sanguine Christi dari putarunt; & duplicem non in Assertore tantum, sed in qualibet vitali aura fruente hominis persona sanguinem distinxerunt; alterum, quem vitalem appellant, omnibus, quæ sanguini attribui possunt, constantem perfectionibus, qui non tantùm ad congruam humani corporis constitutionem exigatur; sed etiam, qui rationali anima, tamquàm propria forma secundùm vegetatiui gradus perfectionem viuificetur, quamuis rationalis anima non adeò perfectè sanguinẽ, sicuti alia hominis viuentia membra informet; alterum nutrimentalem, vt vocant, cuius sors, & natura longe á priori sanguine distat: siquidem iuxta illorũ opinionem, neq; animam rationalem in se habet, neq; perfectus est, sed impurus tantum. atq; inperfectus, quiq; non satis pro sanguinis natura, & dignitate decoctus est. Huius autem doctrinę inuentor fuit Cardinalis Caietanus parte tertia, quæstione quinquagesima quarta articulo secundo in responsione ad tertium; vbi quærens: an totus sanguis Christi in passione effusus cum eodem resurre-

Vitalis sanguis quid apud Caietanum.

Sanguinis nutrimentalis natura iuxta Caietani placitum.

Caietanus 3 p q 54 art. 2.

xit,

xerit, se se à difficultatibus expedit hac sanguinis excogitata distinctione, docens sanguinem nutrimentalem in terris remansisse sine vlla temeritate sustinendum esse probabiliter. *Nihil prohibet in Christo fuisse passionis tempore sanguinem nutrimentalem, qui non est in resurrectione assumptus, quoniam non est maior ratio, quarè tunc non fuerit in Christo sanguis nutrimentalis, & aliàs fuerit, & rursus quare in ipso tunc non, & in alijs hominibus ætatis suæ sic, & rursus quarè tunc patiendo non, & si non fuisset tunc passus, fateremur in eo sanguinem nutrimentalem. Si autem in Christo tunc fuit nutrimentalis sanguis, constat, quod tunc effusus fuit, cum natura meliorem* (eũ videlicet qui pars corporis, & anima rationali prędictus est) *quantum potuerit in finem reseruarit.* Sic Caietanus, qui etiam in fine eiusdem quæstionis eandem sanguinis distinctionem clariùs docet in hæc verba. *Certum est, & absq; hæsitatione qualibet constat Christi sanguinem nutrimentalem, qui dicitur in terra inueniri, etiam si in passione effusus sit, non esse vnitum verbo Dei personaliter, quoniàm numquàm fuit actu pars sanguinis, qui est de veritate humanæ naturæ.* Ex quibus postremis verbis, & dari sanguinem nutrimentalem distinctum à vitali sanguine, & à sanguine illo, qui ad humanæ naturæ integritatem, & veritatem pertinet, in Caietani sententia concedendum esse apparet, & quamuis nullibi apertiùs, quàm præsenti loco hãc doctrinam de sanguinis discrimine tradiderit, tamen eidem innixus fundamento similia tractauit prima parte quæstione centesima decima nona articulo primo ad tertium, & tertia parte quæstione quinta articulo secundo.

CAP.

CAP. II.

Opinionis Caietani rationes.

QVæ autèm fuerint rationes, quibus in hanc sententiã ductus est Caietanus, ex his, quę habet prima parte quæstione 119. articulo 1. & 3. parte quæst. 5. articulo 2. & eiusdem tertiæ partis quæstione quinquagesima quarta articulo 2., cognoscere licet; Nam principiò cum pleraq; in S. Thomæ scriptis Caietano meditanti occurrissent, in quibus Sanctus Thomas non vnam, & eandem semper de sanguinis natura opinionem sequutus videbatur, esset, nec ne sanguis vera pars corporis, viuens, an secus, propterea vt ab ijs angustijs, in quas non modo Diui Thomæ doctrina, verùm etiam animus proprius redigebatur, liber esset Caietanus, hanc sanguinis distinctionem adinuenit, quæ ex nõnullis Sancti Thomæ locis colligi posse videtur; nàm tertia parte quæstione quinquagesima quarta articulo secundò in responsione ad tertium, sanguinem ad humanæ naturæ veritatem pertinere putat Sanctus Doctor, & quarto sententiarũ distinctione 44. quæst. prima artic. 2. quæstiuncula 3. & viuere sanguinem, & veram corporis viuentis partem esse docet; cuius tamen rei oppositum, quasi quodammodo traditæ citatis locis doctrinæ immemor nõ obscurè insinuat tertia parte quæst. 5. quo in loco sanguinis naturam considerans, *& adeo inquit, non debuit corpus Christi formari de carne; uel ossibus Virginis, sed de sanguine, qui nondum est actu pars, sed est potentia tantùm ut dicitur in libro de generatione animalium, & ideò dicitur carnem de Virgine sumpsisse, non quòd materia corporis eius fuerit actu caro, sed sanguis; qui est potentia caro;* & prima

Caiet. noui opinionis primum fundamentum.

S. Thomas 3 p. q. 5.

prima parte quæstione centesima decima nona articulo primo ad tertium in eandem sententiam hæc docet, *Sed humidum nutrimentale est, quod nondum peruenit ad suscipiendam perfectè naturam speciei, sed est in via ad hoc, sicut est sanguis, & alia huiusmodi.* Huius prætereà distinctionis ductu nullo negotio ostendere se posse putauit Caietanus rationem necessitatis, cùr resurgenti Christo opus fuerit sanguine, qui tamen, si ex omni parte tantùm nutrimentalis fuisset, nequaquàm requirebatur, propterea quòd Christi domini corpus nullo egebat alimento ob impassibilitatis donum, quo decorabatur post gloriosissimam à mortuis resurrectionem, nàm etsi in corpore immortali Vindicis nostri non requireretur nutrimentalis sanguis ob assignatàm rationem, perfectus tamen, animaq; rationali informatus, qui humanæ Christi naturæ pars, & complementum erat, in Christo esse omninò debuit. Qua etiam distinctione facilè ostendit Caietanus, qui fieri possit, vt aliqua sanguinis Christi particula in terris conseruari, & quo itidem modo totum sudoris sanguinei negotium posset explicari; ea enim in huius doctoris mente præualuerat opinio, vt nullam veri, ac perfecti sanguinis Christi neq; in horto, neq; in toto terrarum orbe relictam esse partem iudicaret, certissimũq; arbitraretur; cum quo tamen ex alia parte aliquas, & sanguinis in horto, & in passione effusi in terris partes putabat conseruari; quæ tamen duo, vt patet non nisi præsupposita sanguinis nutrimentalis á vitali distinctione stare poterant. Et tandem quod fuit potissimum huius opinionis fundamentum, hæc sanguinis distinctio ex doctoris angelici principijs euidenter eruitur quodlibeto

Secundum fundamentum.

Tertium fundamentum.

Vltimum, & potissimum.

quinto quæstione tertia articulo quinto corpore. Cuius verba ad maiorem huiusce rei claritatem libet hoc loco recensere. Sic autem habent. *In resurrectione tàm Christi, quàm nostra totum, quod fuit de ueritate humanæ naturæ reparabitur, non autem illa, quæ de ueritate humana natura non fuerũt; & quamuis circa ea, quæ sunt de veritate humanæ naturæ, sit diuersa diuersorum opinio, secundùm quamlibet tamen non totus sanguis nutrimentalis, idest, qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatem humanæ naturæ, cũ ergo Christus comederet, &c. nihil prohibet in eo fuisse aliquem sanguinem nutrimentalem, qui ad veritatem humanæ naturæ non pertineret,* & post, *sed quia specialiter fit quæstio de sanguine in passione effuso pro redemptione humani generis, de hoc videtur magis dicendum, quod totus in resurrectione ad corpus redierit.* Hactenus Angelicus doctor, qui sanguinem nutrimentalem à sanguine in passione effuso non alia ratione distinguit; nisi quia secundus ad veritatem humanæ naturæ, non autem primus pertineat, à cuius opinione, & sensu; ne latum quidem vnguem discrepare videtur Cardinalis Caietani sententia.

S. Thomas quodlib. 5. q. 3. ar. 5.

CAP. III.

Caietani opinio refellitur.

VErùm enim verò, si quid ego de hac opinione sentiam; liberè fateri possum, arbitror istud Caietani placitum in suis quodammodò marcescere, ac deficere fundamentis; & in primo quidèm ruit fundamento, (nam, vt in præsens nihil de eorum responsione dicam, qui vti varia varijs in locis docuisse, & contrarijs

Vt quidam malè opinionem S. Thomæ interpretatur

 adhæsisse

adhæsisse sententijs Sanctum Thomam concedere non verentur; ità similitèr in hac materia idem fecisse affirmant; siquidem solutionem hanc sine dubio tanto viro indignam arbitror, qui, vti fidelissimus illius interpres Ioannes Capreolus asserit, eandem incommutabilem viam secutus est non in citatis tantummodò locis, sed in compluribus etiam alijs, qui in contrarium adduci possent, vt latius infra suo loco ostendam, dum de sensu doctoris angelici sermò erit ex professo;) ruit inquam in primo fundamēto, quoniàm sanguis nō in actu sed in propinqua tantùm potentia animā rationalem habet; qua eadē responsione dictū quarto sententiarū distinct. 44. interpretandum, & explicandum est, dùm vitam viuere, & hominis forma nobilitari sāguinē videtur asserere S.Thomas. Nisi malueris dicere sanguinē anima informari intelligi posse bifariā, aut formaliter, aut effectiuè, & in secundo, nō autē in primo sensu Angelicum doctorē loqui dicas, cum viuere sanguinē, & anima rationali viuificari docet; quod videtur verissimum, quoniàm sanguis ab anima rationali vi, & virtute vegetatiui gradus esse suum habet. Nec subsistit in secundo, & tertio fundamento Caietani sententia; quid enim necessitatis est sanguinem nutrimentalem his duabus de causis fingere, cum verum, perfectumq; Christi sanguinem in terris remansisse testentur insignes doctrina, & pietate viri? quarè licèt demus Caietano in humanis corporibus cælesti gloria donatis ad illa enutrienda non exigi sanguinē, nihil tamē nobis officit istud: memorē enim velim Caietanum, sanguinem procreatum esse non ad hunc solummodò finem, sed etiam ad plures alios, nimirum ad hu-

Caietani opinio refellitur.

Bifariam sanguinem anima rationali informari cōtingit.

Cur in beatorum corporibus futurus sit sanguis.

humanæ naturæ ostensionem, ad venas replendas, & ad discriminandos, delineandosq; in illis fælicibus mẽbris varios colores, quæ omnia in resurgentibus ad vitã æternam corporibus ad plenam, & consummatam sui status perfectionem, necessaria sunt. Tandem in præcipuo labitur manifestè, & in sanguinis vitalis, & nutrimẽtalis allata distinctione errauit Caietanus; neque enim illa distinctio est secundùm veram partium sanguinis diuersitatẽ, quasi verò alia sit sanguinis nutrimẽtalis materia, & forma, à materia, & forma itidẽ vitalis sãguinis vere distincta, sed est eiusdẽ sãguinis, diuerso, varioq; modo cõsiderati rõnis ratiocinatę, vt vocãt, formalis distinctio.

Ad cuius rei faciliorẽ intellectũ nosse oportet, vnius, eiusdẽq; sanguinis partes, munusq; propriũ esse, vt & alimentum corporis, & spiritus vitalis materia, & sedes existat; quæ duæ sanguinis proprietates effecerunt, vt sæpè numerò à doctoribus, (sicuti in præsentia à S. Thoma obseruatum est quodlibeto quinto,) idẽ planè sanguis, quatenùs nutrit, nutrimentalis, quatenùs verò materia, & sedes est vitalis spiritus, vitalis appellaretur, sũpta ab effectibus sanguinis appellatione, cũ tñ vnius duntaxat naturę sãguis sit in pfectione substãtiali, quamuis in accidẽtali discrimẽ aliq in sãguine adinuenire facillimũ sit.

Vitalis, & nutrimentalis sanguinis nomen vnde ortum.

Quòd si hęc responsio diui Thomę auctoritati ex quodlibeto ductæ penitus nõ satisfacit ob tactam in opposito argumento rationem, aliud accipe responsum; sanguinis videlicet nutrimentalis vocabulo non intellexisse doctorem Angelicum aliquam sanguinis speciem à sanguine vitali vere distinctam, quæ nulla esse potest, sed intellexisse superfluum, & superabundantẽ Christi sanguinẽ, qui ob id impertinẽs veritati humanæ Christi naturæ

Quid sanguinis nutrimẽtalis vocabulo intelligat S. Thomas.

à Diuo

à Diuo Thoma appellatur, nõ ea ratione, quòd non spectaret ad humanam illius naturam, sicuti quilibet alius sanguis in Christo existens, sed potius, quia impassibilibus Vindicis nostri membris, immortalisq; corporis gloriæ, quæ minori sanguinis copia contenta est, non erat conueniens, & hæc est germana, saluo tamen meliori iudicio, loci illius Sancti Thomę explanatio, vt intẽta mentis acie prædictum testimonium meditantes cognoscent.

Addo tandem vniuersa Caietani fundamenta leuia esse, quoniam is, qui Angelicam doctrinam non profiteretur, quales permulti existunt, rem totam paucis expediret, affirmando primum fundamentum ex contrarijs, & inter se pugnantibus, secundum ex inanibus, tertiũ ex minimè necessarijs, quartum, & vltimum ex falsis, & ad libitum fictis principijs proficisci.

C A P. IV.

Syluestri sententia de substantiali sanguinis Christi discrimine.

Quid sanguis absolutè perfectus, quid nutrimentalis, quid ros, cãbiũ, & gluten

ALij tripartitò sanguinis naturam distingunt, in sanguinem videlicet suo in genere perfectissimum, & quem solummodò dicunt absolutè, & simpliciter sanguinem esse appellandum; secundò in sanguinem nutrimentalem; & vltimò in rorem, cambium, & gluten, quæ tria sunt verus, ac naturalis animalium sanguis, licét non sanguinis vocabulo, sed roris cambij, & glutinis nominibus dicatur, ratione diuersarum, quibus sanguis est obnoxius, trasmutationum. Primus is est, qui perfectissimo modo naturæ possibili sanguinis formam, & mate-

materiam pofsidet, quiq; ab anima non ordinatur, vt in fluxu, & via quadam fit ad recipiendam principalioris membri formam, quamuis à calore necessitate infallibili operante, possit plerumq; trasmutari. Secundus ille est, qui, etsi formam sanguinis habeat, tamen in perfectione, & modo eandem participandi, à primo, qui per fectissimi sanguinis forma decoratur, deficit, propterea quòd, dum ex cibis generatur vltimam sanguinis perfectionem haud potest obtinere. Vltimus est, qui sub forma sanguinis constitutus motu quodã naturali ad principaliores animalis partes ordinatur, vt vi trasmutationis membrorum formas acquirat; porrò autem is, quatenus in principio trasmutationis existit, ros, vt in medio reperitur, dealbariq; incipit, cambium, vt deniq; in fine est, gluten dicitur. Triplicem verò hanc sanguinis varietatem, non inani, sed prudenti consilio concedendam esse contendunt auctores isti, ob eam, quam in animalibus pastu egentibus, intuemur, necessitatem, vt enim animal viuat vitam corporalem, animamq; propriã fouere possit, primum; ne verò continua caloris operatione arterialis, perfectusq; sanguis absumatur, secundum, ne tandem nutrimentales potentiæ, aliaq; animalis membra corruptionem patiantur, tertium sanguinẽ adinuenit solers, & rerum omnium parens natura.

Si huius doctrinæ auctorem ex me sciscitetis, tibi adducã Syluestrum de Prierio in Aurea Rosa, tractatu tertio quæstionum Euangelicarum, quæstione trigesima prima, vbi hanc eandem, quam retulimus doctrinam, habet, de qua qui sensus, quæue sit Syluestri cogitatio non alienum ab hoc loco dubium oritur. Nam Franciscus

Aurea Rosa trac. 3. q. Euang. q. 31.

Opinio Suarez de mente Syluestri. Suarez vir non mediocritèr in hisce scientijs versatus tomo primo disputationum in tertiam partē Diui Thomæ quæstione quinta disputatione decima tertia sectione sexta non modo affinem, & similem, sed eandem esse Caietani, & Syluestri de nutrimentali, & vitali sanguine opinionem arbitratur, quod ipsum Suarez antiquior Bartholomæus Medina tertia parte quæstione quinta articulo secundo voluit, in quorum opinionem pedibus iuit. Petrus de Cabrera Cordubensis in eundem Sancti Thomæ locum.

Vera explicatio sententia Syluestri. Verùm mea quidèm sententia aliter se res habet, nec vestigijs Caietani insistit Syluester, sed alio, diuersoq; tramite à Caietani via recedit. Ille enim, vt vidimus, viuere perfectum sanguinem, nequaquàm verò nutrimentalem, sed diuersis vtrumq; constare formis arbitratur. Hic autem eandem penitus formam cùm vitalem, tùm nutrimentalem sanguinem habere docet perpetuó quęstione trigesima quæstiuncula quarta, & clarius quæstione trigesima prima; quamuis fateatur in perfectione accidentali, iuxta perfectiorem, imperfectioremq; eandem formam habendi modum, sanguinem nutrimentalem distingui à vitali sanguine. Prætereá tantùm abest, vt in Syluestri via sanguis nutrimentalis à vitali in forma distinguatur, quin potius discerni haud facile sit, quid de animatione sanguinis opinetur Syluester, an viuat scilicèt, nec ne; vtramq; enim negantem, & affirmantem sententiam defendi posse docet quæstiuncula quarta. Adhęc cùm tripartitam facit idem auctor sanguinis naturam, nullam verā inter naturas illas admittit distinctionem, cuius tamen rei oppositum approbauit Caietanus,

tanus, sed totam sanguinis, qui vnus est, materiam in suis partibus, quæ varijs muneribus iuxtà illarum perfectionem deseruire possunt, considerat, sicq; citato loco ratiocinatur. *Vnde sanguis quo ad suam totalitatem habet formam stabilitam*, & paucis interiectis. *De sanguine igitur* inquit *possumus loqui tripliciter, primò loquendo de ipso totali sanguine gratia partium suarum, quæ non sunt in via ad perfectius habendam naturam sanguinis, nec in via recedendi à forma sanguinis; & tendendi ad formam principalium membrorum, sed sunt stabilita sub forma sanguinis nullam penitus habentes alterationem intentam ab anima promouente ad perfectiorem formam, quod dico propter eam, quæ est à naturali calore; & secundò loquendo quoad partes, quæ sunt in generari ex cibis, ità quòd nondùm attigerunt ad perfectè habendam formam sanguinis, & sic dicitur sanguis nutrimentalis; & tertiò loquendo de eo, quoad partes, quæ sunt in motu à forma sanguinis ad formam principaliorum membrorum, & sic dicitur ros &c.* Ex quibus sic mihi videor posse argumentari; secundus sanguis á primo, & tertius à secundo distinguuntur tantùm iuxtà rationem perfectiùs, & minus perfectè eandem penitus formam participandi, atquí primus est sanguis vitalis, secundus, & tertius nutrimentalis, ergo clarè sequitur eandem esse vtriusq; sanguinis formam essentialitèr, quamuis in modo participandi vitalis perfectius, quàm nutrimentalis formam sanguinis habeat, primus namq; sanguis stabili quodammodò, secundus autem, & tertius in fluxu, & via formam possidet. Tandèm clarum est Syluestrum nullam veram formarum in sanguine agnoscere distinctionem, ex ijs, quæ profert in medium,

dùm problematicam de sanguinis vita disputationem habet, varia Sancti Thomæ dicta explicans loco citato quæstiunculæ quartæ. Et hæc hactenùs de proprio opinionis Syluestri sensu.

CAP. V.

Non esse approbandam Syluestri opinionem.

Auctoris de opinione Syluestri iudicium.

NAm de veritate sententiæ sic meo quidem iudicio videtur statuendū. Quamuis sanguinis partes alię in accidentali perfectione alijs eiusdem sanguinis partibus præcellant; non tamen datur in sanguine simpliciter dicto stabilita forma, quæ intentis etiam ab anima alterationibus non sit obnoxia; assertionis prior pars, quæ & Syluestro arridet, & nulli aduersatur, clara est, & magis mox in subijcienda à nobis sententia declarabitur; posterior autem Syluestro contraria suadetur ad hominem.

Principiò hic auctor nullam suffragantem rationem, aut suę opitulantem opinioni auctoritatem reddit, sicuti profectò reddere nullo modo potest, ac proindè gratis, & sine vllo fundamento suam hanc persuadere studet sententiam. Prætereà eo duntaxat fine stabilitā in sanguine formam adinuenit, quò in terris nutrimentalem, non verò vitalem sanguinem remansisse catholicæ fidei principijs non repugnare ostenderet, vt patet ex quæstione trigesima prima; quòd tamen frustra commentatus est, quandoquidem, vt infrà suo loco ostendam, concedi sine temeritate potest, vitalem sanguinem nobis diuinitus in terris reseruatum religiosè coli, quòd

ma-

maximè concedere Syluester abhorret; quæ omnia pariter non nihil militant contra Petrum de Cabrera, qui citato loco, etsi vitalem, & nutrimentalem sanguinem velit esse eiusdem speciei, tamen falsò arbitratur, primum, quem arterialem appellat, esse de integritate naturæ. & sine eo viuere non posse hominem, secundum autem superfluum esse, ad naturę perfectionem non pertinere, & sine illius adminiculo vitali aura frui posse hominem. Nam esto, verum sit, aliquem esse sanguinem, qui nõ requiratur, vt vitam viuat animal, hacq; ratione superfluus dici possit, falsũ nihilominus est, nutrimentalẽ sanguinem ex toto suo genere superuacaneũ esse, neq; naturæ integritatẽ iuuare; siquidem, vt posteà dicemus, vniuersus animalium sanguis solummodò nutrimentalis verè est, quamuis ratione diuersarum operationum nonnumquam vitalis, interdum verò nutrimentalis sanguis intercedente tãtum inter sanguines illos rationis ratiocinatæ differentia appelletur.

CAP. VI.

Vera, & tutior de hac difficultate sententia.

Contrariam igitur Caietano, & ex parte etiam Syluestro sententiam equidem non modo probabiliorẽ iudico, verùm etiam longè veriorem, & certissimam arbitror; quæ fuit omnium sapientissimorum doctorum consensu probata opinio; Aristotelis de partibus, & de historia animalium pluribus in locis, Sancti Thomæ, vt opinor, tertia parte quæstione trigesimaprima articulo quinto ad primũ, & alibi sæpè, Diui Bonauenturæ quar-

Mens auctoris.

to distinctione quadragesima quarta, articulo primo, quæstione prima ad secundum, Durandi quarto distinctione decima quęstione secunda articulo tertio ad quartum, Alensis in summa; Gabrielis in supplemento distinctione quadragesima quarta, quæstione prima dubio sexto; Scoti, Ricardi, Bartholomæi. Medinæ; & cum Galeno libro quarto de vsu partium communiter omnis Medicorum cætus. quibus omnibus, si post Caietani ętatem datum foret viuere, insolens videretur, inuentam huiuscemodi nimis subtiliter in sanguine differentiam assignare; cum totum animalis sanguinem, quidquid sit de maiori, & minori inter partes sanguinis assignabili perfectione, vna, & eadem forma constare; certissimum videatur.

Verioris sententia præsidia. Prima ratio. Porrò autem nostrę huic opinioni non inualidæ fauent rationes, vidimus enim in primis quæstione tertia huius libri verum, essentialemque sanguinem esse humorem nutrimentalem; at si nutriens humor sanguis est, quo iure nutrimentalem à vitali sanguine distinguit sanguinem Caietanus? certe si quid vspiam sanguinis in tota rerum vniuersitate reperitur, illud profectò viuentis alimentum sit, necesse est; quòd si nutrimentum; dubiò procul in illius, qui alitur substantiam, corporeamque materiam poterit commutari; at si totus huic obnoxius est commutationi, cur alterum sanguinem vitalem putat Caietanus? cum inter eiusdem rationis, & eiusdem formæ res substantialis conuersio, qualis est nutritio, saluari nequeat? Siq; præterea ex sanguine consurgit nutritio, quorsum Syluester fixam, & stabilem adeò in sanguine formam posuit.

posuit, vt huiusmodi sanguis nequeat esse alterationi obnoxius? enim verò si sanguis vltimum est viuentis alimentum, cùm istud vi continuæ, ac perpetuæ alterationis naturæ aliti substantiali nodo vniatur; an non incassum perfecti sanguinis formam stabilitam admisit Syluester? Amplius ex opinione Caietani sequitur sanguinem cum carne magis conuenire, & sanguini carnem similiorem esse, quam similis sit sanguini vitali nutrimentalis sanguis; in omnibus namq; præcipua similitudinis, & conuenientiæ ratio forma est, quæ cum vna, & eadem sit carnis, & sanguinis vitalis, secus verò accidat nutrimentali, atque vitali sanguini, qui duabus pollent distinctis, atq; diuersis formis, maior vtiq; erit etiam inter carnem, & sanguinem vitalem similitudo, quam ea, quæ est inter sanguinem nutrimentalem, & vitalem affinitas; quod vtrumq; etsi fortassis concedere vellet Caietanus, neutrum tamen iure merito admitti debet, cum istud absurdi labem non possit effugere, vt communis esse videtur omnium sensus, qui sanguini humano nullo discrimine, communia munera, similes operationes, & maximam suarum partium inter se similitudinem attribuunt. Amplius substantialis differentiæ ratio in sanguine assignata in aliquod quatuor causarum genus referri debet; vel ergo in efficientem causam, vel in materialem, vel in formalem, vel in finalem reducatur opus est, quandoquidem nullum aliud causarum genus relinquitur, atquí non potest referri in primum, siquidē tēperatus vitalis calor, qui est sanguinis causa efficiens, eiusdē planè est rationis; neq. in secundū, quoniā eiusdem naturæ cibi videntur esse eiusdem perfecti, tem-

Secunda ratio.

Tertia ratio.

peramenti; neq; in tertium, illud est enim sufficiens ciborum concoctio, quæ vna existit, neq; tandem in quartum, quod est verum, & proprium animalis nutrimentum; consequens fit igitur falsam esse huiuscemodi essentialem sanguinis differentiam.

Rursum datur responsio. Sed video contrariæ opinionis auctores ad argumentum respondere posse, rationem substantialis differentiæ ex formali sanguinis causa assignando: hæc enim vel vna est, qua permotus Caietanus sanguinem nutrimentalem, vt potè crudum, minimeq; sufficienter decoctũ, à vitali sanguine, qui perfectioris est naturę, velit esse seiunctum. Sed responsum istud nullam nobis innectit difficultatem, sed facilem potius admittit solutionem. *Difficultatis explicatio.*

Pro qua aduertendum non quamlibet in accidẽtibus disparitatem, & variam qualitatum vnionem sufficientẽ causam esse, qua naturæ, seu materiæ illis affectæ accidentibus, in formis suis veram, & essentialem distinctionẽ sortiantur, vt meteorologicas scientias pertractantes philosophi asserunt de aqua, & vaporibus, de niue, glacie, & gelu in ordine ad aquam consideratis; nam apud illos in confesso est, vapores, niuem, glaciem, gelu, & sic deinceps essentialiter aquam esse, quamuis, vt sensibus ipsis patet, alia sit, & diuersa quodammodo vaporis, glaciei &c. sors, & conditio à statu naturalis aquę; vapor enim vi solis in sublime attractus in aeris regione leuium rerum naturam imitatus continetur, hucq; & illuc ventorum flatibus facile defertur, nix verò, glacies, & gelu densatis inter se aquę partibus solidioris cuiusdã sunt naturæ, quæ frigore concreta, & difficilius à contrario patitur, & in suo robore persistens aquarum oblita *Quauis mutatio in accidentibus formã rerum immutare nõ potest.*

condi-

conditionis sistit, nec defluit; quod pari modo de sanguine philosophantes in subiecta materia asserimus; non enim cuiuslibet sanguinis particulę cruditas in sanguine potest substantialem operari distinctionem, sicuti in re non absimili de vaporibus, & aqua pari modo probauimus. Tandem si ultra adinuentam esse sanguinis huiusmodi substantialem differentiam, illud certo mihi est indicio, quòd non modo rationibus probari, sed ne quidem ex signo, notaue aliqua exteriori discerni possit tale discrimen; nã si extrinseca sanguinis accidentia intueamur, illa vnius, & eiusdem rationis esse sanguinem clamant, quippe totus in arterijs, & venis continetur, colore simili afficitur totus, in vasculis suis totus sibi inuicem adhæret, & vltimò ad quem finem cuiusuis sanguinis minutissima pars valet, ad eundem totus deseruire potest.

Vltima ratio.

At dices; hæc vltima argumẽtatio ad opinionis nostræ oppugnationem potius, quàm ad defensionem arma subministrat; nam diuersi coloris esse sanguinem non tantum persuadent ea, quæ Syluester quæstione citata habet, in qua rorem, cambium, & gluten, quæ proculdubio á colore sanguinis absolutè dicti variant, verum esse sanguinem docet, sed etiam ea, quæ Aristoteles de historia, & partibus animalium, & cum Galeno de vsu partium omnes medici tradunt, qui omnes distinctis coloribus ornatum sanguinem, puta flauo, rubro, nigro, & sic deinceps inueniri testantur; ergò si ex vnitate coloris, vt arguimus nos, formæ substantialis vnitas colligẽda est, ita pariter ex aduerso ex multiplici sanguinis colore formarum multitudinem colligemus, sicq; non

duplex

duplex forma solùm, sed multiplex etiam in Christi sanguine forma substantialis erit collocanda? Verùm facilis est responsio, nam præterquam quòd præsenti difficultati applicari possunt, & debent, quæ paulo ante de accidentali sanguinis varietate in medium protulimus, dicendum est, rationem vltimam nō de colore sanguinis per accidens, sed solummodò per se, vt loquuntur, considerato, intelligendam esse, qui vnus est, quiq; si suæ relinquatur naturę, rubeus est; quòd si forte fortuna sanguis alium, vel oppositum inueniatur habere colorem, id per accidens eueniet, vt fieri cōsueuit in ijs, qui aduersa vtuntur valitudine, quorum sanguis prauæ qualitatis, & malæ humanæ dispositionis nocumento plerumq; ob variam humorum mixtionem flauescit, & à proprio colore degenerans in alios conuertitur valdè dissimiles colores, quo in sensu Aristotelis, & medicorum verba sumenda sunt, dum varijs affici coloribus sanguinē dixere.

Sanguinis color.

Cur uarios colores sāguis nonnunquam habeat.

DISPVTATIO TERTIA.

An sanguis Christi inter humanæ eiusdem naturæ partes sit constituendus.

CAP. I.

De præuijs quibusdam rebus ad sensum quæstionis explicandū.

QVod nos in pręsentia sub assignato quæstionis titulo inuestigamus, alij alijs verbis expresserunt. An nimirum sanguis ad humanę Christi naturæ veritatem pertineat; vel an sanguis sit de veritate humanę naturæ, & quamuis nō me fugiat,

multum

multum discriminis quosdam posuisse inter pertinere ad veritatem naturæ, & esse de veritate humanæ naturæ; propterea quòd primum illud significet non modo integrales partes, verùm etiam ea omnia, quæ naturæ accidere possunt, velut effectus consequentes, cuiusmodi sunt inclinationes, affectiones, operationes &c., vel vt causę naturam antecedentes, & id omne, quod naturalē aliquem, & necessarium ordinem ad naturam habet. Secundum verò dicat ea duntaxat, quæ naturæ essentialia, & intrinseca sunt, vti in rebus corporeis, materia, & forma. Nos tamen posthabito quouis discrimine pro eodem vsurpamus hęc tria; sanguis est pars humanę Christi naturæ; sanguis pertinet ad veritatem humanæ naturæ; & tandem sanguis est de veritate humanæ naturæ; placet enim maioris claritatis causa in eodem sensu illa sumere, quemadmodum fecit Diuus Bonauentura quarto sententiarū, distinctione quadragesima quarta, relicta semper suę probabilitati sententia eorum, qui discrimen inter illa admittere consueuerunt.

Verùm quia nomen partis latissimè sumptum plura sinu suo continet, de quibus non temerè in dubium verti potest, num sanguis sit pars illorum, ideo ęquum est videamus primò, quibus modis nomen partis soleat vsurpari; tùm proximè humanæ Christi naturę varias partes perpendamus, & ad extremùm inuestigemus, quę, & qualis pars eorum sit sanguis, an certè á partibus naturę humanæ Christi excludatur.

Est igitur ante alia aduertendum nomine partis tria intelligi posse. Principiò id omne, quod hominem, quoquomodo integrat, & complet, in qua significatione

Nomine partis tria intelligi possunt.

partis includuntur ea omnia, quæ siue ad veram corporis compositionem, siuè ad ornatum tantùm, siuè quauis alia ratione ad hominem pertineant; in quo sensu intelligenda est Galeni definitio partis libro de elementis. Secundò appellatione partis intelliguntur ea omnia, quæ ad verum hominis complementum strictim sumptũ deseruiunt, quales sunt etherogeneæ viuentis hominis partes, ad operationes vitales exercendas maximè necessariæ, & in hac exacta partis significatione, à parte hominis excluditur id omne, quod vitæ expers est. Tertiò tandem partis vocabulo intelligi potest id, quod ad humanum quidem complementum facit, non tamen ita latè, vt in prima significatione, neq; ita strictè, vt in secunda, sed media quadam via, vt nimirum perfectam totius corporis constitutionem ingreditur, & ad ornatũ pariter deseruire potest, quamuis omni vitali spiritu priuetur, qua in significatione sanguinem veram esse corporis Christi partem arbitramur.

Partes humanæ naturæ variæ.

Aduertendum vlterius est, multiplices esse humanæ Christi naturæ partes, nam aliæ essentiales sunt, aliæ integrales [sic enim in scholis loquuntur philosophi]. Integrales rursus aliæ etherogeneæ sunt, aliæ omogeneæ, seu similares, hæ ab Aristotele primo de historia animalium capite primo simplices, & incompositæ appellantur [non quidem eo sensu, quasi materia, & forma non constent] sed quia in comparatione ad etherogeneas, simplices esse videntur; definiuntur autem sic; omogeneæ partes illæ sunt, quæ in particulas sibi similes diuiduntur, vti sanguis in sanguinem, os in os &c. Illæ autem, quæ & compositæ dicuntur, sunt, quæ in partes

Omogeneæ partes cur simplices ab Aristotele dicantur.

Omogeneæ partis definitio.

disimilis

dissimilis naturæ, specieq; differentes distingui possunt, quemadmodum brachium in os, carnem, sanguinem, & sic deinceps partitur. Prætereà aliæ sunt humanæ naturę partes, quæ vt decor, & vt debitum perfectionis naturalis ornamentum spectant ad naturam; & rursus aliæ, quæ actu partes dicuntur, aliæ, quę potestate tantùm; aliæ tandem, quæ metaphoricè, seu per similitudinem, eò quòd in aliquo cum veris humanę naturæ partibus conueniant, partis nomine appellantur; ex quibus partium acceptionibus varias elicere possumus assertiones.

Etherogeneæ partes quid sint.

CAP. II.

An sanguis fuerit pars essentialis naturæ humanæ Christi.

QVarum hęc priori loco videtur cõstituenda. Dignitas, & prętogatiua essentialis partis sanguini humanę Assertoris naturæ nequaquàm est attribuenda. Cuius assertionis duplex nec obscura, nec infirma ratio adduci potest, tùm quia essentiales corporis Christi partes materia solùm, eiq; respondens forma fuere, nemo autem est qui nesciat, sanguinem neq; materiam, neq; formam corporis Christi fuisse, nisi fortassis insanire vellet cum ijs, qui sanguinem animam esse dixerunt, tùm etiam quia illę duntaxat essentiales partes appellantur, sine quibus humana Christi natura, nec mẽte concipi, nec intelligentia valet comprehendi; certissimum autem est in claram nostri intellectus cognitionẽ cadere posse humanam naturam, seclusa, seu nõ apprehensa cuiuscumq; sanguinis cognitione, non igitur san-

Partes essentiales quæ.

guis humanę Christi naturę pars essentialis censendus erit.

Obseruandum tamen in præsentia est obiter, partis essentialis vocabulo hîc solum intelligi ea, quę tamquàm duæ totales, perfectæq; partes ex æquo humanam naturam inter se diuidunt; qua ratione tollitur difficultas, quæ oriri posset, si quis sanguinem partem esse essentialem contenderet, eo quòd alterius partis essentialis naturæ Christi, hoc est materiæ, partem esse sanguinem arbitraretur. Neq; vlterius silentio prętereundum est, nos de natura humana Christi in abstracto, vt dicunt, considerata nequaquàm inuestigare, quænam illius partes sint essentiales, quatenus natura illa sub abstractio, ne perpenditur, hoc enim non est nostri consilij, cum optimé teneamus naturam sub huiuscemodi abstractione conceptã, ab omni materiæ fece liberam esse, sed solùm essentiales humanæ Christi naturæ partes scrutari volumus, prout in concreto natura vsurpatur, idemq; ac hominem, seu humanam Christi personam significat.

CAP. III.

Sanguis non fuit par- natura Saluatoris ornans, potestatiua aut similitudinaria tantùm.

SEcundam subijcio assertionẽ, quæ sic habet. Sanguis nõ est humanæ Christi naturæ pars ornans, potentialis, aut similitudinaria duntaxat; cuius quidem tria conclusionis membra ordinatè declarabo, vt igitur à primo exordiar, duplex reperitur ornamentum, alterum quod vtilitatis humanæ consultrix parens omnium natura architectata est, nam sicuti plumas auibus, obductas piscibus squamas, bobus, ceruis, alijsq; cõpluribus animantibus cornua, cęterisq; alia nõ ad vtilitatem mo-

Ornamentum duplex.

do,

dò, sed etiam ad ornatum largè, copiosèq; comparauit, ita homini cæteris omnibus dignitate præcellenti; capillos, & vngues non magis necessitati, quã decori consulens, eadem parens natura largita est. Alterum ornamẽti genus est, quod præstans hominis ingeniũ, solertiaque artificiosè adinuenerũt, vti sunt pretiosæ argento, & auro intertextę, & rigentes vestes. In re autem nostra, sanguinem artificiosum humanæ Christi naturæ ornamentũ esse nullus fingere potest, si huius ornamenti naturã mentis oculis intueatur, eius enim natura est, vt extrinsecè tantùm rei, quam ornat, accidẽtaliter hęrere possit, à cuius natura, & officio planè distinctum est munus, & sanguinis officiũ, qui toti humanę naturæ intrinsecè vnitur, eiq; salubri quodam tactu necessarias ad operationes vitales influentias impartitur.

Neq; ex opposito quispiã opinari potest, sanguinẽ esse solùmodò naturalem ornatũ, quod enim decoris, dũtaxat, & ornamenti vices supplet, officioq; fungitur, & ex se deficere, & ab alijs, si opus fuerit, remoueri potest absq; vltimo vitę hominis detrimento, aura siquidem vitali adhuc frui posse arbitror eum, cui capilli penitus eradicarentur, aut vngues omnino præciderentur, & nihilominus amoto sanguine spiritus animalis fugit, vitaq; cum morte statim commutatur, quemadmodum auctor est peripateticorum parens Aristoteles, qui ponderans quanta sit sanguinis ad vitam animalis propagandã exigentia de historia animalium libro tertio cap. 10. in hãc sententiã sic loquitur. *Si multum sanguis effluat anima deficit si nimium vita interit*; non erit igitur sanguis tantum humanæ naturę ornamẽntum, sed in corporeo hominis

Sanguinis necessitas ex Aristotele.

domicilio

domicilio præter ornandi munus, aliud nobilius, excellentiusq; officium, de quò posteà dicam, is habeat, necesse est.

Secundum patet, nam duobus maximè modis inter alios potestatiua pars aliquid dicitur, remotè scilicet, & proximè, seu, vt alijs placet potentia remota, aut proxima. Illud est cum res ea, quam partem potentialem vocamus, dissimilis est admodùm conditionis ab ea natura, in quam conuerti debet, & pluribus mutationibus, atq; alterationibus tandem ad naturam veræ partis attingit. Exemplo omnibus noto, & familiari totum hoc negotium declarari potest, ad hunc modum; cibus, qui quotidiè ad vitæ sustẽtationem, & ad partium perpetuò vi naturalis caloris resolutarum restaurationem sumitur, humanæ naturę est pars potestatiua, remotè tantùm, seu in potentia remota, nam, & longè in substantia discrepat ab humana natura, & post varias non nisi alterationes ad veritatem naturæ pertinere potest, dentibus enim callido naturæ artificio in ore cõstructis principio mandi, atq; ab ijsdem extenuari debet cibus, tùm in proximum ori stomachum illabi consueuit, qui cibi, & potionis receptaculum est, in quo caloris virtute decoctus confluit ad hepar, à cuius vi iterùm agitatus imperfectam sanguinis naturam sortitur, & tandem postremò ab eo seiunctus ad cor humanum prolabitur, vbi perfectissimè confectus, & extenuatus congruum alimentum fit, quo cæteræ corporis partes restaurantur. Hoc verò est, cùm ea pars, quæ eiusdem fermè conditionis est cum humana natura, sola, & vnica agentis alteratione ei in substantiæ vnitatem copulatur.

Quæ sit sanguinis generatio.

Quibus

Quibus ita animaduersis, ſanguinem non eſſe poteſtatiuam partem primo in ſenſu acceptam aſſero, cuius quidem aſſertionis illud ponam argumentum, quòd ſanguis, vt pluribus in locis teſtatum reliquit Ariſtoteles, eſt vltimum viuentis alimentum, quod quia facillimè in humanam naturam vnica operatione abire poteſt, (quemadmodum nomen ipſum ſonat manifeſte) nequaquàm illi conuenire poſſunt ea, quæ remotæ diximus adſcribi potentiæ; ex quo prætereà, niſi meus me fallit animus, colligo apertã diſtinctionis ſecundi membri ſolutionem, in qua videndum ſupererat, an ſaltem ſanguis pars poteſtatiua potentia proxima poſſit appellari; patet enim talem eſſe, quamuis, vt mox fuſiùs demonſtrabo, hoc minimè tollat, quo minus ſanguis etiã vera pars ſit naturæ Chriſti, nam eundem Aſſertoris ſanguinem ſimul, & ſemel ratione diuerſorum poteſtatiuam, & actualem partem exiſtere poſſe arbitror.

Sãguis vltimum viuentis alimentum.

De tertio autem, an nimirum ſanguis ſimilitudinaria pars ſit, hoc loco ferendum eſſet iudicium, ſed quia, idem eſt negotium, ac illud, quo non eſſe ſanguinem artificioſum ornamentum, ſtatutum fuit, ideo tacitus in re clara, & rationum multitudinem non poſtulante pertranſibo, & gradum faciam ad eam theſim, in qua quid ſimillimum vero, imò quid certiſſimum putem dignoſcetur.

CAP. IIII.

Auctoris ſententia.

EA autem talis eſt; ſanguis non modo fuit potentialis pars, & ornamentum, ſed etiam vera, & propria

pria omogenea, seu pars similaris ad humanę naturę Christi veritatem pertinens; quæ in prioris membri conclusionis explicationem, & confirmationem desiderari possunt, satis, vt arbitror, ex superioribus conclusionibus plana esse possunt, neq; longiori egent approbatione ea, quæ nullum hostem, & aduersarium habent.

In secunda autem conclusionis parte, etsi non omnes conueniant, opinantur siquidem nonnulli nō esse actualis partis dignitatem sanguini ascribendam; pro ea tamen enixè pugnarunt graues doctrina viri in quarto distinctione quadragesima quarta, qui omnes hac ipsa conclusione ducti in reuiuiscentium corporibus futurum sanguinem attestantur. Sic Sanctus Thomas quarto distinctione quadragesima quarta quęstione prima articulo secundo quæstiuncula tertia, & tertia parte quæstione quinquagesima quarta articulo secundo ad tertiū, Diuus Bonauentura loco citato quæstione prima numero septimo; Gabriel Biel in supplemento ibidem quæstione prima dubio sexto; Soto quæstione vnica articulo 3. in secunda articuli parte, & quarto distinctione decima quęstione prima articulo secundo, Durandus quarto distinctione decima quęstione prima numero decimo nono. Bartholomæus Medina tertia parte quęstione quinquagesima quarta, & Ricussola tertia parte quæstione quinta articulo secundo, cuius opus manuscriptum in Bibliotheca Ambrosiana asseruamus.

Verùm, vt pręsens sententia melius intelligatur, & ea, quę in hac re facere possunt difficultatem, facilius explicentur, admoneo in primis merito id omne corporis Christi partem actualem censendum esse, quod ad per-

fectam,

fectam, & omnibus numeris absolutam, & substantialem corporis constructionē eo fine exigitur, vt eam componat, atq; perficiat, siquidem multa, & varia ad humanam hominis naturam perfectè, substantialiterq; constituendam necessaria sunt; neq; enim homo vna est simplex natura, quemadmodum à Deo producti censentur Angelici spiritus, à quibus longè quælibet vera partium cōpositio remouetur; sed ex pluribus est compacta partibus, ex quibus tamquàm ex diuersis, vt dicunt, partialibus naturis vna quædam conflata est natura totalis, & perfecta, quæ humana nuncupatur, ad eum fermè modum (si ex rebus alioquì dissimilibus in multis similitudinem aliquam petere licet,) quo in magnifici alicuius domicilij opificio contingere solet, quod non ex vno, aut altero tantùm genere lapidum consurgit, sed ex pluribus componitur, calce nimirū, lapidibus, lignis, lateribus, & sic deinceps, quæ omnia aptè, congruenterq; ordine suo disposita, & opificis arte, peritiaq; simul compacta illustrē ędis vnius constructionem absoluunt. Quare vti in allato exemplo varię recenseri possunt ædificij partes, ita pariter corpus humanum carne, ossibus, neruis, cute, sanguine, alijsq; huius generis rebus, tamquā varijs est constructum, atq; concinnatum partibus, quę inuicem substantiali modo cōnexæ (qua in re ab exemplo adducto distinguitur) perfectum, nobile, & omnibus conspicuum humanæ Christi naturæ opificium reddunt.

Aduerto præthereà duas dari humanæ Christi naturæ partes, perfectas videlicet, quæ solidæ, firmæ, ac stabiles sunt, & imperfectas, minusq; constantes, quæ etsi vltimā naturæ perfectionem non attingant, veræ tamen sunt, & integra-

Sāguis qua & qualis pars natura Christi.

integrales corporis Christi partes, in quorum postremo genere sanguis est constituendus.

Moneo tandem tenere me optime, nō omnes eos doctores, quos in huius sententiæ patrocinium adduxi, asseruisse, sanguinem humani suppositi partem esse ob iam tactum à me fundamentum; sed potius multi partem esse hominis sanguinem arbitrantur, propterea quòd sanguis vitam viuat; persuadent namq; sibi, omne illud, quod non viuit, veram corporis Christi partem haud appellandam esse, vt Medina loco citato, & ante illum Caietanus, aliiq; docuerunt, à quorum opinione discedens, & omnino diuersis innixus ego principiis arbitror sanguinem, eo quòd simul cum cæteris corporis Christi partibus humanam cōstituat naturam modo superius explicato, veram esse humanæ Christi naturæ partem, quidquid sit de ea quæstione, viuat nec ne sanguis, de cuius veritate infra quęstione sequēti disputabo.

Sic igitur explicatam opinionē nostram tuentur ante alios Aristoteles, qui partiū similariū naturā explicans, apertè sanguinem pręcipuam animalis partem appellat tertio de historia animalium capite secundo, cui titulum fecit de partibus animalium similaribus, vbi statim sub initium capitis sic inquit. *Similarium sanguis potissimum communis animalibus sanguineis omnibus est* &c., idemq; docens secundo de partibus capite secundo. *Partium* ait *similarium aliæ molles, & humidæ sunt, aliæ duræ, & solidæ. Humidæ vel omnino, vel quandiu in constitutione naturæ manent, sanguis &c.*

Aristoteles

Sed audio oppositum conclusionis meæ sustinentes dicere, largè tantùm, & iuxta iactatam in vulgus opinionem

nionem partis nomen citatis locis vſurpaſſe Ariſtotelē; verùm quàm ſit infirmum hoc eorum confugium facilè is intelliget, qui benè perpenderit totius capitis ſeriem, in qua non minus Ariſtoteles oſſibus, neruis, venis, & ſpinis, quam ſanguini, ſeuo, & medullæ idem omnino nomen partis tribuit; ex quo efficitur, vt qui dicit ſanguinem eſſe lato modo corporis humani partem, is etiā neceſſariò dicere teneatur, contra communem omnium philoſophorum opinionem, os, neruum, & reliqua, eſſe impropriè, & lato modo corporis noſtri partes, niſi affirmare vellet his in locis æquiuocè, & in varia ſignificatione nomen partis vſurpaſſe Ariſtotelem, latè ſcilicet, cum ſanguinem, ſtrictè verò, cum os &c. eadem partis appellatione nominat, quæ reſponſio tanto eſt indigna philoſopho, quippèquæ eum, qui verborum, & ſententiarum propriam ſemper, & vſitatam ſignificationem adhibere conſueuit, præſenti in loco, & ſuæ præſtantiæ, & propriæ verborum appellationis immemorem & inimicum facit.

Prętereà idē Ariſtoteles ſeptimo phiſicorum textu vndecimo, & duodecimo manifeſtè quaſdam animalium partes actuales animę expertes reperiri teſtatur, qualem eſſe corporis humani ſanguinem demonſtrabo, ni igitur philoſophus ſuis repugnātia principijs multa admittat, ſanguinē inter veras humanæ naturę partes recēſere tenetur. Eandē vlterius opinionē defendūt Diuus Bonauentura loco citato, vbi reddens, & aſſignans rationē, cur in reuiuiſcentium corporibus ſanguis neceſſariò futurus ſit, non aliam adducit rationem, quàm quia ſanguis eſt pars integralis, & ad conſumatam ſubſtantia-

Ariſtoteles.

S. Bonauentura.

 lem

lem corporis humani perfectionem pertinens, sicque ad primum argumentum respondens hisce verbis ratiocinatur. *Dicendum, quod aliquid est de veritate humana natura tripliciter, aut quantum ad esse necessarium, sicuti membra principalia, aut quoad esse integrum, & completum, vt ea, quæ faciunt ad corporis perfectionem, nempe substantialem, aut quoad esse decorum, propterea necesse est resurgere quoad totalitatem. Sed quæ secundo, & tertio modo congruum est resurgere, secundum illud, quod faciunt, ad complementum, & decorem, & quia humores* inter quos præcipuus est sanguis, *ad plenitudinem, & integritatem faciunt, resurgent*; ex quibus non obscurè mens nostra habetur, cum sanguinem non modo ad ornamentum, sed etiam ad integram, & ad perfectam humanæ naturæ constitutionem exigi doceat. Similia tradunt Gabriel Biel, Dominicus Soto supra, quibus omnibus addi posse videtur auctoritas præstantissima Sacrosancti Concilij Tridentini Sessione decima tertia capit. tertio, vbi sanguinem inter alias, corporis humani partes, tamquàm veram, propriamq; partē constituit, dum in admirabili Sanctę Synaxis mysterio sub speciebus panis etiam Christi sanguinem docet reperiri. *Vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur.*

D. Bonauentura.

Concilium Tridentinum.

CAP. V.

De varijs rationibus sententiæ superioris capitis.

VErùm quia hactenus commemorata sunt, quæ in libris suis nostræ non incongrua opinioni prodidere Aristoteles, & alij, nunc prosequamur deinceps eas rationes, quæ eidem sententiæ fidem astruere

possunt

possunt, quæq; partim ex naturali philosophia, partim ex reuelata diuinitus doctrina petuntur. Nos in præsenti capite prioris generis rationes attingemus tantùm, mox visuri et in sequenti capite secundi ordinis fundamenta.

Prima igitur ratio est. Omnia corporis humani membra officialia ex partibus similaribus constant, inter similares autem partes maximè reperitur sanguis, sãguis igitur humani corporis vera pars censeri debet; hęc argumentatio ad hunc modum cõfecta, Dominici de Dominicis, qui præsentem quæstionem problematicam arbitratur, eludit eam distinctionem, qua duplicem facit materiam, compositionis nimirum, vti sunt lapides, & ligna in constructione domus, & alterationis, quemadmodum panis dicitur materia sanguinis, quia per alterationem panis corrumpitur, ex quo post modùm generatur sanguis; eludit inquam Dominicum, qui si semel concedat, vt certè concedit, officialia membra constare ex similaribus, locum in argumento à nobis facto non habet illius distinctio, cum inter similares compositionis partes constituendus sit sanguis, vt supra ex Aristotelis sententia vidimus, atq; adeò certum erit ex datis, & concessis argumentum. Nam si in hoc argumento, quod sibi Dominicus ex Sancto Augustino libro de spiritu, & anima obiecerat. Corpus cõstat ex mẽbris officialibus, officialia cõstant ex similaribus, similaria ex humoribus, sanguis autem est præcipuus inter humores &c.; si inquã cum dicitur officialia constant ex similaribus, particula, ex, dicit compositionis, non autem alterationis materiã, inficiari nõ poterit, officialia ex sanguine tãquã ex vera, actualiq; parte cõstare, cũ in partibus similaribus sanguis

Prima ratio.

guis constituatur ab Aristotele; quòd si quis Dominici doctrinæ studiosus propugnator, contendat id dixisse Dominicum, quoniam ad repellendam vim argumenti ab eo propositi, ita loqui expediebat; cæterùm de eius mente nequaquam esse cōcedendum absolutè primam argumenti propositionem, sed potius esse distinguendā ita ut, particula, ex, quatenus partes similares siccas, vt os, neruum &c. respicit, materiam compositionis significet, quatenus verò humidas, puta sanguinem, phlegma &c. importat, materiam alterationis dicat, non is mihi planè satisfaceret; percipere enim nequeo, cur cùm tota sanguinis substantia, quæ in venis continetur, non ita alterationi exposita sit, vt vno tempore, & simul alteretur, simulq; in substantiam principalium membrorum transeat, sed plurimæ eiusdem sanguinis partes ab alterationibus liberæ sint, corpus repleant, & ad perfectam consistentiam illud reducant, videre inquam nequeo, cur vera compositionis materia non sit dicendus sāguis.

Si iterum respondeant causam esse, quoniam sanguis est institutus, vt materia sit alterationis, non autem cōpositionis, fallitur manifestè; nam esto faciamus sanguinem, tamquam materiam alterationi deseruire, hinc nō statim consequens sit, eundem sanguinem simul compositionis materiam esse non posse, dandum enim, & libere concedendum est aliquid, quod in rerum natura nō minus ad alterandum, quam simul, & semel ad componendum idoneum sit, quod non modo lubens admittit Dominicus in aceto, & melle, quæ ambo in vxijmelle cōpositionis, & alterationis muneribus funguntur, sed etiā non obscurè conuincit ea ratio, quæ ex Angelico docto-

re

re sumitur quartò distinctione quadragesima quarta quæstione prima articulo secundo questiuncula secunda ad tertium ducta ex elementis, quæ cum suaptè natura partes sint vniuersi naturales, ac proinde compositionis materia (neq; enim vndequaq; perfectum esset, neque integrum mundi opificium, si ei deessent elementa,) & adhuc tamen nulla, vt omnes humanæ, & diuinæ philosophiæ doctores volunt, perfecta alteratio dari potest; ad quam elementa proprijs substantijs, & qualitatibus non concurrant; cùm igitur sanguis non minoris virtutis sit in humano corpore, quam sit in tota rerum vniuersitate elementa, quid erit impedimenti, ne quemadmodum illis duobus muneribus elementa, sic ijsdem pariter officijs aptus, & congruus sanguis existat? certe nullum afferri posse videtur impedimentum; nam quòd in suæ opinionis defensionem adducit Dominicus: videlicet non subsistere similitudinem datam inter elementa, & mundum ex vna parte, & inter corpus, & sanguinem ex alia, propterea quod elementa sint vniuersi partes, non autem sanguis sit pars humani corporis, ludicrum videtur; siquidem id, quod in quæstionem vertitur, discriminis, & rationis loco assignat; sed iam alias rationes videamus. Quarum secunda hæc esse potest; quemadmodum pars se habet ad totum, ita natura incompleta ad completam, sed illa ad totum tendit, totum expetit, & naturali quodam impetu ad totum fertur, vt tandem illi vnita absolutam totius naturam componat, atq; perficiat, pari igitur ratione sanguis, qui naturam habet incompletam, ad perfectum, & substantiale corporis humani complemẽtum erit eo fine ordinatus, vt in huma-

Secunda ratio.

no

no corpore, tamquàm in naturali domicilio conquie-ſcens, totius humanæ naturæ perfectionem operetur. Deindé, vt recenſere ſuperſedeam ſanguinem eſſe naturæ theſaurum, ſpiritus vehiculum, fontem affectionum, & hominis paſsionum præcipuum, & neceſſarium ad naturales animæ operationes exercendas organum; illud vrgeo, ſi ſanguis non eſt humanæ naturę pars, quid cauſæ erit, cur homo non modo completus, & integer, ſed neq; quouis modo eſſe, aut conſeruari poſsit naturæ viribus ſine ſanguinis auxilio? certè cum totum hominis compoſitum ſuis omnibus partibus conſtans, & perfectum durare, atq; diu conſeruari cernamus, an non indubitata omnibus erit argumẽtatio [ſi oppoſitorum, vt inquit philoſophus, oppoſitæ ſunt rationes] ſanguinem hominis partem eſſe, cum abſq; illo neq; eſſe, neq; viuere, neq; conſeruari poſsit homo?

Sanguinis præconium

Quidam præſentem difficultatem expedire ſe poſſe arbitrati ſunt duobus modis; primo negant non poſſe tempore breuiſſimo ſine ſanguine vitã propagari, ſicq; communem ſenſum vna voce dicentium, abſq; ſanguine non contingere homini vitam interpretati ſunt, non quidem quaſi ita re ipſa contingat, ſaltẽ ad breue tempus, ſed potius quia longiſſimo temporis ſpatio, diuq; vitali aura potiri non poſsit homo: Secundo concedunt vnà cum omnimoda ſanguinis effuſione ſimul etiam hominis vitam effundi, ſed hinc non efficitur, inquiunt, ſanguinem eſſe hominis partem, ſed ſequitur tantùm eſſe aliquid ad vitam propagandam neceſſarium; non ſecus ac in quantitate [ſi exemplum huiuſce rei deſideretur] contingere poſſet, quæ adeò neceſſaria eſt, vt

ſine

fine illa nequeat homo esse, & tamen quantitas non est humanæ naturæ pars. Verùm hæc eorum dicta nequàquã tollunt difficultatem; etenim, quod ad primum attinet, confugere ad moram temporis imperceptibilem, in qua possit esse hominis vita post separatam ab humano corpore sanguinis substantiam, & nullam aliam confugij sui reddere rationem, commentum videtur, maximè cum oppositum suadeant cùm eæ ipsæ rationes, quas sibi ipsi proponit Dominicus, quarum valorem, & robur agnoscens ægrè admodùm solutionem datam approbat; tùm etiam quia neq; in imperceptibili temporis momento fieri potest, vt causa formalis absque effectu suo formali, & ex aduerso formalis effectus sine causa formali reperiatur, est enim hæc constans omnium philosophorum opinio; atqui vegetare, & nutrire formalis effectus est vegetatiuæ animæ, qui absque sanguine dari non potest, cum sanguis sit proprium vegetatiui gradus fulcimentum; fieri igitur non poterit, vt vegetans, ac proinde sentiens, rationalisq; anima [quandoquidem sunt eadem res simplicissima] corpori adsint, nisi itidẽ sanguis in corpore reperiatur.

Secundum etiam adumbratam duntaxat veri speciẽ habere puto; ait enim Dominicus, esse quippiam ad vitam tuendam pernecessarium; sed quale est istud necessarium? num vera humanæ Christi naturæ pars? at repugnat hoc eius opinioni, & sine responsionis allatæ præiudicio concedi non potest? sed dicet, opinor; non est pars corporis Christi; quid igitur erit? certè quid tutò respondere possit, haud facilè inueniet; prætereà explicet naturam eius, quod ad vitæ sustentationem

neceſſarium appellat, vt vera ne, an falſa ſit explanatio deprehendamus, nam cum ad totius compoſiti conſeruationem non niſi partes exigantur, ſi ſanguis pars non eſt, eſſe poterit in rerum natura corpus omni ſanguine denudatum contra prædicta, & ſecundam huius doctoris ſolutionem; exemplum porrò ex quantitate petitum; vtrum faueat illi, an aduerſetur magis, neſcio; nam, vt taceam longè differentem eſſe ſanguinis ſeparationem á corporibus humanis, ab ea ſeparatione, quæ in allato exemplo contingeret; illa enim prior ſeparatio humana virtute, hæc verò ex diuino non niſi contingere poſſet miraculo, ſileamq́, in præſens ſermonem eſſe non de eo, quod tantùm abſoluta Dei virtute effici, ſed quod viribus naturę fieri poſſet circa veras humani corporis partes: Addi poteſt quantitatem, ſine qua eſſe non valet homo, partem eſſe eiuſdem hominis veriſſimam, nam licet accidens, quale eſt quantitas, non ſit de intrinſeca ratione ſubſtantiæ ſimpliciter, & abſolutè dictæ, neq́; pars illius, eſt tamen eſſentialis, & pars humanæ naturæ, ſeu hominis, ſumpto homine in eo ſenſu, in quo vertimus in quæſtionem; an ſanguis ſit Chriſti Dei, & hominis pars; per hominem enim, vt ſupra monuimus, corpus intelligi debet humanum triplici quantitatis proprietate affectũ longitudine ſcilicet, latitudine, & profunditate; quocirca vti homo ſeu humanum ſuppoſitum beneficio quantitatis duntaxat, & partes inuicem copulatas, & alias partes ab alijs diſtantes partibus habet, impartibilis ſiquidem, & indiuiſibilis ſine quantitate eſt materia; quis inficiabitur, quantitatem corporis trifariam dimenſi nõ eſſe veram partem, ſeu, vt verius dicam, cauſam intrinſecam,

Quantitas qua ratione hominis pars eſſe poſſit.

Quantitatis proprietas.

ſecam, ad illius conſtitutionem pertinentem? quandoquidem corpus hac ratione ſumptum neq; dari, neq; ſine quantitate concipi poteſt. Et hæc de phyſicis fundamentis.

CAP. VI.

Theologicis rationibus idem ſuadetur.

QVibus præterea theologicæ rationes plurimum ſuffragantur. Nam in primis Diuinum Verbũ, vt catholica veritas habet, non alia ratione ex Virgine matre humanam naturam aſſumpſit, quam quia corpus ſibi efformauit ex puriſſimis Mariæ ſanguinibus, quod ſine dubio mea quidem ſententia ſanguinem eſſe humanæ naturæ partem infert, nam ſi ſanguinem, qui neque fuit natura, neq; naturæ pars integerrimæ Virginis accepit Verbum, quo iure ex immaculata Virgine naturam aſſumpſiſſe humanam dicetur? aut quo pacto virgo mater potuit appellari, cum nullam naturæ ſuæ, & ſubſtantiæ actualis partem quamuis minimam auguſtiſſimo, ſacerrimóq; fœtui ſubminiſtrarit? Amplius cur poſt glorioſam à mortuis reſurrectionem in immortali, & in impaſsibili Aſſertoris noſtri corpore debuit eſſe ſanguis? Quam item ob cauſam in communi corporum reparatione, quam in extremo iudicij die diuina virtus operabitur, conſurget ſanguis? ſi è corporeis partibus ſanguinea ſubſtantia eliminatur? certè cum neq; ad alenda corpora in fœliciſſimo illo beatorum ſtatu ſanguine opus ſit, ſiquidé in corporibus iam gloria, incorruptionis prærogatiua, & impaſſibilitate donatis omnis nutrientis potentiæ virtus, & operatio ceſſabit. Deo eius v-

Prima ratio.

Beatiſſima Virgo cur Deipara dicatur.

Secunda ratio.

sum suspendente; neq; ad eadem corpora honestanda tantùm sanguis exigatur; potior enim quædam ratio, & exigentia sanguinis, quam capillorum in resurrectione esse debet, vt communis est Theologorum opinio; cum igitur illi inquam in corporibus resurgentium duntaxat futuri sint ad decorem, profectò sanguis nō modò ad ornatum, sed etiam ad nobiliorem, præstantioremq; finem reparabitur, nempe ad integrandam naturam, atq; in perfecto, absolutoq; statu constituendam.

Capilli in beatis corporibus futuri ad decorem.

CAP. VII.

De ijs, quæ aduersus opinionem nostram adduci possunt.

Prima argumẽtatio

SEd age, hucusq; vidimus, quæ pro nostra opinione pugnent, nunc quæ pariter eam oppugnent, videamus. Et primo quidem loco clarissimum est Aristotelis testimonium secundo de partibus capite decimo, vbi non esse sanguinem sensu præditum ideo asserit philosophus, quoniam inter animalis partes recenseri non debet sanguis; *Vis enim*, inquit, *sentiendi, nec vlli exangui data est parti, neq; sanguinis propria est, sed cuidã ex his, quæ sanguine proueniunt, delegata est, quoniam pars nulla exanguis eorum, quæ sanguinem habent sentire potest, nec ipse sanguis sensu præditus est, quippe qui pars nulla sit animalium.* Hæc Aristoteles, ex quibus apertè habetur sanguinem animalis partem non esse. Amplius corpus humanum, quod vnum est, constare debet ex his partibus, quæ affinitatem, & inter se similitudinem habent, vt naturam perfectam constituere possint, sanguis autem est naturã quędam in omnibus ferè alijs corporis humani partibus absimilis.

Aristoteles.

Secũda argumẽtatio.

absimilis. Preterea natura vna substantialis, & connexa, qualis humana esse videtur, ex partibus continuis, substantialiterq; inuicem copulatis constitui debet; sanguis autem nullo substantiali nodo alijs humani corporis partibus copulatur, sed in venis, ceu in vase continetur, & instar aquæ labentis sæpè fluit, refluitq; in arterijs; non erit igitur substantialis Christi domini corporis pars. Adhæc sanguis est vltimum viuentis alimentum, quo corporis membra nutriuntur, atqui alimentum est diuersæ substantiæ à membris, quæ aluntur, vt non semel dixit Aristoteles, pars igitur dominici corporis esse non potuit. Deinde pars in eiusdem naturæ partem non conuertitur, secus actio, contra communem philosophorum doctrinam, dari posset inter similia, & tamen sanguis in ossa, carnem, neruos, & alia corporis membra conuertitur; nam, vt inquit Beatus Augustinus libro de vera religione, alimẽta carnis (nempe sanguinem intelligens) in membrorum fabricam migrat. Quid? nec obscurè, nec vno in loco Angelicus doctor no esse sanguinem hominis partem tradidit, tertia enim parte quęstione trigesima prima artic. quinto, & quodlibeto quinto inquit dari sanguinem nutrimentalem, qui naturæ humanæ pars non est. Ad extremum partes suppositi viuentis vita pollere debent, atqui sanguis non est præditus anima, nequibit igitur sanguis eius naturæ pars esse, cuius viuere proprium est.

Tertia argumentatio.

Quarta argumẽtatio.

Quinta argumẽtatio.

S. Augustinus.

Sexta argumentatio.

S. Thomas.

Vltima argumẽtatio

CAP.

CAP. VIII.

Solutiones rerum obiectarum.

VErùm ad hæc omnia refellenda facilis labor erit; nam citatus Aristotelis locus meę opinioni nihil officit, siquidem voluit tantummodo philosophus asserere sanguinem non sentire, quia non est pars animalis anima sentiente prædita, quare particulæ illæ, *quippe qui* &c. sunt ratio, seu formalis causa, quã assignat Aristoteles, cur sentiendi virtutem sanguis non obtineat; secus deceptio manifesta in opinione Aristotelis deprehenderetur; quoniam, si sanguis idcirco sensu caret, quia nulla est pars animalis, pariter ex opposito inferri posset, ossa, quæ animalis partes existunt, sentire, contra non ipsum Aristotelem modo, sed etiam contra cõmunem philosophorum assensum, qui sentiendi virtute ossa carere passim docent.

Ossa nõ sentiunt.

Secunda argumentatio soluitur ex ijs, quę in sententię nostræ explamationem adduximus; pręttereà dici potest; eam habere sanguinem conuenientiam sufficiẽtem, quæ ad naturam varijs partibus constantem perfectè componendam exigitur, neq; enim eiusdem rationis partes ad constituendam hominis naturam requiri putamus, quandoquidem hinc consequens esset, vt componi minime posset humanum corpus ex ossibus, pelle, neruis, & sic de reliquis, quæ plurimum inter se innaturis, & qualitatibus distant.

Tertię rationis solutio erit; saluari seriem ad necessariam totius substantialis perfectionẽ in sanguine, quippe qui coniunctus est substantialiter cum iecore, qui quodammodò,

dammodò, vt ita dicam, ſanguis coagulatus videtur. Addi poteſt ad ſubſtantiale compoſitum non exigi eam vnionem, qua omnes illius partes inter ſe copulentur; caro enim ſubſtantialis eſt pars hominis, & tamen oſſibus non continua, ſed conglutinata eſt. Ad extremum affirmo humanæ naturæ vnitatem bipartito conſiderari poſſe, mathematicè videlicet, & phyſicè, primo modo vnio eſt ſubſtantialis, & perfectiſſima coniunctio, qualé arbitror eſſe in omnium perfectiſſimis cæleſtibus globis, qui cum vniformi natura polleant, nobiliſsima etiam gaudent vnitate; & ſecundo modo conſiderata vnio nõ expetit adeò perfectam inter ſe partium vnitarum copulationem, ſed magis admirabilem quãdam continuationem, atq; ſeriem phyſicam, qua partes inuicem nectantur, vt ſimul ſingulis, & omnibus aptè inter ſe colligatis abſq; vllo impedimento anima vtatur ad vitales, & neceſſarias operationes præſtandas, ad quod munus ſecunda tantùm, non verò prior illa vnitas exigitur.

Sanguis cũ iecore copulatus.

Vnitas duplex.

Cælorum perfectiſsima vnitas.

Ad quartam argumentationem negatur conſequentia, nam licet diuerſam ſubſtantiam à ſubſtantia alimẽti habeant animalia; (neq; enim ni in forma diſcreparent viuens, & alimentum, nutritio ſequeretur, quæ cum ſit ſubſtantialis tranſmutatio, in rebus ſimili forma gaudẽtibus ſaluari nequit,) nõ tamen efficitur ſanguinem verã non eſſe hominis partem; certum enim eſt in opinione eorum, qui formas partiales concedunt, diuerſarum naturarum eſſe oſſa, neruos, & carnem, & tamen certiſſimũ pariter eſt, omnia illa ſubſtantialem, vnam naturam conflare.

Tranſmutatio in res diſsimiles ſolùm cadit.

Ex quibus ſatis manifeſtè quarti argumenti ſolutio

eruitur,

eruitur, quia enim diuersa est ab alijs partibus sanguinis forma, ob id inter partes illas substantialis transmutatio cadere facillimè potest.

In sexti confutatione nõ est immorandum, siquidem infra de propria Angelici doctoris mente sermo instituetur, vbi, quid admittendum, quidue negandum sit, in germana Sancti Thomæ via, aperiam.

Vltimi tandem difficultas tollitur primam negando argumentationis propositionem, quæ tantummodo veritatem habet in omogeneis naturis, cuiusmodi sunt carnes, ossa &c., quæ constant partibus eiusdem planè rationis, non verò in heterogeneis, ad quarum compositionem dissimilium rationum partes concurrunt, inter quas nonnullæ vna, alia verò formæ aliæ gaudent. Verùm quia non leuis est ponderis, & momenti, quod in hoc postremo argumento inuoluitur, inuestigandum est; An sanguis Christi domini anima præditus foret, vt hinc magis dubium omne euacuetur, quod facilius inpetrari posse arbitror, si in liberiorem campum orationem deducens, paulo altius aliqua de antiquis veterum philosophorum erroribus circa sanguinis animationem tetigero.

D I-

DISPVTATIO QVARTA.

An sanguis Christi anima praeditus esset.

CAP. I.

De sanguinis animatione nonnulli veterum philosophorum errores.

VErùm enim verò non est silentio prætereundum; sed accurata perscrutatione dignum videtur, quod in superiori capite tactum, & in hanc quæstionem reiectum fuit; vtrum sanguis anima præditus sit. Etenim in antiquorum quorundam philosophorum animis sic altè egerat radices ea opinio, quę vitalem esse sanguinem arbitratur, vt ij non solum affirmantem sententiam amplexati sint, verùm etiam sanguinis dignitatem plus æquò extollere volentes in maxima absurda prolapsi fuerint, ineptè, turpiterq; animam ipsum esse sanguiné asserentes; sed quid mirum, portentum istud placuisse Critiæ, quem, sicuti plures alios præteritis æui philosophos, non nisi fabularum, ac mendaciorum figmenta delectabant, & cui nulla erat oborta lux diuinæ veritatis, cuius auxilio ignorationis, errorumq; tenebræ fugantur, vti nunc diuina fauente gratia ab imbutis Christiana fide pectoribus expellunt, & absunt? Porrò autem hoc Critiæ portentum non tàm differente, quàm somniante philosopho dignum ex rudi quadam imaginatione mentis videtur profluxisse, qua omnia naturę arcana sic sensibus metiebatur, vt ea etiam quæ occulta, penitusq; abdita erant, non, vt par erat, sedula meditantis animi cognitione, sed sensibus ipsis venari, &

Critiæ error.

manu propria quodammodò pertractare se opinabatur, cum igitur cerneret ex multa sanguinis effusione, & debilitari corpus, & languere animam, & ex tota sanguinis emissione vitam, & animam sic è vitali corpore euolare, vt simul cum sanguinis effusione effusa pariter, & extincta anima videretur, hinc certissimum quoddam collegit argumentum, quo sanguinem ipsam animam esse asseruit; cuius falsi erroris fundamenta redarguens egregiè Lactantius Firmianus, vir sane, vt præclara ipsius opera testantur, in disciplinis physicis subtiliter edoctus, & in Catholicis institutionibus apprimè versatus libro de opificio Dei capite decimoseptimo, cui titulum donauit, *de anima, deq; ea sententia philosophorum* hunc in modum ratiocinatur. *Non enim si anima sanguine aut per vulnus effuso, aut febrium calore consumpto videtur extingui, continuo in materia sanguinis animæ ratio ponenda est, veluti si veniat in quæstionem, lumen quo vtimur, quid sit, & respondeatur oleum esse, quoniam consumpto illo lumen extinguitur, cum sint vtiq; diuersa, sed alterum sit alterius alimentum. Videtur ergò anima similis esse lumini, quæ non ipsa sit sanguis, sed humore sanguinis alitur, vt lumen oleo.* Hæc Lactantius contra falsam Critiæ opinionem, quam ego sempiterna obliuione dignam esse probare possum vel ipsis iudicibus antiquis philosophis; quorum aliqui non prorsus alienam à veritate sententiam suis scriptis de animę essentia prodiderunt; nam Diogenes, si Aristoteli fidem prestamus, libro primo de anima cognoscentem animam facit. Democritus intellectum, & animam idem esse dicebat. Anaxagoras etiam melius de anima sentiens,

Lactantius Firmianus.

Antiquorũ philosophorum de anima hominis sententia.

etsi

etsi aliquam inter animam, & intellectum distinctionem admittat, vtrisq; tamen velut vna natura vtitur sic scribente Aristotele loco citato textu trigesimo primo. *Anaxagoras autem videtur quidem aliud dicere animam, & intellectum, vtitur autem vtrisq; tamquàm vna natura, verumtamen intellectum ponit principium omnium maximè, solum enim dicit ipsum, eorum, quæ sunt, simplicem esse, immixtum, & purum.* Hæc ille, & tandem, vt Aristotelem, & alios, qui de animæ substantia vera litteris consignarunt, omittamus, prodeat in medium Alcemæonis opinio, qui catholicam fermè attingens de anima sententiam, animam immortalem esse docuit. Quocirca si agnoscens, vt Diogenes, si intellectus, vt Democritus, & Anaxagoras, si immortalis, vt Alcemæon, est anima, quî fieri poterit sanguinem animam esse, qui intelligentia caret, cognitionis expers, & marcescibilis est naturæ?, profectò tam absurda est Critiæ sententia, omniumq; fermè philosophorum placitis incongruens, & contraria, vt incassum omnino putem susceptum esse laborem ab eo, qui his breuiter dictis non contentus eam philosophicis rationibus oppugnare contenderet, tùm quia absurda est, & exsibilatione potius, quam seria confutatione digna videtur; cùm etiam quia verba facimus cum ijs, apud quos in certissimis sacrosanctæ Ecclesiæ dogmatibus etiam sine ratione, fidei valet auctoritas, quæ non sanguinem, sed spiritualem substantiam, immortalitate præditam, diuinæq; mentis exemplarem naturam, animam hominis esse docet. Maneat ergò sanguinem nullo modo animã esse, sicuti ratum, firmumq; pariter esse debet,

ſanguinem non eſſe animæ ſubſtantiam, quemadmodum ſtultè arbitrati ſunt aliqui, vt teſtatur Clemens Alexandrinus primo pedagogiæ capite ſexto ferme circa medium, quorum opinionem hæreticam prauitatem redolentem deſtruunt ea ipſa momenta rationum, quas aduerſus Critiã attigimus, & vlterius redarguere poteſt hæc ratio. Etenim tandiù vitam viuit animal, quandiu animæ ſubſtantia corpori adeſt, vita enim animalis, vt ſcitè quidam protulit, *eſt ſubſtantia animæ corpori præſens*; atqui multoties in animali mortuo ſanguis reperitur, nõ igitur ſanguis animæ ſubſtantia eſſe poterit contra antiquos.

Clemens Alexandrinus.

Vita animalis quid

CAP. II.

Variæ ſcholaſticorum doctorum de vita ſanguinis Christi opiniones.

QVorum veluti inanes fabulas ipſe prętermittens venio ad doctores Scholaſticos, qui ſunt in magna diſſenſione conſtituti.

Prima ſententia.

Etenim aliqui reperiuntur, & hi quidẽ magni, & nobiles, qui totam ſanguinis naturam diuidunt in duas partes, in eſſentialem, & nutrimentalem; primum docent eſſe animatum, ſecundum verò inanimem eſſe putant; ſed ego in pręſens ad hanc ſanguinis diſtinctionem propulſandam non immorabor, quandoquidem aduerſus Caietanum huius aſſertionis principem ſatis, ſuperq; diſputatum eſt; cum an in ſanguine ſubſtantiale diſcrimen reperiretur, inueſtigarem; quare tantùm veritas primi, in quo viuere ſanguinem, & probabilitas ſecundi, in

di, in quo vita carere nutrimentalem sanguinem admittit, essent examinanda; verùm quia communia hæc sunt Caietano cum cæteris philosophis, ea hic non attingã, sed perscrutanda in alias differam opiniones, quas nulla interposita mora proferam in medium.

Secunda opinio.

Alij igitur fuerunt, qui hanc quæstionem de sanguinis animatione faciunt problema dialecticum, ea potissimum de causa ducti, quoniam nihil certi, indubitatęq; veritatis nihil in hoc negotio apparere posse videtur vel non negligenter perpendenti rationes, & fundamenta, quibus vtraq; cùm affirmans, tùm negans opinio innititur; arbitrantur enim facili negotio dissolui, & declarari posse omnia, quæ quoquo modo vtriq; opinioni fauere possunt, vt videre fas est in Syluestro in Aurea rosa tractatu tertio quæstionum Euangelicarum quæstione trigesima articulo quarto, & in Dominico de Dominicis tractatu suo quæstione prima. Verùm quia fieri non potest, vt contrariarum opinionum plus vna vera sit, & vlterius, nec obscuræ nec debiles sunt doctorum auctoritates, ponderaq; rationum, vti ostendemus, quæ manifestæ falsitatis affirmantem sententiam coarguunt; propterea Syluestri, & Dominici opinio mihi nequaquã probatur.

Tertia opinio.

Tertio loco placuit alijs opinari totum sanguinem nulla distinctione facta viuere. Sic Bartholomæus Medina tertia parte quæstione quintã, articulo secundo, alijq; recentiores. Ad hanc opinionem probandam afferri possunt nonnulla Sacræ paginæ testimonia, nam Deuteronomij capite decimo septimo numero vndecimo legimus Deum sanguinis comestionem Israelitico

Deuteronomium.

populo

populo prohibuisse; eo quòd hominis vita in sanguine sita sit. *Homo*, inquit Deus, *quilibet de domo Israel, & de aduenis, qui peregrinantur inter eos si comederit sanguinem obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eum de populo suo, quia anima carnis in sanguine est*, & numero decimo quarto eiusdem capitis subdit; *anima omnis carnis in sanguine est. Vnde dixi filijs Israel sanguinem vniuersæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est.* Eodemq; ni fallor, spectasse videtur diuinum illud mandatum; dum Noe, eiusq; filios alloquens idem Deus cuncta terræ animalia, volucres, pisces, & quæcumq; diuina virtus in nascentis mundi primordio molita fuerat; illis ita donauit, vt non modò in ea dominari, verùm etiam illis ipsis in cibum vti possint, & tamen vnicam sanguinis comestionem vetuit subdens Genesis nono. *Excepto quod carnem cum sanguine non comedetis.* Corroboratur præterea vitalem esse sanguinem ex glossa, quæ hæc & alia scripturæ loca ponderans aliquid vitale in sanguine reperiri testatur, & Sãctus Augustinus quęstione quinquagesima septima in Leuiticum per animam, quæ in sanguine esse dicitur, vitã sanguinis exponit. Id quod manifestè sensisse videtur Aristoteles tertio de historia animalium capite decimo nono, vbi motum viuentis proprium non modo sanguini accenset, verùm etiam eidem animam tribuit in hanc sententiam. *Palpitat intra venam sanguis omnium animalium, pulsuq; simul vndiq; mouetur, solusq; omniũ humorũ sparsus per totum corpus animaliũ est, & semper quandiu vita seruatur, sanguis vnus animatur, & feruet*; quo quid clarius ad vitã sanguinis declarandã desiderari potest? Amplius idem Aristoteles tom. sexto operum suorum

Genesis. 9.

S. Augustinus.

Aristoteles.

Sãguis feruet.

libro

libro de spiritu, augeri, nutririq; sanguinem docet, quę operationes, cum sint vitales, à viuente principio, quale est anima, proficisci debent.

CAP. III.

Quibus rationibus eadem sententia persuaderi possit.

SEd quia in disputando nō tàm auctoritatis, quæ plurimū valet, quàm rationum ēt momenta quærenda sunt, ob id rationes, quæ præsentem sententiā probent, videamus. Prima igitur erit huiuscemodi; anima, vt pleno ore fatentur Theologi omnes, tota est in toto, & tota in qualibet minima corporis parte, sanguis autē, vti in quæst. præcedenti statutū est, inter veras corporis humani partes constituitur, collocanda igitur erit in sanguine rationalis anima. Deindè sanguis est de veritate humanæ naturæ, atqui huiuscemodi veritas proficisci debet ab ea forma, qua humana natura constituitur, alterutrum igitur erit necessariò fatendum, vel non esse sanguinē de veritate humanæ naturę, vel certè sanguinē informari, viuificariq; anima humanam naturā fouente. Ad hæc si sanguis inanimis esset, nulla ratio congruens assignaretur, cur in resurgētium corporibus sanguis futurus sit, maximè cum resurrectio nostra resurrectioni Assertoris futura sit similis iuxta diuinū magni Pauli decretum, in Christo autem nunc illę duntaxat partes sunt, quę anima perficiūtur rationali, felicissimę .n., ac beatissimę ad dexteram patris cōstitutę saluatoris naturę tribui non debent ea, quę vitali principio carent; quò fit, vt si in nobis resurgentibus sanguis concedatur, is sinę dubio vita polleat, necesse sit. Ad extremum sanguinem vita frui ostendo hac ratione à maiori ad minus

Prima ratio.

Anima tota est in toto &c.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

ducta; si quod minus videtur viuere viuit, cuiq; minus vita conuenire, conuenit tamen; certè à fortiori, quòd videtur magis viuere, viuet, eiq; libentius vita erit concedenda, sed vngues, & capilli viuunt, qui tamen minus ad naturę Christi integritatem, dignitatemq; pertinent; potiori igitur ratione sanguis, qui vera pars est humanę naturæ, pulchritudiniq; ac decori eiusdem plurimum confert, viuere debet.

CAP. IV.

Probabilior opinio eorum, qui sanguinem Christi viuere negarunt.

Sāguinem non viuere quinā doctores arbitrentur.

VEruntamèn contraria superioribus opinionibus longè verior videtur sententia, quæ sanguinem inanimem facit, quam sequuntur Sanctus Thomas pluribus in locis, Ioannes Scotus quarto distinctione octaua. Richardus quarto distinctione quadragesima quarta quæstione secunda. Durandus quarto distinctione decima quæstione prima numero 19. & quarto distinctione quadragesima quarta quæstione secunda ad secundum, Paludanus ibidem quæstione prima articulo secundo numerò 18. Herueus Brito quarto distinctione decima quæstione prima articulo primo, versiculo *ad cuius euidentiam est sciendum*. Ioannes Capreolus eodem loco quæstione secunda articulo tertio ad quartum. Ricussola in codice manuscripto in tertiam Diui Thomæ partem quæstione quinta articulo secundo conclusione prima. Dominicus Soto quarto distinctione decima quęstione prima articulo secundo, & distinctione quadragesima

dragesima quarta articulo tertio conclusione secunda, Gabriel Biel, Franciscus Suarez, Vasquez, & alij, sed quid iuuat recésere singulos cum ferè omnium illis paucis exceptis, quorũ sententias ante retulimus, hęc sit cõmunis opinio? quæ vt clarior fiat, aliqua obseruanda videntur.

Nam principiò in hoc nostrate mundo tria viuentium genera reperiuntur, quędã enim nutritiua tantùm, nonnulla nutritiua, sensitiuaq; simul, aliqua etiam alia his duabus nobiliori forma, hoc est rationali anima pollent; primum genus animæ constituit secundum entis gradum, in quo ea, quę nutriuntur, tantummodoq; augentur, recenseri debent, quales sunt plantæ, arbores, herbæ, & cætera huius generis viuentia; secundũ, quod tertium genus entis constituit, amplectitur ea, quæ præter nutritionis, augmentationisq; munera, etiam sentiendi officium possident, vti sunt omnia fermè animalia, quæ ratione carent. Tertium verò, quartum, & postremũ entis gradũ statués, prędictis animabus addit excellentiorẽ naturã eorũ, quæ rationali anima pdita sunt.

Tria viuentiũ genera

Cum igitur vocamus in quæstionem; an sanguis viuat, sensus quæstionis esse potest, vtrùm sanguis aliquo genere è tribus allatis speciebus animarum gaudeat; de omnibus enim illis quæri potest.

Quæstionis sensus.

Obseruandum prętereà, actus per ea in quæ tendunt, & potẽtias per actus distingui cõsueuisse, vt auctor est Aristoteles secũdo de anima; quarè sicuti optimè ex perfecta cognitione eius rei, quę actui obijcitur, pfecta actus cognitio haberi solet, ita ex perfecta cognitione actus solet perfecta in nobis gigni potentię cognitio, ac proinde, ꝙ ad rẽ pręsẽtẽ attinet, facilè deprehendimus, qũo anima

Actus per obiecta, & potẽtiæ per actus distinguntur.

viuat sãguis, si in actus, & operationes animarũ peculiares mẽtis aciẽ intendamus, nam si verũ est, potentias nõ modò distingui, verùm ẽt cognosci per actus, profectò animaduertere tutissimum erit, an in sanguine aliqua operatio appareat, quæ vel vegetatiuæ, vel sensitiuæ, vel ad extremum rationali animæ conueniat, quo viuat ne sanguis, an potius vita careat, agnoscatur.

Rationalis forma simplex.

Obseruandum postremò animam rationalẽ esse verè vnam simplicem rem immortalem, & infinito à parte post, vt dicunt, tempore duraturam, quamuis formaliter, vt Scoto placet, & ex natura rei, seu ratione raciocinata, vt Thomistæ arbitrantur, sit triplex anima, eo quod vel formaliter, vel virtualiter, vel ex natura rei, vegetatiuam, sensitiuamq; animas in se habeat, eadem quippe rationalis formæ virtute propria homo nutritur, sentiendi munere gaudet, & ratiocinatur, quamuis nõ æqualiter hæc tria in omnibus corporis partibus, quarum forma anima est, munera obeat, certum enim est animam rationalem ossibus nutritionis, & augmenti operationes maximè, nequaquàm vero sentientis partis munera impartiri, sicq; nihil officit simplex animæ substantia, quominus tota reperiatur in aliqua corporis parte, & tamen non omnes eidem parti operationes tribuat. Quibus ita habitis, duabus assertionibus, quid hac de re sentiam, expono.

Anima rationalis non æquè munera sua in omnibus corporis partibus exercet.

CAP.

CAP. V.

Neq; rationali, neq; sentiente, neq; vegetante anima praditum esse sanguinem Christi.

PRima assertio est. Si formaliter verba faciamus, neq; rationali, neq; sentiente anima viuificatur sanguis: est communis omnium doctorum, quorum etsi nonnulli, vt vidimus sanguinem esse animatũ velint, nequaquàm tamen arbitrati sunt, hanc sanguinis vitam ab anima rationali, aut sentiente formaliter prouenire, neq; enim in sanguine, aut oculis visitur, aut ratione deprehenditur ratiocinandi, aut sentiendi operatio, ex quibus cognosci posse diximus animæ ratiocinantis, aut sentientis præsentem in sanguine substantiam, vt testatum reliquit Aristoteles tertio de historia animaliũ capite decimo nono non procul à principio capitis, vbi de sanguine loquens. *Tactum* inquit *nullo genere sentit, sicut excrementa in aluo contenta sensu carere certum est.*

Prima assertio.

Aristoteles.

Sanguis nõ sentit.

Secunda assertio est. Sanguis Christi vitam nõ viuit vegetantem, quæ conclusio est communis eorum doctorum, qui in vltima sententia adducti sunt contra Medinam, Caietanum, Syluestrum, & alios. Solent autem in huius sentẽtiæ confirmationem adduci nonnulla Aristotelis testimonia secundo de partibus animalium capite quinto, & de historia animalium capite decimo nono; sed vt liberè dicam, nullum robur ad præsentem conclusionem tuendam habent eæ ipsæ auctoritates ijs in locis assignatæ; nam, vt legentibus patere potest, de anima sensitiua dumtaxat loquitur Aristoteles, quandoquidem sensu tantum carere sanguinem testatur. quod

Secũda assertio.

ad præſens inſtitutum confirmandum nihil prodeſſe poteſt; nouimus enim apprimè, etiam os ſentiente anima eſſe ſpoliatum,& nihilominus certum eſt vegetatiuam in ſe animam habere. Melius igitur ex Ariſtotele probari poſſe concluſionem cenſeo ex tertio de partibus animalium capite quinto,& ſecundo de generatione animaliũ, quibus In locis ſanguinem eſſe vltimum viuẽtis alimentum dixit philoſophus, de ratione autem eiuſmodi alimenti eſt, vt alterius ſit naturæ,& quod ex hoc ſequitur, vt diuerſam, diſtinctamq; formam habeat, ab eo,quod recipit alimenti præſidium, ſicuti idem Ariſtoteles teſtatur ſecundo de anima; cum igitur partes illæ, quæ ſanguine nutriuntur, viuentes ſint, formaq; earum ſit rationalis anima, neq; vitam, neq; eandem rationalẽ formam habere poterit ſanguis,qui alimenti officio fungitur; prętereà hæc opinio non peſſimis rationibus com muniri poteſt, & principiò non viuere ſanguinem ex prę iactis ſuperius fundamentis probo apertiſſimè; etenim vbi nulla vitalis operatio cõſpicitur, ibi nec vitale principium eſſe poteſt; cauſa namq; formalis ſine effectu formali, neq; vice verſa effectus formalis ſine cauſa formali datur, ſed ſanguis neq; augetur, neq, nutritur vera, & propria nutritione, aut augmentatione, quæ fiat per intus ſuſceptionem,vt loquuntur philoſophi, ſecundum trinam quantitatis dimenſionem, careat igitur ſanguis vita, neceſſe eſt.

Ariſtotelis teſtimonia quæ ſanguinem nõ viuere oſtendunt.

t. 45.

Prima ratio.

Quod ſi quis occurat argumento aſſerens manifeſtam contineri in augmento falſitatem; quandoquidẽ in iuuenili ætatis flore exiſtentibus nobis maiorem, ac maiorem in dies ſanguinis copiam, & accretionem fieri

manifeſte

manifeſtè patet,fatebor equidem id viuentibus contingere; at hinc tamen non eſt ſubitò inferendum, augeri, nutririuè ſanguinem, nam ſanguis ille nequaquám per intus ſuſceptionem, ſed per alterius ſanguinis additionem duntaxat, & vt ita loquar per nouam quandam ſanguinis ſuperadditi admixtionem augetur, nõ ſecus, ac modica aquæ vis maioris aquæ additione nutriri,augeriue dicitur,quam nihilominus augumentationẽ nullus ſanæ mẽtis philoſophus vitalẽ eſſe operationẽ dabit.

Sanguinem non augeri.

Quid?inanimem eſſe ſanguinem, an non omnia eiuſdem ſanguinis accidentia, conditioneſq; manifeſtè innuunt? fluidus enim, quaſi in proprio alueo flumen, labitur in venis, nulla donatus eſt figura, ex inflicto carni vulnere ſine moleſtia, & dolore profluit, nulliq; animatæ parti, iecore excepto, adhæret; quorũ tamen omnium oppoſitum ijs rebus, quæ vitam viuunt, accidere videmus. Amplius ſi adeps,medulla,lac,& cætera huiuſmodi inanima ſunt, vt rectè dixit Ariſtoteles libro ſecundo de partibus capite quinto, pluribuſq; alijs in locis, quæ nihilominus ſunt ſanguis eſſentialis, vt iam patuit, quî fiet, ſi à maiori ad minus valet argumentum,vt ſanguis, qui in accidentali perfectione illis eſt inferior; animatus ſit? Præterea cum nihil interſit inter ſanguinem, treſq; humores alios, quandoquidẽ omnes eiuſdẽ corporis ſunt materies, ex quibus ſanitas, ęgritudouè oritur animãtium, & plerumq; miſceantur inter ſe eodẽ in loco ſimul; profectò,qui ſanguini vitam tribuit, eandem vitam,& tribus alijs humoribus tribuat, neceſſe eſt; quod etſi cõcedant nonnulli, immerito tñ illud faciunt, vt ex incõmodo, quod hinc ſequitur palã omnibus eſſe poteſt;

Secũda ratio.

Tertia ratio.

Ariſtoteles.

Quarta ratio.

potest; expuens siquidem phlegmaticum humorem, animatam expelleret à se partem, quod videtur ridiculū.

Quinta ratio.

Ad hæc, spiritus, qui ex subtilioribus sanguinis partibus, ijsdemq; perfectioribus, & purissimis oriuntur non sunt anima præditi, non poterit igitur sanguis pariter vitam viuere animalem, cum enim non aliter se habeat spiritus ad sanguinem, quam ad aquam vapor, vulgò enim spiritus sanguinis temperati vapores appellantur, fit, vt quemadmodum eandem substantialem formam vapor, & aqua participant, ita spiritus, & sanguis eandem substantialem formam similiter habere debeant.

Spiritus sanguinis vapores.

Scaliger exercitatione 280. Et Cardanus 2. cōtradictionū med. tr. 3. concor. 9.

Et quamuis non recipiant aliqui primam argumenti propositionem, eam tamen communiter amplectuntur alij doctores, non solum quia spiritus tenues, & fluitantes sunt, & à partibus corporeis seiuncti, quosq; propterea, vt potè situ distinctos, neq; simul nexu communi copulatos informare non valet anima vna, & inpartibilis; verùm etiam tantummodo à natura progignuntur vt instrumenta sint facultatis nutritiuæ, generatiuæ, aliarumq; potentiarum. Deinde nulla vera ratione nutriuntur spiritus, vt non semel docuit Aristoteles libro de spiritu, & tandem à corde per partium subtiliorum extenuationem produci consueuerunt, cuius generationis ratio nullius rei viuentis propria esse potest.

Spiritus nō viuunt.

Sexta ratio.

Vltima ratio.

Ad extremum respuit animus credere eandem penitus animam etiam in brutis vno, eodemq; temporis spatio in eadē materia deperdi simul, atq; acquiri, simulq; generationi, atq; corruptioni obnoxiam esse, quam tamē absurditatis maculam effugere nequeunt ij, qui animantem sanguinem faciunt; nam, vti anteà non semel dictū

est

eſt omnium philoſophorum aſſenſu, nutritio ſubſtantialis traſmutatio eſt, quæ tunc ſolùm conſurgit, cum ſanguis in humani corporis membra conuertitur, conuerſio autem iſta ſine prioris formæ corruptione fieri nequit, ſiquidem, vt fertur communi axiomate, generatio vnius alterius exitium, & corruptionem molitur, cũ igitur ex ſanguine generatur caro in eadem ſanguinis materia, eadem ſubſtantialis vegetans anima in noua carnis generatione acquiritur, & depditur ſimul ob ſubſtantialem ſanguinis in carnes traſmutationem, ex quibus fit, vt ſi ſanguis anima vegetante polleat, eadem ſimul, & ſemel anima incipiat, deſinatq; eſſe in eadem ſanguinis materiæ parte, quod abſq; dubio maximum eſſe abſurdum nemo non videt.

CAP. VI.

Diluuntur argumentationes tertij capitis.

NVnc tandem reſtat reſponſum ad ea, quæ contrariam nobis ſentẽtiam probant. Et primò quidem, quod ſupra ex auctoritate ſcripturæ Sacræ petitum eſt teſtimonium ſanguinis animationem minimè aſtruit, nam germanus illorum verborum ſenſus (anima carnis in ſanguine eſt) hic eſſe videtur; Nimirum animam, qua omnis caro, ſeu quodlibet animal viuit pręſidio quodam ſanguinis ſpeciali foueri in corpore, ac ſingulari quadam ſanguinis proprietate, & ſalubritate in viuentium corporibus animam conſeruari, cuius ſolutionis veritatem, quò facilius intelligas.

Animam carnis in ſanguine eſſe quo modo intelligẽdũ.

Attende quòd quemadmodũ pleræq; partes in noua

corporis

corporis constructione exiguntur, vt rationalis anima artus mortales viuificet, ita pariter totidem, vt eadem anima in corpore sita conseruetur, necessaria sunt, inter quas singulari quadam, principalioriq; necessitate sanguis requiritur, cùm ad recentem animæ in corpus introductionem, tum ad eiusdem iam introductæ conseruationem; licet enim verum sit tres alios humores ad hoc ipsum opus concurrere, per sanguinem tamen quam per alium humorem ad corpus informandum animæ facilior patet aditus, caduci siquidem hominis vita duobus maximè fulcitur æque fundamentis, humido nimirum radicali, calidoq; naturali, quibus quodammodo pascitur, vt ita dicam, atq; nutritur; cuius rei manifestum in dies periculo nostro cernimus experimētum in hominis, & aliorum morte, quæ ex defectu horum cōtingere solet. Porrò duo hæc vitæ humanæ fulcimenta non in alio magis, quam in sanguine reperiuntur, in quo ea humiditas, & temperatus calor, qui ad animæ præsentiam in corpore protegendam necessarius est, reperiuntur; quod in alijs humoribus non ita facilè inuenire possumus, vt inductione patet, phlegma enim frigore, & humido alios præcellit humores, cuius prior qualitas animalis inimica potius, quam amica appellari potest, colera item, & melancolia qualitatibus etiam ad vitæ corruptionem trahentibus non carent. Quibus de causis animam carnis in sanguine esse dicitur, quocirca particula, in, non materialem causam, in qua comoretur anima, sed causam efficientem significat, per quam anima humano corpori præest, aliter, vt scite dixit Dominicus ea ratione, qua Deus sanguis haustam sanguinis pro-

Duobus maxime hominis vita conseruatur.

Sanguinis qualitates.

Qualitates humorum.

prohibuit, eadem etiã ratione carnibus homines vesci, prohibere debuisset idem Deus, cum non minus carnem, quàm sanguinem anima rationalis informet: Ad quod respiciens glossa in sanguine reperiri vitale quippiam dixit; hoc est, non quòd sanguis anima, vitaue excellat, sed potius, quia sanguis vitam tuetur, & animam in corpore degentem conseruat, vel vt in scholis loquuntur, non quia sanguis sit actu, & formaliter animatus, sed tantùm effectiuè ea ratione duntaxat, qua cibus sanus appellatur, non quod sanitatem in se formaliter contineat, sed potius quia sanitatem conseruare consueuit, non solum, vt necessariò quædam requisita dispositio, velut alii putarunt, verùm etiam tamquam vera, & peculiaris pars humanæ naturæ.

Cardinalis S. Petri ad Vincula in suo tractatu.

Huius autem interpretationis probatorem habeo diuum Augustinum, qui loco antea memorato super hæc „ ipsa Leuitici verba ad hunc modum loquitur. An quia & „ tale aliquid est in sanguine, quia per ipsum maximè in „ carne viuitur, qui in omnibus venis, & corporis iunctura „ diffunditur, ipsam vitam corporis vocauit animam, non „ vitam, quæ migrat ex corpore, sed quæ morte finitur „ qua locutione dicimus istam vitam temporalem esse, nō „ æternam, mortalem, non immortalem, cum sit immortalis animæ natura. Sic Augustinus, qui late hanc eandẽ „ suam interpretationem comprobans subdit. Quærendæ „ etiam locutiones per id, quod continet id, quod con„tinetur, vt, quoniam anima sanguine tenetur in cor„ pore, nam si fuerit effusus, abscedit, per ipsum ap„ tius significata sit anima, & eius nomen sanguis acce„ perit.

Leuitici 17

Sic Augustinus, qui libro aduersus Adimantum Manichæi discipulum cap. 12. de hac eadem diuini eloquij sententia, qua anima sanguis esse dicitur hunc in modū loquitur. *Et dicunt si sanguis est anima, sicut Moyses dicit, nulla inuenietur anima posse regnum Dei adipisci. Cui calumniæ primò ita respondendum est, vt ipsi cogantur ostendere, vbi scriptum sit in libris ueteris legis, quod anima humana sanguis sit. Nusquam enim hoc inuenient in illa scriptura, quam laterare miseri quamdiu conantur, nullo modo permittuntur intelligere. Quòd si de anima humana nihil tale ibi dictum est, quid ad nos pertinet, si anima pecoris aut lædi ab interfectore potest, aut possidere regnum Dei non potest?*, In qua B. Augustini explanatione cernis, lector, eam scripturæ sententiam in solius bruti, non autem hominis animam quadrare. Quāquam ad calcem eiusdem citati capitis figuratè, & per similitudinem tantummodo citatum scripturæ sacræ testimonium rursus interpretetur sic scribens, *Tamen illud, quod lex dixit, fundendum esse sanguinem, quia sanguis est anima, esse positum dicimus, sicut alia multa, & penè omnia scripturarum illarum sacramenta signis & figuris plena sunt futuræ prædicationis, quæ iam per Dominum Iesum Christum declarata est. Sic est enim sanguis anima, quemodo petra erat Christus, sicut dicit Apostolus: Bibebant enim de spirituali sequente eos petra, petra autem erat Christus.*

1. Cor. 10.

Neque Aristotelis adducta auctoritas ex tertio de historia animalium cap. 19. nobis aduersatur, quoniam illa accipienda est non quidem secundum rei veritatem, sed secundum apparentiam, sanguis enim efferuescens ob eam, qua pollet, motionem, viuere videtur, & animari; ita siquidem apud nos comparatum est, vt ea, quæ con-

concitantur, & æstuant, viuere dicamus, quemadmodũ communi voce viuum argentum appellatur, aqua viua, ex quo vtrumq; motu quodam cieri cõspicimus; in qua loquendi consuetudine insistens Aristoteles vitam viuere sanguinem dixit, sicut apertè etiam innuit idẽ philosophus sectione decima problematum problemate decimo, vbi hanc eandem assignatam à nobis causam, calorem, qui motionis est principium, quasi viuentem appellat. Quocirca non sunt audiendi illi, qui aduersantes sibi citatos Aristotelis textus explicare volentes, cõmuni quodam, inaniq; effugio vim potius doctrinæ effugiunt, quàm explicent, inquientes Aristotelem secundùm iactatam in vulgus opinionem hæc prodidisse; nam futilis est, hæc eorum responsio, vti textus seriem ponderantes facilè dijudicabunt, loquitur enim ex propria peculiariq; opinione philosophus, vt meridiana luce clarius est.

Sanguinem viuere quo in sensu intelligendũ.

Vana quorundam doctrinæ Aristotelicæ explicatio.

Tandẽ quod ad vltimo loco productum ex Aristotele testimonium spectat eo in libro non reperitur, neq; legẽti mihi se se obtulit huiuscemodi philosophi decretum; si autem in Aristotelis scriptis forte fortuna huiuscemodi auctoritatem comperies, nutritionis vocabulum latissimè sumpsit ad eum modum, quo ignis flamma noua lignorum strue subministrata pasci, nutririue dicitur.

Ad primam verò rationem in contrarium adductam respondeo. Axioma illud non est accipiendum de qualibet animalis parte, sed tantùm de dissimilaribus, nec non etiam de similaribus præcipuis tamen, & nobilioribus; non vero de imperfectis, atq; ignobilioribus, qualis est sanguis, nam sicuti eadem rationalis animæ sub-

stantia tota rationalis, tota vegetatiua, & sensitiua tota est, & tamen non omnes corporis partes informat secundum ratiocinandi, sentiendi, & nutriendi gradus, ossa enim animalium priora duo beneficia ab anima non recipiunt, ita fieri potest, vt aliquas corporis partes non viuificet etiam quoad tertium, nutritionis videlicet, gradum, vti re ipsa in sanguine putamus contingere. Prætereá dubia admodùm latet in illo axiomate sententia; etenim animam totam esse in toto, & totam in qualibet parte bifariam intelligi potest, vel ex parte substantialis animę informationis, quam circa corpus exercet; itaut sensus sit, vitalem animæ præsentiam non modo toti, verum etiam singulis, & quibuscunq; corporis partibus sic intimè adesse, vt illud vera pars non sit appellanda quod animæ præsentia non gaudeat; vel certè intelligi potest ex parte modi, præcipuæq; rationis, qua rationalis anima corpori, & partibus se ipsam vitali modo largitur, itaut illius assertionis scopus sit solummodo discrimen ostendere, quod reperitur inter rationalem animam, & ceteras animalium vitales formas; longè siquidem in existendi modo in proprijs corporibus differunt, etenim brutorum animæ, quæ materiæ fæcem, quantitatisq; dimensiones habent, etsi totum corpus viuificent, materiæ tamen, & quantitatis conditionem, & sortem sequi necessario tenentur; ac proindè sicuti vnumquodq; substantiale corpus vna duntaxat totali quantitate sic afficitur, vt, etsi tota totum extendat corpus, alia nihilominus sit quãtitatis pars, qua caput protenditur, ab ea quantitatis parte, qua pes, aut manus suam sortitur dimensionem, (fieri enim nullo modo potest,

Animam esse totam in toto, & totã in qualibet parte bifariam intelligi potest.

Brutorum animæ materiæ, & quantitatis fæce non carent.

test, vt corporis alicuius quantitas tota capiti, tota pedibus,& tota humeris inhęreat sine partium penetratione, quæ non nisi diuino miraculo contingere potest, sed pars quantitatis corporis parti,& tota toti respōdet) ita anima bruti, & si toti corpori præsens tota adsit, ratione tamen materiæ, et quantitatis non tota animæ substantia quamlibet partem, sed pars vna quantitatis vnam duntaxat corporis partem, alia aliam, & sic deinceps viuificat; at rationalis anima, quæ simplex, spiritualis, immortalis, & impartibilis est substantia, non ad eas conditiones, quibus obnoxias esse vidimus irrationalium animas, arctari potest, sed excellentiori, sublimioriq; modo suæ materiæ sic vnitur, vt tota totam, & tota etiam quantum libet minimam corporis partem informet, quæ à natura, vt capax vitæ esset, obtinuit. Secundo autem non primo modo tritum illud philosophorum prouerbium interpretandum est, vti omnes rectè sentientes non ignorant, quo pacto facilè eluditur argumentatio, quæ ad primum, non verò ad secundum sensum respexisse videtur. Quarè breuiter ex illa philosophorum sententia solummodò haberi potest rationalem animam non modo totam toti, sed etiam totam informatiuè, vt dicunt pręesse cuilibet parti, in qua degere illa potis est; nō curantibus illis, sed tāquàm à mēte sua alienū, iudicio sapientū permittētibus scrutari, quænā sint illę partes, in quibus anima rationalis reperitur.

Secunda ratio hoc accipiet à nobis responsum. Non est absolutè cōsentaneū veritati, vt oīa illa, quę ad humanæ naturæ veritatē spectāt, anima rationali potiātur, sed hoc solū nobilioribꝰ naturę humanę partibꝰ cōcedi solet.

At inquies: data solutio rephensione digna est, quippe

quæ

quæ haud congruit cũ Aristotelis doctrina, qui secundo de generatione animalium capite primo fermè in fine capitis dilucidè omnes corporis partes viuentes esse arbitratur, addens eas partes, quæ vita carent non veras animalium, sed metaphoricas tantùm partes appellãdas esse. *Sed habeat ne*, inquit Aristoteles, *semen animam, nec ne ratio eadem, atq; de partibus reddenda est; nec enim anima ulla esse potest in alio, nisi in eo cuius est, neq; pars vlla esse potest, quod particeps animæ non est, nisi æquiuocè, vt mortui oculus*. Sic Aristoteles, cui non puto satisfactum, si dicatur, eum loqui de partibus dissimilaribus, nõ autem de similaribus, qualis est sanguis, vt exemplum illud mortui oculi innuere videtur; oculus enim dissimilaris pars est; Nam ibi philosophus inuestigat, vtrum viuat semen, quod in partibus similaribus constituitur, & viuere respondet, propterea quòd semen actualis, & vera pars sit animaliũ, ergo quia arbitrabatur Aristoteles similares etiam partes, si nomine partis essent appellandæ, necessario vitales esse oportere.

Aristoteles.

Quare ad solutionem huius difficultatis opportuna erit illa distinctio, qua duplicis generis partes statuuntur, aliquæ enim partes sunt etiam similares, quæ corpus humanum complent non quoquo modo, sed vt corpus viuum; nonnullæ verò sunt aliæ, quæ etsi ad corporis cõpositionem concurrant, tamen quia præcipuus naturæ finis est, vt præter perfectam constructionem, corporis conseruationi, atq; vitalibus humanis functionibus inseruiat, propterea illæ non cõcurrunt ad corpus constituendum, vt totum quoddam vitale est, sed vt totum quoddam substantiale perfectum, & ideo quotiescunq;

Duplicis generis partes.

ponit

ponit hic, vel alibi Aristoteles proprias animalis partes viuentes esse, de primis duntaxat, non autem de secundis doctrina illius militat, vti ex eiusdem textus serie cõfirmari potest; nam mortui oculum æquiuocè partem vocat Aristoteles, quod est maximè veritati consentaneum, si corpus, vt viuum est, perpendatur, nam si ex aduerso mortui corpus, vt sic, consideretur; nemo certè negabit mortui oculum mortui, & extincti corporis non esse propriam partem.

Ad tertiam. Negatur nullam fore rationem, cur sanguis resurgentium corpora irriget; inficiandumq; pariter est, Christi domini sanguinem in gloriosissimo corpore nunc existentem viuere, vt suo loco demonstrabimus. Necessitatis verò causas, cur in resurgentibus futurus sit sanguis, lepidè prosequitur Richardus de Media Villa, quarto distinctione quadragesima quarta quæstione secunda, quas volo, vt lector eiusdem Richardi ore cognoscat, qui præsentem difficultatem considerans hunc in modum edisserit. *Humores necessario exiguntur, quoniam non tantùm sunt propter necessitatem nutriendi, & restaurandi deperditum, sed etiam quia eorum debita proportio iuuat ad debitam membrorum operationem, & ratione suæ formæ, & quia in ijs est aliqua influentia uirium animæ, quamuis ab ipsa anima non perficiantur; sunt etiam ad virtutis naturalis ostensionem, & ad corporis maiorem decorem, & ad secundariam eius perfectionem.* Hactenus Richardus.

Richardus. Cur in beatorũ corporibus futurus sit sanguis iuxta Richardi sententiã.

Quartum argumentum, etsi specialem inuoluat difficultatem, quæ longiori, quam ea, quæ in solutione argumenti comprehendi potest, & accurata discussione indigeat, quia tamen res est quodammodo aliena à præsenti

Vngues, & capilli anima expertes.

senti instituto, propterea breuiter dicam vngues, & capillos nullam in se viuentem formã continere, quamuis huic doctrinæ non subscribant omnes, sunt enim, qui viuentes capillos, & vngues faciunt ob eam, quam in se habere videntur, viuentis animæ operationem, accretionem, & nutritionem videlicet, augentur siquidem in animalibus pili, & vngues, vt quotidiana testatur experientia; verùm quia capilli, & vngues non nisi ex humorum superfluitatibus suam trahunt originem, neq; perfectè secundùm trinam quantitatis dimensionẽ crescunt, & augentur, sed solummodo longiores euadunt vi, & expulsione quadam naturali ob sucedentẽ in capillorum, & vnguiũ loca nouam excrementi partem, ideo opinionem, quæ inanimes esse capillos, & vngues arbitratur, plus veritatis habere existimo.

DISPVTATIO QVINTA.

De mente doctoris Angelici circa hactenus agitatas quæstiones.

CAP. I.

Quid in via Diui Thomæ sentiendum sit de illis quæstionibus, an sanguis sit humanæ Christi naturæ pars, & an sit vegetante saltem anima præditus.

NVnc quoniam refutauimus opiniones eorum, qui de sanguine quod ad rem nostram attinebat, senserunt aliter, quam veritas habet, deinceps pergemus ad perscrutandam mentem, verumq; Angelici doctoris sensum; An videlicet puta-

putauit sanguinem esse veram corporis Christi partem, an potentialem tantùm, & rursus an eundem sanguinem arbitratus sit viuere, necne; est enim hæc questio magna sine dubio huius negotij, eaq; difficilis portio, & ad perfectam sanguineæ Assertoris naturæ cognitionem vtilis, & necessaria, cùm ob Sācti Thomæ auctoritatem, (quę, vti plurimum in se valet, ita apud me maximi est ponderis, & momenti) tùm quia, non pauci doctores ex ijs, quos aliarum difficultatum patronos esse vidimus, præcipua suarum opinionum ex Sancto Thoma duxerunt fundamenta, & tandem, vt omni errore sublato eorū, qui secus, quàm res patitur DiuiThomæ doctrinam interpretantur; plana sit omnibus eius opinio. Aggredior igitur, & sumo mihi ad illustrandum id, quod homines in Thomistarum disciplina versatissimos non semel torsit; tanta enim sententiarum dissensio hac in re esse videtur, vt ad eam tollendam varij varia excogitarint.

Prima opinio de mēte S. Thomæ.

Et in primis decretum fuit aliquorum, qui vt facilius se se expedirent ab ijs difficultatibus, quas incurrunt, varia Sancti Thomæ testimonia conciliantes, asserere non formidarunt, diuersum fuisse huius doctoris placitum, dùm in Magistri sententias commentaria ederet ab eo, quod vltimo loco, dum summam Theologicam moliretur, approbauit: addentes insuper id duntaxat ratum, firmumq; habendum esse, quod in summa litteris consignauit. Verùm hæc opinio magis declinandæ difficultatis opportunitati, quā S. Doctoris dignitati consulit; neq; hęc est legitima nodos dissoluēdi ratio, sed opposita & contraria Sancto Thomę adscribendi detestabilis consuetudo, quæ si in animum eorum, qui diuinę, humanæ ve

Prioris opinionis confutatio.

L philoso-

philosophiæ studio tenentur, sensim repat, nihil profectò vel in philosophorum parente Aristotele, vel in sanctorum Patrum testimonijs, ita reconditum, prorsusq; abditum, & ab oculis, sensibus, captuq; nostro tàm longè remotum erit, quod hac vna ratione non explicetur, dijudicetur, atq; omnino aperiatur, aut certe nihil tàm cõtrarium in vno quouis doctore dari poterit, quod hac ratione non componatur. Adde, si placet, temerè fictam esse hanc opinionem, quę putat Sanctum Thomam contraria admisisse in ea re, quam firmiter, & constanter suorum principiorũ memor perpetuò docuit immutato tantùm cortice verborum, sicuti in explicatione opinionum, quas statim recensebo, illuminatiùs videbitur.

CAP. II.

Caietani, & Sylvestri, de sensu Angelici doctoris iudicium.

HVic confutatæ explanationi proxima est eorum doctorum opinio, qui ad libitum proprias vias sibi imprimentes confusionem magnã, verum Angelicæ doctrinæ sensum quærentibus, reliquerunt; arbitrantur siquidem isti vtramq; contradictionis partẽ de mente Sancti Thomæ posse sustineri, vt re ipsa docere conantur, dum argumentis sanguinem non esse viuentem, neq; veram corporis partem probantibus, & è contra, alijs argumentis, & viuere sanguinem, & partem esse humanæ Christi naturæ ostendentibus satisfacere student. At equidem horum doctorum laudarem ingenium potius, quàm approbarem iudicium; persuadere enim mihi ipsi nequeo Diuum Thomam, qui ob excellentem

lentem ingenij diuinitus illustrati vim, & præstantiam sine hæsitatione vlla in vnoquoq; difficultatis nexu veritatis apicem attingere consueuit, hac in re problematicam amplexatum esse disputandi rationem. Posteà, qui eum hac ratione interpretatur, nescio, an dissentiat à superioris opinionis recitatæ auctoribus, à quibus tamen dissentire velle palam profitetur; parum enim, aut nihil fermè interest inter hunc, & primum iam allatum Sancti Thomæ doctrinam interpretandi modum, nec sententiarum hæc videtur; sed verborum parua dissensio.

Principes verò huiusce opinionis rationes sunt varia Angelici doctoris testimonia, quę & nihil alienum à pręsenti interpretatione innuere, & facilem ad vtrumq; sensum explicationē admittere videntur, quæ omnia paulo post vna cum aliarum sententiarū fundamentis, (eodem enim omnia tendunt,) expendam; vbi cæteras, quæ supersunt in medium aduxero interpretationes, quibus alij Angelicam doctrinam explicant.

Quarum tertio loco recēseri potest Caietani sententia, qui duplicem sanguinem dari ratus patentem sibi campum aperuit, quo varia Sancti Doctoris dicta ad concordiā reduceret; putat igitur in via Sancti Thomæ Caietanus alium esse vitalem, nutrimentalemq; alium esse sanguinem, primum anima præditum esse, vitam habere vegetatiuam, & verām esse corporis partem, secundum esse inpurum, & imperfectum, totius vitæ expertem, neq; actualem, sed potentialem tantùm corporis humani partem esse.

Tertia opinio.

Opportunam autem huiusce sententiæ adinueniendę

occasionem Caietano, & alijs dederunt ea, quæ apud Angelicum doctoré leguntur in quodlibetis quodlibetó quinto quæstione tertia articulo quarto corpore; Nam ibi quęrens Sanctus Doctor, an totus ille sanguis, qui fuerat in passione effusus ad corpus in resurrectione redierit, supra tactam sanguinis distinctionem cócedere videtur, vt latius capite primo, & 2. disputatione 2. huius libri demonstratum est. Sed esto, detur in via Sancti Thomæ alter sanguis, qui nutrimentalis sit, & alter qui vitalis, seu substantialis appelletur; at quo iure dicet Caietanus primum non viuere, neq; corporis esse partem, talem maximè vero esse secundú? cum nullibi ex allato Sancti Thomæ testimonio colligi possit hoc Caietani placitum; quod magis voluntarium, quam veritati consonum videtur; per nutrimentalem enim sanguinem eam intellexit Angelicus doctor sanguinis partem tantùm, quæ ad vitam confouédam non adeo exigitur, vt sine illa hominis vita non possit consistere; nempè sanguinem intellexit superfluum, qui ex cibis, potionibusq; vel temperatissimis generatur, qui etiam in Christo domino rectè admitti potest, cum ante passionem cibo, & potione corporis vires reficeret, non autem intellexit sanguiné nutrimentalem eo in sensu, quem verum, & germanum esse putat Caietanus. Porrò nostra hæc expositio non modo ex ipsis Sancti Thomæ verbis clarè comprobatur, dum per sanguinem nutrimentalem se intelligere eum dixit, qui ex cibis generatur; sed etiá ex prima ratione ab eodé Sancto adducta citato quodlibeti loco apertè ostéditur. Quocirca nomine sanguinis ad naturæ veritatem pertinentis significare duntaxat voluit, eum, qui ad humanam

Quid sit nutrimentalis, & quid vitalis ságuis in via Angelici doctoris.

naturam

naturam conferuandā pertinet, quiq; minimè fuperuacaneus eft, vt omnibus manifeftam fidem prima ratio facit, quæ ideo in Chrifto extremā patiente tantum fanguinem ad veritatem naturę pertinentem admittit, quoniam in perfectiffima Chrifti domini ætate fuperflui nihil in fāctiffimo Affertoris corpore reperiri poterat; ex quo fit, vt ex hac S. Doctoris auctoritate hoc folū colligatur, nifi quis ad oppofitum S. Thomā trahere immeritò contēdat. Vidēdus Caietanus 3. parte quæft. 54. artic. 2. in fine cōmentarij, qui huic fanguinis diftinctioni mordicus adhærens facile omnes nodos ex varijs doctrinæ Angelicæ locis emergētes diffoluit, de fanguine .n. vitali, & perfecto locum S. Thomæ 4. diftinct. 44. quæft. 1. artic. 2. quæftiuncula 3. ad tertiū, & quotquot loca adduci poffunt, fanguinē, & viuere, & veram humani corporis partē effe fignificantia, interpretatur, quemadmodū pariter de fanguine nutrimētali arbitratur effe intelligendum eundē S. Doctorem, cū tertia parte quęftione 31. articulo quinto ad primū inquit fanguinē nō effę actu partē; quo eodē modo explicat omnes alias auctoritates idē penitus innuētes, quas paffim in S. Thomæ fcriptis offendet lector: quamuis ēt addat fanguinē dici actu partē ratione totius animalis, vt viuit, & vt eft sāguis materia actu permanēs in toto animalis corpore; ficuti potentialē fubdit etiam fanguinem appellari, quatenus fanguis animæ expers eft, & eft materia tranfiens partium pofteriorum corporis, carnis, ofsis &c. fic enim loquitur Caietanus.

Verum hæc illius doctrina haud cū Angelici doctoris fententia congruit, nam præcipuum, quo in hanc fententiam concefsit Caietanus, fundamentū, rem propriā nō iuuat, immo ex hic, & alibi dictis labefactatū corruit

trahens

trahens secum manifestam ruinam earum rationum quæ illi innituntur.

Caietano igitur posteriores aliqui doctores, dum tutius, vt sibi videbantur, iter aggredi putarunt deuios omnino secuti sunt anfractus, & dum planiorem, vulgatioremq; deserere semitam voluerunt, per præcepitium lapsi sunt, affirmantes omnem sanguinem sublato quouis discrimine, veram, animatamq; humani corporis Christi partem esse. Qua ego opinione remotius nihil, nihilq; incommodius in sana doctoris Angelici via dici posse censeo, vt mox aperiam; huius opinionis fuit Bartholomæus Medina tertia parte quæstione quinta.

Bartholomæi Medinæ sententia.

Alij tandem fuerunt, qui nullam sanguinis partem vita præditam esse, ac quod hinc illis videbatur consequi, nullam fuisse corporis humani propriam, veramq; portionem esse opinati sunt. Consulendus Ioãnes Capreolus quarto sententiarum distinctione decima quæstione secunda articulo tertio, ad quartum.

Capreoli opinio.

CAP. III.

Auctoris interpretatio, & iudicium.

VErùm quia vniuersè opiniones allatas de germano Sancti Thomæ sensu planè non sequor, (in qualibet enim, quod non approbem reperio,) nunc restat, vt sententiam mihi præter cæteras approbatam, declarẽ; quod, vt exequar, tria de mente Sancti Doctoris statuenda esse arbitror.

Primum. Sanguis vera pars fuit naturæ humanæ Christi, & ad corporis eius integritatem per necessaria.

Secundùm

Secundùm. Idem tamen ſanguis potuit dici vera pars potentialis eiuſdem corporis Chriſti. Tertium, & vltimum, neq; ea pars, quam potentialem, neq; ea, quam actualem corporis partem appellamus, anima, vitaue prædita fuit.

Nonnulla tamen animaduertere oportet, vt & cognitu faciliores ſint concluſiones, & ea, quæ ex prima, & ſecunda ſuboriri fortaſſis videtur contrarietas, tolli poſſit; clara enim inter illas apparet oppoſitio; nam ſicuti actus, & potentia eidem rei nequeunt conuenire, ob in ſitam illorum proprietatem, qua alterum alteri opponitur, ita idem planè ſanguis [quandoquidem nullum in ſanguine ſubſtantiale diſcrimen admiſimus] actualis pars humanæ naturæ, & rurſus potentialis pars nequaquàm eſſe poſſe videtur, ob eam contrarietatem, quæ inter actum, & potentiam eſſe apparet.

Quid actus ſimpliciter dictus, quid pura potentia. Quid actus, & potentia in rebus creatis

Quare ſcito longè diuerſum eſſe verba facere de actu ſimpliciter, & abſolutè ſumpto, & potentia pura, vt loquuntur, & aliud eſſe loqui de actu, potentiaq; vt inueniuntur in rebus creatis, finitis, & certis quibuſdam perfectionis terminis circumſcriptis; nam ille actus purus eſt, qui omnis prorſus paſſiuæ potentiæ [de hac enim in præſentia loquimur] eſt expers, ſummumq; ſimplicitatis, puritatis, & actualis exiſtentiæ gradum habet, quo neq; maius quidquam nouit natura, neq; melius, aut perfectius, qualis actus eſt ſolus præpotens Deus; cui ex aduerſo opponitur materia prima, quæ, vt Sanctus Thomas arbitratur, nullum prorſus in ſe actum claudit, ſed pura, vt inquit, potentia, omni planè actu denudata, dicitur. De quibus verum eſt eidem rei actum, & poten-

tiam

tiam nequaquam attribui posse, actus enim, & potentię passiuæ rationes oppositæ sunt, siquidem vnius ratio in perfectione, alterius verò in imperfectione, & priuatione consistit, quo pacto intelligenda est trita illa Aristotelis actus,& potentiæ distinctio,quam sæpius in metaphysicis libris,& alibi tradit; At si potentiam, actumq, in posteriori significatione vsurpemus, fieri optimè poterit, vt idem actus, & potentiæ officijs fungatur; si minus ratione vnius, & eiusdem rei, plurium saltem ratione; quod ne in via Angelici doctoris temerè fictum à me arbitreris, nullum non fuerit operę pretium hoc idem Sancti Thomæ decretis confirmare; Nam prima parte quæst. septuagesima septima articulo sexto quęrens, an potentiæ animæ ab eius essentia fluant, subdensq; ibidem illas,& ab anima fieri, & in eadem, tamquàm in sede propria recipi, haud obscurè declarat, animam esse posse simul, & semel actum, agens, & effectiuum principium, quatenus videlicet potentijs esse largitur; eandemq; rursus animam potentiam,patiens, materialeq; principium dici posse, quatenus eadē anima a se productas, denuò in se ipsa recipit potentias. *Manifestum autem ex dictis*; verba sunt Sancti Thomæ in corpore articuli, *quod subiectum anima est, vel ipsa anima sola, quæ potest esse subiectum accidentis, secundum quod habet aliquid potentialitatis, vt supra dictum est* [quæstione videlicet septuagesima quinta articulo quinto] *vel compositū; compositum autem est in actu per animam. Vnde manifestum est, quod omnes potentiæ animæ, siue subiectum earum sit anima sola, siue compositum, fluunt ab essentia animæ sicut à principio, quia iam dictum est, quod accidens causatur à subiecto. secundum*

cundum quod est actu, & recipitur in eo secundùm quod est in potentia. Ex quibus liquidò cernitur idem non minus in actu, quam in potentia esse posse, quod ego in præsentia duntaxat comprobare volui. Idem etiam non minus clare docet ad secundum, vbi *dicendum*, inquit *quod subiectum est causa proprij accidentis, & quodammodo actiua, & etiam, & materialis, in quantum est susceptiuum accidentis*. Sic ille; cuius locum ponderans Franciscus Ferrariensis inter Diui Thomæ discipulos non infimus, & obscurus doctor primo contra gentiles cap. decimo tertio, versiculo *sed remanet dubium*, nobiscum cōgruit, docens eandē animā potentiā, actumq; simul posse appellari. Alia nō deessent mihi de hoc S. Doctoris testimonia, nisi iam allata sufficerent, & alia opportunioribus locis reseruarem.

Franciscus Ferrariensis.

Cuius quidem doctrinæ rationem si quis ex me sciscitaretur, non aliam adducere possem, quam eam, quę ex rei creatæ natura colligi posse videtur; nam cum vnaquæq; res creata longissimè distet à natura, seu ab hypostasi Diuina, quæ ab omni concretione, & potentia passiua segregata est, & ineffabili modo nulli subiecta passioni omnes omniū perfectiones perfectissimè possidet; ex aduerso tn̄ creatura est multis obiecta passionibus, & mutationibus, quarū vi, potestateq; nunc in actu, nunc in potentia, sæpè proprijs orbata perfectionibus, nonnumquàm verò ijsdem decorata est; immò cum terrena sit, non nisi pluribus foueri partibus potest non modo ad humanæ vitæ tutelam, necessarijs, verum etiā ijs, quæ ad pabulum, & nutritionem præstantissimarum corporis partium deseruire possent, vt in sanguine factum esse demonstrauimus.

Ex his colligo, si à pari certum aliquod eruere licet argumentum, non plus eidem sanguini actualis, & potentialis rationem repugnare, quàm repugnent animę rationes actus, & potentiæ, agentis, & patientis, & tandem esse in actu, & esse in potentia. Quare si, vti ostendimus, hoc secundum in via Sancti Thomæ sustineri potest, et debet, ita similiter, et primum planè indubitatum erit. Præcipuè cum sanguis ad duo referri, seu cõparari possit, nempe vel ad totum hominis corpus, vel certè ad singulas nobiliores, præstantioresq; corporis eiusdem partes; ex qua duplici sanguinis comparatione hoc discrimen consurgit; nam sanguis ratione primæ comparationis est humanæ naturæ pars actualis; ratione verò secundæ potentialis tantum pars sanguis est censendus; primum illud veritati congruit; cúm quia sanguis ad perfectam, substantialemq; corporis integritatem pernecessarius est, nam, vt prudenter monuit Caietanus tertia parte quæstione quinquagesima quarta articulo secundo, versiculo ***ad hanc quæstionem dicitur***, est materia permanens totius corporis, túm etiam quia sanguis tamquam pars ad integrandum, conflandumq; animal in actu exigitur. Triplex enim, vt ex Aristotele secundo de partibus idem collegit Caietanus, in vera hominis compactione concedenda est, atq; admittenda compositio; quarum prima fit ex quatuor humoribus quæ ex parte quatuor elementorum omnino ad mixti compositionem necessariorum, se tenet. Secunda, quæ ex similaribus, atq; omogeneis cõstituitur partibus, puta, ossibus, neruis, carne &c. Vltima, quę ex dissimilaribus, heterogeneis partibus consurgit. Quare sicuti inconfessò

Caietanus

Triplex in homine cõpositio reperitur.

fessò est apud omnes, ea, quæ ad secundam, & tertiā animalis compositionem concurrunt, omnia esse actuales animalis partes, ita citra litem habendum est, sanguinem, reliquosq; humores, quæ primam efficiunt, atque operantur hominis compositionem, eiusdem esse proprias, actualesq; partes.

Illud etiam vltimo loco aduertendum videtur, consueuisse Sanctum Thomam pro eodem vsurpare ista, sanguis est pars actualis naturæ, sanguis pertinet ad veritatem naturæ, & sanguis est de veritate naturæ, sicuti apud eundem pariter idem omnino ista sonant, sanguis est tantùm pars potentia, seu in potentia, sanguis non est actu pars, & sanguis est nutrimētalis. His igitur statutis.

CAP. IV.

Auctoris opinio Sancti Thomæ testimonijs comprobatur.

TRanseamus ad Sancti doctoris auctoritates, ijsq; assertiones nostras comprobemus. Primam igitur, quæ etiam Caietano placuit, docet Angelicus doctor tertia parte quæstione quinquagesima quarta articulo secundo ad tertium his verbis. *Dicendum quod totus sanguis, qui è corpore Christi fluxit, cum ad veritatem naturæ pertineat, in corpore Christi resurrexit, & eadem ratio est de omnibus particulis ad veritatem, & integritatem humanæ naturæ pertinētibus.* Quod etiam cōcedit in quodlibetis, quodlibeto 5. quęst. 3. artic. 5. corpore, dum in Christo fuisse sāguinē, qui maximè ad veritatem personę pertinebat, in hunc modū persuadet, *& quamuis circa ea, quæ sunt de veritate humanæ naturæ sit diuersa diuersorum opinio, secundum quamlibet opinionem tamen, non totus sanguis nutrimentalis,*

 idest,

id est, qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatem humanæ naturæ; ex quibus verbis sine dubio inferri potest sanguinẽ dari, quem ad veritatem naturę pertinere dicimus, quod statim comprobans idem Sanctus Thomas clarè ostendit Christi domini sanguinem in passione effusum ad humanæ naturæ integritatẽ, veritatemq; spectasse his verbis; *quorum prima ratio accipi potest ex ætate Christi patientis; passus est enim in perfectissima ætate, in qua maximè ea, quæ in homine inueniuntur*, inter quæ pręcipuus erat sanguis, *ad veritatem humanæ naturæ pertinere videntur, tamquàm ad maximam perfectionem adducta*. Sic S. Thomas. ex cuius ore intelleximus sanguinẽ ad veritatem humanę Christi naturę pertinere. Prętereà quarto sententiarũ distinct. 44. quæst. 1. artic. 2 quæst. 3. versic. *ad tertiam quæstionem*, inter corporis partes sanguinẽ connumerat sic scribẽs. *Dicẽdum quod quidquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum in eo resurget*; & paulo post quęrẽs, quid sit de integritate resurgẽtis subdit, *quædam est humiditas, quæ habet aliquam formam determinatam, secundũ quam continetur inter partes corporis, sicut sanguis, & alij tres humores, quos natura ordinauit ad membra, quæ ex ijs generantur, sed tamen habet aliquas formas determinatas, sicut, & aliæ partes corporis, & ideo resurgent cum alijs partibus*. Hactenus ille, qui expressis verbis sanguinẽ, & ad integritatẽ naturæ pertinere, & partẽ esse corporis asserit; multa alia huiusmodi tradidit S. doctor, quæ nũc differo, qum̃ alijs locis opportuna erũt.

Secũdam assertionẽ nostrã multis in locis persuadet, & principiò quidẽ 1. parte quęst. 119. art. 1. in respõsione ad tertiũ nõ dignatur sãguinẽ nomine actualis, sed potentialis dũtaxat partis, vbi *ad tertium* inquit *dicendum*

quod

quod ad humidũ radicale intelligitur pertinere totum id, in quo fundatur virtus speciei, quod si substrahatur restitui non potest, sicuti si amputetur manus, aut pes, sed humidũ nutrimentale est, quod nondũ peruenit ad suscipiendũ naturam speciei, sed est in uia adhuc, sicuti est sanguis; quod idem est, ac si diceret, sanguinem ex natura sua, neq; actualem esse corporis partem, neq; principalium corporis partium naturam attingere, sed esse in potentia tantùm proxima, vt & pars fiat corporis, & carni in vnum copuletur, seu vt in carnem transeat. Neq; aliud meo iudicio voluit affirmare 3. par. quæst. 31. art. 5. ad primũ, cũ dixit non ex alia aptiori Beatiss. Virginis substantia corporali sacrã Redẽptoris nostri naturã formari decuisse, quã ex sanguinis substãtia, quæ cũ nulla esset actualis pars naturę Virginis, potuit citra corruptionem Virginei corporis in locũ generationi assignatum à naturali facultate decisa sese recipere, *Cum enim Beata Virgo*, verba sunt Sancti Thomæ, *fuerit eiusdem naturæ cum alijs fœminis, consequẽs est, quod habuerit carnem, & ossa eiusdem naturæ, carnes autem, & ossa in alijs fœminis sunt actuales corporis partes, ex quibus constituitur integritas corporis, & ideo subtrahi non potest sine corruptione corporis, vel diminutione. Christus autem, qui venerat corrupta reparare, nullam corruptionem, aut diminutionẽ integritati matris eius inferre debuit, & ideo non debuit corpus eius formari de carne, vel ossibus Virginis, sed de sanguine, qui nõdum est actu pars, sed est potentia totum, vt dicitur in libris de generatione animaliũ, & ideo dicitur carnẽ de Virgine sumpsisse, nõ quod materia corporis eius fuerit actu caro, sed sanguis; qui est potẽtia caro.* Et tandẽ simile quippiã 3. sententiarũ dist. 30. quæst. 2. art. 2. & alibi nõ semel prodidit, quæ passim, vbi de sãguine sermo instituitur, legi possũt; ego .n. oĩa persequi-

sequi non arbitror necessarium, quamuis illud clarissimum Sancti Doctoris testimonium, & solidum nostræ sententiæ fundamentum tacitus nequeam pertransire, quod quarto distinctione quadragesima quarta quæstione prima articulo secundo quæstiuncula tertia legitur, eo siquidem loci arrepta Sanctus Thomas sibi occasione ex eleganti, & ingeniosa quatuor simplicium corporum similitudine egregiè, vt solet, primæ, & secundæ nostræ assertionis fundamenta iacere, & iacta in altum erigere voluit, declarans simul, & semel sanguinem esse actualem, & potentialẽ humani corporis partem; nam quemadmodum elementa, & actuales sunt vniuersi partes, quia ad eius integritatem non secus, ac mixta corpora concurrunt, & rursus potentiales eiusdem vniuersi partes sunt, quoniam ex elementis quælibet alia orbis terrarum corpora constituuntur; ita pariter sanguis quatenus perfectũ corporis cõplementum iuuat, pars actualis, quatenus autem ex eodem sanguine cætera hominis membra pascuntur, & nutriuntur, potestatiua pars appellari debet. Sed præstat, vt illud quod pressius dixi, largius ex ore Angelici doctoris audiamus, qui citato loco sic loquitur. *Ad tertium dicendum, quod sicut sunt elementa in via generationis respectu corporum mixtorum, quia sunt eorum materia; non autem ita, quod semper sint in transeundo in corpore mixto, ita etiam humores se habent ad membra, & propter hoc sicuti elementa in partibus vniuersi habent formas determinatas ratione quarum sunt de perfectione vniuersi, sicut corpora mixta, ita, & humores sunt de perfectione corporis humani, sicut & aliæ partes; nec elementa habent ita perfectas formas sicut mixta.* Sic Sanctus Thomas ex quo colligo tantum hoc

esse

eſſe diſcrimen inter oſſa, & carnem ex vna parte, & ſanguinem, cæteroſq; humores ex altera; quòd etſi forma ſanguinis eam ſanguini conferat dignitatem, qua inter corporis partes mereatur computari,ſicuti aliæ eiuſdem corporis portiones [in quo ęqua ſors, & conditio eorum eſt] ex alio tamen capite oſſibus,& neruis ſanguinis formà concedit, ſiquidem illa ſic á proprijs formis actualiũ partium dignitatem, & præſtantiam habent, vt & in ſtatu perfecto collocentur, et varijs alterationibus nequaquám ſint obnoxia, quarum violentia ſuis formis ſpolientur, atq́; in aliorum membrorum materiam trasferantur; ſed in certa quadam, ac quieta propriarum formarũ poſſeſſione conſtituta ſunt; at verò ſanguis quandiu vitam nos viuimus animalem, varias formas oſſis, carnis, et aliorum membrorum; dum nutritio peragi ſolet, cogitur ſuſcipere.Porro hæ Sancti Thomæ auctoritates, mea quidem ſententia, adeo illuſtres, et apertæ ſunt vtriuſq́; concluſionis noſtræ perſuaſiones, vt nullũ mihi relinquant ambigendi locum; quin ſit hæc tutior de mente Angelici doctoris, et probabilior ſententia.

CAP. V.

Refelluntur quædam ſoutiones, quibus alij propoſitis Sancti Thomæ auctoritatibus ſatisfacere conantur.

A Qua non pauci recedentes adductis teſtimonijs occurrere conati ſunt varijs ſolutionibus; quarũ priori loco ea eſt, quòd clari Angelicæ doctrinæ interpretes in contraria fuerunt opinione, neq; allatæ doctrinæ ſubſcripſerunt. Prætereà in dubio reliquiſſe videtur

detur Sanctus Thomas, quid sibi vellet, cum sanguinem ad humanæ naturæ veritatem pertinere dixit. Tertio citatum ex quarto sententiarum libro testimonium intelligi debet non de actuali parte, sed de parte tantummodo, vt loquuntur, potentia propinqua, quæ videlicet proximè accedit ad partem. Ad hæc secundæ conclusionis testimonia pariter accipiunt de eo sanguine, qui in viuentis constitutione primò visitur, duplicem enim concedendum esse sanguinem putāt, vnum, quem corporis materiam dicunt, seu qui alendis corporibus præest, alterum qui sit primum generationis humanæ principium, ex quo mortalis natura formatur; primum arbitrantur esse actualem corporis partem, secundum verò potestate tantùm partem esse putant, cum iuxta illorum opinionē sit pars quædam decerpta ex tota nutrimentalis sanguinis quantitate. Huic autem opinioni fidem astruunt ex eodem Sancto Doctore, qui tertio sententiarum distinctione tertia quæstione quinta articulo primo ad quintum tradit assignatam sanguinis distinctionem. Tandem postremam auctoritatem ductam ex 4. sententiarùm distinctione 44. tantùm vim suam in eo sensu obtinere arbitrantur, vt quemadmodum in rerum vniuersitate reperiuntur elementa, quæ mixti compositionem faciunt, ita humores, inter quos principem dignitatis locum obtinet sanguis. in corpore humano sint, atq; ex eijsdem membra humana conficiantur; cæterū, inquiunt, in alijs rebus nulla est inter illa similitudo, elementa siquidem actuales sunt vniuersi partes, at verò humores corporeæ animalis substantiæ non sunt actuales, sed potentiales tantùm partes.

Verùm

Verùm excogitatas hasce solutiones nullo nixas esse fundamento, vel ipsa facilis confutatio declarabit; nam esto concedamus [vti re ipsa concedendum est] alios aliter quam nos, de mente Angelici doctoris sensisse, haud tamen hinc habetur certa aliqua oppositæ nobis sententiæ veritas; quandoquidem in præsenti negotio non interpretum auctoritatis, sed fundamẽtorum, quibus auctores vtuntur, est habenda ratio. Prætereá si ex interpretum testimonio certi quippiam haberi posset, eisq́; fidẽ Pythagoreorum more posthabitis rationibus, habere liceret, mallem cum pluribus, quam cum paucioribus sentire, plus enim vidẽt oculi quam oculus, multo autem plures, [si de prima assertione saltem loquamur] in nostram, quam in oppositam opinionem pedibus iuerunt.

Futile autem est secundum, affirmare enim Diuum Thomam sub lite reliquisse, quid esset sanguinem pertinere ad veritatem humanę naturæ, est obducere tenebras rebus clarissimis; & veritatem in aperto patentem in angustum redactam occultare, perpendantur ea, quę 4. distinct. 44. quæst. 1. art. 2. quæstiuncula 4. versic. *ad quartam quæstionem dicendum*, scripsit, & luce solis clarius fiet, sensum suum aperuisse Angelicum doctorem, quid de illo dicto fuerit arbitratus; cuius opinionem hic totidem verbis apponam. *Vnumquodq; sicut se habet ad esse*, Verba sunt S. Thomæ, *ita ad veritatem, vt in 2. Met. dicitur, quia illa res uera est; quæ ita est, vt videtur cognitori secundum actum, & propter hoc Auicenna dicit, quod veritas vniuscuiusque rei est proprietas sui eße, quod stabilitum est, & secundum hoc dicitur aliquid esse de veritate humanæ*

 naturæ,

naturæ, quia propriè pertinet ad esse humanæ naturæ, & hoc est, quod participat formam humanæ naturæ. Quo quid clariùs in huius dicti illustrationem dicere poterat S. Doctor ?

Tertium. manifestam vim infert Sancti Thomæ verbis, quandoquidem facit illum propria verborum significatione abutentem; præterea solutio illa nequaquam Sancti Doctoris opinioni congruere potest, ille enim discrimen admisit inter hasce propositiones, vt vidimus, sanguis est pars actualis humanæ naturæ, & sanguis est pars potentialis eiusdem; quare, vt breuius dicã, non est istud Angelici doctoris sentẽtiã explicare, sed implicare, atq; confundere potius; quapropter illa sanguinis distinctio inutilis, & commentitia est, neq; illius meminit vnquàm Sanctus Doctor; etenim verba illa citata ad quintum, quæ sic habent, *sanguis, qui humani corporis materia ponitur, non est absolutè talis, qualis per actum nutritiuæ generatur ex cibo, sed hoc, quod de illo sanguine residuum est ab vltima digestione nutritiua, in foeminis generatiuæ ministrat, quæ facit ipsum, vt sit debita materia corporis humani*; quid aliud innuunt, quam sanguinem nutritioni, generationiq; addictum non esse omnino, & vndequaq; eiusdem rationis accidentalis cum alio ? primus enim nutritioni, secundus autem generationi deseruit; nam ille nutritiuæ facultatis pabulum est, hic vero, non absumitur, quippe residuus, qui ab vltima digestione, peracta, ac confecta nutritione remanet; & quis ex huiusmodi differentia, quæ inter sanguinem generationi addictum, & eum, qui generationi præest, reperitur, prædictam sanguis distinctionem colligere poterit ? aut iure merito affirmare, primũ corporis esse partem, nequaquàm vero secundum.

Quod

Quod tandem vltimo loco adducũt, puerile videtur, nam quod in quæſtionem venit, ad eandem quęſtionem ſoluendam ſumunt; immò partes ſunt corporis humani quatuor humores, ſiq; ad oppoſitum Sancti Thomæ ſimilitudinem diſtorquere non erubeſcamus, fatebimur eo duntaxat ſpectaſſe ſimile illud, quòd quemadmodum elementa ad vniuerſi perfectionem ſpectant, quia illud tamquam partes integrant, abſoluunt, & complent, atq; mixtionis ſimul opificium moliuntur, ſic humores, vti corporis humani partes abſolutam totius humáni ſuppoſiti conſtitutionem efficiunt, ſufficientes pariter congruentẽ materiam ad nutrienda corporis membra.

CAP. VI.

Tertia opinionis noſtræ Aſſertio illuſtratur.

AD extremum tertiam ſuperius poſitam aſſertionem opinionis meæ defendunt omnes illæ auctoritates, quas in ſecundæ theſis corroboratione adduxi; eamq; vlterius tuentur ea, quæ hîc adijciam. Etenim non eſt in diſceptationem reuocandum illud, quod cum communi omnium fermè Thomiſtarũ ſchola pręfractè defendit Ioannes Capreolus quarto diſtinctione decima quæſtione ſecunda articulo tertio ad quartã, è medio videlicet tolli in vera Angelici doctoris opinione omnem ſubſtantialium formarum multiplicitatem; vnica enim, & indiuiſa in humano ſubſtantiali compoſito forma concedenda eſt, quæ ſingulis, & omnibus corporis noſtri partibus animatis eſſe propriũ largiatur; quæ quidem ratio anſam mihi præbet ſic ar-

guendi, fieri non potest, vt in eadem corporis viuenti Parte diuersa, & varia substantialis forma reperiatur, cum omnia hominis membra eadē rationali forma polleant, quæ quia vi, ac excellentia perfectionis suæ virtualiter omnes superiores formas in sua simplici substātia continet, formam aliam à se distinctam non admittit, vbi saltem rationalis animus vigere potest; & tamen Sāctus Thomas quartò distinctione quadragesima quarta quæst. prima art. secundò quæstiuncula tertia corpore, aliam ab anima rationali distinctā formā sanguini concedit, ergo alterū ex his duobus erit necessariò affirmandum, aut nempe dari formarum substantialium pluralitatem, quòd esse absurdū opinatus est Sāctus Thomas, aut certe sanguinem anima rationali etiam quoad vegetatiuum gradum præditum non esse.

Sed moneo obiter iuxta Ioannis Capreoli placitum, hominis partes, quæ minus nobiles, & obscuræ sunt, aliam à perfecta partium nobiliorum forma, minúsque perfectam formam obtinere; atq; à cōmuni illo S. Thomę decreto, quo plures formas in substātiali composito negat, excipiendos esse quatuor humores, quos non rationali anima, sed formis proprijs ornari docet in pręsētia.

Hoc igitur allato ex S. Doctore testimonio reuicti quidā solent eo confugere, vt dicant nō esse verba S. Thomę interpretanda de substantiali forma, sed de accidentali tantùm, interpretationiq; suæ robur addunt ex eodem Angelico doctore, qui nuper citato loco hanc innuens opinionem, humores diuersas à forma totius compositi formas habere dixit, certum autem est, inquiunt illi, cæteras corporis partes citra rationalem animam solummodo

modo accidētales formas habere, aliter multitudo substantialium formarum in via Sancti Thomæ concederetur; nō igitur alias præter accidentales formas à forma totius humores distinctas formas habere poterunt. Verùm hanc interpretationē non audient profectò illi, qui secum ipsi reputarint, fieri nō posse, vt pars aliqua in numero, & ordine substantialium corporis partium sistatur virtute solummodo, & præstantia accidentalis formæ; necessariò enim munus hoc à substātiali forma proficisci debet, nam cùm accidens ex toto suo genere à substantia dissideat, quî intelligi potest, accidens sanguini tribuere posse, vt humanæ naturæ sit pars substantialis? & nihilominus S.Thomas virtute illarum formarū quatuor humores inter corporis partes constituit. Verba Sancti Thomæ sunt. *Quædam* (nempe humiditas) *est, quæ habet aliquam formam determinatam, secundum quam continetur inter partes corporis, sicuti sanguis.* Quare cum accidentalis forma esse substantiale non tribuat, quale est esse, quod exigit humani sanguinis substantia, neq; enim accidens agere, operariue potest supra vires suas; ex necessitate fatendum erit, formam illam sanguinis non accidentalem, sed substantialem esse.

Neq; vero, quod addunt, mihi facessit negotium, quandoquidem nihil aliud innuere volebat illis verbis angelicus doctor, quā resurrecturos esse quatuor humores, non secus, ac alias corporis partes, propterea quòd suis formis quatuor humores nō carerēt, sicuti neq; ceteræ corporis partes suis carebāt formis; ac proindè vti oīa hominis membra propter formas suas restauranda erāt, ita pariter & humores, post habito quouis alio discri mine,

mine, quod in similitudine illa excogitari posset; erat siquidem istud à proposito Sancti Thomæ alienum.

Postremo semen sanguis est essentialiter decoctus, at semen anima rationali non est prẹditum ex prima parte quæstione centesima decima octaua articulo primo ad tertium, vbi hæc habet, *dicendum quod virtus illa actiua, quæ est in semine ex anima generantis deriuata, est quasi motio quadam ipsius animæ generantis, nec est ipsa anima, aut pars animæ, nisi in virtute, sicuti in sera, vel securi non est forma lecti, sed potentia quadam ad talem formam*. Nec sanguis igitur erit animatus.

CAP. VII.

Aliquot dubitationes explicantur.

PORrò huic opinioni contradicentes alij oppositum ex mente doctoris Angelici astruere conantur, & non spernenda suæ opinionis fundamenta ea esse ducunt, quæ nos in medium ad primam conclusionem ostendendam protulimus; putant enim non alia ratione sanguinem veram corporis partem appellari posse, quã quia vitam viuat vegetatiuam. Verùm quia non semel quo in sensu sanguinem actualem corporis partem Sanctus Thomas appellet, demonstraui; properabo ad alia rationum momenta examinanda, quæ etsi plurima sint, ad hæc tamen duo commodè reuocari posse videntur.

Primum; sanguis ad humanę naturę integritatem pertinet; quid autem sit pertinère ad integritaté quæstiuncula quarta artic. 2. quæst. 1. distinctionis quadragesimæ quartę libri quarti sententiarum his verbis declarat Sanctus

ctus Thomas. *Aliquid dicitur esse de veritate humanæ naturæ; quia propriè pertinet ad esse humanæ naturæ, & hoc est quod participat formam humanæ naturæ, sicuti verum aurum dicitur, quod habet veram formam auri, ex qua est proprium esse auri.* Cum igitur forma humanę mortalitatis anima sit rationalis, sanguis, qui ad veritatem naturę pertinet, proculdubio anima rationali viuificabitur.

Secundum; sanguinem viuere, videtur esse mens manifesta Sancti Doctoris, nam loco citato quæstiuncula tertia ad tertium, postea quam probauit sanguinem humani corporis partem esse, protinus hunc in modum loquitur. *Sicut autem partes omnes vniuersi perfectionem à Deo consequuntur non æqualiter, sed secundum suum modum vnumquodq;, ita etiā humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali; non tamen eodem modo, sicut partes perfectiores.* At perfici, addo ego, ab anima rationali nihil aliud est, quam ab eadem vitam recipere, viuere igitur sanguinē censendum erit in via Angelici doctoris, quandoquidem is ab anima rationali perficitur.

Sed quia adhæc refellenda nec longa, nec operosa verborum serie opus est, primum sic eluditur. Verum est sanguinē ad esse naturæ Christi pertinere, pariterq; concedendum est, formam sanguini debitam esse oportere humanæ naturæ congruentem; at hoc nos minimè vrget; nam qua ratione sanguis ad integritatem corporis pertinet, eadem etiam ratione corporis, & naturæ humanæ formam requirit, verùm quia sanguis non est nobilior, ac præstantior quædā humani corporis pars, vtiq; etiam illi nobilissima forma, qualis est anima rationalis deneganda erit, sed sanguini tantùm ea forma

con-

concedenda videtur, quæ illi naturalis, & consona, quæq; cuilibet humori separatim est assignata. Quare ex citato Sancti Thomæ testimonio solùm habetur, non fore sanguinem de veritate humanæ naturæ, nisi formã naturæ humanæ sanguinis congruentem possideret; ex quo clarum est, futilem, & mancam esse propositionem illam, qua humanæ sanguinis naturæ formam duntaxat esse rationalem animam asseritur; dantur enim quatuor aliæ formæ, quæ humorum sunt propriæ, ac peculiares, quibus, sicuti humores constituuntur inter humani corporis partes, ita ijsdem natura humana Christi constat.

Secundum etiam facili negotio euacuatur; neq; tamen eorum responsione vtar, qui admittentes animam rationalem esse sanguinis informantem formam; negãt nihilominus hinc sequi viuere sanguinẽ ob id, quòd etsi in sanguine reperiatur anima, vt informans, & vt esse proprium sanguini tribuens, tamen non est in sanguine, vt forma vitalis, hoc est, vt fons, & origo vitæ, quæ sanguini vitalem aliquam tribuat operationem. Neq; enim mihi arridet tale responsum, quamuis subtile, & ingeniosum; nam cum anima rationalis sit substantiale, ac vitale principium, satis intelligere nequeo, quid impediat; ne vitales in sanguine anima operationes habeat; certè, cùm neq; necessarijs, neq; congruentibus dispositionibus sanguinis substantia careat, quibus sin minus sentiendi officium, at saltem nutriendi, crescendiq; munus obire possit; gratis informantem tantum, & non vitalia opera exercẽtem rationalẽ animam sanguini tribuunt. Sed vtar trita illa in scholis distinctione, qua sanguinem

ab

ab anima rationali perfici bifariam intelligitur, vel formaliter, vel effectiuè, seu efficienter; dicamq; in secundo sensu, non autem in primo sanguinem ab anima perfici, esse intelligendum, nam virtute rationalis animæ generatur sanguis, conseruatur, & vitales influxus, aliaque huius generis officia ab eadem anima rationali sortitur. Et hæc de Angelici doctoris sensu sufficiant.

Verùm finem ponamus huic priori libro de sanguine Assertoris, & altiorem, excellentioremque disputationem de vnione hypostatica, qua sanguis eius ornabatur, deinceps aggrediamur.

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII Ambrosiani Doctoris.

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER SECVNDVS.

DISPVTATIO PRIMA.

De vnione hypostatica sanguinis Christi.

CAP. I.

Non vnam fuisse Theologorum sententiam de vnione hypostatica sanguinis Christi.

EXplicata superiori libro de naturalibus sanguinis Christi proprietatibus materia, recto partitionis ordine sequitur, vt in præsens dicamus de hypostatica vnione, cuius sanguis Christi particeps

ticeps factus est tunc, cum Aeterni Patris verbum nostra hac mortalitate indutum sibi in hypostasim ea omnia adiunxit, quæ ad concinnandam perfectam hominis naturam requiruntur. Et quamuis sine manifesta fidei Catholicæ iniuria nemo asserere possit, sanguinem Christi penitus caruisse vnionis hypostaticę excellentia; pergrauis tamen controuersia est inter doctores Theologos, quænam, & qualis fuerit istius diuinæ connexionis natura; An videlicet Dei filius, ita proximè terminarit sanguinem hypostatica vnione, vt illum eundem sibi copularit arctissimè, seu vt dicunt, immediate in hypostasim; an verò potius remotè tantùm; quatenus videlicet sanguis Christi reperiebatur in ea natura, quam proximè Verbum assumpsit; ex quo colligeretur, sanguinem Christi nulla Verbi diuini, sed sua duntaxat naturali subsistentia fuisse ornatum. Enim verò cum in hac controuersia dirimenda non pauci doctores magna inter se concertatione dissideant, dubiã, & incertam huius difficultatis explanationem effecissent, nisi diuinæ philosophiæ studiosis propemodum in hac veritate illustranda errantibus, ac vagis sacrarum litterarum auctoritas ostendisset veritatis stabiliendæ viam; in qua ipse pariter immobili pede insistens mox dicam, quid nunc absq; hęsitatione sentiendum sit, vbi varia doctorum placita ad iudicij trutinam reuocauero.

CAP. II.

Durandi, & aliorum opinio.

DE hac igitur quęstione primo loco recenseri potest sententia eorum, qui negantem opinionem tuentes volunt diuinum Verbum remotè, seu, vt dicunt, mediatè tantum assumpsisse sanguinem; cuius sententiæ auctor, & defensor fuit Durandus quarto sententiarum distinctione decima quæstione 1. num. decimonono, vbi etsi peculiarem huius propositæ difficultatis quæstionem nō instituat; haud tamē obscure hanc, quam diximus, opinionem tuetur, vt statim clarum fiet ex ijs rationibus, quarum pondere in hanc sententiam ductus est. Eandem opinionem multo clarius, & apertius docuit Cardinalis Sācti Petri ad Vincula in suo tractatu veritate sexta; vbi Verbum non principaliter assumpsisse, sed veriùs coassumpsisse, [vt verbis eius vtar] sanguinem putat. Quibus subscripsit Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis parad. 2. cap. 40. quò loci clarè docet, data hypothesi, quòd quis in triduo mortis Christi vini calicē consecrasset, fore vt in Calice neq; corpus, neq; anima Christi, neq; Verbum, sed solus sanguis ibi reperiretur, propterea quod sanguis non fuit Verbo diuino copulatus. Quare non est in præsens admittenda benigna quorundam interpretatio, qui tradunt Abulensem non esse absolutè amplexatum hanc opinionem, sed tantummodò cum quadā limitatione, quæ est, vt nō velit sanguini Saluatoris Ver-

Cardinal. S. Petri ad Vincula.

Tostatus.

bum non fuisse copulatum spectata qualibet temporis mora, sed in triduo duntaxat, cæterum, inquiunt isti iuxta Tostati opinionem Verbo diuino vnitus erat sanguis Christi. At mea quidem sentẽtia haud potest istud de mẽte Abulensis iurè affirmari, cum luce clarius constet ex eius sententia Verbum diuinũ hypostatica vnione corpori, & animo Saluatoris duntaxat fuisse intrinsecè, ac proximè ita copulatum, vt nulla alia inter filium Dei, & humanam Christi naturam, atq; naturæ partes coniunctio intercesserit; quandoquidem duabus illis, corporis videlicet, ac animi vnionibus totum illud humanæ naturæ Christi, quod ad Verbi hypostasim trahi poterat, perfectè sibi Verbum adiunxit; maximè cum humana natura solitariè accepta, vt à carne, ossibus, & anima distinguitur, nequaquã assumi potuerit diuersa vnione ab ea, quam partes essentiales naturæ Christi habuerunt; ex quo fit, vt cætera, quæ in natura Saluatoris reperiebantur, consequenter, remotè, & indirectè tantummodo assumpta fuerint à Verbo. Sed, vt res tota plenius intelligatur, ipsa eiusdem Tostati verba hic adscribam, quæ in cap. 40. sic habent. *Tertium; quod in consecrato Calice est nunc, Verbum dicitur, sed hoc in illo triduo in sanguine consecrato non esset; quia sanguis Verbo vnitus non est*; quod etiam clarius declarat dicens. *Nam in assumptione humana natura ad Verbum vniuit sibi Verbum principales partes natura, corpus, & animam, non vniuit tamen sibi directè partes humana natura minus principales, sicut humores, & pilos*; Ex quibus postremis Tostati verbis intelligere per se lector potest, non rectè ad mentem illius recentem quendam non contemnendum

Vera Abulensis opinio.

Suarez 3. p.q.5.a.4. disp. 13. sect.6.

nendum Theologum asseruisse, iuxta Tostati sententiã verbum consequenter assumpsisse sanguinem, & alias omnes Christi humanæ naturæ partes.

Solet prætereà à Francisco Suarez adduci Gabriel Biel in suppleméto in quartum sententiarum sub finem primæ quæstionis d.44. in fauorem negantis sententię, sed haud scio, qua ratione hoc illi tribuatur, qui non asserendi, sed disserendi causa potius loquitur, affirmans manifeste ex eo loco nihil firmum, ac ratum in sua sententia haberi posse, dum inquit; *Hæc solum disputatiuè, & non assertiuè dicere volui*. Quamquam verum est eundem Gabrielem Biel lectione 53. in canonem libenter hanc opinionem amplecti.

Gabrielis Biel sententia.

Adscribunt alij negantem sententiam Francisco de Mayronis 4.d.43.q.1.& Richardo de Media Villa 3.sent. distinctione secunda articulo secundo quæstione prima ad secundum, sed haud merito; ille enim absolutè non negauit sanguini Saluatoris hypostaticam vnioné, dum in humana natura commorabatur, sed duntaxat quatenus erat sanguis ab eadem natura separatus, nimirum tempore tridui, vt distinctionem quadragesimã tertiam legentes dijudicabunt; hic vero non aliud sensit citato loco, quam Franciscus Mayro arbitratus fuerat; scribit enim ad hunc modum. *Si pes Christi fuisset separatus simul remanendo diuinitati vnitus, latria fuisset adorandus, & quæcunq; pars alia, si fuisset separata à toto remanẽs tamen diuinitati vnita. Vnde quia in triduo mortis Christi corpus remansit vnitum diuinitati, erat adorandum latria, & similiter dicendum de anima. Sanguis autem, quia non est de corporis essentia, postquam è corpore fuit separatus, latria non*

fuit

fuit adorandus. Hæc ille, qui, vt manifestè patet, docuit sanguinem Christi non remansisse verbo vnitum tridui spatio, haud tamen negans sanguinem hypostaticè fuisse assumptum, dum in venis Christi conquiescebat.

CAP. III.

Allata superiori capite sententia varijs rationibus confirmatur.

FVndamenta autem, quibus probari potest citata opinio, omnibus hisce doctoribus cõmunia sunt; nec reconditi, aut noui quippiam adinuenit vnus illorum, quod alter optimè non nouerit. Primum est, Christi Domini sanguis viuentem in se animam non fouebat, sed erat inanimis, atqui nullas assumpsit diuinum Verbum humanæ naturæ partes, quæ vita carerẽt, neq; enim par, aut conueniens fuit, vt fons vitæ, & primum viuifici Spiritus principium rebus vita, Spirituq; carentibus coniungeretur; si namq; lux, & tenebrę, vita, & mors inter se adeò distant, vicissimq; inter se pugnant, vt in eodem loco simul esse non possint; pellunt enim è finibus suis lucem tenebrę, & pari modo absumit, fugatq; tenebras lucis splendor; quanto potius infinita illa diuinitatis lux, & vita tenebrosum domicilium, mortuosq; planè humores abhorrebit?

Primũ argumentum.

Secundum.

Præterea quod sibi intimè verbum copulauit, illud aut humana natura perfecta erat, aut illius naturæ vera pars, sanguis autem neque tota natura, vt ex terminis liquido apparet, neq; humani corporis Christi pars fuit; etenim si Aristoteli lib. tertio de historia animalium

malium cap. 10. fidem præstamus, sanguinem corporis humani solum nutrimentum, & pabulum, non autem illius veram esse partem, fateri cogimur.

Tertium Tertio quod perpetua quadam agitatione, continuoq; fluxu discurrit; quodq; in corpore procreatum, fabricatumq; a natura videtur; vt sit in via, & transitu ad certam alterius formæ acquisitionem; non potuit diuinam Verbi immobilem subsistentiã possidere; certissimũ autẽ est in venis huc, atq; illuc sanguinem perpetuò discurrere, & continuo nouam, dum videlicet, cætera corporis membra aluntur, viuentem formam adipisci.

Quartum. Amplius Dei filius vnius rationis, & speciei naturam assumpsit, vt est communis Ecclesiæ vox; sed illa fuit rationis, & vitæ capax, & particeps; omnem igitur rationis penitus expertem materiam secludebat, quæ ad rationalem animam, tamquam ad formam propriam proximum ordinem non haberet; sanguis autem formam ad gradum rerum inanimatarum pertinentem habet, vt aliás docuimus.

Quintum. Quintò, vulgatum est inter theologos decretum, diuinum Verbum id nunquàm dimisisse, quod semel sibi coniunctum hypostaticè habuit; & tamen dimisisse sanguinem toto tridui tempore, cùm insignes doctores affirmant, tùm nos etiam postmodum probabimus.

Sextum. Ad hæc Deus, qui venerat corrupta reparare ineffabili, excellentiq; modo sua diuina hypostasi in assumpta natura effecit, quòd alias vi, ordineq; naturali subsistentia humanæ Christi naturæ debita effecisset, si à diuino Verbi supposito nequaquam fuisset impedita; at sub-

sistentia

ſiſtentia naturalis corporis Chriſti, ſi naturæ ſuæ relicta fuiſſet, terminare non poterat vlla ratione ſanguinem; qui cum neq; viuificetur, neq; ab anima rationali informetur, vtiq; munus, & beneficium ſubſiſtentiæ, quæ ab anima rationali cauſatur, haud accepiſſet; neq; diuinum igitur Verbum tribuere potuiſſe ſanguini ſubſiſtentiam, putandum erit.

Vlterius, cum non minus inter corporis Chriſti partes ſint tres alij humores, quam ſanguis ipſe, hinc conſequens omnino videtur, vt nõ ſanguinem modò, verùm & phlegma, & bilem vtramq; flauam, ſcilicet, & atram aſſumpſerit verbũ; quod nihilominus piæ aures reſpuũt audire, quis .n. animum inducat ſuum credere, dũ phlegma in terram expuebat Chriſtus dominus, eundem illũ humorem Verbo diuino hypoſtaticè cõiunctum fuiſſe? niſi fortaſſis affirmaret quiſpiam in ipſo expuendi actu, ſtatim hypoſtaticam vnionem, quæ inter Verbũ, & phlegma intercedebat, arctiſſimam diſſolui; quod tamen cõmentum eſt; ſiquidem adduci non poſſum, vt credam, quidnam ſit cauſæ ſubitaneam, ac momentaneam hanc diſiunctionem operans; maximè cum non ſtatim, ac in terrã cecidit Chriſti ſanguis ſimilem paſſus ſit diſiunctionẽ; quam tamen pati debuiſſet, ſi pari ratione ad humanã Chriſti naturã pertinebant quatuor humores.

Septimum.

Vltimo tandẽ vtar argumento, quod ſolus Cardinalis S. Petri ad Vincula excogitauit loco ſupra citato, quodq; ex Angelici doctoris teſtimonio deduci poſſe arbitratus eſt 3. parte quęſtione 54. art. 3. ad ſecundum, vbi inquit D. Thomam docuiſſe apertiſſimis vocibus Verbũ nõ aſſumpſiſſe ſanguinẽ, ſed coaſſumpſiſſe tãtùm.

Octauum.

P CAP.

CAP. IV.

Adductarum rationum explanatio.

VErum non magni sunt ponderis ista; quin immò neq; hæc, neq; si plura alia in horum doctorum sententiæ corroborationem excogitarentur argumenta, haud abducere meritò possent quempiam, vt veritas postulat, rectè sentientem, de hypostatica vnione sanguinis Christi cum verbo non remotè, sed proximè facta, quemadmodum paulo post ostendam testimonio complurium auctorum in hac veritate non dissidentium, manifestis sanctorum patrum, & scripturæ auctoritatibus, & non spernendis etiam mométis rationum, quæ intimam, & intrinsecam sanguinis Christi cũ Verbo diuino vnionem facile demonstrant; quod quia mox tractabitur; nunc ad rationes contrarias refellẽdas accedamus. Quarum prior sic confutatur. Concedo Christi domini sanguinem non viuere; istud tamẽ hypostaticam sanguinis Christi cum Verbo vnionem proximam nullo modo potuit impedire; etenim non viuentes etiam humanæ Christi naturæ partes sibi coniunxit Dei filius. Nec me mouet adducta confirmatio. Siquidem non erat inter Christi sanguinem, & Verbum ea oppositio, quæ inter tenebras, & lucem, mortem, & vitam reperitur. Ista enim, vt philosophi loquuntur, sunt priuatiua contraria, quę inter se adeò longis distãt interuallis, vt neq; per Dei virtutẽ nullis naturæ legibus astrictam simul esse queant, eo quod alterũ alterius destructionem in se contineat; Lux enim præter verum lu-

Prima solutio.

cis

cis splendorem, necessaria quadam naturæ serie secum tenebrarum expulsionem, seu absentiam trahit, aut declarat. Verbum autem quamuis, & vita, & lux vera sit, cum substantia tamen sanguinis nullam habet priuatiuam repugnantiam, vt ex se patet.

Obiectio.

At inquies vera quidē narrantur, sed non sufficiunt tamen; etenim repugnantia, quæ vnionem hypostaticam poterat impedire, non ex priuatiua oppositione, quæ nulla fuit, petenda est, sed ex peculiari Dominicæ Incarnationis ordine, qui is erat, vt Dei filius propter animam, seu animæ intuitu assumeret corpus terrenū, carnem videlicet, & animam, & quotquot humanę naturæ partes erat assumpturus, vt testatur D. Augustinus epistola ad Volusianum terti a ante medium tomi illius secundi; vbi *ipsa magnitudo*, inquit, *diuinæ virtutis animam sibi rationalem, & per eandem corpus humanum, totumq; omnino hominem in melius cōmutandum coaptauit*, ergo cum sanguis careret anima, cuius intuitu Verbum partes humanæ Christi naturæ assumpsit, frustra dicitur sanguis Deitati vnitus. Sed hoc non aduersatur nobis; Diui .n. Augustini auctoritas interpretāda est, vt velit tantùm, Diuinam Verbi personam, quæ animam sibi copularat, in illiùs fulcimentum arctissimè sibi coniunxisse pariter corpus, & reliquas humanæ naturæ partes, quę quoquo modo ad animæ præsentiam in corpore fouendam, ac conseruandam necessariæ erant. quare particula illa, *propter animā*, quod alijs verbis Theologi dixêre, mediāte anima, sonat idem, ac in animæ fulcimentum, & adminiculum. Ad hoc autem munus sanguinem maximi, & pnecessarij auxilij esse, nemo vel leuiter sanguinis natu-

D. Augustinus ep. ad Volus.

Solutio.

ram agnoscens, ignorat; videnda quæ de sanguinis natura superius primo libro docui.

Ad secundum dicimus, esse sanguinē humanę Christi naturæ verā, propriamq; partē, vt diffusè tradidi lib. 1. vbi etiam Aristotelis auctoritati planè satisfactum est.

Tertium patere potest ex ijs, quæ ibidem subiecimus; neq; enim fluxus ille sanguinis intra naturales corporis Christi venas hypostaticę vnioni aliquod adferre potuit impedimentum, cum talis motus vi, impetuq; naturæ sanguinis proprietatem, & substantiam consequatur. Dei autem filius teste Damasceno libro orthodoxę fidei primo cap. 14. propè finem, & lib. 3. cap. 20. naturales omnes hominis passiones suscepit; quod multo anteà prophetico spiritu docuerat Isaias cap. quinquagesimo tertio, vbi vere inquit *languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit &c.*

D. Damascenus.

Isaias.

Quartæ rationis solutio est; dictū illud, quo naturā à Verbo assumptam vnius esse rationis affirmatur, bifariā considerari posse; vel ita, vt dicatur vnius rationis, quia natura à Verbo assumpta sit vnius, & eiusdem simplicis conditionis, seu entitatis, & substantiæ, nullamq; in se partium varietatē planè admittat, vel certe talis appelletur, quia natura illa Christi erat vna in atomo, vt loquuntur Sancti Patres, hoc est vna in se perfecta, & absoluta, quæ quamuis plures partes haberet, omnes tamen vnius rationis, idest vnius speciei naturam conflabant; in quo posteriori sensu vox illa Ecclesię, antiquissimo more vsurpata intelligi debet; indubitatum enim est discrimen illud, quod inter humanæ naturæ Christi partes reperiebatur, nempè quòd aliæ anima pollerent; aliæ

Natura Christi quo sensu vnius fuisse ratio nis dicatur.

aliæ nequaquam; ex quo naturæ Christi mutatio haud sequi poterat, quandoquidẽ mutua quadã connexione aliæ alias respiciebant, & omnes simul ad cõcinnandum animæ congruens domicilium spectabant, ea ratione, qua superius diximus pleraq; inter se varia, & distincta ad domum construendam nobili artificis ingenio concurrere, tamquam naturas quasdam inperfectas, ex quibus vnius perfectæ naturæ constructio, motu, instinctuq; naturali consurgit.

In quarta tãgitur grauis difficultas, quã, quia alibi diligẽtius, & accuratius ea pertractãda est, pertrãseo tacitus; neq; in præsẽtia doceo, quisnã sit germanus illius D. Damasceni sentẽtiæ sensus; qui multiplices, & varij iuxta varios doctores afferri solent.

Ad quintam; quamuis veritati consentanea sit prior argumenti propositio, falsum tamẽ continet posterior; subsistentia .n. humanæ Christi naturæ, si naturali modo potuisset operari, non tantùm corpus, ossa, neruos, & cætera corporis membra, sed etiam sanguinem terminasset. Neq; enim opus est, ẽt si subsistentia ab anima proueniat rationali, (de quo tamen in præsentia nullam habere volo quæstionem, cum dubia valde sit opinio, & res ẽt videatur aliena,) vt viuat sanguis, quô subsistentiæ beneficiũ ab eadẽ viuente anima recipiat; quandoquidẽ possunt à principio nõ viuente produci viuẽtia, vt quotidianis expimẽtis cernimus in sole, & rursus fieri ẽt cõsueuit, vt à principio vitam agente tribuatur rei vita carẽti effectus quidã omnis prorsus vitę expers, ꝙ dictũ, vt illustrius fiat, exemplũ peti potest ex eadem rationali anima, q̃, quamuis viuẽs sit, impartibilis, & impermixta, corpori tamen impartitur gradus quosdã, oĩs sensus, & vitæ

A principio vita carente effectus vita non carentes proficiscuntur, & ex aduerso.

vitæ expertes partibiles, & mixtos, à quibus sum pta de nominatione homo mixtus, & sic de ceteris, vulgò solet à philosophis appellari; mihi .n. maximè probatur eorũ opinio, qui omni formarũ pluralitate sublata, in mixto corpore vnam tantummodò substantialem formam ad mittunt, cuius vi, ac potestate multiplices corporis mixti gradus fiunt. Adde prętereà subsistentiã partium naturę, siue illa ab animo, siuè à quocunq; alio procedat principio, nequaquam proficisci ab eo, quatenus viuens est, sed potius sub ea ratione, qua humanæ naturæ partibus præsens, & intimè adest, nullo impediente extrinseco, resultat enim necessaria quadam, & naturali proprietate subsistentia tunc temporis, aut momenti, cum principium subsistentiæ suis ornatum perfectionibus debitam sibi, naturalemq; in corporis partibus sedem obtinet. Ex quo prætereà fit, vt eam statim omnes corporis partes sortiantur iuxta illarum exigentiam, sicuti enim vna, & eadem rationalis anima, de qua dubiũ præsens oritur, iuxtà corporis partium dispositiones, & cõgruentem illarum necessitatem alijs membris augmentationem, & accretionem tantúm, alijs etiam sensus, & sentientis facultatis operationes, alijs prętерea rationis munera impartitur, sic eadem anima, vitam, & subsistentiam pluribus humanæ naturæ partibus, vt ossibus, neruis &c., alijs verò subsistẽtiam tantùm, vt san guini, tribuit, sic postulante sanguinis exigentia.

Pluralitas formarum nõ probãda

Altera responsio.

Tres alios humores intrinsece sibi Verbum copulasse.

Septima argumentatio aliam tangit quæstionẽ, quæ est, an tres alios humores assumpserit Verbum diuinũ, nec ne, quam breui expediens cum communi sapientũ opinione arbitror proximè fuisse Diuino Verbo copula

tos

tos. Etenim sunt de veritate humanæ Christi naturæ, & ad substantialem, omninoque completam corporis Christi compactionem pernecessariç, non tantũ, vt quædam corporis ornamenta, & instrumenta, quorũ subsidio sanguis debitam habet temperiem, verum etiã quia ex Diuo Augustino libro de spiritu, & anima, corpus humanum, quale fuit illud Christi domini, constat ex membris officialibus, officialia constant ex similaribus, similaria ex humoribus. Deindè sunt naturæ Christi veræ partes, ac proindè vt omnes fermè theologi asserũt, sunt futuri in gloriosis resurgentium hominum corporibus. Quocircà, vt ad argumenti solutionem proprius accedam, huic subscribentes opinioni inconuenientis, aut alicuius absurdi labem non incurrunt; nam humores illi, qui nonnumquam ex ore Christi profluebant, de quibus militat argumentum, non fuerunt veri, ac naturales humores, qui humanæ naturæ constructionem ingrederentur, sed potius excrementa quædam, ex illis quatuor primis humoribus, virtute caloris naturalis generata, his autem Verbum diuinum nequaquam copulatum fuit; excrementitijs enim partibus, quales fuerunt sudor, vrina, & si quæ sunt huiusmodi, hypostaticę vnionis dignitas haud est concedenda.

D. Augustinus.

Excrementis Verbum diuinũ non fuisse copulatum.

Si vlterius arguas, verum esse phlegma illud; quamuis gratis hoc asseratur, rem ita se habere, esto; haud tamẽ hinc absurdi aliquid sequitur, illico .n. ac ex ore Christi separationem habuit phlegma, habuisse illud etiam à Verbo separationem oportuit, quandoquidem nõ amplius humanę Christi naturę erat copulandum; qua ratione ẽt sãguini effuso, si quid illius erat nobis remansu-

rum

rum terris, neq; deinceps Christo vniendum, à Verbo seiunctionem accidisse alibi probabimus.

Vltimum friuolum est, neq; quæstione illa, aut citato articuli loco huiuscemodi aut verba, aut certe sententiā habet Angelicus doctor, vt legentes facillimè poterunt attestari.

Animales, & vitales spiritus non sunt à Verbo assumpti proximè.

Sed quid de spiritibus animalibus, & vitalibus sentiēdum est? assumpti ne fuere à Verbo, an magis derelicti? etenim non leuis se ingerit nobis causa dubitandi; vitales siquidem spiritus à sanguine virtute innati caloris generantur, & elaborantur; quin immò opinati sunt nonnulli spiritus subtilissimi, ac perfectissimi sanguinis partes esse quasdam, quibus spiritū, & vitam ducimus, & fouemus; atqui sanguinem fuisse Verbo coniunctum citrà litem putandum est, ergo & spiritus, qui cum sanguine sic cohęrent, vt nulla coniunctio cum eodem fieri posse videatur, quæ simul cum ijsdem spiritibus non efficiatur. Quidam doctores cùm tactis rationibus commoti, tùm etiam quia sine illis vitam propagare non potuit Christus, probabiliter sustineri posse cēsuerunt, animales spiritus à Dei filio assumptos fuisse. Alij autē, quorum ego sententiam lubenter amplector, contrarium tutius, ac probabilius esse contendunt; neq; enim in primis sunt humani corporis partes, sicut humores cæteri; præterea temere, & absq; probabili vlla ratione spiritus sanguinem esse tenuissimum sunt arbitrati.

Spiritus animalis non sunt sanguis tenuissimus.

Tertiò mutua illa spirituum coniunctio cum sanguine, non fit substantiali aliquo vinculo, quod tamen requireretur, si ad sanguinis assumptionem spiritus pariter essent assumendi; sunt enim quædam tantummodo

san-

ſanguinis inſtrumenta, quibus haud hypoſtatica vnio debetur. Ad hæc non potuiſſe vnionem hypoſtaticam inter illos,& verbum intercedere, illud mihi magno indicio eſt, quod in perpetua agitatione ſunt conſtituti, & nunc ducuntur, nunc reducuntur,& tandem numquã conquieſcunt; ex quo haud credibile fit,vt toties fiat,ac diſſoluatur cum ijſdem ſpiritibus Verbi vnio hypoſtatica; & hæc à nobis obiter dicta de ſpiritibus ſatis ſint.

CAP. V.

Num Dei filius æqualiter humana Christi natura ſanguinem aſſumpſerit.

PRoſequamur modò aliorum ſententias. Caietanus enim tertia parte quæſtione quinta in commentarijs ſuper ſecundum Angelici doctoris articulum,quærens; An ſanguis,qui erat in corpore Christi, vnitus eſſet diuinitati, abſolutè concedit vnitũ fuiſſe Verbo diuino ſanguinem Chriſti ad hunc modum ſcribens ſub commentarij finem. *Abſque dubio igitur credendum eſt filium Dei aſſumpſiſſe corpus terreſtre, hoc eſt carnem, & ſanguinem, vt diuidendo quæſtionem auctor titulum explicat*. Sic Caietanus. Verùm quia in obſcuro latebat, adhuc quæ, & qualis in huius doctoris via eſſet aſſumptio illa ſanguinis, proxima ne, an remota, & conſequens tantùm, propterea clarius ſuam ipſe mentem aperuit tertia parte quæſt. 54. articulo 2. in explicatione ſecundę ibidem motæ difficultatis; vbi arbitratur dubitationem hanc, de qua quærimus, explicari commode

posse, admissa illa sanguinis distinctione, de qua nos plura diximus supra libro; primo ex quibus omnibus Caietani placitum duabus hisce conclusionibus contineri, apertissimè colligo.

Caietani opinio.

Sanguis nutrimentalis hypostaticam vnionem numquam habuit.

Sanguis tamen perfectè decoctus, & ad naturæ integritatem pertinens proximam cum Verbo diuino semper obtinuit hypostaticam vnionem.

Quo in sensu à Caietano sanguis nutrimẽtalis appelletur.

Non immorabor hoc loco peculiarẽ hanc Caietani de sanguine Christi excogitatam distinctionem explicare; etenim, quæ hic desiderari videntur, petenda sunt ex lib. primo, vbi latè de hac re disputauimus. Illud solùm obiter monuerim, quod non incuriosis Caietani doctrinæ æstimatoribus forte haud erit ingratum; non ea ratione nutrimentalem sanguinem à Caietano dici, quia nutriat, cæterisq; corporis partibus necessarium præbeat alimentum, dum nutritur, augeturue homo, quemadmodum video nõ paucos huius nostræ tempestatis neotericos scriptores putasse; sed potius sic à Caietano fuisse appellatum; quoniam ex cibis, qui in alimentum homini comparantur ad sustẽdandam animalis vitam, primò oritur quodammodo inperfectus; crudus, minimèq; decoctus, quiq; nondum peruenit ad perfectè habendam sanguinis, qui Christi pars erat, naturam; vt colligere licet ex ijs, quæ adhunc modum tradit citato loco. *Ille inquam sudor sanguineus fuit humor sanguineus adhuc crudus, hoc est non redactus perfectè in sanguinem, qui pars est hominis; & huiusmodi crudus humor vocatur sanguis nutrimentalis.* Hæc ille; quibus nihil ad

nostram

nostram hanc veritatem stabiliendam poterat clarius optari, neq; enim, quia nutriat, sanguis nutrimentalis appellatur, ille siquidem tantū in Caietani via nutrit, qui perfectè decoctus est, quare vt nutrimentalis sanguis nutriendi officio fungi valeat, prius perfecti sanguinis naturam assequi debet.

Quid verò Caietani animum ad imprimendam sibi hanc peculiarem viam impulerit, docui superius. Rationes etiam, quæ præsentem Caietani opinionem defendunt, hæ videntur; Verbum eum sibi tantummodo sanguinem vniuit in hypostasim, qui vera fuit Christi naturæ pars; sanguis autem nutrimentalis inter Christi naturæ partes non est constituendus. Prætereà nutrimentalis non viuebat, vitalis autem sanguis vita potiebatur, verbum autem Diuinum viuentes solum naturæ partes assumpsit. Verùm hęc argumenta iisdem responsionibus, quas alibi protulimus, refelli debent, ibidem namq; probauimus, & ex falsis hanc Caietani opinionē procedere fundamentis, & totum humanæ Christi naturæ sanguinem omni prorsus viuenti anima carere; quibus nihil impedientibus visum est prętereà, eundem sanguinem verissimam Saluatoris nostri corporis partem fuisse. Amplius hanc Caietani opinionem paulo post fortioribus coarguam argumentis.

Hi terram Pio secundo olim disputarūt.

Tres illi prædicatoriæ familiæ doctores egregij, quorum nomina recenset, & doctrinam sequitur Syluester in quæstionibus Euangelicis huius distinctionis, nutrimentalis, scilicet, & perfecti sanguinis mentionem fecerunt; sed, vt mea fert opinio, illi non subscribunt Caietani sententiæ, quamuis enim nutrimentalem san-

guinem in passione effusum post gloriosam Christi domini à mortuis resurrectionem ad hypostaticam vnionem nolint fuisse reassumptum, idem tamen affirmare non sunt ausi de nutrimentali sanguine, dum in viuo Saluatoris corpore ante mortem reperiebatur; atq; hunc esse sensum, & mentem illorum doctorum mihi videor posse colligere ex ea ratione, cuius efficacia persuasi sanguinem nutrimentalem nunc in terris hypostatica Verbi vnione carere concesserunt, quia inquiunt illi, nutrimentalis sanguis conditioni, ac statui Christi resurgentis, qui nullo nutrimentali humido indigebat, repugnare videtur; quę ratio apertissimè militat de sanguine nutrimentali tantum post Christi resurrectionem considerato; ante mortem enim, quis poterat inficiari non modo congruentem, sed penitus necessarium Christo fuisse nutrimentalem sanguinem? crescebat enim, & augebatur perfectissimo modo Christus dominus, quod tamen sine conuenienti nutrimento, qualis solus est sanguis, fieri minimè poterat.

Ioannes Maior. Maior etiā 3. sent. dist. 37. quæst. 25. sanguinem nutrimentalem in Saluatore agnouisse videtur, sed diuersa tñ ab ea graditur via, quā Caietani doctrinę studiosi in pręsenti difficultate certo pede calcant, vt dicemus.

Syluestri sententia. Ad extremum Syluester de Prierio tractatu 3. quæst. Euāgelicorū quæst. 31., etsi à Caietano in multis dissentiat in nutrimentalis sanguinis negotio, vt alibi notauimus; Simile tamen quippiam Caietani sententiæ, vel potius idem tradit, dum de hypostatica vnione, quā sanguis Christi cum Verbo habuit, disputat. Nam pręfractè defendit nullo vnquam tempore à Verbo diuino

assumptum

assumptum fuisse proximè sanguinem nutrimentalem, quamuis sanguinem, quem, & salubrẽ, & humanæ Christi naturæ partem appellat, intimè vnitum, ac Diuino Verbo in hypostasim copulatum esse velit; hanc opinionem cùm alibi Syluester, tùm maximè docuit in illis verbis. *Sed restat dubium, quia videtur Pontifex idem affirmare de sanguine salubri, qui fuit diuinitati vnitus, & de veritate humana natura.* Fundamenta Syluestri cum Caietani rationibus conueniunt, quæ omnia, & ante confutaui, & præsenti etiam loco vtriusque opinionem aliquot veluti rationum machinis demoliri non desinam.

CAP. VI.

Aduersus Caietanum, & Syluestrum ostenditur totum sanguinem Christi à Verbo fuisse assumptum.

PRincipio enim, ex probatis clarissimum est, nullum dari in Christi sanguine substantiale discrimen, Verbum vero diuinum, vt aduersarij vltrò concedunt, perfectum sanguinẽ, qui pars est naturæ assumpsit, totum igitur sanguinem assumpsisse, intimeq; sibi copulasse Dei filium affirmandum est; quandoquidem totus eiusdem est substantialis perfectionis.

Preterea sacra scriptura inspirata diuinitus, & sexcẽta Sanctorum Patrũ testimonia, qui in diuinis perscrutandis sunt certissimi duces, [neq; .n. cæleste sanguinis Dñi mysteriũ, quod non nisi Deo docẽte discitur, solida aliqua naturali ratione, aut certis cõiecturis assequi possumus;] idẽ testantur. Etenim vno ore, vnaq, voce toti, omnibus, & singulis ẽt sanguinis portiunculis idẽ meritũ, eandẽ efficaciam, valorem similẽ, ęqualẽ dignitatẽ conce-

D.Petrus. concedunt; sic enim legimus in epistola D.Petri cap. 1. *non corruptibilibus auro, & argento, sed precioso sanguine agni immaculati redempti estis.*

Quid? à toto etiã, & singula quauis sanguinis Christi parte peccatorũ remissionem prouenire illa Diui Lucæ verba testantur. *Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, idem ad Colossenses primo traditur, nec aliud ex cap. 9. ad Hebræos haberi potest; *si enim*, inquit Apostolus, *sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semet ipsum obtulit immaculatum Deo, emũdauit conscientias nostras* &c. Possem hoc loco innumeras Sanctorum Patrum auctoritates, qui in hac re consenserunt, proferre in medium, & mihi vtiq; facillimum esset munus hoc exequi, quamlibet copiose; sed quia aperta res videtur, & omnibus vel leniter in Patrum doctrina exercitatis res apprimè cognita, vnum duntaxat Damasceni testimonium mox adducam; interim colligens hanc ex prædictis illationem. Ergo si nullo discrimine peccatorum sordes tollit totus Christi sanguis, totus omniũ hominum peccata delet, totusq; valore pollet infinito; quorsum Caietanus nouam hãc, & admirabilem nimis acutè excogitauit opinionem, quam nulla scriptura sacra, nullus Sanctorum Patrum, ne per suspicionem quidem attigit vnquàm?

D.Lucas. cap. 22. — Ad Col. — Ad Hebræos — D.Damascenus.

Certe; an nõ euidenti etiam ratione falsam esse Caietani, & Syluestri opinionem colligere licet ex verbis Damasceni libro tertio sententiarum cap. 6. qui de Hypostatica vnione humanæ Christi naturæ facta cum Verbo

D.Damascenus.

Verbo loquitur adhunc modum. *Omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatis substantiam, in nullo enim eorum, quæ plantauit in nostra natura Deus, Verbum ab initio Psalmas non defecit, sed assumpsit corpus, & animam rationalem, & intellectualem, & eorum idiomata, totum enim me totus assumpsit, & totus toti vnitus est, vt toti mihi salutem gratificet; quod enim inassumptum incurabile;* quod porrò Sancti Damasceni testimonium ad Caietani sententiam refellendam est adeò præclarũ, vt Damascenus adhunc prorsus finem illud excogitasse videatur; toti enim humanæ naturæ vnitus est Deus; singulis igitur, & omnibus naturæ partibus vniebatur; totum enim, vt cum Aristotele physici tradunt, illud est, quod omnibus suis partibus constat; quocirca, si omnia, quæ in Christo erant Dei manu sata, assumpsit Verbum; igitur, & sanguinem nutrimentalem, quem in natura Saluatoris à principio posuit idem Deus, sibi debuit copulare, & deniq; si toti totum vnitum est Verbum, cur contentum in toto corpore nutrimentalem sanguinem ab hoc priuilegio excipere voluit Caietanus?

Obiectioi Caietani solutio. At dicet reor, etsi sãguis ille in toto reperiretur Christi supposito, pars tamen illius non erat. Verùm, quam sit hoc infirmum refugium, iam sæpius ostendimus. Et adhuc sequitur aduersus Damascenum, Verbum sanguini nutrimentali salutem non contulisse; quin immò incurabilem fuisse Christi sanguinem; à quo tamen omnem medelam, omnemq; salutis humanæ gratiam proficisci Catholica fides docet.

Paulus ad Hebræos. Tandem insignis est Diui Pauli ad repellendum Caietanum locus ille ad Hebræos cap. 2., quo loci tradens

Apostolus

Apostolus rationem, & modum, quem in assumptione naturæ rationalis Dei filius seruauit; his verbis diuinè philosophatur. *Quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem.* Ex quibus sic mihi videor posse ratiocinari. Verbum Diuinum cum humanam carnem, & sanguinem humanum sibi ineffabili modo vi vnionis hypostaticę coniunxit; vt omnino incarnationis mysterij veritatem saluaret, non quoquo modo, aut quauis ratione carnem voluit assumere, & sanguinem; sed perinde, ac pueri, cæteriq; hominum participare consueuerunt propriam naturam, ea enim vis est, vocis illius *similiter*, siue vt, codex syrus legit, *adhunc modum*, sed pueri in prima corporis sui constitutione omnem penitus sanguinem intimè copulatum obtinent; totum participant, & totum in sui suppositi vnitatem coniunctum possident, idem igitur pariter agere debuerat Verbum. Nec aliter, quam nos, plurimi Patrum hanc Sancti Pauli auctoritatem interpretantur.

Confirmatio.

Cyrillus Alexandrinus.

Sic enim eam intellexit Sanctus Cyrillus libro de incarnatione vnigeniti in eo sermone, cui titulum fecit. *Quod Verbum Dei factum sit homo*; vbi posteaquam citata magni Pauli verba narrauerat, subdit. *Ecce iterum ipse similiter, vt nos participauit sanguini, & carni, & ea res habet causam coniunctissimam, & proximam*, &c. non secus igitur, ac nos, vnitū sibi habuit humanum sanguinem Dei filius; quod præterea idem Cyrillus paulo antea capit. 2. docuerat his verbis. *Emanuel nominatur Deus Verbum, quod Abrahæ semen apprehendit, & similiter ac nos participauit carni, & sanguini carnis.* Clarè etiam eandem doctrinam omnibus ferme capitibus

bũs, & libro de recta fide ad Reginas post principium repetit. Deinde Sanctus Thomas cuius auctoritate suã aduersarij conantur defendere opinionem, nostram hanc interpretationem maxime probat lectione quarta in cap. 2. ad Hebræos, vbi cum præmisisset per carnem, & sanguinem substantiam carnis, & sanguinis intelligendam esse, addit. *Ita est intelligendum de passibilitate carnis, quia assumpsit naturam nostram passibilem. Et ipse, scilicet Christus, participauit eisdem, vel pueris in natura carnis, & sanguinis, vel eisdem idest carni, & sanguini, non quidem phantasticè, vt delirat Manichæus; nec accidentaliter, vt fingit Nestorius; sed similiter idest eo modo, quo nos participamus, idest secundum rei veritatem, scilicet personaliter, & substantialiter. Nos enim participamus eis in persona, & Christus etiam similiter assumpsit eam in vnitatem personæ.* Quæ doctoris Angelici verba clarè demõstrant, in illus principijs, quocunq; se vertant Caietanus, & Syluester, absq; hæsitatione vlla asserendum esse, totum, siue omnem humanæ Christi naturæ sanguinem in vnitatem personæ, hoc est in vnitatẽ hypostaticam à Verbo fuisse assumptum. In eandem interpretationem libenter concessit D. Ambrosius libro de fide ad Gratianum tertio capite quinto; sic scribens. *Ergo quia filij participes sunt carnis, & sanguinis, & ipse similiter particeps factus est eorundem, vt per mortẽ destrueret hunc, qui mortis habebat imperium. Quis ergo est, qui nos participes sua voluit esse carnis, & sanguinis? vtiq; Dei filius.* Idem arbitratur Oecumenius in eundem locum, cuius verba referre supersedebo, ne forte longior sim, quam esse velim.

S. Thom.

D. Ambrosius.

Oecumenius.

Hinc tandem colligo ad istarum auctoritatum vim,

& robur declinandum, nō valere vti eorum perfugio, qui citata scripturæ, & Sanctorum Patrum testimonia de nobiliori tantum Christi sanguine accipienda esse contendunt, extortam siquidem, & mancam, minimeque cum proposito, & Sanctorum Verbis congruentem illorum expositionem esse, nullus est, etiam non admonitus, qui non videat adeo clarè, vt vlteriori confutatione non sit opus; de toto enim Christi sanguine vnus, & idem est patrum, & scripturæ sensus, vna mens, & eadem locutio.

CAP. VII.

Explicantur aliquot dubitationes.

Dubium. Quo modo potuerit remanere in terris pars aliqua sanguinis Christi.

SEd oritur dubium hoc loco; si nullus in Christo dabatur nutrimentalis sanguis, qui hypostaticam non haberet cum Verbo vnionem, qua ratione potuit aliqua sanguinis Christi particula in terris remanere, quod sustinendum esse infrà docebimus; neq; enim facilè intelligi posse videtur, quî hæc duo concedi possint, cum in confesso sit apud omnes theologos in quarto sententiarum distinctione quadragesima quarta, & præcipuè apud Diuum Thomam cùm ibi, tùm quodlibeto quinto quæstione tertia articulo quinto corpore, Christum dominum omnia, quæ ad naturæ veritatem pertinebant, post mortem in resurrectione reassumpsisse; atqui totus sanguis, vt late probatum fuit, ad humanæ Christi naturæ integritatem pertinebat; omnem igitur, totumq; penitus reassumpsit sanguinem, eumq; sibi coniunxit intimè Christus. Quæ illatio eludi posse nulla

nulla ratione videtur, nisi cum Caietano affirmemus in Christo sanguinem fuisse nutrimentalem, qui quoniam ad hypostaticam vnionem nullo vnquam tempore fuit eleuatus, propterea potuit nobis in orbe terrarum remanere.

Præterea difficultas augetur; nam Christi resurrectio teste omnium theologorum cætu, eiusq; gloriosissimum corpus perfecta integra, & completa fuêre; integrū autē illud dūtaxat corpus iure merito appellari potest, quod omnibus quocunq; modo ad se spectantibus pollet; si ergo ad integritatem, & corporis Christi absolutā constitutionem quælibet etiam minima sanguinis portiuncula pertinebat; aut temerè aliquid sanguinis Christi in vniuersitate adhuc etiā religiosè coli affirmaremus; aut certe cum Caietano esset asserendum, aliquem fuisse in Saluatore sanguinem, qui intimè Verbo non vniretur, quiq; nulla corporis eius pars foret.

Dubij explicatio.

Verū nec ista nos tangunt, nec Caietano suffragantur; dicere .n. merito possumus nos illud de sanguine, quod de Christi domini præputio dixêre complures theologi, Dei videlicet filium nouā sibi carnem efformasse, eamq; corpori proprio coniunxisse, ex quo fiebat, vt in nulla Christi corporis parte post resurrectionem diminutio remaneret, remanente tamen adhuc in terris vero corporis Christi præputio; quod idem, inquam, de sanguine asserere nos possemus absq; vlla temeritatis labe; atq; adeò dicendum videretur, vice illius sanguinis ad naturæ integritatem pertinentis in terra relicti, post resurrectionem alium sibi sanguinem efformasse Christū, cuius substantia omnino perfectissimi reddebatur cor-

Quid de præputio Christi alij qui arbitrati fuerunt.

poris, Christi resurrectio. Sed quia tale responsum non plane euacuare videtur difficultatem, nec ijs satisfacere, quorum probabilior est opinio, quæ docet illum eundẽ sanguinem, qui ad naturæ Christi veritatem faciebat, fuisse assumptum à Verbo post Christi resurrectionem; & quia etiam secundò talia dicentes confugiunt ad miracula, quæ non nisi magna cogente necessitate inducenda sunt, ideo tutius dicendum videtur, remansisse in terris sanguinem, nec alium vice illius fuisse à Verbo procreatum, absque eò quòd aliqua facta, siue secuta fuerit diminutio, quę integritati Saluatoris, aut eiusdem perfectæ resurrectioni potuerit efficere; quod vt illustrius, ac clarius euadat, reuocandum est in mentem, sanguinem Christi ex toto suo genere fuisse nutrimẽtalem, ad nutritionis enim munus à natura destinatum, procreatumq; sanguinem esse constat; qui etsi totus ad naturæ integritatem faceret, esseté; Christi domini supposito necessarius, quandiu vitam hanc mortalem agebat, vt nutritio perageretur commodissime, quia tamẽ diuersissimus fuit corporis Christi domini status, posteaquam deuicta morte surrexit immortalis, nullo indigẽs nutrimento, nulliq; penitus mortalis naturæ necessitati obiectus; propterea potuit aliquam sui sanguinis partẽ nõ assumere post debellata inferorum loca sine aliquo corporis proprij detrimento, quod minorem sanguinis copiam in fælicissimo illo immortalitatis, & impassibilitatis statu sibi postulat; Nec præsens doctrina communi theologorum axiomati repugnat, quo totũ id, quod fuit de integritate naturæ reassumpsisse Verbum affirmat; illud enim interpretandum est non de toto pertinente

tinente ad naturę integritatem quouis modo considera-
tæ, sed de toto spectante ad integritatem immortalis
naturæ, impassibilis,& cælesti gloria donatæ,sicq; assũ-
psit totum, quod fuit de integritate conuenienti, & na-
turæ immortali congruenti, quã arbitror minus san-
guinis ad sui completam constitutionem sibi postulasse
post adeptam immortalitatis gloriam, quam exigeret
ante passionem;& hæc ad presens sufficiat responsio, nã
cum rursus de hac difficultate peculiaris mihi occurret
quæstio, alias huius dubij explanationes adducam.

CAP. VIII.

*Diuinum Verbum totam sanguinis Christi substantiam assum-
psisse, eamq; sibi proximè in vnitatem personæ copulasse.*

REiectis eorum opinionibus, qui vel remotam
tãtùm,vel duplicem,intrinsecam scilicet, & ex-
trinsecam concesserunt sanguini Saluatoris cũ
Verbo vnionem;reliquum esse videtur,vt quid nobis ve-
rissimum appareat,subijciamus; quod est præcipuum
huius difficultatis munus, & sine quo iacta fundamenta
inutilia essent,& ingrata; maxime cũ videam plurimos
fuisse vnionis proximæ sanguinis Christi cum Verbo,
eosdemq; magnos propugnatores, si cum oppugnato-
ribus comparentur.Etenim vnitum esse proximè in Hy-
postasim Verbo diuino sanguinem præter citatos iam,
& confutatos doctores,concors omnium fuit fermè sa-
pientissimorum virorum sententia. D. Thomæ in cap.
secundum ad Hebræos lectione 4., quodlib.5.quæst. 3.
ar. quinto corpore; 3.par.quæst. 5. art. 2. & alibi sæ-
pius.Maioris tertio distinctione trigesima septima quęst.

Authores, qui proximam cum verbo sanguinis Christi vnionē concedunt.

vigesima

vigesima quinta. Alberti Magni tractatu de sacrificio missæ. Ioannis Capreoli quarto distinctione vndecima quęstione prima articulo tertio in responsione ad quintum contra primam conclusionem. Dominici de Dominicis in suo tractatu. Nicolai de Lyra, cuius verba, quoniam ad pręsentem materiam illustrandam plurimum valent, hîc apponam; in illud enim ad Hebręos 9. antea citatum sic inquit *Probat suppositum quoddam circa vltimum dictum; quod sanguis Christi fuit efficax ad nostram redemptionẽ æternam, & facit rationem hanc; sanguis Christi ex vnione ad suppositum diuinum habet virtutem maiorem ad emundationem animæ, quam sanguis hircorum, & vitulorũ, & aqua lustrationis ad tollendam immunditiã corporalem &c. & patet, quia sanguis Christi ex eius vnione ad suppositum contraxit quandam infinitatem virtutis*, &c. Hæc Lyranus in quã eandem sententiam iuit Bartholomęus Medina 3. parte quęst. quinta articulo 2. & cum eo recentiores Theologi omnes. Quin immo tribuitur à nonnullis hęc eadem opinio Cardinali de Thurecremata in cap. inuitat, de consecratione distinctione 2. & Soto 4. distinctione 10. quæst. 1. artic. 2. post medium; sed, ni mea me fallit opinio, iure non potest hoc placitum ijs in locis de illis affirmari; Nam cum Thurecremata eo citato capite nõ similem modo sententiam, sed etiam orationem, & verba ipsa Angelici doctoris quodlib. 5. descripta habeat, quę valde dubiam habent explanationem; maximè cum ijsdem innixus principijs oppositũ nostrę sententiæ tueatur Caietanus; non video cur Cardinalem Thurecrematam nostrę sentẽtiæ assertorem facere possint. Nec aliter puto de Soto opinandum, qui suam ipse

Lyranus.

Suarez. & Vasquez. 3. p. q. 5. a. 2.

ipse sententiam hisce verbis explicat, versiculo, *ad hæc respondetur, quod etsi sanguis, & reliqui humores non sint vniti corpori, nec sic anima informentur, vt viuant, immo habeant proprias formas substantiales, licet imperfectas; nihilominus sunt de integritate, ac perinde de veritate corporis, sine quibus corpus viuere non posset*, & paulo post, *vnde non est negandum, quin Christus consequutiuè assumpserit sanguinem, & reliquos humores, sine quibus viuere non poterat*; Hæc Sotus, ex quibus nisi in meridiana luce cęcutire, vt aiunt, quis velit, nihil aliud ex Soto haberi fas est, quam consequutiuè assumptum fuisse à Verbo diuino sanguinem.

Sot.

Totius quæstionis illustratio.

Pro generali notitia eorum, quæ tractanda, & statuenda sunt, prænoscere oportet hoc loco nonnulla, quibus lux, & claritas nostræ opinioni accedet; & proprius etiam oppositarum opinionum sensus cognoscetur, vt agnitus faciliori negotio refellatur; etenim luce aliqua opus esse video, vt innotescat, quid Durandus, alijq; doctores sibi voluerint, cum Verbum diuinum remotè, seu consequenter tantùm sanguinem assumpsisse asseruerunt, & explanationem vtilem fore non ignoro, si pateat, quæ sit mens, & cogitatio mea, cum proximè sanguinem Christi Verbo esse copulatum dicam; Vt igitur nec claritas, nec huius rei desideretur sufficiens explanatio.

Est in primis non ignorādum, substantiam creatam, quæcunq; illa sit, siue completa, & perfecta, qualis est humanæ naturæ vnitas, & perfectio, siue incompleta, & imperfecta, vti sunt eiusdem rationalis naturę partes, duplicem sibi vendicare existendi modum. Alterum, quem aptitudinalem essendi per se modum appellant;

Duplex existendi modus est rerum creatarum.

qui

qui aptitudinali inhærentiæ opponitur [vt à terminis scholæ non recedam] ; secundum , qui modus per se existendi actualis appellatur , qui non aptitudinali , sed actuali opponitur dependentiæ. Hoc secũdo modo cõmunita natura re ipsa ab alio sustẽtante , ac fulciente nõ dependet, sed sui iuris est, & mole vt ita loquar , sua stat.Porro præsens distinctio,quæ diu creatæ intelligentię ignota fuit , nobis tandem diuinitus ex Incarnationis mysterio innotuit ; nam cum nulla ratione fieri potuisset substantialis,& intima vnio Verbi cum humana natura,nisi & Verbum, & natura extitissent; [certum namq; est apud omnes melioris notæ philosophos verã non posse dari vnionem duorum , quæ discretas inter se obtineant substantias ; nisi vtrumq; re ipsa extet per proprium existendi modum ,] propterea necesse omnino fuit,vt humana Christi natura , quæ Verbo erat coniungenda , prius natura , quam Verbo vniretur , propriam , & peculiarem haberet existentiam , virtute cuius in rerum vniuersitate duntaxat constitueretur . Verùm quia eadem Christi Domini natura carebat perfectione illa , quam, personalitatem dicunt ; nec per se existebat vltimatè independenter ab alio quouis à se verè distincto ; [sustentabatur enim à Verbi personalitate creatæ personalitatis vices gerente, ratione cuius propriè Verbum caro factum est] ideò Christi natura primum per se existendi modum habuit , sed secundo nobiliori spoliata fuit per se exiſtẽdi modo ; ac proinde solam habuit creatam existentiam , interim creata carens subsistentia ; primus enim modus a Theologis existentia , subsistentia vero secundus appellatur .

Aduerten-

Aduertendum prętereà totam Christi naturam, eiusdemq; singulas partes in ea vnione, qua Verbo diuino copulatæ sunt, primum retinuisse per se existendi modum [quamuis hoc non maximè probetur ijs, quorum animis contraria insedit opinio, quam à certo veritatis tramite deflectere arbitror, etiamsi Caietanus, & Thomistarum pleriq; alij renuant], & alterum per se existendi proprium modum amisisse; etenim Verbum sua infinita subsistentia non corpus, & animam solùm, sed reliquas etiā humanæ Christi naturæ partes miro quodam, ineffabiliq; modo terminauit, fecitq; Verbum, quod alias vi, necessitateq; naturali creatæ naturæ subsistentia effecisset, ni à Verbo fuisset impedita; quare sicuti humana subsistentia omnes plane Christi naturæ partes terminasset, ita pariter nobiliori ratione easdem sustentauit Verbum, seclusa tamen ea, quę in huiuscemodi operationibus creatis reperitur, imperfectione; nam creata subsistentia ex pluribus conflata est partibus diuersis corporeis partibus, quę beneficio subsistentiæ potiuntur, respondentibus; at vero licet diuina Verbi subsistentia simplicissima esset, & impartibilis; ea tamen vna omnes Christi naturæ partes gaudebant.

Plures Sancti Thomæ Discipuli non subsistentiā modo naturæ Christi humanæ debitam, verum etiam existentium non concedunt.

Hinc aperta conclusionis nostræ explicatio, & manifestum inter nos, & Durandum, aliosq; doctores discrimen colligitur; nam quia opinamur nos, Verbum subsistentia sua Christi sanguinem terminasse, ob id sanguineam substantiam proximè, & intrinsecè Verbo diuino esse copulatam in conclusione diximus: At verò, quia Durandus, & alij, aduersus quos antea est disputatum, licet Christi corpus, & animum à diuina Verbi subsisten-

ria terminata fuisse concedant [quandoquidem est hoc certissimum fidei Catholicæ dogma] eandem tamen Verbi subsistentiam Saluatoris sanguini concedere nolunt, arbitrantes Christi sanguinem non modò primũ per se existendi modum, sed etiam obtinere secundum; at quia domini sãguis in eo corpore reperiebatur, quod intrinsecè Verbo esse copulatum admittunt; propterea, sanguinem etiam domini consequenter, & remote fuisse assumptum dixêre.

CAP. IX.

Quibus rationibus inualidè probent nonnulli opinionem nostram.

Quadãrationes inualidæ refelluntur.

NVnc reuertamur ad nostram opinionem, quam, & verissimam iudico, & omni prono sensu amplector, de qua libet imprimis, antequã solidas adducamus rationes, quibus proximam, & intrinsecam Verbi cùm sanguine vnionem peractam esse probabimus, explodere nonnullas quorundam rationes, quas ad præsentem nostram opinionem stabiliẽdam validas esse, cum tamen huiusmodi non sint, pleriq; arbitrantur; rationes autem huiusmodi sunt. Verbum diuinum omnes viuẽtis corporis Christi partes assumpsit, sanguis verò vitali excellit principio; debuit igitur à Verbo assumi. Sed quam infirma sit hęc illorum argumentatio, quę supra passim docuimus, facile demonstrant, ex trito enim illo, & falso oritur principio, quo nihil à Verbo assumptum esse volunt, quod rationali anima non informetur. Præterea Christi domini sanguis ex pecu-

Vide quæstionem de animatione sanguinis.

liari

liari Dei ordinatione, & consilio iustum, & exactum esse debebat reparationis nostrę precium, merces autẽ illa, qua homines à tyrannica Dæmonis potestate erant redimendi, vt valoris esset infiniti, & immensæ omnino dignitatis, requirebatur, quò satisfieri posset Diuinæ iustitiæ, cui infinita illata fuerat iniuria, quæ relaxari nulla ratione poterat, nisi persoluta, & exhibita infiniti honoris compensatione; atqui sanguis Christi non aliunde dignitatem hanc, & valorẽ immensum poterat haurire, quam à sola sanguinis domini cum Verbo vnione; necesse igitur fuit, quò hęc Dei ordinatio suum sortiretur effectum, vt sanguis Christi ad Verbi suppositum eleuaretur. Verùm quia ex nullo sacrę scripturę testimonio hęc peculiaris Dei ordinatio haberi potest, debile est fundamentum; Nam quamuis ambigere non liceat, quin sanguinis Christi virtute ruinas lapsæ naturæ Deus statuerit reparare; non tamen hinc colligi potest ob id assumptũ fuisse à Verbo diuino sanguinem, quemadmodum mox ostendetur. Deinde, vt hęc ita essent, ab extrinsecis, & remotis valdè principijs adumbrata tantùm vnionis Hypostaticę sanguinis Christi cum Verbo ratio peteretur; quæ tamen ex sanguinis ipsius conditione, & natura, vt nos faciemus, sumenda est: Quid, quod ne sic excogitata ratio propositam difficultatem tollit? si enim eo duntaxat, vel saltem pręcipuo fine est vnitus Verbo sanguis Christi; vt inde dignitatem traheret, & valorem infinitum ad persoluendum precium captiuitatis nostræ; quorsum necesse fuit ad vnionem sanguinis Christi cum Verbo confugere? cum eandem satisfaciendi efficaciam, & valorem infinitum sanguis do-

Secunda argumentationis confutatio.

mini possideret; eo quod sanguis esset infinitæ, & illimitatæ penitus personæ, qualis erat persona Christi, cuius humana natura cum Verbo simul eandem omnino indiuisam, indissolubilemq; personam constituebat.

CAP. X.

Adducuntur fortiora argumenta.

Prima ratio.

QVare illa fortior, & ad intentum præsens comprobandum validior erit ratio, si ad hunc modum conficiatur; Secunda Sanctissimæ Trinitatis persona veram, & perfectam assumpsit naturam humanam, iuxta diuinum illud Diui Athanasij decretum. *Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne subsistens*; quidquid igitur perfectionis, integritatis, & veritatis in natura situm erat, debuit Verbum caro factum assumere; nemo autem tam rudis queit reperiri, qui nesciat, inter varias humanæ naturæ rationalis substantias, sanguinem recenseri, qui & vera pars est naturę, & ad perfectam eiusdem constitutionem absolutè conducit. à Verbo igitur Diuino assumi debuit sanguis. Cuius argumentationis non debile robur demoliri se posse arbitrati sũt aliqui; quibus veritas huius conclusionis non arridet, totam concedendo argumẽti ratiocinationem; at inquiunt; ex hoc non habetur, sanguinem Verbo fuisse copulatum; aliud namq; est Verbum sanguinem assumpsisse, & aliud Verbum sibi sanguinem intrinsecè copulasse; etenim hæc duo valdè differunt, vt ex eo colligi potest, quòd Verbum pilos, & vngues assumpsisse meritò dicitur; quæ tamen non sibi

In Symbolo D. Athanasij.

Aduersariorum oppositio.

intrin-

intrinſecè copulaſſe probabiliſſimum eſt. Sed profectò puerilis admodum hæc reſponſio videtur; etenim, niſi velit quis rem præſentem ad quæſtionẽ nominis reuocare, (more eorum, qui ſæpè numerò grauiſſimas inter Theologos quæſtiones ſola nominis ſignificatione diri-munt,) eſt ſine dubio tale reſponſum ſola non ſententiarum, ſed verborum diſſenſio; ſiquidem Verbum ſanguinem aſſumere, & Verbum ſanguinem ſibi copulare in ſubiecta materia idẽ omnino ſonare cẽſent Theologi omnes; neq; aliquandò Verbum capillos, & vngues aſſumpſiſſe concedendum eſt, ſi poſtmodum eoſdem ſibi coniunxiſſe Verbum negetur; vtrumq; enim pari paſſu procedit, ac propterea aut concedendum vtrumque aut certe vtrumq; negandum, niſi apertam verborum nugationem in re grauiſſima cõmittere quis non erubeſcat. Quod multo tempore ante nos cognoſcens B. Damaſcenus, ne dum excogitatæ huic ineptæ reſpõſioni occurrit, eamq; deluſit in hunc modum ſcribẽs libro fidei orthodoxæ tertio cap. 6. *Omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatis ſubſtantiam,* & mox *totum enim me totus aſſumpſit, & totus toti vnitus eſt.* Ecce quàm clarè prædictam fefellit Sanctus Damaſcenus obiectionem, dum inquit totus me totum aſſumpſit, & toti totus vnitus eſt.

Reſponſio.

D. Damaſcenus.

Secundò aſſertio noſtra probatur. Etenim concedi ſolet in arcanis litteris ſanguini Saluatoris ſingulare incorruptibilitatis, & immarceſcibilitatis priuilegium, quod cæterorum hominum ſanguini nec poteſt, nec conſueuit aſcribi; in Chriſto igitur huius prerogatiuæ cauſa erat, quæ in reliquis corporalibus creaturis non reperie-

Secunda ratio.

Sanguis Chriſti incorruptibilis.

reperiebatur, atqui nulla alia vera ratio etiam ad libitum excogitari poteſt, quam, quæ ex vnione ſanguinis Chriſti cum Verbo deducitur; in cæteris enim omnibus nulla alia in Chriſto mortalibus adhuc ſpolijs induto poterat aſsignari cauſa; quandoquidem ſi naturam, aut ſanguinis Chriſti conditionem ſpectes, vnius, & eiuſdẽ rationis, & ſpeciei cũ ſanguine aliorum hominũ ille natura ſua corruptibilis erat; fuit igitur Verbo diuino copulatus ſanguis. Cui argumento mirificè congruunt ea, quæ Diuus Petrus ſcribit epiſtola prima cap. primo, vbi *non corruptibilibus*, inquit, *auro, & argento, ſed pretio o ſanguine agni immaculati redempti eſtis*: quæ Petri auctoritas manifeſte innuit, corruptioni nequaquam obiectum, ſed ab omni planè corruptione remotum ſemper extitiſſe Chriſti ſanguinem, vt facilè conuincitur ex eo, quòd rebus corruptioni obnoxijs eum opponit. Quibus haud diſsimilia commemorat Dionyſius Alexãdrinus in epiſtola, quam dedit ad Paulum Samoſatenum, cuius mentionem fecit D. Hieronymus lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, dum ſanguini Saluatoris tribuit incorruptionem, eo quòd Dei viui, (ſic enim loquitur) eſſet ſanguis.

Dionyſius Alexand.

Obiectio.

Sed inquies; bifariam dilui poteſt ſecunda argumentatio, ex quò illius vigor ad inſtitutum noſtrum ſuadendum tollitur. Dici enim poſſe videtur primò, ſanguinẽ Saluatoris incorruptibilem appellari in ſcripturis non propter ſibi vnitam intrinſecus diuinitatem, ſed tantummodo ob diuinitatis virtutem, quæ ne ad interitũ, & putredinem corrueret, ſanguis impediebat. Et ſecundò ſanguis Chriſti incorruptibilis dici poteſt, non quia

ſemper

ſemper à corruptionis tabe fuerit immunis, ſed quia poſt reſurrectionem eximiam incorruptibilitatis dotem eſt aſſecutus. Verùm duplex hoc reſponſum duplici etiam ratione poteſt improbari; Nam in primis eodem prorſus modo etiam aliorum Sanctorum ſanguis, ne cuiuſuis creaturæ dicam, quem in ſub Tyrannorum cruciatibus pro Dei honore, & cultu glorioſiſſimè profuderunt, à patribus, & ſcriptura incorruptibilis poſſet appellari, cum non minus à quorumuis martyrum, quam á Chriſti ſanguine remouere corruptionem potis fuerit diuinitas; nihilominus tamen cæterorum martyrum ſanguini dignitatem hanc à patribus concedi conſueuiſſe, nullus fide dignus auctor meminit. Secundò, quod ſecundam refellit obiectionem, generis humani redemptionem non tantum acceptam referimus ſanguini iam gloria, & impaſſibilitate donato, ſed etiam eidem ſanguini aſcribimus idem meritum, quatenus erat in paſſione effundendus; quo in ſtatu, ni hypoſtatica vnio fuiſſet, facilè corrumpi poterat.

Solutio.

Tertio nullus cuiquam relinquitur ambigendi locus, quin Saluatoris verba illa, quæ Ioannis cap. ſexto conſignata sũt; *caro mea vere eſt cibus, ſanguis meus vere eſt potus. qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*, etiam iuxta proprium litteralem ſenſum de cibo; potuq́; ſpirituali accipienda ſint, quæ dignè ſumentibus, & vitam tribuant ſpiritualem, & ad cæleſtem beatitudinem ius impartiantur: nõ enim minus caro, & ſanguis Domini ſpiritualem animi humani quã corporalem refectionem operantur; Ex quibus ſic mihi argumentandi occaſionem arripio. Chriſti ſanguis,

Tertia ratio. *Ioannis 6.*

guis, quippequi á materiæ fecę nulla ratione sciunctus erat, si per se solitariè accipiatur, potus corporalis est appellandus, atquè adeò non spiritus, sed corporis videtur esse refectio; si igitur spiritualis animi humani potus iure merito dici debet, hoc sibi vendicabit tantummodo à coniuncta sibi intrinsecùs Verbi diuinitate, quæ propriè viuifici spiritus, vitalisq; operationis fons est, & origo.

Quarta ratio. Ad hæc illis verbis testatur dominus, se eadem ratione, & modo in nobis dignè Sacramentum istud sumentibus esse futurum vi sanguinis; quo pacto est idem Christus in nobismet ipsis vi carnis; atqui non aliter creaturæ rationali se largitur, cum sub specie panis manducatur, quam quia arcto vnionis hypostaticæ vinculo carni est vnitus; pari igitur modo nobiscum erit ratione sanguinis, qui Verbo in hypostasim erat consociatus.

Tandem, vt missâ faciamus multa alia eiusmodi argumenta, quæ ab allatis haud dissimilia sunt, quæquè in hoc recondito diuinæ virtutis opere comprobando non adeo euidentem habere vim queunt cogendi humanas mentes ad assensum conclusionis [tanta est Vnionis Hypostaticæ sublimitas, & excellentia] hoc addam. In Sacrosancti altaris Sacrificio eadem ratione venerabũdi fideles Verbi diuinitatem sub vini speciebus in calice existentem humiliter adorant, qua in accidentibus panis eandem filij Dei diuinitatem meritò venerantur, hunc enim morem, hancq; Sanctæ Ecclesiæ consuetudinem nõ minus quotidiana testatur, & confirmat experientia, quam communis omniũ fideliũ assensus docet, at sub accidentibus panis non tantũ Christi corpus, sed etiam

Verbum

Verbum ipsum deuotè colimus per concomitantiam; quæ ex vnione corporis cum Verbo consurgit; pari igitur ratione sub speciebus vini sanguinem Christi, & ratione vnionis, quam cum Verbo sanguis obtinet, Verbum adorari certissimum ducunt piæ mentes.

CAP. XI.

Eadem sententia confirmatur sacra scriptura, & Sanctorum Patrum testimonijs.

NVnc scripturæ, & Patrum testimonia, quæ pro nostræ huius assertionis confirmatione pugnát, perpendamus.

Primum, & secundum testimonium esse possunt, quę ex Apostolo ad Hebræos cap. 2. & ex Damasceno lib. 3. senten. cap. 6. superius contra Gaietani opinionem sunt adducta; verum quia de his satis docuimus, quo pacto accipienda sint, lectorem ad eũ locum remittimus.

Tertium est illud Ioannis primo. *Verbum caro factum est*; vbi nomine carnis totam humanam Christi naturam, eiusq; minutissimas singulas quasq; partes intellexisse D. Ioannem, docet catholica fides; non enim aliter Verbum caro factum est, q̃ quia perfectam sibi hominis naturam assumpsit; perfecta autem hominis natura postulat sanguinem, vti generale quoddam, & maximè necessarium instrumentum vitaliũ operationum, quin immo, tamquam veram humanæ substantiæ partem; fuit ergo Hypostaticè vnitus Verbo diuino sãguis; Ne autẽ quis vereatur hanc nõ esse germanã loci illius explanationẽ; huiusce rei testem excitare placet Diuum

Ioannis.

Confirmatio.

T Cyrillum,

Cyrillus Alexand. tom. 2. hom. 8.

Cyrillum, qui in sermone de incarnatione vnigeniti nō alia ratione Verbum esse carnem factum persuadet, quam quia Verbum carnem perfectam assumpsit. *Quid est ergo illud,* inquit Cyrillus. *Verbum caro factum est? Hoc est Verbum carnem assumpsit, & carnem non nudam, sed vna cum anima rationali, & intellectuali, quæ est perfecta nostra natura.* Atqui perfecta hominis natura sibi maximè sanguinem deposcit, vti disertissimis verbis idem Cyrillus docet epistola 8. ad Nestorium data, vbi *Verbum* inquit *factum esse carnem, nihil est aliud, quam quod in carne, ac sanguine nobiscum similiter communicauit; ac nostrum corpus sibi proprium effecit.* Cyrilli interpretationem maximè approbauit Ephesina Synodus cum definit Verbum factum esse carnem per hoc, quod particeps fuit carnis, & sanguinis. Quibus omnibus consensit Clemens Papa Sextus in extrauaganti vnigenitus de pænitentijs, & remissionibus, vbi clarè testatur totum humanæ domini naturæ sanguinem esse Verbo intimè copulatum, hisce verbis, *In ara crucis innocens immolatus nō guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis sufficiebat; sed velut quoddam profluuium noscitur effudisse.* Ex qua Clementis auctoritate nemo non intelligit, quamlibet minimam sanguinis Christi particulam abundās fuisse redemptionis nostræ pretium ob eam dignitatem, quam sanguis domini habuit ex intima cum Dei filio Hypostatica vnione.

Synodus Ephesina to. 4. cap. 24.

Clemens 6.

Quorundā interpretatio refellitur.

Quocirca nequaquam audiendi sunt illi, qui manifestam Clementis Sexti verbis vim inferentes conantur verba illa, *propter vnionem ad Verbum*, ad humanæ Christi naturæ carnem duntaxat referre; itaut sensus sit, vel

vnam ſanguinis Chriſti guttam propter vnionem, quã cum Verbo habet natura Saluatoris, potuiſſe totum genus humanum à ſeruitute diabolica vindicare. Etenim interpretationem hanc eſſe commentitiam, & violentam, neq; cum Pontificis litterali verborum ſono congruentem, quilibet per ſe adeò cognoſcere poteſt, vt noua confutatione non ſit opus; ſi enim inquit Pontifex, ſanguinis quamlibet particulam (toti eiuſdem ſanguinis materiæ eam comparando) vi vnionis hypoſtaticæ ad Verbum efficaciſſimum fuiſſe humanæ ſalutis remedium; quorſum iſti ad humanam ſolummodo Chriſti naturam confugiunt; cum nulla fiat in illis Papæ Verbis ordinis huius mentio?

Placuit prætereà hæc opinio Venerabili Bedæ in illud Actorum 20. Quos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Vbi ſic loquitur. *Non dubitat ſanguinem Dei dicere propter vnionem perſonæ in duabus naturis eiuſdem Ieſu Chriſti.*

Beda.

Leo etiam Papa in ſermone quadrageſimo nono fermé eadem ſcribit ad hunc modum. *Hoc catholica fides tradit, hoc exigit, vt in redemptorem noſtrum duas nouerimus conueniſſe, & manētibus proprietatibus ſuis tantam factam vnitatem vtriuſq; ſubſtantiæ, vt ab illo tempore, quo, ſicut humani generis cauſa poſcebat, in beata Virginis vtero Verbum caro factum eſt, nec Deum illum ſine hoc, quod homo eſt, nec hominem ſine hoc liceat cogitare, quod Deus eſt.* Quibus S. Leonis verbis innixus ſic ratiocinari poſſum.

S. Leo Papa.

Verbum diuinum adeò ſtrictè humanam ſibi naturã copulauit, vt nulla vnquam fuerit diuiſio, aut ſeparatio inter Verbi diuinitatem, eiuſq; infinitam ſubſiſten-

tiã, & inter humanã Christi naturæ substantiam; atqui Christi sanguis propria fuit humanæ naturæ substantia, hoc enim est adeo certum, vt nullus philosophorũ aliter senserit vnquã, (licet enim plerią; extiterint, qui sanguinem Christi, sacræ illius naturæ partem non fuisse arbitrati sint, nemo tamen inficiari ausus est eum fuisse veram humanæ domini naturæ substantiam) ex quo sequitur euidenter Verbum fuisse toti Christi sanguinę naturæ proximè copulatum, quod nos in præsentia probare contendimus.

In quam sententiam hæc prodidit Augustinus epistola 3. ad Volusianum; dum inquit: *Ipsa enim magnitudo virtutis eius, quæ nullas in angusto sentit angustias, vterum virginalem non aduenitio, sed indigena puerperio fœcundauit. Ipsa sibi animam rationalem, & per eandem etiam corpus humanum, totumq; omnino hominem in melius mutandum, nullo modo in deterius mutata coaptauit, nomen humanitatis ab eo dignanter assumens, diuinitatis eilargiter tribuens.* Si autem toti omnino homini Maiestas incarnati Verbi diuinitatem tribuit, haud dubiè sanguis Domini vnionis hypostaticæ excellentia præditus est; quod idem Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei docere voluit illis verbis: *Propterea quippe totum hominem sine peccato ille suscepit, vt totum, quo constat homo, à peccatorum peste sanaret.*

cap. 27.

Postremò ad idem persuadendum adhibent recentiores communiter omnia illa scripturæ testimonia, in quibus virtus gratiam conferendi, peccata relaxandi, & similia Saluatoris sanguini tribuũtur; verum quia perfacilem admittunt explicationem, quia rectè meritum, & infinita virtus culpæ abstergendæ Vindicis nostri sanguini

guini conceditur, etiam si ille diuina Verbi vnione caruisset, vt suo loco demonstrabitur, idcirco ea in medium proferre supersedebo.

Capite.

CAP. XII.

Explicantur quædam difficultates contra assertionem nostram.

SVperest modo nodus adhuc contra præcipuum nostræ assertionis fundamentum dissoluendus; qui est huiusmodi. In vnoquouis Adæ filio sic perfecta, & integra erat, ac in Christo domino humana natura; sanguis autem in nobis non subsistit eadem subsistentia, qua natura sui iuris est; ergo vt in Christo natura humana sit omnibus suis absoluta partibus, minime exigi debet, vt Saluatoris sanguis subsistat eadem subsistentia, qua natura illius fulcitur.

Difficultas.

Præterea, [quod est prioris argumentationis corroboratio.] Diuinum Verbum virtute decreti, quo voluit, humanam sibi intimè assumendo naturam, fieri homo, ea duntaxat necessitate consequenti, vt aiunt, in hypostasim debuit assumere, quę ad verum hominem componẽdum exiguntur; potest autem vnusquisq; esse perfectè absolutus homo, absq; eo, quod sanguis subsistat subsistentia eiusdem hominis; potuit igitur diuinũ Verbum omnibus numeris fuisse absolutissimus homo, etiã si humanæ illius naturæ sanguis à Dei filio non fuerit hypostaticè terminatus. Deinde subsistentia humanæ naturæ ab anima proficiscitur, sanguis autem omnis animi, & vitæ expers est; quare esto sanguis ab aliqua

exorne-

exornetur subsistentia, ea tamen diuersa sit, necesse est ab ea, qua humana natura subsistit.

Difficultatis solutio.

Sed ad hæc facilis patere potest solutio ex ijs, quæ ad opinionem nostram explicandam iam dudum adduximus; ibi enim latè ostensum est, hominem, seu humanum suppositum vna, & eadem perfecta ornatum esse subsistentia, quam totalem, & completam philosophi dicunt; ex multis nimirum imperfectis, & partialibus conflatam; homo autem in plena, atq; perfecta sui ratione sine qualibet partiali subsistentia haud potest esse absolutissimus homo.

Quocircà ad primum respondeo, secundam argumenti partem egere distinctione; vel enim, cum dicitur, sanguinem in homine non subsistere subsistentia eiusdẽ hominis, sermo est de totali, & completa subsistentia, & tunc manifesta falsitatis labe secunda argumẽti propositio aspersa est; sanguis namq; siue ille sit Christi, siue cuiusuis alterius hominis, eam habet subsistẽtiam, cuius natura capax est; vel certe de imperfecta, & cuilibet corporis parti congruenti subsistentia loquimur, & hoc in sensu dari potest, non eadem subsistentia, qua natura munitur, sanguinem subsistere; alia est enim carnis, alia ossis, alia etiam sanguinis subsistentia, pari modo varijs corporum partibus respondens; at hoc tamen in Christo argumentari non licet, neq; quippiam tale cõcedendum; in illo enim non est alia carnis humanæ, alia sanguinis, aliaq; ossis subsistentia, sed vnica simplex, & impermixta omnibus, & singulis humanæ Saluatoris naturæ partibus tributa est, nempe diuini Verbi simplicissima vnitas, & subsistentia, quæ pari modi tota

Discrimen inter Christi, & caeterorum hominũ subsistentiam.

carni,

carni, tota ossibus, tota sãguini, cæterisq; omnibus Christi partibus mirabiliter tribuitur; vulgatum est enim apud omnes theologos decretum, diuinam Verbi subsistentiã in humana Christi natura nõ id duntaxat præstare, quod naturaliter debita Christo homini subsistentia, si diuinitus non fuisset impedita, effecisset, verùm etiam multo perfectiori, excellentioriq; modo omnia penitus peregisse; nobilior autem modus fuit, vt omni imperfectarum subsistentiarum de medio sublata varietate, partes naturæ domini vnica, & impartibili honestarentur, subsistentia.

Prçterea cum dicis sanguinem non subsistere subsistentia hominis; vel per hominem intelligis suppositum humanum viuens, & perfectissimum, quale fuit Saluatoris suppositum, siq; hac ratione neges sanguinẽ subsistere subsistentia hominis; absurdè profectò negabis; sanguis enim, vt anteà est latius probatum, ad completam, & perfectam corporis constitutionem requiritur; vel per hominem intelligis non suppositum, sed humanam hominis naturam; & tunc cum humana natura, vt scholæ terminis vtar, & in abstracto, & in concreto perpendi posit, à te sciscitarer, vtro in sensu sanguinem non subsistere subsistentia naturæ neges. Si in primo, nihil certè verius est, sed nihil meo quidem iudicio incongruentius excogitari, affirmariuè potest; etenim cum nulla, (nisi Platonicorum lacte nutritis, insulsè annuas) re ipsa huiuscemodi natura detur, ridiculum est affirmare sanguinẽ hominis nõ subsistere subsistẽtia naturæ in abstracto consideratæ, quæ nihil est; at si secundum concedas, recurrit eadem difficultas, & idem argumen-

gumentum, quod paulo ante confectum est; siquidem cum natura hoc pacto accepta idem dicat, ac suppositum omnibus suis ornatum partibus; quis non videt, sanguinem hominis subsistentia communiri, sine quo homo in rerũ vniuersitate nec esse, nec constare valet.

Ex his igitur secundæ argumentationis elucet confutatio. Et ad confirmationem dicitur: A quocumq; profluat, siue dimanet principio subsistentia totius hominis, siue cuiusuis partis, sanguis perfectè obtinet eam, quam quouis modo possidere potest, vt supra explicauimus; quod à fortiori in Saluatore valet, in quo non ab anima, seu à quacunque re creata, sed à Verbo diuino subsistentia sanguini communicata proficiscitur.

DISPVTATIO SECVNDA

De hypostatica vnione crescentis sanguinis Christi.

CAP. I.

Num sanguis, qui in Christo sensim augebatur Vnione hypostatica caruerit.

Illud subindè hoc loco non est in præteritis habendum. An peracta iam, & perfecta Verbi vnione cum humana Saluatoris natura, sanguis, qui crescenti Christo, & ad debitam, absolutamq; naturæ suæ magnitudinem, & perfectionem tendenti, paulatim adueniebat, proximam eandem cum Verbo hyposta-

hypostaticam vnionem habuerit; An vero potius ea caruerit; illa enim, quæ superius disputata sunt, intelligenda, & accipienda esse duntaxat volumus de illo sanguine, qui erat tunc temporis in sacro illo fætu diuina manu facto, & in Sanctissimæ Virginis visceribus formato, cum Verbum diuinum prima salutis nostræ fundamenta iacere dignatum est, cum videlicet primò de cœlesti sede descendens carnem humanam accepit. De sanguine enim superaddito, & quotidie vi, & caloris naturalis virtute in venis Christi domini progenito non videtur ita manifestè compertum; quin immo illum ad vnionis hypostaticæ dignitatem non peruenisse plura, & forte primò adspectu non pessima argumenta ostendunt.

Prima argumentatio. In primis enim apud physicæ disciplinæ professores varia, & absimilis est ratio primæ generationis rei, à ratione accretionis, & augmenti eiusdem; sanguis autem Christi in prima corporis sui constitutione Verbo fuit vnitus; non potuit igitur, vel certè non debuit in sua accretione, & augmento eidem Verbo in hypostasim copulari.

Secũda argumentatio. Prætereà; si post secutam hypostaticam Verbi diuini vnionem cum toto illo primæuo Christi sanguine, aduenens sanguis fuit pariter à Verbo assumptus, vel istud factum est per nouam, & à priori iam facta vnione, distinctam vnionem, vel certe per eandem; primum non videtur esse concedendum, quandoquidem hinc apertè deduceretur contra communem Sanctorum Patrum mentem, plures, & numero penè infinito diuersas cum natura humana fuisse Verbi vniones; toto siquidem tem-

pore, quo Christus in terris vixit, nutriens virtus sanguinis noui, & noui continuò opificium moliebatur, & tamē ab initio hypostatica vnio semper immobilis extitit; nec secundum concedi posse videtur; tum quòd vnio illa immobilis, & inuariabilis, vti Deus ipse, fuit, varietatem autem, & mutationem passa fuisset, si nouam sanguinis substantiam, quā anteà non terminabat Verbum postmodum terminare cæpisset; tum etiam quia modus iste nouæ vnionis imperceptibilis, atq; inexplicabilis est; quod autem huiusmodi videtur, id nullo modo fieri posse certisimū arbitrantur theologi omnes.

Tertia argumentatio. Tertio, ijs in rebus, quæ diuinam quoquomodo Verbi personam tangunt, quod indecorum Deitati apparet; pro inconuenienti habendum est; absurdum autem videtur concedere stabilem, & arctam Verbi vnionem ei sanguinis parti, quæ perpetua quadam agitatione conuoluitur; ex cibis enim in chylum, ex chylo in rorem, ex rore in cambium, ex cambio in gluten, & ex glutine tandem in sanguineam substantiam, materies illa, quæ in Christo sensim augebatur, perpetuò transibat.

Quarta argumentatio. Ad hæc si Deus, & natura, vt tritum est Aristotelis prouerbium, nihil temerè, nihil frustra moliuntur, potiori quadam ratione id obseruasse Deum in humanæ naturæ hypostatica vnione fateamur necesse est, atqui inanis, & vacua est illa vnio, quæ aut in eodem vnionis actu paulatim dissoluitur, aut mox, statimq; est penitus dissoluenda, huiuscemodi autē erat vnio sanguinis sensim crescentis; ille siquidē vel in eadē ipsa vnione in carnis, ossium, neruorumq; naturā abibat, propterea quòd

erat

erat obnoxius actioni caloris naturalis, qui semper certa naturæ necessitate sanguinem agitat, & consumit, aut quidem paulo post ad illas corporis partes reparandas erat sanguis absumendus.

Quintum argumentum.

Quod idem persuadẽt nec obscura, nec infirma SS. Patrum testimonia. Etenim D. Leo Papa de hypostatica Verbi vnione in sermonibus agens fermè adhunc modũ loquitur. *In nullo diuidentes visibile ab inuisibili, corporeum ab incorporeo, passibile ab impassibili, formam serui à forma Dei, quia etsi vnum maneat in æternitate, aliud capit ex tempore, quæ tamen in vnitatem conuenerunt, nec separationem possunt habere, nec finem, dum exaltans, exaltatus, glorificans, & glorificatus, ita sibimet inhæserunt, vt siuè in omnipotentia, siue in contumelia, nec diuina in Christo caruerint humanis, nec humana diuinis.* Ex qua auctoritate hanc mihi videor elicere posse argumentationem; quidquid ad hypostaticam vnionem semel potuit peruenire, nullum interitum, aut aliquam à Verbo separationem capere potuit, sanguis autem ille, de quo in præsens disputamus, non modo à Verbo disiunctionem, verum etiam finem, & interitum habuit, cum nimirum sanguis in aliam transiret corporis materiã, & paulatim à calore resolueretur naturali.

Epistola 10. ad Flauianum, quæ nu. est 10. cap. 3.

Adde postremò alteram auctoritatem eiusdem Leonis in epistola ad Flauianum sic scribentis. *In integra veri hominis, perfectaq; natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris: Nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit; & quæ reparanda suscepit;* quo ex loco sic argui potest; diuinũ Verbum in humanæ carnis assumptione omnia nostra, hoc est, quæ naturæ statui conueniunt, sibi adiunxit, teste autem Leone, illa duntaxat

 nostra

nostra queunt appellari, quæ in primo nascentis humanæ Christi naturæ exordio condidit, atq; procreauit Deus; ergo quæ postmodum naturæ accreuerunt, neq; assumpsit Verbum, neq; restauranda suscepit, additus verò crescenti humanæ Christi naturæ sanguis, cũ primò mortales artus induit Verbum, nullibi erat.

CAP. II.

Auctoris sententia.

Sententia auctoris.

SEd quia allatã sententiam etiam his fulcitam argumentis credo paucis probatum iri; in adducendis nouis rationibus non faciam longius, sed quid indubitatæ veritatis esse putem, docebo. Arbitror igitur sine quouis discrimine Dei filium in humana Christi natura assumpsisse nõ tantummodo primum illum sanguinem, de quo supra diximus, verum etiam omnem, & quamlibet aduentitij, superadditi, & crescentis sanguinis Christi portionem. Probariq; potest præsens opinio nonnullis Sanctorum Patrum testimonijs, quorum primo loco præcipuum est S. Leonis Papæ (vt ab eo nostræ corroborationis sententiæ sumatur principium, à quo eiusdem demoliendæ petebatur auxilium.) Is enim in sermone de natiuitate, cum de vnione naturæ humanæ cum Verbo dissereret, hæc ipsa protulit. *Vnde vtriq; natura in suis proprietatibus permanenti tanta est vnitatis facta communio, vt quidquid ibi est Dei, non sit ab humanitate disiunctum, quidquid autem est hominis, non sit à Deitate diuisũ;*

Sermone 8 capit. 1. in fine.

Si ergo quidquid, & omne totum illud, quod Christi fuit, seu, quod idem est, in humana Christi natura reperiebatur,

tur, Dei fuit, intimam cum Verbo obtinens copulationem, certe sanguis ille in venis domini auctus, qui & Christi erat, & humanæ naturæ integritati suffragabatur, absolutamq; operabatur corporis constitutioné, numquã fuit à diuina Verbi hypóstasi diuisus, sed illi substantiali nodo arctissimè copulatus semper, & vbiq; extitit.

Sanctus prætereà Damascenus libro tertio sententiarum numquam generatam esse aliam hypostasim præter hypostasim Verbi tradidit; quod certè testimonium nullam fidem mereretur, si sanguis, qui paulatim generabatur in Christo, hypostasim Verbi non participasset; tunc enim noua sanguinis geniti hypostasis, siue noua sanguinis aduenientis subsistentia, cogente ad hoc natura generari omnino debuisset, quandoquidem antea ostendimus quamlibet sanguinis Christi portiunculam iure naturæ sibi propriã vindicare subsistentiam, á quocunque illa procedat, siuè à Verbo, siuè ab impellentis naturæ proprietate; ex opposita autem opinione, cum sanguis denuò adueniens a Verbo non haberet subsistentiam, necessariò peculiarem sibi, & naturalem à Verboq; distinctam sortitus fuisset subsistentiam contra Damasceni auctoritatem.

L. 3. fidei Orthod. cap. 17.

Sed quid præsenti loco rationibus superuacaneè argumentor, quod non minus ex citatis, quam etiam ex aliorum Patrum testimonijs in præcedentibus capitibus allatis patere liquidò potest? Equidem in re mea certè sententia, euidenti diutius non persistam; sed quod difficilius est, modum exponere aggrediar, quo superadditus Christi sanguis facta iam hypostatica vnione ad eandem Verbi potuerit pertingere hypostasim.

D I-

DISPVTATIO TERTIA.

De ratione, qua recenter in Christo genitus sanguis ad Verbi hypostasim euehi potuit.

CAP. I.

Quinam fuerit terminus ex noua hac hypostatica sanguinis vnione resultans.

EO temporis articulo, quo secunda Trinitatis persona caduca huius nostræ mortalitatis spolia induit, illo itidem temporis momento totum sanguinem in humana Saluatoris natura existentem assumpsit, vt cum Angelico doctore consentiunt Theologi omnes 3. sent. d. 2. q. 2. est enim Catholicæ fidei veritas certissima Diuinum Verbum omnes, quotquot tunc in natura Christi erant, & quas sibi partes coniungere volebat, simul, & semel assumpsisse, ad quam assumptioné quinque necessarió exigebantur; Persona videlicet Verbi, sanguis, actio, qua inuicem connectebantur, terminus huius actionis, & tandem mutua vtriusque illorum coniunctio, quæ fieri debebat in increata Verbi subsistentia, in qua ineffabili modo natura diuina Verbi, & sanguinis substantia in vnitate personæ manserunt; quod idem prorsus seruatũ esse in posteriori sanguine naturæ Christi superaddito tenendum est, dum diuinæ Verbi subsistẽtiæ vniebatur. Porrò ex his quinque ad sanguinis vnionem hypostaticam concurrentibus quatuor planè certa sunt, & indubitata apud theologos omnes vnionem aduenientis sanguinis cum Verbo admittentes; etenim in noua sanguinis aduenientis copulatione certũ fidei dog-

dogma est, in Christo fuisse Verbum, nec deerat sanguis, actio etiam sanguinem verbo vniens communi sensu re periebatur; quæ erat à tota Trinitate, & tandem quarto loco perfectissima coniunctio Dei, & sanguinis resultauit; in termino tantum actioni vnionis assignando magna inter se concertatione dissident doctores; etenim cũ vnio, vti nomen ipsum præsefert, fuerit verbi cum sanguine copulatio, secum ipsi discordant, quid in mutua vtriusque copulatione effectum fuerit.

Aliqui assignant fieri sanguinem, sicq; arbitrati sunt fieri vnionem ex eo tantum, quòd nouus sanguis in natura Saluatoris producebatur, non quidem secundum se absolutè, sic enim quilibet sanguis, etiam aliorum dici potuisset verbo vnitus, sed quia producebatur in verbo; & in horũ opinione sanguis Christi nõ sic assumptus fuit à verbo, vt prius creatus, tum assumptus fuerit; sed potius sic se res habuit, vt in ipsa assumptione crearetur. Verùm primus hic excogitatus vnionis hypostaticę modus ex falso principio originem trahit; arbitrantur siquidem ij, quibus hęc dicendi ratio arridet, non sanguinem modò, verùm etiam cæteras humanę Christi naturæ partes proprijs caruisse non subsistentijs solum partialibus, verum etiam existentijs, atque adeò existere, & subsistere subsistentia, & existentia increata Verbi omnes sanguinis domini partes; cuius certè opinationis illud animaduerto fuisse fundamentum, quoniam virtute illius actionis, per quam sanguis Christi habuit subsistentiam Verbi, habuit etiam esse proprium, et esse existentiæ in rerum natura extra causas; per assumptionem autem sanguis Christi vniri tantùm potuit increatę

Ver-

Verbi subsistentiæ; habuit igitur ab assumptione sanguis pariter suũ esse & productionem; ex quo sequitur vnionẽ sanguinis cũ Verbo non sic esse factam, vt prius aliquo naturæ momento saltem fuerit sanguis creatus, & postmodum Verbo copulatus, sed simul, & semel & creatus, & à Verbo assumptus est.

Confutatio. Sed ad confutandam istorum opinionem satis fuerit argumenti, quòd eorum opinioni aduersetur Angelicus doctor, quem & opinionis suæ patronum faciunt, & tãquam certissimum ducem sequuntur; is enim tertia parte quæst. 4. art. 2. sic loquitur. *Respondeo dicendum, quod aliquid dicitur assumi ex eo, quod ad aliquid sumitur, vnde illud, quod assumitur debet præintelligi assumptioni; sicut illud, quod mouetur localiter præintelligitur ipsi motui*; quo certè Sancti Doctoris testimonio nihil clarius contra illos desiderari potest. Quamquam euidentissima etiam aduersus eosdem ratio militet; Nam actiones formaliter distinctæ terminos etiam sibi poscunt formaliter distinctos, nihil enim aliud est actio, quam terminus ipse, vt intelligitur produci; productio autem substantialis sanguinis Christi, & vnio eiusdem cum Verbo actiones sunt formaliter distinctæ; terminos agitur formaliter distinctos necessariò habebunt.

S. Th. 3. p. q. 4. ar. 2.

Secunda opinio. Putarunt alij terminum esse relationem quandam, atque adeò fieri sanguinis vnionem cum Verbo dixêre per quendam dependentiæ respectum re ipsa à Verbo, & etiam à sanguine, in quo existebat, distinctum, hancque dependentiæ modum relationem extrinsecus aduenientem appellant, eo quod extremo vtroq; existente causa adhuc opus sit extrinseca operãte, virtute cuius

præ-

prædicta relatio consurgat.

Sed profectò mihi difficile est eorum probare opinionem; quamuis enim non inficier ex vnione sanguinis cũ Verbo inuicem vnitorum relationem insurgere; nequaquam tamẽ concedendum est, vnionem per relationem fieri; etenim prius natura est, sanguinem Verbo vniri, quam sanguinem ad Verbum referri; relatio namq; illa adueniens ex natura sua nõ dicit sanguinem esse vnitũ, sed potius sanguinis vnionem supponit, refert enim ad Verbum sanguinẽ relatio illa debito tamen modo; hoc est, refert, quia illa duo vere vnita sunt, non autem vnita sunt, quia refert; quare cùm relatio sit vnione posterior, nequit ad relationem vnio aut fieri, aut terminari; prius enim non pendet in fieri à posteriori.

Confutatio secundæ opinionis.

Hac, vt opinor, ratione deuicti quidam ad absolutã quandam qualitatem ab extremis, sanguine nimirum, & Verbo, vere distinctam confugerunt; finxeruntq; sic eam in sanguine sitam esse, vt nullo modo fieri possit, quin virtute illius sanguis Verbo diuino non copuletur, & vice versa.

Tertia opinio.

Dissimilia tamen, nec hîc planè reticenda silentio tradunt plures alij, qui modum quendam substantialem in sanguine produci arbitrantur, qui vinculũ sit, & nexus, quo distinctæ Verbi, & sanguinis substantię inuicem cõiungantur, siue primo illo Dominicæ Incarnationis momento, siue postmodum alio quouis tempore Verbo intelligatur copulari sanguis.

Quarta opinio.

Posteriores hæ duæ opiniones ex eadem radice pullularunt, quamuis valde inter se in modo explicandi discrepẽt; altera enim qualitatem absolutam, modum ve

Tertia, & quarta opiniones radices.

ro altera substantialem ponit in sanguine, quæ non modò verborum, sed etiam sententiarum magna est dissensio. Commune ambabus his opinionibus illud videtur fundamentum, quòd fieri nullo modo possit duorum vere distinctorũ vnio, nisi intercedat aliquid, quod vinculi officio fungatur, & discretas in vnum colliget substantias. Quare in eo temporis articulo, quo perfectè producta est Saluatoris nostri mortalitas omnibus suis absoluta partibus, comproductus est etiam pariter in tota eadem, singulisq; naturæ partibus modus hic substãtialis, sanguinem formaliter Verbo coniungens. modus enim ille in sanguinis substãtia productus directè opponebatur modo illi, quem sanguis iurè naturæ sibi postulabat, vt propriè vniretur subsistentiæ naturali. (volunt enim inter sanguinem, subsistentiamq; naturaliter sanguinĩ debitam necessario requiri modum hunc ad peragendã vnionem) virtute autem illius contrarietatis, naturalis subsistentiæ modus produci nequiuit; sed vice illius alter ineffabilis, qui intimè sanguinem cum Verbo copulauit, in sanguine à Deo est comproductus. Et hac eadẽ ratione ratiocinari oportet de sanguine post iam factã hypostaticam vnionem superaddito; vbi enim nouus sanguis est generatus, in eodem pariter productus fuit substantialis ille modus, qui nõ secus, ac prior naturalem sanguinis Christi modum impediens, Verbo diuino intrinsecè sanguinem coniunxit.

Prima ratio. Apostolus. Horum opinionum fundamenta esse possunt huiusmodi. Principio, ex rebus creatis ad increata ascendimus, Apostolo teste, in rebus autem humanis cernimus manifestè duorum vnionem nullo pacto dari posse,

nisi

nisi substantialis nexus intercedat, æquum igitur est, vt in rebus sublimioribus, vti est in hoc admirabili incarnationis mysterio, quadam proportione idem affirmemus; Minor argumenti propositio vera est in coniunctione materiæ, & formæ inuicem, quæ etsi mirè congruant inter se, & ad compositionem naturali motu ferantur, ad mutuam tamen vnionem illo substantiali nexu egent; potest siquidem facere Deus, vt simul sint materia, & forma, absq; eo quod aliqua subsequatur formæ informantis operatio, & tamẽ paulo post idem Deus facere potis est, vt forma prius otiosa proprio informationis munere fungatur; ex quo tanquam ex certissimo principio, sic arguere licet, vel ad nouam hanc formæ informantis operationem substantiale aliquid inter materiam, & formam superuenit, aut nihil huiusmodi; si primum concedas, clarè horum auctorum opinionis veritas conuincitur; quod enim recenter superadditum aduenit, modus ille substantialis est, quem in omni vnione exposcunt; si ad secundum confugias; tunc grauior insurgere videtur difficultas; quid enim causæ est, sciscitabuntur illi; cur nulla secuta mutatione forma præsens materiæ nunc suo informandi munere spolietur, & careat, & post, cæteris adhuc paribus, incipiat partes sui muneris obire? certe cum vtrobiq; omnia sint æqualia, si priori in casu ab informatione materiæ forma vacabat, & in secundo pariter casu ab eodem opere vacet necesse est; nisi modũ aliquẽ substantialem intercedere postmodum fatearis.

Modus substantialis inter materiam, & formam intercedit, quo substantialiter vniuntur.

Præterea certum est apud philosophos formalem effectum sine causa formali dari non posse, quis enim

Secunda ratio.

X 2 vnquam

vnquam album esse pariete sine albedine animo etiam præconcipere valet? atqui vnire est effectus formalis vnionis; nequibit igitur Verbo diuino sanguis Christi copulari sine vnione; quę verus est substantialis nexus.

Tertia ratio. Vltimò, quod est præcipuum huius sententiæ fundamentum, hæc noua sanguinis Christi vnio cum persona Verbi per nouam, veram, & positiuam actionem fieri debet; nouæ autem actioni nouus pariter terminus respondeat, necesse est, qui vt inductione apprimè conuincitur, non aliud esse potest, quam substantialis nexus; Etenim non est verbi subsistentia, cum sit increata, & improducta; non sanguis, qui existere iam tum præintelligitur; non relatio, quæ completa tantùm vnionis actione solet aduenire; superest igitur duntaxat, vt modũ illum interuenire dicamus.

CAP. II.

Quanam ex allatis opinionibus plus probabilitatis, & veritatis habeat.

Examinatur sententia Recentiorum doctorum. VErùm enim verò, etsi non mihi prorsus displiceat postrema opinio, quæ nunc, & in scholis vulgò iactata, & à sapientibus doctrina viris confirmata est, nec temerè; tamen, ne proniori animo eam amplectar, hæc inter alia multa me retrahunt. Etenim, quæ inter Verbum & sanguinem vnio intercedit, non minus substantialis est ex parte Verbi diuini, quam ex parte sanguinis; & æquè virtute sua Verbum sanguini, ac sanguinem Verbo coniungit; Verbum autem diuinum se solo, abdicato quocunque alio modo substantiali, intrin-

trinsecè, & substantialiter sanguini copulatur, pari ergò ratione sine nexu Verbo sanguis copulari potest.

At hoc esse in Verbi persona peculiare dices, quoniã diuina est hypostasis, quæ nullius mutationis capax est, mutaretur autem Verbum, si substantiali modo affectũ sanguini vniretur; verũ quià humana sanguinis Christi substantia in se modum illum recipere potest, propterea illius vi diuinæ Verbi subsistentiæ adiungitur. At hæc responsio non planè euacuat difficultatem, nam cum duo extrema, quæ inuicem copulari debent, sub ea ratione, qua ad mutuam vnionem concurrunt, æqualia sint, (æquè enim vtrumq; ad compositionem exigitur, & æquè vnumquodq; extremum ad substantialem cõiunctionẽ conducit) profectò si vnũ, nihil impediente modi illius incapacitate, non reijcitur, quo minus alteri substantialiter coniungatur, ita ab opposito, quamuis alterum sit modi illius substantialis capacissimum, nullum erit impedimentum, quin etiam sine illo modo alteri extremorum vniatur, quandoquidem, quòd alterum extremorũ mutationis sit capax, ratio efficax esse non potest, cur illi id denegemus, quod alteri extremorum libenter cõcedimus; præcipuè cum de ratione eius, quod alteri est copulandum nullo pacto sit, vt modi illius substantialis ope, & auxilio alteri, vt patet in Verbo, coniungatur.

Obiectio. *Solutio.*

Præterea æquè substantialiter vnitur illud incapax mutationis extremum, ac alterum mutationi obnoxiũ; ergo si vtrumq; mutationis fluctibus iactari non posset, adhuc tamen substantialis de medio non esset tollenda vnio, quę, vt experientia docemur, mutationis incapacitate, vt in Verbo cernimus, non lęditur; corroboratur autem

Secundum argumentũ.

Confirmatio.

autem illa iam tacta ratio; quoniam extremum in ratione extremi, sub qua duntaxat ratione ad substantialem coniunctionem concurrere intelligitur, abstrahitá capacitate, seu incapacitate mutationis, nec in suo cõceptu imbibit mutationis capacitatem; sanguis autem domini alterum est extremum vnionis cũ Verbo factæ, sub ratione extremi, concurrens ad copulationem substantialem, potest igitur Verbo adaptari, non intellecta aliqua substantialis nexus ratione.

Tertium argumentum.

Quæ natura relatiuorum.

Ad hęc modus ille, de quo agimus, nec cum relatiuis, nec cum absolutis habet naturam cõmunem, non enim relatiuorum naturam imitatur, siquidem relatiua non ęquè sua extrema respiciunt; alterum namq; quod afficiũt, intrinsecè, alterũ vero, quod nõ afficiũt, extrinsecè tantummodo denominant, vt in paternitate videmus, quæ quia intrinsecè patrem afficit, eum etiam pariter directè significat, at vero filium, quem non tangit, extrinseca non nisi denominatione connotat, & tamen modus hic substantialis, quem adstruunt multi, æqua sorte sanguinem, & Verbum aspicit; quippe qui nexus est illorum, & vtrumq; verè ad substantialem copulationem traducit, quod munus relatiuorum naturam anteuertit, illa enim vnum substantiale componere nequeunt: Neq; absoluti normam sequitur modus ille substantialis, nam, vt non semel philosophiæ parens Aristoteles aduertit, res absoluta est ad se, sic enim ille loquitur, modus verò iste substantialis respicit Verbum quatenus vnà cũ sanguine mutuò intrinsecè cõiungitur; quin immo, si ad se sunt absoluta, cúin sanguine nexus ille statuatur, se solum, & ad summũ, quod vix credo,

san-

ſanguinem reſpiceret.

At ſi affirmes modum hunc cuiuſdam eſſe naturę, quę non minus relatiui, quã abſoluti rationem, & proprietates in ſe claudat; Amicè rogarem mihi explicari admirabilem modi iſtius naturam, qualem nullibi ſolertiſſimus rerum naturalium indagator, & venator Ariſtoteles, nec per ſuſpicionem attigit vnquàm; qui etſi diuinum Incarnationis myſterium non modò cognoſcere, ſed ne leuiter quidem naturę ſenſibus potuerit attingere, naturam tamen vnionis formæ, & materiæ, corporis, & animi non ignoraſſe credendus eſt; & nihilominus huius rei naturam, qualem nobis oculis ingerunt modales iſti, penitus ignorauit. His adijce, oppoſitas rationes, & contrarias non poſſe ſimul in eadem re ſaluari; (cõtraria enim inuicem pugnare, commune eſt philoſophorum decretum,) ratio autem abſoluti, & relatiui naturę contrariæ ſunt, hoc enim ad ſe, illud veró ad aliud eſt. Tandem quis æquo animo concedere poterit vnquàm, in excellentiſſimo hypoſtaticæ vnionis nexu dari perpetuas quaſdã viciſsitudines generationis, & corruptionis modi ſubſtantialis, quas tamen concedere tenentur ij, qui ob hanc nouam ſubſtantialis modi inuentionem modales appellantur; etenim cum nouæ, & nouæ perpetuò ſanguinis portiones, & producerentur, & eſſe deſinerent, (ſic poſtulante caloris Chriſti naturalis exigentia) noui pariter, & noui ſubſtantiales modi generabantur, & corruptionem ſimul patiebantur, quod procuIdubio indecorum, & vnioni hypoſtaticæ minus cõueniens videtur.

Obiectio. Confutatio

Quartum argumentũ

Vltimum argumentũ.

CAP.

CAP. III.

Probabilior sententia.

Sententia Authoris.

QVare est aliorum sententia mihi certè admodum probata, quæ putat terminum actionis, virtute cuius Verbum cum aduētitio sanguine coniungebatur, nihil aliud esse, quam vnionem substantialē Verbi, & sanguinis in sola eiusdem diuini Verbi subsistentia colligatam; cuius vnionis ratio, si naturam spectes, nihil aliud erat, quàm Verbum diuinum, & humanæ domini naturæ sanguis, vt erant inuicem, & intimè sibiipsis vnita, atq; substantialiter copulata nullo intercedente superaddito nexu. Huiusce opinionis veritas illustratur, & probatur simul. Et ante alia quidem cùm manifesta cælestis hypostaticæ vnionis cognitio naturales intelligentiæ humanæ vires superet, ea ex creatis vnionibus haud omninò dissimillimis indaganda, & perscrutanda erit; quarum duæ rem præsentem aliqua ratione declarantes se se nobis offerunt; quę nos quasi manu ad ineffabilem Verbi cum sanguine Christi vnionem fortassis deducent. Vna est vera cuiuslibet formæ substantialis cum propria materia copulatio. Altera est rationalis animi cū corporeis partibus vnio.

Qua ratione materia, & forma vniantur.

Ab ea, quæ prima sede collocata est, exordiar; illa etenim non sic fieri concipienda est, quasi aliquid, cuiuscunq; illud sit naturæ, à partibus extremis quoquomodo distinctum situm, collocatumue sit inter materiam, & formam, hoc enim mentis imaginatione assequi, etsi vulgare, & commune sit, à vero tamen arbitror alienū; sed sic peragi vnionem intelligendum est, vt se ipsis solis, &

lis, & secluso quocunq; alio siuè accidentē, siue substan-tia, siue alio quouis modo intime coniungantur; ex qua cōiunctione, & copula perfectissimū, & omnibus suis numeris absolutum compositum constituitur. Vnionis autem negotium modo dicto expositum vnica, eademque multorum iudicio valida argumentatione demonstrari potest hunc in modum. Etenim sicuti materia, quæ nomine potentiæ à philosophis significatur, suis ornata dispositionibus non modò formam recipere nata est, verū etiam ad eandem naturalem habet appetitum, & propensionem, vti ad eum actum proprium, à quo suam ipsa haurit perfectionem; ità pari modo forma, quæ ab ijsdem philosophiæ studiosis actus appellatur, materiā potis est informare, materiæ appetitum satiare, & in apto materiæ gremio conquiescere, cum ad hoc munus præcipuè motu, impulsuq; quodam feratur naturali; ergo quo temporis articulo forma præsens adest materiæ, ei copulatur, & in eadem sustentatur, eo itidem temporis momento per solam sui ipsius communicationem materiæ informationis munus impartitur, ex quo perfectum, & substantiale compositum resultare solet, secluso quocunq; superaddito; posita siquidem in naturali materiæ domicilio forma, eiq; intime cōiuncta satis, superq; fieri intelligitur substantiale cōpositum.

Ex quo secundi nobis ad explicandum constituti exēpli apertè ratio cernitur, præter materiam enim apté, decenterq; suis requisitis ornatam dispositionibus, quas rationalis animus postulat, non aliud, quo corpori vniatur, exigi potest, quam vt à Deo creante, siue à quouis alio agente, quod eo munere fungi valeat, præparatæ

 mate-

materiæ ſufficienter diſpoſitæ, animus applicetur, infundatur, ſiue adiungatur; Atqui non alio modo philoſophari debemus, cum ab vnita iam ſubſtãtialiter corpori humano anima noua ſuperadueniens materia informanda eſt; tunc enim, quoniam naturæ viribus rationalis forma determinatam corporis ſui omninò abſoluti perfectiq́; materiã valet viuificare; parteſq́; perfectæ, ac debitę magnitudinis non modò poſſunt, verũ etiã appetunt ab anima informari; proptereá (vbi primùm neceſſarias partes illæ diſpoſitiones ſortitæ ſunt) ab anima vitali ſpiritu donantur, dũ ſe ipſam, ſecluſa quauis alia re imaginabili, partibus adhuc vita carentibus communicat, ad eum fermé modum (licet in multis ad rẽ noſtram non adeò ſpectantibus diſcrepet præſens exẽplum) quo Angelus alicui loco præſens ſiſtitur; ille nãque, etſi totum aliquod terrę, duplicis puta ſtadij ſpatiũ ſimul occupare valeat, ſolet tamen ſpacij illius medietatem tantúm aliquandò occupare, & ruſus pro libitu ſuo (ſubeſt enim hoc poteſtati, & Angelicæ voluntati) maiorem, & minorem ſpacij illius partem ſuprà medietatem occupare poteſt; quod haud dubiè fiet non iam vi alicuius vnionis, vel ſuperadditi modi, qui inter Angelum, ſpaciumq́; illud intercedat; ſed ex hoc ſolùm, quòd toti illi ſpatio vniri poterat Angelus, ſpaciumq́ue illud capax erat, vt ab Angelo occuparetur, quod de eo duntaxat ſpatio intelligi volumus, quod debitam Angelicæ poteſtatis virtutem non excedit. Hinc diſce veram hypoſtaticę vnionis cum ſanguine Chriſti peragendæ rationem cũ ab initio Incarnationis, tum poſt; Etenim quoniam hinc ſanguis Chriſti aſſumi poterat à Verbo,

Angelus pro libitu ſuo qua ratione loco præſens adſit.

[ſic

[sic enim suo plenissimè subiectus erat creatori, vt in se reciperet totum id, quod nullā inuoluebat repugnātiam,] & inde Diuinum verbum vi, potestateq; infinita præditum omnes sanguinis Christi naturæ partes sibi potuit copulare, propterea non primum tantùm, sed etiā quotidie generatum in corpore domini sanguinem sibi per hoc hypostaticè copulauit; nullo intercedente inter Verbum, & sanguinem substantiali modo ab extremis quauis ratione distincto.

Nō me latet, multum discriminis reperiri inter allata iam exempla, & substantialem Verbi cum sanguine vnionem; verùm quia sapientes viri non solent in exēplis plenam, & omnimodam similitudinem cum ijs rebus, quibus comparantur, exigere, ideò satis erit, si ea mentem meam quoquo modo declarent.

Quod si vrgeas, ne hæc quidem allata exempla obstare, nam, vt hæc itá sint, quæ in illis adducuntur [negent quamuis illa pleriq;] adhuc tamen idem nō potest affirmari de vnione sanguinis cum Verbo diuino, quod de coniunctione formæ, & materiæ asseritur, vniuntur enim illa se ipsis quidem substantialiter, quoniam materia, & forma maximam, & naturalem inter se propēsionem obtinent, suntq; ambo extrema eiusdem ordinis vnionis naturalis; at quiá Verbum diuinum, & infinitę perfectionis est, & infinito dignitatis sanguinem humanum anteit interuallo, nullam penitus possidens cum re creata connexionem; ob id iure merito nullam poterit habere cum sanguine vnionem, nisi aliquid sanguini tribuatur, quo ad tantam Verbi personam euehi possit. *Obiectio.* *Responsio.*

Sed, vt istæ, aliæq; difficultates, quæ lectori in hac ma-

 teria

teria facessere possunt negotium vel vno responso enodentur, admoneo duplicem in sanguine perpendendam esse potentiam. Naturalem alteram, quæ videlicet naturæ viribus impletur, quæq; ad res ordinis duntaxat naturalis se se extendit, obedientialem alteram, quæ solū, creaturæ auctorem, & effectorem Deum respicit iuxtà diuinæ ordinem omnipotentiæ, cui omnis creatura ad nutum obtemperat. In re autem nostra sanguis Christi domini virtute potentiæ obedientialis talis efficitur vt in illo, quidquid diuinæ placuerit voluntati, operetur Deus, & ad quodcunque officium, quod nullam repugnantiam dicat, aptus, seu, vt verius dicam, non incapax reddatur. Quare, vt ad argumenti vim dissoluendam propius accedamus; etsi inter Verbum, & sanguinem nulla sit propensio naturalis, neq; similis ordo inter illa duo reperiatur, qualis est formæ, & materię, si naturalem solùm sanguinis potentiam consideres, ordo tamen, & propensio, seu non repugnantia optimè inter sanguinem, & Verbum esse cognoscitur, si obedientialem sanguinis domini potentiam perpendamus, iuxtà quam solummodo hypostatica vnio subsecuta est.

Potētia altera naturalis, altera obedientialis, & vtriusque natura.

CAP. IV.

Euertuntur quartæ opinionis fundamenta.

SEd finem imponamus opinionis nostræ explicationi, & deinceps fundamenta prò cōfirmatione quartæ opinionis superius adducta, quemadmodū eradicanda sint, aperiamus. Primum fundamentum erat illud. Ex creatis ad increata ascendimus; At quam inualida

ualida sit illius argumẽti probatio, vel hinc clarè colligi potest, quòd non tantùm minor argumenti propositio falsa est, verum etiam pro certo eadem id assumit, quod sine dubio incertum, & falsam esse deprehenditur ex ijs, quæ in nostræ opinionis illustratione docuimus, fieri enim neque virtute diuina posse arbitramur, vt materiæ præsens forma adsit, & suo careat informandi officio, esset enim hoc effectum formalem causæ formali denegare contra commune philosophorum decretum.

Pro secundi argumenti explicatione concedo lubens Verbum, & sanguinem non posse inuicem esse vnita sine vnione; at inficior tamen, vnionem illam esse aliquid quauis ratione á Verbo, sanguineq; simul sumptis distinctum.

Ad secundum.

Postremi argumenti responsum est; copulantis actionis terminus substãtialis illud compositum fuit ex vnione Verbi, & sanguinis resultans, quod sufficiẽs ex se fuit, neque quidpiam aliud exigebatur; nam licet Verbi subsistentia nullo modo idem esse posset cum noua actione veniente, quandoquidem est penitus inuariabilis, sat tamẽ fuit totum illud compositum nouum resultasse, quod nouæ pariter actioni responderet; immò quamuis alterum extremum illius compositi secundum propriam substantiam esse non inceperit, incepit tamen ad substantialem illam compositionem concurrere nunc recenter, ad quã anteà nullo modo cõcurrebat, sicq;, vt vno verbo dicã, nouæ copulanti actioni nouum compositum respondet, quidquid sit de compositi partibus solitariè cõsideratis; nam sicuti in contraria opinione per modum substãtialem ab eis concessum sanguis, & Verbũ substantiali nexu coniun-

Ad ultimũ.

coniunguntur, quamuis verbum illius modi incapax sit; ità pariter in opinione nostra per nouam actionem compositum illud sanguinis, & Verbi consurgit, quamquam verbi subsistentia nec fieri, nec esse incipiat.

Difficultas.

Verú ex proximè dictis superest nobis breuiter excutiéda difficultas; si namq; modo à nobis explicato vnio efficeretur; posset vi, potestateq; naturali dissoluta in morte hominis, corporis, & animæ vnio reparari, cum tamen certissimum sit catholicæ fidei dogma, id esse tantùm diuinæ virtutis, & omnipotentiæ opus; Illatio deducta huiusmodi ratione persuaderi potest; postquàm è corporis ergastulo euolauit hominis animus, moueri potest; si enim motus localis concordi omnium theologorum rectè sentiétium opinione Angelicis spiritibus conceditur; nulla mehercle efficax ratio assignari potest, quæ motum spiritui humano non esse tribuendum conuincat; moueatur igitur ex Hypothesi facta solutus è mole corporis spiritus hominis; seseq; ad connaturalem sui corporis habitationem, & substantiam trásferat; ei præsens adsit, illi intrinsecè vniatur, & agnitam anteà corporis sedem ingrediatur; certè, si vera opinio nostra est; dissolutum prius compositum resultabit; atq; adeò naturæ viribus corporum daretur resurrectio, quod quis audeat affirmare?

Animus hominis è corpore separatus moueri potest.

Verùm in promptu est responsio; & in primis equidem seiuncto à corpore animo motiuam arbitror non denegandam facultatem, qua suum corpus inuisat (hoc videlicet permittente, & non impediente Deo) & illud ingrediatur; haud tamen animo suo corpus poterit informari, adhoc enim munus ritè perficiendum non sola

Cur naturali facultate dari nequeat noua animi, & corporis vnio postquam illa semel est dissoluta.

ratio-

rationalis forma, & proprium corporis domicilium sufficiunt; sed certæ quædam, & determinatæ materiales dispositiones insuper exiguntur, quibus ad formam informatiuè, vt dicunt, suscipiendam idonea reddatur corporis materia; quià igitur huiusce modi dispositiones in obitu cuiusuis humani corporis planè corrumpuntur, ob id superuenientis corruptionis defectu, animus etiam loco verè corpori presens nequit debitè illi copulari, vt statim ex vnione perfectum sequatur substantiale compositum. Aduerte tamen, nequaquam exigi dispositiones illas, vt fungatur officio substantialis nexus inter animam, & corpus intercedentis; hoc .n. refellimus antè, sed preexiguntur in materia duntaxat, vt illa reddatur idonea ad substantialem peragendam cum animo coniunctionem.

CAP. V.

Solutio earum rationum, quæ superaddito Saluatoris sanguini vnionem hypostaticam non concedunt.

Ad primā.

VEnio tandem ad argumenta, quæ nobis huiusce quæstionis instituendæ prebuerunt occasionem. Primæ rationi sic respondetur; discrimen generationis, & augmentationis eiusdemmet rei non aliud est, quam quod ex vtriusq; formali ratione petitur; generationis enim primæ ratio esse videtur *trāsmutatio totius in totum nullo sensibili remanente, vt subiecto eodem*, sic enim eam definit Aristoteles primo de generatione; accretionis autem eiusdem rei ratio est certa quædam alicuius partis prius non existentis ad partes iam existen-

tes additio, quæ fiat per intus susceptionem secundum omnes dimensiones, vt eam definiunt communiter philosophi omnes; cæterum in reliquis iuxta debitam vtriq; rationem pari passu gradiuntur, eandemq, naturę subsistentiam ęqué simplex sanguinis generatio, ac eiusdem accretio participant, & ad naturæ integritatem concurrunt.

Ad secundã. Secundę rationis clara satis explicatio patere potest ex ijs, quę in explanatione opinionis nostrę subiecimus; vi enim nouę vnionis aduenientem sanguinem assumpsit Dei filius propterea quòd recenter Verbum aduenienti sanguini subsistentiam increatã impartiebatur, neq; hoc asserere Sanctorum Patrũ testimonijs repugnat, illi enim interpretandi sunt de vnionibus totalibus, & integrę naturæ conuenientibus, non autem de partialibus, quales eæ fuerunt, quibus crescenti sanguini Verbum vniebatur.

Ad tertiam. Ad tertiam dico, non fuisse contra Verbi diuinitatem substantię fluxibili sanguinis vniri, cum maximè, & illud postularet Christi naturę ordo, & proprietas, & Dominicę Incarnationis finis exigeret. Vide quę de hac difficultate in superioribus capitibus tradita sunt.

Ad quartam, non concedimus Verbi vnionem cum sanguine aduenienti factam simul, eodemq; temporis momento, & generari, & corrumpi, concedi enim non potest, vt communiter à philosophis asseritur, & in scholis vulgò iactatur, eandem sanguinis partem duabus simul cieri mutationibus, altera, qua cũ Verbo coniungeretur, altera, qua à Verbi subsistentia dissolueretur. Quare licet in Christo domino eodem tempore, &

noua

noua vnio ſanguinis cum Verbo efficeretur, & alia ſanguinis eiuſdem domini vnio deſineret, id tamen nunquã in eadem ſangui nis parte, ſed in diuerſis, & varijs accidiſſe partibus putandum eſt; hinc enim recens ſanguis ad hypoſtaſim Verbi eleuatur, & inde alia præexiſtentis iam ſanguinis pars abſumebatur, aut certè à calore naturali in carnem, oſſaq; transferebatur.

Vnio, & vnionis diſſolutio ſimul quidẽ, ſed diuerſis in partibus fiebat.

Illud vero, quod in argumentatione propoſitum eſt, nequaquam potuit legitimum eſſe impedimentum, quominus mox effundendus ſanguis ad hypoſtaſim aſſumeretur, immò, & verum fatear, ſecus rem accidiſſe meritò putandum eſt; etenim quia ſanguis ad abſtergẽdas pectoris humani ſordes ſtatim erat effundendus, propterea æquum erat, vt à Verbo aſſumeretur, cum primum ad id muneris aptus erat; quod proculdubio eueniſſe putarim in eo etiam ſanguine, quem ex cibis in vltima cæna ſumptis naturalis Chriſti vigor efformarat illo ſeptem horarũ ſpatio, quod inter vltimum domini conuiuium, & flagella, ſpineam coronam, alioſq; ſæuos ictus interceſſit, quamuis renuat Caietanus.

Petitum verò illud ex Sancti Leonis Papæ teſtimonio argumẽtum inualidè probat hypoſtatica vnione nouũ Chriſti ſanguinem caruiſſe, eo quod in carnem, & oſſa trãsformaretur, aut tandem à caloris virtute conſumeretur; vnio ſiquidem facta cum eo ſanguine, qui carnis naturam acquirebat, non deſtruebatur, ſed intacta, & inuariata in eadem ſanguinis materia non iam ſub forma ſanguinis, ſed potius ſub forma carnis cõſtituta ſeruabatur, & licet in partibus reſolutis veritati cõſentiat, vnionem hypoſtaticam in illis haud potuiſſe conſerua-

Sanguis ex cibis in vltima Chriſti cœna sũptis genitus hypoſtaticè aſſumptus eſt.

 ri,

ri, hoc tamen Sancti Leonis auctoritati non aduersatur, etenim cum dixit, quæ in vnitatem Verbi conuenerunt, nec separationem capere posse, nec interitum, interpretandus, atque explicandus est; vti alij Patres exponuntur, de omnibus videlicet partibus secundùm speciem, non autem secundum materiam consideratis, seu, vt alij dicunt, de omnibus partibus, accipiendo genera singulorum, non autem singula generum, itaut verus Leonis sententiæ sit sensus; omnes illæ partes, quæ semel Verbo diuino copulatæ sunt, ab eodem nunquam fuerunt segregatæ, non quòd quælibet carnis, & sanguinis semel verbo copulata pars semper illi indissolubiliter coniuncta perdurarit; sed magis, quia semper caro, & sanguis re ipsa ei copulabantur, quamuis quædam illarum particulæ absumerentur. Posset etiam intelligi Leonis testimonium, de partibus, & ijs tantummodo rebus, quæ partes naturæ essentiales à philosophis appellantur, vt est anima, & corpus, quamuis varijs perplexa sit difficultatibus vltima hæc interpretatio.

Duplex explicatio illius axiomatis, Verbum quod semel assumpsit nunquàm dimisit.

Vltimum tandem argumentum expediam, quod parui est ponderis, & momenti, quandoquidem ex auctoritate, vt aiunt, negatiua deducitur; at quæ sic procedunt omnium theologorum viritim respuit fides; concedo igitur libenter ea, quæ ab initio plantauit tota Trinitas in humana Christi natura, Verbo fuisse in hypostasim copulata, haud tamen hinc meritò colliges, ea postmodum, quæ secuta sunt, vnione hypostatica caruisse, cum neque clarè, neque obscurè huiuscemodi illatio ex Sancti Damasceni sententia erui possit.

DISPVTATIO QVARTA.

Quid fidei catholicæ dogmata ſtatuant de vnione ſanguinis Chriſti facta cum Verbo.

CAP. I.

An certum fidei catholicæ ſit decretum, à Verbo fuiſſe aſſumptum ſanguinem Chriſti.

VErùm quò de cæleſti hac Verbi vnione cum ſanguine Chriſti facta propoſitum meum impleam, reſtat vna quęſtio breuiter expedienda. An nimirùm certa detur Eccleſiæ definitio, qua ſanguinem Chriſti, ante effuſionem, Verbo proximè vnitum fuiſſe ſtatuatur, ſitque iſtud indubitatum noſtræ fidei dogma; An potius nullum adhuc extet apertum ſedis Apoſtolicæ decretum.

Eſt hic ſermo duntaxat de ea Verbi vnione, quæ facta eſt cum ſanguine Chriſti, dum adhuc viueret inter mortales, nam de vnione Verbi cum ſanguine Chriſti effuſo tempore paſſionis nulla hic inſtituenda eſt quæſtio, cum ea alias ſuo loco examinãda ſit; vt igitur in huiuſce quæſtionis negotio, tutum iter aggredi, tritamq; communi pede ſemitam ſequi nullo errore poſſim; certa ab incertis ſecernam; ac ea quæ ſine hæſitatione vlla omnibus probantur Theologis, quæque mihi penitus comperta, & explorata ſunt, vnica aſſertione docebo. De alijs autem, quæ dubiam in ſe videntur habere ſententiam, ni-

hil ex meo tantùm sensu, arbitrioq; depromam, sed ea duntaxat proferam in medium, quæ hinc, & inde non spernendas patiuntur difficultates, vt de illis benè cognitis, planeq; perspectis limatioris ingenij homines maturum ferant iudicium, quo & fidei catholicæ auctoritati in primis, vt par est, consulant, & interim auctorum grauium existimationi prospicere non intermittant; sit igitur huiusmodi assertio.

Prima assertio. Et si maximè pia, & veritati consentanea est ea opinio, quæ vniuersum Christi sanguinem intrinsecè Verbo fuisse copulatum defendit, eam tamen nullus tamquàm fidei dogma cogitur sustinere; qui enim aliquas sanguinis Christi partes hypostatica Verbi vnione caruisse affirmaret, is planè perabsurdam, & à Christiana fide abhorrentem sententiam non tueretur.

Duo in hac assertione docere nos oportet; vnum veram esse opinionem aientium omnes, & singulas Christi sanguinis partes à Verbo assumptas fuisse. Alterum, ad eam doctrinam amplexādam neminem fidei catholicę iussu cogi. Verùm quia satis copiosè primum illud, & probauimus, & quoad fieri potuit, latè sumus prosecuti anteà, nouis idem astruere rationibus hic non morabor, sed quantum veritatis, & certitudinis habeat secundum assertionis membrum, subsequentibus rationibus conabor ostendere.

Principio nullus Sanctorum Patrum, tam Græcorū, quam Latinorum, nullus seu veterum, seu recentiorum theologorum, nullus deniq; vnquam melioris notæ doctor, quoad videre potui, repugnantem arbitratus est esse fidei catholicæ eorum opinionem, qui vnionem

Verbi haud cum omni penitus ſanguine Chriſti, ſed cum perfectiori tantùm poſuerunt, quamuis non defuerint aliqui, qui hanc opinionem minus tutam, minuſq́; piam vocare palam non dubitarint.

Coniectura aliquot, quibus omnem Christi sanguinem non fuisse à verbo assumptũ probabiliter sustineri possit.

Prætereà aut nullus, aut pauci admodum veterum Scholaſticorum doctorum adeò enucleatè hanc de ſanguine Chriſti materiam perſcrutati ſunt, vt diſertis verbis, cum de vnione Verbi cum ſanguine facta pertractarunt, de toto in vniuerſum Chriſti ſanguine verba fecerint, ſed quilibet illorum de ſanguine tantùm in paſſione effuſo principaliter diſputationem inſtituit; nos autem in præſenti quęſtione totam ſanguinis Chriſti materiam amplectimur, ita ut & eum, qui in Sacro Circumciſionis myſterio ſcatebat, & eum qui creſcebat, & deperdebatur, & omnem demum abſolutè ſanguinem, qui ſemel corporis Chriſti venas, aut arterias attigit, comprehendamus.

Caietani, & Syluestri laus.

Ad hæc fuit iſta ſententia Caietani, & Sylueſtri, nec non aliorum, qui omnes fuerunt viri de fide orthodoxa rectè ſentientes, & de theologicis difficultatibus optimè meriti; qui ſicuti cęteras catholicæ fidei definitiones, ſic neq; præſentem, ſi qua fuiſſet, non ignoraſſent; maximè cum Syluester ipſe in quęſtionibus Euangelicis adeo diligens traditionum Apoſtolicæ ſedis fuerit indagator, vt pleroſq; non ſecordes theologos ad huiuſce materiæ fundamenta examinanda excitarit.

Tandem, quod eſt validiſsimum noſtræ opinionis fundamentum, nulla conuincens Sanctorum Patrum, vel ſcripturæ auctoritas, neq; aliqua extat Summorum Pontificum definitio, qua caueatur oppoſitũ eius, quod

nosia præsentia sustinemus; non erit igitur certum fidei dogma, Verbũ omnes, & singulas sanguinis Christi partes assumpsisse, cuius quidem argumentationis veritas clara fiet, si ea, quæ nostræ opinioni in faciem aduersari videntur, examinauerimus. Hæc enim omnia ad tria præcipuè capita reuocari possunt.

Quorum primum ex sacris litteris petitur; Ad Colossenses primò, ad Ephesios primo, & pluribus alijs in locis, de quibus & supra actum est, & etiam infra non nihil dicturi sumus; Ioannis prætereà primo; & Apocalypsis septimo. Ex quibus omnibus Spiritus Sancti ore acceptam referre tenemur generis humani salutem sanguini Saluatoris; quæ tamen salus sanguini haud potuisset adscribi, si ille intrinsecam cum Verbo diuino hypostaticam vnionem non habuisset.

Secundum colligitur ex Patribus Ambrosio, Leone Papa, Damasceno, & alijs, de quibus alibi egimus, hi enim omnes toti, omnibus, & singulis sanguinis Christi partibus hypostaticam vnionem concedunt.

Tertium tandem ab Apostolica auctoritate deduci, immo decerni videtur. Etenim Clemens Papa Sextus in Extrauagantibus de vnione Verbi cũ sanguine facta sic statuit. *Quem* (hoc est Christũ) *in ara Crucis innocens, imolatus non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis, sufficiebat, sed velut quoddam profluuium noscitur effudisse.*

Clementis sexti auctoritas.

Prætereà summus Antistes cum Barcinonne in regno Cataloniæ quidam theologicæ facultatis peritus in publico, & frequenti hominũ cætu dicere ausus esset Verbi diuinitatem non remansisse effuso in passione sanguini

vnitam

vnitam triduo mortis Christi, per patentes litteras hæreticæ prauitatis censori mandauit, vt doctrinam illam, vt poté heresis labe contaminatam publicè damnaret; quemadmodum testatur Directorium inquisitorum, cuius verba, in p. 2. quæst. 10. num. 1. consignata sic habent: *Ad hæc respondemus, quod Dominus Clemens VI. informatus per fratrē Nicolaū Roscelli ordinis fratrū Prædicatorū inquisitorē in partibus Aragoniæ, & Cataloniæ, postmodum tituli S. Sixti presbyterum Cardinalem, quod in Catalonia in Ciuitate Barcinonne publicè prædicabatur, quod in sanguine Christi sparso in Parasceuē non remanserat diuinitas; nec sanguis ille erat deificatus, habito solemni consilio magistrorum, & aliorum peritorum, mandat per suas patentes litteras dicto Inquisitori; quatenus dictum articulum, vt hæreticalem, & erroneum faceret publicè reuocari, ac solemniter condemnaret; & sic ipse inquisitor fecit in Ecclesia Cathedrali publice Barcinonæ dictum articulum, vt verè hæreticalem publicè condemnando.* Ex qua auctoritate si á maiori ad minus valet ratiocinari, liquidò intelligimus, hac de re certam extare Pontificis definitionem, sententiam nostram damnantem; etenim si is, qui negat in sanguine effuso, quod nullum, aut certè minus inconueniens, esse videtur, mansisse diuinitatem; veri hæreticæ doctrinæ proseminator à Pōtifice iudicatur; potiori ratione, qui idem de sanguine adhuc in venis, & corpore domini commorante affirmare ausus fuerit, quod est maius inconueniens, vti Anathema iam Pontificis summi auctoritate, & decreto dijudicatus erit; à quo detestabili errore non abest ea sententia, quæ aliquem in Christo sanguinem non esse Verbo vnitum, docet.

Directoriū inquisitorum.

CAP.

CAP. II.

Euersio argumentorum allatæ opinionis.

Ad primũ. VErùm haud cogunt nos ista; nam, vt omittam eorum responsionem, qui per totum sanguinẽ, Christi duntaxat corpoream naturam interpretantur; quorum opinio, si vera foret, planè euacuaretur difficultas, illud tantùm de primo capite pronunciabo. fore, vt adhuc optimè saluaretur sanguinis Christi infinita virtus. & efficacia, quam sacra scriptura sanguini tribuit, etiam si pars aliqua illius proxima cũ Verbo vnione non gauderet, proptereà quòd infinitę dignitatis personæ sanguis ille erat; præterea maior sanguinis Christi pars erat Verbo copulata. quę & potuit operari salutem, & quidquid boni in nos effusione sanguinis deuenit. Amplius varię variorum doctorum declarationis illarum sententiarum scripturæ, quæ nunc rectè sustinentur, à plerisq; damnandæ forent, si ex allatis testimonijs certum aliquod fidei dogma probaretur.

Ad secũdũ. Secundum etiam non cogit, nam Damascenus, cuius sententia in hoc negotio insignis est, expresfsé verba facit tantummodo de partibus naturæ essentialibus, anima scilicet, & corpore; sanguinem verò tacitus pertransit, vt illum citato loco consulentes cognoscent. Quare, etsi prudenter, & rigorosè multi, vti etiam nos fecimus, illius sententiam de sanguine pariter accipiant, & non infirmis argumentationibus totum Christi sanguinem Verbo esse copulatum ex ijs Damasceni locis argumententur, hæc tamen argumentatio tanti roboris cẽsenda non est, vt conclusionem deductam certum fidei

dogma faciat. Idem de Leonis sententia affirmandum videtur, vt communi ore fatentur Theologi omnes.

Quòd si vrgeas ex Leone liquidò haberi, totum sanguinem Verbo diuino fuisse vnitum, rem ità esse faciamus; quis tamen hinc cogitur asserere Diuinum Verbum fuisse proximè, & immediatè omnibus, & singulis partibus sanguinis eodem prorsus modo vnitum? An non satis tributum erit Leonis auctoritati, si asseratur Verbum toti quidem, sed vario modo, perfectiori videlicet sanguini proximè, cæteris verò singulis partibus remotè duntaxat, fuisse copulatum? Maximè cum hęc præsentis difficultatis enodatio pendeat ex ijs, quæ ex interiori philosophia petuntur; an nimirum sanguis ex toto suo genere sit pars humanæ naturæ, nec nè, ad quæ non potest vlla ratione respicere catholicæ fidei definitio, quæ certis omninò, & indubitatis fundamentis, nititur cuiusmodi non est hoc præsens, quod apud omnes fermè est problema dialecticum.

Ad Clementis auctoritatem respondeo.

Clementis verò auctoritates, quas recitauimus, quo modo non faciant omnino certum, & indubitatum fidei catholicæ decretum oppositam nobis sententiam, is clarè percipiet, qui attenta animi cogitatione legerit ea, quæ scribit Dominicus de Dominicis in suo tractatu art. 5. versiculo *respondeo per conclusiones*, & eodem articulo versiculo *quarta conclusio est*. Quibus addo ego, citata Pontificis testimonia nulla prorsus ratione nostram, quæ vulgò recepta est, sententiam oppugnare. Ad summum enim conuincunt, Aeterni Patris Verbum sibi in hypostasim coniunxisse Christi sanguinem, quod vltrò nos concedimus; at non propterea hinc fit, vt omnes cuius-

uis generis,& quantitatis ſanguinis guttæ, ſed illæ duntaxat, quæ principalioris erant dignitatis naturalis, in Vnitatem Verbi conuenerint, vt aſſerunt Caietanus, & Syluester; quin immò, ſi diligenter Pontificij decreti verba perpendantur, auctoritates illæ de ſanguine Chriſti tantùm in paſſione effuſo accipiendæ ſunt, de quo nos, vt initio ſtatim monuimus, ad præſens non percunctamur, An fuerit enim ſanguini effuſo vnita diuinitas, ſuo loco,& tempore dicetur. Adijce tandem, quòd,etſi Pontificis definitiones de toto ſanguine, cui eſſet copulata diuinitas, intelligerentur, non minus cum viueret, ac cũ mortuus eſſet Saluator, adhuc tamẽ in ſuo robore perſiſtit aſſertio noſtra, quæ militat non de eo ſolum ſanguine, qui effuſus eſt, ſed de quolibet ſanguine, qui ſemel ſacram Vindicis noſtri naturam attigit; fieri autem potuit vt aliqua pars eius ſanguinis, qui vel in paſsione effuſus non fuit, vel antè paſſionem conſumptus eſt, Verbo diuino in hypoſtaſim nequaquam fuerit copulata proximè,& intrinſecè. Hæc tamen ſic accipi volo, non quia verè rem ita contigiſſe aſſeueranter defendam, ſed quia ad ſedandam,& componendam præſentem difficultatẽ, ità me loqui expedit.

CAP. III.

An ſaltem certum ſit fidei decretum, Verbum ſibi intrinſecè coniunxiſſe maiorem ſanguinis Chriſti partem.

ILlud igitur hoc loco tantùm in diſceptationẽ adduci poteſt. An ſaltem certum ſit fidei dogma, Diuino Verbo aliquam, vel certè maiorem ſanguinis Chriſti partẽ

intrin-

intrinſecè copulatam eſſe,& principiò quidem ſententię aſſerenti multa Sãctorum Patrum,& diuinarum litterarũ teſtimonia adſunt; ante alia illud Apoſtoli ad Hebræos ſecundo, *quia ergò pueri communicauerunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter* (nimirum Chriſtus) *participauit eiſdem*; cui teſtimonio illud prætereà non dubiam fidem facit, quod contrà Caietani opinionem attulimus. Amplius ſimilia etiam ſacri eloquij extant exempla, quibus hypoſtatica ſanguinis Chriſti cum Verbo vnio aſtruitur, quæ paſſim legentibus obuia eſſe poſſunt. Deindè in ſexta Synodo generali actione octaua hoc decreuiſſe patres videntur illis verbis, *ſed ſicut factus eſt* (Deifilius) *in aſſumptione carnis, & ſanguinis, ita quoq; manſit quod erat Deus, natura ſcilicet, & voluntate*. Hoc etiam perſuadent quotquot in ſuperioribus capitibus contrà Durandum, & alios protulimus, argumenta; hoc Clemens in extrauagãtibus inſinuare videtur; & hoc poſtremo, tamquam à Clemente ſexto omnino ſtatutum, & definitũ, clarè innuũt ea, quę ex Decretorio Inquiſitorum paulò antè recitauimus; Et hæc ſunt præcipua affirmantis ſententiæ rationum pondera, quæ tamen haud tanti momenti eſſe potuerunt, vt omnium doctorum vota ad ſe traxerint.

Quæ ſint fundamẽta aſſerentis ſententiæ.

Etenim, vt de Durando oppoſitæ opinionis auctore ſileã, qui etſi in diuinis litteris verſatiſſimus eſſet, quia tamen nulla adhuc, illo ſpiritum ducente, lis orta erat, nõ potuit decreta Sedis Apoſtolicæ circa præſentem materiam facta conſpicere; claruit enim ſub Ioanne nominis huius vigeſimo ſecundo Pontifice Romano à Partu Virginis anno 1318. quo tempore ne verbum quidem

Negantis ſententiæ firmamenta.

Durandus quo nam tempore vixerit.

huiusce dissensionis inter fideles factum fuerat, facilè potuit aliqua in suis præclarissimis litterarum monumẽtis approbasse, quæ postmodum iusto Romani Pontificis iudicio non adeò congrua fidei nostræ censerentur; venio ad Gabrielem Biel virum in Christiana disciplina nobilissimum, qui floruit anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto sub Alexandro Papa sexto; quo certè temporis curriculo, cũ multo ante Pontificia Clementis Sexti definitio circà vnionem sanguinis Christi cum Verbo, publicis esset demandata litteris, potuit eã non ignorasse; immo, si, quod sentio, liberè affirmare possum, Pontificis definitionem nullo pacto eum potuisse latere affirmarim; ob eam, qua semper fuit erga Apostolicas constitutiones pietatem, & solicitudinem, vt egregia illius dicta testantur, & tamẽ Durandi vestigia est persecutus.

Quo tempor: Gabriel Biel floruerit.

Ad hæc, si à summo Antistite Clemente Sexto definitũ, ac statutum est, sanguinem Christi ad Verbi hypostasim eleuatum esse; vt quid longo postmodum temporis interuallo, idem omnino dogma inter Catholicos doctores, & sacræ philosophiæ peritos iterum controuersum est à coram Pio Papa huius appellationis secundo, qui ad Pontificatus apicẽ assumptus est ad annum salutis nostræ millesimum quadringentesimum quinquagesimum octauum; præcipuè cum nunquam licita fuerit de rebus ad fidem catholicam spectantibus ea disputatio, in qua alteram alter alterius disputationis partem contendit refellere, & neq; ea, quæ semel statuta sunt vllo vnquam tempore liceat in dubium reuocare? quorsum præterea Pij Pontificis secundi mãdato Dominicus

Pij secundi regnum.

de Dominicis latè eandem prosecutus est disputationē, in qua ipse, quod affirmans opinio certum fidei decretū facit, problematicum esse decretum pluribus ostendit? quòd Dominici opus & legisse, & approbasse Pontificem declarant ea, quæ ad absolutum iam tractatum Pij eiusdem Secundi iussu adiecit Dominicus, & videre est in eo tractatū, quem summi Pontificis nomini inscripsit. Quî fieri tandem potuit, vt Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, qui Cardinea dignitate fulsit totius Ecclesiæ sceptrum, & gubernaculum tenēte Paulo Secūdo, qui ad annum salutis nostræ millesimum quadringentesimum sexagesimum octauum regnauit, quiq; proximè Pium subsecutus est; quî, inquam, fieri potuit, vt Cardinalis ille adeò pugnaciter, & præfractè negantem defenderit sententiam, vt non solum diuisam, & seiunctam probabilissimum esse tueatur á sanguine effuso diuinitatem, verùm etiam Verbum diuinum nunquam proximè, & intrinsecè sanguini esse copulatum, certum omninò putet, vt prægrandis illa septimæ veritatis quæstio testatur? Cuius doctrinam non displicuisse Summo Pontifici, certo illud mihi est argumento, quòd typis conscio Pontifice, & sub eiusdem Pontificis tutela, & patrocinio opus illud demandatum est, quæ omnia, nisi in re obscura fortasse hallucinor, satis ostendere possunt; allatæ opinionis primæ fundamenta haud persuadere, quod probare contendunt; intelligentiæ enim meæ vires excedit; qua ratione Clementis Sexti constitutionem adeò insignes viri ignorarint, vt contraria fidei catholicæ scripsisse, & docuisse potuerint, cum maximè illorum doctorum plurimi floruerint ea tem-

Pag. 16.

Paulus Secundus.

Cardinalis S. Petri ad Vincula opinio.

tempestate, qua hæc de sanguine Christi controuersia ad Pontificem ipsum delata fuerat.

Auctoris decretum. Atq; hæ sunt huius difficultatis opiniones, quarum quęsit potissima, sano pij lectoris arbitrio dijudicandum relinquo, mihi enim apprimè in hoc negotio probatur eorum consilium, qui malunt aliorum audire opiniones, quam quidquam ex propria sententia loqui. Si quem tamen fortè fortuna posteriorem sententiam defendere iuuaret, cùm propter auctoritatem doctorum, tùm propter illius rationes minime contemnendas; Dicat ad primum illud ex S. Pauli testimonio ductum, per carnem, & sanguinem non esse intelligendam veram carnem, & sanguinem, vt sunt quæ damnaturæ Christi partes partiales, sed potius intelligendam esse per carnem, & sanguinem, totam Christi domini naturam humanā, vt à ficta tantum natura contra distinguitur, quæ non semel in diuinis litteris nomine carnis, & sanguinis solet significari, iuxtà illud, *caro, & sanguis non reuelauit tibi*; quem etiam sensum rectè innuunt ea, quæ in citata auctoritate proximè sequuntur; nempe, *vt per mortem destrueret eum, qui mortis habebat imperium*, quæ verba non videntur ad carnem, & sanguinem adaptari posse, sed ad solam, vt dicunt, humanitatem; hæc enim fuit, quæ mortem debebat oppetere, atq; adeo is est Verborum S. Pauli sensus. Quia pueri, idest homines induti erant humana natura fragilitati, ac morti obnoxia, ipse similiter, hoc est Christus debuit eandem sibi assumere imbecillem, mortalemq; naturā, vt vi, meritoq; mortis illius nos à miserrima Dæmonis tyrannide vindicaret. Auctoritati verò sextæ Syno. generalis occurat sic,

Qua via negans opinio defendi possit.

Explicatio illius auctoritatis S. Pauli.

Quia ergo pueri &c.

quod

quod mihi certè videtur verissimum, ac dicat mentem Patrum, qui Concilio præfuerunt, non fuisse damnare Constantinum hæreticum, eo quod non vnitum fuisse sanguini Verbum diceret, sed quià Verbum in morte Christi exuisse humanam volũtatem ineptè, turpiterq; asseueraret, vt posteà suum hinc tueretur errorem, quo vnam tantùm in Christo esse voluntatem alijs persuadebat; Videndum Concilium actione decima sexta. Porro autem alia Sanctorum Patrum, & diuinæ scripturę testimonia satis puto patere ex ijs, quæ in explicatione superiorum dicta sunt. Ad illud Clementis Sexti, quod in extrauaganti vnigenitus habetur, responderi potest, non omnia, quæ in suis lucubrationibus, litterarumue monumentis prodiderunt Summi Pontifices, tamquàm certa fidei nostræ decreta haberi oportere; multa siquidem, vti doctores insignes, & egregij tradiderunt, ad quæ credenda nullus fidelium tenetur.

Quod si quis huic responso non acquiescit, addat duplicẽ esse sanguinis Christi cũ Verbo vnionẽ, alterã immediatam, & proximam, alteram verò remotam, & mediatam, & de secunda, non autem de prima sanguinis vnione verba fecisse Pontificem dicat; qua eadem via explicari perfacilè potest articulus ille Decretorij Inquisitorum; etenim Pontifex damnari mandauit dogma illud, quoniam theologicę facultatis magister à sanguine Christi separatam fuisse Verbi diuinitatem non proximè, & immediatè solum, sed remotè, & mediatè etiã docuerat, quod nullus theologorũ disseminare vnquam ausus fuerat. Prætereà extrauagantes illæ litteræ, quibus Nicolao Roselli mandauerat Pontifex, vt dogma illud,

Non appa-rere & non esse in iure idem est.

illud, tamquam manifestam hæresim continens damnaret, nullibi extant inter alias Summorum Pontificũ, Clementisuè sexti litteras; non apparere autem, & non esse, in iure æquale, & par videtur.

Quòd si Syluester inter alia fidei Catholicæ Brixiensis Inquisitoris scripta, hoc quoque Clementis mandatũ se vidisse testatur; non vna tamen simplex, & nuda particularis doctoris attestatio, tot insignium doctrina, & pietate virorum auctoritatibus est anteponenda, cum præcipuè, & ego pariter nihil non egerim, vt de hac Clemẽtis Sexti definitione, si extaret, certior fierem per litteras pijs, ac doctis hominibus Brixiæ commorantibus datas, à quibus tamen firmi nihil, certiq; nihil super hoc haberi posse non semel pronunciatum est.

Quo modo afferens opinio expli cari valeat

At si magis primę quispiam adhærere vellet opinioni, ad hunc modum opposita dissoluat argumenta. Principiò numquam facilè Gabrielem Biel latere potuit Clementi Sexti constitutio de sanguinis Christi vnione cum Verbo facta, cùm longissimè ab vrbe Romana abesset. Patria enim Theutonicus erat, quò fortè illius constitutionis fama nequiuit peruenire. Neque tamen ob eam constitutionis ignorationem prodita ab illo doctrina hæresis notã subit, quandoquidem fuit probabilis ignoratio, & omni excusatione dignissima; si enim pontificiũ decretum quauis ratione illi innotescere potuisset, ab illo ne latum quidem vnguem discedere tentasset vmquàm, sicuti pariter Dominicus de Dominicis, & Cardinalis S. Petri ad Vincula, (piè illos interpretando) fecissent, si quoquo modo ad illorum manus Clementis decretũ deuenisset, vti disertis verbis in tractatu suo prodidit

didit

didit Dominicus; nec aliud præstasset Durandus, cuius sententiam Ioannes Capreolus 4. distinctione vndecima, quæst. 1. artic. 3. in responsione ad quintum contra primam conclusionem non falsam modo, & perabsurdam, sed acerbè nimium fortassis illam insectatus, à Christiana fide abhorrentem appellat. Cæterum disputationes, quæ de vnione sanguinis Christi cum Verbo diligēter, & institutæ, & perfectæ sunt sub Pio, & Paulo Pontificibus, non eò tendebant, vt refelleretur, in dubiũvè reuocaretur, quod semel statutũ fuerat, sed ob id tātũ permissæ fuerunt, quô ea, quæ magis ad fideliũ animos corroborandos valebāt, quæq; minus adhuc inter sacræ theologiæ professores clara erant, diuinæ scripturę de hoc testimonia paterent apertius; maximé cum Clemens Sextus ex hac mortali vita discessisset antequam aliquod exemplar illius sententiæ, quam Nicolaus Roselli contra Theologum illum protulerat, Romæ haberi potuisset. Neq; verò firmi alicuius roboris est asserere, Pontifices illos votis suis Cardinalis S. Petri ad Vincula, & Dominici Episcopi disputationes approbasse, proptereà quod illorum nominibus tractatus fuerint inscripti; cum quia nullum Pontificiæ approbationis extat testimonium; tum etiam quia multa sæpius excudi consueuerunt doctorum volumina dicata ei, qui ne verbum quidem in voluminibus illis contentum prioribus labris degustarit; ad hæc faciamus ità rē esse; esto, legerit summus Pontifex Paulus Secundus Cardinalis S. Petri ad Vincula opus; quis tamen tuto poterit affirmare ea placuisse Pontifici, quæ latè prosequitur auctor? aut quis meritò asseret tunc temporis Pontificis iussu Cardinalis illius do

Ioannis Capreoli de opinione Durandi censura.

ctrinam typis esse commissam? Atq; hæc sunt, quę mihi aliqua probabilitatis specie non carere videntur; affirmatè enim, & pro certo vtra pars verior, & certior sit, in re adhuc non satis clara statuere nolui.

DISPVTATIO QVINTA.

De vnione hypostatica ad resolutas sanguinis Christi partes comparata.

CAP. I.

Viuente Christo domino dissolutam non semel fuisse hypostaticam vnionem à resolutis quibusdam sanguinis partibus.

Expedita, quantum ad instituti mei rationem pertinere videbatur, ea difficultate, quę erat de vnione Verbi diuini cum sanguine Saluatoris facta, Aliam tractare aggrediar, meo iudicio, superiori materiæ proximam. An nimirum ea vnio Verbi, quæ cũ sanguine facta erat, semper, vt vbiq; immobilis perstiterit; an potius viuente adhuc Christo nonnumquam ab aliqua sanguinis parte dissolueretur. Et licet præsens quæstio non adeò perplexa, litigiosaué sit, vti superiores fuerunt, propter certam, vt arbitror, huius rei veritatem, de qua paulò post; nonnullis tamen vrgetur, ac premitur dubijs, quæ nullã vnionis dissolutionem in Christi sanguine concedendã esse probare videntur.

Prin-

Principiò namq; indissolubilē esse Verbi vnionem, vel cum minutissimis sanguinis Christi partibus hunc in mo dum quis argumentabitur. Verbum diuinum vel dimisit partes sanguinis Christi stabiles, vel fluentes, & resolu tas; at non dimisit primas tùm quia, cum non sit vnius potior ratio, quam alteriùs, aut nullum, aut certè totum sanguinem dimisisset cōtra communem Theologorum scholam, tùm etiam quia nihil causæ assignari potest, cur in huiusmodi partibus hæc vnionis Verbi cum sanguine factæ diuisio potuerit contingere. Neq; secundas dimisit partes, quoniam nulla huiusmodi partibus sedes esse potuit in sacro corporis Christi domicilio; Etenim in illis duntaxat corporibus esse consueuerunt resoluē dæ partes, in quibus datur pugna inter primas quatuor qualitates, quæ terreni corporis molem ingrediuntur; corpus autem Christi omni prorsus pugna caruit; sicuti enim à corpore Saluatoris longè aberat quęlibet pugna sensus, vt cum Angelico Doctore consentiunt Theologi omnes 3. parte quæst. 15. artic. 2., ità pariter ab eodem exulare debebat omnis pugna qualitatū sentientis potentiæ præcipuum fundamentum.

Prima argumentatio.

S. Th. 3 p. q. 15. ar. 2.

Amplius carnis, & sanguinis partes propter inæqualitatem mixtionis resolui solent; corpus autem Domini, quippe quod erat singulare, & magnificum spiritus sancti opificium, habuit nō modo æqualitatem proportionis qualitatum, quæ consistit in tali concentu, & temperie ipsarum, quæ sit formę corporis, & operationibus vitalibus competens, quæ à philosophis iustitiæ ęqualitas appellatur, verùm etiam habuit graduum quadruplicis qualitatis inter se æqualitatem, cuius admirabilis vnio-

Tertia argumentatio.

Aequalitas iustitiæ qua nāscit.

nis virtute in Christo in quantitate, & gradu pares erant omninò quatuor qualitates, sic vt in illo nec calorē vinceret frigus, nec siccitas superaret humiditatem; quę vnio ab ijsdem philosophis ęqualitas ad pondus dicitur, erat enim corpus Christi perfectissimi; ac optimi temperamenti, quod in sola ponderis æqualitate positum est omnē penitus de medio tollens partium consumptionem.

Tertia argumentatio. Prætereà si quod possibile est, ponatur esse, vt tritum est cum philosophorum principe decretum, nullum aut inconueniens, aut absurdum consequitur, atqui dari potest corpus qualitatum æqualitatem ad pondus possidens, vt locuples auctor testis est Galenus; tale igitur debuit esse Christi corpus, in quo videlicet nulla daretur partium resolutio.

Quarta argumentatio. Ad hæc partes resoluendæ assumptæ fuerunt à Verbo diuino, quod autem semel assumpsit, nunquam dimisit, vt concordi sententia tradunt doctores Scholastici cum Diuis Damasceno, & Anselmo patribus.

Leo Papa. Quinta argumentatio. Nec aliud nobis innuere videtur Beatus Leo Papa in sermone de Epiphania, vbi eleganter sic loquitur. *In nullo diuidentes visibile ab inuisibili, corporeum ab incorporeo; passibile ab impassibili; formam serui à forma Dei, quia, etsi vnū maneat in aeternitate, aliud capit in tempore, quæ tamen in vnitatem conuenerunt, nec seperationem possunt habere, nec finem;* cuius Sancti Doctoris extrema verba manifestè redarguunt eos, qui resolutas in corpore Christi sanguinis partes concedunt.

Vera sententia. Verùm quod hæ argumentationes persuadent, doctrinæ omnium rectè sentientium aduersatur; & proptea

rea

reà allatam opinionem cum multa ex sacris litteris deprompta testimonia refellunt, tum eam videtur mihi funditus euertere locus ille Diui Damasceni libro orthodoxæ fidei tertio cap. decimo quinto; vbi humanam Christi naturam secum ipse ponderans de ea hãc habet sententiam. *Beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur caro Christi pati, & operari, quæ illius erant propria* Atqui, addo ego, humanæ Christi naturæ, quæ à Damasceno nomine carnis significatur, opus proprium fuit, aliquas sanguinis partes resoluere; igitur manifestæ falsitatis superior conuincitur opinio, quam vt vnusquisq; facilius redarguere valeat.

D. Damascenus.

Aduerto Christi domini corpus eiusdem planè conditionis, & naturæ fuisse, cuius cæterea mortalium corpora fuere, (si tantummodò excipias, in quo singularissimum fuit illius diuini fætus priuilegium, Deiparam Virginem diuino haustu repletam sine vllo attactu viri, obstupescente natura illum castis progenerasse visceribus, & primogenitum suum nullo Virginei pudoris detrimento in miserrimam hanc lucem edidisse;) de cætero auté, si naturalia duntaxat principia spectemus, vt scitè dixit Apostolus, *habitu inuentus est, vt homo*; quare sicuti quodlibet hominis corpus ex quatuor primis cõflatur qualitatibus, ita humana Saluatoris natura quatuor debuit constare principijs, quæ in corporis materia, antequam rationalis animus adueniat, sic perbellè, & congruenter vnà concinnantur, vt ex illorum debita temperie, concentuq; ordinato efficiantur proximę dispositiones, quibus rationalis forma in materia consistens illam vitali attactu, extollit; hæ autem quatuor

Corporis Christi natura, & conditio.

qua-

Duæ cuiuslibet corporis complexiones sunt.

qualitates in Christi corpore quandam effecerant complexionem, quam Medicinæ periti innatam, naturalem, & primam appellant; verùm quià rationalis Christi animus otio languere non poterat; sed varias, ac multiplices sibi vendicabat operationes, quales continuò in nobismet ipsis cernimus, ideò corporea Christi domini constitutio, præter naturales quatuor qualitates, alia indigebat temperie, quæ animam quatuor primarum qualitatũ virtute introductam foueret, ac operationibus animæ necessarijs materiam corporis redderet aptiorem, quam complexionem ijdem medicæ disciplinę studiosi complexionem, seu temperiem influxam dixêre; denominatione videlicet sumpta à causa temperiem illã producente, qui est influxus quidã, quo vnũ Christi membrum in aliud mutuò influere, & salubres influxus alterum alteri impartiri solet; etenim, vt omnes facilè norunt, humanæ Christi naturæ partes etherogeneæ erant, & inter se dissimiles, vt experientia testatur in corde, cerebro, membranis, ossibus, & neruis, quorũ primum illud ardentissimum in se continet calorem, secundum verò vehemẽtissimum calori oppositum frigus; quod idem non absimili modo in cęteris membris

Resolutionis corporũ quęnã causa.

esset assignare, si oporteret, ideò necessitate quadam naturali primum in secundum, & sic deinceps per naturales influxus operabatur; cuius operationis vera ratio petenda est ex mutua repugnantia, & oppositione, quam cum frigore calor, & rursus cum calore frigus, humiditas cum siccitate, & vice versa obtinent. Ex hac autem mutua membrorum inter se pugna, & contrarietate callidissimo naturæ artificio mutua quæ-

dam,

dam concors discordia, & salubris membrorum constitutio subsecuta est; comparatum siquidem fuit, vt hinc cor natura sua feruentissimum à cerebri frigoris acrimonia mitigetur, & inde pariter frigidissimum natura sua cerebrum à cordis calore temperetur; quocirca tandem mutuus membrorum influxus, qui, & influxa complexio dicitur, tantæ est necessitatis, & indigentiæ, vt vix, ac ne vix quidem hominis vita sine illo valeat cõsistere; aut enim omnia prædominãte cordis calore exusta iacuissent Saluatoris mẽbra, aut certè omnia vehemẽti frigore cerebri, velut torpore quodam oppressa fuissent; quod naturæ incomodum influxi temperamenti auxilio euitatum est, hoc enim subsidio corporis domini partes, quæ secundum propriam illarum conditionem inter se pugnant [sic postulante naturali exigentia] inuicem sese ad miram quãdam reducta sunt temperiem; quæ tamen haud fieri potuit, absque eo quòd aliquæ carnis, & sanguinis partes consumarentur, & a calore naturali absorberentur penitus.

Ex quo, vt ad rem nostram redeamus, colligendum est in primis naturali necessitate concedendas omnino esse quarundam sanguinis Christi partium resolutiones, ob continuam corporis Domini partium pugnã, ac litem, quam inuicem continuo habent.

Colligendum secundo, eos, qui cõsumptas sanguinis Christi partes denegare nõ verentur, teneri alterum ex duobus absurdis concedere, aut videlicet Domini naturam alterius, & diuersæ qualitatis, & complexionis fuisse, ab ijs qualitatibus, quę vulgò in alijs hominibus repetiuntur, quod non modo est commentitium, verùm etiã

erroris

errori Manichæorum suffragatur; aut certè contraria necessaria, cuiusmodi sunt, cordis, & cerebri qualitates, in eodem supposito debito modo applicata, & deductis omnibus impedimentis inuicem suas non exercere operationes, contra communem philosophorum assensum.

CAP. II.

Explicatio argumentorum superioris quæstionis.

SVperest igitur nunc tantùm, vt argumentationibus initio positis satisfaciamus, & ad primam quidem respondendum est, Dei filiũ partes sanguinis solummodo resolutas, nõ autẽ stabiles, ac permanentes dimisisse; etenim fuit in sacro Domini corpore humorum pugna tam eorũ, qui innatã, quam eorum pariter, qui influxam temperiem efficiunt. Ad confirmationem verò dicitur longè disparem esse pugnæ sensus contra rationis imperium insurgentis rationem, ab ea pugna, & contrarietate, quæ inter quatuor humores reperitur, illa enim sui fomitis pondere hominem, in quo pugna viget, ad peccatum trahit; huius siquidem pugna contra rationis imperium surgẽs delectabilia sensus, & oblectamẽta carnis respicere solet, quod nullo pacto Saluatori nostro cõuenire potuit, nõ ob eã tantùm rationem, quòd huiuscemodi lucta ad reparationem humani generis obtinẽdam nihil penitus conducere poterat; verùm etiã quia Christus ob eminentem iustificantis gratiæ copiam, & perfectionem sentientis potentiæ motus in cæteris hominibus facile insurgentes ita perfectè edomuit, vt ad nihilum penitus fomitem redegerit. At verò pugna

Pugna qualitatum nõ vero pugna sensus cur fuerit in Christo.

qua-

qualitatum in Christo, neq; ad peccati labem trahebat, neque vllam cum gratia oppositionem habere potuit.

Obiectio. At inquies; eadem naturæ necessitate, & ex ijsdem planè principijs vtraq; pugna manat; at tolli, & impediri potuit per gratiam pugna, & rebellio sensus in Christo; potuit igitur pari modo sedari qualitatum lis; sed facilis *Responsio.* est responsio; nam quidquid sit de communibus harum contrarietatum principijs (potest enim ex eadem radice materiali, de quo tamen in præsens nihil certi statuimus, vtraq; pugna prouenire) plurimum tamen adhuc inter se illa duo differebant; siquidem sentientis partis vires, & motus rationis imperio supra inferiores sensus potentias inuigilantis coerceri facilè potuerunt, quandoquidem speciem, seu imaginem quandam imperfectæ libertatis inferiores sensus potentiæ participare videntur, ob eam, quam cum libertatis radicibus, ratione scilicet, & voluntate sortiuntur, proximam connexionem; at verò motus, & operatio quatuor qualitatum sine mora semper inter se dimicantium rationis dominio haud subijci queunt, ob totalem illarum terrestrem naturam, quę imperij rationis capax nullo modo redditur; ex quo discrimine liquidò concludi potest, sensus motum inordinatum comprimi potuisse in Christo, cuius sacratissimus animus, vt doctè monuit Cardinalis Caietanus, illius conditionis erat, cuius in fælicissimo innocentiæ statu primorum parentum animi fuerant; non sic autem inhiberi potuisse operationes humorum contrarias, quæ vti nunc in nobis, sic in Christo domino planè fuerunt necessariæ. *Quis fuerit animi Christi status.*

Ad secundam concedo iustitiæ æqualitatem in Chri-

 sto,

Qua ratione qualitatum æqualitas ad pondus in Christo sit concedenda.

sto, nec inficior pariter, totum Saluatoris corpus, si aggregativè sumatur, habuisse æqualitatem ad pondus, hoc videlicet in sensu, vt in toto Christi corpore tātum fuerit caloris, quantum frigoris, & idem etiam similiter in alijs qualitatibus seruatum esse; sed non potuit esse æqualitas ad pondus in vnaquaq; corporis Christi parte; ostensum est enim corpus domini etherogeneis cōstasse partibus, quæ necessario diuersis pollent temperamentis, itáut vna plus habeat caloris, quam frigoris, velut in corde demonstratum est, seu ex opposito alia plus frigoris, quā caloris obtineat, vt patuit in cerebro. ex quibus constat haud potuisse impediri, quin aliquæ sanguinis partes absumerentur, quemadmodum in sequenti solutione demonstrabo.

Ad tertiam dico dari posse corpus æqualitate ad pondus gaudens, sumpto tamen corpore aggregatiuè tantum; in quo sensu hanc æqualitatis prærogatiuam soli Saluatoris corpori arbitror fuisse concessam, semper enim quandiu mortalem hanc vitam traduxit, adeò perfecta excelluit humorum temperie, vt prospera semper, eademq; fælicissima vsus fuerit valetudine, quod quidem certo mihi est iudicio, mirandam sanè hanc ad pondus temperiem habuisse. At si corpus distributiuè sumatur; quatenus videlicet nō modò totam in vniuersùm materiam, sed etiam quamuis determinatam corporis partem significat, & in se ambit, corpus æqualitatē ad pondus habens posse dari, reor esse prorsus imposibile, vti ostendunt ea, quæ in superiori capite demonstrauimus, spiritum enim vitalem propagare animal nō posset, quod tantúm frigoris haberet in corde, quantum

Æqualitas ad pondus qua ratione dari nequeat.

caloris

caloris gestaret in eodem; sed vt vis argumenti etiam propius refellatur, quod non posse fieri diximus, ex hypothesi fieri concedamus; haud tamen hinc sequetur, vt sanguinis partes alioqui resoluendæ, non absumantur, cuius rei illa mihi vera ratio videtur, quod etsi alteratiuę qualitates, quales sunt frigus, calor &c. in vnaquaque corporis parte essent æquales in gradu, non propterea tamen erant æquales in potentia; virtutē enim operatricem inæquali sorte possident; maiorem enim in operando efficaciam vnius gradus calor obtinet, quam in eadē gradus ęqualitate operādo habeat frigus; ac proindè citius, facilius, & fortius oppositum destruet inimicum calor, quam sibi repugnantem calorem valeat superare frigus; quocircà immobili persistente quatuor qualitatum in gradu æqualitate, dispares adhuc, & inæquales essent in virtute.

Aequalitas qualitatum in virtute dari non potest.

Quod quidem fundamentum iudicio meo non solum probat aliquas sanguinis partes potuisse in Christo absumi, sed etiam corpus ponderis æqualitatem possidēs, potuisse corrumpi, destrui, ac intrinsecè in seipso deficere; concludi etiam potest ex eodem fundamento Christi corpus, quod aggregatiuè consideratum ponderis erat ad ęqualitatem, fuisse spectata illius duntaxat natura, corruptioni, & morti obnoxium, non tantum propter primam, innatam, & naturalem complexionem, quæ inęqualitatem qualitatum secum ipsa trahit, verùm etiā ob influxam temperiem, de qua satis, vt res nostra postulabat, dictum est.

Corpus Christi, natura sua morti erat obnoxium.

Ad quartam, & quintam rationes, vnica enim responsione satisfieri pot est ambabus, dico omissis varijs aliorū

responsionibus, quibus solet Anselmi, & Damasceni insignis sententia exponi, testimonium illud non militare de illis corporis Christi particulis, quæ naturali defectu conseruari non possunt; decretum enim illud solummodò veritatem habet ijs in rebus, quę nullò naturæ impulsu ad interitum corruunt.

At sciscitaberis, si hæc ità sunt, quemadmodum explicauimus, qua ratione ex his haberi potest, quod in capite quæstionis superioris præcipuè scrutandum erat, an sæpènumero videlicet à Saluatoris nostri sanguine hypostatica vnio recesserit. Sed quis non videt ex probatis anteà apertissimam assertionis nostræ explanationē, & comprobationem deduci, etenim cum vnio hypostatica, duobus necessariò constet extremis, sitq; duorum mutuo copulatorum nexus, qui dubio procul ex intrinseca sua ratione permanētes sanguinis, & Verbi substantias requirit; an non satis sufficienter vnionem tolli, & dissolui is probauit, qui varias sæpè sanguinis Christi partes resolutas, & consumptas fuisse demōstrauit? quā quidem hypostaticæ vnionis separationem, quæ in sanguinis Christi resolutis partibus contigit, exemplum animæ rationalis satis familiare, & notum commodè declarat; illa siquidem vitali, & intrinseco vnionis nexu cū tota carne, puta brachij, copulata est, cuius tamen brachij si pars aliqua, vt manus, aut ardenti ignis ardore in fauillam reducatur, aut truci ensis ictu dissecta cadat, statim animi rationalis vnionē amittit immoto penitus rationali spiritu in cæteris corporis partibus existente.

Verùm ne hæc perbreuis, & angusta de hypostatica sanguinis Christi vnione disceptatio longius, quam res ipsa exigit, producatur, hic finis Libri Secundi esto.

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambrosiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER TERTIVS.

DISPVTATIO PRIMA.

De multiplici numero effusionum sanguinis Christi.

CAP. VNICVM.

Quot, & quæ fuerint sanguinis Christi effusiones.

VERVM quia de his, quæ ad naturalem sanguinis Christi statum, & diuinam cũ Verbo hypostaticam vnionem spectabant, quantum præsenti huic materiæ satis erat, disputasse videmur, nunc ad illud nobis properandum est, quod inter alias operis huiusce nostri partes fermè est præcipuum;

puum; nempe ad eum librum, in quo sanguinis eiusdem Saluatoris nostri conditionem perscrutari polliciti sumus, quatenus eum incomparabili paterni affectus charitate, qua erga miseros Adæ filios afficiebatur, profundere dignatus est. Expendamus igitur in primis, quot fuerint vices, quibus in humanæ captiuitatis pretium ab Assertore nostro facta sit copiosa sanguinis sui effusio. Etenim diuina eloquia legenti, & innumera penè Sanctorum Patrum volumina peruoluenti nullus relinquitur ambigendi locus, quin Saluator nobis sępius preciosum sanguinis sui liquorem profundendo elargitus sit. Clamat nimirum istud passim diuina scriptura Ioannis 19., Lucæ 22. Apocalipsis primo, & sexcentis tandem alijs in locis. Hoc concors omnium Patrum testatur sententia; Augustini, Ambrosij, Hieronymi, Hilarij, Athanasij, Chrysostomi, & aliorum omnium. Hoc deniq; communis vox, vnanimis fidelium assensus, & certa fidei regula fatetur, atq; declarat. De numero tamen, & varijs sanguinis Domini effusionibus nō omninò constat adhuc inter scriptores; aliqui enim plures, alij verò pauciores effecerunt sanguinis Domini effusiones. Nos pauca quædam strictim attingemus de his effusionibus, quę magis claræ sunt, & indubitatæ apud omnes, & mox ad eas etiam, in quibus non pessimi sacrarum litterarum interpretes, aut in numero, aut quauis alia in re dissentiunt, perpendendas deueniemus.

Prima sanguinis Christi effusio.

Prima igitur omnium fuit ea sanguinis Christi profusio, quam perferre voluit octaua die, qua in hanc miseriarum, & ærumnarum vallem processit Saluator; cum videlicet tenellam carnem libens duro cultro circumcidendam

dendam obtulit, siuè lapideo, (vt aliqui arbitrantur, hanc colligentes opinionem ex Sephoræ facto, Exodi quarto, quæ acutissima silicis acie filium circumcidisse legitur, qui etiam lapideus culter mandato Diuino vnicum fuit instrumentum, quo Hebræorum iuuenes, & pueri post superatas itineris quadraginta annorum difficultates circumcisionis nota insigniti sunt in Galgalis) siue ferreo potius, vt alijs placet, de quo non multum laboramus in præsens. Certè, quod rem nostram tangit, vulnus illud Assertoris carni inflictum procul dubio sanguinis effusione nō caruit; in ea namq; corporis parte fieri consueuerat apud Hebræos circumcisio, quæ citrà litem aliquo sanguine pollet. Porrò autèm primę huius sanguinis Christi effusionis plurimas, easdemq; nobiles assignare causas possem, nisi me ab hoc opere instituti mei ratio reuocaret; verùm ne tamen pij lectoris auribus dignam admodum materiam alto penitus sepultam silentio pertransijsse videar, adscribam hoc loco egregiam haud ignobilis, & obscuri doctoris sententiam ad hunc modum de primo sanguinis riuo scribentis.

Exodi 4.

Saluator vix dum natus Saluatoris officium feliciter auspicari dignatus est, quod quidem sanguinis effusione perficiendum erat. Quemadmodum enim mercatores pretiosas merces empturi priusquam totam pretij summam exoluant, aliquam eius partem offerunt, & in partem pretij, & in signum futuræ solutionis; Ita planè cælestis hic mercator (qui ad hoc in mundum venerat, vt animas nostras à Diaboli captiuitate redimeret) hodie recens natus, sanguinem fundens, & pretium salutis nostræ obtulit, & futuræ solutionis Symbolum dedit.

Sanguis in circūcisione effusus merces salutis humanæ, & Symbolum redemptionis fuit.

Secundò sanguinē profundere voluit Saluator noster

cum.

Secunda sanguinis effusio. cum discipulorum societate destitutus ad ardentissimas preces Aeterno patri fundendas secessit solus in hortũ; vbi sanctissima eius anima horribili mortis aspectu commota, copiosos sanguinis fontes ex omnibus corporis partibus ita abundè profudit, vt tamquam ex inexhausto,& perenni gurgite per vestes etiam ipsas factæ sint guttæ, sicut guttæ sanguinis decurrentis,& magno impetu prosilientis in terram.

Tertia sãguinis effusio. Passus est tertiam Assertor noster sanguinis effusionẽ in passione, quæ licet perpetua quædam fuerit cruoris effusio,& immensum quasi quoddam pelagus, ex quo maximum sanguinis profluuium semper erumpebat; quoniam tamen maximè memorabiles, & omnium celeberrimæ quædam passionis Christi plagæ fuerunt, ad quas magna dominici liquoris sanguinea substantia è venis in terram prosiliens consecuta est, propterea ad illas diligentiori cura contemplandas me conferam. Tertia igitur vice profudit sanguinem Iesus,dum diro fune ad columnam religatus arctissimè in Præsidis Pilati Prætorio,crudelissimè siue virgis, siuè verbere è funiculis, & loris contexto totus dilaniatus,& dilaceratus fuit, quæ dominici corporis dilaceratio adeò magna, & horribilis extitit, vt insignem sanguinis copiam è sacrato illo corpore expresserit; id quod apertè testatur D. Augu- *S. Augustinus.* stinus in sermone de passione. *Ecce dominus*,inquit,*aptatur ad verbera: Ecce iam caeditur, rapit Sanctam cutim violentia flagellorum repetitis ictibus, crudelia verbera scapulorum terga cõscindunt. Proh dolor, iacet extensus ante hominem Deus, & supplicium patitur rei, in quo null'um peccati vestigium potuit reperiri*. Hactenus Augustinus. Neminem autem adeò rudem,

rudem, & ignarum reperiri poſſe exiſtimarim, qui optimè non teneat viuentem corporis cutim proſcindi nequaquam poſſe abſque magna ſanguinis prorumpentis copia, illo enim humore à natura quæuis carnis, & cutis humanæ pars aſpergitur, & irrigatur.

Quarta sanguinis effusio.

Inauditam hanc ſanguinis profuſi copiam ex omnibus Chriſti membris dimanantem proxima alia determinatæ quidem, ſed principalioris, ac nobilioris naturę partis effuſio ſanguinis eſt conſecuta, dum carnifices ſolita militari petulantia in modum regij diadematis ſpineam coronam efformantes, ſacerrimum illud domini caput acutiſſimis ſpinis confoderunt, quæ cutis, & carnis ſubſtantiam vſq; ad oſſa penetrantes elicuerunt ſanguinem, quo fœdata tempora, madefactum caput, concreti crines, barba, & diuinæ demum ceruices recenti effuſione pollutę fuerunt.

Quinta sanguinis effusio.

Huic quinta adiecta eſt ſanguinis effuſio, quæ in eo monte contigit, in quo ſæuiſſimã mortem, vt vitam nobis largiretur, idem Aſſertor oppetijt; cum immani feritate milites manus extenſas adhibito prægrandi malleo ferreis clauis vi maxima adactis cruci affixerũt; ac ne dum his ſatiati Chriſti cruciatibus ſanctos illius pedes poſtmodum clauis itidem duriſſimis traiecêre.

Sexta sanguinis effusio.

Sexto loco ea fuit, quam me legiſſe memini in diuinis eloquijs, quæ vel ipſo Aſſertoris, vel Deiparæ Virginis matris ore accepit famula illorum Brigita, dum acerbam Ieſu mortem, eiuſq; myſteria pio corde ſecum ipſa euoluens meruit à Virgine eius rei accipere cognitionem, quam anteà pauci perceperant. Intellexit enim diuinum Aſſertoris noſtri caput, poſt crucis op-

 probria,

probria, manuum, pedumq; traiectionem iterata vice spineis ramusculis intexta corona circūdatum, atq; trāsfossum fuisse; ex qua traiectione maxima Dominici cruoris copia erupit, quæ qualis, & quanta extiterit dilucidè cognosci potest ex ijs, quæ libro quarto reuelationum narrantur; ibi enim, postquam sanctissima Virgo filij sui passionis ordinem, & seriem B. Brigitæ commemorasset, protinus subdit hunc in modum. *Corona spinea capiti eius arctissime imposita fuit, quæ ad medium frontis descendebat plurimis riuis sanguineis ex aculeis infixis decurrentibus per faciem eius, & crines, & oculos, & barbam replentibus.* Ne verò lectoris animum aliqua hac de re subiret dubitatio, (in lite enim apud quosdam adduci sentio, fuerit nè peractum opus istud antequam Cruci esset suffixus Assertor, an magis postmodū) proptereà alibi clarius, libro videlicet septimo reuelationū idem à Virgine matre Maria accepit. *Quo facto,* inquit, illa, *coronam spineam, quam deposuerant de capite eius, cum crucifigeretur, iterum imposuerunt, & aptarunt capiti suo sacratissimo, quæ tam forte pupugit &c.*

Beata Brigitta lib. 4. reuelationum cap. 70.

Eadem lib. 7. reuelationum c. 15.

Postremò tandem loco recensenda est illa cruoris effusio, quā omnipotentis Dei virtus operata fuit postquam Assertoris spiritus ex corporis sui ergastulo egressus ad inferna loca, & sanctos patres in optatam libertatem restituendos se contulit, quo temporis spatio crudeli cuspide sauciatum illius pectus largos sanguinis, & aquæ fontes profudit; vt capite decimonono Diuinus Euangelista Ioannes testatur.

Septima sanguinis effusio.

Addit prætereà D. Bernardus tomo primo suorum operum sermone de passione domini nouam præter

D. Bernardus c. 30.

enar-

enarratas ſanguinis effuſiones, cruoris eruptionem, quam Aſſertori contigiſſe arbitratur, cum à militibus in Prætorio detentus illuſus, ac deriſus capillorum, & barbæ diuulſioné, ac dilacerationem crudeliſſimè paſſus eſt; huius autem effuſionis certum arbitratur eſſe illud diuini Vatis teſtimonium, quo Chriſti perſonam ſuſtinens genas ſuas vellicatas eſſe teſtatur. Sic enim ſcribit Bernardus. *Tertia ſanguinis effuſio fuit in vellicatione genarum, cuius teſtimonium habemus in Propheta dicente ex perſona Chriſti crucifixi, corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus; quod quidam exponunt de laceratione maxillarum facta vnguibus impiorum Iudæorum, quidam autem de euulſione barbæ domini. Poteſt vtrumq; fuiſſe verum. Credo non ſine aliqua ſanguinis effuſione id peractum.* Hactenus ille.

Quæ de explicatis ſanguinis effuſionibus hucuſque cõmemorata ſunt, ſi ſextā, & vltimam ſanguinis emiſſioné, demas quas nõ ita communiter receptas eſſe animaduerto, concordi ſententia amplectuntur ſacræ doctrinę ſcriptores vniuerſi in his lucubrationibus, quas in ſacra quatuor Euangelia plurimas ediderunt; & meritò quidem, illa enim omnia ex diſertis Euangelij verbis habentur; quæ nullus citrà hæreſis contagionem poteſt inficiari. De prima namq; effuſione ſic teſtatur D. Lucas cap. ſecundo. *Et poſtquam conſumati ſunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus.* Secundum idem Lucas cap. vigeſimoſecundo recenſet. *Et factus,* inquit, *in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* De tertia non Ioannes modo cap. decimonono loquitur

his verbis, *Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit*; verùm etiam eiusdem acerbissimi cruciatus meminit Matthæus cap. vigesimo septimo: *Iesum autem flagellatum tradidit eis*; quod ijsdem fermè verbis affirmauit Marcus cap. decimoquinto, inquiens, *& tradidit Iesum flagellis cæsum*. Quibus in locis etiam consignarunt quartam Assertoris nostri sanguinis effusioné, *Et milites*, inquit Dilectus Iesu Apostolus, *plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius*. Marcus, *& imposuerunt ei plectentes spineam coronam*. Matthæus, *& plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius*. De quinta edisserunt vnanimiter quatuor Euangelistæ. Matthæus: *Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones*. Marcus, *& crucifixerunt eum*. Lucas, *vbi crucifixerunt eum*. Ioannes tandem, *milites ergò cum crucifixissent eum*. Septimam ad extremũ docuit idem Ioannes in illis verbis. *Ad Iesum autem cum venissent, vt viderũt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua*.

Non me præterit Auctorem tomi secundi Lytargicarum prędictis effusionibus alias septem adiecisse sanguinis effusiones; quas hoc ordine exequitur. Prima fuit effusus in Circũcisione sãguis. Secũda fuit sudor sanguineus in horto. Tertia, cum Dominus duce Iuda comprehensus, & ligatus est nodis adeò arctis, vt sanguinẽ facilè elicuerint. Quarta Domino accidit, cum columnæ vinculis alligatus est, vt commodius flagellis cædi posset. Quinta fuit ipsa flagellatio. Sexta in corona spinosis contexta ramis subsecuta est. Septima sub pondere ligni, in quo erat suspendendus. Octaua in monte Caluariæ,

uariæ, cum rurſus veſtibus euulſæ, atq; diſſectę carni inhærentibus Chriſtum ſpoliarunt, quò nudus in Crucis ſtipite penderet. Nona eius ſanguinis fuit, qui ex vulnere dextræ manus effluebat. Decima ex traiectione ſiniſtræ manus pariter. Vndecima ex vulnere dextri pedis. Duodecima ex ſiniſtri pedis plaga. Decima tertia, cum amaram fellis, & aceti potionem guſtaſſet. Decimaquarta ea fuit effuſio, quam cõfixum clauis ferreis corpus, & in ſublime elatum dedit, patuerunt enim rurſus plagæ, ac vulnera, ex quibus tum vi motus exciti, tũ pendentis corporis mole copioſa ſanguinis ſubſtantia manauit. Vltima tandem in apertione lateris fuit. Verùm, vt quilibet ex ſe intelligere poteſt, qui ſic varias Chriſti domini enarrando proſequitur ſanguinis effuſiones, à noſtra minime opinione abeſt, quæ ſolo breuiori quidem numero vtens omnes agnoſcit, atq; concedit profuſi ſanguinis vices.

DISPVTATIO SECVNDA.

De iiſdem ſanguinis domini effuſionibus peculiariter conſideratis.

TOTA controuerſia eſt, ſi effuſiones, quas hactenus ſub generali, ſeu, vt loquuntur, ſpecifica effuſionis ratione perpendimus, eaſdem in particulari, exactius expendamus inueſtigantes, ac quærentes, num Aſſertor noſter ſemel duntaxat vnamquamq; ex tactis effuſionibus pertulerit; an potius omnes, vel aliquas illarum

larum saltem iterata vice passus fuerit, etenim hac in re diuersi abeunt Doctores; sunt enim, qui plures, & rursus, qui pauciores arbitrentur fuisse sanguinis Christi effusiones. Nos igitur ad huius rei illustrationem certas quasdam disputationes instituemus.

CAP. VNICVM.

Tres ex prædictis ad minimum sanguinis effusiones Christo patienti semel duntaxat contigerunt.

QVæ in præsenti capite decernēda proponuntur, omnibus probata adeò, & omni etiam fide digna sunt, vt longam non desiderent explicationem. Diuina enim eloquia scientes planè norunt, nec decuisse, nec aliter fieri potuisse, vt iteratò aliquę sanguinis effusiones in Assertore locum haberent. Etenim si mentis humanæ oculos ad Circumcisionis mysterium contuendum eleuemus, (ex quo prima sanguinis effusio suam habuit originem, & causam) clarè videamus necesse est, diuinum illud præceptum, quod præpotens Deus seruo suo fideli dederat, vnica duntaxat vice ab vnoquoq; Iudaicæ gentis homine fuisse executioni demandatum, octauo scilicet ab ortu cuiuslibet auram vitalem attingentis die; sic enim districtè hanc consuesuetudinem seruari demandarat Deus, vt patet Geneseos decimo septimo. *Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputij vestri, vt sit signum fœderis inter me, & vos. Infans octauo die circumcidetur in vobis omne masculinum in generationibus vestris, tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicunq;* (Genesis 17)

non

non fuerit de stirpe vestra. Eritq; pactum meum in carne vestra in fœdus æternum, masculus, cuius præputij caro circũcisa non fuerit, deleatur anima illa de populo suo, quia pactũ meum irritum fecit. Christus autem dominus, qui, vt ore proprio testatus est, non venerat soluere legẽ, sed ad implere, gentis suæ vestigijs insistendo legis duritiem experiri in corpore proprio non recusauit. Amplius Iudaica præputij incisio apta, & congruens erat lethalis animorum ægritudinis ex antiqua parentis Adæ præuaricatione contractæ medicina, quę quia semel epota, atque degustata originalem contagionem, & morbum sanabat, haud æquũ, necesseve fuit vt ea sæpius humanis applicaretur corporibus perfecta iã sanitate gaudentibus. Ad hæc illud hæbreorum generi inflictum vulnus erat diuini illius Sacramenti imago, quo fideles nũc Christo seruientes sacro regenerationis fonte salubriter immerguntur; atqui vnica vice tantùm homines salutaribus vndis expiari solent.

Obiectio. Iosue 5.

Si verò quis oppositum ex sacris litteris colligi contendat propterea quòd Iosue quinto filios Israel in mẽbris suis circumcisionem secundò fuisse expertos legamus; Etenim strenuissimum populi sui ducem Iosue alloquens Deus; *fac tibi cultros*, inquit, *lapideos, & circumcide secundò filios Israel, fecitq; quod iusserat dominus, & circumcidit filios Israel in conualle præputiorũ.* Locus ille haud debet quempiam conturbare; nam si ad ea, quæ eodem capite subtexuntur, attentas aures præbeat, clarissimè audiet, illud ipsum Iosue testimonium, cui pręsens innititur difficultas, solidum esse veritatis, quam docemus, fundamentum; etenim secundæ huius circumcisionis

causam,

causam, & occasionem enarrans sacer contextus hæc habet. *Hæc autem causa est secundæ circumcisionis, omnis populus, qui egressus est de Aegypto generis masculini, vniuersi bellatores viri mortui sunt in deserto per lõgissimos viæ circuitus, qui omnes circumcisi erant. Populus autem, qui natus est in deserto per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis incircumcisus fuit, donec consumerentur qui non audierant vocem domini, & quibus ante iurauerat, vt ostenderet eis, terram lacte, & melle manantem. Horum filij in locum successerunt patrum, & circumcisi sunt à Iosue, quia sicut nati erant in præputio erant, nec eos in via aliquis circumcidebat.* Quo loco nihil illustrius ad Circumcisionis vnitatem demonstrandam arbitror posse optari.

Eundem dominum semel etiam duntaxat crucis supplicium pertulisse, cuius vi, ac atrocissimorum dolorum sæuitia spiritum à primordijs suis sempiterna, & diuina perfruentem lætitia eidem Deo parenti reddidit, sacrarũ litterarum doctrina, constantissima orthodoxorum fides, omnia prophetarum vaticinia, communis patrum, & theologorum sententia; omnes deniq; sacrarum historiarum auctores pari, & consona voce tradiderunt.

Quod idẽ est affirmandum, est de admirabili sanguinis effusione, quam extincto Assertoris nostri corpore, suis se vidisse, oculis obnixè testatus est Diuus Ioannes capite decimonono. De alijs verò, quæ adhuc supersunt, sanguinis effusionibus, res non ita aperta est, sed potius meritò fortassis, eas multoties Christo adhuc vitã propaganti occurrisse, vereri quispiam posset, quemadmodũ paulo post ostendemus.

DISPVTATIO TERTIA.

uper illis verbis D.Lucæ. *Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.*

CAP. I.

De difficultate, qua premitur allatum D. Lucæ testimonium.

NVNC accedendum est ad pertractandam sanguinei sudoris materiam, quæ varias, ac nobiles quæstiones in se claudit. At quia ex allato Euangelij Lucæ testimonio grauis suboritur de illius certitudine difficultas, propterea inuestigare necesse est, An in firmo, stabiliq; solo veritatis defixas radices habeat citatum D. Lucæ testimonium, vnicum huiusce negotij fundamentum, cuius si vel robur labefactari, vel certè veritas in dubium reuocari posset, nullam ea, quæ pertractaturi sumus, fidem mererentur, quippe quæ aut ex falso, aut ex dubio saltem proficiscerentur principio.

Aliqui igitur Patres antiquitate, doctrina, sanctitateq; præstantes, & diu anxij extitêre, & nunquam plana, & indubitata illorum verborum certitudo illis visa est, Cum enim in pluribus cùm Græcè, tùm latinè exaratis codicibus, illud, *factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram,* legendo nequaquam consignatum offendissent, in eam sententiam deuenêre, vt arbitrarentur, non esse illam S.Lucæ auctoritatem ex

Quid S. Hilarius de eo S. Lucæ testimonio senserit.

omni parte tutam, ac indubitatam. Audi D. Hilarium huius opinionis grauissimum auctorem, qui lib. de Trinitate decimo circa mediũ præsens Euangelij testimonium ponderans hæc scribit. *Nec sanè ignorandum à nobis est, & in græcis, & in latinis codicibus quàm plurimis vel de adueniente Angelo, vel de sudore sanguinis nihil scriptum reperiri. Ambigentibus igitur, vtrum hoc in libris varijs aut desit, aut superfluum sit; (incertum enim hoc nobis relinquitur de diuersitate librorum,) certè si quid sibi ex hoc hæresis blanditur, vt infirmum affirmet, vt ei opus fuerit Angeli confortantis auxilio, meminerit creatorem Angelorum creationis suæ non eguisse præsidio; dum deindè necessariò eo modo eum confortari, quo modo, & tristem esse. Nam qui nobis tristis est, idest propter nos tristis est, necesse est, vt propter nos sit confortatus, & nobis.* Hactenus Hilarius.

S. Hieronymus.

Cuius sententiæ etiam propugnator fuisse videtur Hieronymus lib. cõtra Pelagianos 2. nõ procul à medio, vbi detestabile, ac impium Pelagij dogma refellens, qui & omnem diuinæ gratiæ virtutem de medio tollebat, & quæcunq; et egregia opera, quæ Deum proximè attingunt, naturalibus liberi arbitrij viribus adscribebat, ad hunc fermè modum de eodem S. Lucæ testimonio loquitur. *In quibusdam exemplaribus, tàm græcis, quàm latinis inuenitur scribente Luca. Apparuit illi Angelus de cælo confortans eum, haud dubium, quin dominum Saluatorem. Et factus in agonia prolixius orabat, factusq; est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Sic Hieronymus, cuius verba, & mentem expendens Caietanus in ijs commentarijs, quos in Lucam edidit cap. 22., affirmare non veretur D. Hieronymum de citato sudoris sangui-

Pelagij hæresis quæ.

Caietanus. S. Hieronymum de S. Lucæ testimonio hæsisse putat.

nei

nei, & angelicæ consolationis testimonio hæsitasse; propterea quòd in aliquibus tantùm, non autem in omnibus, & singulis sacræ Diui Lucæ historiæ exemplaribus apposita essent illa verba, & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis &c. *Aduerte*, inquit Caietanus, *quod Hieronymus non reputat omninò certam hanc angeli apparitionem, eo quod non inuenitur in omnibus codicibus Euangelij secundum Lucam*. Quare licet perpendenti, ac diligenter perscrutanti mihi non paucos S. Lucæ Euangelij codices, ac varias variorum eiusdem historiæ translationes, haud occurrerit aliquis contextus, in quo huiuscemodi verba desiderentur; verissimum tamen est id, quod locupletissimi testes DD. Hilarius, & Hieronymus asserunt, multos ea, qua ipsi vigebant, ætate, mancos, & mutilos Lucæ Euangelij codices haberi vulgò, ac legi solitos. Quamquam hoc nullam siuè fidei nostræ, siue sacro Lucę Euangelio fidem abrogare debet; certitudine enim ipsa certius est, verba illa inter veras sacræ narrationis Euangelicę partes recensenda esse; fuisseq; illud egregium quoddam Saluatoris nostri adhuc mortalis facinus sanè memorandum.

CAP. II.

Cur in plerisq; codicibus ea Diui Lucæ verba non reperirentur.

CÆterum roget nos quispiam; si hæc ità sunt, vt statuimus, quî accidit tam manifestus in tot codicibus error, aut cuiusnã malitia, aut incuria potius adeò detestabilis mutilatio Lucæ Euangelio est il-

lata? At huic ego interroganti respondeo, illorũ verborum defectus duplicem assignari posse rationẽ; quarum altera ex pessima quorundam nefariorum consuetudine, altera verò ex inscitia, & ex aliquorum inani nostrę religionis defendendæ studio ortum habuit. Primę huius malę consuetudinis, & corruptelę fuerunt auctores, & parentes Armeni, qui vt peruersa, & impia dogmata euulgare solebant, ita bellum Christo indicentes perpetuum, miram hanc mentiendi licentiam excogitauêre, vt Euangelicos passim codices, vel addẽdo deprauarent, vel certè tollendo veritatem illorum imminuerent apertissimam; & sic qua erant insolentia, & ergà sacras Euãgelij historias irreuerentia, turpissimè malis suis fauẽtes D. Lucę testimonium sustulerunt; non est hoc meum commentum, sed aperta mens, & auctoritas Nicephori Calisti, qui turpissimos Armenorum errores referens, varijs illorum hęresibus commemoratis, hęc, quę rem nostram tangunt, subnectit. *Quin multa etiam diuini Euangelij dicta, suam ipsi opinionem astruere conantes tollunt, atq; inducunt.* Quod Nicephori dictum, etsi de peculiari illo cap. 22. Lucę expresè non militet, multum tamen est ponderis ad detestabilem Armenorum licentiam coarguendam, quę haud dubiè sic insolens fuit, vt etiam verba illa, & factus est sudor &c. de Euangelij codice resecare non dubitarint, de quo crimine libet egregiũ Theodori Balsamonis testimoniũ hoc loco ponere, capite enim, quod inscribitur, de pessimorum Armenorum pessima religione, deprauatos eorum mores enarrans hęc inter alia scribit. *Porrò autem à sacris quoque Euangelijs abstulerunt vocem, quæ dicit, & factus*

Cur in plerisq; codicibus Euangelij D. Lucæ testimonium illud non habeatur.

Armenorũ error.

Nicephorus Calistus lib. Eccl. histor. 18. cap. 53.

Theodori Balsamonis testimonio idem probatur.

factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis in terram descendentis; hoc esse imbecillitatis existimantes, non diuinæ maiestatis, sed etiam historiam, quæ nos docet, quod mulier ad Iesum, tanquam adultera adducta est; sustulerunt. Hactenus verba sunt Balsamonis.

Bartholomæus Medina 3. p. q. 12. art. 4. arbitratur nonnullos nostri temporis hæreticos, qui vulgò Anabaptistę dicuntur, auctores fuisse huius licentię deprauandi codices; Verùm haud scio, quo iure hoc illis tribuat; tum quòd superiori ęuo idem error Dei Ecclesiā exagitarat; tum quòd huiuscemodi hęresis in eo catalogo, quem Gabriel Prateolus absolutissimum confecit, non habetur, vt videre est verbo, Anabaptistę.

Medina.

Alij verò (quod ad secundam rationem spectat) non deprauandi codices, sed miro quodam, & inepto orthodoxæ fidei ardore succensi, quo facilius Christum ab hostium catholicæ religionis calumnijs vindicarent, abolendum illud Lucæ 22. censuerunt, arbitrantes verba illa magnum, ac perualidum esse contrà Iesu Christi diuinitatem telum, cum tamen infirmissimum, & nullum sit; cum enim in ęa incidissent Catholici tempora, in quibus Arrius calumnijs acriter Christum insectans mentiebatur Saluatorem nostrū puram esse creaturam, neq; eiusdem cum Patre Æterno naturę diuinę consortem, suumq; hoc crimen atrocissimum tueri, ac defendere omni studio certabat ijs scripturę locis, in quibus asseritur Christo aliqua cōtigisse, quæ puris creaturis accidere manifestis experimentis cernimus, cuiusmodi sunt sudorem emittere, tristari, flere, &c.; idcirco, ne ex hoc Lucæ testimonio Christum non esse Dei filiū fateri

Arrianorū prauitas.

fateri cogerentur nonnulli catholici illud sustulerunt, non intelligentes nihil hinc veræ Christi diuinitati repugnans, aut contrarium haberi, colligiuè posse. De singulari hoc facto, etsi non ita facilè exempla reperiã, in re tamen simillima, ac eadem propemodum inuenio fideles quosdam eodem Arrianorum metu perterritos de codice Sancti Lucæ capitis 19. & *vt appropinquauit videns ciuitatem fleuit super illam*, ademisse verbum, fleuit, ne Arrianæ prauitatis sectatores ex fletu, qui humanæ naturæ defectus videtur, Christum humanam dũtaxat esse personam blasphęmarent. Ponam hîc verba Epiphanij hoc ipsum commemorantis, quæ ad secundam rationem illustrandam multum valent. In Ancorato enim, *sed & fleuit*, inquit, *velut in Euangelio secundum Lucam habetur in incorrectis exemplaribus, & vtitur eo testimonio S. Irenæus in opere cõtra hæreses aduersus eos, qui Christum in apparentia apparuisse dicunt, orthodoxæ sustulerunt verbum timentes, & non intelligentes ipsius finem, ac vim, & robur*. Sic Epiphanius.

Epiphanius in Ancorato à principio pag. forme quarta.

At cur igitur vir doctissimus de hoc certissimo scriptu rę loco dubitauit? An quia magna exemplariorum copia, in quibus deerant illa verbá, & factus est sudor &c. cuiusuis sapientissimi animum in apertam suspicioné, & contextus traheret hæsitationem? An quia Armenorum dolus, & deprauandi codices petulantia lateret adhuc in obscuro? An potius, quia certa fidei regula, ac Apostolicæ Romanæ Sedis, & Ecclesiæ nulla definitio extaret variarum translationum, quæ tunc temporis in vsu habebantur, qua stabilita, atque cõfirmata esset S. Lucæ non tota historia modo, verum quælibet

Cur Hylarius iure à liquãdo dubitauit.

etiam

etiam illius vel minima pars, qualis est ista de Angeli conspectu, sudoreq; sanguineo? Certè qui horũ quoduis affirmarit, meo sanè iudicio is & probabilissima, & verò simillima dicet, dummodò tamen ambigentem nõ faciat de hoc Lucę testimonio Hieronymum, qui si non prorsus incõsideratè legatur, manifestissimis votis subscribit huic opinioni de Angelico aduẽtu, sanguineoq; sudore eodẽ in loco; ex quo Cardinalis Caietanus contrarium hæsitantis Hieronymi sumpsit argumentum. Subdit enim Hieronymus quodammodo Critobolum in Dialogo illo Pelagianorum partes sustinentem irridens. *Seruator in passione ab Angelo confortatur, et Critobolus meus non indiget auxilio Dei habens liberi arbitrij potestatem, & tam vehementer orabat, vt guttæ sanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in passione fusurus;* cuius argumentatio contra Pelagianos cassa penitus, & irrita foret, si in litẽ reuocaret Hieronymus Angeli confortantis auxilium Christo exhibitum, & guttas sanguinis ex corpore Dominico prorumpentes; quid enim, quęso, roboris argumentũ illud à maiori ad minus haberet, vt funditus Pelagij hęresis destrueretur, si Seruator, qui filius Dei erat Vnicus, in maximo animi, corporisque angore constitutus ab Angelico conspectu nõ fuisset confortatus? vt quid enim hinc meritò colligeret Hieronymus potiori ratione Critobolum, qui longissimo distabat à Christi Domini persona interuallo, cęlesti supernaturalis gratię egere auxilio, quandoquidem hominum, Angelorumq; caput Saluator noster Christus ope eguit Angelica?

Caietani opinio redarguitur.

Quocircà iure merito acerrimus Caietani errorum casti-

castigator, & mastix Catharinus Caietanum reprehendere potuit, cum disertis verbis testatus est, non omninò certum pręsens D. Lucę testimonium à B. Hieronymo haberi. Catharini verba sunt. *Sed notat Caietanus, quod Hieronymus nõ omninò certam putat hanc Angeli apparitionem, quod falsum est; immò probat, et citat vt certum, licet dicat in multis codicibus abesse, at hoc non probat, quod Hieronymus non vt certum habuerit.*

CAP. III.

Ex codicibus varijs, ex patribus, & ex Tridentino Concilio D. Lucæ auctoritatis certitudo ostenditur.

ET profectò nullus eis, qui catholicè sapiunt, relinquitur ambigendi locus, quin, & administrator consolationis Angelus Christo in preces profuso adfuerit, & crassiores rubri liquoris grumos idē Seruator profuderit; quod vtrumq; grauissimis scripturæ, sanctorum patrum, & Ecclesiæ decretis, ac sanctionibus præsenti loco probare statui. Exordiar igitur ab ijs, qui nunc extant, codicibus; Traslatio enim, quam vulgatā dicunt, sic habet. *Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum, & factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrã.* In Syriaca sic est. *Et visus est ei Angelus de cælo confortans eum. Cumq; esset in angore intensius orabat, & erat sudor eius sicut grumi sanguinis, cadebatq; in terram.* Quæ eadem, vel admodū simillima verba in omnibus græcis exemplaribus consignata sunt.

Nec aliud sensêre, & scriptis prodidêre Patres quicun-

cunquè vel editis cõmentarijs Lucæ historiam illustrarunt, vel de Christi passionibus sermonem habuerunt; vel certè aduersus hæreses Christo Domino veram humanæ naturæ carnem non concedentes, disputarunt. Audi in primis Dionysium Areopagitam, virum antiquitatis,ingenij, ac litterarum gloria nobilissimum, de varijs Angelorum muneribus Christo exhibitis disserẽtem, locum S. Lucæ præsentem approbasse illis verbis. *Per Angelum annunciata est Iosepho fuga domini in Aegyptum à Deo dispensata; & iterum eiusdem reductio de Aegypto, & ipse secundum legem Dei datam per Angelos, vt prædictum est, circumcisus est, & oblatus est in templo, & plura alia secundum legem impleta sunt, quæ non enumero tibi scienti scripturas, qualis est, quod Angelus confortarit Deum in agonia &c.* Quæ pariter historia maximè probatur Irenæo lib. aduersus hæreses cap. 32. sub finem ad hunc modum scribenti: *Nec lacrymasset super Lazarum; nec sudasset globos sanguinis; nec dixisset, quod tristis est anima mea; nec percusso latere exisset sanguis, & aqua, si (scilicet Christus) carnem de Maria non accepisset.* Sic Irenæus. Ex cuius auctoritate, vt hoc quoq; obiter moneam, euidenter conuincitur Gabrielem Vasquez 3. p. quęst. 12. cap. 2. immeritò recentiores quosdam, qui hanc historiam recepisse Irenæum iurè asseuerabant, refellere; expressis enim verbis eam Lucæ auctoritatem amplexatus est, & docuit D. Irenæus, quamuis Vasquez, qui alios falli putat, apertè decipiatur. Huius sententię fuit Damascenus, qui tertio de fide cap. 20. hęc narrat. *Confitemur autem, quod omnes naturales, & innoxias passiones assumpsit,* (idest Christus de illo enim eo cap. loquitur)

Dionysius Areopagita in fine c. 4. calestis Hierarchia.

D. Irenæus.

Gabriel Vasquez.

D. Damascenus.

naturales autem, & innoxiæ passiones sunt eæ, quæ non in nostra sitæ sunt potestate, quæcunq; ex condemnatione ob transgressionem in humanam ingressæ sunt vitam, vt fames, sitis, pœna, labor, lacrymæ, corruptio, mortis recusatio, timor, agonia, ex qua sudores, guttæ sanguinis, & ob naturæ infirmitatem ab Angelis confortatio, & huiusmodi, quæ quidem cunctis hominibus naturaliter insunt; omnes igitur accepit, vt omnes sanctificet. Hactenus Damascenus. Cuius certę veritati in Ancorato citato anteà loco libentissimè subscripsit Epiphanius ad hunc modum scribens. *Sed, & fleuit, velut in Euangelio secundum Lucam habetur in incorrectis exemplaribus; & vtitur eo testimonio S. Irenæus in opere contra hæreses aduersus eos, qui Christum in apparentia apparuisse dicunt. Nam orthodoxi sustulerunt verbum timentes, & non intelligentes ipsius finem, ac vim, & robur. Et constitutus in anxietate sudauit, & fuit sudor eius, velut guttæ sanguinis, & conspectus est Angelus confortans ipsum.* Legenda, quę scribit in eandem sententiam hęresi 69. longè post medium; quemadmodum pariter consulendus est D. Damascenus lib. de fide cap. 18. 20. & 23. Sed prętet citatos certo huic Lucę testimonio fidem, & auctoritatem adiungit B. Augustinus eam non obscuris verbis professus, ac tutatus de consensu Euangelistarum lib. 3. c. 4. Vbi, *Lucas autem*, inquit, *prætermisit quoties orauerit, dixit sane, quod isti tacuerant & orantem, & Angelo confortatum, et prolixius orantis sudorem fuisse sanguineũ, & guttas decurrentes in terram.* Ad hęc D. Prosper in libro sententiarum ex Beati Augustini erutarum doctrina hoc asseueranter affirmat. Verba Prosperi eo loco sunt. *Orans Christus cum sudore sanguineo significat de toto corpore.*

Epiphan.

D. Damasc. lib. de fide cap. 18. S. August.

D. Prosper.

corpore illius, quod est Ecclesia emanatura martyria. Eandẽ sententiam Amplexus est B. Cyrillus, eamq; scriptam reliquit Epistola nona nõ procul à fine errorem Appolinaris confutans his dictis. *Necesse est enim qui appropriationis nomen ita vexant, & in diuersum trahunt, Deum Verbum participem constituere lactationis, & incrementi paulatim accepti, timiditatisq́; tempore passionis declaratæ, & indignum facere auxilij Angelici, vt circumcisionem taceam, sacrificium, & sudores, & esuriem, quæ carni quidem attributa, vt quæ illa propter nos acciderunt, adoranda sunt; diuinitatis verò adscripta, & falsa sunt, & nobis tamquam calũniatoribus iustæ condemnationis causam adferunt. Hæ sunt Sanctorum Patrum traditiones, & diuinarum scripturarum denunciationes.* Ex quibus Cyrilli verbis habes non modo sudasse Christum, verùm etiam hanc historiam ex antiquissimis Ecclesiæ sanctę scripturis, & patribus hæreditario nobis iure relictam esse, atq; confirmatam.

B. Cyrillus

Et quidem tãta est huius historię certitudo, vt inter clarissimos Græcorum patrum, verę q; sapientię optimates meritò laudatissimus Athanasius eos, qui sanguineo sudore perfusum fuisse in horto Saluatorem inficiantur, diro anatemathis vinculo obstrictos esse pronunciarit; in sexto enim de beatitudine filij Dei volumine, hunc quoque litteris consignauit Ecclesiasticum Anatemathismum; *si quis*, inquit, *confitetur verum hominem, quẽ assumpsit, non verè manducasse, aut bibisse, aut lacrymatum fuisse, & sanguinem sudasse, & passum fuisse, anathema illi.* Amplius, qui confortatricem Angeli faciem concedit, is Euangelij Lucæ seriem de sudore sanguinis haud potest abnegare, est enim idem ex D. Hilario scrupulus;

D. Athanasius.

S. Bernar.

atqui S. Bernardus sermone 1. de S. Andrea Apostolo præsto fuisse Saluatori Angelum docet; *vsq; adeò*, inquit, *siquidē præualuit ea, quæ fortis est, vt mors, dilectio, vt Christū Angelus Dei confortarit. Quis; quem? Euangelistam audi; apparuit inquit Angelus confortans eum*. In hanc eandem sententiam sermone de Sancta Trinitate talia prodidit

S. Chrisostomus.

Christianæ eloquentiæ parens Chrysostomus. *Ita, & dominus prætēdebat formidinem, vt cum diabolus ipsum quasi hominem aggrederetur, inueniret Deum, qui illum interimeret, & liberaret omnes, qui ab illo detinebantur in inferno; sic enim dicit; apparuit Angelus confortans eum, qui ab Angelis adoratur, & cui flectitur omne genu cælestium, terrestriū, & subterraneorum &c.* Ad idem conformandum acce-

S. Thomas.

dit S. Doctoris Angelici auctoritas cùm alibi, tùm 3. p. quæst. 12. art. 4. in responsione ad primum, cuius est hæc sententia. *Ad primum ergo dicendum, quod illa confortatio Angeli non fuit per modum instructionis, sed ad demōstrandam proprietatem humanæ naturæ, vnde Beda dicit (libro videlicet sexto in Lucam cap. 92. secundum ordinem Bedæ ante medium tom. 2.) in documento vtriusq; naturæ, & Angeli ei ministrasse, & eum confortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio, sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, vt scilicet in nobis fides Incarnationis ipsius confirmetur.* Sic Beda; quod

Beda.

inconcussè tenent idem venerabilis doctor in caput 22. Lucæ, Theophylactus, Euthymius, D. Bonauentura, & alij omnes; quamuis B. Ambrosius in commentarijs in Lucam de hoc Saluatoris mysterio nihil planè nobis scriptum reliquerit. Tandem, vt hoc pro clausula præsentis difficultatis adijciam; esto, aliquis de illo Euange-

lij

lij testimonio dubius, & anceps aliquandò fuerit; nunc tamen sine hæresis nota nulli cuipiam vereri datur; sacrosancti siquidem Tridentini Concilij decreto statutũ, ac sancitum est, vulgatam editionem, omnesq; illius, & singulas partes ad fidei nostræ infallibilis certitudinem, & ad morum sanctitatem pertinére; quare cùm verba illa multoties repetita pars sint Euangelij Lucæ, & illa quidem nobilis, iam omnis ambigendi suspicio sublata est. Videndum Concilium Tridentinũ in ea sess., in quà de v su sacrorum librorum.

Con. Trid.

CAP. IV.

An fuerit verus sanguis sudor ille, qui manauit ex corpore Christi preces ad Patrem fundentis.

ET interim nos ad eas quæstiones veniamus, quæ ijsdem ex verbis oriuntur. Est enim ante alia inquirendum: an sudor, qui ex Christi corpore erupit, vera, & substantiali sanguinis forma præditus foret; an verò magis solam humidi excrementi, & sudoris formam sic obtineret, vt nulla prodeũti sudori permisceretur sanguinis substantia.

Etenim præcipuam huius dubitationis inuestigandæ occasionem prębuerunt interpretationes nonnullę nobilium scripturæ sacrę interpretum, qui non vno in sensu verba illa Diui Lucæ, & *factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*, intelligentes iustę dubitationi locum reliquerunt. Theophylactus enim vnus ex Gręcis Patribus, & omniũ sanè iudicio vir insignis, & doctus, arbitratus est non esse illam sacri codicis auctorita-

De natura sanguineũ sudoris iuxta Theophylacti opinionem.

ctoritatem proprio, & historico, sed prouerbiali duntaxat, & hyperbolico modo intelligendam, itaut sanus eius sententiæ intellectus non sit, Christum dominum in prægrandi illa anxietate constitutum, verè sanguineas profudisse guttas, sed magis adeò graui affectum fuisse angore, & tristitia, vt ad eam nobis aperiendam D. Lucas communi prouerbio, quo eos, qui in maximo horrore, & animi sollicitudine versantur, sanguinem sudare dicimus, Christũ sanguineo profusum esse sudore dixerit; cum tamen re vera sudor sanguinis non esset. Ponam hoc loco eiusdem Theophylacti verba, vt quod presse de illius opinione dixi, fusius lector intelligat. In vltima enim ex Græco translatione hæc habentur. *Quod ab humana natura fuerit orare, quæ iuxtà permissionem patiebatur communem affectionem, qua amamus vitam, & non à Diuinitate, sicut dicunt maledicti Arriani, manifestum est ex hoc, quod sudauit, idq; cum tanta anxietate, vt planè hæc fuerit, & paræmia enim est in his, qui valdè laborant, itaut sanguinem sudent, sicut & in his qui amarè flent, dicimus, quod sanguinem fleant. Hoc igitur volens manifestare Euangelista, quod non tenuibus quibusdam indicijs, & ostentationis gratia apparentibus, sed fluentem fortiter sudorem distillarit, & collegerit secum riuos sanguinis.* Verùm quia allata hæc Theophylacti verba obscura circũfusa caligine iacent, præstat amplioris claritatis ergò, ea, quæ in aurea Angelici doctoris catena Theophylacti nomine consignata reperio, hic rursus adscribere. *Vel hoc,* inquit S. Thomas, *prouerbialiter dicitur de eo, qui vehementer sudauit, quod sudauit sanguinem, volens igitur Euangelista innuere, quod grossis sudorum guttis madebat, sumit guttas sanguinis*

Aurea catena.

guinis ad exemplum. Hactenus ex Theophylacto S. Thomas. Præterea Euthymius Zigabonus in ijs commentarijs, quibus quatuor Euangelia illustrauit, dum illa verba interpretatur, *& relictis illis &c.*, idem D. Lucæ testimonium nudam in se claudere similitudinē putauit. Quare si Euthymij placitum spectes, talis est verborum Euangelij sententia. Verè Christus dominus sanguinem inter sudandum non profudit, sed solummodo illius sudor sanguineis guttis similis fuit, ob concretionem, & crassitiem eam, qua distillantes sudoris guttæ præditæ erant. *Grumi sanguinis*, verba sunt Euthymij, *hoc est crassissimæ sanguinis guttæ, significans, non quod sanguinem sudarit, sed quod crassos deduxerit sudores.*

Quo in sensu Euthymius sanguineum sudorem acciipiat.

In Matthæi histor. cap. 64.

Videtur autem Theophylacti, & Euthymij sentētijs fides, & auctoritas adiungi posse, si quis hunc in modū ratiocinetur. Hæc Diui Lucę de sudore Christi sententia, est historica quædam narratio simplici ratione docens, quæ Saluatori nostro ante mortem acciderint, ac propterea quæ in ea recensentur eo duntaxat modo accipienda, atq; intelligenda sunt, quo modo rem factam esse significant, ea siquidem semper scripturæ sacræ potissima habenda est explicatio, quā adhibitis à scriptura vocabulis iuxta veram, propriam, & vsitatam eorum significationem magis conuenire cognoscimus; atqui huius prodigij fidelis author D. Lucas, non sanguineum fuisse sudorem, sed duntaxat guttis sanguineis similem fuisse prodidit, potior igitur eorum erit sententia, qui persimilem tantùm sanguini fuisse sudorem, quam aliorum interpretatio; quibus certum est, cum sudore sanguinem simul è venis domini fuisse excussum;

Non fuisse verum sanguinem prima ratio persuadet.

sum; cui etiam sententiæ manifestè adest scriptura; quæ de re, quam agitamus, verba faciens, sic habet. *Et factus in agonia prolixius orabat; & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram;* quæ Euangelistæ dicta nihil aliud innuere, vel potius declarare vidétur, quam Christi domini sudorem aqueum quendam fuisse humorem, qui sanguinis guttas, si forma, & figura expendantur, proximè referebat. Amplius aduerbium, *sicut*, nuda est similitudinis, seu comparationis vox, similitudo autem, & comparatio deficit semper à veritate illius rei, cui assimilari, & comparari solet; non igitur Christi domini sudor, qui à Diuo Luca similis sanguini appellatur, veram sanguinis substantiam potuit habere. Vt autem huius argumentationis robur, & efficacia clarius pateant, placet vtramque propositionem adhibitis aliquot sacræ paginę testimonijs cōmunire, in quibus particula, *sicut*, pro sola, & nuda similitudine vsurpari solet. Etenim Geneseos tertio dicitur; *Scit enim Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri, & eritis sicut dij, scientes bonum, & malum*, vbi particula illa, sicut, hunc sensum reddit; in excellentia scientię, & sapientię similes ipsius Dei fietis. Non enim potuit Dęmon, vt vir doctus in huiusce loci commentatione docet, homini promittere ęqualitatem Dei, quoniam id erat nimis absurdum, & incredibile, sed primo Parenti callidè pollicitus est eximiā, & singularem quandam diuinitatis similitudinem, excellentem nimirum rerum omnium scientiam, & sapientiam ei similem, qua Deus ipse gaudet. Et rursus idem ex voce, quasi, quæ eandem significandi vim, ac, *sicut*, obtinet,

Lucæ 22.

Secunda ratio.

Confirmatio.

Quæ sit significatio vocis, sicut, in sacris litteris.

Genesis 3. ver. 5.

Sensus verborum Genesis 3. eritis sicut dij &c.

obtinet, intelligi poteſt, quam diuinæ Trinitatis perſonæ inuicem de protoparente Adamo colloquentes eodem geneſis capite protulerunt. *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum*; ſed quorſum in re apud omnes vel indoctos notiſſima detinemur? an non & in profanis, & ſacris litteris hoc ſemper in ſenſu vſurpatam particulam, *ſicut*, certiſſimum eſt? Quid? cum nulla ſit eiuſdem ad ſe ipſum, niſi ridicula comparatio, aut ſimilitudo, vt peripateticæ diſciplinæ alumni omnes tradiderunt, an non ſatis apertè ſudorem Domini non fuiſſe ſanguineum oſtenditur, cum is à Diuo Luca ſanguineis guttis ſimilis appelletur? Et tandem, quod facilè humanam fidem excedit, id ab Euangeliſtis metaphoricè duntaxat proditum eſſe intelligi debet, vt præclarè ſancti patres monent, at incredibile prorſus videtur, optimæ temperationis hominem, qualis Aſſertor noſter fuit, craſſas cruoris guttas ſudaſſe; hyperbolica igitur erit Euangelij locutio.

Tertia ratio.

Poſtrema ratio.

CAP. V.

Explicatur aliorum Patrum ſententia.

TVtior, & quæ ſola hac ætate defendi poteſt, eſt omnium cùm Græcorum, tùm Latinorum Patrum ſententia, quæ docet vero, ac ſubſtantiali cruore in horto perfuſum eſſe Saluatorem. Vti docuerunt Sancti Auguſtinus, Hieronymus, Irenæus, Damaſcenus, & quotquot deniq; patres ſuperioribus capitibus adducti fuêre.

Vera hac de re ſententia.

Quibus ſunt adijciendi S. Cyprianus ſermone de paſ-

S. Cyprian.

 ſione

ſione Domini, in quo Chriſti ſudorem ſanguine teſtatur abundaſſe his verbis. *Et te triſtem vſque ad mortem præ nimia anxietate ſanguineo ſudore perfuſum coram apoſtolis es profeſſus.* Iuſtinus Martyr de veritate Chriſtianæ religionis in eundem Euangelij locum. D. Bernardus ſermone tertio de Dominica in ramis palmarum, qui ſub nomine fletus, & lacrymarum ſudorem Chriſti ſanguineum intelligens, largiſſimum è membris omnibus effudiſſe liquorem ſcribit, & tandem Sanctus Anſelmus in ſermone de paſſione verum in Chriſti ſudore ſanguinem fuiſſe aſſerit his vocibus *Anguſtias cordis tui dulciſsimi certiſsimè indicabat ſudor ille ſanguineus, qui orationis tempore de Sacratiſsima carne guttatim decurrebat in terram.* Verùm non ſoli Patres hunc fuiſſe ſanguinis ſudorem affirmarunt, ſed etiam idem tradiderunt omnes ſacri eloquij interpretes, Caietanus, Ianſenius, Franciſcus Burgenſis, Nicolaus de Lyra, &c. vt vno verbo dicam, reliqui omnes cùm his antiquiores, tùm ijſdem recentiores, in quorùm ego perdiſcenda ſententia omni ſtudio ſum verſatus. In quam præterea opinionem omnis theologorum cætus abijt firmiſſimè tradens ſanguineo ſudore totum Saluatoris corpus abundaſſe.

Iuſtinus martyr. *S. Bernardus.* *S. Anſelmus.*

Quare, vt aliæ rationes deeſſent aduerſus Theophylacti, & Euthymij opinionem, meo quidem iudicio ad eam refellendam ſatis eſſet argumẽti, quòd tot inſignes pietate, & doctrina celeberrimos Patres, Theologos, & Doctores oppoſitũ ſenſiſſe, atq; enixè ſemper, & vbiq; docuiſſe videam. Sed contrà Theophylactum ea ipſa, quę hiſtoricis præceptis inſiſtens Lucas de ſudore Saluatoris

Prima ratio. *Secunda ratio.*

uatoris narrat, validæ argumentationis vim non exiguã habent, nam cum vtentibus historico stylo id maximè proprium sit, vt ad rem, de qua loquuntur, enucleandã, maximè accõmodatis, ac proprijs dictionibus vtantur, nec ad figuratè dicẽdi modum, nisi id res postulet, confugiant; profectò non hyperbolicè, vt putauit Theophylactus, sed propriè Lucæ narratio intelligenda videtur, secus tota labefactaretur historica Euangeliorum veritas.

Ad hæc cruciatus Saluatoris nostri, vt sæpè dictum est, aliorum omnium martyrum tormenta grauitate, & sæuitia anteiuerunt; atqui aqueum liquorem è corporeis mẽbris profundere cęteri oẽs consueuerunt, qui vel graui metu, vel certo mortis periculo, vel aliquo alio eius generis timore pulsantur; potuit igitur Assertor noster non aquea tantum, sed etiam sanguinea substantia perfundi; aliter non satis intueor rationem, cur vnanimi assensu, omnium grauissimos fuisse Christi domini dolores, dum mortem ob oculos positam meditabatur, colligant Patres ex sudore, qui leui etiam de causa in hominibus perfectissimę constitutionis sæpè, atq; sæpius visitur. Præterea ea ipsa dicendi formula, qua D. Lucas vtitur, sanguineum fuisse sudorem declarat, *&* *factus est*, inquit, *sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*; at quorsum sanguinis potius, quàm aquę meminit Euangelista, si sola ex membris perculsi metu corporis Christi, & impermixta aqua cadebat? an nõ satius, & ad rei veritatem patefaciendam congruentius dixisset, sudorem Christi guttarum aquæ, non verò sanguinis prę se tulisse speciem, ratione eius conuenientiæ,

Tertia ratio.

Quarta ratio.

N affinitatis, quæ maior, & potior esse solet inter sudorem, & aquam, quàm inter sudorem, & sanguinis grumos? quare nisi minus propria verborum significatione vtentem Lucam admittamus, quòd tamen opinari impium videtur, sanguineum Christi fuisse sudorem, cogimur asserere, aliter particula illa, *sicut guttæ sanguinis*, quam ad ampliorem sudoris Christi illustrationem duce Spiritu Sancto adiecit Lucas, rem inuolueret magis, quam explicaret.

Obiectio. At dicet Euthymius Græcus, qui nudam in illis Euãgelistæ verbis similitudinem contineri docuit, in Græcis codicibus loco verbi illius, quod latinus interpres vertit, sicut guttæ, legi grumos, qui propriè crassas, densasq. sudoris guttas significant; at quia densioris, crassiorisq; materiæ particeps magis est sanguis, quam elementaris aqua, ideò ad explicandam sudoris Christi crasitiẽ persimilem sanguini, non autem aquæ sudorem tradidisse Diuum Lucã. Sed non euacuat difficultatem eruta hæc ex græcis verbis responsio; etenim cum neminem fugiat, corpulentiorem, crasioremq. sudoris humani materiam esse, quam elementaris sit natura aquę, fuisset profectò superuacaneum ad crasitiem sudoris Christi humanis mentibus explicandam, ex guttis sanguineis exempla periclitari, cũ illud ipsum vel experientia ipsa sit apertissimum. Amplius, cum in mole quantitatis aqueę guttę sanguineis guttis pares sint, frustrà ad sanguinem negotium sudoris reuocasset Lucas, vt hinc nõ tenues, sed crassas, & magnas fuisse sudoris Dominici guttas exprimeret.

Responsio.

Confirmatio. Accedit postremò probabile argumentũ ex Physicis

fon-

fontibus haustum. Nam in corporibus siue ęqualitate humorum ad pondus prędiris, siue ab ea qualitatum temperie haud multum deficiētibus docent philosophi, humores aqueos sanguini admixtos, à quibus suam sudor, & cętera huiusmodi originem trahunt, minimè prędominari, sed eam humorum sanguineę materiæ admisceri quantitatem attestantur, quę ad egregiè concinnādam humani sanguinis naturam, & conditionem exigi potest. Cùm igitur, vt ex ijs, quę alibi supra diximus de perfecta corporis Dominici constitutione, ac de magna effusi sudoris copia satis abundè mox dicturi sumus, humidi excremēti quantitas, quę nō modo ęqualitatis ad iustitiā, sed ēt tēperamēti ad pondus perfectionē attingebat, in Corpore Christi non magnę, immò perexiguę molis fuerit, certè Euthymius, & Theophylactus permixtum humido excremento sanguinem pepulisse Sacratam Domini naturam, fateri coguntur, neq; enim ex modica liquoris humidi substantia sic frequentes guttæ, neq; ex tenuibus guttis defluentes sudoris riui, neq; ex riuis tandem oriri poterat certum quoddam sudoris flumen, nisi liquidum humoris excrementum abundans sanguinis copia comitata fuisset.

CAP. VI.

Dissoluuntur Prioris sententiæ rationes.

Iam verò operę pretium est, vt eas soluamus rationes, quę pro opinione Theophylacti, & Euthymij allatę sunt. Ad primam.

Vera quidem, & simplex historica narratio ea est, quam

quam diuus Lucas adhibuit, nec nō etiam congruens eã est responsio, quæ verborum sono competit, ni tamen litterali, rectæq; expositioni materialis verborū sonus repugnet; haud tamen hinc colliges, quamuis ea phrasi vsus sit Euangelista, *& factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis*, eum non asseruisse secundùm propriam, & vsitatam verborum significationem sudorem Christi fuisse sanguineum, vt statim in explicatione secundæ rationis docebo.

Ad secundam.

Vox, *sicut*, non semper in vno, eodemq; sensu in Sacris litteris vsurpatur, nam sæpissimè nudam rei similitudinem significat, vt citata Genesis testimonia, & innumera penè alia declarant. Sed rursus voces, *sicut*, & *quasi*, de quibus eadem est ratio, non similitudinem, & conuenientiam solùm, sed ipsam veri speciem exprimunt; qua in re, fortassis, apud nonnullos obscura, exēplis vti possumus minimè obscuris. Esdræ enim secundo de quibusdam verum Dei timorem in se custodientibus dicitur: *Præcepi Hanari fratri meo, & Ananiæ principi domus Hierusalem; ipse enim, quasi vir verax, & timens Deum plus cæteris videbatur*; quo loci vox, *quasi*, loco verè, & propriè, posita est. Sed luculentiùs hoc traditur capite primo Euangelij Ioannis Apostoli, qui de verbo diuino, quod humanam carnē induerat, loquens, *Vidimus*, inquit, *gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis*, hoc est oculis ipsi nostris contemplati sumus gloriam, ac maiestatem veri vnigeniti à Patre descendentis, quemadmodum Catholica veritas, & Conciliorum definitio aduersus Arrium hæreticæ prauitatis assertorem decernunt. Cuius etiam signifi-

Sicut, & quasi, nō solum nudā similitudinē, sed etiā rei veritatem significant in Sacroeloquio.

Esdræ 2. cap. 7.

Ioannis 1.

significationis sine dubio est præsens Diui Lucæ auctoritas, in qua non obscurè vocabulum, *sicut*, eundem habet sensum, ac si dixisset, & factus est sudor eius naturales, ac veræ sanguinis guttæ.

De tertia ratione satis iam dictum est. Sed aliud accipe responsum; non inficior vocem, *sicut*, in citato Lucę testimonio similitudinis vim habere; similitudo tamen illa veritati sudoris sanguinei non officit, neq; enim ea erat Diui Lucæ mens, vt affirmaret, ità similem guttis sanguinis fuisse Christi sudorem, vt re ipsa ille idem sudor à propria, & vera sanguinis substátia deficeret, verũ similem fuisse litteris consignauit, quoniam etsi guttatim in terræ sinum caderet, illæ tamen sanguinis guttæ non perfectam guttarum formam, sed quandam imperfectæ formæ similitudinem tantummodo habebant; vt hinc videas Euangelistæ similitudinem non in sudoris sanguinei substantiam, sed potius in formam, & qualitatem quadrare.

Super quid cadat vox sicut, vt similitudinẽ significat.

Ex quo etiam ruit è fundamentis quarta ratio peripateticis suffulta præsidijs, quæ etsi alias vera sint, in re tamen nostra nihil habent virtutis, quoniam non eiusdem ad se ipsum, sed imperfecti ad perfectum est illa similitudo, vt ratio tertiæ solutionis explicat; non enim sanguis sanguini, sed forma formæ comparatur.

Ad vltimam. Sudoris sanguinei profusio, nec intellectu difficilis, nec creditu ardua est; potuit enim erumpere sudor vel supernaturali, diuinaq; ope ad cruorem hunc naturam Christi impellente, vt aliquibus visum est, vel certè, quod verius crediderim, naturali facultate, ità ut solius naturæ viribus è venis sanguis scaturiens,

turiens ad cutim vſq; commearet, vt latius poſtmodú demonſtrabitur. Quare cuicunq; adhærere volueris opinioni, clarè intelliges nulla neceſsitate compulſum ad figuram hyperbolicam confugiſſe Theophylactú.

DISPVTATIO QVARTA.

De ſubſtantiali ſudoris ſanguinei perfectione, ac de alijs quibuſdam dubijs ad ſudoré ſanguineú ſpectãtibus.

CAP. I.

An ſanguineus ſudor ſubſtantiali ſanguinis forma præditus eſſet.

PRIMI, quod in tituli principio diſcutiendum propoſuimus, ſenſus eſt. An fuerit perfectus, & perfecta ſubſtãtiali forma ſanguinis præditus ille liquor, qui è membris domini effluxit. Caietanus doctrinę ſuæ apprimè tenax tertia parte quæſt. 54. art. 2. ſanguineum ſudorem in horto effuſum impuri, incoctiq́. ſanguinis dũtaxat forma excelluiſſe docuit his verbis. *Ille, inquam, ſudor ſanguineus fuit humor ſanguineus adhuc crudus, hoc eſt non redactus adhuc perfectè in ſanguinem, qui eſt pars hominis, & huiuſmodi humor vocatur ſanguis nutrimentalis.* Ex quibus intelligitur Caietani placitum fuiſſe, Chriſti ſudorem ſubſtantiali ſanguinis perfecti forma caruiſſe. Ad hanc verò ſuam opinionem firmandam vſus eſt Caietanus ijs rationibus, quas alibi nos, cum ſanguinis

Caietanus.

nutri-

nutrimentalis naturam specularemur, latius in mediũ protulimus, quas iterum oppugnare non videtur necessarium, cum citatis locis huic muneri planè satis fecerimus. Opinamur enim cum communi fermè aliorum doctorum assensu, totum id sanguinis, quod ex afflicta Assertoris natura profluxit, eiusdem substantialis, perfectæquè sanguinis formæ particeps fuisse, qua ceteræ eiusdem Christi sanguinis partes præditæ erant, ijs ipsis rationum ponderibus ducti, de quibus perpetuam alibi rationem habuimus.

Num sudor Christi solo sanguine, an vero & alijs humoribus constaret.

Vtrum verò ille idem sudor ita totus sanguineę substantiæ fuerit, vt nihil omninò vel humidi excrementi, vel cuiusuis alterius humoris profluenti sanguini esset coniunctum; An potius cum sanguine aqueus humor simul decurreret, sic vt alter cum altero permisceretur; in dubium reuocari potest; præsertim cum controuersantium doctorum diuersæ, ac dissimiles esse posśint sententiæ. Nam Caietanus in Lucam cap. 22. etsi nõ inficietur aliquam sanguinis partem alijs permixtam humoribus in sudore Christi nequaquam defuisse, potisśimam tamen aliorum humorum, & insigniorem fuisse vim, & copiam docuit. *Erat enim*, inquit Caietanus, *corpus Iesu exhaustum, & magnitudo paśsionum pellens violentè sudorem, pepulit simul aliquid sanguinis deficiente sudoris materia*. In quam Caietani sententiam iuisse Franciscum Burgensem clarè ostendunt ea, quę scriptis consignauit, dum vim illius vocis, *sicut guttæ sanguinis*, expenderet. *Non quod non fuerint veræ guttæ, immo maiores; neq; quod non fuerit verus sanguis, sed quod non fuerunt veræ guttæ sanguinis, poterant autem tales vi-*

Caietanus

Franciscus Lucas Burg. In commentarijs in Lucam.

deri, quia erant tinctæ sanguine. Guttæ aqueæ erant, sed mixta sanguine. Magna aqua erumpebat è Christi corpore, & cum ea tenuis sanguis; sicq; sudauit sudorem aqua, & sanguine constantem, quamquã copiosiore aqua, quam sanguine. Quibus Burgensis verbis duo explicantur; alterũ vberiorem sanguine fuisse aquam in toto sudoris Christi profluuio; Alterum, vocabulum, *sicut*, veram, & propriam similitudinem significasse, quæ in eo sita erat, vt Christi domini sudor persimilis esset guttis sanguinis, non enim ex Burgensis sententia verę fuerant sanguinis guttæ, sed potius aqueæ fuerunt guttæ tenui quodam saluatoris nostri sanguine tinctæ.

Auctoris iudicium. Enim verò, quamuis Francisci Lucæ sententia rem, de qua in præsens agitur, apprimè explicet, atq; etiam aduersus Theophylactum, & Euthymium verum sanguinis liquorem in sudore Christi fuisse non obscurè declaret, haud tamen vndequaq; dictis, atq; sententijs Sanctorum Patrum, quos latè supra retulimus, conformis videtur, qui absolutè Dominicum sudorem sanguineum, & guttis sanguineis persimillimum appellant; vt hinc propterea negandum minimè videatur, (quod tamen Burgensis nõ concedit) propriè, & absolutè sudori dominico sanguineam conditionẽ tribui posse, absq; limitatione illa, qua vsus est Burgensis, dum nõ sanguineas guttas, sed aqueas rubro colore sanguinis tinctas appellat. Sed reuertamur ad contemplationem prioris dubij.

Alij enim recentiores Caietani, & Burgensis sententiarum approbatores fuêre hunc in sensum vocẽ, *sicut*, interpretantes. Particula, *sicut*, innuit Christum domi-

ſum non quidem purum ſanguinem emiſiſſe, ſed potius ſanguinem alijs humoribus permixtũ, factuſq; eſt, inquiunt illi, ſudor eius non iam verus ſanguis, ſed tantùm guttis ſanguineis non abſimilis, quoniam confuſam vna cum cæteris humoribus tenuis ſanguis erũpens habuit materiam, itaut maior humorum, quam ſanguinis eſſet copia. Sed & Nicolaus de Lyra ſuper eundem Diui Lucæ locum manifeſtiſsimè præſenti ſententiæ fauet hæc addens. *Fiebat, vt non ſolum humores exirent per ſudorem, ſed cum hoc aliquid de ſanguine ſudorem tingente.*

Nicolaus de Lyra.

Alijs tamen probabilius viſum eſt, ſudorem dominicum ſic maiori ex parte ſanguinea conſtaſſe materia, vt in ſanguine perpauca aliorum humorum quantitas reperiretur, quemadmodum frequentiſsima ſanctorum patrum teſtimonia oſtẽdunt, de quibus mox dicere incipiam, vbi hæ difficultates euacuatæ fuerint, quamuis hactenus pleraq; iam ſuperius allata ſint, quibus id familiare, ac conſequens eſt, vt ſudorẽ ſimpliciter, & abſolutè ſanguineum (hoc eſt ſanguinem modicæ aliorũ humorum materię permixtũ) à Chriſto effuſum fuiſſe dicamus.

De præſenti quæſtione dixerim, defluentem è porris humanæ Chriſti naturæ ſudorem ea ſanguinis copia abundaſſe, quæ, ſi humori aquoſo conferetur, vel æqualis, vel profectò nõ admodum fuiſſet inferior humido excremento, itaut æqua eſſet quantitas ſudoris, & ſanguinis, neq; enim aliqua probabilitate dignum videtur, quod ſecunda ſententia aſtruit, vt liquet ex eo, quòd ſanguineus ſudor Chriſto domino naturæ viri-

Authoris iudicium.

bus contigit, sicuti infra latius disputabitur, illud autẽ insitum corporibus à natura est, vt humorem in uenis receptũ, quem aquositatem sanguinis medici appellarunt, effundant; Præterea qua ratione dimanante è patefactis venis Christi sanguine, ne erumperet humor, potuit retineri; cum in ijsdem venarum conceptaculis vterq; insisteret?

Obiectio. Neq; dicas perfectissimam Saluatoris nostri naturam ijs caruisse excrementis, quæ in aqueum humorem facilè conuertuntur, quoniam insulsè id fateberis, nam sanguis Christi, quamuis excellentissimæ esset perfectionis, & naturæ, humore aqueo minimè vacuus fuit, quippe qui non modo perfectioni debitę sanguini non repugnat, verùm potius eidem mirificè congruit, vt omnes sanguinis humani naturam penitus nõ ignorantes vltrò fatentur, & concedunt.

Cum igitur è dominico corpore abundantissimus fuerit decisus humor, certè non minori abundantia tãtundẽ sanguinis venæ emiserunt, neq; enim humidum duntaxat excrementum se solo sic longos conficere riuos poterat, quales fuerant ij, de quibus anteà dictum est; relinquitur ergo, vt asseras non inferiorem in copia puro sudore Christi sanguinem fuisse, quem raptim per ora, manus, atq; membra defluẽtem ebibit terrę sinus.

CAP. II.

Aqua ne, an sanguis prius è corpore dominico fluxerit.

VTri autem horum, sudori ne prius, an sanguini è venis exeundi data est copia? Videbitur fortassis.

sis prior in fluxu fuisse humidi excrementi dimanatio; pellit enim in primis naturalis vigor à se excrementitias partes, dum timore concutitur, atq; nobiles, amicasq; naturalis cōstitutionis partes, qualis est sanguis, quoad fieri potest, sibi asseruat; prætereà subtilioris rationis, & naturæ est sudor; crassioris autem materiæ sanguis; atqui facilius, & expeditius, quæ tenuia sunt, quam quæ crassiora, ex apertis carnis humanæ porris dilabuntur. Palàm præsentem opinionem defensitauit Cardinalis Caietanus in suis commentarijs in Lucam cap. 22., dum propter defectum aquositatis sanguinis, vt ille loquitur, quæ penitus hausta fuerat è venis, aliquas sanguinis guttas effudisse Saluatorem docet; nam in huius doctoris via primo loco tota sudoris substantia, & mox suffectus in sudoris vices è corpore sanguineus succus processit. Enim verò Caietani sententię illud solummodò videtur aduersari, quod sacer Euangelij Lucę contextus mixtum cum sudore sanguinem erupisse innuit ijs verbis, quæ 22. cap. sic habent. *factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*; hęc autem cum accipienda, atq; interpretanda sint de tota copia, ac vna quauis parte sudoris à Christo domino profusi, apparet posteriorem non fuisse puro sudore sanguinem; aliter affirmari minime posset (quod tamen à sacra Lucę historia exorbitare videtur) primò profluentem mediatoris nostri sudorem sanguineum, aut sanguineis guttis similem fuisse, si priori loco emergens è corpore sudor omnis sanguinis prorsus expers fuisset.

Caietanus.

Cui sit difficultati obnoxia Caietani opinio.

Hoc vno firmamento permotus etsi ego non planè

putem

putem recedendum ab hac posteriori opinione, quæ ita docet simul,& semel ex patentibus corporis Christi receptaculis permixtum sudori sanguinem,& vice versa, sanguini vnitum sic profluxisse sudorem, vt non ita facilè oculorum obtutu, aut simplex sudor à sanguine, aut sanguis à puro sudore discretus discerni posset; nihilominus tamen non possum non approbare, quod subtiliter tradidit Caietanus, velut inferius manifesta ratione docebo, cum ad eam quæstionem deuenero pertractandam, in qua perquirendum est, miraculosumne, an naturale magis opus fuerit emissio sanguinei sudoris.

CAP. III.

Num Apostoli oculis dominicum sudorem contemplati sint; an potius facinus istud à Christo Domino sint edocti.

ILlud etiam non otiosè quæri potest, qua ratione potuerit ad apostolicas aures peruenire certa sanguinei huiusce sudoris fama, vel, vt melius dicam, certa, & infallibilis veritas; Nam etsi res sit certissima, certitudinis tamen huius euidens ratio non apparet; Etenim, vt taceam in præsens sanguinei sudoris effusionem noctu contigisse, quo temporis spatio per tenebras admirabilem patientis Christi sanguineam distillationem non licebat Apostolis intueri, illud silentio premere nõ possum, quòd Assertor noster, dum sudoribus madefiebat, solus nullis adstantibus discipulis, qui huius sudoris certam notitiã capere possent, semoto in loco degebat, & cum *processisset paululum*, inquit Sacer Marci cõtextus, *procedit super terram, & orabat, vt si fieri posset transiret*

Marci c. 14.

firet ab eo hora. Amplius adeò graui somno triũ Apostolorum oculi, quos secum ad vigiliam, & orationem elegerat, tenebantur, vt etiam presentes huiuscemodi nihil potuissent intueri. *Et iterum abiens orauit eundem sermonem dicens: Et reuersus denuò inuenit eos dormientes* (*erant enim oculi eorum grauati*,) tali pondere, vt non modo respicere non possent, sed nec etiam, vt statim subdit Matthæus, scirent, quid interroganti Domino responderent.

Matthæus cap. 26.

At inquies Christum post tertiò iteratas ad Patrẽ æternum preces, cum discipulos alto sopore oppressos surgere iussit, vt proditori secum obuiam irent, hoc inauditũ sudoris genus, quod passus fuerat, paucis verbis, quæ à Diuo Luca non exprimuntur, tribus Apostolis aperuisse. Sed excogitatam hanc difficultatis explicationem series historica non admittit, quæ expleta iam tertia orationis vice, Saluatorem proditoris duntaxat aduentum discipluis prædixisse refert, vt videre est Matthæi cap. 26. *Surgite eamus*, inquit, *Ecce appropinquauit, qui me tradet. Adhuc eo loquente. Ecce Iudas*, & Lucæ cap. 22. *Et ait illis, quid dormitis? Surgite orate, ne intretis in tentationem. Adhuc eo loquente*; ex quibus facilè intelligimus post tertiam Christi orationem, atque eiusdem à militibus peractam comprehensionem haud tantum temporis intercessisse, quod ad patefaciendum sudoris prodigium sufficeret. Affirmare prætereà Christum dominum huiuscemodi sermonem cum apostolis habuisse, quibus sudoris sanguinei veritas fieret in propatulo, atq; totum id sermonis miro prætermissum esse ab omnibus historicæ narrationis scriptoribus silentio,

est

est historicam Euangeliorum seriem, quę perfectissima est, imperfectam, atq; mancam declarare.

Auctoris cogitatio. Illud igitur verius dictu fuerit, huius sudoris sanguinei scientiam ab eodem Saluatore nostro hausisse Apostolos, postquam abolita morte Iesus apostolicis oculis contuendum se se multoties obtulit, nam cum quadraginta dierum spatio post gloriosissimam à mortuis resurrectionem, Christus dominus maximam rerum diuinarum, atq; cælestium arcanorum cogitionem Apostolis impertitus sit; hanc etiam miraculosam sanguinis profusionem eisdem commemorasse haud creditu difficile est. In qua ratione, etsi nihil aliud præter grauem aliquem, & nobilem auctorem cupiam, quia tamen ritè obiecta difficultas enucleatur, ea satis probabiliter teneri, ac defendi potest. Nisi fortè malueris hac alia responsione vti, quæ sic habet. Ea non erat, neque noctis obscuritas, neq; somni Apostorum profunditas, quę discipulis tanto fuerit impedimento, vt ex afflicta Assertoris nostri natura certam capere non potuerint sanguinei sudoris cognitionem, præsertim cum coram Apostolis totus sanguinolentus Saluator adfuerit; sed age, ne hæc respondendi ratio nostrum esse recens inuentum videatur, eam manifesto grauissimi patris testimonio communiamus, quandoquidem D. Cyprianus sanguineum Domini sudorem eo ipso mæroris tēpore haud ignotum fuisse Apostolis testatur expressissimis verbis. *Et te tristem vsque ad mortem præ nimia anxietate sanguineo sudore perfusus, coram Apostolis es professus*; cui Sancti Cypriani sententiæ non putamus satisfactum, si quis dicat, coram Apostolis quidem, quā-

D. Cyprianus ser. de passione Christi.

uis

s non cognoſcentibus ſudaſſe Dominum. Neq; e-
m ad veram præſentiæ rationem,de qua loquitur S.
yprianus, ſi propriè differere volumus,nuda exiſten-
a,ſeu coexiſtentia, vt dicunt, niſi cognitio addatur,
fficit, ſed omninò exigitur eorum, qui præſentes eſſe
cuntur, expreſſa cognitio, hinc enim eſt,vt rebus co-
nitione carentibus nihil propriè dicatur præſens; im-
nò, vt omnes fatentur, non ſufficit poſſe cognoſcere,
d neceſſe eſt,vt is,quo præſente res perpetrari dicitur,
ctu cognoſcat,cuius conditionis defectu facta,ſeu ge-
ta coram vel dormiente, vel certè non aduertente,non
licuntur facta coram illo, vt in lege coram, ff. de ver-
orum obligationibus habetur, *Coram Titio facere iuſ-
ſus non videtur eo præſente feciſſe,niſi is intelligat*; quæ om-
nia potiori ratione in re noſtra maius robur obtinent,
maximè cum aſſerat S. Cyprianus Saluatorem coram
Apoſtolis non obſcura ſanguinei ſudoris ſigna dediſſe;
quæ ſubitò vigilantibus Apoſtolis innotuêre.

Eſſe præſens quid iure dicatur.

An verò,quemadmodum in vltima,qua patrem Aeternum deprecabatur, oratione, globos ſanguinis emiſit Dominus; ita etiam ante Angelici vultus aſpectum hanc paſſus fuerit carnis fragilitatem, non curioſè tandem quæritur. Affirmat Burgenſis ſuper hoc loco ea perſuaſus ratione, quod inuicta Saluatoris fortitudine minimè dignũ videbatur,ſic demiſſo eſſe animo,vt etiã ſecutá iam angelica confortatione coram confortatore angelo hanc pateretur infirmitatis humanæ imbecillitatem; quin immo, inquit ille, non poſteaquam confortator Angelus apparuit, ſudauit ſanguinem, ſed potius verbis confortatus angelicis ceſſauit ſudare, ob

Quo temporis ſpatio Chriſtus ſudorẽ emiſerit.

Burgenſis in Luca c. 22.

illud consolationis subsidium, quod statim afflicta Saluatoris natura sensit.

Refellitur opinio Burgensis. Mihi tamen Burgensis sententia, quæ nonnullis magnoperè placuit, non valdè probatur, debili enim fulcro subnixa est; putauit siquidem Franciscus Lucas hanc domini luctam omnem ex mærore, & tristitia traxisse originem; quæ sicuti adueniente Angelo quieuit, ita pariter statim etiam sudor vi mæroris è corpore dimanans haud deficere non potuit. Hæc si vera, ac firma essent, lubens eius opinioni subscriberem, verũ quia, vt alias demonstrabitur, ex eo solùm capite sudor Christi non processit, propterea arbitror audita iam Angelica confortatione Christum Dominum prodigioso sudore fuisse perfusum, vti sacer ipse contextus innuere videtur, qui priorem sudore sanguineo angelicam pręsentiã fuisse testatur illis verbis. *Apparuit autem Angelus de cælo confortans eum, et factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis &c.*

DISPVTATIO QVINTA.

De sudoris sanguinei emissione.

CAP. I.

An miraculosè, & præter naturam sanguineus sudor è corpore dominico fluxerit.

NEC illa quæstio hoc loco pretermittenda est. An sanguinei sudoris profusio diuino supernaturalis virtutis auxilio peracta sit; an magis à naturalibus humanę Christi naturæ viribus effecta; quam nos quæstionem complurium doctorum

ctorum cauſa in præſens diſcutiẽdam ſuſcepimus. Etenim aliqui noua quadam, & apud eoſdem inaudita ſudoris ſanguinei ſpetie commoti vulgò miraculoſum, atq; prodigioſum fuiſſe Saluatoris noſtri ſudorem iactant.

Prima ratio. Quod hunc in modum etiam licet argumentari. Diuino non niſi miraculo illud fieri poteſt, quod aduerſus naturalem impetum, & inclinationem pati cogebatur Sacra Aſſertoris noſtri natura, atqui naturali propenſione non expellit, ſed mordicus retinet in venis ſãguinẽ ſui ipſius amica natura; ſãguineus igitur Chriſti ſudor miraculoſus fuerit neceſſe eſt. *Secunda ratio.* Deindè id naturale cenſeri debet, quod rei ſecundũ ſubſtantiã conuenit, hoc eſt, quod per ſe naturę ineſt, fluxus autẽ ſanguineus neq; humanæ Saluatoris naturæ ſecundùm ſubſtantiã debebatur, neq; eidem per ſe inerat, nam alioqui cæteris etiã hominibus, dominoq; ipſi multoties huiuſcemodi fluxus accidiſſet, ea ſiquidem ratio eſt eorum, quæ ſecundum ſubſtantiam Chriſto conueniebant. *Tertia ratio.* Amplius naturales hominis affectiones, & proprietates non ſemel, ſed iterum, atq; tertiò non in vno duntaxat homine, ſed in plurimis, ac fermè omnibus certa demonſtrant, atq; atteſtantur experimenta, at nullum vnquàm hominẽ, pręter vnum Saluatorem noſtrum, legimus fuiſſe ſanguineo ſudore madefactum; inſudant enim quotidiè plurimi hominum, ſed quis conſociatum cum humido excremento prodeuntem ſanguinem vidit? narrant quidem grauiſſimi ſcriptores pleroſq; vel breuiſſimo temporis ſpatio incanuiſſe, quamuis iſtud non adeò vſu tritum ſit, atque quotidianis comprobatum

experimentis, at nullus tamen auctor, cuius sit aliquod nomen, & pondus, sanguinem naturæ thesaurum, fuisse naturali impetu à natura depulsum, credere, aut experiri potuit vnquam; diuinam igitur vim eam fuisse, quæ è venis Christi sanguinem excedere coegit, fateri omninò necesse est.

Quarta ratio D. Hilar.

Quod non tantùm ratio docet, sed etiam Sancti Hilarij grauis confirmat auctoritas; etenim libro de Trinitate decimo, hunc sudandi modum planè naturales virtutis humanæ vires supergressum esse, docet in hanc sententiam. *Sudorem infirmitati nemo audebit deputare, quia & contra naturam est sudare sanguinem, neq; infirmitas est, quod potestas non secundùm naturæ consuetudinem gessit*: an locupletiores quæris authores? profectò omnium instar esse posset tanti, & tam insignis doctrina, & pietate patris auctoritas; quamquam etiam Venerabilis Bedæ ad idem faciat testimonium, quo ijsdem fermè Diui Hilarij vocibus eadem docuit opinionem *Nemo*, inquit ille, *sudorẽ hunc infirmitati deputet, quia & contrà naturam est, sudare sanguinem, neq; ad hæresim infirmitatis pertinere vllo modo poterit, quod aduersus hæresim phantasma mentientem profuit per sudorem sanguinis ad corporis veritatem.*

Beda Lucæ 22.

Secunda opinio.

Contraria tamen superiori sententiæ opinio alijs nec infimis, nec obscuris doctoribus arrisit; quæ docet naturalem fuisse sanguineum Christi sudorem, atq; adeò ex naturali causa, & principio profectum, vt nulla diuini brachij potestas, quę consuetum naturæ ordinem excederet, sudori sanguineo comproducendo præfuerit.

CAP.

CAP. II.

Auctori magis probata opinio.

DE tota hac controuersia quid ipse iudicij habeã, commode haud mihi videor posse explicare, ni prius aliqua de ratione, & natura miraculorum dicam. Sit igitur omnibus istud notissimum, tribus maximè modis contingere, aliquod facinus esse, posse miraculosum, nam vel perpetratum opus creatæ naturæ vires excedit ratione suæ substantiæ, vel ratione eius, in quo illud efficitur, vel demum ratione modi, & ordinis, quo perfici solet; qua in re exemplis periclitari oportet. Etenim miracula in triplici differentia posita sunt; quædam enim, etiam secundùm nudam substantiam considerata sic esse consueuerunt, vt nulla vel nobilissima creati artificis potentia effici possint, sed sibi poscunt immensam præpotentis Dei virtutem, qua producantur, atq; existere incipiant, cuiusmodi sunt corporum penetratio, atq; glorificatio. Alia miraculosa censentur, non quòd simplex eorum productio cuiuslibet rei creatæ virtutem anteuertat, sed potius quia illud, in quo opus producitur, virtute sibi connaturali alioqui eiusdẽ operis capax alias, nunc nouo vitio, aut defectu aliquo impotens, & incapax planè redditur; quo pacto in extrema seculi huius die redacta in cineres corpora miraculosè vitalem animam rursus in se ipsis fouebunt; nam licet rationalis animus, cùm primò creatus est, non miraculosè, sed naturaliter corpus proprium informaret, sequuta tamen semel corporis

Triplex est miraculorum ratio eruta ex S. Th. p. p. q. 105. a. 8.

Cur noua corporum, quæ interierunt, vita miraculosa futura sit.

ſui morte, non valet rurſus ſine miraculo illud ipſum corpus viuificare, ſiquidem dum è notis anteà membris rationalis ſpiritus ſecedit, eę diſpoſitiones, quæ naturali virtute, atq; amico nexu animam, corpuſq; inuicem copulata fouebant, corruptione intereunt, ex quo fit vt noua eiuſdem materiæ informatio ſupra naturalem corporis mortui facultaté euadere incipiat, atq; præter creatæ naturæ virtutem recenter corpus illud duntaxat ad nouam vitã reuocari poſſit. Tandem ſolẽt nonnulla eſſe hominibus miraculoſa ex eo ſolùm capite, quod vel minimo temporis articulo, vel alio quouis facillimo ordine id peragi cernimus, quod non niſi diuturno tempore, magnis non niſi laboribus, diligentiq; opera; ac ſtudio, ſiue natura, ſiue ars quælibet moliri, agereuè potuiſſet, vt accidit aliquandò, cùm præſentiam Deus ſuam oſtendens Sancti Caroli precibus graui morbo oppreſſis minimo temporis ſpatio exoptatiſſimam valetudinem elargitur.

De hac igitur tripartita miraculorum ratione illud nobis reſtat inueſtigandum, an aliqua harum rationũ in hanc præſentem de ſanguineo ſudore difficultaté cadat, in qua percunctamur, an miraculoſus, & ſupra naturalem Chriſti poteſtatem fuerit ſudor iſte ſine dubio admirabilis.

Sudor ſanguineus Chriſti naturali virtuti adſcribendus.

Et mihi ſanè allatæ partitionis naturam cõſideranti planè dicendum videtur, ſanguineum Chriſti ſudorem in nullam earum cauſarum, quibus miracula fiunt, ſed in naturalem tantùm Saluatoris noſtri corpoream poteſtatem conijciendum eſſe. Cuius quidem propoſitionis comprobandæ nõ alia aptior ratio dari poteſt,

quam

quam si ostendatur, nihil eorum, quæ miraculosis rebus communiter accensentur, in sudore sanguinis potuisse reperiri. Vt ergo à prima miraculi ratione exordiar, sanè arbitrari non possumus, miraculosam fuisse sanguinei sudoris profusionem ratione suæ substantiæ, & effectionis; quandoquidem liquor, quem patenti ore terra hausit in horto, vt latius anteà est declaratum, nihil aliud fuit, quam humidum excrementum vero cruori Assertoris nostri permixtum, quorum neutra substantia, aut effectio creatæ virtutis limites transcendit, vtraq; enim, & à natura procreari, & procreata solet conseruari. Neq; miraculum fingere licet in ordine, ac modo, quibus sudor profluxit, nam eum profluendi tramitem est secutus, quem siue concitata motu, siue feruida calore, siue perterrita metu corpora purum sudorem pandere consueuerunt, per apertos enim porros ex internis venulis ad externas corporis Christi partes solito gradu properauit sanguineus sudor. Neq; ad extremum sudor diuino miraculo adscribi potest ratione eius, in quo peragebatur; is enim erat Saluator, cuius sacra humanæ naturæ constitutio ad sanguinem profundendum non ex diuina tantùm Æterni patris prædestinatione, sed etiam ex naturali propensione aptissima fuit; pluribus enim constabat venis totũ Christi corpus pererrantibus, ex quarum hiatu sanguinem distillare, naturale fuit opus; in sudore autem Christi conseruantes sanguinem venæ patuerunt.

At oppones, nequaquam in eo sitam esse miraculi rationẽ, vt ex reseratis sacræ Christi naturæ venis cruor dilaberetur, quãdoquidem naturalissimum istud opus

est,

est, vt fluida sanguinis substantia se se ex patentibus receptaculis effundat, sed potius in eo positam esse miraculosi sudoris rationem asseres, quòd absolutissimi, atq; perfectissimi corporis adeò perfractæ, aut dilatatę venæ sint, vt crassa sanguinis substantia sibi apertum iter potuerit adinuenire. Sed perfacilis est responsio, siquidem nullum intercessisse singulare miraculũ, cum Christi Domini venæ apertæ fuerunt, vel ex eo conuincitur, quòd cum sudor nihil aliud sit, quam humidum quoddã excrementum, seu, vt ab alijs appellatur, quædam sanguinis aquositas, atq; in ijsdem venarum conceptaculis non secus, ac sanguis ipse contineatur, profluatq; naturali motu ex venis; potuit vtiq; naturaliter ex ijsdem reseratis venarum conceptaculis elabi cruor, maximè cum sanguinea Christi domini sũbstãtia subtilissima natura prædita foret, cuius id esse videtur peculiare, vt ex minimis quibuscunq; venarum rimis emicet.

Responsio.

Quid sit sudor.

Sanguis Christi tenuis naturæ fuit.

Quòd si rursus asserat quispiam, fore hinc, vt quemadmodum omnes, quotquot sudore perfunduntur, humidum pellunt excrementum, ita similiter sanguinis substantiam facillimi expellerent. Respondeo istud ex superioribus minime consequens esse, nam licet eundẽ planè habitationis locum colant sudor, & sanguis, exigaturq; venarum dilatatio, vt pars sanguinis aquosa effluat, ea tamen dilatatio, quæ sudori pellendo sufficiens est, ad fluxum sanguinis minimè prohibendum non valet, ab eam crassitiem, cuius particeps est sanguinis materia; quapropter ad emittendum sanguinem maior venarum reseratio exigitur, quam ea, quæ vulgò,

Cur sanguinem nõ sudent homines.

gò, & communiter in hominibus ſudore madentibus eſſe conſueuit, quo ex defectu omnibus ſudor, pauciſſimis verò ſanguineus ſudor accidit, quamquàm vlterius exigitur, vt, qui ſanguineo ſudore aſperguntur, rariſſimo, tenerrimoq; corpore, ac ſubtiliori ſint ſanguine, atq; vehementiſſimo animi ardore pulſentur, hæc autem omnia quoniam in Chriſto domino, dùm trepidabat, fuere, nullo negotio Sacroſanctum cruorem ex omnibus membris elicuerunt. Verùm, quia inuſitato ſudantium more erupit è corpore Dominico ſanguineus liquor, à pleriſq; miraculoſus, ac portentoſus is dictus eſt, non quòd verè, ac re ipſa veri miraculi conditiones, ac naturam ſortitus ſit ſudor; ſed potius quia vulgari prouerbio miraculum, ſeu mirabile illud appellatur, quod rariſſimè contingere ſolet.

Cur Christus ſanguineum ſudorē emiſit.

Cur appelletur ſudor Christi miraculoſus.

Ex his collige ſanguineum ſudorem naturales corporum vires nō excedere, ſi illę quatuor cauſæ adſint, de quibus iam dictum eſt, quarum illa potior cenſenda videtur, quæ venarum aperitionem operatur, de qua latius in ſequenti capite diſputabo.

Collige præterea alijs etiam hominibus ſudorem ſanguinis contingere poſſe, vt re ipſa nonnullis contigiſſe demonſtrabimus; oppoſitum tamen, & contrarium in communi vſu poſitum eſſe ob id, quod vix, ac ne vix quidem delicata adeò corporis conſtructio reperiri poteſt, quæ ſacratam Saluatoris naturam imitetur, & in perfectione, ac corporis temperatione adęquet. Quia igitur vel in ſubtilitate ſanguinis, vel in tenui natura, vel in animi motu, & incendio, vel in efficaciſſima apprehenſione, quilibet noſtrum deficit, propterea etiam

Quid requiratur ad ſudorē ſanguinis emittendū.

in ſanguinei ſudoris, emiſſione deficiat, neceſſe eſt.

Non me fugit tamen, alijs etiam de cauſis ſudorem ſanguineum competere poſſe hominibus, vt princeps Peripateticorum tradit Ariſtoteles libro de hiſt. animal. 3. cap. 19. in hanc ſententiam: *Si ſanguis immodicè humeſcit, morbus infeſtat; ſic enim in ſpetiem ſaniei diluitur, & adeo ſereſcit, vt iam nonnulli ſudore cruento exudarint*; & libro de partibus animalium tertio cap. 5. idem pertractans argumentum. *Iam*, inquit, *nonnullis accidit, vt cruentum quoddam excrementum ſudarent propter vitiatum corporis habitum, ſcilicet cum corpus laxum, fluxumq; eſſet; ſanguisq; præ cruditate humeſceret imbecillitate caloris, qui exiguus venulis incluſus concoquere non poſſit.* Hactenus ex Ariſtotele. Verùm ex nullis huiuſcemodi principijs, aut cauſis ſanguineus Chriſti domini ſudor ſuam originem trahere potuit, ſiquidem ille, de quo Ariſtoteles verba facit, vel ex deprauat ægroti corporis temperie, vel ex corruptis, prauiſq; humorum affectionibus naſcitur; quorũ neutrũ in humanã Chriſti naturam cadere potuit, quę perfectiſſima corporis temperatione, optimo habitu, ſecundaq; ſemper valetudine vtebatur.

Ariſtoteles

Ex nimio humore, & ex vitiato corporis habitu ſãguinis ſudor oritur.

Non ignoro pariter, alios à quodam ſerpente ſauciatos, qui à fluxu ſanguinis hæmorrhois appellatur, (vt auctoritate graues medici tradunt) ſudoris loco ſanguineam exudare ſolitos eſſe ſubſtantiam; at nullus neſcit, Chriſtum Dominum ab his naturæ incõmodis planè immunem fuiſſe. Quapropter minus prudenter facere eos arbitrarer, qui citatis philoſophi locis perſuaſi ex ſimili principio decurrentes Chriſti ſanguineas guttas

Morſus ſerpentis hæmorrhois ſanguineũ ſudorẽ promouet.

naturales fuisse contenderent, cum aliundè, & ex remotioribus naturę humanæ mysterijs sanguineus Christi sudor effectionem suam habuerit.

CAP. III.

Quibus rationibus probari possit, naturalem fuisse sanguineum Saluatoris nostri sudorem.

SAtius igitur sanguinei sudoris profusionem naturales corporis Christi vires non fuisse supergressam, sic liceat argumentari. Sudor Christi neque quãtum ad substantiam, & effectionem, neq; quantum ad corpus, ex quo dimanauit, neq; quantum ad modum, & rationem productionis miraculosus, aut portentosus fuit; naturali igitur non verò diuinæ, & supernaturali effectrici causæ attribui debet; quandoquidem præter tactas rationes, alia non potest esse ratio patrandi miracula, quæ iure optimo ad illas non reuocetur. Amplius ex Sanctis Patribus constanter sustinendum est, effusum in horto sanguinem clarum fuisse maximi angoris argumentum, & non obscurum interioris naturam Christi affligentis luctæ indicium, quod meo quidem iudicio naturalem Christi fuisse sudorem probat, nam si sudor ille dominicus magno non nisi intercedente miraculo contigisset, vt quid frustrà, & incassum hinc ingentem Saluatoris extitisse afflictionem argumentarentur Patres, cum, si ad miraculum recurramus, sanguineus sudor aut minima, aut planè nulla Saluatoris afflictatione emitti potuerit? ea enim,

Primatio. Secunda ratio. Sanguinei sudoris fons.

quę diuina virtus nullis adstricta naturæ legibus molitur, citrà omnem corporis molestiam; & dolorē ęquè commodè, ac cum molestia, & mærore contingere possunt. Ad hæc mira sanguinei sudoris effusio eà ratione, & via peragi debebat, quæ mentem, peculiaremq; Saluatoris nostri finem, cuius gratia sanguineo sudore perfundi voluit, infallibiliter astruere, ac sine errore aliquo confirmare posset, atqui finis sanguinei sudoris fuit clara humanæ naturæ demonstratio, vt infrà latius Sanctorum Patrum auctoritate patebit, naturali igitur assumptæ eiusdē naturæ facultate is liquor emanare debuit; secus enim nullum ad veritatem incarnationis obfirmandam erui posset argumentum, quandoquidem absoluta virtute ex ficta, & apparenti tantummodo natura humana comproducere, ac moliri idem Deus posset ad mixtum aquę cruorem. Deindè ex Aristotele sect. 5. problemat. *Lachryma sudor quidam est*; sed natura duce lachrimæ loco verus nonnumquàm cruor ex oculis erupit; hominum enim, Angelorumq; dominam, dum filij sui acerbissimo animi dolore plagas, & cruciatus defleret, sanguineas profudisse lacrymas, testis est grauissimus Theophyl., vt ex fragmentis eius in historiam passionis colligitur; sed quid ego antiquissima huiusce veritatis testimonia consector, cum nouum, ac recens superioribus nostri huius seculi annis certissimum nobis testimonium occurrat; quod à fide dignis memoriæ proditum est; nempè mulierem quandam proprio coniuge, ac marito orbatam, sic amaro fletu eius mortem prosecutam esse; vt decurrentes sanguineę ex oculis lacrymæ mulieris oculorum aciem, & pupillam

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Aristoteles proble. 35.

Quid sit lachryma.

Ex oculis Sanctissima Virgo sanguineas lachrymas effudit.

pupillam sic acriter perstrinxerint, vt deinceps naturali oculorum lumine, ac splendore fuerit destituta? Sic enim Conimbricensis Episcopus tradit in Lucam 225. tractatu; additq; facinus istud in Lusitaniæ regno accidisse; si ergo ad defectum succi lacrymæ naturali impulsu ex oculis prodijt cruor; quid erit causæ, cur deficiente sudoris Christi materia, sanguis naturali modo non procederet? certè nullũ efficax discrimen assignari potest, quo primum illud, non autem hoc secundum naturali hominis virtuti adscribatur, nisi fortaßè maluerit quis affirmare, (quod tamen à vero, & communi omnium doctorum assensu alienum est,) miraculosè etiam sanguinem ex Virginis Sacratissimæ oculis, & illius mulieris erupisse. Quòd si veræ, ac naturalis philosophiæ decreta attẽta animi cogitatione quis perpendat, ex re alioqui non dissimillima naturalem fuisse sanguinis Christi profusionem colligat, oportet. Nam si, vt est apud philosophos peruulgatum, tantus est naturæ impetus, vt aqua, etsi suapte natura terræ sinum irriget ob insitam ab orbis conditore Deo grauitatem, ima loca petat, & in inferioribus terræ visceribus conquiescat; ad superiora tamen loca euehatur, sui quodammodo oblita domicilij, & insitæ immemor grauitatis, quo derelictum ab aere locum repleat, ibiq; non secus, ac si elementi aeris proprietates à Deo esset mutuata, dimoretur; an non iurè erit affirmandũ sanguinem in Christi corporis venis clausum ad cutem vsq; Saluatoris ascendisse per apertas sacrati corporis latebras, quo id muneris obiret, quod erat à sudore perficiendum; ni totus iam tum sudor ex corpore dominico

Lusitana mulier sanguineas lachrymas effudit. vide Barr.

Quinta ratio.

Aqua sæpè sublimè fertur.

nico fuisset expressus? placet siquidem magnoperè, quod de Christi sudore subtilitèr, ac doctè tradit Caietanus, qui sanguinem loco deficientis sudoris ex Christi natura arbitratur dimanasse. In Lucam enim cap. 22. *Iesus*, inquit, *bonæ complexionis sudorem sanguineum emisit, sicut natura in parte generatiua deficiente semine ministrat sanguinem. Simili namq; modo deficiente aquositate sanguinis, quæ est materia sudoris, non nihil quoq; sanguinis emisit. Erat enim corpus Iesu exhaustum, & magnitudo passionum pellens violētè sudorem, pepulit simul aliquid sanguinis deficiente sudoris materia.* Sic Caietanus. Sed quid plura? an non etiam in lactentibus fœminis lacte deficiente sanguinem excuti, naturale est? quis igitur vnam sanguinei sudoris emissionem miraculosam appellare audebit; cum aliæ sanguinis profusiones ducem naturam sequantur?

Caietanus.

Deficiente lacte ex vberibus mulierum aliquando solet elici sanguis.

Obiectio.

At dices, reor, argumentationem illam ex naturali aquæ motu ductam, quo ad superna loca attollitur, vt in puteis quibusdā callido artificis opere confectis cernimus, ad rem nostram confirmandam parui esse ponderis; nam in sublime quidem erigitur aqua naturali impulsu ad eum finem, vt corporum seiunctionem impediat, ne sequatur in rerum vniuersitate vacuum, quod totis viribus refugit natura; at hoc tamen de sudore sanguineo non militat. Posteà etsi naturæ cōsentaneum sit, in hominibus immoderato libidinis ardore actis semine deficiente sanguinem excuti in illis ipsis corporis humani membris, quæ ad generationem natura comparauit, & amplius, esto sit naturale opus ex nutricibus fœminis sanguinem exhauriri, cum lactis

Nimium emungentes cur sanguinē eliciant.

materia

materia non sufficit; haud tamen est vnquam admittendum, naturali impulsu deficiēte sudoris materia defluxisse sanguinem, quandoquidem ex nullo homine sanguineum emanasse sudorē, aut litteris, aut memoriæ proditum est. Sed facilis est ad omnia ista responsio.

Nam verissimum quidem est, ascensum naturalis aquę effici solere, ne aliqua pars orbis vacua reddatur; at nihilominus, si philosophiæ decreta, rectamq; rationem consulamus, ascensus naturalis aquę id, quod persuadere studemus, manifestè docet, atq; conuincit; si enim in inferioribus hisce, ac ignobilioribus mundi corporibus, quę nullo inter se inuicem substantiali nexu copulantur, vt primùm corpus vnum ex naturali loco dimotum aliò concedit, protinus alterum natura iubēte in illius locum sufficitur, cur à fortiori, in omnium nobilissimo corpore humano, in quo miro naturæ artificio, & membra, & humores, atq; humorum excrementa sic perpolitè coniunguntur, vt substantiale, & perfectissimum corpus constituant, atq; componāt; cur inquam eodem, aut simili naturę impulsu humido excremento deficiente, retineri debuit sanguis, ne ex patefactis venarum receptaculis prorumperet? nam non modo ad prohibendum vacuum ex Christi corpore sanguineus sudor dimanauit, verùm etiam debuit naturæ impulsu se promere, ne vehemens ille motus, quo sacrata Saluatoris natura agitabatur, pulso iam omni sudore, proprio termino careret, quod procul dubio contigisset, si sudoris vices non subijsset sanguis.

Ad primū.

Quibus de causis sudor sanguineus è corpore Christi dimanauerit.

Secundum eadem facilitate, qua propositum fuit, diluitur; peto enim ab huius responsionis auctore, quid causæ,

Alphonsus Salmeron.

causæ quiduè discriminis afferri possit, quò probetur in Christo miraculosè sanguineũ sudorẽ, in lactẽtibus verò, & plorantibus naturaliter sanguinẽ emergere posse? mihi .n. quidem nullum huiuscemodi discrimẽ illuxit, immo nec illucescere posse videtur; nam cum in ijsdem venarum conceptaculis non secus lac, & lachrymæ, ac sudor, & sanguis reperiantur, potiorem videre nequeo rationem, cur si in lactentibus, & lacrymantibus naturali propensione, ita pariter in sudore madentibus, sanguinem decidi posse non concedamus.

Quòd si huius discriminis testem esse rerum omniũ procreatricem naturam afferat, qua vsu comprobatum est nonnullorum oculos sanguineis lacrymis, & quorundam etiam mulierum vbera sanguine maduisse; nõ verò homines (Saluatore excepto) sudore sanguineo esse perfusos; iam, vel me tacente, suæ infirmitatem sententiæ is patefaciet; quippe qui ad sui defensionem eis vtitur, quæ in quæstionem veniunt. Prætereà inualidam esse huius auctoris rationem nemo vereri poterit, qui ea meditabitur, quæ acuratè tradit Ioannes Maldonatus in Matthæum in hanc sententiam. *Audio de his, qui viderunt, & cognouerunt ante annos duos Lutetiæ Parisiorum, hominem robustum, & bene valentem audita in se capitali sententia sudore sanguineo fuisse perfusum.* Sic Maldonatus, cuius dictis planè indubitata fides tribui debet, cùm ob doctoris huius grauitatem, & auctoritatem, tùm ob certissimum huius eueni testimonium, quod etiam mihi omni studio, ac diligentia veritatem illius inuestiganti per litteras à viris fide dignissimis datas innotuit; anno siquidem millesimo quingentesimo

Ioannes Maldonatus.c.26.

Lutetiæ Parisijs vir sudore sanguineo maduit.

ſimo octuageſimo tertio plures tetris carceribus incluſi ſudore ſanguineo madentem virum conſpexere Lutetiæ Pariſiorum.

CAP. IV.

Refelluntur oppoſitæ opinionis argumentationes.

HÆc aſſertio, quę iam ſatis clara eſſe poteſt, etiam melius, & clarius ex ipſa difficultatum ſolutione poterit explicari. Prima argumentatio ſic eſt diſſoluenda. Quamuis ſibi libenter aſſeruet natura ſanguinem, eundemq; aliquandò contra naturalem appetitum cogatur effundere, vt in ſudore ſanguineo fortaſſis accidit, non propterea tamen ſanguineus ſudor miraculoſum opus putandus eſt; ſicuti miraculoſa lapidis motio minimè eſt cenſenda (quamuis naturali motu centrum petat) ſi ab aere, vel ab impreſſa virtute contra naturalem lapidis impetum celerrimo motu ſurſum pellatur; aliter conſequeretur neceſſaria ratione, aquam, quæ frigoris amica eſt, miraculosè calorem in ſe concipere, cum quotidiè calefit, quod eſſet ridiculum; quare propria ratio dignoſcendi miracula fuerit meditari, num in caſu noſtro aliquid ex triplici tacta miraculorũ rationę reperiatur; at quia nulla earum ſangineo ſudori adaptari poteſt, propterea naturalem fuiſſe ſanguinis ſudorem cogimur affirmare.

Ad prim.

Ad illud, in quo obijciebatur, naturale illud eſſe, quod per ſe ineſt, reſpondeo particulam illam, *per ſe ineſſe*, miſſis alijs modis, quibus iurè poſſet explicari, duobus maximè, qui ad rem noſtram faciunt, intelligi

Quot modis aliquid naturale dicatur.

posse; Nam vel, *per se inesse*, idem significat, ac illud, quod à philosophis dicitur, esse de substantia, & essentia rei, vel certè significat illud, quod non ex accidenti, sed ex cõmuni, & vsitato sudantium more hominibus inest; vtrouis modo Christi sudor accipiatur, haud fuit naturalis; non enim sanguineus sudor fuit de essentia Saluatoris, neq; eidem semper potuit conuenire; neq; hoc in sensu ea intelligenda sunt, quæ naturalem fuisse sudoris cruorem probant; exacta enim nimium, & maximè propria est hæc, *naturalis*, significatio: Quare alia est vocis huius, *naturalis*, appellatio, qua aliquid naturale dicimus, cum illud naturæ viribus efficitur, quamuis rarissimè fiat, quo in sensu propriè à miraculoso, & diuino naturale tantummodo distinguitur; sonatq; idem naturale, ac opus non miraculosum, nec diuinum; quippe quod solius naturæ viribus effici possit; in quo sensu nos hactenus sanguineum Christi sudorem naturalem fuisse defendimus; is enim ortum habuit, vt paulò post demonstrabimus, à causa tantùm naturali, quæ etsi Saluatorem ad effundendum sanguinem coegerit (ex quo, si scholæ termini spectentur violenta potius, quam naturalis iurè videtur appellanda) naturalis tamen, vt à miraculosa, & supernaturali causa distinguitur, tutò dici potest.

In quo sensu intelligi debeat Christi sudorẽ fuisse naturalem.

Ex his manifesta fit tertij argumenti solutio, nam cætera, quæ desiderari possunt, satis patent ex rebus in hac quæstione enucleatis.

Diui autem Hilarij auctoritas bifariam potest probabiliter explicari. Primò sanguineus Christi sudor non fuit infirmitatis, hoc est, impotentiæ, & coactionis;

nis;

nis; non enim ex imbecillitate, aut infirmitate naturali sic formidauit Assertor noster, tristitiaue est affectus, vt coactè sanguinem daret, sed liberè mœrorem, sanguinei sudoris remotem causam in se insurgere permisit; quo in sensu acceptum D. Hilarij testimonium non habet vim statuendi miraculosam fuisse sanguinis emissionem, sed probat tantummodò Christum dominum liberè timuisse, cum cæteri homines impendente mortis periculo naturali quodam instinctu timeant. Secundò, Mens S. Hilarij non fuit affirmare portentosam, atq; supernaturalem fuisse sanguinei sudoris profusionem, sed ei miraculum potius videbatur, Assertorem nostrum ex tam ingenti, atq; incredibili mœrore certam mortẽ non incurrisse; fortassis enim, inquiunt huius doctrinæ auctores, humanæ naturæ vires sic validæ esse nequeunt, vt cum tanto dolore vitam simul propagare possint; sed non negat, subdunt illi, D. Hilarius, quin admisso tali dolore naturaliter sanguis subsequatur. Alij audentiores fatentur, D. Hilarium oppositæ opinionis fuisse defensorem, atq; docuisse miraculosum fuisse sanguinis opus; Ego, vt lectorem meæ quoq; interpretationis participem faciam, (si ritè interpretationem aliquam admittere possunt citata Bedæ, & Hilarij testimonia;) censeo sudorem Christi non fuisse infirmitati adscribendum; idest Saluatoris naturali imbecillitati, timori, ac tristitiæ, tamquam proximæ causæ, & effectiuo principio tribuendum; non enim vel naturæ inbecillitas, vel timor, vel tristitia huiuscemodi prodigiosum effectum potuerunt operari, siquidem naturæ imbecillitati, & timori sanguinis expulsio re-

Bifariã D. Hilarij & Bedæ testimonia explicantur.

Auctoris interpretatio.

pugnat, cum naturali motu acta timore natura ad cor sanguinē vocet; ex quo clarè cognoscitur sudorē sāguineū nullo modo ex infirmitate naturæ Christi traxisse originem, cum is naturæ infirmitatem, dolorem, ac metum superet; cum igitur ex vna parte timentes, ac mœroris molestia oppressi sanguinē nullum soleāt profundere; & ex altera Christus dominus inter mœrores, & angustias fuerit abundantissimo sanguine perfusus; vti certissimum quoddam ex his collegerunt Patres illi argumentum, sanguinem Christi in horto profusum non fuisse timori, ac naturæ infirmitati tribuendum, sed sublimiori, ac nobiliori principio, & causæ, de qua latius mox edisseram, cum vnum nodū, qui adhuc restat, dissoluero.

Crassus ne, an tenuis fuerit sudor Christi.

Qui est huiuscemodi. Hactenus satis probabiliter ostēdimus potuisse tenuem sanguinem è venis per poros carnis Christi dimanare; atqui crassissimus fuit sanguis ille, qui distillabat (recenset enim Diuus Lucas guttatim cruorem dominicum decurrisse in terrā, gutta autem est crassioris formæ, ac densioris figuræ, vti clarius ex græco textu habetur, in quo sic est, & *factus est sudor eius, sicut grumi*, qui non tenues, sed crassas ex cōcreto sanguine guttas significant;) ergò non videtur alio, quā diuino planè auxilio cōtingere istud potuisse; secus enim, si ad naturalem humanæ Christi naturæ virtutem recurramus, hinc efficeretur ad effundendos sanguinis grumos planè necessariam fuisse omnium Christi venarum dilacerationem, atq; confractionem; cum qua dubio procul, & totus sanguis, & ipsa Domini vita euanuisset. At non modo tenuem fuisse prodeuntem

tem sanguinem ex corpore Christi, verùm etiam minutatim, sensimq; distillasse; arbitror, verùm quia emergētem e uenis sanguinem protinus foramina carnis excipiebant, in quibus crassus quidam humor reperitur, qui sanguini admixtus eum reddebat crassiorem; propterea diuinus Euangelista factum esse Christi sudorem, sicut guttas sanguinis, testatus est, & iurè, cum sanguis cuti adhærens, non secus, ac communis hominum sudor, in guttas conglobaretur.

Vid. Aristoteles sect. 5. problema. probl. 35.

DISPVTATIO SEXTA.

De vna sanguinei sudoris effusione.

CAP. I.

Quoties Christus sanguineum sudorem effuderit.

NVnc reuertamur ad enucleandam eam quęstionem, in qua, velut initio secundæ disputationis polliciti eramus, quęrendū erat, An semel duntaxat Christus, dùm in terram deuolutus, ac genibus flexis venerabundus Æternum Patrem sollicita prece exorabat, humorem sanguineum profuderit; an verò iterum, atq; etiam tertiò crassas cruoris guttas emiserit. Etenim solus inter omnes quatuor sacros diuini Euangelij historicos, solus, inquam, Lucas huiusce nobis nunquàm anteà cogniti sudoris meminit capit. vigesimo secundo sic scribens, *& ipse* [nimirum Christus] *auulsus est ab eis, quantum est iactus lapidis,*

lapidis, & positis genibus orabat dicens, Pater si vis transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum, & factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Ex quo Sancti Lucæ testimonio hæc, quę sequuntur, habemus. Primò longo temporis spatio vacasse orationi Christũ, hoc enim apertè significauit Lucas, cum inquit, & factus in agonia prolixius orabat; Tum postea Angelica præsentia, ac verbis itidem angelicis naturam Assertoris nostri humanam, quæ fermè omnibus destituta erat consolationibus, summaq; angebatur tristitia, subleuatam, atq; confortatam fuisse. Et tertiò tandem largè, ac abundè sanguineum sudorem profudisse.

Verùm enim vero ex his tribus, quæ indubitata esse arbitror, tria alia, quæ adhuc in obscurò latent, dubia exoriuntur; quot nimirum vicibus toto animi ardore orationi se se dederit Assertor; quoties Angelum confortantem sibi præstò habuerit; & quoties postremo totũ illius corpus sanguineo humore perfusum fuerit; hęc enim omnia ita in eadem radice nexa esse, vt alterũ ex altero colligẽdũ sit, videri fortassis cuipiam possent; quòd si verum foret, haud multo labore omnis difficultas euacuaretur; si namq; tertium illud, quod rem nostram maximè tangit, est ex primo cognoscendum, profectò non semel, atq; iterum duntaxat, verùm etiam tertiò Christus eandem carnis infirmitatem, qualis est fluxus sanguinei sudoris, passus esset; etenim disertis verbis Christi orationem, quam Diuus Lucas, quia in illa idem omninò semper à domino efflagitabatur, quasi

Prima ratio, qua ostenditur Christum ter sudore sanguineo fuisse perfusum.

quasi vnam,& eandem prolixam fuisse commemorat, Matthæus, & Marcus trinam fuisse narrant, *& progressus*, inquit Matthęus, *procedit in faciem suam orans, & dicens, &c.* & post, *& venit ad discipulos, & inuenit eos dormientes. Iterum secundò abijt, & orauit dicens, Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua, & venit iterum, & inuenit eos dormientes, & relictis illis, iterum abijt, & orauit tertio eundem sermonem dicens.* Idem etiam litteris consignauit D.Marcus, vt videre est cap.14. cuius verba cõsultò omittimus, quoniam eadem fermè sunt, ac illa D.Matthęi iam recitata. Ex quibus cõcludi facile posset trinam fuisse sanguinei sudoris emissionem; quod etiam alijs rationibus conuincitur.

cap.26.

Etenim noua hæc sanguinem desudandi species, nouusq; iste sudoris modus in Assertore nostro duntaxat fuêre ob summum animi angorem, quo premebatur, dum imminentem, immo pręsentem animo mortem intuens apertissimè, velut ob oculos ludibria, verbera, plagas, & omnẽ deniq; ignominiosissimę mortis sęuitiam meditabatur; at hęc omnia, quę ad sudorem sanguineum sacram Vindicis nostri naturam propellebant, ita meditanti Christo obiecta erant in prima,& secunda oratione, vti pariter in postrema Saluatoris deprecatione; ergo si viua futuræ mortis appræhensio tertia orationis vice, sanguineum sudorem elicere valuit, nulla poterit esse sufficiens ratio, qua eundem sudorem causare non potuerit illa eadem tenax, & immobilis diri cruciatus cogitatio, quam Christus dominus in prima, & secunda oratione habuit.

Secunda ratio.

Ad

libro ſententiarum, quas ex Sancti Auguſtini doctrina excerpſit, ſignificabat multiplicem martyrum ſanguinis effuſionem, *orans enim*, inquit Proſper, *Chriſtus cũ ſudore ſanguineo, ſignificabat de toto corpore illius, quod eſt Eccleſia, emanatura martyria*; pluries igitur exudaſſe Chriſtum craſſam ſanguinis materiam intelligendum erit; quandoquidem non ſemel ſtrenuiſſimi martyres in fidei Chriſtianæ teſtificationem ſanguinem ſuum glorioſiſſimè profuderunt.

D. Proſper in lib ſen. 68.

His fortè, vt opinor, tamquàm probabilibus coniecturis commotus quidam citati Diui Lucæ teſtimonij interpres concedi poſſe dixit, Chriſtum non in tertia modò, verùm etiam in prima, & ſecunda oratione ſanguineum ſudorem paſſum fuiſſe; Sed quia huiuſce ſuæ opinationis nullam affert rationem, qua variam hanc ſanguinis effuſionem Chriſto accidiſſe probet; propterea voluntaria potius, quam vera videtur illius opinio; Minus etiam mihi probatur, quod ſubdit, Chriſtum ter abſterſo ſudore confortantis Angeli miniſterio, ter ad diſcipulos redijſſe. Etenim quamuis tribus vicibus dormientes diſcipulos inuiſiſſe dominum concedamus, haud tamen ex ſacris litteris ſedulam hanc Angeli ſudorem abſtergentis operam habere, colligereve poſſumus, hoc enim nullus mortalium, niſi id cuipiam foret diuinitus patefactum, noſcere poteſt; quocirca huius doctoris ſententia eſt quidam potius pij meditantis animi fructus, quam probabilis, & vera huiuſce myſterij narratio; quorſum enim neceſſe fuit Chriſto ad diſcipulos redeunti ſanguineum ſudorem toties Angelum abſterſiſſe? equidem nullam huius rei arbitror afferri

Barradij opinio cenſuratur.

poſſe rationem , quę aliquã veri ſpeciem habeat ; immò, ſi in re graui leuibus vti liceret coniecturis , aſſererem Chriſtum dominum propriam naturam plurimo ſanguine aſperſam in primo,& ſecundo ad diſcipulos reditu illis obiecisse , vt hac ſpecie miſeranda Apoſtolos , qui carnis infirmitati ſuccumbentes graui ſomno erant oppreſſi , excitaret ad vigilandum , & orandum; quemadmodum paulò ante præceperat illis dicens, *ſuſtinete, hic,& vigilate mecum* .

Obiectio. At inquies ab Angelo humorem ſanguinis fuiſſe exſiccatum, vt extremo Aſſertoris mærori aliquod ſolatium adferret, cuius rei ſignum euidẽs eſſe poteſt,quod ne minimum quidem illius ſanguinis veſtigium in aliqua corporis Chriſti parte ſuperfuerat , vt ex eo colligere poſſumus,quod Ioannes,quem ſibi præ cæteris,vt in vigilia, & oratione duraret, aſſumpſit Ieſus,hoc inuſitatum ſudoris genus alto ſilentio pertranſijt .

Reſponſio. Verùm exiguam iſta fidem merentur; nam quod ad primum attinet,non erat Aſſertor noſter ſic animo cõſternatus , nec tanta corporis laſſitudine , tamquè debilitatis ſenſibus grauabatur,vt vel hoc perexiguo egeret Angeli adminiculo;ſi namq; viribus proprijs(quod maius eſt) ab oratione ter ſurgens , ſe ſe ad diſcipulos contulit; certè in abſtergendo ſudore angelica ſollicitudine, & opera haud illi opus fuerat . Secundum etiam non vrget; potius enim ratio illa probat Chriſtum dominum non prima , & ſecunda ſolùm , ſed etiam tertia orationis vice nõ ſudaſſe globos ſanguinis , quod prauitatem hæreticalem apertiſſimè redolet;& præterea ex allata reſponſione duo incommoda conſurgunt ; ſi

namq;

namq; sudorem sanguinis in Domini facie, manibus, & huiusmodi non fuisse in prima, & secunda oratione, ac propterea illum fuisse ab Angelo exsiccatum ex eo putandum est, quod nullam huius sudoris mentionem fecit Ioannes Apostolus, qui nō procul à Christo aberat, pari itidem ratione in tertia Christi oratione, huiuscemodi sudorem Christo euenisse, negādum erit, quoniā neq; de tertia oratione, sudoreue sanguineo aliquid nobis scriptum reliquit idem Ioannes Apostolus. Quare dicendum potius videtur (data trini huius sudoris hypothesi) quòd quamuis sanguinis sudorem & cognouerit, & obtutu etiam proprio aspectarit Ioānes, egregium tamen hoc, & admirandum facinus litteris nequaquam consignauit (à quo simul, & à Principe Apostolorum omnia didicerat Diuus Lucas,) propterea quod ab eodem rectè, & congruenter erat muneri huic satisfactum, priusquam Ioannes historicam narrationem ordiretur.

CAP. II.

Mens auctoris circa præsentem materiam.

EGo, vt alios meæ quoq; opinionis reddam certiores; vnica duntaxat vice ab afflictata Assertoris nostri natura sanguineum profluxisse sudorem arbitror; quam quidem sententiam omnibus Sanctorū Patrum votis comprobatam, & vnanimi interpretum fermè omnium asseueratione confirmatam esse, is dubio procul comperiet, qui in vigesimum secundum caput Euangelij Diui Lucæ Sanctorum Patrum commē-

tarios,& aliorum doctorum enarrationes, explanationes, sacri codicis concordias, & quæstiones illas, quas circa eam Euangelij auctoritatem excitãt communiter interpretes, legere non recusãrit; quem communem assensum nonnullis in præsentia, nec,vt opinor, planè inualidis rationibus probare constitui, vbi aliqua ad veritatem huiusce opinionis fulciendam annotauero.

Complures igitur diuinæ scripturæ interpretes nonnisi miraculo creatæ naturæ vires superante sudorem hunc alioqui memorabilem, tribuendum esse contendunt;quorum opinioni si assentirer,haud facili negotio possem difficultatis propositæ attingere rationem; Etenim quæ non seruatis naturæ legibus, omnipotens superni numinis virtus molitur, humana nequeunt ratione satis explicari; verùm quia existimo dubiam, & veritati etiam minimè congruẽtem opinionem eorum, qui in sudoris Christi perscrutanda materia solent ad miracula confugere,vt superius id ipsum quæstio excitata, planum fecit, ideo ex philosophicis disciplinis ad hanc veritatem demonstrandam sufficientem nobis segetem petendam esse satius fore duximus. Sicuti igitur humidi vaporis excrementum, quod philosophiæ parens Aristoteles sudorem vocat,à calore hominis interiori effici, ac peragi solet; ita nimia aeris intemperie, præcipuè quum viget frigus, comprimi, & ne effluat sæpè numero aut penitus impediri, aut certe retardari consueuit; quam ob causam, etsi humana corpora hyberno tempore,quam æstiuo abundantiori humido, constent, minorem tamen sudorem patiuntur, nec ita largis humectantur excrementis, externo enim frigo-

3. de partibus animal. lib. cap 5.

Cur hiberno tempore difficile erumpat sudor.

re, cuius peculiare munus est omogenea, & etherogenea congregare, humores quodammodo coagulari solent adeò vehementer, vt vix dissolui queant; ex quo fit, vt caloris naturalis victoria in pellendo è venis sudore longius protrahatur, si corpus illius, qui sudorem emissurus est, sub dio reperiatur; maximè verò si temporis nocturni iniurijs sit obnoxium; tunc enim contrarium caloris vitalis frigus cutis humanæ porros præcludens aditum sudori sic obstruit, vt longo temporis spatio, & valido sanè interclusi caloris impetu opus sit ad obstructa venularum, & porrorum corporis reseranda foramina. Verùm contingit aliquando, nec calorem, vel maximum, nec apertam corporis viam ad sudorem exterius propulsandũ sufficere; solet enim sæpè numero emisio sudoris ab alijs etiam causis impediri; inter quas nõ infimum locum tenet magna aliqua corporis, & animi perturbatio; hæc enim, dum imminentibus sibi malis occurrere studet, totum corpus humanum concutit, ac prosternit, tum vlterius vitales spiritus excitat, qui toto corpore diffusi, ac in eodem quodammodo retenti venas adeo replent, & inflant, vt exterius exire non patiantur humorem, non secus ac ab aëre in Clepsydra existente, ne ab eadem erumpat, coercetur, detineturq; aqua. Eo igitur temporis spatio, quo impeditus sudor effluere nequit, maior, ac abundantior interim efficitur; qui vbi primum relaxato spiritu liberum sibi aditũ adinuenire potest, per ampliora venarum corporis iam facta foramina, subito ac copiosè totus vndequaq; erumpit.

Perturbatio animi sudorẽ impedit.

Ex his ergo, quæ maiori ex parte nituntur auctori-

tati

Tom. 6. sect. 2. problematum.

tati Aristotelis, satis commodè explicari potest prçsens de sanguineo Christi sudore difficultas. Cum enim Assertor noster sub frigido Ioue oraret, grauissimaq; afficeretur mentis tristitia, non videtur potuisse in prima, aut secunda orationis vice sanguineum profundere sudoré, non modo ob nocturni intemperiem aeris, verùm etiam ob grauissimum mortis horrorem, quo vitales spiritus commoti venas illius sic inflarunt, vt omnia sacrati corporis foramina comprimerentur; sudorq́; alioqui ad effusionem expeditus erumpere nõ valeret. At verò quia tertia orationis vice Christus dominus spreto fortiter acerbæ mortis horrore pristinam animi hilaritatem recuperauit, acerbosq́; futuræ mortis præconceptos animo dolores mitigauit, victrice charitate, relaxatisq; (si ita loqui fas est) commotis spiritibus, ad extremum liber aditus humori diu retento patuit; ex quo velut irriguus quidam fons sudoris sanguine per mixti erupit. Quocirca sanguineo Assertoris sudori id accidit, quod riuo nonnumquam occurrere solet; nam si forte is ita detineatur, vt cursu suo carens sistat, interclusas aquas mirũ in modum auget, easq; sinu suo colligens mox ablato repagulo copiosissimo aquarũ fluxu in subiacentem planitiem sic acriter effundit, vt nullo negotio obuias sibi terræ partes irriget. Sic cum humana Christi natura vehementiori quodam mærore angeretur, vitales illius spiritus vndequaq; circũueniebantur, atq; coërcebantur, ex quo venæ sudorem in se continentes non mediocriter inflatę tumescebant, vnde fiebat vt nulla ratione è venis humor se educere posset; at vbi per spiritus iam remissi libertatem (quod solummodo

Ratio prima, qua Christum tertia orationis vice tantùm sanguineum sudasse probat.

modo in tertia oratione contigit) ſanguineus humor exire potuit, maximo quodam impetu ex patefactis omnibus corporis partibus per manus, caput, & quot quot erant Aſſertoris noſtri membra, fortiter in terram cucurrit.

Secunda ratio.

Febri laborantes cur vigente febris violentia non ſudent.

Porro hæc ratiocinatio mihi fit quoq; ſimillima vero, ac etiam propemodum certa ex vſu eorum, qui magna febrium violentia correpti, vigente atq; perdurante nimia caloris febris exuberantia, æſtuq; maximo emittendi ſudoris vtilitate potiri non poſſunt, quouſq; mitior febris reddatur, quę vbi feſſos ægroti artus tam acriter torquere ceſſauit, tunc maximè impeditus anteà ſudor ſe ſe ex corpore educens profluit.

Tertia ratio.

Præterea ſudor ex corpore Aſſertoris proſiliens fuit copioſiſſimus, vt diuinus Euangeliſta teſtatur; decurrebat enim in terram more labentis riui, ſed fieri minimè poterat, vt adeò abundans ſudoris copia iteratis vicibus è corpore Domini flueret, quin exhauriretur, atq; exſiccaretur omnino humor maximè, ad propagandam vitam neceſſarius; non potuit igitur Chriſtus in prima, & ſecunda orationis vice ſanguineis ſudoribus perfundi citrà certum mortis exitium.

Quarta ratio.

Amplius corpus Saluatoris delicatiſſimę fuit conſtitutionis, & optimæ temperationis, quæ modicam ſudoris materiam ſanguini admixtam habuit. Quo poſito ſic ratiocinari poſſum, omnes theologi rectè ſentientes norunt Chriſti ſudorē non fuiſſe purum humidi excrementi liquorem, ſed potius cum ſudoris materia ſanguinis multum fuiſſe copulatum; ex quo fit vt toties non potuerit ſudoris infirmitatem pati Dominus; neq; enim

Aristoteles lib. de hist. animal. c. 17.

enim Saluatoris animus post tantam sanguinis effusionem degere potuisset inter mortales, cum teste Philosopho, *si multum sanguinis effluat anima, deficiat, si verò nimium, vita intereat.*

Quinta ratio.

Amplius ea est sudoris proprietas, vt quo maior is fuerit, maiorem pariter in corpore exudantis languoré, ac quendam membrorum torporem efficiat, quemadmodum docet Aristoteles sectione secunda problematum adhunc modum scribens. *Qui autem mouet sudorem, labefactat, confunditq; habitum corporis, atq; etiam laxiorem, quam conueniat, habitum reddens simul, & intimum calorem educit, diminuitq;, vt non æquè gelido cælo possit resistere, & humor externus expeditius se corporibus inserit, cum laxiora iam foramina propter sudationem habeantur.* Hæc Aristoteles, cui adhęrens subdo ipse à minori ad maius huiusmodi argumentum; maioris est detrimenti sanguineus sudor, quam sit simplex humidi liquoris excrementum; atqui nuda sudoris materia vitiat corpus; exterminabit igitur, dissipabit, atq; corporis constructionem demolietur penitus sudor sanguineus toties repetitus, tam grandis, ac sub frigido aere profusus. Nisi, vbi minimè opus est, in hac re miraculum fingere velis.

Aristoteles probl. 43.

Vltima ratio.

Adijce tandem, vt cætera taceam, trinam sanguinei sudoris effusionem haud Assertori conuenisse, qui cum in rebus aduersis excelso, magno, fortiq; animo semper fuerit, in hac ipsa sudoris occasione à se ipso dissidens, secumq; discordans humili, demisso, languidoq; nimium animo sic extitisset, vt non vnica, quæ cogente carnis, qua erat circumdatus, infirmitate, vitari

tari difficile potuit, ſed denuò atq; tertio iterata angelici ſpiritus conſolatione illi opus fuerit.

CAP. III.

Oppoſitis rationibus occurritur.

PErpendamus modo adductas ſub initium quæſtionis contrarias rationes. Et quò ad primum equidem arbitror dubiam, immò fallacem eſſe viam, atq; rationem illam effuſionis ſanguineæ numerum inueſtigandi varias orationis Chriſti vices perſequendo, etenim vt argumentatio allata aliquam ad intentum contrariæ nobis ſententiæ ſtabiliendũ, vim habere poſſet, ab eodem principio, nec diuerſo fine duo illa ſuam trahere deberent originem, quod tamen non contingit; ſæpius enim in orationem incubuit Aſſertor, vt ſuo nobis exemplo certum tribulationis perferendæ commonſtraret præſidium, quod eò firmius redditur, quò ſæpius repetitur, at vnica tantum vice ſudorem dedit, vt indiuiduam naturæ aſſumptæ exiſtentiam oſtenderet, quidquid mentiatur impius falſorum dogmatum proſeminator Manichæus. Nec in cauſa huius ſudoris effectrice oratio, & ſanguis dimanans conueniunt, vt mox demonſtrabitur. Nec ſuffragatur aduerſarijs corroboratio illa ex Sancti Lucæ cap.22. petita; ille ſiquidem clarè diſcrimen numeri, & multiplicitatis orationis à ſudoris ſanguinei numero nobis declarauit, cum Dominum prolixius oraſſe, hoc eſt ter eandem penitus orationem pronunciaſſe teſtatur, poſt quod temporis ſpatium, vt egregiè idem aſſerit, *factus eſt ſudor eius,*

Cur ſæpius Christus orauerit.

Cur ſemel ſudorem emiſerit.

ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

Barradius.

Ad ſecundam; quamuis nonnullis recentioribus ſacri eloquij expoſitoribus non diſpliceat Cornelij Ianſenij viri doctrina, ac morum grauitate præſtantis opinio; qua putat ter in ſplendida, præſtantiq; forma ſe ſe corporeis Chriſti oculis aſpectabilem præbuiſſe Angelum, ſic enim in Euangelica concordia ſcribit. *Credi poteſt in ſingulis tribus facta orationibus; vt ſimpliciter hinc intelligamus orationis fructum ſignificatum, nimirum quod, etſi non impetremus, quæ precantes petimus, conſequi nos tamen ſemper à Deo ad ferenda mala conſolationem, & fortitudinem;* Mihi tamen cum communi fermè aliorũ ſcriptorum ſententia non arridet Cornelij opinio, ſed in poſtrema duntaxat Chriſti oratione ad conſolationem deſtinatum fuiſſe ab Æterno Patre Angelum putarim, cuius quidem meæ opinionis fundamentum ex vltimo aſſertionis ſuperius declaratę argumento colligendũ eſt.

Ianſenius num 138 cõmentar.

Semel duntaxat Chriſto oranti conſolator Angelus ad fuit.

Tertiæ rationi ſic videtur ſatisfaciendum; Chriſtus perfectiſſima animi ſui præconceptione in duabus primis orationibus æquè, ac in tertia clariſſimè omnia intuebatur, neq; aliquod in mentis cogitatione diſcrimen poterat reperiri, quandoquidem omnia erant Domino cogitanti paria. Verùm nulla facta ſiue in Aſſertoris appręhenſione, ſiue in rebus à Chriſto planè cognitis, penituſq; perſpectis varietate, varius tamen, & diſpar męroris exitus fuit. Nam (ſi alios audiamus) in prima, & ſecunda Chriſti domini precatione, quia triſtitia, qua cor Aſſertoris interno animi ſenſu grauiter torquebatur, non adeò vehemens, atque valida fuit, vt humidum liquorem è venarum cauernulis pellere poſſet, idcircò

circò ſudore ſanguinis primę, ac ſecundæ Chriſti preces caruerunt; at verò quià poſtrema orationis vice maximum Chriſti mæror habere cæpit incrementum, proptereà prodigioſum ſanguinis ſudorem vnaquæq; corporis Domini pars prodidit. Verùm quia non puto, excreſcétem doloris, & triſtitię magnitudinem potuiſſe corpus Saluatoris ad copioſum ſanguinis liquorem effundendum impellere, vt latius ſuo loco oſtendam, arbitror nec prima, nec ſecunda orationis vice ideò ſudaſſe Dominum, quoniam venæ impediebantur, ne collectum iam diu in ſe ipſis humorem exhalare poſſent toto illo primæ, & ſecundæ deprecationis ſpatio.

Ad quartam igitur dico triſtitiam, qua ſemper tribus orationis vicibus natura Chriſti imbecillis afflictabatur, veram ſanguinei ſudoris effectricem cauſam non fuiſſe per ſe, ſed tantùm per accidens, & ſine qua non, vt loquuntur philoſophi, cauſam enim ſudorem ſanguinis phyſico attingentem influxu in corporibus bene valentibus in calorem hominis naturalem arbitramur eſſe conijciendam, qui in poſtrema duntaxat ſupplicatione ad ſudorem profundendum ſufficiens fuit ob tactam in explicatione aſſertionis noſtrę rationem, de qua poſtmodum ex profeſſo, ac ſeparatim peculiarem quæſtionem excitabo, in qua ea omnia, quæ huic noſtræ in tranſcurſu tactæ opinioni facere poſſunt difficultatem, ad iudicij trutinam reuocabo, ac de medio auferã omnes, quos in præſentia intactos ſcrupulos relinquo.

Triſtitia non fuit cauſa proxima ſanguinei ſudoris.

Vltima ratio ſic erit diſſoluenda. Ni prorſus inconſiderate Diui Proſperi adducta auctoritas perpendatur, ex eadem ipſa deductæ argumẽtationis declaratio erui-

tur. Habet enim ita Prosper. *Orans cum sudore sanguineo significat de toto corpore illius, quod est Ecclesia, manatura martyria*; ex quo testimonio illud solùm intelligi potest, quod quemadmodū ex omnibus corporis Christi partibus sanguis manauit, ita ex toto Ecclesiastico corpore consurgent martyres, id quod etiam manifesta ratio conuincit; Nam si in sensu ab ijs, qui nobis in hoc aduersantur, intellecto prędictum Sācti Prosperi testimonium acciperetur, hinc (quod nullus vel leuiter theologicis imbutus disciplinis ausus est opinari) efficeretur, vt non tertia tantùm, sed innumeris penè vicibus sanguineum sudorem profudisset Dominus; quandoquidem ex omni fidelium cętu, tot hominum, mulierumq; millia ad fidem Christi astruendam, atq; defendendā sanguine suo gloriosè terrę sinus irrigarunt.

CAP. IV.

An omnes æqualiter corporis Christi partes sanguineum sudorem passæ fuerint.

DVo in pręsens inuestiganda sunt. Vnum quod adhuc non satis liquet, Nempe an vnumquodq; corporis Christi membrum sudorem sanguineum profuderit. Alterum. Num pares fuerint humanę Christi naturę partes in effundēda sudoris substantia; de vtroq; enim non temerè quęri potest. In cuius rei explicationem, quid meo occurrat animo, nunc aperiam.

Verùm illud in primis, quod alibi exactius persecutus sum, esse certum statuo, hanc sudoris Christi operationem

tionem supra communem sudantium consuetudinem peractam, supra naturam tamen nequaquam fuisse, vt hinc cognoscas eam non diuinis adscribendam esse potestatibus, sed potius humanis assignandam esse virtutibus; quę sudorem sanguinis rectè valuerant è venis Christi elicere.

Hoc igitur animaduerso, non omnes naturę Christi partes sudorem suppeditasse sanguineum dicere posset quis probabilissimum fieri ex eo, quod in quibus viget agonia, quam latinus interpres trepidationem appellat, haud consueuerunt in omnibus membris talem experiri carnis passionem, vt acerrimus rerum naturalium perscrutator Aristoteles testatur tom. 6. suorum operũ sectione secũda problem. nu. 31. non potuit igitur Christus trepidans ex omnibus corporis partibus sudorem emittere. Aristotelis verba, quę rem nostram diligenter explicant, hîc apponam; Etenim quęrens, cur trepidantes, seu graui metu perculsi nequeant facie, sed pedibus tantùm sudare. Cur, inquit, *pedes in trepidatione sudant, & non facies, cum in muneribus vitæ omnibus, vt facie maximè, sic pedibus minimè sudemus? An quia trepidatio metus quidam super re inchoanda est, metus autem refrigeratio partis superioris est? Quam ob rem facile quoq; pallent, qui trepidant, pedibus item sollicitantur, & palpitant; sic enim trepidantes homines faciunt, seq; quodammodo exercent; quapropter ea ratione, parte sudare solent, qua laborãt; manus etiam assolent perfricare, & se modo inflectunt, modo extendunt, etiam sæpè exiliunt, neq; etiã vnquàm quiescunt, sunt enim exciti, propensiq; ad negotium, quoniam calor eorũ se collegerit in pectoris loco, qui corpulentior est; quamobrem undiq;*

Aristoteles.

Trepidantium natura ex Aristotele.

vndiq; cum eo ipso calore, tum sanguine turgescente efficitur, vt motu vario, crebroq; agitentur; sed pedibus maximè insudant, quoniam pedes perpetuo tenentur labore, cum cæteræ corporis partes quietem consequi per situs mutationem motionisq; possint. Hactenus Aristoteles, cuius si opinio (quemadmodum omnes palam asserunt) rationi consentanea est, probat non obscurè, Christum ex aliquibus duntaxat membris sudorem profudisse, siquidem ille tempore morti præuio ea perturbationis specie tenebatur, quam Aristotelis expositores trepidationem, sacræ vero scripturæ interpretes, agoniam appellant, cuius trepidationis illud peculiare est, vt sudorem à facie, & omnibus ferè alijs corporis partibus erumpere non permittat.

D. Bernardus. Possum eandem sententiam egregio Diui Bernardi testimonio confirmare, is enim sermone tertio de Dominica in ramis palmarum nobis hæc scripta reliquit. *Non solis oculis, sed quasi omnibus membris fleuisse videtur, vt totum corpus eius, quod est Ecclesia, totius corporis lacrymis purgaretur*, ex qua auctoritate hoc argumentum colligi potest. Christus dominus non ex omnibus absolutè corporis sui partibus, sed quasi omnibus hunc edidit humorem, fuerunt igitur aliquæ partes, quę hac sudoris profusione caruerunt.

Adde tandem satis non posse intelligi, ne dum credi, hunc sudorem ex omnibus partibus erupisse, nam ex quo se se loco eduxit humidum excrementum, ex eodē certè loco plurimus, atq; copiosissimus sanguis manauit, qui si ex omnibus, & singulis membris profluxisset, iam non guttę sanguinis, ceu meminit Diuus Lucas,

sed

sed magnum quoddam veluti sanguinis flumen extitisset, quod procul dubio tenerrimam corporis Christi carnem venas, totamq; naturæ constitutionem dilacerasset.

Verùm contrariam superiori sententiæ opinionem verissimam arbitror, ad quam persuadendam, si aliæ mihi non suppeterent rationes, satis, meo quidem iudicio, esset argumenti, quod ea sit omnibus omnium doctorum calculis approbata, & à doctis, pijsq; viris tradita; ad quorum auctoritates, & dicta recensenda, quoniã longiori oratione opus est, ideò huius reĩ studiosus lector scripturæ, & Patrum testimonia super c. 22. Lucæ perquirat; ego enim vnica Sancti Prosperi sententia, quæ instar omnium esse poterit, præsentem assertionis meæ veritatem cõmuniam. *Orans enim*, inquit Prosper in sententijs ex Beati Augustini doctrina exceptis, *Christus cum sudore sanguineo significabat de toto corpore illius, quod est Ecclesia, emanaturas martyrum passiones*; cuius testimonij, vt verba illa, *de toto corpore*, indicant, verus, & germanus sẽsus est; ex vniuerso corpore Christi mystico, hoc est ex omni fidelium cætu manabunt martyres, quoniam verum, & naturale Assertoris corpus vndequaq; sudore sanguineo perfusum est.

Prosper. sent. 61.

Ad est quoq; huic opinioni valdè probabilis ratio; nam sanguinis sudor nõ potuisset in terram defluere, vt scribit Lucas, nisi in magna vi, ac copia fuisset, magna autem quantitas sanguinis omnes corporis partes, ex quibus distillaret, necessariò postulabat; etenim cum sudor esse nequeat in humano corpore absq; venis, in quibus vnà cum sanguine quiescit; (humidum enim

excre-

excrementum nihil eſt aliud, quam pars quædam ſanguinis aquoſa) venæq; non omnes in vna tantùm corporis determinata parte ſitę, ſed per totam corporis ſubſtantiam diffuſæ ſint; profectò vt certiſſimum arbitrari debemus omnes ſacratę Aſſertoris naturę partes calefacto iam corpore, ac porris venularum omnium patefactis vndequaq; ſanguineum liquorem dediſſe; & hęc ratio in re vulgatiſſima ſufficiat.

CAP. V.

Quæ ſit vis rationum contrariæ opinionis.

NVnc expendamus teſtimonia eorum, quos paulo ante teſtes aduerſus opinionem noſtram adduximus. Et primum quidem Ariſtotelis teſtimoenim nihil oppoſitę nobis ſententię prodeſt, illud enim probat id etiam, quod concedere nolunt, nimirum pedes, vel ad ſummum, manus etiam Chriſti ſudorem ſanguineum poſſas eſſe duntaxat, quod abſonum, & falſiſſimum eſt. Quare problema Ariſtotelicum de illis ſolummodo trepidantibus accipiendum eſt, qui ſubito, & inopinato metu perterriti huc, atq; illud diſcurrunt, ſoliſq; pedibus, qui motu incaleſcunt, inſudare; ſolent, quod Domino non accidit; non enim eo timore trepidabat Chriſtus, de quo philo ſophus loquitur; ſed potius factus erat in agonia, hoc eſt in mętore, & anxietate, horroreq; pergrandi, quo corripi conſueuerunt homines graui vrgente periculo; maxime verò impendente certę mortis neceſſitate, qui horror non membrorum exteriorum exercitatio, ſeu commotio eſt;

ſed

ſed interna ſentientis partis afflictio nullam in externis membris motionem efficiens; ex quibus ad argumentum reſponderi poteſt, ac negari idem eſſe agoniam, de qua Sanctus Lucas, & trepidationem, de qua Ariſtoteles loquitur; quare licet tantùm è pedibus trepidãtium erumpat ſudor, in agone tamen perculſis non in pedibus ſolùm, ſed etiam in membris omnibus ſudor concedi poteſt.

Quòd ſi inſiſtant nos vrgere, contendentes Chriſti agoniam non aliud eſſe à trepidatione, de qua edifferit Ariſtoteles; dicere poſſumus ſecundò, Chriſtum dominum, vti ſuprà vſitatum ſudoris modum veram ſanguinis ſubſtãtiam emiſit inter trepidandum, quod alijs ſimili metu agitatis haud ſolet accidere, ità ſimiliter non in pedibus tantùm, ſicut cæteri faciunt, verùm etiam in reliquis corporis partibus ſanguinis ſudorem paſſum eſſe, cuius reſponſionis aſſignabo rationem, cum turſus de ſudore Chriſti ſermo inciderit.

Secundum verò opinioni noſtræ nõ officit, illa enim Diui Bernardi auctoritatis particula, *quaſi*, numerum partium corporis non minuit, ſed ſtatuit potius, ſic vt mens illius fuerit, affirmare Chriſtum non oculis duntaxat, ſed verè omnibus membris ploraſſe, in qua ſignificatione vſurpatam eſſe paſſim in diuinis litteris, ſanctiſq; patribus particulam, quaſi, reperio, vti ſuprà latius dictum eſt.

Tandem ex huius opinionis illuſtratione ſatis patere arbitror, quod pro inconuenienti inferre ſtudet vltima argumentatio, id maximè conueniens, ac neceſſarium fuiſſe; nec tamen grandis illa ſudoris ſanguinei copia

nobile corporis Christi ędificium funditus euertere, aut demoliri potuit; quoniam multò maior, & abundantior sanguis in venis Christi iterũ in alijs cruciatibus effundendus remansit, quam fuerit is, qui è venis, & arterijs domini in vltima Christi ad Patrem prece effusus est. Et hæc de primo quæstionis membro sufficiant.

CAP. VI.

Quænam membra Saluatoris abundantiorem sanguinis sudorem profuderint.

QVod verò ad secundum spectat in titulo capitis superioris propositũ. Credo equidem inęquales membra domini tulisse sanguinis effusiones, itaut aliqua corporis Christi membra plus; aliqua minus sanguinis ad noxas hominum abolendas dederint; quæ autem peculiariter ea fuerint, quæ plurimo, queq; minimo sudore aspersa sint, colligi posse videtur ex diligenti principaliorum Christi membrorum considerationc, quæ versetur circa naturam, statum, ac conditionem partium corporis Christi; siquidem à natura ità comparatum est, vt vnum corporis membrum ad sudorem fundendum altero magis propensum sit.

Et primo quidẽ intuitu cum sudor sit excrementum humidi liquoris, vt sæpius dictum est, videri fortassis cuipiam posset vero simillimum, partes illas humanæ Christi naturæ copiosiorem sudorem suppeditasse, quæ suapte natura corpulentiori carne, quæ humido pascitur; cæteris præstant; quod ad hunc modum persuadetur. Christus omnimodam sudoris effusionem passus

ſus eſt, vt teſtatur ſanguis ſimul cum ſudore effuſus, qui ideò ex Aſſertoris carne erupit, quoniam ſimplex ſudor totus exhauſtus, atq; conſumptus fuerat; igitur quæ maiori humido pollent, cuiuſmodi corpulẽtioris carnis partes ſunt, copioſiorem ſudorem pariter dare debuerunt; quæ ratiocinatio, ſi vera eſt, facili negotio difficultatem tollit; nam cum (ſi generatim corporis partes conſideremus) in partibus imis maiorẽ carnis quantitatem, quam in ſummis eſſe videamus, vtiq; dicendum erit, maiorem in inferioribus, quam in ſuperioribus partibus inſediſſe ſudorem; cumq; præterea ſi magis proximè partis vniuſcuiuſq; naturã ſcrutemur, pedes maiori carnis mole gaudeant, quam caput, & rurſus abundantiorem habeant carnis materiam tibiæ, ac crura cum adnexis, quam poſſideat pectus, vberior in ventre, pedibus, & ſic deinceps, quam in alijs partibus extitiſſet. Verùm quià non ità ſudoris Chriſti negotium ſe ſe habuit; ſecus illis partibus arbitror accidiſſe, vti phyſicæ diſciplinæ mihi facilè perſuadent.

Nam, vt à generica partium conſideratione exordiar, puto ex ſuperioribus corporis Chriſti membris largiorem ſudorem decurriſſe, quam ex inferioribus membris labi potuerit; cuius rei ſatis opportuna ratio eſt, quoniã calor, per quem aditus ſudori reſeratur, vt ſe profundat, in ſuperiori hominis loco dominatur, & ſurſum ſemper tendit, vbi conquieſcens maiorem humori copiam ſecum trahere ſolet; quæ poſtmodum vitali ſpiritu in ſuperiori parte reſidente commota ſe copioſiſſimè profundit.

Hinc rationis dubitandi ſub initium capitis tactę ſo-

lutio eruitur, neq; enim semper ibi maior sudoris copia collocanda est, vbi potior carnis copia sistit, sed potiùs vbi maior materies caloris, spiritus, distillationisq; humidæ reperitur; quarum rerum opportunam, aptamq; sedem superiores partes fuisse existimo.

Hinc etiam aliarum difficultatum, quæ de membris Domini specialiter consideratis oriebantur, declaratio patet; Nam super omnia corporis Christi membra diuinum caput largiori sudoris materia abundauit; est enim hominis facies ad sudorẽ promendum aptissima, non solum quia fons, & origo humoris existit, & distillationes ex capite oriuntur, cerebriq; substantiam maxima humiditate pollentem asseruat caput; verùm etiam quia laxioris, solutionisq; est naturæ, per quam facillimè sudoris transitus fit; ad quod manus solet adiuuari multis foraminibus, ac multiplicibus venulis, quæ in capite habentur. Tum proximè sudor dorsi est subsecutus; is enim in abundantia nihil fermè capitis sudori concessit; nam terga, quemadmodum narrat Aristoteles, sudorem magis asseruant, quam stomachi partes; priores enim facilius refrigerantur, quam posteriores, quæ vti corpulentiores, sic humidiores esse solent. Cuius rei rationem idem philosophus adducit, talia subnectens. *Causam vero, cur humidior sit*, hoc est pars posterior, *medulla habet, quæ per spinam tendens multum humiditatis afferre possit*. Ad extremum aliæ membrorum, licet minores, subsecutæ sunt sanguinis effusiones.

DE

DISPVTATIO SEPTIMA.

De causa sanguinei sudoris.

CAP. I.

Ostenditur aduersus impium catholicæ religionis hostem Caluinum, moerorem, sudorem sanguineum, & cætera, quæ metuenti Christo acciderunt, ex gehēnæ metu non traxisse originem.

QVod deinceps discutiendum est, magnam, & ingentem habet sententiarum varietatem, quæ cum non sit premenda silentio, diligentem, & accuratam à nobis disputationem exigit. Ridiculus, & insanus Caluinus impiorum dogmatū, vt mos illius est, apprimè tenax, nouam, & inauditam in Saluatorem nostrum blasphemiam iactaret, si ab eo sudoris sanguinei causam sciscitaremur, diceretq; grauissimas inferni pœnas; & tormenta, quibus tunc crudelissimè Christus torquebatur, sanguineum ex membris Domini sudorem pepulisse; Nam cum de timore Christi, quo in passionis exordio affectus est, loqueretur Caluinus, posthabita Sanctorum Patrum doctrina, certissimoq; totius Ecclesiæ cōsensu, impudentissimè protulit Christum dominum Dæmonis carcerum expugnatorem, atq; victorem, victum, ac detentum in ijsdem carceribus fuisse, atq; sæuissimos passum esse dolores; vt refert Cardinalis Bellarminus ex Caluino lib. 2. institutionum. cap. 16. §.

Bellarminus.

Caluiniana heresis de timore Christi.

10. hæc ipsa Caluini verba recitans. *Christus ergò, cum lachrymis, & clamore valido orans à metu suo exauditur, non vt à morte sit immunis, sed ne absorbeatur, vt peccator, quia ille personam nostram gerebat; & certè nulla fingi potest magis formidabilis abyssus, quam sentire te à Deo derelictum, & alienatum, & cum vocaueris, non exaudiri, perinde, ac si in tuam perniciem ipse conspirasset*, & paulò post, *ita cum Diaboli potestate, cum mortis horrore, & cum inferorum doloribus manum conserendo factum est, vt referet de illis victoriam*. Si verò quæras ab eodem, quandonam cæperit in inferno detineri Christus, respondebit eodem libro 2. institutionum cap. 16. §. 12. cæpisse versari in inferno illa eadem hora, qua in horto cæpit contristari, & orare *si nunc* inquit, *roget quispiam an tunc descenderit Christus ad inferos, cum mortē deprecatus est; respondeo hoc fuisse exordium, vnde colligi potest, quam diros, & horribiles cruciatus perpessus fuerit, cum se ad tribunal Dei reum stare cognosceret nostra causa.* Quibus sanè verbis docere voluit Caluinus omnes illos cruciatus, dolores omnes, & incredibilem Saluatoris nostri anxietatem, de qua ipse dixit, *tristis est anima mea vsq; ad mortem*, ex metu, & timore propriæ salutis amittendæ profecta esse, nam (vt periurus ille inquit,) apprehendebat Assertor noster Deum sibi infensum, atq; inimicum propter scelera nostra, timebatq;, ne in perpetuos cruciatus demandaretur; ob quem metum sanguineum sudorem protinus expulit.

Matthæi 27.

Quare licet in dæmoniaca Caluini doctrina hęc de causa sanguinei sudoris sententia expressis verbis non habeatur, ex recitatis tamen locis manifestè colligitur; vt patet ex ipsis Caluini verbis, cui concors omnium Pa-

trum,

rum, & theologorum sententia aduersatur docens nullas vnquàm damnatorum pœnas luisse Saluatorem. Sed & sacræ litteræ diuinitus inspiratæ aduersus Caluinum pugnant; in illis enim solemnes illæ voces leguntur, quibus ore proprio Saluator credentibus, & benè operantibus certa æternæ fælicitatis præmia pollicebatur; at quo modo æterna gaudia, cælestiaq; bona Iesus crebrò, & asseueranter promittere, aut largiri poterat, si adeò horribilis metus, & formido euum sempiternū amittendi in Christum cadere poterat? Possem, si opus esset, ad coërcendam adeò turpem hanc Caluini mentiēdi licentiam ex scripturis plurima in medium testimonia proferre, quibus clarissimè ostenderetur nunquàm Saluatorem esse potuisse de salute propria sollicitum, cum diuino beatitudinis præmio frueretur. Possem innumeras ex theologico fonte haustas rationes adducere, non obscurè comprobantes neq; pœnis inferni, neq; timori amittendæ salutis obnoxium fuisse Saluatorem; ni me ab hoc opere, alioqui laudatissimo, retraherent ea, quæ apud hæreticalium dogmatū castigatores, atq; egregios oppugnatores legere, & meditari quilibet per se potest, qui planè huic muneri cumulatissimè satisfecerunt. Videndi Rupertus Bellarminus, Iacobus Valentia, & his duobus vetustiores cæteri hæresum oppugnatores. Ego tamen interim non possum non demirari summam pręstigiatoris huius petulantiam, qui legere poterat, ac revereri simul D. Hilarium erroris sui intrepidum oppugnatorem, qui zizaniæ huius non modo nō natæ, sed nec dū pullulantis radicum fibras euulsit lib. 10. de Trinitate, quo loci timoris Christi ratio-

D. Hilarius.

nem

Egregium D. Hilarij testimoniũ ad refellendam Caluinianæ hæresis prauitatem.

nem inuestigans, & Caluinum, nec dum in lucem editum interpellans, hunc in modum expresſis verbis redarguit. *Tu verò, quo sensu rationis intelligis Christum Dominum ad quod festinat timere, & consternantem fortes infirmitate trepidare? & vulnera non permittentem dolere vulneratum dolere? & contumelia crucis dehonestari, cui crux conscensus ad Deum est, & redditus ad regnum? sed forte vel hoc tibi relictum occasionis impiæ arbitraris, vt descensionem ad inferos, & ipsam mortis timuerit necessitatem, dũ id ipsum tristari videtur hoc dicto. Pater commendo in manus tuas spiritum meum. Hoc legens, & non intelligens, aut piè tacuisses; aut etiam religiosè intelligẽtiam eius orasses, non magis per impudentem assertionem stulto furore veritatis incapax vagareris. An ne tibi metuere infernum chaos, & torrentes flãmas, & omnem pœnarum vultricum abyssum credendus est, dicens latroni in cruce, Amen dico tibi hodie mecũ eris in paradiso? Naturæ huius potestatem, iam non dico metus, sed nec inferna sedis regio est concludens, quæ descendens ad inferos à paradiso non desit. Sicut hominis filius loquens in terris maneat, & in cælo martyri suo paradisum promittens, & consũmatæ beatitudinis delicias pollicens. Non habet hũc metus corporalis penetrantem quidem inferos, sed vtique naturæ suæ virtute distentum. Et naturam hanc mundi dominã, ac libertate spiritualis virtutis immensum non sibi terrore mortis gehẽnæ chaos vindicat, qua paradisi deliciæ carere non possunt. Futurus in inferis dominus, & in paradiso est futurus. Deseca ad metum pœnæ naturæ insecabilis portionem, & de Christo apud inferos pone quod doleat, & in paradiso relinque, quod regnet. Latro enim rogat, vt sui in regno suo meminerit; & credo cum ad hanc beatæ confessionis fidem auditus transeunte*

seunte

ſeunte palmas clauo gemitus accendit, & regnum Chriſti per dolorem infirmitatis in Chriſti corpore didicerit. Ille dignationem reminiſcentis in regno poſtulat, tu crucis mortem ad metum deputas; Dominus communionem ei Paradiſi mox pollicetur; Tu Chriſtum in inferis ſub pœnali terrore concludis. Diuerſæ ſpeciei fides iſta eſt. Paradiſum meruit ſub cruce latro pendentem Chriſtum confeſſus in regno. In pœna ergo dolore, & metu mortis Chriſtum deputans, et Paradiſo neceſſe eſt, ſit cariturus, & regno. Hęc ſubtiliter, & diuinè Hilarius contra Caluinianam hęreſim, quam inſuper admodum diſertè, & clarè redarguit Diuus Cyprianus ſermone de paſſione Domini; docens nullo vnquam tempore Chriſto Domino formidabilem fuiſſe Æterni patris aſpectum hiſce grauiſſimis verbis. *Sed tu domine, qui iudex es omnium, qui poteſtate ponis animam tuam, & poteſtate reſumis, nec pœna te ex neceſſitate proſequitur, nec formidabilis tibi poteſt eſse conſpectus, quid anxiaris? quid tremebundus ad orationem diſcurris?* Ex quibus ſanctorum patrum teſtimonijs inferre licet ea omnia, quę de timore Chriſti, & de ſanguineo ſudore eiuſdem ſacrę paginę loquuntur, neq; ex inferni ſupplicijs, neq; ex metu proprię felicitatis amittendę, quę Chriſto certiſſima, ac planè indubitata fuerat, profluxiſſe. Et hęc hactenus de peruerſo Caluini dogmate.

D. Cyprianus.

CAP. II.

De cauſa ſudoris ſanguinei varia Catholicorum Doctorum placita.

MOdò adeamus eos, qui ſanctiſſimè Chriſtianam religionem colentes, necnon meritam ſeruatori noſtro gratiam perſoluentes omnia purè, &

castè, vt decet, de filio Dei scriptis prodidêre, ac cum ijs ipsis probabilem ságuinei sudoris causam inquiramus.

Prima opinio. In primis igitur doctores ij, qui sanguinis huius profusionem in miracula conijciunt, ne secum ipsi pugnent, ad causam à communi naturæ vsu, & consuetudine abhorrentem confugiunt, ac docent à solo præpotēti Deo, siuè etiam ab alia quauis causa, quę à vulgari intelligētia remotior sit, sanguineum sudorem comproductum fuisse. Confutatio primæ opinionis. Verùm hanc sententiam, quæ à pluribus præstanti doctrina viris defenditur, iam non modò, quæ superioribus capitibus disputata fuêre, infirmant, ac destruunt, sed etiam quę statim ex sanctorum Patrum, atq; aliorum decretis deprompta afferemus, nō obscurè repellent; neq; enim, quamuis præter vsitatam consuetudinem sudor sanguinis euenerit, eum propterea suprà naturam accidisse putandum est; tanta siquidem solet esse naturæ vis, & solertia, vt ea etiam, quæ nobis miranda videntur, virtute sua possit operari.

Secunda opinio. Neotericorum haud ignobiles quidam sacræ scripturę expositores totum hoc sanguinei sudoris negotiū expediunt paulò altius repetita illius ratione ex fine, atq; causis generalibus, quarum intuitu humanis spolijs indui voluit salutis nostræ vindex dominus. Nam, cum diuinum Æterni patris Verbum humanam hanc mortalitatem in propriam hypostasim assumpserit, vt miseros Adæ filios ex inextricabilibus peccati laqueis solueret, quibus vndiq; irretiebantur, propterea sub initium eius temporis, quo extrema pati Dei filius homo factus decreuerat (cum videlicet, vt patri supplicaret, secesit in hortum) totus in peccati fęditate, ac sordibus contem-

contemplandis ità est defixus; vt peccati miserrima specie commotus, ac truculento eiusdem aspectu perterrefactus in maximum timorem deuenerit; Cũq; præterea totius orbis graue peccatorum onus humeris suis esset à patre impositum; quandoquidem, *miserat illum Deus propitiatorem pro peccatis nostris.* Ioannis 4. & ad Timot. 1. *Fidelis sermo, & omni acceptatione dignus misit Deus filium suum peccatores saluos facere,* & Matthęi 1. *Vocabitur nomen eius Iesus, ipse enim saluum faciet populum suum à peccato.* Ad hæc quià idem Assertor noster, qui natura sua excellentissimo diuinitatis splendore gaudebat, se ipsum nostri causa alienis tunc sordibus penè obsoletum intenta animi cogitatione contuebatur, tam mirifico ex his omnibus est pudore affectus, vt ex omnib. corporis partibus abundantissimos sanguinis grumos dederit; sic enim, & natura, & communis verecundiæ vsus obtinuit, vt pudorem magnum nõ exiguus rubor consequatur, qui in varias corporis Christi partes trãsmissus totum Domini corpus igneo quodam calore inflammauit, atq; ad sanguinem effundendum disposuit; tanta enim concepta in uenis flãmma sanguis dominicus æstuabat, vt protinus emicuerit ob nimiam sanguinis attenuationem, aut ex fractis nimia agitatione venulis, aut certè ex rarefactis venarum conceptaculis. Hęc prodita sunt ab ijs, qui effectricem sanguinei sudoris causam pudori, ac verecundiæ, qua de peccatis nostris affectus est Dominus, accensent.

Ioannis 4. ad Timot. 1. Matt. 1.

Sed his duo aduersantur. Alterum. Via hæc sudoris sanguinei explicandi non modo nõ consona, sed, quod verius est, sanctis patribus repugnãs, ac aduersa videtur; illi

Refellitur 2. opinio.

enim alias à verecundia planè remotissimas sudoris causas, vt mox patebit, adducunt. Alterum. Hic modus, & hæc ratio sanguinis profundendi incredibilis, & nullo vnquam temporis æuo vsitatus fuit; nam licet pudor cogat eos erubescere, in quibus dominatur si ij ea mala secum ipsi meditentur, quę ignominiam, ac dedecus secum trahunt, cuiusmodi sunt pudenda peccatorũ vitia; insurgit .n. proculdubio molestia q̃dã, & ęgritudo, perturbatioq; animorum ęorum, qui in peccati sordibus contemplabundi hærent; ex quo capite potuit innocẽs ille agnus erubescere; non eo tamen vnquam progressus est pudor, vt venas dissecãdo, & carnis molem dirumpendo è naturalibus vasculis sanguinem potuerit propulsare; hoc siquidem proculdubio pudoris vires pręterit. Mitto in pręsens (quod tamen magna probabilitate non vacat) in huius opinionis confutationem asseuerare, nullum in Christo Domino locum obtinere potuisse pudorem fœditatis peccatorum, quæ non à Christo, cuius natura erat ab omnibus planè peccatis immunis, & innoxia, sed à prauis hominum volũtatibus perpetrata fuerãt; at qua quæso ratione, quoue iusto prudentis iuditio, quę aliena improbitate euenerant, aliquam pudoris, & verecundiæ afferre Christo poterant occasionem? pręcipuè cum non Christo, sed peccatoribus ignominię, & dedecoris nota ex perpetratis peccatorum sordibus inureretur.

Cur pudentes erubescant.

Tertia opinio Gersonij.

Ioannes Gersonius 4. parte operum suorum de passione Domini in expositione textus duas ad sanguinem profundendum causas adfuisse arbitratur. Prima non ipsi solum peculiaris, & propria, sed nonnullis etiam

Patribus

Patribus, alijsq; Doctoribus familiaris est. Secunda fuit à Ioanne excogitata, nec non à communi cęterorũ opinione aliena. Prior fuit immobilis tormentorum, & mortis, quam seruator erat subiturus, apprænhensio, quæ in eam animi angustiam Christum redegit, vt sanguineos liquores profundere coactus fuerit. Posterior fuit summa quędam voluptas, & lętitia, qua Christus Dominus perfundebatur ex ea cognitione, quam ab instanti conceptionis seruator habebat; quaq; clarissimè nouerat, inferiorem suę naturę portionem, vt semper anteà, sic in ipso mortis agone ad nutum rationi obtemperantem planè futuram. Etenim cum de morte propria cogitabundus in genua procubuit Assertor, protinus graue certamen inter rationem, sentientemq; appetitum ortum est, volebat enim ratio, quò iusta aduersus peccatores Æterni patris indignatio sedaretur, vt Christus Dominus morti succumberet, ac proindè prępsentem mortis calicem sensui acceptãdum hunc ad finem ratio offerebat; sed reluctabat ex aduerso sui ipsius amica sentiens facultas, ac mortem acerbissimam omni conatu quęrebat subterfugere. Hinc quià certum pugnę exitum apprimè Christus prędidebat, callebatque optimè in reluctãtem sensum suum ita planè rationem dominari, vt remotis omnibus naturę igniculis lubens sensus esset rationi mortem imperanti obtemperaturus; idcircò eximia lętitia repletus exultauit animus Saluatoris, & gestiens vitales spiritus commouit, ex qua spirituum commotione sanguineus sudor ortus est. Gersonij verba, si ea quis audire velit, sic habent. *Iesus innocens mortis, vitæq; Dominus sanguinem sudauit ob. imminentis*

minentis mortis considerationem, quam secundum sensualitatem tantoperè formidabat, & præsertim secundò cum positus fuit in agonia, & in signum mortis, & quę sequuntur; quę Gersonij verba, vt lector clarè intuetur, primam attingunt, atq; explicãt de sudore sanguinis Christi causam. Quocirca paulò post secũdam eiusdem sudoris causam enarrans hęc subnectit. *Fuit autem hoc certamen, eo quòd ratio viuaciter, & clarè, & ineuitabiliter sensualitati mortem ostẽdebat amarissimam, quam paulo post erat passura, voluitq; ratio, sensualitatem eam sustinere mortem ad obediendũ Deo, absq; fuga cogitãda, & absq; quocunq; modo excogitando. Ex aduerso verò sensualitas percipiens hanc mortem, præsentiebat omnia futura, ac si essent præsentia, ideò maiorem in modum reluctabatur tali morti, cum nullum videret effugium, nec euadendi potestatem vllam. Ideò excipiebat illam tamquam rationis ancillam, eiq; subiectam obtemperare illi, quod ratio iuberet. Cumq; ratio illa esset, vt Deus, obediebat sensualitas, & huic se submittebat pœnæ,* & mox. *Quare facilè creditur quod cum ratio cognosceret sensualitatem eidem hoc pacto esse obedientem, suscepit in hoc in Deo singulare gaudiũ, & naturalem feruorem, atq; vigorem, per quem totus sensualitatis sanguis fuit commotus, & processit sanguineus sudor.* Hęc ille quidem. At enim vel me tacente quilibet per se aduertet, inordinatam esse, ac potestati naturæ minimè congruentem hanc sudoris expellẽdi rationem; Etenim limatioris ingenij Philosophis nunquàm probabile visum est, quempiam vel maximo affectũ gaudio emittere potuisse sanguinem; est enim hoc opus impellẽtis, ac fortiori, violentoq; motu propulsantis virtutis, non autem lenientis, & naturam exhilarantis, atqui lętitia recreat,

Confutatio opinionis Gersonij.

recreat,

recreat, ac reficit magis, quam adigat, atq; concutiat gaudentis animum, & naturam. Quod insuper ait Gerson, sensum Christi, tamquàm rationis seruum mortis aculeo se vltrò obiecisse, non satis firmum videri posset ijs præsertim, qui norunt à Christo Domino nequaquã abfuisse eos omnes defectus, qui ex primi parentis noxa sic in humanam naturam irrepsère, vt excellentissimæ charitatis, & scientiæ Assertoris perfectioni non repugnarent, cuiusmodi sunt hi, quos D. Damascenus naturales, & indetractabiles passiones appellat; hoc est, qui necessario quodam nexu cuiuslibet hominis naturam sic sequuntur, vt secum nullam trahant aut scientię, aut gratię imperfectionem; atqui in hisce defectibus, quib. obnoxia fuit vindicis nostri natura, primas sibi partes deposcit timor ille horribilis mortis iam iam ab oculos positę, quę naturali hominis sensui eo grauior videri solet, quò certior dignoscitur. Cum ergò Saluator acerbissimam, ac ignominiosissimam sibi mortem imminere certissimè teneret, ac omnes cruciatus, opprobria, teterrimaq; sibi parata esse supplicia clarissimè intueretur, quî potuit inferior Christi portio, quę naturali motu, ac propensione tantoperè mortem abhorret, superiori portioni acquiescens vltimum animi à corpore discessum adeò formidabilem acceptare, & pronis sensibus amplecti? certè mihi in hoc intuẽti ipsum incredibile istud videtur, cũ esset operatio repugnãs, ac contraria Christi naturæ, quæ etsi indissolubili vinculo diuinę hypostasi esset adnexa, eos tamen diuina dispensatione dolores patiebatur, quos si pura natura humana fuisset, ex terribili mortis aspectu dubio procul pertulisset.

Quales defectus esse potuerint in Christo.

Quarè

Quarè igitur, cum mortis timor, ac fuga sic humanæ conditioni adhæreant, vt nullam culpę detestabilis notam mortem deuitanti inurant, sitq; naturalissimum homini in extremo mortis periculo constituto totis viribus, omniq; conatu mortis ictum declinare; non est cur Gerson affirmet animalem Christi Domini appetitum spontè pœnis se se submisisse; quod si secus, ac nos arbitramur, contigisset; quorsum diuturna illa interior tristitia in Christo surrexisset? quibus item de causis tanto animi, ac corporis mœrore semel, iterum, atq; tertiò mortem esset deprecatus? vt quid tandem Angelico subsidio fuisset opus, si inferior portio mortem perferre non recusabat? Amplius illud quoq; Gersonis sententiam coarguit, quòd ratio ipsa siue superior portio, quam fuisse, sicut Deum, affirmat, quamq; nullo vnquam teritam esse mortis aspectu prędicat de morte ipsa tristis fuisse videtur, quemadmodum illa Saluatoris verba indicant, *tristis est anima mea, vsq; ad mortem,* ex quibus liquet omnes animæ Christi partes, inferiorem videlicet, ac superiorem portionem, in graui tristitia fuisse versatas ob iam imminentem mortis occasionem.

Portione & superiori Christus mortē abhorruit.

Prima ratio.

Neq; dicas particulam illam *tristis est anima mea, vsq; ad mortem,* non rationalem, sed animalem partem, quæ nonnumquàm anima dici solet, significare; quoniam nimis remota, ne dicam omninò extorta, neq; domini verbis congruens est huiuscemodi expositio loci illius scripturæ, quæ, vt author est D. Augustinus, ptopriè, & vt verba sonant interpretanda, & intelligenda est, si nullum fidei Catholicæ dogma repugnans, & contrarium

Explicatio illius loci scripturæ tristis est anima mea vsque ad mortem.

Secunda ratio.

indè

indè consequatur, Christum autem superiori etiam portione contristatum esse, ac mortem refugisse non dedecuit; præcipuè quoniam, vt sapienter scribit Damascenus, passiones Christi in hoc à nostris differunt passionibus, quòd nostræ voluntatis præueniunt actionem, illæ verò non Christi voluntatis anteuertunt operationem, sed subsequuntur; nos enim, vel inuiti passionum fluctibus sæpè agitamur, at Christus Dominus, veluti D. Augustinus testatur lib. 14. de Ciuitate Dei capit. 9. *Hos motus certissimæ dispensationis gratia, ita, cum voluit, suscepit animo humano, sicut cum voluit, factus est homo*; quòd idem est, ac si diceret Saluatorem nostrum spôtè, liberèq́; , & doluisse, & timuisse, tunc solúm cum & doloris, & timoris passiones in se operari voluit. Præterea quid obstat, quominus Christus certo mortis metu cõmotus superiori etiam portione vitam iustissimè tueri contendere potuerit? maximè cum non ita acerbã mortem deprecaretur, vt nullo modo eam vellet perpeti, sed solùm eam recusaret, quatenus ingens quoddam humanæ naturæ malum erat, ac quod caput est, nõ absolutè, sed sub hypothesi, si nimirum alia ratione diuinæ iustitię satisfieri potuisset; quo pacto non modò innatum, sed elicitum etiam naturæ humanæ desiderium diuinæ subijciens voluntati vitam rogabat dicens. *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste, veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Ad hęc mortem detrectasse Iesum, superiori etiam parte ipsimet diuini Euangelij præcones Matthæus, & Lucas innuunt, dum ille de morte loquens cap. 26. Sic ait. *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu*; Dumq́; iste de eadem morte agens cap. 22. *Pater, si vis,*

Lib. 3 de fide orthodoxa cap. 20.

D. August.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Matthæi.

Lucæ.

inquit, *transfer calicem istum à me, veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat*; quibus sanè testimonijs, manifestum est, Christum Dominum voluntate etiam, quæ superior portio dicitur, fuisse conturbatum, mortemq; refugisse.

Ex his igitur ad Gersonem repellendum arguere sic licet; superior Christi portio de sæua morte non mediocriter contristabatur, potiori igitur ratione pars inferior duce natura mortem formidare, ac timere debebat, maximè cum naturalia in Christo, vt pari, ac consona voce testantur Patres, tunc iuxtà naturam operari, diuina Saluatoris voluntas concederet; quocircà cum illud sit naturæ præcipuum, vt sensiés appetitus vitam, non autem interitum quærat, non debuit ratio siuè superior naturę Christi portio singulare gaudium in Deo suscipere ob pronitatem sensus ad mortem, qui mirum in modum mortem recusabat. Prætereà Christus Dñus, vt cumulatissimè diuinæ Æterni patris iustitiæ satisfaceret, toto passionis spatio gaudij, ac lætitiæ expers esse voluit, cum mœrore omnia squalerent; *tristis*, enim, *erat anima illius vsq; ad mortem*, nullus igitur Christo Dño esse potuit gaudij locus; ergò neque feruori ex gaudio procedenti, ac quod fit indè consequens, vlla sedes sudori sanguineo esse potuit. Ad extremum scisciturer à Gersone rationem, cur cum non minus clarè in exordio, quam in progressu sui sensus naturam, & ad rationi obediendum alacritatem verè dignosceret Christus, attamen sub finem tantùm orationis, non verò antea ratio lætari potuerit, & tam prodigiosum ex hac lætitia producere voluerit effectũ, cuiusmodi fuit sãguineus

neus sudor, qui, vt alias fusè disputauimus, tertia duntaxat orationis vice è dominico corpore dimanauit; equidem nullam huiusce discriminis afferri posse autumo rationem, vt facilè ostenderem per singula capita discurrendo, nisi animaduerterem, me longius esse prouectũ, quàm proposita Gersonis ratio mereatur.

CAP. III.

Caietani, & quorundam Sanctorum Patrum de causa sudoris sanguinei sententia.

QVare deinceps pergam ad alias doctorum opiniones. Etenim Caietanus super commentatione vigesimi secundi capitis D. Lucæ arbitratur emissi sudoris causam fuisse vim acerrimam passionũ, quibus mortalis Xpi natura torquebatur. *Erat .n.*, inquit Caietanus, *corpus Christi exhaustum, & magnitudo passionũ pellens violentè sudorem, pepulit simul aliquid sanguinis, deficiente sudoris materia.* Sed Caietani opinio non absoluit penitus difficultatẽ, nam pręter violentam passionũ commotionem, cum opinio nostra explicabitur, alia ad sudorẽ sanguinis effundendum pernecessaria fuisse demonstrabimus. Deinde vis, ac magnitudo passionum Saluatoris nihil aliud erat, quam summus ille animi, & corporis metus, quem ipse de se testatur dicens, *tristis est anima mea vsq; ad mortem*, atqui metus, & tristitiæ vires sanguineum sudorem elicere non potuerunt, vt latius infrà declarabitur.

D. Hieronymus libro secundo aduersus Pelagianos cum multis, ac varijs rationibus probare contendisset

D. Hieronymus.

ad benè, laudabiliterq; operandum omninò necessariũ esse diuinæ gratiæ beneficium, docuit sanguinei sudoris originem, ac causam fuisse maximum conatum, quo Saluator Iesus orationi vacabat. Sic enim loquitur. *Saluator in passione ab Angelo confortatur, & Critobolus meus non indiget auxilio Dei habens liberi arbitrij potestatem, & tam vehementer orabat, vt guttæ sanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in passione fusurus.* Verùm ex ipsa narratione Euangelica liquidissimè perspicitur non solum deprecationis Christi feruorem, sed etiam mœrorem, ac tristitiam ad effectionem sanguinei sudoris cõcurrisse. Præterea nullus orationis conatus, sine præuia afflictæ Saluatoris naturæ perturbatione, tam ingentem excitare valuit trepidantis naturæ flammam, ex qua sudor sanguinis oriretur, vti mox patebit.

Didacus Stella. 31 Didacus Stella D. Hieronymi opinionem assecutus eodem citato capite ad hunc fermè modum loquitur: *Sudor Christi erat nimius, & maximus, qui ex omnibus corporis partibus, & porris manabat ad modum sanguinis effluentis per vestes*, & paucis interiectis; *hunc*, inquit, *Christus emisit ob maximam conatum orationis, et ob terribilium omnium maximam memoriam, & obiecti periculi, & ingentem angustiam, qua à sensualitate torquebatur, quæ pati permittebatur naturaliter. Cor aũt Christi cũ esset inflãmatum, omnes porri recludi, & deijci cæperunt, & emittere sanguinem.* Hactenus Stella, qui non tantùm allatæ ex D. Hieronymo sententię adhæsit, verùm etiam insuper alias sanguinei sudoris causas adiecit, quæ quoniam non longè distant ab ijs rationibus, quæ mox in subijcienda a me sentẽtia adducuntur, propterea vnum, & idem de vtrisq; ferendum

dum erit iudicium.

Neq; ab opinione Sancti Hieronymi longiùs abfuit Beatus Ioannes Chrysostomus homilia 84. in vigesimū sextum caput Matthæi historiæ, quo loci de ratione, ac causa sanguinei sudoris edisserens, feruori, ac contentioni deprecantis Christi sanguinis causam attribuit hisce verbis. *Ipse verò intentius orabat, adeò vt vel sudores vberius defluxerint.*

B. Ioannes Chrysost.

Beatus Anselmus in sermone de passione Domini inuestigans illud idem, quod nos quærimus, duo huius sudoris assignauit principia; quorum primū arbitratur fuisse quasdam cordis Christi angustias, quib. mirificè tunc tēporis angebatur Assertor; secūdū aūt expressam fuisse putat ignominiosissimę mortis imaginem. *Angustias,* inquit ille, *cordis tui dulcissimi, certissimè indicabat sudor ille sāguineus, qui orationis tpe de sanctissima carne guttatim decurrebat in terrā;* & paulò post subdit; *naturalem carnis tuæ infirmitatem huiuscemodi indicijs expressisti, quibus docemur, quia verè languores nostros portasti, & non absq; doloris sensu passionum sentes percurristi. Sed ò dulcissime Domine Iesu, quanta fuit passionis tuæ acerbitas iam exhibitæ, cuius adhuc absens distincta apprahensio, ita naturam terrendo concusserat, vt sudare sanguinem cogeretur.* Hactenus ex Anselmo, qui, vt mea fert opinio, suam hanc mutuatus videtur sententiam à Beato Cypriano, cuius in sermone de Passione Domini hęc sunt verba. *Et te tristem vsque ad mortem prænimia anxietate sanguineo sudore perfusus coram Apostolis es professus.*

B. Anselm.

B. Cyprianus.

Similem sententiā mellifluus Bernardus dulcissimis, ac venustissimis verbis expressit tom. 1. de Passione Do

D. Bernardus.

mini

mini cap. 37. *Inspice*, inquit Bernardus, *tribulationem ipsius mitissimi cordis, qua angebatur, cum totum corpus ex omni parte sanguineo sudore manaret. Neq; enim corpus extrinsecus tanto, taliq; sudore deflueret, si corpus intrinsecus nullius doloris molestia frāgeretur. Contritum est cor meū in me, inquit Propheta. Scisso igitur corde interius, scissa est, & exterius pellis nostri Salomonis, effusus est sudor sanguineus super terram, rubricata est rosa passionis, & charitatis rubicundi Christi Iesu; ecce quam rubicundus, & quam totus rubicundus.* Hactenus Bernardi verba; Quibus fauet B. Dionysius Carthusianus articulo 48. enarrationum in Lucæ historiam.

D. Dionysius Carthusianus.

Enim verò sententia, quam ex patribus adduxi, iam pridem est à pluribus sacrę paginę studiosis recepta, hāc enim, & nostræ ætatis scriptores, Cornelius Iansenius, Ioannes Maldonatus, Franciscus Burgensis, Salmeron, Gaspar à Melo, Franciscus Suarez, & complures alij tradiderunt; hanc superioris ęui etiam nobiles Theologi docuerunt. Gabriel Biel, qui in tractatu de passione Domini articulo quarto primæ partis non modò eam disertissimis verbis declarauit, verùm etiam congruenti similitudine illustrauit ad hunc fermè modum scribens. *Numquā aliquis martyrum, nunquàm aliquis quocūq; supplicio exponendus legitur sanguineum sudorem sudasse, quamuis plurimi iam tortorum manibus traditi mortem pœnosam effugere desperarent. Nec mirum, quoniam, etsi cæterorum multi mortem sibi imminere certò cognouerunt, vim tamen mortis, atq; doloris acerbitatem nullus distinctè prænoscere potuit, quam tamen dominus, tamquam nunc præsentem sensu interiori distinctè prægustauit; sicut, qui semel sectus est,*

Gabriel Biel.

ſi iterùm ſecari oportet, quia iam eſt expertus ſectionis dolores, longè plus quàm primò horret ſectionem, & mox, *tanta ſiquidem fuit mentis eius anxietas ex angore præmiſſo, vt ruptis, vel apertis ad intra uenulis ſimul cum ſudore pretioſus efflueret ſanguis, ſicut nonnumquam propter vehementiam terroris, vel horroris inſoliti homines quidam de naribus ſãguinem fundunt, vt de odientibus cattos; expertum eſt;* Ex qua Gabrielis ſententia non ſolum intelligere poteſt Lector verum ſanguinei ſudoris principium, ſed etiam clarè pôt intueri, quod aliàs multorum torſit ingenia; nempè q̃ ob cauſam alij omnes, qui valida impendentis mortis formidine pulſantur, minimè talem ſubire ſoleant carnis infirmitatem, qualem dominus in effundendo ſanguinis ſudore expertus eſt. Eiuſdem ad extremum ſententiæ defenſor, vt alios plures omittam, fuit Nicolaus de Lyra, qui loco iam multoties citato hæc prodidit. *Ex vehementi anxietate ſenſualitatis qua permittebatur agere, & pati, quod erat ſibi proprium, vt dictum eſt, fiebat vt non ſolùm humores exirent per ſudorem, ſed cum hoc aliquid de ſanguine ſudorem tingente.* Verùm hæc omnium doctorum poſtrema opinio improbari poſſe videtur his potiſſimum argumentationibus. Etenim timor pergrãdis degenerem timentis animum arguit, at excelſam fuiſſe Saluatoris animi magnitudinem nemo in dubium reuocare poteſt, qui mediocriter in ſacris litteris ſit verſatus; quibus non ſemel teſtatum nobis eſſe voluit egregium roboris animi ſui ſpecimen dicens. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere,* & rurſus, *ne terreamini ab eis, qui occidũt corpus, & poſt hæc non habent amplius, quid faciant.* Quid? non ſolùm verbis, ac

Nicolaus de Lyra.

Quibus argumentis nõnulli poſtremam hãc opinionem oppugnent.

Matt. 10. Luca 12.

bis,ac sententijs,sed etiam re ipsa nõ horruisse mortem, declarauit inuicti animi robur illud, quo munitus Assertor se se militibus ad necem quærentibus obuiam dedit: *Surgite eamus,ecce appropinquauit, qui me tradet.* Præterea scienti historias notum est, plerisq; mortaliũ humana duntaxat scientia præditis haud visam esse terribilem mortis oppetendæ faciem; qua de re omittam in præsens egregium illud facinus Socratis,qui audita in se iniustæ mortis capitali sententia, nec interno, nec externo animi sensu aliquod perturbatæ mentis signum dedit; & veniam ad proceres illos antiquæ Romanæ nobilitatis duces,ac viros, qui,vt fractis, ac tandem prostratis hostibus insigni victoria ij milites potirentur,quibus præerant,vitam,quam superstitem, atq; incolumem poterant traducere inter hostium manus gloriosissime profuderunt,neglecto quouis,vel grauissimo mortis metu; Ethnici ergò, quibus nulla effulserat lux Euangelij,incerto etiam bellorum exitu certissimi de morte, incerti de victoria pro spe incolumitatis exercitus, mortem alacri animo oppetebãt;& Christus Dominus veritatis auctor, & magister, atq; humani generis dux inuictissimus,de nobili illa, ac copiosissima victoria certissimus, quam multis ante illius temporalem aduentum seculis præcinerat Isaias, mori metuet in pretium captiuitatis nostræ? Quid an non vehemens adeò tristitia,& virtuti diuinitatis eius, & personę derogat; & feruentissimum charitatis ardorem, quo ardentissimè Saluatoris cor æstuabat, imminuit? Et tandem concessisset Assertor noster in fortitudine innumeris fermè martyribus,quorum corpora,etsi excarnificarentur

Matt. 27.

Admirãda Socratis cõstantia.

Cap. 53.

ficarentur, omniq́ue suppliciorum genere dilaniarentur, alacres tamé, gestientes, ac intrepidos animi sensus, quibus mortem contemnebant, perpetuò tuebantur incolumes.

Sed totum hoc, quod à nonnullis aduersus recitatam opinionem excogitatum fuisse video, aut leue, aut nihil est, quandoquidem conficeretur ex eo veriùs, Christum Dominum non timuisse, contrà expressam Euangelij Lucæ veritatem, quam eundem Saluatorem nostrum ex mortis timore, & angustia sanguineũ nõ profudisse sudorem. Illud ergò fortius erit ad probandum ex metu mortis sanguineum sudorem non fluxisse, quòd videamus timentis faciem, & membra pallore occupari; at non aliam ob causam oritur pallor, quã quod sanguis, qui in venis per faciem, ac totum corpus diffusis continebatur, ob incussum homini metum fugit, & à proprijs venis recedens, ac ad cor hominis fouendum accedens deserit vultus humani partes, quæ sicut, quandiù rore sanguineo irrigabantur, speciem rubri coloris reddebant eximiam, ita vbi primum sui sanguinis fugam, ac recessum senserunt, ingratum humano aspectui pallorem præseferre coguntur. Quocircà si Christus Dominus, vt citati auctores autumant, fuit ab hac timoris passione agitatus orationis tempore, hinc haud potuit erumpere sanguineus liquor, qui insurgente metu ad intima quæq; corporis Christi membra potius, quàm ad extrema natus erat confugere.

Qualis sit effectus timoris.

Et hæc fermè sunt, quę de effectrici sanguinei sudoris principio in contrarias partes à præclarissimis viris, ac patribus memoriæ prodita sunt. Consultò enim hoc

loco in prçteritis relinquendam eſſe cenſui corũ opinionem, qui in attingẽda ea cauſa, de qua ſermo eſt, ad ardentiſsimum mediatoris noſtri amorem confugiunt, docentes feruidum eximiæ charitatis Xp̃i ignem, eiuſdẽ Saluatoris cor occupaſſe, atq; verum per porros ſãguinem diſtillare coegiſſe è venis; non ſecus, ac vehentiſſimi ignis çſtus ſçpè numerò efficere ſolet, vt expreſſa è roſis aqua fluat. Nam meo ſanè iudicio ſic aſentium ſententia, plus religionis, ac pietatis, quam veritatis habet. Etenim cum ſimillimo, ac planè eodem amoris ardore à miſerijs ſubleuandi genus humanum cor Saluatoris perpetuò inflãmaretur ab ipſo natiuitatis exordio, ſimilem ſanguinis profuſionem aliàs produxiſſet amor; quod tamen non accidit.

CAP. IV.

Declaratur, & defenditur magis probata auctori ſententia.

HIs igitur cognitis, nec non explicatis reſtat illud aperiendum, ex quo mens noſtra planè intelligetur. In cuius gratiam ante omnia aduertendum eſt, Vindicem ſalutis humanç Chriſtum Dominũ vero, ac proprio timore mortis fuiſſe perculſum eo tẽporis ſpatio, quo ad mortem deprecandam orationi vacauit; quamuis iuſtis de cauſis olim Sancti Hilarius in Matthçum, & Hieronymus, & Ambroſius in Lucam aliter quodammodo ſenſiſſe videantur, ſiue ad abolendam è fidelium memoria Arrianorum impietatem; qui ex timore inficiabantur diuinitatem eiuſdem Aſſertoris, ſiue ad commendãdam Saluatoris noſtri excelſam animi magnitudinem etiam in extremo mortis diſcrimine;

Hæreſis Arrianorum.

Cur nonulli patres aliquando videantur negare Chriſtum timuiſſe.

mine; vti sensisse videntur Hieronymus, & Ambrosius; à quorum opinione non longè abfuit Diuus Ioannes Chrysostomus, qui sermone de sancta Trinitate Christum Dominum non habuisse, sed tantummodo exterius prętendisse mortis formidinem, vt hinc Cacodęmon deceptus superari, ac vinci posset, docuit his verbis. *Prætendit igitur Dominus formidinem, quo ille (Dæmon) allucinaretur, vt cum accederet hominem, & ab ipso in fugam verteretur, redimerentur oẽs, qui ab illo detenti erant. Quemadmodum rex aliquis inuasurus tyrannum fingit metũ dicens exercitibus suis, fugiamus hinc à facie illius, vt ne à nobis fugiat, sed persequatur nos, & sic conuersi comprehendamus illum. Ita, & dominus prætexebat formidinem, vt cum Diabolus ipsum quasi hominem aggrederetur inueniret Deum, qui illum interimeret, & liberaret omnes, qui ab illo detinebantur in inferno; sic enim dixit. Apparuit Angelus confortans eum, qui ab Angelis adoratur, & cui flectitur omne genu cœlestium, terrestrium, & subterraneorum.* Verùm sicut in hac opinione non perstitit Chrysostomus, retractauit siquidem eam in cap. Matthæi 26. redarguẽs eos, qui tristitiam, ac animi anxietatem simulatè duntaxat Christo tribuebant, vt manifestè dignoscitur ex verbis Chrysostomi, quæ quoniam sequenti quæstioni opportuniora erunt, hic sunt reticenda; ita similiter, nec Ambrosius, nec Hieronymus eam opinionem perpetuò sunt sequuti. Ille enim per humanam infirmitatem displicuisse Assertori mortem pijs admodum, atq; elegantissimis hisce verbis testatur in commentarijs super 22. cap. D. Lucæ editis. *Hærent, inquit Ambrosius, pleriq; hoc loco, qui tristitiam Saluatoris ad argumentum inolitæ*

D. Ioannes Chrysost.

Illustre testimonium D. Ambrosij de timore Saluatoris.

potius à principio, quam susceptæ ad tempus infirmitatis inclinant, & naturalis sensum cupiunt retorquere sententiæ. Ego autem excusandum non puto, sed etiam nusquam magis pietatem eius, maiestatemq; demiror. Minus enim contulerat mihi, nisi meum suscepisset affectum. Ergò pro me doluit, qui pro se nihil habuit, quod doleret; & sequestrata delectatione diuinitatis æternæ tædio meæ infirmitatis afficitur. Suscepit enim tristitiam meam, vt mihi suam lætitiam largiretur, & vestigijs nostris descendit vsq; ad mortis ærumnam, vt nos suis vestigijs reuocaret ad vitam. Confidenter enim tristitiam nomino, quia crucem prædico; nec enim speciem incarnationis suscepit, sed veritatem; debuit ergo, & dolorem suscipere, vt vinceret tristitiam, non excluderet. Nec enim habent fortitudinis laudem, qui stuporem magis vulnerum tulerint, quam dolorem. Hactenus ex D. Ambrosio. Sed

D. Hieronymus.

& Beatus Hieronymus in ijsdem commentarijs, in quibus recitatam opinionem tradiderat, Christi Domini orationem ponderans, hæc quæ mirificè Christi timorem mortis intuitu susceptum astruunt, subdidit. *Attamen reuertens in semet ipsum, quòd ex hominis persona trepidanter renuerat, ex Dei filij persona confirmat: Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu; Non, inquit, hoc fiat, quod humano affectu loquor, sed propter quod ad terras tua voluntate descendi.* Et ecce quàm clarè in timorem mortis humana fragilitate actum incidisse Saluatorem, fateatur Hieronymus illis verbis, *quod ex hominis persona trepidanter renuerat &c.*

Quid sit timor.

Est præterea aduertendum, si timoris naturam spectemus, esse timorem, vt auctor est Aristoteles libro. 2. Rethoricorum cap. 7. frigiditatem quandam, cuius illa quidem,

quidem, ac precipua vis est, vt non modo adstringat, atq; constipet sanguinem, verùm etiam eundem humorem impellendo ad cor agitet, ex quo oriri solet subitus in vultu timentis pallor; propterea quod superiores hominis partes sanguine destituantur. Porrò autem nouus ille sanguinis concursus interioris trepidantis partes, precipuè tamen cor mirum in modum accēdit, & inflammat; immò concepta in visceribus, ac precordijs flamma eo acrior, ac maior euadere solet, quo timentium corpora, humanosq; sensus diuturnior, grauiorq; timoris molestia frangit, perdurante siquidem timore non solùm metuentis precordia connaturalem sanguinis sui calorem experiuntur, sed etiam aduentitio sanguinis ad ima properantis calore confouentur; ex quo fit, vt non possint non mirabiliter accendi. Verùm aliundè etiam cōcitus in precordijs, velut igneus vigor, sanguinis æstus crescit, atq; augetur; nam cùm frigus ex metu progenitum certo, ac potenti sit impedimento, nè commotus sanguis ad solita naturæ receptacula reuertatur, ratione eius contrarietatis, & oppositionis, quàm Philosophi concentrationem appellant, magis, ac magis inclusus sanguinis vigor vires suas hominem inflãmando exercet; quippè qui vnitus sanguinis calor fortior esse consueuit, iuxta iactatam in vulgus sententiã; *virtus vnita, fortior.*

Sed in Saluatore nostro non hic fuit exarsionis sanguinee finis, nec hisce quasi cancellis contineri potuit estus, verùm longè grauius habuit incrementum, ex quo diuturno ardori nouus ardor, veteriq; flammę noua, ac recens virtutis flamma adiecta est. At quænam

esse

esse potuit postrema Assertoris flamma ? Nempè ea quàm ex angelica consolatione afflicta Mediatoris natura hausit; nam cum duarum, vel trium fermè horarum spatio torpore metus, ac tristitię oppressa quodam modo iacerent Saluatoris nostri membra, ea mox, vbi confortatrix species Angelica timenti Christo affulsit, tantum roboris, tantumq́, insolitę cuiusdam virtutis nacta sunt, vt ab illis protinus torpor omnis excesserit, ob summum videlicet naturalis Christi corporeæ virtutis, ac vltimum conatum, qui quoniam instar ardentissimi se habebat incendij ob excitatos, ac commotos omnes vitales, atq; animales spiritus, doloris, ac metus vires non modo fregit, verùm etiam planè de medio sustulit.

Quid ex Angelico conspectu Christus acquisierit.

Illud tandem sciendum est, plures causas ad eundem effectum producendum sæpissimè exigi posse, quamuis in illis omnibus non omninò idem, ac similis concursus requiratur; quędam enim remotè, seu mediatè tantùm; quędam vero non remotè, sed proximè, ac mediatè ad substantiam, seu naturam rei efficiendę concurrunt; vt illustrissimis exemplis explicari posset, ni ea vnicuiq; Philosophię studioso, clara, ac passim in scholis obuia essent. Sicuti nobis in pręsens res ista clarissima redditur, vt contemplari licet in hoc ipso Assertoris nostri sudore, cuius efficientiæ duplicis generis causæ pręfuerũt, alię remotę videlicet, aliæ proximę, & remota quidem sanguinei sudoris causa timor mortis fuit, proxima verò sanguineus calor circa cor Christi ebulliens, ac vigor ille acerrimus, quem ad aspectũ Angeli corporæ Saluatoris vires excitarunt. His igitur constitutis.

Duplicis generis causæ sanguineũ sudorem operatæ sũt.

Nos

Nos breuissimè dicamus, proximam sudoris sanguinei causam conijciendam esse in maximum ardorem, vel flagrantissimum incendium, cùm ex metu, tùm ex confortatione Angelica, atq; ex commotis, accensisque totius corporis Christi igniculis profectum; hac enim flamma tota in Christi pręcodijs collecta sanguinis copia adeò feruida, atq; ebulliens facta est, vt illa eadem protinus non solùm ex metu contractum obicem, quo sanguis impediebatur, ne ad partes corporis sibi à natura tributas rursus abiret, dissoluit, sed etiam iam diu obstructos venarum, & carnis superinfuso metus frigore patétes porros reddiderit, ex quo nulla mora actus vi tanta sanguis ex omnibus Corporis Christi partibus emicuit; Nam cum mutua altercatione hinc metus Saluatoris sanguinem cōstipare, & indè calor extenuare attentarent, vicit tandem, qua erat superiori, ac robustiori virtute, sanguinis ęstus, atq; extincto penitus metu ad exoptata diù venarum domicilia prosilijt, quæ vt insolitam, ac abundantiorem efferuescentis sanguinis virtutem concepere, statim patuerunt, atque mixtum cum sudore sanguinem effuderunt; ex nimia siquidem efferuescētia, ac ebullitione sanguis ille tenuissimam naturam est adeptus, quę ad se se diffundendum non modò apta erat, sed etiam a raritate, miraq; subtili corporis Christi constructione adiuuabatur. Enim verò licet clarum huiusce rei exemplum ex omni parte simile haud queat reperiri, non obscurum tamen vestigium cernitur in ijs, qui niues pertractare solent, quorū manus in primis valido frigore offensæ, moxq; calore sanguinis, ac spirituum auxilio roboratæ conceptam prius

Prima opinio.

Vestigium aliquod opinionis explicata.

prius frigoris rabiem sic expellũt,vt ex frigidissimis feruentissimæ euadant,& ignitæ penitus videantur.

Obiectio. At inquies, cum ex manibus pertractantium niues ne minimum quidem non modò sanguinis, sed nec ẽt humidi excrementi effluat,certò conijci põt sudorẽ Xpi sanguineum,ac illud quod exempli loco ad rem nostrã quoquomodo declarandam produximus, ex vno, & eodem proficisci non posse principio; secus enim non minus in allato casu, quàm in Mediatore nostro sanguinis sudor esset concedendus, quin immò etiam in grauissimo metu perterritis hominibus prodigiosus liquor accideret, cuius rei oppositum quotidiana docet experientia. At iam lubens testatus sum, non omnem

Responsio. simile illud in se continere similitudinem, ob idq; nulli mirum videri debet, si ex manibus niuem volutantium sanguis non erumpat,maximè cum aliàs dixerim, cur alij vel timentes, vel quoquomodo perturbati sanguinem minimè fundant. Præterea plures addi,ac assignari causæ possunt,cur Christo,nõ autem his accidat sanguinis eruptio; etenim multò maior sanguinis copia in Assertore commota fuerat, ac proindè feruentior æstus; deindè delicatior, ac nobilior corporis dominici habitus. Ad hæc tenuior, ac subtilior sanguinis Christi substantia. Et tandem ille animi,totiusq; corporis feruor, ac contentio vehementissima timenti Christo fuerunt. In his autem,de quibus in exemplo sermo est, non tanta commoti sanguinis copia, nec tantùm incendium, non adeò insignis corporis compositio, sed ignobilior,ac crassior corporis,& sanguinis substantia, ac deniq; nulla animi, modicaq; corporis impellens

Quantum discrimen esset inter corpus Christi & aliorum hominum.

virtus

virtus esse potuerunt.

Superesset postremò fusius explicandum à calore tenuitatem sanguinis peragi posse, nisi obtutu ipso in re non dissimillima istud cerneretur, nempè in aqua, quæ ignis ardore affecta, adeò tenuis redditur, vt non aquæ elementaris, sed potius rarissimi aeris speciem repræsentet.

Cum opinione Auctoris conciliari possunt sanctorum Patrum sententia.

Qui in ijs etiam quæstionibus, quę ad fidei Catholicę regulam non spectant, vellet sanctorum Patrum dicta non modò reuereri, ac diligenter obseruare, verùm insuper religiosè sequi; (quamquam nulla cuipiam incumbat istud obseruandi necessitas, in ijs præcipuè quæstionibus, quæ salua fide in contrarias partes laudabiliter agitabantur, cuiusmodi est præsens exorta disputatio); posset non adeò violentè, atq; extortè Patres, quorum sentētias de sanguinei sudoris causa attulimus, ad nostram opinionem piè interpretari, ac docere Sanctos Anselmum, Cyprianum, Bernardum, & reliquos omnes, qui effectricem sanguinei sudoris causam mortis timori adscribunt, de remoto duntaxat sudoris principio, ac causa mediata fuisse locutos; & ex aduerso D. Hieronymum, & Chrysostomum, qui orationis conatum, ac feruorem sanguinis causam esse docuerunt, de proximo, seu immediato sudoris principio verba fecisse; arbitrari enim duos hosce Patres orationis vehementissimę vocabulo eas omnes causas proximas, quæ ad sanguinei sudoris opificium concurrerunt, compręhendisse, fortè non omninò videtur inconueniens; de quo tamen haud pugnarim, si quis contendat oppositum.

CAP. V.

Diluuntur obiecta difficultates.

NVnc pro clausula totius huiusce disputationis de vero sanguinei sudoris principio dissoluamus ea dubia, quæ militant contrà eorum opinionem, quibus à timore Saluatoris profectum esse sudorem sanguinis, visum est; quod opus videtur conclusionis nostræ claritati planè necessarium, nam eæ argumentationes non modò probare videntur, timorem, quo Christus afficiebatur, non fuisse proximam, verùm etiam nullo modo remotam causam, quod assertioni nostrę aduersatur. Et primam quidem refellere promptissimum erit, si dicamus, intelligi posse bifariam, ex timore Christi certum colligi dimissi animi argumentum; vel .n. timor mortis nulla iusta de causa, sed potius leui occasione; vel certè ex graui, certoq; propriæ incolumitatis periculo consurgit. Qui accepto, priori in sensu, timore concutitur, is dubio procul debitę fortitudinis virtuti derogat, ac meritò sanè illi vitio vertendus est timor; at aliud omninò debet esse vniuscuiusq; prudentis iudicium de eo, qui truci crudelissimę mortis iàm iàm imminētis vultu cōcutitur, horret, atq; expallescit. Christus autem Dominus non temerè, sed agnito, penitusq; perspecto ignominiosissimæ mortis sibi paratæ discrimine, timore valido iactabatur. Neq; verò in Saluatoris mœrore ea animi magnitudo desiderabatur, q̄ idem ipse Mediator noster ex alijs expetebat, docens non esse timendum ab eis, qui corpori necem duntaxat

inferre

inferre possunt, sed eum potius timendum, qui potestate pollet animam sempiternis addicēdi supplicijs; quandoquidem non eò spectabāt Saluatoris nostri sententię, vt ijs doceret, nullo modo homini mortis periculum sic esse formidandum, vt obiecto quouis mortis discrimine, ab humanis mentibus repellēdus esset mortis timor; sed tantummodo nobis prohibet eam formidinem, qua & mens à recto abducitur, & totus homo à tramite virtutum aberrat.

Germanus sēsus illius loci Nolite timere eos, qui occidit corpus.

Animi porrò Saluatoris alacritas, qua munitus milites, & carnifices, quos maximè declinare poterat, interpellauit, spontè professus se eum ipsum esse, quem percito furore ad necem conquirebant, minimè tollit, quominus iam anteà vehemens horror mortis Christum ipsum inuasisset; ad cuius rei notitiam oportet meminisse, eam, quam Saluator coram persecutoribus animi magnitudinem præ se tulit, in eodem Domino fuisse post fugatas duntaxat mortis suæ imagines, velut ex certissimo Sacræ Historiæ contextu liquidò cernitur.

Illud etiam facilè est, quod secūdo loco obijciebatur: Etenim Christus Dominus nulla animi, aut corporis virium imbecillitate timoris fluctibus agitabatur, poterat enim, si voluisset, excelsa animi magnitudine, & æquissimo sentientis facultatis assensu truces mortis ignominiosissimæ minas sustinere, vti Socrates, & plerią; Romanorum duces fecisse leguntur; verùm quia aduersus notę temeritatis, & arrogantię hęreticos, ex timore Christi fidei nostræ Sacramenta mirificè consolidabantur, vt Patres tradunt asserentes, vel hinc maximè incarnati verbi, ac humanæ naturæ veritatem elu-

vt hoc faceret ab eis, qui rem mirabilem coram ſcire cupiebant, admiratus, quaſi lamentantis cuiuslibet hominis voces; ita ſe auferebat à ſenſibus, & iacebat ſimillimus mortuo, vt non ſolum vellicantes, atq; pungentes minimè ſentiret, ſed aliquando etiam igne vreretur admoto ſine vllo doloris ſenſu; niſi poſtmodum ex vulnere, non autem obnitendo, ſed non ſentiendo non mouere corpus eo probabatur, quod tamquàm in defuncto nullus inueniebatur anhelitus; hominum tamen voces, ſi clariùs loquerentur, tamquam de longinquo ſe audiſſe referebat. Ea erat illius Præsbyteri appræhenſionis virtus; cui ſi minus æqualem, quod non accidit, certè non prorſus abſimilem vnuſquisq; hominum in ſe animi, corporis, ac ſenſuum poteſtatem dominari experitur. Quoniam igitur, vt ad rem noſtram reuertar, naturali ſenſuum virtute non diſſimillima prſtantiſſimorum illorum inuictæ fortitudinis virorum animi mouebantur, fiebat, vt contempta mortis ſæuitia omnes animi vires ad ſtabiliendam ſuorum exercituum incolumitatem intenderent, atq; in hac vna ſpe, & cogitatione ita toti defixi tenerentur, vt hac ſola ſpe illecti, ac fallaci nudæ cuiuſdam fortitudinis oſtentatione commoti, cũ ſanguine propriam vitam profundere glorioſiſſimum opus fore arbitrarentur; tantùm apud eos pręconcepta propriæ fortitudinis laus, vel exoptata victoria valebát. Sed quid mirum; ſi apparẽtis duntaxat boni ſpecie falſi ſpectata alioqui uirtute uiri, his in rebus ſitum eſſe ſummi boni pręmium allucinarentur, quibus ignota erat ſempiternæ felicitatis ratio; quid, inquam, mirum eſſe debet, nltimum hominis finem ignorantes Duces in fictam beatitatem in præceps ſic latos eſſe, ut mala pro bonis,

Cur nõnulli Romanorum Duces hilari animo in mortem ruerit.

bonis, dolores pro lętitia, extremos cruciatus pro delicijs, ac mortem deniq; ipſam pro exoptatiſſima vita complecterentur? At in Mediatore noſtro longè alia, & diſpar ratio fuit, quippequi alio, ac ſublimiori ordine diſpoſitas habuit animi ſui, ac corporis virtutes; ſicut.n. corpus Chriſti opus erat planè diuinum, & à ſolo ſpiritu diuino architectatum, ſic ſuperna quadam diſpoſitione congruentes erant inter ſe inuicem illius facultates, vt neq; à lætitia dolor, neq; à mœrore gaudium lęderentur, neq; ſumma, ac efficacior virtus corporis, aut animi, infimam, aut imbecilliorem, neq; mediocris tenuem, neq; ęqualis parem obruerent; ſed quælibet illarum omni ſecluſa perturbatione munere proprio perfectè fungebatur. Hinc ergò quoniam humana infirmitas naturali impulſu ad mortis aſpectum ſubito metu perterrita eſt, propterea Chriſtus Dominus, cuius virtutes à proprijs operationibus nullo modo impediebantur, mori detrectauit, metuit, ac non mediocriter cõtriſtatus eſt; maximè cum in eum nulla, vel minima cadere poſſet ignoratio.

Quod autem tertio loco opponebatur, fore, vt Chriſti Domini charitas ex metu mortis eſſet imminuta, diluere facile eſt; verius ſi quidem, ac ſatius dixiſſent talia obijciẽtes ob mortis timorem, & magis auctam, & nobis etiam clarius declaratam fuiſſe Aſſertoris noſtri charitatem, qui abdicata à ſe penitus formidine mortis, impellente ad hoc ipſum amore, vitã pro peccatoribus profundere lubenti, alacriq; animo ſic geſtiebat, vt non dubitarit ipſe cadere in interitum, quo nos ab interitu reuocaret.

Quæ

Quæ hactenus allata ſunt quartam argumentationem ſatis declarant. Quamquam apertiori fortaſſe via, & ratione refelli pōt. Etenim hi Saluatoris milites, quibus mors, vel teterrima nullius erat moleſtiæ, aut tormenta mortis Deo ſic adiuuante non meditabantur, aut profectò claram, diſtinctam, atq; euidentem cruciatus mortis perferendę cognitionem non habebant; at ſecùs planè Chriſtus Dominus non modò diuina ſcientia, verùm etiam perſpicaciſſimi intellectus acumine ſic futura tormenta clarè intuebatur, ac cum eidem Aſſertori ſęua militum feritate illata ſunt, crudeliſſima experiebatur. Porrò ex hac limpidiſſima tormentorum cognitione, qua noſter Mediator inſtructus erat, multò facilius in timorem mortis ducebatur, quam ex confuſa ſuppliciorum cognitione in metum mortis trahi poſſent martyres. Adijce pręterea Martyrum mentes adeò abundanti cœleſtis iucunditatis rore à Deo conſueuiſſe irrigari, vt mortis futuræ meditatio, ac notitia nō eis metum incuterent, ſed potiùs certiſſimā perennis gaudij pręberent occaſionem. Ex aduerſo autem Xp̄s Dominus, etſi eſſet Deus totius conſolationis, tamen ita diuinę lętitiæ lucem, ne in humanam naturam dimanaret, cohibuit, vt per id temporis fuerit expers totius conſolationis, quemadmodum viua voce clamauit dicens, *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Si igitur ſolus patiens Ieſus paſſionis tempore omni prorſus auxilio fuit deſtitutus, quę quęſo poterit eſſe admirationis cauſa, ſi etiam ſolus grauiſſimos mortis aculeos horruit?

Martyres cur tormẽta deſpicerent.

Chriſtus qua ratione dicatur fuiſſe à Deo derelictus.

Ad vltimam argumentationem, quæ ex timore, ac męſti-

Prima reſpondendi ratio.

mœstitia eruitur, non est vna, ac simplex doctorum responsio. Reperiuntur enim, qui difficultati putent esse satisfactum, si dicatur, sudorem sanguinis effici potuisse virtute timoris ex tristitia, & dolore insurgētis, si tam vehementes sint tristitia, & afflictio, vt timentis corpus concutiant, ac inflamment; tunc enim, inquiunt isti, ex perturbatione illa potest attenuari sanguis, nec non etiā ex apertis carnis Christi porris eadem violentia actus emanare. Sed horum non videtur approbanda responsio, nam si Philosophica subtilitate rem hanc perpendamus, tantum abest, vt ex metu, & timore prouenietes angor, & afflictio corpus inflammare possint, vt ex opposito verius in eodem frigidas qualitates excitent, ex quibus consurgit pallor, quem in pauentium vultu legimus, etenim cum afflictio illa suas radices ex metu trahat, sitq; metus, vt iam est explicatum, frigus quoddam in corpore subitò exoriens, profectò si effectus causæ propriæ naturam, & affectiones imitari debet, frigidam ex metu qualitatem, qua velut subito gelu torpere corpus, ac præcludi foramina carnis consueuerunt, non verò calorem generari, dicamus necesse est. Alijs placet respondere Mediatorem nostrum à se ipso abdicasse naturalem hanc consolationem, per quā naturali propensione timentis cor in subsidium è omnibus membris sangninem ad se vocat, sicq; docent isti auctores, sanguinem ad cor timentis Christi non confluxisse, vt hinc grauior euaderet mortis cruciatus. Verùm haud scio, explicandæ ne magis, an declinandæ potiùs difficultatis gratia efformata sit talis responsio. Quorsum enim ad rem ostendendam naturæ principijs con-

Cōfutatio. *Secūda responsio.* *Cōfutatio.*

congruentem, confugere opus est ad miracula, quæ nō nisi graui de causa, & vbi nulla alia naturalis ratio suppetit, cōcedenda esse docet omnis Theologorum cętus? Neque enim citrà miraculum detineri potuit sanguis, quin celeri cursu ad cor Christi confouendum properaret; atqui nos hactenus latissimè probauimus omnia, quę in hoc ipso sanguinei sudoris negotio euenerunt, iuxtà vsitatam naturæ consuetudinem accidisse. Quid? si istud cōcedatur nouo miraculo protinus nouū addendum erit miraculum, nam vt se proderet sanguis, noua miraculosa virtus eflagitabatur, quandoquidem cęterę Christi naturæ vires haud suffecissent ad pellēdum è venis sanguinem, quoniam hæ defuissent effectrices sudoris causæ, quas Dominum ad sanguinis fluxionem prouocasse vidimus. Neq; verò audienda est responsio eorum, qui vi timoris, & tristitiæ ad cor Saluatoris decurrisse sanguinem concedunt, sed tamen virtute amoris, & obedientiæ eundem sanguinem ad extremas humanæ Christi naturæ partes rursus fuisse repulsum, sicq; è porris dimanasse, dicunt. Quoniam hinc consequens foret Assertorem nostrum sub timoris initium sanguineo sudore protinus maduisse, quod tamen Euangelicæ narrationi aduersatur. Deinde nec amoris munus, nec obedientiæ eiusmodi virtus est, vt sanguinem ad extremam vsq; Saluatoris nostri cutim propulsare valeant, sed maior, ac robustior ad impulsū hunc peragendum vis requiritur. Præterea ad summū, si quid virtutis, & efficientiæ commotò sanguini contulissent amor, & obedientia, id dubio procul remotum extitisset efficiens principium, ea prorsus ratione, qua

Tertia solutio.

Refutatio.

ſuperius declaratum eſt. Quare opinioni iam explicatæ adhærentes dicimus timoris quidem proprium eſſe, ad cor vocare ſanguinem, ideoq; cauſam proximam pellendi ſudoris nõ eſſe timori accenſendam, ſed potius ijs ipſis cauſis, de quibus latè ſermonem anteà fecimus.

DISPVTATIO OCTAVA.
De fine ſudoris ſanguinei.

CAP. I.

Cur Christus Dominus ſudore ſanguineo perfundi voluerit.

SED quærat pius Lector, cur ſanguinis grumos profundere voluerit, qui ad mortalitatem redimendam Virginis vterum eſt ingreſſus; nam cum ſcriptura dicat factum eſſe ſudorem Chriſti, ſicut guttas ſanguinis, non eſt profectò arbitrandum temerè, ſed potius ad magna religionis noſtræ Sacramenta declaranda inuſitatum ſanguinis ſudorem Chriſtum dediſſe. Princeps ratio fuit, vt hoc facinore emittendi ſanguinem Chriſtianæ pietatis profeſſores omni penitus hæſitatione ſublata hæreticorum blaſphæmijs aures occludere poſſent; nam cum, vti Ioãnes Apoſtolus primum omnium monuit epiſtola ſecunda, *exijſſent in mundum, qui non confitebantur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnẽ,* propterea Saluator noſter dilui voluit hoc ſudore, quo maximè humanæ naturæ veritas, & corporalis cõ-

Prima ratio.

Ioannes. Apoſt. epi. 2.

ſtructio

ſtructio oſtenditur, vt hos ſeductores conuincere, immò exſibilare poſſet fidelis hominum cætus; neque enim is talem ſanguinis ſudorem edere poteſt, qui fictitijs tantùm, ſimulatisq; membris conſtat. Hanc cauſam cùm plurimi Patrum, & Theologorum, tùm in primis Beda docuit in commentarijs ſuper illo D. Lucæ loco, *& factus eſt ſudor eius &c.* ad hunc modum ſcribens. *Nemo ſudorem infirmitati deputet, quia & contrà naturam eſt ſudare ſanguinem, nec ad hæreſim infirmitatis pertinere vllo modo potuit, quod aduerſus hæreſim phantaſma mentientem profuit per ſudorem ſanguinis ad corporis veritatem.* Quam eâdem Catholicæ veritatis ſententiam multo tempore ante Bedam ijſdem planè verbis aſſecutus eſt D. Hilarius hæreſum intrepidus oppugnator libr. 10. de Trinitate circà medium. *Neq; ad hæreſim infirmitatis,* inquit Hilarius, *pertinere vllo modo poterit, quod aduerſus hæreſim phantaſma mentientem profuit per ſudorem ſanguinis ad corporis veritatem.* Sed Diuus etiam Ireneus in opere ſuo aduerſus hereſes cap. 32. hec in eandem ſententiam prodidit. *Nec ſudaſſet globos ſanguinis; nec dixiſſet quod triſtis eſt anima mea &c. ſi ſcilicet Chriſtus carnem de Virgine non accepiſſet*; cuius ſententia nihil virium, aut roboris haberet, ſi ſanguinis guttæ certum, ac indubitatũ non forent aſſumptæ à Verbo naturæ humanæ argumentum.

Beda in Luc. c. 22.

D. Hilar. 10. de Trinit.

D. Irenæus cap. 32.

Secunda ratio fuit; vt oſtenderet ſe veras ęterno Patri preces fudiſſe; ne videlicet aſperſa hypocriſis labe ijs videretur oratio, qui grauiſſimis confidentem Chriſtũ à dextris Dei etiam nunc laceſſunt iniurijs.

Secunda ratio.

Tertia ratio. Ne quis duram illam animi, & corpo-

Tertia ratio.

ris anxietatem, cuius ęstu humana Saluatoris natura abripiebatur passionis tempore, simulatam duntaxat timoris spetiẽ re ipsa fuisse criminaretur, & ideò decuit Assertorem nostrum sanguineo sudore perfundi; Duas hasce rationes enucleatè, ac luculenter tractat meritissimus diuinę eloquentię parens Ioannes Chrysostomus homilia 84. in 26. cap. Matthęi historię ad hunc modũ de fine sanguinei sudoris loquens. *Ipse verò intentius orabat adeò, vt vel sudores vberius defluxerint. Ea rursus de causa, ne hyprocrisis res ista videretur; ne ve possent haretici dicere, quod anxietatem, & tristitiam illam simulauerit, idcircò, & sudores quasi guttæ sanguinis defluxerunt, & Angelus confortans eum, & multa signa timoris apparuerunt, ne quis ficta hæc audeat dicere, hac enim de causa orat*; & paucis interiectis talia in eãdem sententiam subnectit. *Quandoquidem non satis est imperitis mærentis faciem solummodò videre, verba quoq; addidit; nec verba rursum sufficerunt amentibus rem magis quærentibus; & rem ergò mærentis adhibuit, vt vel qui valdè contentiosi, & pertinaces sũt, credere possent verè hominem factum, vereq; mortuum fuisse.* Hactenus Chrysostomus, cuius postrema verba nonmodò id, quod in secunda, & tertia ratione commemoratum est, sed etiam quod prima ratio docebat, apertissimè astruunt, atq; confirmant. Ex quo Beati Ioannis Chrysostomi testimonio, vt hoc quoque quod aliàs pollicitus sum, obiter moneam, dilucidè colligitur, iuxta huius Sanctissimi Patris doctrinam Christum Dominum non solum non simulasse, sed etiam naturalem tristitiam habuisse, cum orationi vacaret; quamuis alibi idem Doctor egregius aliter & sensisse, & docuisse videatur.

D. Io. Chry sost. hom. 84.

Quarta

Quarta ratio, quæ affinis admodum, & simillima est iam recitatis Sanctorum Patrum rationibus, afferri pōt ex Beato Anselmo cuius hæc sunt verba sermone de Passione Domini. *Angustias cordis tui, dulcissime, certissimè indicabat sudor ille sanguineus, qui orationis tēpore de sāctissima carne guttatim decurrebat in terrā*, & mox, *naturalem*, inquit, *carnis tuæ infirmitatem huiuscemodi indicijs expressisti, quibus docemur, quia verè lāguores nostros portasti.*

Quarta ratio.

Anselmus sermone de Passione domini.

Quinta ratio. Sanguineus sudor certo fuit nobis mortalibus, ne dùm indicio, verùm etiam testimonio, Assertorem nostrum precationis suæ exoptatissimum finem ab Æterno Patre obtinuisse. In cuius rei gratiam, ac notitiam, illud sedulò cogitandum est, salutis nostrę Redemptorem, qui, vt inquit Apostolus, *in diebus carnis suæ preces, supplicationesq; ad eum, qui posset illum saluum facerę à morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia*; recolendum inquam est, Mediatorem Iesum duntaxat non rogasse, vt ab eo trāsiret calix nimium amarę mortis, quod illi concessum non fuit, sed insuper plura alia ijsdem ipsis lachrymis orationis tempore profusis postulasse, & nobilior quidem alijs ea petitio fuit, qua, vt Æterni patris voluntati esset planè satisfactum rogauit; tùm proximè ea alia petitio est subsequuta, qua enixè precatus est, vt discipulorum suorum fides, quę adhùc per humanam imbecillitatem firmis nequaquàm fulciebatur radicibus, sanguine suo purgata, & omnibus terrenæ fragilitatis incommodis libera redderetur; quæ vbi obtinuit, cœpit protinus abundantes cruoris sui riuos effundere, vt hoc sanguinis pignore obtētum precationis suæ finem

Quinta ratio.

Ad Rom. cap 5.

decla-

declararet mortalibus tanti mysterij cognitione carentibus. Totum istud, ne inane, & vacuum cuipiam fortasse videatur, grauissimo Venerabilis Bedæ testimonio statui esse confirmandum. Etenim cum loco supra citato hęreticorum errores profligasset, qui ex sudore Xpi perualidum, vt sibi videbantur, telum arripiebant, ad diuinitatem Saluatoris impugnandam; mox quid sanguineus Christi sudor verè significaret, prodidit his verbis. *Sed potiùs intelligat per irrigatam, sacratamq; eius sãguine terram non sibi, qui nouerat, sed nobis apertè declaratũ, quod effectum iam suæ precis obtineret, vt fidem videlicet discipulorum, quam terrena adhùc fragilitas arguebat suo sanguine purgaret.* Hactenus ex Beda.

Beda in Luc. c. 22.

Sed hisce sextum sanguinei sudoris mysterium, quod ritè ex humana reparatione haberi potest. Nam cum tota Protoparentis Adæ filiorum multiplicitas post amissam status innocentiæ felicitatem, in qua primi parentes breuissimo tempore fuerunt, in infinitas propemodum miserias esset delapsa, ex quibus vitiatam, atq; corruptam vndequaq; naturam contraxit non in superiori dũtaxat hominis parte, quæ fuit Deo rebellis, sed etiam in inferiori, cuius irascibilis, atq; concupiscibilis appetitus rectæ rationi obtemperare nolebant; Cumq; ex altera parte vellet summus omnium opifex Deus creaturam in cęcis peccatorum tenebris se volutãtem à tam infelici, ac misero deprauatę, turbatæq; mentis imperio, atq; interitu reuocare, ne in æternum orbaretur ijs consumatæ beatitudinis consolationibus, ob quas à Deo condita erat; Statuit Christus humanæ salutis reparator sub passionis initium abolere peccati

Sexta ratio.

maculas

maculas ijs remedijs, quibus tota Adæ posteritas infici solet; quia igitur originalis labes ex traduce carnis, & sanguinis in humanum genus subrepsit; propterea Xps Dominus, vt excellentiori modo originali culpæ, atq; communibus sanguinis humani incommodis opportunũ ferret auxilium, sanguineo sudore ex omnibus corporis partibus distillante madere voluit, ex quo perfecta, & absoluta totius humanę naturæ sanitas orta est. Quemadmodum piè, ac disertè philosophatur Sanctus Bernardus tom. 1. de Passione Domini cap. 37., in quo postea quã multa de hoc diuino Assertoris nostri cruore dixerat, mox quam ob causam totus rubicundus fieri voluerit, pijs sanè, atque elegantissimis hisce verbis declarauit. *Nec vacat à mysterio ista sanguinis Iesu effusio generalis; sudauit enim toto corpore sanguinem, qui nostras venerat tollere infirmitates ex corpore nostro, & sanguine cõtractas, vt ad conualescentiam, & sanitatem totius corporis, spiritualisque Ecclesiæ sufficeret sudor sanguineus ab omni parte corporis; capitis scilicet nostri Domini Iesu Christi effusus. Liberati ergò sumus de sanguinibus; Deo gratia sit auctori salutis nostræ benigno Iesu, qui suum pro nobis sanguinem liberalissimè effudit.*

D. Bernardus de passione Domini cap. 37.

Nec infimum mysterij locum tenet septima causa, quam Beati Augustinus, Prosper, Bernardus, pluresq; alij Patres prosequũtur. Erat siquidem admirabilis hęc sanguinei sudoris profusio iuxtà horum Patrum sententiam manifesta similitudo eius sanguinis, quem ex toto fidelium cętu strenuissimi martyres vera magistri, ac ducis sui vestigia sequentes, in apertum Christi, atque Doctrinæ Christianę testimonium effusuri erant. *Vel*

Septima ratio.

hoc,

D. Bernardus de Passione Domini cap 37.

hoc, inquit Bernardus, *significabat sudor sanguineus à toto corpore capitis nostri effusus, quia in toto corpore suo spirituali, quod est Ecclesia, sanguis martyrum erat effundendus, & Ecclesia rubicanda*. Similia habent Augustinus enarratione versus illius psal. 142. *Eripe me de inimicis*. & Prosper in ijs sententijs, quas ex Augustini doctrina decerpsit.

Serm. 68.

Octaua ratio. D. Bonauentura.

Octauam effusi sanguinis rationem petere possumus ex D. Bonauentura, qui in explanationibus editis in capit. 22. Lucę docet, propterea Christum sanguineo sudore abundasse, vt humanis mẽtibus innueret in cuiusnam vtilitatem oratio feruentissima Deo exhiberetur. *Ideo enim*, inquit Bonauentura, *sanguis decurrebat in terrã, ad ostendendum, quòd pro Ecclesia orabat, & pro illa effundere sanguinem suum cupiebat*.

Nona rõ.

Arboreus.

Nono loco sanguinei sudoris rationem enarrat Ioannes Arboreus eo, de quo sæpiùs locuti sumus, D. Lucæ loco, in hunc morem. *Et quòd Angelus confortarit Christum, & emiserit Christus sudorem sanguineum insignia sũt humanæ infirmitatis argumenta, fluentem sudorem distillauit, & collegit secum riuos sanguinis prældendo ad illum sanguinem, quem pro remissione peccatorum erat effusurus*. Verùm hæc Arborei opinio non mihi planè arridet. Nam etsi rectissimè fateatur, sudorem Christi non obscurum humanæ imbecillitatis, atq; infirmitatis fuisse documentum, velut hoc idem plures patrum sunt opinati; quod subdit tamen censuram Theologorum impunè pręterire non potest, si, (quemadmodum illius verba indicant) censeat Arboreus, effusum sanguinis sudorem ad crimina peccatorum abolenda non inseruisse; nam ita effusus in horto sanguinis liquor re-

Sanguinei sudoris effusione meruit Christus.

spiciebat

ſpiciebat eum ſanguinem, quem poſteà Dominus ad Eccleſiæ diuitias magis, ac magis cumulandas profuſurus erat, vt ipſe interim ſanguineus ſudor non careret infinito valore ad eadem peccatorum crimina purganda; quippequi immenſi valoris erat ob hypoſtaticam vnionem, quam cum diuina Verbi perſona obtinebat, arctiſſimam; fuitq; pariter effuſus cruor teandrica operatio Incarnato Verbo ratione non diuinæ tantùm, ſed etiam creatæ voluntatis libera, ac voluntaria. Quarè, vt hæc ita ſint, ſicuti putat Arboreus; Nempè ſudorem ſanguinis figuram fuiſſe liquoris pro peccatorum ſordibus abluendis deinceps fundendi; non eſt tamen inficiandum diſtillanti ſudori ſanguineo eandem peccata remittendi virtutem infuiſſe.

Decimatio. Poteſt ad extremum addi, tantam hanc Chriſti Domini propaſſionem indicem fuiſſe eius amoris, quo nos indignos peccatores proſequebatur; huius enim amoris ardore inflammatus Aſſertor ſine carnifice moræ impatiens ſanguinem noſtri cauſa profundendi magnos ſanguinis ſui riuos ex ſe ipſo libentiſſimè profundere cæpit. Et hæc in præſens de fine, ac cauſa ſanguinei ſudoris ſufficiant; nam cęteras rationes, quas pro pietate ſua religioſæ mentes contemplari ſolent, animaduertere is poterit, qui ſacra librorum lectione capietur.

CAP. II.

Num sanguineus sudor libero humanæ voluntatis Christi subesset arbitrio; an necessariò, & coactè fluxerit.

SVperest ad concludendam, terminandamque præsentem de sanguineo sudore materiam paucis pertractanda quæstio ista. An Christus voluntario liberi sui arbitrij dominatu è membris cruentum sudorem sic emanare permiserit, vt eum sanguinis fluxum posset inhibere; An verò potius ita commotus sit sanguis naturali membrorum Christi impulsu, vt omnem liberá eius voluntatis operationem anteuerterit. Et sanè non erat præsenti loco dissimulanda difficultas, quippè quá iurè expetunt ea, quæ superioribus capitibus explicata fuêre; nam cum docuerim non superna, sed naturali virtute excitatum fuisse sudorem sanguinis, profectò statim consequi videtur necessariam, seu coactam fuisse hanc Assertoris nostri sanguinis effusionem; si namq; cogente naturali passionum motu in Christi membris sudor apparuit, cõsequens est, vt necessitas sudoris apertè inuehatur; quod enim duce, ac motore tantùm propensione naturali euenit, id à liberis operationibus secernatur necesse est. At verò quia in superiori disputatione vltrò arbitratus, necnon etiam aduersus Ioannem Arboreum argumentatus sum, cruorem dominicũ suis instructum, atq; ornatum meritis fuisse, idcircò videri potest ab omni penitus necessitate absolutum, & liberum extitisse sanguinis sudorem; nam cum meriti, & necessitatis rationes sint inuicem oppositę; non enim

cum

cum operationis necessitate meritum permisceri põt; sicuti ex aduerso cum meritò simul vigere nequit naturæ necessitas; propterea non necessitati, sed libertati tantùm dominicæ voluntatis obiectum fuisse sanguinis sudorem, apparet non temerè affirmandum.

Honofrius Meneſcal in apologetica disputatione, quam de vulnere lateris Christi habet, duplicis generis sanguinem in corpore Dominico assignat. Alterum, qui in venis, arterijsq; reperiebatur, quiq; non nisi extrinsecus vi adhibita è venis egredi poterat. Alterum verò, qui non in venis, sed in humano Christi pectore residebat, quiq; nulla penitus violentia compulsus, sed spontè emanans proprium domicilium deserit. Hinc, etsi in venis positum sanguinem Assertori non deneget Honofrius, attamen quia libera potestate, & spontè Christus Dominus non modò sanguinem eũ, quem inter crucem, clauos, & vulnera, sed etiam eum, quem inter orandum profudit, libera voluntate effudisse putat; idcircò totum à Christo effusum sanguinem, non venarum, sed pectoris sanguinem appellat. Opinioni autem suæ robur addit ex illo Isaiæ vaticinio, *oblatus est, quia ipse voluit*, quod vaticinium non de morte duntaxat, verùm etiam de tota, & quauis sanguinis parte diuinitus prolatũ esse intelligens, infert etiam cruentum sudorem liberè à Christo nobis fuisse donatum. Fauet prætereà, humanam Christi voluntatem adeò mirificè semper cum diuina eiusdem Saluatoris voluntate congruisse, vt quidquid diuinæ placitum esset voluntati, illud non detrectaret humana, sed vtriusq; esset vnum velle, & vnum nolle; at in dubium verti non

Opinio Honofrij.

Prima ratio.
Cap. 53.

Secunda ratio.

poteſt, quin diuinæ voluntati cruentus ſudor planè liber, ac voluntarius fuerit; talis igitur pariter libero humanę voluntatis Xp̄i fuit arbitrio, aliter concors illa diuinæ, & humanæ volũtatis vnio, quam communis vox Patrũ exprimit; fuiſſet diſſoluta. Ad hęc, Xp̄i incõmoda, ac motus omnes, quibus mortalis eiuſdem caro tũc obnoxia fuit, Auguſtino teſte libro. 14. de Ciuitate Dei cap. 9., *certiſsimæ diſpenſationis gratia, ita cũ voluit Chriſtus ſuſcepit animo humano, ſicut cum voluit factus eſt homo;* atqui pleno voluntatis imperio ſic mortales artus induit, vt ijſdem carere potuiſſet, ſi ita Verbo diuino foret viſum, pari ergò ratione motum iſtum corporeæ carnis, & humanam hanc ſanguinei ſudoris infirmitatem ſic pati voluiſſe Aſſertorem erit opinandum, vt ſanguinis fluxionem impedire potis fuerit. Amplius, quæ in humanis hominum membris præter liberum voluntatis imperium inſurgunt, effectorem ſuum habere videntur originalem protoparentis Adę labem, certum enim eſt aliundè huiuſcemodi motus proficiſci non poſſe, qm̃ in primo illo felicitatis ſtatu etiã ad nutum omnes ſenſus, & corporis motiones adeò rationi, voluntatique fuiſſent obtemperantes, vt omnes planè paſſiones, ſi quę tunc fuiſſent, imperfecta, & tranquilla hominis poteſtate futuræ eſſent, ſiuè quo ad eorum exercitationem, ſiuè durationem, ſiuè intentionem, ſiuè poſtremò quoad terminationem, id erat iuſtitiæ originalis decus, & præſidiũ; at quia in Aſſertore nulla fuit primi parentis tranſgreſſionis noxa, idcircò decuit, immò neceſſe fuit, vt nulla paſſio, quæ ob Adę peccatum in hominem deuenit, ea ratione, qua pęna peccati cenſetur, in Chriſto Dñ̄o

Tertia ratio.

Auguſtin.

Quarta ratio.

Qualis fuiſſet dominium voluntatis in ſtatu innocentia ſupra tùm corporis, tùm animi poteſtati.

reperiri

reperiri posset, quod tamen secus accidisset, si ex peccato orientes motus, ac passiones, quę liberũ rationis vsum pręueniunt, in Mediatore nostro dominatę fuissent.

Mihi non inconsideratè prorsus ista cõsideranti nusquàm visum est absolutè concedendum, sanguinis sudorem liberè, seu quod præsenti loco idem valere putamus, voluntariè à Christo domino profluxisse. Antequam verò meam hanc opinionem auctoritate, & ratione communiam animaduertendum censeo, humanam Saluatoris naturam sub duplici titulo, & ratione nobis esse in præsens contemplandam, erant namq; in Christo domino non tantùm vera caro, verusq; sanguis, sed etiam vera diuinitas. Hęc autem duo, etsi substantijs discreta forent, in vnam tamen mira prępotentis Dei virtute hypostasim substantiali nexu ita connectebantur, vt alia diuinæ, aliaq; naturę humanę competerent. Quocircà si solitariè, & per se præcisè Christi naturam humanam quis contempletur, comprehẽdat statim necesse est, permultis naturæ incommodis, quamplurimis corporeę substantiæ passionibus, & alijs miserijs obiectam fuisse naturalem corporis dominicę compositionem; omnes enim ex D. Damasceno naturę infirmitates, quę sine peccati labe puram mortalitatis naturam iustitiæ originalis dono denudatam necessitate quadam consequuntur, assumpsit Christus, qui, vt humanis calamitatibus opem ferret, ex Æterno Patris sinu in terram descendit, ac teste Apostolo, *formam serui accipiens habitu inuentus est, vt homo*, cuius fragilis, & terrestris natura corporis mole circumdata ijs motibus necessariò subiacebat, qui, etsi ex carnis infirmitate

Sudor sanguinis quarationenecessarius, seu coactus fuerit.

D. Damas.

mitate trahant radicem, eidem carni nihilominus, atquè humanę incolumitati aduersantur ea duntaxat ratione, qua frigus, exuries, morsq; ipsa naturam oppugnare dicuntur. Cum igitur, vt alibi declaratum est, sanguinis sudor ex amaro quodam mœroris fonte tā̄q remoto principio dimanaret, atq; natura sua ad dissoluendam corporis Xp̄i cōpositionem ordinaretur, ꝑfectò non videtur appellandus liber, sed necessarius, & coactus; conspirat enim natura totis viribus in propriā cōseruationem, nō aūt in destructionē, quod secus accidisset, si libero voluntatis Christi impulsu id cruoris ꝓrupisset; tunc enim in propriam, ac manifestam sui ipsius perniciem sanguineum cruorem excitasset ea natura, quæ in propriam salutem tendit quocunq; obiecto discrimine.

Sanguinis sudor dici potuit liberè profluxisse.

At si ex altera parte humanam Saluatoris naturā, vt Verbo diuino copulatam, eidemq; obtemperantem, nec non actu efficaci decernentem, atq; molientem aliquid contemplemur, non est inficiandum liberam fuisse sanguinei sudoris profusionem, nam quidquid in natura Christi fieri contingebat, haud poterat diuinam Verbi effugere voluntatem, cui, si humana voluntatis Christi libertas obsequens fuit, vt planè indubitatum est, conficitur euidenter aditum patuisse sudori sanguineo libertate Saluatoris promouente, quam in sanguinei sudoris emissionem dominatam esse reor, non modò ratione rei obiectæ, quatenus propositum sibi sanguinis sudorem ab intellectu, virtute eius scientiæ, quam ab initio suæ conditionis infusam Saluator habuit, liberè, ac spōtè acceptauit, quemadmodum acceptasse credendus est

immanem flagellorum, ac crucis ſæuitiam, verùm etiam ratione effectus, & operationis, cuius opifex, & principium fuit voluntas, quæ cruentam illam ſudoris materiam elicito voluntatis actu imperauit, edens facinus inuictæ fortitudinis, qua timorem ſuperauit, ac vicit adeò validè, vt protinus neceſſitate quadam naturali cruenta materies fuerit ſubſequuta ob commotos ebullientis ſanguinis Chriſti ſpiritus. Quibus ſic conſtitutis.

Mihi difficilè non eſt auctoritate, & ratione vtriuſq; aſſertionis meæ veritatem ſtabilire. Et in primis quidem naturali neceſſitate ſanguinis fluxum Saluatorem pertuliſſe, illud certò vnicuiq; eſſe poteſt argumento, quod Chriſtus Dominus, (vt naturam à ſpeciali adminiculo diuinitatis derelictam habuiſſe cõſideratur) in ea naturali diſpoſitione erat conſtitutus, vt ſacra eiuſdem natura à cauſis neceſſariò operantibus, neceſſariò etiam pateretur, neq; per naturales humanæ naturæ vires illatum ſibi nocumentum, aut effugere, aut declinare poſſet, ad eum fermè modum, quo ſæpius famis impulſu, ac neceſſitate naturali cruciabatur, nonnũquam ſiti erat obnoxius, frigoriſq; morſum cogebatur experiri; At ex naturalibus cauſis duntaxat, vt alibi fuſius declaratũ eſt, ſanguinis cruor originem traxit, ei igitur neceſſariò obnoxia omninò eſſe debuit Aſſertoris noſtri natura. Deinde quamquam Chriſtus Deus, & homo erat, tamen in hoc paſſionis negotio, ità Deus quodammodo diuinitatis ſuę poteſtatem, ac illimitatam virtutem cohibens hominem diris ſupplicijs affici permittebat, ac ſi nullam cum humana Chriſti natura conſociacionem

Opinio auctoris probatur.

obti-

obtinuisset; de quo certiorem testem excitare non possum eodem ipso Domino, qui extremum in Cruce spiritum agens, testatur, ac clamat, ita se à Deo extrema supplicia pati fuisse permissum, ac si nullam de natura Christi suscepisset Deus ipse curam, illis verbis; *Deus Deus meus, quare me dereliquisti?* at quis ignorat puram creaturam in tanto mortis agone constitutam, qualem inter orandum Christus sustinuit, ex necessitate sanguineo sudori ex agone proficiscenti fuisse subiectam? Quemadmodum docuisse Damascenum intelligo, cum inter prauos Iuliani errores recenset hæresi non vacare eam opinionem quæ corporales passiones dispari ratione in Christo, ac in miseris Adæ filijs concedit, quasi verò in nobis necessariæ, in Christo autem liberæ forent. Quod certè Damasceni testimonium antè alia persuadet manifestè non minus in Christo Domino, quàm in reliquis hominibus necessarias esse corporeas hasce passiones, quæ turpitudine peccati carent.

Lib. de hæresibus.

Alterum autem assertionis nostræ membrum non tãtummodo rationes, quas sub initium quæstionis pertexuimus, verùm etiam hæc ratiocinatio hunc in morem efformata demonstrat. Longissimo tempore ante passionem, seu, vt verius dicam, per totum peractæ vitæ Christi curriculum, limpidissima cognitione ea omnia præuiderat Christus, quæ postmodum eidem metum incusserunt, & tamen nunquam sanguineo sudori iter patere voluit, nisi cum iam iam ex hac mortalitate discessurus Deo iuit supplicatum; ergo nulla necessitate compulsus, sed liberè huic sanguineo sudori fuit obnoxius. Præterea paulo antè cum adhuc inter discipulos

fami-

familiariter diuersaretur, neq; aliquem tristitiæ locum fecit, neq; diffluendi potestatem sanguineo sudori dedit, quandoquidem nolebat mœrorem suum tunc temporis omnibus discipulis in propatulo dari, moxq; vt ab illis octo recessit, tribus duntaxat ijs assumptis Apostolis, quos vnicè diligebat, cæpit contristari, ac mœstus esse, vti Sacri Euangeliorum contextus narrāt; at, si istud attentè perpendatur, quid quæso aliud significare pōt, quam Assertorem nostrum non coactè, sed liberè, has timoris, tristitiæ, ac sanguinei sudoris infirmitates suscepisse, cum ei placuit, & vbi eidem visum est? in quam sententiam diuinè, vt solet, Augustinus hęc prodidit. *Hos humanæ infirmitatis affectus sicut ipsam carnem infirmitatis humanæ, ac mortem carnis humanæ Dominus* Iesus *non conditionis necessitate, sed miserationis voluntate suscepit, vt trasfiguraret in se corpus suum, quod est Ecclesia, cui caput esse dignatus est, hoc est, membra sua in sanctis, & fidelibus suis, vt si cui eorum inter humanas tentationes contristari, & dolere contingeret, non ideò se ab eius gratia putaret alienum, & non esse ista peccata, sed humanæ infirmitatis indicia, tamquàm voci præmissæ concinens chorus; ita corpus eius ex ipso suo capite addisceret.* Hæc fermè Augustinus.

D. August. psal 87.

Cæterùm hæc pauca, quæ aut de necessitate, aut libertate Christi sudorem sanguineum patientis, explicata fuêre, satis esse possunt ad ea intelligenda, quę in capite quæstionis hanc difficultatem dissoluendi dederūt occasionem; Etenim, quòd asserebatur, necessariū fuisse sanguinis Christi cruorem, eo quòd ex naturali passionum motu oriebatur, non aliud conuincit, quam Mediatorem sanguinis fluxum pertulisse necessitate quadam;

Responsio ad argumenta tiones.

dam non ſimpliciter videlicet, & abſolutè conſiderata illius natura, ſed determinatè, & ſecũdum quid tantùm; nempè quatenus erat non ſolùm à Verbo diuino velut diſiuncta, ſed etiam, vt erat ab eiuſdem Verbi virtute, & auxilio nulla ratione ſuffulta; quo in ſenſu nos vltrò neceſſarium ſudoris Chriſti cruorem fuiſſe cõceſſimus. Quæ autem ſecundo loco opponebantur, liberum videlicet Chriſto Domino fuiſſe ſudorem, propterea qđ ad redemptionem generis humani fundebatur, & eximijs ornabatur meritis, ſecundam aſſertionis noſtræ partem oſtẽdit; nam conſentaneus extitit ſanguinis ſudor deliberatę, abſolutæ, atq; efficaci Saluatoris voluntati, à qua omnis meriti ratio proficiſcitur. Neq; obſtat illa liberi, & neceſſarij oppoſitio; ea enim conſiſtere quidem non poteſt in voluntate Chriſti ſimpliciter, abſolutè, & ſub eodem titulo accepta; at ſub varijs, & diuerſis, vti iam ſuprà nos diſtinximus, rationibus, rectè valet liberi, & neceſſarij veritas conſiſtere.

Quocircà licet ſententia Honofrij Meneſcal, nihil abſurditatis in ſe habeat, ad libitum tamen ab eo excogitata eſt, & nuſquam ſiuè apud Sanctos Patres, ſiuè apud diuinę ſcientiæ profeſſores nõ modò nõ dicam reperta, ſed nec etiam ab ijſdem cognita vnquã fuit; quis enim patrum effuſam cruoris Chriſti ſubſtantiam pectoris, non venarum ſanguinem appellauit? certè nullus; quin immò omnibus ſanctis Patribus illud ſolemne fuit, vt abſolutè totum Aſſertoris ſanguinem, quem ineffabili erga rebelles Adę filios miſeratione commotus ſponte effudit, venarum ſanguinem emundantem, iuſtificantem, viuificantem, abluentem, & aſpergentem

dixerint

dixerint, propterea quod pollutos iam, & mortuos nefaria peccati labe homines emundans ad immarcescibilem vitam reuocat, instar alterius Pelicani alitis ocisos à mortifero serpentis veneno suo sanguine viuificantis.

DISPVTATIO NONA.
De Pelicani natura.

CAP. I.

An Pelicanus ales verum Assertoris nostri Symbolum sit.

QVONIAM hæc ales magnam apud quosdam vim habere videtur ad demonstrandam, illustrandamq; sanguinis Christi proprietatem, & excellentiam, consentaneum fore existimaui, vt de vera Pelicani natura non nihil attingerem in præsens; quãdoquidem me ad hoc munus grauissimorum Patrum inuitat auctoritas, ingens cętus Doctorum huius sæculi vocat, & allicit tandem communis quidam animorum consensus, quo firma, stabiliq; sententia Pelicanum Vindicis nostri Symbolum esse asseritur. Et meritò sanè cum non aliud insigne magis exemplum, quo ergà homines incomparabilis Mediatoris nostri amor significetur, quam Pelicani Hieroglyphicum adhiberi possit, hæc enim ales, quò filijs suis consulat, atq; opportunam opem ferat, nullo vnquàm tempore non vtilitati proprię incolumi-

tatis,non decoctis iam in ventre ſuo cibis, non ſanguini ſuo ad extremum parcit, vti ſtatim oſtendemus in examinandis, atq; ad iudicij trutinam reuocandis ijs, quæ de Pelicano nobiliſſimi Patres, Hieronymus, Auguſtinus,Beda, Dionyſius Carthuſianus,Euſebius, & alij tradidere, quibus aſſentiuntur gloſſa in pſalmos, Conradus Geſnerius,Ælinus, & omnes ij etiam, qui ſacram pſalterij doctrinam interpretari, atq; tractare ſtuduerunt; quorum omnium ſententijs valdè congruit mos vetuſtiſſimus maiorum noſtrorũ, (velut aliquod etiam huius moris veſtigium ad nunc viſitur nonnullis in locis) qui in ſummo Crucis Chriſti apice Pelicanum omnium oculis conſpiciendum ſtatuunt. Hæc illi quidem vnanimi conſenſu.

CAP. II.

De Pelicani natura Sanctorum Patrum opinio.

Qualis ſit Pelicani natura ex ſententia D Hieronymi.

AT verò,qua naturali alitis huius proprietate ducti Pelicanum Aſſertoris noſtri typum eſſe velint,non omninò conſtat inter eos. Nam Diuus Hieronymus tomo nono,capite de laude religionis,& inductione ad eam,tradit Pelicani naturam, & proprietatem eſſe admirabilem,ea videlicet de cauſa,quòd proprio ſanguine vitam elargiatur pullis ſuis,qui venenato ſerpentis morſu intereunt; nam vbi Pelicanus in nido occiſos à ſerpente filios offendit, in primis amaro fletu mortem illorum proſequitur, moxq; conuerſa ales ad perquirendam ſalubrem medicinam, qua mortuis filij auxilietur, latera ſua adeò acriter vſq; diſſecat proprio

roſtro,

roſtro, donec excutiatur ſanguis, qui mortua filiorum corpora attingens, extinctũ in eis vitę ſpiritũ rurſus excitat. Verba Hieronymi, ſi ea quis audire vult, hæc sũt. *Pelicani cum ſuos à ſerpente filios mortuos inueniunt, lugent, & ſe, & ſua latera percutiunt, & ſanguine excuſſo ad corpora mortuorum, ſic reuiuiſcunt*; Ne autem iſtud videretur commentitium, mox ad aſtruendam huic Pelicani naturę fidem, ſubdit idem Hieronymus, *Multa dicuntur in ſcripturis, quæ videntur impoſſibilia, & tamen vera ſunt.* Adeſt quoq; huic opinioni incognitus anteà nunc verò tandem cognitus auctor in illud pſalterij, *Factus ſum ſicut pelicanus in ſolitudine.* qui neſcio an à S. Hieronymo mutuatus ſuam opinionem, Pelicani naturam exequitur hunc fermè in modũ. Magnas, & grauiſſimas cum ſerpente inimicitias gerit ales iſta, totisq; viribus in ſerpentis exitium, mortemq; conſpirat. E contrà verò ſerpens pari odio, ac ſimili furore plenus Pelicani vitæ inſidiari non deſiſtit; verùm quia virtute, ac corporis robore præſtat ales, fugæ ſubſidio fortioris inimici vim ſerpens declinat arboris aſcenſu, inibiq; tandiù deliteſcit, quandiù alio ſe ſe recipiat Pelicanus; moxquè abſente Pelicano ſaltu de repente proſiliens Pelicani filios, quos ales recenter enixa eſt, imbecilles, & infirmos adoritur, dentibus perſtringit, ac interficit tandem; ſicq; conceptum naturali odio virus, quod in patrem, aut matrem effundere non valebat ſerpens, in teneros, ac innocentes Pelicani filios ingenti rabie euomit. At verò vbi, alias victor, rediens pelicanus, filiorũq; ſedes adiens mortuos veno ſerpentis filios agnoſcit, iniquo animo acerbam illorũ mortem ferens luget, mæret per triduũ,

Incogniti opinio de pelicani proprietate

ac

ac velut ſenio confecta mater ales ex ſuis femoribus roſtro vellicatis ſanguinem haurit,quiin necata filiorum corpora cadens,ea nouo rurſus ſpiritu donat. Propria huius auctoris verba,ne lõgior ſim,q̃ eſſe velim, videat Lector citato loco. Ego .n.reticere non poſſum,q̃ mirificè quadrent hæc omnia in ineffabilē Aſſertoris noſtri erga peccatores pietatem Nam ſi res pro dignitate perpendatur; myſtica hæc ales eſt Chriſtus Dominus,qui calidiſſimo totius mortalitatis hoſti infenſiſſimus in hanc miſerrimam rerum vniuerſitatem humana carne indutus venit, quò antiqum ſerpentem interficeret; Verùm ſerpens iam ab initio ſuę conditionis de cœleſti ſolio diuina Verbi poteſtate deturbatus, ac iuſtam Dei iram,& indignationem fugiens primos generis humani parentes in feliciſſimo innocentiæ ſtatu ſumma cum animi tranquilitate degentes inuadit, dolis, ac verſutijs circumuenit, ad peccati turpitudinem inflammat, cibi vetiti cogitationem ingerit, atq; ad extremum eos peccati vulnere interficit; Quod ſcelus animaduertens Mediator intimo animi ſenſu de tam infelici filiorũ ſuorũ interitu contriſtatur, affligatur, & toto vitę ſuæ curriculo congemiſcit, & tandem libero voluntatis creatæ dominatu ſe ipſum vulnerans,*oblatus eſt enim quia ipſe voluit,* largos ſanguinis ſui riuos effundit, quo perfuſa mortalitas rurſus ad vitam reſurgit immortalem.

Symbolum Chriſti Domini pelicanus.

Venerabilis Beda, etſi in huius alitis narranda proprietate à prima ſententia non longè recedat, cum ea tamen non omninò cõſentire videtur in re alioqui pręcipua, perſuaſum enim habet non à ſerpente,ſed à matre ipſa pullos roſtro interrimi, quod diuerſam Hieroglyphici

De pelicano quid cen ſeat Beda.

glyphici

glyphici fert secum rationem; quæ quia de Assertore nostro ab eodem Beda pulchrè explicatur, ideò ea est in hoc loco appositis illius verbis conscribenda. *Pelicanus auis, inquit psalmo 101. quædam est deserta quærens, maximè tamen in desertis ripis Nili fluminis. Hæc auis pullos suos interficit, postcà super eos plangit, & iterum verberat se alis, & rostro, & in tertia die sanguinem effundit, quo mox, vt irrorantur, reuiuiscunt pulli. Hoc à Christo Domino non disconuenit, qui auis est solitudinis, qui solus de Virgine natus est, & solus sine delectatione conceptus, & sine dolore natus, qui pullos suos, idest homines à se factos iusto iudicio interficit, & super eos planxit, quia pro ijs infirmari voluit. Vndè, vt alibi diximus, sapientia Dei etiam gallinæ comparatur; post legem autem, idest tempore gratiæ, quod quasi dies tertia est, quantum quod ante legem, & sub lege, sanguine suo in Cruce ipsos viuificat.* Hactenus Beda; cuius opinioni adhęret Dionysius Carthusianus super commentarijs in psalterium editis explanatione allegorica de Christo sic scribens. *Porrò Christus comparatur pelicano, quoniam auis hæc proprio rostro pullos suos fertur occidere, triduoquè lugere, & tandem sanguinem suum super pullos rostro effundere. Vnde illi reuiuiscunt. Sic Christus occidit in nobis vitia nostra, & sanguine proprio viuificat nos de nouo.* His haud dissimilia commemorarunt Augustinus, Glossa, & alij in eundem psaltis locum.

Dion. Carthusiani de pelicano sententia.

Albertus Magnus vir in naturalibus, Philosophicis, ac Theologicis rebus subtiliter versatus duo illa, quę de pelicano separatim allatæ opiniones tradiderunt, in vnum colligens, aliti huic vtrumq; conuenire docet libro de natura auium vigesimo tertio cap. 24., cuius integram

Placitum Alberti Magni de natura pelicani.

tegram hac de re sententiam, vt lectoribus in exquirendis, & intelligendis nouis, & admirandis rerum proprietatibus non incuriosis satisfatiam, libet in præsens expressis totidem verbis adscribere. *Pelicanus à pelle cana sic dictus, eo quod canas habeat pennas. De hac aue dicunt, quod pullos sibi infestos interficit, & de planctos aliquandiu sanguine, quem de pectore morsu elicit, reuocat ad vitam, & eodem modo viuificat eos à serpētis morsu, qui pullis insidiatur, intereūt, et de vulnere, & sanguine virium debilitatur tātū, quòd in nido remanet, & pulli pro sua, & matris cibatione exire compelluntur.* Sic Albertus, ex quo non modò pelicani etymologiam intelligere, verùm etiam comprehendere licet, pelicanum filijs proprijs necem inferre, quod Beda scripsit, & eosdem non à se tantùm, sed etiam à serpente interemptos sanguine suo viuificare, quod Hieronymus, & alij memoriæ prodiderunt.

S. Epiphanius. Sanctus Epiphanius libro ad Physiologum capit. 8. eadem fermè citatis auctoribus scribit de pelicani moribus, & natura. *Præ omnibus enim,* inquit, *pelicanus prolis est amans; fœmina nido excubat pullos suos custodiēs, ipsosq; fouet, complectiturq;, & nimijs osculis sauciat; perforat itaq; illorum latera, & illi moriuntur. Post tres verò dies accedit mas pelicanus, & mortuos inuenit pullos, & valdè angitur, doloreq; impulsus proprium latus percutit, ac terrebrat, emanatq; sanguis, quem super mortuorum pullorum vulnera instillat, qui sic vitæ restituuntur.* Sic Epiphanius, qui postmodū ostendere prosequitur, quàm mirificè Symbolum Christi Domini splendeat in his omnibus de pelicani natura dictis.

D. Isidorus D. Isidorus Hispalensis in supradictam de pelicani

natura

natura ſententiam inclinans adhûc modum ſcribit. *Pelicanus auis Ægyptia habitans in ſolitudine Nili fluminis, vnde & nomen ſumpſit; fertur, ſi verum eſt, eam occidere natos ſuos, eòſq; per triduum lugere, deinde ſe ipſam vulnerare, & aſperſione ſui ſanguinis viuificare illos.*

Hiſpal. originum lib. 2 capit. 7. de auibus.

Enim verò ex his omnibus non nulla colligi poſsũt, quæ ad rem noſtram maximè ſpectant. Primum, ſi recenſitis Sanctorum Patrum aſſentiri velimus ſententijs, nobis erit affirmandum, illud à natura tributum eſſe pelicano; vt virtute effuſi ex femore ſanguinis ad priſtinam vitam reuocet extinctos à ſe, ſiue à ſerpente filios.

Secundum: Temerè, & nulla antiquorum ſcriptorum auctoritate aliquos litteris conſignaſſe, adeò ſolicitam in educandis pullis eſſe pelicanum alitem, vt filios ſuos enutriat ſanguine ex proſciſſis femoribus dimanãte, ne fame, & egeſtate confecti intereant, cum aliunde cibos eis comparare non poteſt, nam commentitium iſtud eſſe, vel ex eo depræhenditur, quòd apud nullum diligentem rerum naturalium ſcriptorem morem hunc paſcendi filios reperiam adſcribi pelicano, quòd ego viderim.

Tertium. Iuxtà opinionem Sancti Hieronymi, & aliorum, quos in prima opinione retulimus, per pelicanum hieroglyphico longè præſtantiſſimo ſignificari pretioſum Aſſertoris noſtri ſanguinem, quo extinctus mortifera peccati culpa hominum animus ad ſpiritualem vitam conſurgit.

Quartum. Ex eadem alite, (quemadmodum Beda, Carthuſianus, & alij voluerunt) clarũ, & inſigne exem-

pium elucere temporalis, & immaculatæ Mediatoris nostri originis, quę sola inter omnes in castissimis Mariæ visceribus diuina superni numinis ope cępit, & ad consummatam perfectionem redacta est.

Vltimum tandem. Posse quemlibet in pelicano contemplari manifestum diuinæ Christi iustitiæ exemplar, qua homines peruersè operantes, & vitijs, ac peccatorum sordibus se se contaminantes iusto diuinę vindictæ iudicio ulciscitur; verùm ex alio capite etiam intelligi potest, esse pelicanum mirum quoddam diuinæ liberalitatis, & miserationis Symbolum; nam adeò vehementi pietatis ardore continuò inflammabatur Christus Dominus, vt pro salute generis humani reparanda ex vellicatis flagello femoribus, atq; excarnificatis omnibus humanę naturę membris totam sanguinis sui copiam profundere voluerit.

CAP. III.

Aliorum omnium scriptorum de pelicani moribus opinio.

Quarta opinio de natura pelicani.

MVltì tamen, & docti viri, vt hæc omnia ingeniosè, & piè excogitata, atq; tradita esse non inficiantur, sic aliam, & valdè diuersam pelicani naturam esse contendunt. Et assignant in primis varia pelicanorum genera. Vnum, quod adhibitis in escam piscibus, degit in aquis. Secundum, quod terræ gremiũ colit, cuius esca, & cibus sunt serpentes, vermes, aliaque huius generis plurima; capiturq; huiusmodi pelicanorum genus tanto desiderio absorbendi lac cocodrilorum, vt propterea à crocodrilorum vijs, in quibus edere, ac spargere lac consueuerunt, nullo vnquam tempo-

Multiplex pelicanorum genus.

re

re recedat; sunt alij, qui volunt, vnum esse pelicanorum genus volatile; alterum aquaticum; & postremò alij putant pelicanum paruam esse auem, quæ solitudine delectetur, quamuis alium esse pelicanum grandiorem non abnuant in Nilo maximè cōmorantem; qui forma, & specie non absimilis Cygnis esse videtur. Vtcunq; tamen diuersitas inter pelicanos se habeat, certissimum arbitrantur pelicanum alitem sui rostri percussionibus sanguinem cientem fingere, non modò ab Ægyptiorū historia in auium proprietatibus obseruandis, atq; indagandis absolutissima, verùm etiam ab antiquissimis rerum naturalium scriptoribus alienum esse; à quibus nihil huiusmodi de pelicani natura, & moribus traditum est; ex quo fit, vt ea, quæ nostra, & antiquiori etiam ętate de pelicani natura, & proprietatibus à plerisq; vsurpātur, ac iactātur, vel per errorem ij pelicano attribuant, quæ alioqui vulturis, & phœnicis peculiaria sunt; vel certè inani quadam traditione in plurium animos falsæ quædam de pelicani moribus opiniones irrepserint.

Etenim Ælianus vir eruditissimus in historia animalium cap.24., quod de ciconijs, & Ardijs, atque pelicanis inscribitur, omnium harum auium naturam, & mores exquisitè, & studiosè persequens, pelicanum dūtaxat in mira filios suos educandi ratione, & beneuolentia commendat ad hunc modum scribens. *Iidem parentes amanter suos filios curare dicuntur, cuius rei hoc testimonium est, quòd pullos, qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliundè ad eos alendos cibum comparare nequeūt, excul nta, quæ prius deuorant, euomant, atq; in educandos fœtus conuertant, & ad volandum pullis imperitis duces sunt.*

Æliani ex lib. 3.

Ardeas, & pelicanos similiter facere audio.

Aegyptiaca Historia.

Altrix, & magistra noui sẽper Hieroglyphici Ægyptiorum historia, quæ in huiusmodi rebus apud viros doctissimos magni est ponderis, & mométi, quippeque ab antiquissimis ducta temporibus ad nos vsque fideliter peruenit, ex alio capite singularem pelicani in filios pietatem admiratur, ac tradit eam esse huius alitis naturam, vt pro filiorum incolumitate certissimis, ac omniũ grauissimis doloribus torqueri non vereatur; nam editiora, sublimioraq; loca, in quibus tutò nidificare potest, non curans pelicanus, infimas quasq;, & omnibus iniurijs eorum obnoxias, qui aucupio delectantur, sedes perquirit, in ijsq; concepta oua edit, edita fouet, ac pullorum propagationem, & vitam sustentat, atq; tuetur. Porrò hunc nidificandi vsũm apprimè tenentes incolæ, his dolis non pullis solum, sed etiam ipsa pelicano matre potiuntur; nam cancellos, in quibus recens nati filij degunt, extrinsecus luto, vel, vt alijs placet, arida armentorum fęce vestiunt, atq; circumdãt, ne aut extra egredi pulli, aut intro se recipere possit pelicanus; moxq; admoto a pastoribus igni, ardentem flammam excrementa illa concipiunt. Pelicanus conspiciens subuolantem rectis lineis in cęlestem locum flammam ignis, protinus mira celeritate in eum se locum recipit, studioq; omni, & contentione periclitantibus pullis auxilium ferre nequicquam conatur; quarè licet accẽsa hinc, & inde ignis flamma ingressu prohibeatur, stimulãte tamen materni affectus amore non acquiescit, non consternatur; sed vni filiornm saluti intenta, per furentem flexuosis excessibus flammam iter quærit, repetitis rostri ictibus, &

Nidificatio pelicanorum.

continua

continua alarum ventilatione impetum coërcere aggreditur, sed ò infelix, ac miserum prorsus pelicani fatum, quo magis alarum ope, & subsidio edaces incendij flammas comprimere certat totis viribus, eo sensim ardentior attollitur flamma, (quippeque agitatione, & alarum quassatione non minui, sed augeri solet;) sicq; aliter omninò, quàm putarat ales pelicanus, res accidit; nam penè consumpta vi ignis, atq; subsidio pennarum, quibus insequentes aliàs ludere solebat, destituta, varijs excruciata doloribus, simul cum filijs præda fit eorum, qui pelicanos aucupantur.

Hanc eandem esse pelicani naturam grauissimus, & antiquissimus auctor Orus Apollo in antiquis codicibus expressit, varia antiquitatis Hieroglyphica conscribens, vt locuples testis est Ioannes Pierius in nobilissimis illis, quos de sacris Ægyptiorum, aliarumq; gentiũ, commentarijs, omni eruditione instructis confecit, in quibus de præsenti quæstione agens, id duntaxat ratum firmumq; esse arbitratur, quod huius capitis sententia docet.

Orus Apol-lo.

Io. Pierius.

Sanctus Gregorius Magnus, qui luculentissimos in psalmos pœnitentiales scripsit commentarios hæc tantùm de pelicani natura scribit. *Pelicanus auis est amans solitudinem; in qua venenatis animalibus vescitur, et ideò per eam peccator designatur.* Diuus Cyrillus in iambis à Consaluo Pontio Scholiaste latinitate donatis platalearum vocabulo pelicanum intelligens, simillimaquè tradens Gregorio ait.

S. Gregor. Magnus.

D. Cyrill.

Quis platalearum rostrum in modum lanceæ
Exterius aptauit, longisq; hastilibus

Et

Et voraginem ipsis aperit omniuoram
Ad inexplebiles rapinas piscium .

Arnobius. In eandem sententiam Arnobius in commentarijs suis in psalterium hæc memorat. *Auis illa, quam pelicanum vocant, quæ non habitat nisi in desertis, habens escas veneno eremi, & incultis amaritudinibus plenas .* Cæterum non isti duntaxat, sed omnium antiquissimus Aristotelis voracissimam esse pelicanum alitem libr. 9. historiæ animalium capit. 10. manifestis verbis monet, dum de pelicano, quem latinus interpres, Plateam, vertit, loqués sic inquit. *Platea fluialis conchas maiusculas, læuesq; deuorat, quas vbi sua ingluuie coxerit, euomit, vt hiantibus iam legat, testis exuens, atq; edat.* Sic Aristoteles, cuius opinionem assecutus Conradus Gesnerius libro. 3. de historia auium hanc eandem Pelicani naturam esse fatetur, additq; Plateas a pelicanis non distingui. *Sed quos,* inquit, *Aristoteles pelecanas nominat, interpres Plinium imitatus plateas vertit . Ego quoq; plateas à pelicanis non distinxerim.* Similia Gesnerio tradit Iacobus Delecampius in scholijs ad Plinij historiam libr. 10. cap. 4. nota 3. ita scribens . *Quod apud Aristotelem pelecan vocatur, à Plinio Platea, à Cicerone Plutarcho, Erodio, Platalæa .* Ex quibus clarè colligitur eandem auem esse pelicanũ, & plateam; atqui Plinius loco paulo ante indicato super plateæ natura, & moribus hunc in modum scribit. *Platea nominatur ; aduolat ad eas , quæ se in mari mergunt, & capita illarum morsu corripiens, donec capturam extorqueat . Eadem cum deuoratis se implet conchis calore ventris coctas euomit, atq; ita ex ijs exculenta legit testas excernens.*

Pelicanus, & Platea eadẽ auis. *Aristotel.* *Gesnerius.* *Iacob. Delecampius* *Plinius.*

Gesnerius. At quoniam non ignoro aliquos arbitrari pelicanũ à Plinio

linio Onocrotalũ appellari, nullum nõ fuerit operæ
etium hoc loco adſcribere, quid de Onocrotalo Pli- *Plinius.*
as ſenſerit, vt omni dubitationis nexu exoluto, clarè
gnoſcatur genuina pelicani proprietas,& natura.Na-
ralis igitur hiſtoriç libr.10.cap.47.hæc de onocrota-
litteris prodidit. *Olorum ſimilitudinem onocrotali ha-
nt,nec diſtare exiſtimarentur omnino, niſi faucibus ineſſet
lterius vteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit,
ira vt ſit capacitas; mox perfecta rapina ſenſim in os reddi-
a in veram aluum ruminantis modo refert.* Sic Plinius.His
rætereà addenda ſunt,quæ in eandem ſentẽtiam ſcrip-
a de pelicano reliquerũt Erodotus,Plutarchus, & Phi- *Erodotus, Plutarch. & Philes.*
les,vt refert citato loco Geſnerius. Ille enim inquit, *vt
conchas pelecanus, quas deuorauit ventris calore diſcuneatas
reuomit,& pulpam à teſtis ſeligit*; iſti vero de pelicano lo-
quentes. *Poſtquàm,*inquiunt,*iam deductas ſenſerit teſtas,
eas euomit, & carnem ad ſe ſuſtentandum retinet.* Neq. ab
his omnibus diſcrepare videtur Oppianus. Ad extremũ *Voluminis ſecundo, & tertio ornithologiarũ.*
Vlyſsis Aldoruander,qui & mentis,& oculorũ acie om-
niũ fermè auium naturas, & proprietates vidit,de peli-
cano verba faciens non vno in loco auem ſolitudinis
appellat;cçterũ de mira ſanguinis pelicani virtute mor-
tuos filios viuificantis,ne verbum quidem habuit,quod
ego reperire potuerim.

Hinc, ni fallor, ſatis apparet, aliqua, quæ vulgò fe-
runtur de pelicani natura,nullo certæ hiſtoriæ ſubnixa
eſſe firmamento.Tale eſt illud; mortua pelicani pullo-
rum membra ad nouam rurſus vitam vocari ſanguine
ex femore patris pelicani excuſſo,hoc enim nullus ſcrip
torum, qui diligens, & curioſus fuerit veritatis eorum,

quæ

quæ de proprietatibus auium dicuntur, pelicano attribuit vnquàm.

CAP. IV.

Quòd superioris capitis sententiæ sit subscribendum.

HÆC igitur sunt, quæ de pelicani natura à magnis viris traduntur; mutua enim filiorum pelicani beneuolentiæ, memoris, ac grati animi in parentes suos officia, quæ multorum animos rapere possent in admirationem, prætereo tacitus, ne longior euadat oratio, & ad id veniam quod à me iurè expetere lector potest, nempè ad docendum, quid ipse hac de re iudicij habeam, expositis enim, & explanatis pluribus de pelicani natura sententijs, hoc postremo tantum superesse videtur. Censeo igitur probabiliter superioris duntaxat capitis opinioni adhærendū, pro qua, & antiquissimi scriptores semper pugnarunt, & adhuc recentes, & insignes rerum naturalium speculatores pugnare non desistunt. Nam cum hæc quæstio in eo genere rerum versetur, in quarum fidem non rationum momēta, sed scriptorum, quibus de pelicani natura veriùs inuestiganda cura fuit, auctoritas plurimum potest, & valet; sitq. prætereà altis defixa radicibus in grauissimis antiquorum scriptorum testimonijs, qui sectati sūt partes eius philosophiæ, quæ in proprietatibus auium dignoscendis tota versatur, ideo probabilissimā de veritate posterioris sententię hinc capere licet coniecturam, in cœteris namq; opinionibus, etsi grauissimorū alioquî auctorum numerus nō desit, in numero tamen iurè desi-

Vera opinio.

derari videtur, in hac vna re, firmior auctoritas, illi
m, qui eas esse pelicani proprietates litteris cõsigna-
t, aut suspensi valdè, & dubij erant de ijs rebus, quas
debant; aut certè non quod ipsi, tamquam indubita-
n sentirent, sed quod in ore plurium iam percrebuis-
, narrare voluerunt. Quemadmodum Diuus Augu-
nus omnium fermè Patrum doctissimus prodidisse
gnoscitur ex ijs, quæ in enarratione psalmi 101. te-
itur his verbis de pelicano loquens. *Quod enim dicitur,*
l etiã legitur de hac aue, idest pelicano, *non taceamus, non*
iquid affirmantes temerè, sed tamen non tacentes, quod qui
ripserunt, & legi, & dici voluerunt. Dicuntur hæ aues,
nquàm colaphis rostrorum occidere paruulos filios suos, eos-
mq; in nido occisos à se lugere per triduum; postremò dicunt
atrem se ipsam grauiter vulnerare, & sanguinem suum su-
er filios fundere, quo illi perfusi reuiuiscunt. Fortasse hoc ve-
um, fortasse hoc falsum sit; tamen, si verum est, quemadmodũ
lli congruat, qui nos viuificauit sanguine suo, videte &c. Et
cce, quid hic magnus diuinorum, naturaliumq; myste-
iorum interpres Augustinus de vulgata pelicani fama
censeat affirmandum.

S. August. psal. 101.

Neq; ab hac Augustini sententia recessisse videtur Albertus Magnus, qui licet, ea, quæ supra consignauimus, tradat, quam tamen illa fidem mereantur statim subdit his verbis. *Hæc potius in historijs leguntur, quam sint experimento per philosophiam probata*, in quam eãdem opinionem glossa in psalmum 101, auctor Incognitus, Coradus Gesnerius, & plures alij pedibus iuerũt. Quid? Aristoteles, & Plinius, viri sanè solertes, & in rebus inuestigandis accuratissimi (quamquam apud Plinium,

Albertus Magnus.

Glossa.

Platea ne, an Onocrotalus vocanda sit pelicanus ales, non omninò adhuc inter Doctores constet) sanguinem proprijs rostris haurientes ex femoribus, & sparso sanguinis liquore vitam peremptis elargientes esse pelicanos nullibi affirmarunt; Vultur enim, & phænix inter aues solúm ex vellicatis femoribus sanguinem, quo filij pascuntur, ciere solent, quemadmodum de vulture tradit Orus Apollo in Hieroglyphicis, vbi, *vulterem*, inquit, *scribentes, quid significent inter alia miseriam, quod per absurdum fortasse videatur, cum animalium nulli hoc animal pareat, tamen ob hanc causam illi posuerunt, quoniam totis diebus centum, quos enutriendis pullis impartitur, fermè nũquã euolat, ac si quando cibus, quo fœtus enutriat, desit, ne fame cõficiantur vulnerato sibi femore sanguinem sugendum præbet.* Sic Orus. Quam sanguinis eruptionem ex femoribus ciet etiam phęnix, non vt pullorum egestati occurrat, cum sola esse sine prole perhibeatur, sed naturali fato, vt posteritati post obitum suum suscitandæ, consulat. Cęterum sanguinem ex proprijs femoribus eruere aliarum auium natura abhorret.

Orus Apollo.

Vulturis natura.

Phænicis natura.

Quid igitur, contrarię opinioni fauentes exclamare audio, tam nobilibus scriptoribus, tam antiquis, tantaq; non doctrinæ, & sanctitatis gloria solùm, sed etiá auctoritate gloriosis aduersari, an non rem esse temeritatis, & audaciæ plenam dijudicandum erit? minimè verò; Nam si, vt Vicentius Lyrinensis scitè prodidit. *Antiqua Sanctorum Patrum consensio non in omnibus diuinæ legis quæstiunculis, sed solùm in fidei regula magno nobis studio, & inuestiganda est, & sequenda*; Cur in rebus neq; ex traditione diuina, neq; ex communi patrum assensu

Vicentij Lyrinensis notãda sententia.

ſenſu ductis, ſed ex ſimplici quarundam auium natura, & proprietate erutis,ab aliquibus Sanctis Patribus, ac frigida vulgi opinione in diuerſum abire tutò nõ licebit? præcipuè cum Hieronymus,Epiphanius, & Beda, quorum nobis oppoſita eſt auctoritas, ea, quæ ab alijs nullo fundamento dicta erant, obiter tantùm, huiuſce rei veritatem curioſius non perſcrutantes, prodiderint, maximè cum talis pelicani proprietas ad rem Hieronymi faceret,nempe vt hoc exemplo, ac varijs alijs argumentorum generibus ad benè, laudabiliterq. viuendum alliceret Monachos,quos ad Monaſticę paupertatis, & regulæ obſeruantiam hortabatur; ſicuti pariter feciſſe Epiphanium, & Bedam reor,qui mirã hanc pelicani naturam ſibi perſuaderi facile paſſus eſt, quõ ſolummodo aliquid diuinæ Chriſti conceptionis, vitæ, & ſanguinis in adumbrato pelicani hieroglyphico nobis exprimere poſſet.

Non enim Sancti Patres his in rebus, quas de pelicani natura memorabant, tam accurati inueſtigatores eſſe voluerunt veritatis hiſtoricæ, quam pij interpretatores ſecundùm intelligentiam allegoricam; hincq. factum eſt,vt affectiones auium in vulgus iactatas,& inſtituto, conſilioq. ſuo ſuffragantes damnare noluerint.

Ad Carthuſiani teſtimonium, quod à Beato Auguſtino ſe mutuatum eſſe teſtatur, clara patet ſolutio ex ijs, quæ hac de re iuxta Auguſtini ſententiam adduximus.

Ad extremũ in Iſidori Hiſpalenſis teſtimonij explanationem non eſt, cur aliena conquirantur, cũ ex ipſis Iſidori verbis clarè colligatur, eũ non ex propria ſen-

tentia, ſed ex inueterata quadam vulgi opinione ea de pelicano prodidiſſe.

At inquies tandem, ſi in pelicani ſanguine nuncia ſanguinis Chriſti imago non elucet, vt quid pelicanum Chriſti typum eſſe conceſsimus, & in capite difficultatis ad inueſtigandum propoſuimus? At qui ea meditabitur, quæ de pelicani vera natura docuimus, expreſſam Aſſertoris noſtri ſimilitudinem pelicanum fuiſſe, fateatur neceſſe eſt. Enim uerò cum nos ſoſpitaturus non Iudæorum inſidias deuitarit, non carnificum tormenta horruerit, ſed vltrò teterrimo mortis genere affici voluerit Mediator noſter, quid quæſo opportunius, ac ad incomparabilem Aſſertoris noſtri amorem expreſsius, ac dilucidius exprimendum Pelicani hieroglyphico potuit inueniri? vt conſulentes ea, quæ ſuperius pelicani naturam deſcribentes tradidimus, nullo negotio dijudicabunt.

DISPVTATIO DECIMA.
De ſanguine vi verberum expreſſo.

CAP. I.
Vtrum Chriſtus ſub flagellis vnicam tantùm ſanguinis effuſionem paſſus ſit.

NVNC ſcrutari oportet reliquas ſanguinis Chriſti effuſiones, de quibus ambigi poſſe monuimus; quot enim, & quales fuerint non ità facilè videtur explicatu, vt ad exactam ſanguinis effuſionum cognitionem curſim inſti-

instituta quæstio sit sufficiens; sed postulat pręsens materia diligentem orationem, qua omnes nodi, quoad fieri poterit, dissoluantur.

Est igitur maxima difficultas; An sub crudelissimis flagellorum ictibus se se ex corpore Christi bis promere coactus fuerit sanguis, An vnica tantùm vice; huic quæstioni alij Doctores hunc titulum faciunt. Vtrùm vnica, an iterata vice Assertor flagellis cęsus fuerit, verùm hic eorum titulus eodem, ac noster spectat, nam sicuti sæuum verber sanguinem Assertoris educendi instrumentum fuit, ita sanguinis effusio tamquàm effectus ad flagellorum verbera subsecutus est, ex quo fit, vt nec à sanguine verber, nec à verbere sanguis seiungi in hac tractatione debeat, quæ licet in eo rerũ genere versetur, quę ad Catholicam fidem non spectãt, vnum tamen in se claudit hęc disputatio diuinis litteris planè consentaneum; Nempè Assertorem nostrum duris flagellis petitum fuisse; quod quia, & historica quatuor Euangeliorum narratio tradit, & summo assensu defendunt omnes, comprobare non persequar, sed accedam ad institutæ quæstionis discussionem, quæ in contrarias partes agitari solet.

Et huius quidẽ dissensionis occasionem capiunt nonnulli ex verbis sacrarum historiarum, quæ duplicem sanguinis effusionem innuere videntur, quatenus repetitam fuisse à militibus Christi flagellationem ostẽdũt. Nam illud Ioannis decimo nono. *Tunc ergò appræhendit Pilatus Iesum, & flagellauit,* certissimo omnibus esse debet argumento, Christum pertulisse crudelem flagellorum sæuitiam iussu Pilati Præsidis, qui cum omni studio,

Ioann. 19.

ſtudio; & qua poterat an re, innocentem Dominum ex effrçnata Iudæorum crudelitate vindicare certaret, hac miſerrima flagellationis ſpetie, ita cõmotũ iri Iudços ſperabat, vt liuore odij mitigato Chriſtum è Crucis patibulo liberum abire, æquiori animo concederent; atqui hæc flagellatio, vt ſacer Ioannis contextus, & tota eiuſdem hiſtoriæ ſeries clarè demonſtrat ante latam Crucis Chriſti ſententiam executioni demandata fuit, cũ quo Marcus c. 15. in illis verbis, *Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabam, & tradidit illis* Ieſum *flagellis cæſum, vt crucifigeretur*, & Mathæus cap. 27. *Ieſum autem flagellatum tradidit illis, vt crucifigeretur*, docere videntur, Xp̃m poſt pronunciatam à Pilato mortis ſentẽtiam, flagellis dilaniatũ fuiſſe; ex quibus id neceſsariò conſequitur, vt dicamus ſemel, atq; iterũ repetitis flagellorum ictibus Aſſertorem ſanguineũ effudiſſe liquorẽ; qđ certiſſimum eſſe duplicis flagellationis argumentũ ratus Benedictus Ariçmontanus in ſuis elucidationibus in illud Matthæi 27. *Ieſum autem flagellatum &c.* hæc prodidit. *Secundò flagellatum ex more Romano, erat enim Crux ignominioſsimum mortis genus, ideòq; publicè ignominioſis hominibus afferebatur, flagellatio autem publica, vel nobiliſsimo homini decreta ignominiam inurebat, & infamiam.* Hæc ille, Cui non modò aſſentitur Io. Gerſonius, verũ etiam duabus primis tertiam ipſe addit flagellationem, licet illi flagellorum cruciatus, nec eadem ratione, nec æqualiter Chriſto fuerint inflicti. Putat enim Gerſonius in ſecundo conſilio, cui prçfuerunt Pontifices, ac Iudçorum Principes viri ad mortem Chriſti machinãdam, aſſeruatum, cuſtoditumq; à militibus, ac ſatelliti-

Marc. 15.

Matt. 27.

Opinio Ariemõtani

Opinio Gerſonij.

bus

bus Dominum in ędibus principis Sacerdotum, ibiq; prima vice à crudeli, ac effera flagitiosorum hominum turba flagellis petitum fuisse. Rubricella enim prima in Monotessaron cap. 146. in illud Matthæi 27. Marci 14. & 15. Lucæ 22. & 23. & Ioannis 18. & 19. ad hunc modum scribit. *Intelligendum est, quod bis conuenerunt in domum Cayphæ reseruato ibidem Christo, & à seruis custodito non sine contumelijs, & flagellis.* De secunda autem Christi flagellatione apertam mentionem facit idem Gerson in Ioannem, nam ponderans illud Diui Ioannis testimonium, quo Assertorem durissimis subiectum fuisse flagellis fatetur, excepta superiori, quæ oriebatur à militum immanitate, qua aduersus Dominum afficiebantur, aliam fuisse autumat, quę nimirum feros, ac truces Iudaicæ gentis animos flectere ad pietatem posset, qualis ea fuit, quam necdum statuta Christi morte, permittente Pilato, executi sunt carnifices. Postremam verò flagellationem eam fuisse putat, quæ inferebatur crucifigendo iuxtà Romanorũ legem, qua cautum erat, vt prolata crucis sententia, qui cruci affigendus erat, prius flagellis percuteretur. Nam Rubricella sexta in illo Ioannis testimonio. *Tunc ergò Pilatus apprehendit Iesum,* sic loquitur; *Videntur etiam plures fuisse flagellationes Christi, vt ista, quæ facta est ad satisfaciendum Iudæis, veluti quædam punitio; altera verò iuxta legem Romanorum, secundum quam prius flagellabatur occidendus.*

Alij, & meo sanè iudicio melius, vt facilius se expediant ab ijs difficultatum tricis, quibus perplexę tenentur allatæ opiniones, suam ipsi opinionem docent huiuscemodi

iuscemodi assertione. Si Iudæorum tyrannicam crudelitatem perpendamus facilè bis cæsum fuisse flagris Assertorem credi potest, quamuis vnius tantùm flagellationis ratio ex Euangelica narratione colligatur.

CAP. II.

Variæ allatarum opinionum rationes.

SEd age, ea, quę binam, vel trinam fuisse Christi flagellorum percussionem probabile, veroq; simillimum facere videantur, lectori patefaciamus. Principio Diui Matthæus, & Marcus de rebus à Christo gestis cõscribentes rectum narrationis ordinem tenuerũt, sed hi lata iam mortis Christi à Pilato sententia Christum flagellis cęsum commemorant, & nihilominus ex Sancti Ioannis historia cap. 19. habetur, ad efferatam Iudęorum rabiem demulcendam, Vindicem salutis nostræ ante omnem mortis sententiam eodem flagellorũ supplicio mulctatũ esse, duplicia igitur fuêre verberum opprobria, ac proinde binæ sanguinis effusiones.

Amplius Christum fuisse columnæ alligatum, cum cęderetur à militibus, ambigi non potest ex ijs, quæ à Virgine matre, Deoq; ipso docente se accepisse testatur Diua Brigita libro primo reuelationum c. 19. Vbi hęc habentur. *Deinde ductus ad columnam personaliter se vestibus exuit, personaliter ad columnam manus applicauit, quas inimici sine misericordia ligarunt. Alligatus autem nihil omninò operimenti habebat, sed sicut natus est, sic stabat, & patiebatur erubescentiam nuditatis suæ. Consurrexerunt autem inimici eius, qui fugientibus amicis suis vndiq. astabant, &*

S. Brigita.

flagellauerunt corpus eius ab omni macula, & peccato mundum; eadem Brigita similia narrat lib. quarto, cap. 70. Vbi, *deinde*, inquit, *iubente lictore se ipsum vestibus exuit, columnam sponte amplectens ligatur, & flagellis aculeatis infixis aculeis, & retractis non euellendo, sed sulcando totum corpus eius laceratur*. Huius etiam columnæ nobile, & clarum ex Sancto Hieronymo testimonium habemus, is enim in Epithaphio Paulæ numero vigesimo, tomo primo suorum operum dominicæ flagellationis fulcimentum columnam fuisse scribit ad hunc modum. *Ostendebatur illi columna Ecclesiæ porticum sustinens infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur, & flagellatus*. Hoc ipsum, quod cum Diua Brigita, ac Sancto Hieronymo hactenus docuimus, quia enucleatè, diligenterq; tradit Venerabilis Beda libro de locis Sanctis, libet præsenti loco totidem Bedę verbis referre. *In superiori*, inquit ille, *montis Sion planicie Monachorum cellulæ frequẽtes Ecclesiam magnam circumdant illic, vt perhibent, ab Apostolis fundatam, eo quod ibi Spiritum Sanctum acceperint; ibiq; Sancta Maria obierit; in qua etiam locus Cœnæ Domini ostenditur, sed & columna marmorea in medio stat Ecclesiæ, cui adhærens Dominus flagellatus est*. Sic Beda. Quem sequitur Glossæ auctor in illud Lucę 23. *corripiam eum* &c. Cuius hæc verba sunt. *Hanc correptionem deridendo, & flagellando nefandorum desiderijs exhibuit, ne vsque ad crucifigendum sæuirent; quod etiam verba Ioannis Euangelistæ, & ipsa columna testatur, ad quam ligatus fuit Dominus, quæ vsq; hodie dominici sanguinis cernentibus certa signa demonstrat*. Porrò autem ex his omnibus sic licet argumentari. Cruor Domini, quo marmorea columna

S. Hieron.

V. Beda. c. 3. libelli.

Glossa.

intingebatur, certissimus testis est Christum columnæ adhæsisse, cum sæuitiam flagellorum à militibus incussam experiretur; atqui aliã, & diuersam Christi flagellationẽ concedere cogimur; duplex igitur erit inter flagella sanguinis Domini subsecuta effusio; nam Christus à Iudæis hoc ignominiosissimum pœnæ genus passus est; at Iudæis præceperat Deus, vt percutiendi humi prosternerentur ad flagella excipienda; Deuteronomij .n. vigesimo quinto ait Deus: *Sin aũt eum, qui peccauit, dignum viderint plagis, prosternẽt, & coram se facient verberari*, debuit igitur Iesus, qui suadentibus Iudæis cædebatur, eorundem Iudæorum more flagellis peti.

Lex à Deo Iudæis data in flagellãdis hominibus seruanda.

Ad hæc Romæ in Sacris Ædibus Sanctæ Praxedi dicatis breuis columna sanguine Christi infecta nostris vsq; temporibus visitur, & à fidelibus populis summo pietatis, & reuerentiæ studio colitur; duæ igitur fuerunt lapideæ columnæ, quas humana Assertoris natura suo tactu sacrauit, dum bis flagellorum tormentis excarnificaretur; altera videlicet de qua Brigita, Hieronymus, Beda, & alij in suis scriptis loquuntur, altera verò, quã omni Religione Roma colit.

Quid? an non duplicem fuisse Christi inter flagella cruoris inundationem declarant Populi Romani, & eorum, qui Romano subdebantur imperio, leges, & decreta, quibus sancitum erat, vt is, qui erat in crucem agendus, decreto iam Crucis supplicio prius flagellationis tormentum subire cogeretur? Cum igitur innocens agnus, & Procuratoris Romani iussu, & à Romanis pariter militibus tetris flagellorum ictibus plecteretur, inficiandum profectò non erit, Assertorem nostrum sæ-

uissimas

uissimas luisse pœnas secunda vice, decreto iam mortis patibulo; hęc autem argumentatio tota dictis Sancti Hieronymi innititur in commentarijs super Matthæi cap. 27. in illis verbis, *Iesum autem flagellatum &c.* vbi id positum fuisse in more apud Romanos docet adhuc modum scribens. *Quærat eruditus Lector, quomodo sibi conueniat, Pilatum lauisse manus suas, & dixisse, innocēs ego sum à sanguine iusti huius, & posteà flagellatum tradidisse Iesum, vt crucifigeretur. Sciendum est autem, Pilatum Romanis legibus ministrasse, quibus sancitum est, vt qui crucifigitur, prius flagellis verberetur. Traditur igitur militibus verberandus, & illud sanctissimum corpus, pectus Dei capax, flagellis secuerunt;* Ex quibus postremis Hieronymi verbis satis apparet ipsum sensisse, post mortis sententiam, à Pilato Christum militibus, vt flagellaretur, traditum esse, quemadmodum verba illa clarè ostendunt, *traditur igitur militibus verberandus;* Si autem post latum mortis decretum traditur verberandus, Christum bis fuisse verberibus contusum, palam est ex Sacra Ioannis Historia diligentiùs in primo argumento ponderata.

S. Hieron.

Romani more cruci figendus flagellabatur.

C A P. I I I.

Sententia auctori magis præ cæteris probata.

HÆ tamen de duplici Assertoris flagellatione opiniones, sicuti multis, ac sanè grauissimis scriptoribus non placent, ità nec mihi vnquàm veritati congruentes visæ sunt; hi enim, quibus multiplicitas flagellationis probatur, omnes fermè Sanctos Patres aduersarios habent, qui vnicam duntaxat Assertoris

 fla-

S. August. flagellationem fuisse in suis scriptis memoriæ prodiderunt. Testatur hoc videlicet Diuus Augustinus de consensu Euangelistarum lib. 3. cap. nono; sic inquiens. *Ioannes autem, antequàm diceret, quod eum Pilatus crucifigendum tradiderit; commemorauit hoc dicens. Tunc ergò apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit, & milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius, & veste purpurea circumdederunt eum etc.* & paucis interiectis rem nostram apertè concludens subnectit. *Vnde apparet Matthæum, & Marcum recapitulando istud commemorasse, non quod tunc factum sit, cum eum Pilatus crucifigendum tradidit. Ioannes enim apud Pilatum dicit hæc gesta satis euidenter; Vnde isti quod prætererunt, recoluerunt.* Hæc

Glossa. Augustinus, à quo non dissentiens Glossa in Matthæū cap. 27. *licet ista,* inquit; *flagellatio Christi ponatur hîc post sententiam iudicis, tamen fuit ante facta, vt habetur Ioannis 19. quia ad hanc intentionem eum præcipit flagellari, & illudi, vt Iudæi essent satiati sanguine eius, videntes eum sic punitum etiam vltrà condignum, & ideò ponitur hîc quasi per recapitulationem:* quibus testimonijs id commune est, vt velint Matthæum, & Marcum in flagellatione Christi litteris demandata ea vsos esse figura, quam recapitulationem Patres appellant, quæ in eo posita est, vt in historica narratione id, quod prius actum est, facti serie non seruata, posterius recenseatur, quod sæpenumero in rebus ad historiam spectantibus vsu euenit, cùm aut scriptores breuitati student, aut inceptæ iam rei alicuius narrationis finem lectoribus aperire volūt, ne toties interrupta narratio nimis anxium, & suspensum legentis animum reddat; quia igitur, & breuitatis studio-

ſiſſimi ſemper Marcus, & Matthęus fuère, & de Aſſertoris condemnatione agere cęperant, propterea ne inſtituti ſermonis filum reſecarēt, quę priori loco geſta fuerant, poſteriori, lata iam mortis ſententia, recoluerunt. Fauet prætereà opinioni noſtrę Venerabilis Beda in eodem Matthæi loco, in quo verbum illud, *flagellatum* perpendens docet perſpicuè, tunc temporis nequaquā, lata nimirum ſententia, ſed potius ante ſententiam diro flagellationis ſupplicio dilaniatum fuiſſe Vindicis noſtri corpus. Bedę verba ſunt, *Primitus ipſe Pilatus flagellauit, poſt militibus tradidit illudendum, vt ſatiati panis, & opprobrijs eius Iudæi mortem vltrà flagitare deſiſterent.* ex quo Bedæ teſtimonio videant, ac cognoſcant quęſo illi, qui contrarię opinionis aſſertorem Bedam eſſe autumant, perpendant, inquam, amabò, quam benè conſentiat illius doctrinę, & opinioni contraria de multiplici flagellatione ſententia, & fateri cogentur nihil magis alienum à Bedę ſenſu poſſe reperiri; niſi fortaſſis ſibi repugnantem, ac ſui ipſius immemorem faciant eum, qui ſuis firmiſſimè dogmatibus adhęſit.

Beda.

Vindicatur Beda à falſa quadam opinione, quam illi doctores nonnulli adſcribunt.

Etenim ſolam, & vnicam Chriſti flagellationem nō in commentarijs modo ſuper Matthęum, ſed etiam in alijs in Lucam, Marcum, & Ioannem editis agnouiſſe Bedam clara illius doctrina teſtatur, quam vnuſquiſque tomo ſuorum operū quinto legere, ac meditari poteſt. Nec aliud ſenſère cęteri patres communiter, quorum opinionem, quô eam longè omnibus alijs veriorem oſtendam, aliquot ex ſacra ſcriptura productis rationibus ornare, atque confirmare nullum planè operę pretium non fuerit.

Et ante

Et antè omnia quidem hi ipsi Euangeliorum Matthæi, & Marci contextus, quibus contrariam defendétes opinionem nos oppugnant, causam nostram perbellè tuentur, si in propria significatione intelligantur; nam codicum verba sunt. *Tunc dimisit illis Barabam; Iesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur*; quibus ego innixus sic arguo. Assertor noster à Pilato militibus consignatur cruci confodiendus, atqui non flagellandus, sed flagellatus illis traditur, ante igitur mortis sententiam fuerat verberibus cęsus; Quę argumentatio ad hunc modū clarius illustrari potest; vel enim, qui cōtrarię fauent sententię, opinantur ante mortis dominicę decretum duplici flagellationis pęna affectum esse à militibus Christum; aut certe post; nullus enim eo breui temporis spatio, quo prolata est mortis sententia, Christum fuisse flagellis punitum, ausus est affirmare; sed non asserunt primum, quemadmodum certè affirmare non possunt, igitur duntaxat superest secundū, ad quod confugiant; sed illud tutum haud est refugium, nam sic respondentes interpellabimus, vt indicent nobis aliquem sacrę historiæ locum, quo secundam hanc ab ipsis excogitatam flagellationem comprobent; quem cum nequeant assignare, iam hoc ipsū indubitata omnibus erit argumētatio, id quod asserunt, temerè fictum esse, loci enim illius, *& tradidit Iesum flagellis cæsum, vt crucifigeretur*, germanus sensus est. Iesum, in quem ante latam mortis sententiam Iudęi sęuierant duris verberibus, vt illo terribili supplicio iudaica rabies coërceretur, lata iam mortis sententia, à Pilato oblatum esse militibus, vt crucifigeretur.

Quòd

Quòd si dicant, vt certè dicunt, semel ante iudicis sententiam, & secundò post prolatam sentētiam flagellationis vulnera, & plagas fuisse Christo Domino inflictas, iam contrà præsentem responsionem primum argumentum militat.

Ad hæc, si ita se res haberet, vt autumāt illi, bis diuinę ceruices intertexta spinis corona redimitæ fuissent, semel Christi corpus, atq; iterū ad derisionem, & cachinnos excitádos coccinea indutum chlamyde fuisset; bis tandem arundineum illius manibus sceptrum impositum esset; hæc enim omnia similiter, ac flagellationem, iudicis sententiam secuta esse, narrat Diuus Matthæus eodem illo capite sic scribens. *Iesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur; tunc milites præsidis suscipiētes Iesum in prætoriū, congregauerūt ad eum vniuersam cohortem, & exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei, & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius, & genu flexo ante eū illudebant ei dicentes, aue Rex Iudæorum*; Quæ tandem ludibria, vel ipsis aduersarijs assentientibus, patientissimè pertulit Xp̄s ante quàm ad crucē suis humeris asportandā damnaretur, vt locuples testis, & auctor est Ioannes cap. 19.

Amplius nullum temporis spatium interfuit inter capitalem mortis sententiam, & iter, quo Christus ad destinatum patibuli locum ductus est, vti apertissimè docet idem Ioannes, qui postquam de condemnatoria mortis sententia verba fecit, ordine quęq; suo persequēs subdit. *Tunc ergò tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt eum. Et baiulans sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ, locum*; Non

Ioann. 19.

potuit.

potuit igitur post latam crucis sententiam flagellari ?

At posset fortassis cuipiam videri parum roboris habere hæc argumentatio ; quandoquidem potuit flagris torqueri Dominus in ipso ad Caluarium itinere, dum defessis humeris graue crucis pōdus gestabat; nouimus enim, vt nobiles pleriq; antiquæ eruditionis, & priscæ illius veterum Romanorum ętatis diligentissimi obseruatores trādunt, aliquos sub ipso crucis ligno, & in ipsa ad supplicium via cruci affigendos, flagellis peti cōsueuisse; quod quidem Christo accidisse persuadet intestinum, capitaliq; odium illud, quo Iudaica gens innocētem Iesum persequebatur, quæ nunquam, aut pœnis, vel maximis satiari, aut omnimoda sanguinis Christi effusione placari potuit. Verùm qui talia opponit, videtur sine dubio memoria lapsus, & eorū minimè memor, quæ cap. 27. tradit Diuus Matthæus, qui non in via, nec sub crucis pondere, sed in Pręsidis Prætorio flagellationis Domini locum fuisse docet; neq; aliam licet fingere flagellationis sedem, nisi fortasse quempiam iuuaret non sacra scriptura duce, sed futilibus coniecturis, inaniq; diuinationis arte rimari certissimum redēptionis nostræ mysterium.

Et tandem, si diuino penè miraculo factum est, vt inter tot, tantaq; flagellorum vulnera diuinum spiritum non efflarit Christus, profectò capere nequit mens humana, qua ratione superaddita noua flagellationis crudelitate humanum Assertoris corpus vitam cum morte non commutasset; si enim pleriq; semel duntaxat hac tormentorum spetie circumuenti barbarica militum immanitate aliquando sub flagellis interempti fuêre, vt

Sub flagel lis nonnulli interiere.

vt de pœnis ſcribit Vulpianus; potiori profectò ratione Dominus, qui nobiliſſimæ fuit temperationis, quiq; horribili modo prima vice dilaniatus eſt, in ſecunda flagellatione oppetijſſet.

CAP. IV.

Explicantur oppoſita argumenta.

VEnio nunc ad diſſoluendas oppoſitas rationes, quarum prima ſatis explicata, atq; declarata eſt ex ijs, quæ paulò ante diximus; vbi rectum hiſtoriæ filum in flagellatione enarranda Matthæum, & Marcum iuſtiſſimis de cauſis non tenuiſſe diximus, q̃d quia D. Ioannes Euangeliſta optimè tenebat, ideò vltimus inter Euangeliſtas in factis Chriſti litteris conſignandis alta diuini ſpiritus diſpoſitione rectũ ordinem ſecutus eſt, flagellationiſq; cauſam, & tempus largè, copioſeq; explicauit.

Ioannes rectũ flagellationis ordinem tradidit.

Ad ſecundum inficiari nemo poteſt, Chriſtum, cùm à militibus cęderetur, fuiſſe columnę alligatum, vt citata Sanctorum Patrum teſtimonia demonſtrãt; quare licet ex ſacris litteris id erui non ita facilè poſſit, minimè tamen in hac re videtur hæſitandum, cum fuerit ſemper certiſſimum dogma iam indè à primis naſcentis Eccleſiæ temporibus ad nos vſq; hęreditaria fidelium traditione deriuatum, ſummaquè omnium aſſeueratione, & communi voce, aſſenſuq; comprobatum.

Quam Sanctorum Patrum, & Eccleſiæ Catholicæ traditionem ſi abſq; peruerſo mentiendi ſpiritu adnotaſſet infamis nouę ſemper blaſphęmię parens Caluinus

Caluini Cauillus.

libro de reliquijs, veram hanc fidelium traditionem tã-tis opprobrijs nõ cõsectaretur, insanè affirmans Papistas non iuxtà sacram Euangelij scripturam, sed ad libitum adinuenisse, Assertorem columnę, cum flagris peteretur, fuisse religatum; Nam esto, etiam ex sacro Euangelio haud colligi posse corporis Christi vndiquè verberibus afflicti columnam fulcrum extitisse, columnam tamen, tamquam dominicę flagellationis testem, & fulcrum nostro marte non excitamus, sed grauissimorum patrũ fide, & doctrina præstantium testimonis innixi, vti in superiori argumento ex Sancti Hieronymi, Beatæ Brigitę, Venerabilis Bedę, & aliorum auctoritate ostensum est; quibus addi potest Gregorius Turonensis libr. primo de Gloria Martyrum capit. septimo hanc stabilem Christiani nominis veritatem docens his verbis. *Ad hanc columnam multi fide pleni accedentes corrigias textiles faciũt, quas rursus pro benedictionibus recipiunt diuersis infirmitatibus profuturas.* Nec illud modicam opinioni nostræ fidem adiungit, quod est apud Nicephorum Calistum Ecclesiasticæ historię cap. trigesimo, vbi agens de magnificis ædificijs à Sancta Helena ad sempiternum Christi, Deiparæq; Virginis honorem regali liberalitate extructis, sic habet. *Cæterum in Vrbem sanctam reuersa Helena, in Sion amplissimum longè, lateq; construxit templũ, in cuius postico domũ circumfulsit, in qua foribus clausis propter metum Iudæorum discipuli fuerant congregati*, & mox, *In eo templo marmorea quoq; fuit columna, ad quam, cùm flagellis cæderetur, alligatus est Saluator.* Sic Nicephorus. Sed quid moror? certè non aliud quam columnam fuisse, cui adhærebat cruci suffigendus, etiam prisca illa

Gregorius Turonensis.

Nicephorus Calistus.

hominum

hominum ætas astruit; Armidorus enim apud Lipsium serui somnium commemorans verberandos columnæ alligari solitos dixit adhunc modum ; *columnæ alligatus multas accepit plagas*, ad quem flagellandi morem alludens Plautus. *Adducite huc*, inquit,

Intro, atq; astringite ad columnam fortiter. Sed iam reuertamur ad argumenti solutionem, pro qua cõstanter asserimus, ex confirmatione illa non fieri necessariò consequens, vt duæ fuerint Christi flagellationes ; nam etsi verum sit, eam flagellandi consuetudinem à Deo Iudæis fuisse demandatam, ac ab eodem populo diligentissimè obseruatam, non me tamen hoc vrget ; nam sicuti Assertor noster à Gentilibus (Iudæis tamen stimulantibus) flagellis petebatur, sic pari ratione, non Iudaico, sed Romano more flagellationis tormenta sensit.

Ne verò præsens responsum futile existimetur, sciendum est in citato Deuteronomij capite ab eodem Legislatore Deo certum quendam plagarum numerum definitum fuisse, quem excedere nemini sine magno impietatis scelere fas erat. Legis verba sunt. *Pro mensura delicti erit, & plagarum modus, ita duntàxat, vt quadragenarium numerum non excedant* ; quam tamen mensuram alioqui Dei iussu obseruandam, Assertoris nostri verbera nimis excesserunt, cùm ea ad quinque, vel sex millia peruenerint.

At inquies, Iudæos, quô Christum perdere possent in terris, adeò ignorantiæ tenebris obuolutos, seu, vt verius loquar, Diabolo stimulante, & peccatorum suorum pondere oppressos, ac tanta obcęcatos fuisse malitia, vt diuinas, à Deo videlicet pręscriptas, circa flagellationem

leges, ſicuti humanas, facilè violare parati fuerint, vti re ipſa fecerunt. Sed non eſt id proculdubio factũ, quamuis enim Iudaica impietas, (ſi aliter voti ſui compos fieri haud potuiſſet,) immaneq; quoduis facinus non erubuiſſet perpetrare, attamen quia ſimulata legis obſeruantia ſe teneri palàm profitebantur, ac idoneos ad id, quod votis omnibus expetebant, eoſdemq; feroces, ac impios carnifices ad omne ſcelus paratiſſimos habebãt; propterea à Romanis militibus, quibus nullus erat verberum præfixus numerus execrandum crudelitatis ſcelus peractum eſt.

A Gentilibus Christus flagellatus.

Quia autem quarta argumentatio, quæ in ſe grauem quæſtionem continet, peculiarem ſibi diſputationem exigit, qua omnia, quæ difficultatem ingerunt, ſatis explicentur, idcircò mox erit diſſoluenda poſt expeditas cęteras argumentationes, quæ adhùc reſtant.

Ad quintum hoc reſponſum habeto, mos quidem fuit Romani populi vſitatus, & communis, vt crucifigendi ante incuſſum mortis ſupplicium flagellis verberarentur, vt hac ignominia ab honeſtorum, nobilitatisq; genere præſtantium virorum ſocietate ſepararentur, non tamen propterea hinc inferri poteſt lata mortis ſententia eum ipſum, qui prius tantum dedecoris ſubierat, eidem infamiæ iterum fuiſſe obnoxium; ſatis enim Romanorum legibus, & conſuetudini tribuebatur, ſi is, qui in cruce erat confodiendus, quouis temporis ſpatio, in quo de morte illius agebatur, ſiue ante, ſiue poſt mortis ſententiam, flagellorum ſupplicio mulctatus foret, hæc enim ſola ignominia perpetuam ei, qui flagellabatur, inurebat infamiam, qua ab honeſta hominum

conſue-

consuetudine eliminabatur, ad quem finem duntaxat ante crucis supplicium flagellationis mos inualuerat.

Quod solummodo voluit Diuus Hieronymus in citato Matthæi loco, cuius mens fuit flagellationis causam sciscitantibus patefacere, vti verba illa, *Quærat pius Lector &c.* indicant. Quare Diui Hieronymi testimonium non sic intelligendum est, quasi à Pilato traditus esset Iesus anteà flagellatus, vt recenter nouo flagellationis plecteretur supplicio, sed ita explicandum est, vt Christus, qui crucis patibulum nō videbatur posse euitare ob acerbam Iudæorum rabiem, etiamsi is a Præside innocens dignosceretur, à militibus permissus sit flagellari, quoniam Iudex Romanis legibus ministrabat, quibus cauebatur, vt crucifigendus id infamiæ genus secum ante Crucem ferret. An autem hæc Assertori incussa flagellatio mortis sententiam antecesserit, an verò eam fuerit subsecuta, curiosiùs indagare non curauit eò loci Hieronymus, quippequi a Pilato concessæ flagellationis rationem attingere tantùm studebat.

At inquies rursus, ex hac nostra Diuum Hieronymū explicandi ratione non minuitur, sed augetur magis difficultas; si namq; ob iam decretum mortis supplicium ex Sancti Hieronymi sententia Pilatus Romanorum vestigijs insistens Christum concessit militibus, vt verberibus afficeretur, manifestè post latam mortis sententiam Dominum flagellis pænè attritum fuisse concluditur; neq; enim alio tempore, quam post declaratam mortis sententiam puniri potuit Assertor, vt Romanorum consuetudini satisfaceret Præses; quòd si affirmaueris, iam duplicem Christi flagellationē haud poteris

insi-

inficiari; At hoc telum, etsi videatur perquam validũ, repelli tamen potest, si animaduertamus duplici titulo Christi percussionem fuisse militibus à Pilato demandatam, dum adhuc liberare se posse Dominum sperabat. Primò, vt hoc diro, ac infami pœnarum supplicio ad misericordiam sic flectere posset truces Iudæorum animos, vt hinc dominico sanguine inebriati ardentem mortis illius sitim extinguere possent. Secundò, vt illa eadem flagellatione si minus ex animi sententia Christum è Iudæorum tyrannide vindicare sine tumultu Pilatus potuisset, saltem Romanorum consuetudini satisfaceret; cuius duplicis tituli rationem etsi non aperuerit Diuus Hieronymus, nullibi tamen tacitè, vel expressè negauit posteriorem, quandoquidem de priori manifesta est Hieronymi opinio. Quare, vt paucis rem totam expediamus. Ex Diuo Hieronymo hoc solùm haberi potest, flagellatum fuisse Dominum, quoniã erat crucifigendus; nõ quòd decretum fuerit à Pilato mortis supplicium, cum flagellatio permissa est; Sed vt, (si minus Christum defendere nõ valuisset Pilatus,) hac pœna, qua suprà modum miserrimè excruciabatur, Patrias leges impleret; quia igitur prima spe frustratus est Præses, propterea non ad placandos Iudęos, sed ad institutum populi Romani seruandum volitam à Pilato Xpi flagellationem esse dixit Hieronymus; quamuis dici etiam congruenter possit, Diuum Hieronymum in assignanda flagellationis dominicę causa ea figura vsũ fuisse, quã anticipationem sacri scriptores dixêre, iuxtà quã dixit Hieronymus à Pilato permissã esse flagellationem intuitu crucis, quàm subire debebat Dominus, cũ

necdum

pecdum Aſſertor noſter finali Iudicis ſententia ad Crucem eſſet damnatus; qua ratione latinorum Poetarum facilè Princeps Maro libro quarto Æneidos infelicem Didonem appellat paſſim, antequam aliquod infelicitatis ſuę indicium mente, animouè concipere poſſet.

Virgilius Maro li. 4. Aeneidos.

DISPVTATIO VNDECIMA.
De flagellationis Chriſti columna.

CAP. Vnicum.

Vna ne, an duplex fuerit columna, cui adhærens Dominus flagellatus eſt.

PRO explicatione eius difficultatis, quæ in quarto ſuperioris capitis argumento inuoluitur, quærendum eſt, num vna, an potius duplex columna fuerit, cui Saluator adſtrictus eſt, dùm flagellis petebatur. Clara autem eſt hac de re dubitandi ratio. Nam cum vnica duntaxat vice Chriſtus flagellatus ſit, quemadmodum anteà probauimus; profectò, vel ex hoc ſolùm colligi videtur vnicam fuiſſe pariter flagellationis dominicæ columnam. At verò, ſi perpendantur, quæ Diuus Hieronymus, & Beda tradunt de hac flagellationis Chriſti columna, ea non obſcurè innuunt vnam, & alteram concedendam eſſe Saluatoris noſtri grauiſſimis verberibus afflictati colúnam; etenim præter eam, quę porticum templi montis Sion ſuſtinet, alteram in Templo S. Praxedis colúnam Romæ

Romæ nostris hisce temporibus summa omnium Religione obseruari certū est ex ijs, quæ prodidit Raphael Volateranus hæc de Ioanne Cardinali columna scribēs. *Reuertens verò columnam, cui Christus alligatus ad plagas fuerat, secum attulit, quæ nunc apud ædem Sanctæ Praxedis visitur.*

Lib antropologia, 22.

Nonnulli doctores hoc ipso argumēto permoti, certissimū arbitrantur Saluatorē bis flagellatū fuisse, pariterq; duplici, ac diuersę columnæ fuisse reuinctum, dum crudeli supplicio plectebatur. Horum opinioni mirificè fauet ea inscriptio, quæ Ioannis Cardinalis Columnæ pręcepto marmoreę petræ in sacello Diuę Praxedis existenti, ac omnibus conspicuę superposita est, cuius hæc verba sunt. *Columna, quæ in Sancta Capella reconditur huic depictæ omninò similis non ea est, quæ templi porticum sustinebat, ad quam Dominus Iesus Christus in suæ passionis nocte alligatus, illusus, & verberatus fuit: Sed ea est, quæ in Pilati Prætorio pro fustigationis supplicio aderat, ad quam Dominus Iesus Christus iubente Pilato flagellatus est. Integra enim est, nec maior erat, ne posterior flagellandi hominis pars ab altiori columna tegeretur, quam Ioannes Cardinalis Columna Legatus Apostolicus in partibus Orientalibus sub Honorio III. circa annum Domini M. C C. X X I I I. huc asportauit.* Porrò hæc inscriptio si vera est, manifestè persuadet, diuersam ab ea columna, cuius mentionem D. Hieronymus, & Beda faciunt, aliam Romæ columnam reperiri, cui in perferendis flagellorum ictibus Mediator Iesus adhæsit. Prætereà in hanc ipsam opinionem abijsse videtur Diuus Ioannes Chrysostomus, dùm super illis verbis sacræ Matthęi historię. *Tunc dimisit illis Barrabam*

Iacob. Bossius libr. de triumphanti Cruce.

D. Io. Chrysostomus.

bam, Iesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur, hæc habet. *Cur autem flagellauit, & postmodum dimisit?* Quæ verba expendens Bosius vir in primis doctus, ergò inquit, Diuus Ioannes Chrysostomus pro certò habet, Christum prius fuisse flagellatum, antequam Iudæorũ voluntati concederetur. Amplius idem Diuus Ioannes Chrysostomus reliquum historiæ sacri codicis explicãs in illis verbis. *Tunc milites præsidis accipientes Iesum in prætorio*, expresse docet nouo rursus flagellationis supplicio affectum fuisse Dominum, dùm inquit. *Caput enim illud sacratissimum modo colaphis, modo calamo cædebãt, modò corona ex vepribus contexta*, & mox paucis interiectis. *Quippè cum non membrum vnum, sed vniuersum corpus atroces has iniurias pateretur, caput corona, calamo, pugnis, facies sputis, maxillæ alapis, corpus reliquum flagellis.* Hactenus ex Chrysostomo, ex cuius opinione conuincitur, duplicem fuisse Christi flagellationem, alteram, nec dum lata mortis sententia; alteram verò posteaquàm Christum Pilatus morti adiudicarat; ergò duplex similiter columna fuerit, necesse est; Tandem columna, qua templum ab Helena regijs sumptibus constructum in montis Sion planitie fulcitur, non nisi magnę molis esse debuit, quô oneri perferẽdo sufficeret; at quæ in Sacris Diuæ Praxedis ædibus reperitur, breuis, & perexigua est.

Homil 87. in Matth. 27.

Homil. 88.

Ludulphus Saxo, vt hanc difficultatem tolleret, vnicam flagellationis Christi columnam fuisse scribit, eam videlicet, de qua Diuus Hieronymus, & Beda superius loquuti sunt, cuius certa quædã pars ea ipsa columna est, quæ in sacello Sanctæ Praxedis cernitur. Ludulphi

De vita Christi p. 2. cap 62. circa medium.

verba sic habent. *Cuius columnæ aliqua pars ostenditur Romæ in Eclesia Sanctæ Praxedis. Maior autem pars fertur esse in Ecclesia montis Sion in loco, vbi prænunciatur Euãgelium, quæ secundum Bedam dominici cruoris vsquè hodie cernentibus vestigia certa demonstrat.* Quàm etiam opinionem auctor annalium spinæ amplexatus est, dũ inquit. *Pars aliqua de columna flagellationis Christi in Cathedrali Beatæ Mariæ Deiparæ Virginis templo in summa aracum multorum Christi comitum Sanctorum reliquijs reposita colitur. Ostenditur & alia huius columnæ pars Romæ in Ecclesia Sanctæ Praxedis. Maior verò pars Hierosolymis fertur esse in Ecclesia montis Sion.* Sic ibi; ex quibus omnibus habetur vnam, & eandem esse Christi columnam, quæ in tribus dissitis admodum, & diuersis omninò locis reperitur. Quod ipsum fermè credidit Marianus Victorinus in Scholijs Epitaphij Paulę editis in Diuum Hieronymum numero vigesimo sic scribens. *Dilucidè hinc apparet veram esse Ecclesiæ traditionem, quod Dominus noster Iesus Christus ad columnã alligatus, flagellatus fuerit. Huius columnæ pars Romæ Exquilijs in Templo Sanctæ Praxedis monstratur.* Hæc Victorinus, in quem, sicuti in Ludulphum, cęterosq; huius sententię propugnatores testis stat ea ipsa columna, quæ in Templo S. Praxedis visitur, quippèquę non maioris columnę pars, vt illi autumant, sed integra, cõpleta, & perfecta colũna esse obtutu ipso cognoscitur, sic certo studio, ac peculiari industria elaborata, quô faciliùs sęuire possent carnifices in crucifigendi hominis dorsum; non enim alio spectat breuitas columnæ in Templo Sanctæ Praxedis asseruatę, in cuius sũmitate anulus ferreus situs est, quo

Auctor annaliũ spinæ

Marianus Victorinus

stricti,

ſtricti, & reuincti tenebantur crucifigendi homines, ne ſçuos flagelli ictus quoquomodo declinarent.

Auctoris iudicium.

Mihi perobſcuram difficultatem iſtam non ſemel cogitanti vnica duntaxat flagellationis dominicę columna fuiſſe videtur, quemadmodum facilè perſuadent ea omnia, quę ſuperius de vna tantùm flagellatione tradidi. Non tamen in hanc opinionem rapior ſuperioris vltimę ſentētię firmamentis compulſus, cum apprimè nouerim eam ipſam columnam in Templo Sanctę Praxedis conſtitutam non fuiſſe portionem eius, quę olim in monte Sion ſtetit, ob tactam paulò ſuperius rationem certè apertiſſimam; ſed magis ad hanc opinionem allicior, eo quòd videam minus tutam, ac fortè etiā apud veritatis Catholicę hoſtes periculoſam eſſe multiiugis colūnæ aſſertionem, quæ nullis vel ſacrę ſcripturę, vel ſanctorum Patrum, vel antiquorum ſcriptorum teſtimonijs confirmari poteſt. Cùm tamen è contrà vnius columnę perpetuus, atq; ab ipſis Eccleſiæ incunabilis omnium fidelium ſenſus, & cogitatio fuerit ſemper perpetua quadam, ac ſtabili ratione.

Quid igitur? commentitiam, & falſam ex duabus recenſitis columnis, teſtimonioq; grauium auctorum approbatis, alterutram columnam aſſeremus? Minimè; ſed eandem penitus columnam fuiſſe arbitramur; quæ Venerabilis Bedę, & Diui Hieronymi temporibus in monte Sion; ſubſequentibus verò poſteà ſeculis opera Cardinalis Columnę diruto iam Deiparę Virginis Templo Romam delata fuerit. Et licet hanc opinionem noſtram ea ipſa columnæ inſcriptio, quàm ad perpetuā rei memoriam poſuit Cardinalis Columna, auerſetur,

non ab ea tamen protinus recedendum est, cum allata inscriptio eodem, ac assertio nostra complicata nexu teneatur; certum siquidem, ac fidele locupletis auctoris testimonium desideratur quo inscriptionis veritas, & fundamentum pateſiat.

Responsio. Ex quo corruit primæ opinionis præcipua ratio; siquidem iure vereri poteſt Lector de ea inſcriptione, cui præter nudam Cardinalis Columnæ, vel certè eius, qui inſcriptionem poſuit, aſſeuerationem, nulla adeſſe põt, ſiue recentiorum, ſiuè antiquorum ſcriptorum auctoritas; qua nos doceamur, hanc in templo Sanctæ Praxedis cuſtoditam Mediatoris noſtri columnam non eam eſſe, de qua citati Patres loquuti ſunt. Maximè cum ex ſacris Euangeliorum codicibus vnius duntaxat flagellationis, ac proindè etiam columnę vnius atteſtatio colligatur.

Quòd autem ad productum ex Diuo Ioanne Chryſoſtomo teſtimonium ſpectat, in noſtris codicibus è græco in latinum verſis citata omnia verba non habentur; ſed eius loci ſententia huiuſmodi eſt. *Cur flagellis cadit?* ac protinus. *Aut quaſi*, inquit D. Chriſoſtomus, *condemnatũ, aut quaſi formam iudicio quandam afferens, vel vt Iudæis gratam rem faceret.* Sed faciamus quæſo, eam eſſe Beati Chryſoſtomi lectionem: an non illatio, quæ ex illis verbis colligitur, conſilium noſtrum iuuat magis, quàm arguit? quandoquidem ante, non verò poſt latam mortis Chriſti ſententiam flagellatum fuiſſe Saluatorem ex ſacra Ioannis Apoſtoli hiſtoria latiſſimè probauimus. Quarè licet Diui Matthæi codicis ſeriem conſectans Sanctus Chryſoſtomus homilia. 88. facto-

iam

iam mortis Christi iudicio flagellatum fuisse Saluatorem tradat, id tamen per figuram recapitulationis, vt aiunt, Diuum Chrysostomum fecisse putandum est, quippèqui eius Euangelistę historicam seriem sequebatur, qui, vt anteà docuimus, de flagellatione dominica non nisi per recapitulationis figuram disseruit.

Grandiorem verò ea, quæ in Ecclesia Sanctæ Praxedis reposita est, fuisse columnam, quà porticus Ecclesiæ montis Sion sustentabatur, vltima sede adducta argumentatio non peruincit, cum hæc ipsa Sanctæ Praxedis columna, vt potè marmorea eius Tẽpli solidum firmamentum esse potuerit, quod duntaxat Bedæ, &, Diui Hieronymi testimonia persuadent; neq; enim ex magna eius templi mole maiorem columnę longitudinem argumẽtari licet, cum etiam hac nostra tempestate videamus, id, cui alicuius ædis porticus nititur, non semper magnæ molis esse; maximè cum eidem ipsi columnæ superaddi potuerint ea, quæ ad quamlibet templi Sion amplitudinem, & magnificẽtiam, porticusq; altitudinem exigerentur.

Tandem, quod aduersus omnes in oppositum adductas argumenrationes militat, addo, columnæ templi montis Sion, (si ad eam, vt primæ opinionis auctores arbitrãtur, in excipiendis plagis Saluator alligatus fuit,) repugnasse longitudinem maiorem ea, qua nunc constat custodita in templo Diuæ Praxedis columna; quãdoquidem magnitudo, ac longitudo illa columnæ certo fuisset impedimenro, ne posteriores corporis Christi partes flagellis tunderentur, quas tamen ictibus dilaniatas esse certò scimus.

DISPVTATIO DVODECIMA.
De effusione sanguinis in Cruce peracta.

CAP. I.

De nonnullis hæreticorum erroribus circa effusum Christi sanguinem in Cruce.

POstulat subindè suscepti muneris ordo, vt expediatur tertia difficultas, quæ est de ea sanguinis dominici effusione, quę erumpens ex corporis Christi partibus trásfossā ferreis clauis crucē, vicinasq; cruci terræ partes irrigauit; in qua contrariæ de hac re opiniones diligenter examinandæ sunt, & explicandæ, vt hinc quid nobis tutius videatur, aperiamus; quæ enim ex pertractandis opinionibus rectæ rationi congruat, difficile profectò erit iudicium, præsertim cum fermê omnia in hac difficultate dicēda, si contrarias Doctorum auctoritates excipias, non sacris scripturæ locis, sed solerti tantùm superioris Romanorū ęui coniectationi innitantur. In hac igitur subobscura de sanguine Christi disceptatione certior, expeditiorq; cognoscendę veritatis via ea est, quæ ex ferreis clauis Christi membra confodientibus peti potest; maior .n. vel minor illorum numerus plures etiam, aut pauciores sanguinis profusiones indicabit, siquidem violentus clauorum per Christi membra transitus toties sanguinē excitauit, quoties adactus malleo clauus sacratam Vindicis

dicis nostri naturam transfodit. Hoc iter, quod tutissimum est, incertum tamen, fallax, & anceps esse verentur ij, qui incerta pro certis, & falsa pro veris arbitrari non erubescentes certos veritatis Catholicæ tramites deuitant, & ad confragosa hęreticę malignitatis pręcipitia confugiunt. Aliqui enim in infamem adeò lapsi sunt insaniam, vt affirmare palam, vulgòque profiteri ausi fuerint, Xp̄m Dñm nullas sāguinis sui guttas profudisse, nullũ mortis luisse pro peccatorib. supplicium, ac deniq; nullis clauis confixum è salutari ligno pependisse; sed eius loco Simonem quendam Cyrenęum cruci fuisse confossum à Iudęis; cuius dementię auctor, & magister Basilides fuit, vti testatur Epiphanius libro primo contra hæreses eo capite, cui titulum fecit contra Basilidianos; quorum errores, vt planiùs intelligantur, & intellecti confutentur, ipsa Epiphanij verba hîc adscribam, quæ sic habent. *Quin Basilides & idem de Christo, velut qui in apparentia apparuerit opinatur; esse aũt ait ipsam phantasiam in eo quod apparuit, non esse autem hominem, neq; carnem sumpsisse. Confingit porrò nobis alium fabulæ actum secũdus ille imitator in tractatu de Cruce Christi, non Iesum esse passum asserens, sed Simonem Cyrenæum, nam quoniam dùm Dominus ex Hierosolymis exturbaretur, velut Euangelij series habet, coëgerunt quendam Simonem Cyrenæum ad portandam Crucem, Hinc reperit, vt nequiciei suæ tragædiam confingeret, & illum, inquit, in eo, quod portabat Crucem, transformatum in suam spetiem, & se ipsum in Simonem, & pro seipso tradidit Simonem, vt crucifigeretur, cum autem ille crucifigeretur, stabat ex opposito inuisibilis Iesus deridens eos, qui Simonem crucifigebant. Ipse verò discesserit* ad

Basilidis error.

Epiphani⁹ tom. 2. circa mediũ.

ad cælestia tradito Simone ad crucifigendum,& illæsus processit ad Cælum. Verùm ipse Simon crucifixus est,& non Christus,Iesus enim, inquit, sublatus in cælum penetrauit omnes virtutes,donec restitutus est ad proprium primum patrem.

S. Irenæus.

Sic Epiphanius; quo antiquior similia prodiderat Irenæus libro primo contra hæreses capit. vigesimo tertio, numero 3. vbi furorem perciti Basilidis commemorãs scribit ad hunc modum. *Quapropter,neq; passum eum, sed Simonem quendam Cyrenæum angariatum portasse crucẽ eius pro eo,et hunc secundũ per ignorantiam,& errorem crucifixum,transfiguratum ab eo, vti putaretur ipse esse Iesus, & ipsum autem Iesum Simonis accepisse formam, & stantem irrisisse eos, quoniam virtus incorporalis erat æterna innati patris,transfiguratum quemadmodum vellet, & sic ascendisse ad eum,qui misit eum deridentem eos,cum teneri non posset & inuisibilis esset omnibus. Et liberatos igitur eos, qui hæc sciant à mundi fabricatoribus principibus, & non oportere eos fateri eum,qui sit crucifixus,sed eũ, qui in hominis forma venit,& putatus sit crucifixus,& vocatus sit Iesus, & missus à Patre,vt per dispositionem hanc opera Mundi fabricatorum dissolueret. Si quis igitur,ait, confiteretur crucifixum adhuc sic seruus est,& sub potestate eorum, qui corpora fecerunt,qui autem negauit liberatus est quidem ab ijs,cognoscit autem dispositionem innati Patris,animæ autem soli esse salutem, corpus enim natura corruptibile existit.* Hactenus verba sunt Irenæi. De eodem hæretico furore videndus Diuus Augustinus contra hæreses,Eusebius in historia,Tertullianus, & inter recentiores Practeolus Elencho alphabetico hæresum libro secundo,numero 12.verbo Basilidiani. Huius autem delirij fundamentum illud maximè

ximè fuit, quod ex Epiphanio, & Irenęo intelligimus; opinabatur enim mendatiorum nouus hic pater Basilides Dei filium, quamuis in terris cum hominibus diuersari videretur, nequaquam tamen vera humana carne fuisse indutum, sed apparenti tantùm, & simulata, cumq; ad nos è cœlo in terram venisse volebat, nō quô vitæ, sanguinisq; sui profusione omnia generis humani crimina aboleret, sed tantùm vt litem, quę inter secūdos Deos mundi, vt ille somniabatur, fabricatores erat, & inter homines innato Patri seruientes, tolleret, eosq; ab illorum Deorum seruitute vindicaret; vt autem huîc mendacio fidem adijceret, aliud superaddidit, finxitquè grauissimum, docens Iesum carnem sibi non potuisse copulare, quoniam ea est corruptioni, ac sempiternæ perditioni obnoxia;

Obiter hinc colligi potest quam immeritò dixerint quidam Theologi, nullum ex Patribus haberi posse Basilidianæ hęresis fundamentum pręter illud fortassis testimonium in Deuteronomio cap. 21. consignatum. *Maledictus omnis, qui pendet in ligno*; patet enim aliud fuisse Basilidis fundamentum, ad quòd penitus demoliendum nonnullis sacræ paginæ testimonijs vtar; nam humanis artubus circundatum fuisse Assertorem docet Ioannes Euangelicæ historiæ cap. primo, *Et Verbum caro factum est*, naturam videlicet humanam sibi assumendo, vt alibi explicauimus. Idem habetur Lucæ 24. *Videte, quià spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*; ad Titum tertio. *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri*. Ad Galatas quarto. *Vbi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factū ex muliere,*

Basilidis fundamentum.

Ioann. 1.

Luc. 24.

Ad Titū.

Ad Galat.

Ad Hebr. 2. *factũ sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret.* Ad Heb. 2. *Nusquã Angelos apprehendit; sed semen Abrahæ apprehẽdit;* hoc est non naturam Angelicam, sed humanam carnem induit. Ad Romanos primo. *Qui factus est ex semine David secundum carnem.* Ad Hebr. cap. 2. *Quia pueri communicauerunt carni, & sanguini, & filius Dei participauit eisdem.* Neq; hoc tantũ docet scriptura, sed etiã concordi sententia tradunt Patres. Augustinus libro octoginta trium quæstionũ, quæst. quarta, & 14. in principio tomi quarti, vbi, *si phantasma,* inquit, *fuit corpus Christi, fefellit Christus; & si fefellit, veritas nõ est. Est autem veritas Christus,* vt libr. de Ecclesiasticis dogmatibus, qui inter opera Diui Augustini tomo tertio habetur, *natus est,* inquit, *Dei filius non putatiuè, quasi imaginatum corpus habeñs, sed corpus verum.* Sanctus Hilarius libro decimo de Trinitate eundem errorem redarguit innixus illis Sancti Lucæ verbis, *& factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrã,* probatq; illo ipso Euangelij testimonio Christum Dominum veram carnem habuisse sic scribens. *Neq; ad hæresim infirmitatis pertinere vllo modo poterit, quod aduersus hæresim phantasma mentientem proficit per sudorem sanguinis ad corporis veritatem.* Sanctus Epiphanius de Carne Christi, Iustinus Martyr, Diuus Ireneus, Diuus Hieronymus, Basilius, Gregorius Nyssenus, & alij omnes, quorum monumenta grauissimis sententijs, ac illustrissimis Christiani huius dogmatis auctoritatibus referta sunt.

Ad Rom. — Ad Heb. 2. — S. August. 83. q. — Et libr. de Ecclesiast. dogmatib. — S. Hilar.

Aliud verò incommodum, quo humanam carnem nullam vnquam obtinere posse salutem, sed penitus esse sempiterna corruptione ad nihilum redigendam docet

Basili-

Basilides, Apostolicum Symbolum funditus euertit vndecimo fidei Catholicæ articulo, & idem redarguunt illa Magni Pauli verba. *Nos autem manifestari oportet ante Tribunal Christi, vt recipiat vnusquisq; prout gessit in corpore suo, siue bonum, siuè malum.* Hactenus igitur videmus falsissima esse Basilidis portenta, quibus Christum non fuisse humana natura indutum sibi ipsi impudẽter persuadebat. Adijciamus modò aliqua si placet, quibus breuiter ostendamus contra eundem præstigiatorem, Christum Dominum in Crucis stipite clauis confossũ obijsse; quod nullo negotio conprobari potest. Etenim sacra Ioannis, Matthæi, Marci, & Lucæ historia Christum in cruce acerbissimam oppetisse mortem narrat apertissimè. Prætereà ad Philippenses secundo inquit Apostolus de Assertore verba faciens. *Factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem Crucis.* Prima Petri quartò. *Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Ad Philippenses secundo, *vt qui viuunt, iam nõ sibi viuant, sed ei,* hoc est Christo, *qui pro illis mortuus est, & surrexit.* Prima ad Cor. primo. *Prædicamus Christum, & hunc crucifixum.* Petri secundo, & quarto. *Quem vos crucifixistis.* Verùm quia nihil aliud attestari videtur inspirata diuinitus scriptura, in qua frequentissima est hæc veritas contra Basilidem.

CAP. II.

Christum non fuisse funibus in Cruce appensum.

TRanseo ad eos, qui, vt Practeolus refert, in catalogo hæresum, in dubium reuocant, quod certissi-

mum est; Num videlicet Assertor noster in Cruce fuerit clauis confossus, nec nè. *Quis enim scit*, ibidem subdit Vuestephalus de Crucis Christi patibulo loquens; *an funiculis eum alligarint Cruci?* scilicet verebatur Vuestephalus, id Christo in Cruce pendenti accidisse, quod de Cupidine crucifixo fabulatur Ausonius Cupidinis in Cruce suspensi fabulam hisce carminibus describens.

Ausonius.

Erigitur mæsto myrtus notissima luco,
Inuidiosa Deum pœnis. Cruciauerat illic
Spreta olim memorem Veneris Proserpina
Adonim.
Huius in excelso suspensum stipite amorem
Deuinctum post terga manus, substrictaq; plantis
Vincula mærentem nullo moderamine pœnæ
Adfigunt.

Sed quid mirum? si satanicæ calliditatis, & versutiæ discipuli solita præceptoris arte instructi futilibus fabularum figmentis ea etiam, quæ in sacris litteris traduntur, quam simillima esse velint, quô videlicet abrogetur fides diuinis documentis; in quibus sanguinem Christi in Cruce fusum esse ob ferrei instrumenti traiectionem clarissimè asseritur?

At dicet Vuestephalus, hanc de Assertoris crucifixione dubitationem non esse ex poeticis commentis haustam, sed validis antiquæ crucifigendi consuetudinis innixam fundamentis; legenti enim antiquas Populi Romani historias haud dubium relinquitur, eos, qui in Crucem agebantur, funibus astringi consueuisse aliquandò; cui veteri consuetudini fides adiungi potest ex glorioso Beati Andreæ Apostoli Crucis trophæo; de

Funibus cruci uellebantur aliquando homines.

quo

quo illa verba legimus. *Proconsul mandat quæstionarijs, vt ligatis pedibus, & manibus, non clauis affixus suspenderetur, quo diuturniori cruciatu deficeret*; ad quem alligandi morem respexisse videtur Tertullianus Apologiæ cap. octauo, cũ de Saturni Sacerdotibus verba faciẽs inquit. *Qui Sacerdotes in ijsdem arboribus templi sui obumbratricibus scelerum votiuis crucibus exposuit*. Sed quid plura? an non, si Iudaici populi leges, & iura contempleris, apud eosdem huiuscemodi suspensionis formula vsitata fuit? Certè apud Iudæos talem inualuisse morem in damnandis ad crucem malefactoribus sequentia Deuteronomij verba declarant. *Quando peccauerit homo, quòd morte plectendum est, & adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo: non permanebit cadauer &c*; cuius præcepti particulam, *appensus*, si propriè accipias, non in clauos, sed funes tantùm, quibus corpora appendebantur, quadrare potest. Ex quibus inferri videtur, non temerè vereri eum, qui similem crucifixionis modum in Christo seruatum esse ambigat; siuè enim à Gentilibus, siuè ab Hebræis cruci appensum putes, non inconsideratè in litem adduci potest, quonam crucifixionis genere Assertor noster fuerit affectus, quandoquidem non modò gentium, sed etiam Iudæorum mos fuit, homines morti adiudicatos in Cruce funibus astringendi.

Lib. 3. hist. Apostol.

Tertullian.

Deut. cap. 21.

Sed non satis crimen istud Vuestephali adducto crucifixionis more defenditur; quippe quod salua fide Catholica defendi nullo pacto potest. Diuino enim afflante spiritu Paulus inquit, infidelem eũ esse, qui hæsitat in fide; atqui Christi suspensio nõ funibus, sed clauis peracta est; hæreticum igitur, & sanæ fidei prorsus expertem

eum

Clauis cōfixus est in Cruce Dominus.

eum esse oportet, qui certum Crucis mysterium aliter fuisse peractū hæsitat, quam ab Apostolo Ioanne factū esse disertis verbis ostendatur capite vigesimo. *Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Iesus. Dixerunt ergò ei alij Discipuli, vidimus Dominū. Ille autem dixit eis; nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitū meū in locum clauorū, & mittam manū meam in latus eius, non credam*; quæ verba sic manifestè contrariam opinionem coarguunt, vt longiori disputatione non sit opus; quomodo enim in clauorum foramina inferre potuisset Thomas manus proprias, si non transfossæ clauis, sed funibus appensæ Vindicis nostri palmæ fuissent?

Hoc igitur Sancti Ioannis testimonio reuicti alij in Deum ipsum impij ad calumnias, vt eorum mos est, confugientes, in aliud extremum prolapsi sunt, mentiētes nos, (quos ob eam, qua iure meritissimo erga supremum totius Ecclesiæ Pontificem tenemur, obediētiam, honorem, ac reuerentiam, Papistas vocant iurgij loco,) quamplurimos, ac fermè innumerabiles dominicæ passionis clauos venerari. Cuius iniustæ calumniæ auctor fuit periurus Caluinus lib. de reliquijs, vbi de clauis Domini hæc habet. *Vt si quis numerum inuenire vellet, grandem sit inuenire summam.* Sed hæc Caluini impudentia non impunè præterire debet Doctorum, ac Ecclesiæ censuram; cum omnes Catholici stabili, certoq; decreto clauos salutis nostræ effectores quaternarium non excedere numerum defendant; vt mox demonstrabitur; quis enim oppositū alicubi se lectitasse vnquam affirmabit? Consulat amabo omnes, quotquot fuerunt,

Caluini error de clauis Domini

Sanctorum

Sanctorum Patrum ſententias, adeat Sacrarum litterarum monumenta, cognoſcat Catholicorum hiſtorias, proferat deniq; omnium ſcriptorum decreta, quæ à cõmuni Eccleſię Romanæ vſu non abhorreant, & facilè comprehendet, quam mendax, & perfricatę frontis fuerit Caluinus; qui nouis ſemper calumnijs, ac portentis ſtudet.

C A P. III.

An binarium duntaxat numerum attigerint; an verò quaternarium etiam numerum exceſſerint illæ ſanguinis effuſiones, quæ ex vulneribus clauorũ manarunt.

VErùm quia breuiter viſum eſt, quouſq; progreſſa ſit Hæreticorum audacia; videamus modò, (quod ſuperius latere in tenebris, & incertum eſſe diximus.) Quot, & quales eſſe velint Chriſti Crucifixi ſanguinis effuſiones, qui Catholicè ſapiunt. Principiò tamen, antequam vlterius progrediar, illuſtrare præſtat dubium, quo aliquis, aut pauciores tribus, aut certè plures quatuor extitiſſe Chriſti Domini effuſiones, quas nobis virtute clauorum largitus eſt, ſibi perſuadere poſſet adhunc modum. Aſſertor noſter in Cruce non ſolùm ſummo cruciatu, inexplicabiliq; ſupplicio à militibus affectus eſt, ſed etiam nulla tormentorũ, genera, quę experti fuerint aliquandò martyres, in illius crucifixione prætermiſſa ſunt; atqui Sanctus Agricola martyr, vt ex Martyrologio Romano die quarta Nouembris colligitur, multiplicibus clauis confoſſus obdormiuit in Domino, & Sanctus etiam Philomænus

S. Agricola pluribus clauis confixus. Idẽ S. Philomeno accidit.

manibus,

manibus,pedibus, ac demum capite varijs clauis transuerberatis gloriosi martyrij cursum cōfecit; decuit igitur Christum plures, ac sęuiores clauorum plagas, ac sanguinis effusiones pertulisse; Siquidem Christus Dñs tamquam totius vniuersitatis,ac populorum Dux strenuissimus acerbiora passus est, quam vllus aliquandò Christianæ militiæ propugnator senserit, aut in mēbris proprijs fortiter sustinuerit.

Secundò ex alia parte duplici duntaxat clauorū ictu transfossum fuisse in Cruce Assertoris corpus quis hac ratione argumentabitur. Saluatoris manus,ac pedes, vt Ioannis vigesimo constat, traiecêre quidem milites; at trāsfossio illa duobus clauis duntaxat perfici poterat; superuacaneum erit igitur, alios clauos adhoc munus adhibitos esse,arbitrari. Si verò concedere abnuas,corporis Christi molem duorum clauorum adminiculo sustineri potuisse;contrarię opinionis, & verę auctorem Lypsium excitabo in tractatu de Cruce, qui id fieri potuisse, & quod caput est,executioni mandatum esse aliquandò attestatur, hanc ipsam Cruci affigendi consuetudinem colligens ex Tertulliano Apologiæ capite decimo sexto.

Verùm enim verò quidquid obiectiones istæ primo intuitu præseferant, & inanes sunt,& illis aduersatur communis vsus imaginum Domini in Cruce pendentis ab Ecclesia comprobatus,qui in præsenti Crucis negotio est maximi ponderis, atq; certissimæ auctoritatis; prętereà nusquam,aut nobilis,fideue dignus auctor, aut communis animi sensus, aut ipsę cùm superioris, tùm nostrę ætatis imagines,huiuscemodi speciem,aut crucis simu-

ſimulacrum perluſtrantium oculis ingerunt.

Quocirca ad primum dubium reſpondeo, tormenta pęnarum, ac cruciatus Aſſertoris acerbitate, dolorúq; atrocitate omnes aliorum martyrum dolores longè ſuperaſſe, quandoquidem Chriſtus Dominus delicatiſſimę fuit, tenerrimæq; corporalis conſtitutionis ſupra cætera omnium mortalium corpora, ratione cuius grauiores euadebant cruciatus; quo enim nobilioris conſtructionis corpus exiſtit, eo acrius ab ijs, quę ſibi nocua ſunt, torquetur, & angitur.

Ex varijs capitibus aliorū hominū morte mors Chriſti grauior euadebat.

Deinde augebat in Chriſto dolorem acerrimum quoddam inuicti illius animi robur; nam cum neq; in cruciatibus vinci, neq; in pœnis frangi, neq; in tormentorum crudelitate expugnari poſſet Dominus, vim quandam ſenſibus ipſis impartiebatur, ob eam connexionem, quam animus, & Chriſti ſenſus inter ſe habebant, qua totæ ſenſibilis animæ poteſtates crudelius excruciabantur. Quòd de alijs martyribus non licet affirmare, quippequi non adeò nobili mente præſtabant; ex quo fiebat, vt alacris illorum animus, vel infractus tàm perfectum ſentiendi officium haud poſſet ſenſibus ipſis elargiri; ac præterea, vt plurimū hebetes, ac ſtupore quodam oppreſſæ gliſcēte pęnarum acrimonia corporeæ vires reddebantur: hincq; non adeò vehementes toto pœnarum tempore dolores experiebantur.

Ad hæc, quod in Aſſertore fuit peculiariſſimū; Chriſtus Dominus in patibulo pendens cæleſti, ac diuino Æterni patris caruit ſupernaturali beneficio, vt verba illa declarant. *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?* ac propterea ex eo capite in Chriſto dolores augeban-

tur, ex quo in cæteris martyribus, aut planè tollebantur, aut certè maiori ex parte mitigabantur; diuino siquidem gratiæ cælestis rore martyrum animi sic suauiter irrigabantur, ac largis cęlestium donorum imbribus perfundebantur, vt ex incusso mortis timore alacritatē, ex tormentis dulcedinem, ac ex doloribus deniq́, ipsis gaudiū, atq; lętitiam haurirent gaudentes, & exultantes, quoniā digni habiti essent pro nomine Iesu contumelias pati; & hinc primæ argumentationis solutio eruitur, cū omnium maximi dolores Assertoris fuerint. Cęterùm, quod ad reliquam argumēti partem facit, plurimi martyrum, vt Sacras Ecclesiæ historias meditanti illucescet, varia, ac omninò distincta tormentorum genera viriliter sustinuerunt, quæ Christus Dominus non sensit, dū extrema pateretur, quod nihil aliud est, quam asserere, vt omnes Theologi dicunt, *extensiuè*, nō autem *intensiuè*, nonnullos martyres maiora tormenta pertulisse, quàm Assertor noster pertulerit; quemadmodū Sancti Agricola, & Philomænus, & sexcenti alij Christi milites varijs trāsfossi ictibus occubuêre; quare inualida omninò est huiuscemodi argumentandi consuetudo, grauior fuit Vindicis nóstri passio, quàm aliorum fuerit mors, atqui plures martyres pluribus clauis confossi fuerunt; totidem igitur, vel pluribus obnoxia fuit Sacra Domini nostri natura; nam hac arguendi ratione stultè probari posset, Christum vel capite plectendum fuisse, vel certè lapidibus obrutum, vel gladio percussum obdormiuisse, quandoquidem aliqui martyres abscissis ceruicibus, lapidum ictibus, & gladij transuerberatione ad sempiternam martyrij palmam abierunt in Cælum; quòd tamen.

men nullus, vel imprudens poterit opinari.

Poſſet ſecundò dici, maiores omnibus fuiſſe Chriſti cruciatus, totam aggregatiuè, non autem diſtributiuè ſumendo paſſionem, quoniam nullus vnquàm Chriſti etiam ſtrenuiſſimus miles tot, tantaq; tormenta, & opprobria in toto paſſionis curſu pertulit, quãta Chriſtus Dominus, licet, ſi ſpeciale tormenti genus mediteris, aliquis martyr pluribus clauis trãſuerberatus fuerit, quàm fuerit Saluator noſter.

Ad ſecundum. Quamuis hæreſis nota careret is, qui Chriſti pedes, manusq; ambas duobus tantùm clauis terebratas eſſe contenderet, nullo tamen modo temeritatis, & inuidię dedecus poſſet fugere; nam licet ex Sacris litteris tantùm habeatur clauis perforatas fuiſſe Chriſti Domini palmas, ac pedes vtrosq; quia tamen is communis doctrinæ, Eccleſiaſticæ traditionis, & vulgatæ conſuetudinis, & ſententiæ inimicum, ac hoſtem ſe oſtenderet, (tres enim ad minus clauos agnoſcit communis fidelium cætus,) ideò temerè, ac nullo penitus fundamento nouam, ac execrabilem in populum fidelem doctrinam conaretur inuehere. Neque adducta confirmatio aliquid roboris habet; illo ſiquidem temporis ſpatio, quo durum mortis ſupplicium ſubiuit Ieſus, ea crucifigendi formula, de qua ex Tertulliano tradit Lypſius, nequaquam erat in vſu poſita.

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

De numero clauorum.

CAP. I.

Probabilis sententia de quaternario clauorum numero.

NOnnulli quatuor fuisse clauos arbitrãtur, ex quorum foraminibus quatuor erupisse sanguinis effusiones dicunt, quarum priores duæ ex manibus duobus clauis traiectis, posteriores verò ex totidem clauis transfossis pedibus exierũt, ducunt quippè certissimum auctores isti, Assertoris pedes alterum alteri impositum nequaquam vno clauo transfodi potuisse, sed vtrumquè Saluatoris pedem proprio, ac distincto clauo fuisse terebratum, ad instar hominis vsitato more stantis; quam quidem Saluatoris pedes transfigendi rationem volo, vt Lector ore Gregorij Turonensis viri pietate, & eruditione admirabilis fusius expressam, & velut ob oculos positam agnoscat. Etenim de gloria Martyrum libro primo, capite sexto de clauis Domini sic loquitur. *Speciosi autem, omniq; metallo nobiliores dominicæ Crucis claui, qui beata membra tenuerunt, ab Helena Regina post ipsius sacræ Crucis inuentionem reperti sunt, & de duobus quidem frenum Imperatoris muniuit, quô facilius, si aduersæ gentes restitissent principi, hac virtute fugarentur. De quo non est ignotum Zachariam vaticinasse Prophetam.*

Gregorij Turonensis sententia de numero clauorum Domini.

Erit

Erit, inquit, quòd in os equi ponitur, Sanctum Domini. Eo enim tempore Adriaticum mare magnis fluctibus mouebatur, in quo tam frequentia erant naufragia, ac demersio hominum, vt vorago nauigantium diceretur. Tunc prouida Regina condolens excidia miserorum, vnum ex quatuor clauis deponi iubet in pelagus confisa de Domini misericordia, quod sæuas fluctuum commotiones facilè posset opprimere, quo facto redditur mare quietum, tranquillaq; deinceps nauigantibus flabra præstantur. Vnde vsque hodie nautæ sanctificatum mare venerantur, cum ingressi fuerint, ieiunijs, orationibus, & psalterio vacant. Clauorum ergò dominicorum gratia, quòd quatuor fuerint, hæc est ratio. Duo sunt affixi in palmis, & duo in plantis; & quæritur cur plantæ affixæ sint, quæ in Cruce sancta dependere visæ sunt potiùs quam stare. Sed in stipite erecto foramen factũ manifestũ est; pes quoq; paruulæ tabulæ in hoc quoq; foramine insertus est; super hanc verò tabulam tãquã stantis hominis sacræ affixæ sunt plantæ. Quærentibus etiam, quid de his clauis fuerit factum; Duo sunt, quos suprà diximus aptatos in freno; tertius proiectus in fretum, quartum adserunt esse in capite statuæ Constantini, quæ Ciuitate, vt aiunt, tota sic excelsior esse suspicitur; scilicet, vt tota, cui eminet, munitione salutis quodámmodo galea coronata est.

Placuit totam, & integram præsenti loco adscribere Turonensis auctoritatem, quæ ad instar breuis, ac compendiariæ dominicorum clauorum historiæ deseruiet, vt nihil, quod alioqui gratum fore legentibus putarem, desiderari posset. Hanc de quatuor clauis opinionem valdè commendat Diuus Cyprianus vir antiquitatis, doctrinæ, sanctitatisq; laude præstantissimus sermone de Passione Christi sic scribens. *Erant in manibus tuis duo*

S. Cyprianus.

duo cornua, (clauos nempè ferreos intelligens) *in quibus erat fortitudo tua abscondita, & imperium tuum*, & mox. *Consideraui opera tua, & expaui. Clauis sacros pedes terebrantibus, fossisq; manibus de vulnere, & anxietate non loqueris? de spinis sacrum caput pungentibus non quereris?* quę Sancti Cypriani verba si non prorsus inconsideratè legantur, quatuor dominicos clauos fuisse planè demonstrãt; Sacræ enim Assertoris palmæ, ex Cypriano infixæ fuerunt duobus clauis, qui à Cypiano cornua appellantur, siuè ob eam, quæ inter illos, & animaliũ cornua speciẽ intercedit, siuè ob eximiũ valoris meritũ, quo cõmunitæ Saluatoris manus mortẽ deuicerũt, nõ secus, ac animalia cornibus suis solẽt hostẽ debellare; Sãcti quoq; pedes nõ clauo, sed clauis traiecti fuêre; quorum si numerum inire velis, quadernarium reperies. Similia, nec premenda silentio tradit Gulielmus Lindanus Ecclesiasticæ panopliæ libro quarto capite nonagesimo septimo, vbi perobscuram huius quęstionis de clauis Domini materiam appellans hunc in modum suam ipse subnectit opinionem. *De Crucis dominicæ figura non ea est obscuritas, quæ de Christi Domini vna nostri causa crucifixi modo, atq; figura. Num tribus fuerit clauis confixus, vti hodie vulgò habent imagines; an quatuor potiùs, quòd equidem crediderim verius; non ex vetustissimis tantùm Loanij, Parisijs, & per Germaniam imaginibus, sed tabulis etiam antiquissimis in Græcia factis, quod inscriptiones dominici tituli innuunt.* Hæc fermè Lindanus. Innocentium etiam tertium huius nominis Pontificem in eadem fuisse sententia me certè vereri non permittunt, quæ prodidit tomo primo suorum operum sermone de vno martyre; cuius

Claui cur à S. Cypriano cornua appellãtur.

Gulielmus Lindanus.

Innocẽtius Tertius.

initium

initium est. *Qui vult venire post me &c.* vbi docet quatuor fuisse Domini clauos his verbis. *Fuerunt autem in Cruce dominica ligna quatuor, stipes erectus, et lignum transuersum, truncus suppositus, & titulus superpositus; fuerũt & claui quatuor, quibus manus confixæ sunt, & pedes vltimi; sunt, & lancea, qua latus apertum fuit, & corona spinea &c.* quæ Innocentij verba adeò aperta sunt, vt aliena non egeant illustratione. Potest huic sententiæ prætereà fides, & auctoritas adiungi ex reuelationibus Beatæ Brigitæ, quæ clauos Domini ad numerum quaternarium peruenisse docet ad hunc modum scribens libro primo reuelationũ capite decimo nono. *Posteà rapuerunt eum sæui tortores, & extenderunt in Cruce. Primò dextram manũ affigentes stipiti, qui pro clauis perforatus erat. Et manum ipsam ex ea parte perforabant, qua os solidius erat. Inde trahentes cum fune aliam manum eius ad stipitem eam simili modo affixerunt. Deinde dexterum pedem crucifixerunt, & super hunc sinistrum duobus clauis; itaut omnes nerui, & venæ extenderentur, & rumperentur;* Nec aliud repetit libro quarto reuelationum capite septuagesimo: vbi, *peruenit igitur*, inquit, *ad locum crucifixionis, & ecce malleus, et quatuor claui in promptu sunt*, & mox, *ad foramina sua distenduntur, cancellatiq. pedes quasi infrà à tybijs distincti duobus clauis ad Crucis stipitem per solidum os, sicut & manus erant, configuntur.* Possem quamplurima aliorum in hanc sententiam decreta proferre; quandoquidem huius opinionis fuerunt Gulielmus Durandus in Rationali diuinorum officiorũ, Irenæus, vt arbitror, Diuus Bonauentura, & alij veterum Doctorum non pauci, quorum decretis fauẽt multi recentiores Sacrĩ eloqui interpretes

B. Brigitta.

qui istam de quatuor dominicis clauis opinionem proniori sensu amplectuntur: Vti facit Cardinalis Toletus, qui de hac sententia edisserens. *Quod autem quatuor fuerint milites*, inquit, *ea mihi causa non improbabilis visa est, quia quatuor fuerat Christus clauis crucifixus*. Sic ille, qui suæ etiam opinionis defensorem esse Ruffinũ arbitratur; quamquam haud satis istud exploratum esse potest apud Ruffinum, qui etsi plures clauos in crucifixione Christi agnoscat, ibi tamen certum, ac determinatum numerum clauorum non expressit, vt patet ex libro primo Ecclesiasticæ historiæ, cuius octaui capitis verba sunt. *Clauos quoq;, quibus corpus dominicum fuerat affixum, portat ad filium. Ex quibus ille frenos composuit, quibus vteretur ad bellum. Et ex alijs galeam nihilominus belli vsibus aptatam fertur armasse*. Hactenus ex Ruffino. Cum his omnibus præterea mos, & antiquum Ecclesiæ iudicium mirè congruit, dùm permittit Sacras Assertoris nostri imagines Christùm quatuor clauis confossũ referentes; Licet enim hac nostra vltima ætate passim non magnus huiuscemodi imaginum numerus cernatur, haud tamen istud præsentis huius opinionis Auctores coarguere potest; Siquidem adhuc etiam insignia quædam, vt ita loquar, antiquæ illius consuetudinis vestigia extant, cùm alibi, de quibus citatum Lindani testimonium loquitur, tùm in hisce nostris regionibus, vt clarissimum sit auctoritate, & testimonio viri ętatis nostrę doctissimi sic aientis, *Colitur Lucæ (quæ Ciuitas est in Hetruria nobilis) magna populi religione Christi crucifixi imago lignea peruetusta, cuius pedes bini claui suppedaneo ligno configunt. Romæ in sacrario, seu in vestiario Sãcti Petri asserua-*

In Ioanne cap. 19.

Iaco. Gret ser. ms.

aſſeruatur vetuſtiſsima Chriſti imago è ligno, translata, vt opinor, è veteri templo diruto, quæ quaternis clauis cruci affixa eſt. Modoetiæ (quod oppidũ eſt in Inſubria decem millia paſſus Mediolano diſtans) in Sacrario Sancti Ioannis, quam Theodelinda Regina Longobardorum magnis ſumptibus ædificauit, & vbi corona ferrea, qua coronantur Imperatores, cuſtoditur, multa aſſeruantur ornamenta Templi (theſaurum appellant) dono miſſa ei Reginæ à Gregorio primo Pontifice, vt conſtans fama eſt apud incolas, & rerum vetuſtas ſuadet, inter quæ vidi ego tabulas quaſdam argenteas, in quibus Chriſtus crucifixus quaternis clauis cælatus eſt; quibus imaginibus ſimilis, & antiquiſſima Chriſti crucifixi imago Romæ extat in Eccleſia Sancti Clementis propè Anphitheatrum ad radices Cælij montis; & antiquitùs in Sacello Sancti Iulij Papę propè montem Miluium iuxtà Eccleſiam Sancti Valentini martyris; nunc autem in vinea Fratrum Eremitarum Sanctæ Mariæ de Populo dicta in Sacello duobus clauis Sacræ Aſſertoris plantæ confixæ cernuntur. Tandem in tribus, & quadraginta Cœmeterijs antiquis, quæ reperiuntur tàm intrà, quàm extrà Vrbem Romam, pleræq; Domini imagines quarum pedes, & manus quatuor claui transfodiunt, viſuntur communiter, quemadmodũ mihi certo documento ſunt ea, quæ Illuſtriſſimus Cardinalis Borromęus præcipuũ rei litterariæ columen, Auctor Ambroſiani Collegij, ac Mecænas noſter omni laude maior ſingulari opera ex vetuſtiſſimis tàm nouę, q̃ antiquę Romę monumentis excipienda, atq; depingenda curauit, vti fidem omnibus faciunt ea ipſa imaginum, & variarum antiquitatum volumina, de quibus, vt de innumeris fermè

Illuſtriſsimi Federici Cardinalis Borromai laus.

alijs priscæ nobilitatis monumentis iurè gloriari potest Bibliotheca Ambrosiana magnis sumptibus ab eodem Federico Cardinali ædificata, ad quem vnum tota hæreditas immensæ huius gloriæ pertinet. Hucq; tandem pertinet, quod Gabriel Vasquez prodidit, nonnullos hæreticæ prauitatis assertores, quô Catholicis illuderét, & ritus Ecclesiæ aspernarentur, Christi Domini imaginem, cuius pedes anteà duobus clauis cruci affigi consueuerant, mox in derisionem, atq; in fidei nostræ contemptum vnico clauo vtrumq; eiusdem imaginis pedem vnà confixisse.

C A P. I I.

Coniecturæ aliquot recitatæ opinioni suffragantes.

CÆterùm maximam esse huius opinionis probabilitatem nonnullis, nec planè commentitijs rationibus quis posset hoc modo demonstrare. Nulla congruentior ratio inuestigandi numerum, & multitudinem clauorum Domini inueniri potest, quàm si multitudinem, & numerum eorum, qui carnificis officio functi sunt in passione Domini, attendamus; quot enim milites crucifixionem operati fuêre, tot quoq; instrumenta, & claui, quibus innocens agnus cruci suffigendus erat, videntur admittendi, vt, & instrumentum artifici, & diuersis crucifixionis dominicę causis efficiétibus, varij pariter, numeroq; ęquales effectus responderent; milites autem Christi membra transfigentes quatuor extitêre, vt locuples author, & testis est Diuus Ioannes Euangelista, capite decimo nono, *Vbi milites*

ergò, inquit, *cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius, (& fecerunt quatuor partes, vnicuiq; militi partem,) & tunicam &c.* Si enim vnicuiq; militi Chriſti crucifixionem perpetranti data eſt per ęqualitatem diſtincta pars veſtium Chriſti, parteſq; non exceſſerunt quaternariũ numerum, profectò ambigi non poteſt, quatuor tantummodo milites, ac proindè quatuor pari modò clauos fuiſſe, propria transfoſſionis Chriſti corporalis inſtrumenta. Ampliús ex eodem Ioannis loco huiuſmodi argumentatio eruitur ad idem oſtendendum. Æquale præmium ſiuè iure, ſiuè iniuria comparatum, non abſimilia munera, ſimiles operationes, & æqualem omninò laborem exigit in ijs, inter quos præmium diuiditur, atqui ex Sancto Ioanne æqualis militum compenſatio fuit ex diuiſione veſtium Chriſti facta, ergò pares etiam in clauis adminiſtrandis, comparandis, atq; pellendis eſſe debuerunt; quæ quidem argumenta fortiorem vim habent, ſi concedatur, vt multi, & ſanè docti viri admittunt, eodem breuiſſimo temporis ſpatio, eademq. hora ſic perfectum, atq. completum fuiſſe dominicę crucifixionis opus, vt omnes quatuor carnifices ſimul, & ſemel paribus malleis, eadem immanitate, æqualiq. robore (quô videlicet grauior eſſet Aſſertoris noſtri cruciatus) ſacras manus, diuinosq. pedes clauis duriſſimis transfixerint. Prætereà conijcere difficillimũ eſt (quãdoquidem clara mentis intelligentia iſtud comprehendi nequit) quomodo bini pedes Ieſu Chriſti, velut in Cruce ſtantis vno clauo ſic acriter recto foramine configi potuerint, vt ambo ad crucis ſtipitem tenaciter compellerentur. Non ignoro tamen has de-

Quatuor carnifices Christum Cruci affixerunt.

quaternario clauorum numero coniecturas persuadere non posse Lectori oppositæ opinionis defensori constanter pręsentem sententiam; at nulli cuipiam id mirũ accidere debet, cum difficillimum sit in tanta huius rei caligine efficaces omninò adinuenire rationes.

CAP. III.

Sententia eorum, qui tres tantùm clauos admittunt; & auctoris iudicium.

PLurimi, ne dicam fermè omnes alij Doctores tres tantũmodo clauos in Christi passione agnoscunt. Sic enim opinaturNonnus in caput decimũ nonũ, Ioannis cuius verba latinitate donata sunt huiusmodi. *Illic interfectores ad lignum quadrilaterum sublimè supra terram erectum ostendũt Christum astringentes vi explicatas vtrinq; manus ferreo vinculo, & immenso; ac singulari clauo pedis vtriusq; pecusculum vno impetu perforatum transfixere, pedibus sibi mutuò impositis, ac complicatis, inflexibile exitij vinculum.* Sic Nonnus. Prætereà Gregorius Nazianzenus in tragędia Christi patientis appellat Crucem triclaue lignum, eo quòd Christus Dominus tribus clauis confixùs in ligno pependerit, qui etiam clariùs eandem opinionem docens subdit.

Nonni Poe ta opinio.

Gregorius Nazianzenus.

Vos me sequimini, deferamus grauiter
Onus beatum, mille post preces mihi
Vix impetratum principis dono, tribus
Quod habeo clauis edita fixum Cruce.

Similia docent communiter plures alij. Obiter tamen monuerim, quosdam esse nostri temporis scriptores, qui

qui astipulatorem, probatoremq; faciunt huius opinionis D. Ambrosium in oratione de obitu Theodosij; verum haud scio, quo iure; cum duplicis tantùm claui in ea oratione mentionem faciat Ambrosius ad hunc modum: de Helena sacrorum pignorum inuentrice loquens. *Quæsiuit clauos, quibus crucifixus est Dominus, & inuenit. De vno clauo frænos fieri præcipit. De altero diadema intexuit. Vnũ ad decorem, Alterum ad deuotionẽ vertit.* Sed quorsum hanc præsentem de triplici clauo sententiam Doctorum testimonijs illustrare contendimus, cũ omnes qui nostri imagines, picturę, atq; Christi Domini effigies, tacita quadam voce tribus duntaxat clauis confossum esse in Cruce Assertorem indicent, communisq; videatur hic esse fidelium omnium sensus, mens, & cogitatio?

Atq; hæ sunt nobiliores de multiplicitate clauorum Domini opiniones, quarum quæ sit potissima, arbitrio eius, qui rectè omnia dijudicare nouit relinquo. Mihi.n. cum palam sit, nusquàm in sacris litteris certum numerum clauorum proditum esse, nec eos, qui plures tribus faciunt, sacris litteris, communiuè Patrum assensui contradicere, prior opinio valdè probatur, quæ clauos quatuor fuisse censet, quam equidem opinionem eò libentius amplector, quòd viris sanctitate, morum integritate, ac insigni sapientia illustrissimis placuisse video; quorum omnium auctoritas, & fides facilè quempiam in hanc opinionem nostram trahere debet, quippe quæ certiorem huiusce rei veritatem potuit attingere ob recentem passionis Christi, modi, ac formæ illius memoriam, quæ tunc potissimum vigebat; quam etiam no-

stra

ſtra hac tempeſtate expreſſam cernimus in illis ipſis imaginibus, quæ Chriſtum in Crucis patibulo pendentem quatuor clauis confoſſum præſeferunt.

Illud tamen, quod ad præſentem opinionem attinet meo, non eſſe meæ mētis vlla quauis ratione aliquid de veritate vulgati moris Xp̄i crucifixi imagines pingendi, & cælandi detrahere; & licet non me fugiat alteram tantùm ex recitatis opinionibus veritati conſentaneam eſſe poſſe, vt hinc propterea poſteriori ſententiæ nullus relinqui veritatis locus videatur, cum iam priorem veram eſſe opinionem dijudicauerim; quia tamen in poſteriori opinione vniuerſum penè orbem noſtris hiſce temporibus conſentire animaduerto, idcircò verò ſimilem, & probabiliſſimam arbitror eſſe opinionem eorum, qui tribus tantùm clauis appenſum fuiſſe cruci Aſſertorem dicunt.

Ex his omnibus fit, (ſi quēpiam fortè delectet probabiliori primę opinioni ſubſcribere,) vt fuerint quatuor dominici ſanguinis effuſiones, quę diuerſis limitibus ex Chriſti manibus, ac perforatis pedibus dimanarint. Quòd ſi fortè probabiliorem quis opinionem ſecūdam arbitretur, is tres duntaxat extitiſſe ſanguinis dominici riuos, dicat neceſſe eſt.

CAP. IV.

Commentitiæ opiniones de multiplicitate clauorum Domini.

SEd non eſt ſilentio prætereunda de hac ipſa re quædam opinio, quę licet incerto auctore vagetur, apud pleroſq; tamen huius noſtri temporis homines ità per-

uulgata

uulgata eſt, vt memorabilis, & obſeruanda videatur, ob tacitum quendam animorum conſenſum, velut ex antiquiſſima quadam traditione efformatum. Sentiunt iſti tribus, vel quatuor tãtùm ferreis clauis cruci confixum è ligno pependiſſe ſacratum Mediatoris corpus. At inquiunt, in peragenda Aſſertoris crucifixione pluribus quaternario numero clauis vſi ſunt ſæuiſſimi tortores; quippequi ad augendam Saluatoris pænam eius generis clauos in primis adhibuêre, qui cum transfoſſis pedibus, ac manibus Chriſti ligni duritiem, ac ſoliditatem penetrando vincere non poſſent, illicò obtundebantur, atq; veluti ad ſuſtinendam corporis molem inepti rurſus è vulnere Aſſertori incuſſo eruti abijciebãtur, donec ad extremum pænis, ac cruciatibus ſatiati milites eos clauos ad pedes, ac manus Chriſti admouerunt, quibus poſtmodum corpus in cruce ſtetit. Arbitror autem hanc opinionẽ, vel ex eo profluxiſſe, quod varijs in locis pia veneratione plures dominici claui colantur. Etenim in hac noſtra Ciuitate Mediolanenſi, eos clauos reperiri, ex quibus frenum equi Cõſtantini Magni Imperatoris Sancta eius Mater Helena muniri mandauit nullus ambigere poteſt, qui antiqua Hiſtoriarum Mediolanenſium monumenta peruolutarit, quibus non nihil ſuffragantur certiſſima Sancti Patris noſtri Ambroſij, Gregorij Turonẽſis, & Ruffini ea teſtimonia, quę S. Helenæ iuſſu clauos in frenum aptatos eſſe, clariſſimè docent. Nec dubium eſt, quin tertius Domini clauus in mare proiectus ſit, vt incolumitati nauigantium hoc cæleſti ſubſidio Regina proſpiceret, velut cum eodem Gregorio Turonenſi communis eſt aliorum aſſenſus.

Vnde deducta ſit iſta opinio.

At

At præter hos, si constans fama vera est; plures alij reperiri videntur dominici claui. Modoëtiæ in Mediolanensi ditione coronam ferream, qua Imperatorũ capita de more cingebantur, dominico nobilitari clauo antiquæ,& recentiores historiæ tradunt; estq; peruetus, ac percelebris omnium eius oppidi incolarum certa opinio. Propè Nouocomum Ciuitatem in quodam pago, quòd non longius à lacu abest, vnum ex dominicis clauis reperiri edita sæpè diuinitus miracula fidem faciunt. Inter præcipuas Redemptionis nostræ opes, quibus potissimum Treuirenses Ciues gloriantur, illud est maximum, quod ad eos sacer clauus peruenerit. Et tandem, vt de alijs, quorum obscurior fama, minusq; tuta veritas est, taceam, magnifico Galliæ regis sacello clauum Assertoris nostri dignitatem, ac splendorem addere, qui præcipua huius regis insignia narrando prosequuntur, litteris prodidêre. Ex quibus omnibus; ne Sacra hæc Religionis nostræ pignora dubia esse, posset quis suspicari, ortum habuit præsens opinio de obtusis, ac fractis Crucis dominicæ clauis.

Alia opinio. Quamquàm non ignoro, alios ad multiplicitatem clauorum tuendam aliam rationem excogitasse; quæ est, vt ex vno, eodemq; Assertoris nostri clauo varias in partes dissecto plures claui efformati sint, quò videlicet magis, ac magis vbiq; locorum fidelis populi pietas, & religio erga sacratas corporis Christi reliquias accenderentur, vti euenisse putant in ijs ipsis clauis, de quibus modò mentio facta est. Etenim (inquiunt isti) qua constare materia cernuntur hi clauj, non tota est ex ea ferri substantia, quæ sacro Christi insignita cruore Re-

dem-

demptionis noſtræ inſtrumentum fuit; ſed aliqua duntaxat veri claui pars erat, quæ ſimul cum noua metalli ſubſtantia perfectam claui formam conſtituit.

Oppugnatio harum opinionum

Verúm hæ duę opiniones de numero clauorum Domini, multis ſanè de cauſis improbandæ, immò velut figmento non abſimiles condemnandæ videntur. Et primò quidem iſta omnia conſiderantem iuſta ſubire poteſt indignatio in re tàm graui, qualis eſt ea, in qua de ſacratis Corporis Chriſti reliquijs agitur, quoſdam ea pro libitu ſuo fingere, quibus præter nudam ſic opinantium aſſeuerationem, nihil opitulari poteſt. Deinde haud eſt ferendum etiam ſub ſpecioſa religionis, & pietatis augenda imagine in cuiuslibet ſitum eſſe poteſtate, vt effingat, quod certa rerum hiſtoria, aut ſcriptorum teſtimonio nequeat comprobari. Prætereà ijs ipſis dominicæ paſſionis inſtrumētis, de quibus nulla cuiquam dubitandi ratio fuit, non parum allatæ opiniones nullis ſubnixæ firmamentis officiunt, quandoquidem quemlibet trahere poſſent in apertam ſuſpicionem, propria nè, an aliena ſit clauorũ Chriſti materies, quam ſolemni ritu, & cęremonia omnes ad vnum venerati ſunt hactenus. Ad hæc mirum, ac perpetuum antiqui æui Sanctorum Patrum ſilentium manifeſtè loquitur futiles, ac euitandas eſſe horum opiniones, cum diligentiſſimi Sacrarum rerum, ac accuratiſſimi ſcriptores, ad quos facilius, quam ad nos certa huiuſce rei notitia potuit peruenire, nihil non modò memoriæ prodiderint, ſed nec etiam per leuem cogitationem, ne dicam ſuſpicionem, attigerint, vti clarè cognoſcitur ex monumentis Clementis Alexandrini, Dionyſij Areopagitæ, Gregorij

Ggg Na-

Nazianzeni, Cypriani, Tertulliani, & aliorum omnium totius Ecclesiæ Patrum. Ad extremum, quod huius negotij caput esse videtur, ab his duabus opinionibus, vti futilibus, ac vanis recedēdum est, ne Caluinianæ impietatis videamur esse defensores; is enim libro de reliquijs, nescio, an his fortasse duabus opinionibus, de quibus loquimur in pręsens, ductus, fidei cultores irridet, quasi innumeros dominicæ crucifixionis clauos venerentur, sic scribens. *Vt si quis numerum* (clauorum) *inuenire vellet, grandem sit inuenire summam*; sic Caluinus, aduersus quem satis anteà est disputatum.

Quare superest tantùm, vt concludamus dominicos clauos, qui sacro cruore perfusi sunt, ad summum quadruplices fuisse, vt doctè annotauit etiā Cęsar Baronius, qui pręsentem sententiam de numero clauorū tradit his verbis. *Quod verò claui, quibus suffixus est Christus, plures diuersis in locis hodie reperiri dicantur; nihil est, quod pluribus, quàm tribus, vel ad summum quatuor Christi manus, ac pedes confixos putemus.*

tom. 3. annalium sub anno Christi 326.

Neq; tamen ex hac certa de numero clauorum sententia quispiam colligere debet, cęteros clauos, qui hactenus iustis honoribus coluntur, abijciendos esse, aut condemnandam hominum deuotionem diú erga illos conseruatam; quandoquidem non huc consilium nostrum tendit; immò magno in honore semper apud vnumquemq; fidelium hi habendi sunt iustissimis de causis; quarum tres fermè cæteris nobiliores attingam. Etenim fieri optimè potuit; vt multiplicitas ista clauorum orta sit ex eo, quòd primi nascentis Ecclesiæ fideles præter quatuor clauos, qui carnem Christi traiecerunt,

Vnde orta sit multiplicitas clauorum.

runt, inter alias ſalutis noſtrę opes retulerint eos etiam, quibus Crux, in qua Saluator pependit, compacta eſt, quiq; nunc abolita certæ huius veritatis memoria à Chriſti fidelibus pro veris domini clauis habeantur. Siuè potius alij claui ſint, quibus myſtica Saluatoris noſtri membra (hoc eſt martyres) confixa ſint. Siuè tandem alij ad veros Domini clauos repræſentandos efformati ſint iuſto quodam fidelium eius temporis deſiderio, quo hæc ipſa humanæ Redemptionis inſtrumēta apud ſe retinendi flagrabant; nam cum proprijs, ac veris Chriſti clauis potiri non poſſent, ad eorū ſimilitudinem alios curauerunt effici, vt hac ſaltem depicta veri claui ſpetie illorum pietas paſceretur, qua efformatos clauos, vti expreſſum quoddam paſſionis Chriſti veſtigium, venerabantur; ex quo capite tollitur omnis erroris, ac deprauatæ Religionis ſuſpicio, cum ad ſempiternam mortis dominicæ memoriam fideles demiſſis animis plures quaternario numero clauos adorant.

DISPVTATIO DECIMAQVARTA.

De effuſionibus ſanguinis Chriſti ſibi inuicem comparatis.

CAP. I.

Quænam ſanguinis effuſio ex ijs, quæ Chriſto in Cruce pendenti acciderunt, aliarum effuſionum prima fuerit.

CÆterùm de his dominici ſanguinis effuſionibus, quas Aſſertor noſter in Cruce paſſus eſt, nonnulla adhuc dubia, quę ad hanc materiam expreſſius declarandam, atquè illuſtrandam

pertinent, explicare oportet; in superioribus enim quæstionibus quatuor insunt difficultates scitu omninò dignissimæ. Prima difficultas est, quęnam ex his tribus, vel quatuor sanguinis profusionibus alias antecesserit sanguinis Christi effusiones. De qua putarunt aliqui hoc ordine è corpore Assertoris sanguineam substantiā manasse. Primò enim, inquiunt, ante sanguinis effusionem, quæ ex pedibus vberrimè defluxit, iam pręcesserat manuum cruentatio, quæ non simul, eodemq; tempore in vtraq; manu subsecuta est; sed potius interpolata vice, itaut primam, & atrocem traiectionis pœnam sinistra, mox secundum perfossionis cruciatum dexteræ manus exceperit. Probari autem potest præsens sententia ex feroci militum rabie, qua acti crucifixionis facinus perpetrabant tanta immmanitate, vt nullum crudelitatis, aut supplicij genus, quod ad augendam Christi pęnam diabolica arte excogitari posset, in præteritis reliquerint; atqui sinistra magis, quam dextra manus ob proximitatem cordis grauiores cruciatus solet experiri, igitur milites, quô dolores Christi omnium maximi euaderent, prius sinistræ manus palmam transfixêre. Præterea carnifices summo animi, ac virium corporis ardore mortem Saluatoris moliebantur, sed compendiaria ad mortem tendendi via est, partes lædere corporis Christi nobiliores, tenuiores, ac cordi, quod est fons vitæ, & spiritus, propinquiores, partem igitur corporis ad cor Christi proximiùs accedentem, qualis est sinistrę manus substantia, summis afficere cruciatibus certabāt milites.

B. Brigitta. Beata Brigita seruato eo ordine effusionis sanguinis inter

inter pedes, ac manus Christi, quem superior sententia admisit, præpostera tamen serie dexteræ, & sinistræ manus confossionem narrat libro primo reuelationum capite decimo nono his verbis. *Primò dextram manum affigentes stipiti, qui pro clauis perforatus erat; Indè trahentes cum fune aliam manum ad stipitem eam simili modo affixerunt, deinde dextrum pedem &c.* hęc Brigita.

Alij, quorum opinio semper mihi visa est vero simillima, omnem de medio tollunt temporis interpolationem, quam prima, & secunda opinio concedunt inter varias hasce pedum, ac manuum sanguinis effusiones, ac docent Assertorem nostrum à carnificibus humi prostratum fuisse, atq; supinum suprà iacentem Crucem in terræ gremio, extensum fuisse hinc brachijs vtrinq; in Crucis loco extensis, & inde sacratis pedibus in distincta Cruci inferiori parte dispositis; moxq; simul, & semel pedes, ac manus Saluatoris in hac forma Cruci adhærentis asserunt quatuor clauis traiectos fuisse dato prius ad facinus istud perpetrandum signo, adhibitisq; pariter totidem malleis ferreis. Porrò autem non aliam in Christi crucifixione seruatam esse seriem sanguinis effundendi, probant eæ ipsæ rationes, quas in anteriori disputatione adduximus, eamq; similiter mihi persuadet exquisitus, & omnium teterrimus in Assertore affligendo modus, quem stimulantibus Iudæis, vti in hoc, sic etiam in reliquis Domini tormentis adhibuerunt carnifices. Etenim cum nullum intentatum pœnæ genus in alijs Christi supplicijs reliquerint vnquàm, certè nec in extremo crudelitatis supplicio, hâc quam innuimus crucifixionis formam omnium aliarum sæuissimam,

mam, eos omisisse (ea erat Iudæorum, & carnificum rabies) arbitrari debemus.

CAP. II.

Quam formam obseruarint carnifices in transfigendis Iesu Christi pedibus.

Venio ad secundam difficultatem, quam animaduerto variè, ac diuersimodè explicari; cuius quidem diuersitas tota est in ijs effusionibus, quæ ex terebratis pedibus emanarunt; de manuum enim transfossione nulla ambigendi ratio illis relinquitur, qui secum ipsi reputarint, transuersum Crucis dominicæ lignum aptissimum fuisse, vt in eo brachia, seu manus Saluatoris nullo impedimento transfoderentur.

Vt igitur præsenti difficultati satisfacerent varij Doctores variè suam explicarunt opinionem; etenim qui duos fuisse clauos arbitrantur, quibus confossi sint Assertoris pedes, non vnum huius difficultatis explicandæ modum excogitauêre; Aliqui enim existimant pedes Saluatoris æquali lõgitudine extẽsos fuisse, atq; vtriusq; pedis mutuò propinqui connexum duobus clauis singulum singulo, ac distincto clauo, traiectos fuisse. Verũ hãc vtriusq; pedis traiectionem tacta ratione explicatã non esse satis firmam, nec diuinę scripturę satis consentaneam probari potest, cùm ex communi vsu, & consuetudine pingendi Saluatoris imagines, quæ nusquam huiuscemodi formæ cernuntur, vt studiosissimus antiquitatis Lypsius annotauit tractatu de Cruce, in quo cum omne Crucis genus, crucíq; pariter affigendi modus, &

dus, & ratio perpolitè ab eodem ostendantur varijs imaginibus, huius tamen formæ pedes transfigendi vestigium nullum siuè ex sacra, siuè ex profana historia deductum nobis reliquit. Tùm etiam quia stipes Crucis erectus tantæ nequaquàm magnitudinis esse consueuit, quę sufficeret ea ratione dispositos, & à se inuicem distinctos pedes continere, quemadmodum ex ijs ipsis imaginibus animaduertere licet.

Alij docent, sacrosanctos quidem Saluatoris nostri pedes fuisse duobus clauis transuerberatos, non quòd vterque illorum seiunctim, & distincto ferro, sed potius, alter alteri impositus, fuerit confossus duobus clauis. Videtur autem huic opinioni congruere mos vetustissimus, quo destinati homines ad patibulũ Cruci affigi solebant, ad quem festiuè, vt solet, alludens Plautus hanc formulã terebrandi pedes innuere voluit inquiẽs. *Ego dabo ei talentũ, primus, qui in Crucem excucurrit, sed ea lege, vt affigantur bis pedes, bis brachia.* Verùm enim verò, cum non modò antiquissimus vsus Christi imagines efformandi, sed etiam eæ ipsæ imagines, quæ nunc vulgò, & visuntur, & debito Religionis obsequio adorantur, hanc opinionem redarguant, valdè dubiam, & fortassis minus veram esse suspicor; præcipuè cum nullo modo ei faueat adductum Plauti testimonium; nam quamuis vltrò concedamus Plautum ad id, quod argumentum petit, respexisse, de quo tamen sensu vir valdè doctus ambigit; non hinc est necessariò consequens, huiuscemodi transfossionis formam, & rationẽ fuisse in patibulo Christi obseruatam. Etenim, sicut ex ijs, quæ disputata sunt, patuit, vidimus quosdam ad

Plautus.

Crucem

Crucem damnatos funibus duntaxat astringi consueuisse, & tamen ex alia parte hanc in Cruce ligandi morte plectendos formulam nequaquam Christo Domino adhibitam fuisse vidimus; ita similiter non cogimur duobus clauis vtrumq; alterum alteri superpositum Assertoris nostri pedem Iesum asserere, eo quod istud aliqnando crucifixis accidisse ex citato Plauti loco colligatur.

Tertio loco multi, & sanè nobilissimi scriptores volunt, vnumquemq; Saluatoris pedem ab altero fuisse seiunctum, cum ambo finderentur, sed ita tamen, vt quilibet eorum distincto clauo configeretur non quidem in erecto Crucis stipite, sed in asserculo quodam in medio Crucis hunc ad finem,& ex industria præparato, qui eam in Cruce sedem obtinebat, quæ in extremam ligni Crucis erecti partem vergit. Porrò tabella hæc Cruci infixa ea quodammodo ratione hominis crucifixi pedes sustentabat,qua terrea moles viri stantis plantas sustinet.

At nihilominus hæc sententia non omnibus arrisit; sunt enim qui putant totum istud commentum esse, quippè quod ex antiquis Romanorum ritibus,quos in adigendis in Crucem hominibus inuiolatè custodiebāt, colligi minimè potest. Nec desunt prætereà, qui intelligant decreta, ac sententias Patrum, qui tabellam hanc in Cruce sæpius positam fuisse dicunt, non quia res ità se haberet, sed potiùs quia acerbàm Christi passionem animo intuentes quadam pietate commoti votis omnibus expetebant asserculum in Cruce dominica, quo fulciti pedes Saluatoris, corpoream molem facilius sustinere possenr.

Sed

Sed hanc eorum Doctorum interpretationem, mea quidem sententia, respuit hominum fides, nec tabella illa ex interna animi cogitatione, sed ex solida rei potius veritate originem traxit. Etenim eam in Christi Cruce sitam fuisse constanter, & enixè plurimi patrum memoriæ prodiderunt, qui tamen omnes non imaginationis, sed sola veritatis spetie commouebantur. In primis enim Iustinus Martyr in Dialogo contrà Triphonem declarans vaticinium illud de vnicorni sic loquitur. *Vnicornis cornua alteri rei, aut figuræ, haud quispiam similia dixerit; aut ostenderit, quàm illi, quæ Crucem refert. Rectum enim est lignum, à quo est suprema pars in cornu sublata cum alterum lignum aptatum est, & vtrinq; tãtum cornua, & vtrinq; illi cornu coniuncta extrema apparent, & illud medio defixum,* (asserculum videlicet, qui ob eam eminentiam, quę extrà rectum Crucis lignum erigitur, à Iustino cornu appellatur,) *& ipsum tamquam cornu eminet, in quo requiescunt, & innituntur crucifixi*; quæ postrema illius verba clarè in Cruce tabellam, solũ crucifixorum fulcimen, fuisse ostendunt. Præterea Irenæus lib. secundo cap. 42. sic habet. *Ipse habitus crucis fines, et summitates habet quinq;, duos in longitudinẽ, & duos in latitudinem, & vnum in medio, vbi requiescit, qui clauis configitur.* Non me latet manifesta horum patrum de tabella Crucis testimonia non aliter explicari posse, quàm si dicatur, patres illos alio sensu, & ab eo, quem nos verum esse putamus, diuersissimo, tabellam vsurpasse. Verùm quia Iustini, & Irenęi sententia, de qua ambigitur, clara est, vt ex contextu ipso apparet, propterea tabellam ad fulciendos pedes eorum, qui

Iustinus Martyr.

Irenæus.

Hhh cruci-

crucifigebantur, adinuentam esse, dubio procul arbitrari debemus. Nec aliud docere voluit Innocētius Tertius Pontifex Maximus sermone de vno Martyre illis verbis. *Fuerunt in Cruce dominica ligna quatuor; stipes erectus, & lignum transuersum, truncus suppositus,* (hoc est tabella suppedanea,) *& titulus superpositus.* Quibus accedit illustrissimum tabellæ huius testimonium Gregorij Turonensis libro primo de Gloria Martyrum capite sexto, cuius verba sunt. *Clauorum ergò dominicorum gratia, quod quatuor fuerint, hæc est ratio, duo sunt affixi in palmis, & duo in plantis; & quæritur, cum plantæ affixæ sint, quæ in Cruce sancta dependere visæ sunt potius, quàm stare. Sed in stipite erecto foramen factum manifestum est. Pes quoq; paruulæ tabulæ in hoc quoq; foramen insertus est; super hanc verò tabulam, tamquam stantis hominis sacræ affixæ sunt plantæ.* Hactenus Gregorius; quo cum, ni à se ipsis dissentire velint, consentiant, necesse est illi omnes, qui quatuor clauos in dominica crucifixione agnoscunt; secus enim facilem crucifixionis dominicæ modum tradere nequaquam poterunt.

Innocētius 3. tom. 1.

Gregorius Turonensis.

Sed inquies, cum nimis accurata, nimiumq; nobilis, et artificiosa sit hæc ratio cōcinnandæ Crucis, quippe quæ solerti artificum industria eget, nec verò simile, nec creditu facilè videtur in conficiendum hoc maledictionis, & infamiæ lignum sedulam hanc impendisse operam impios Saluatoris nostri carnifices. Sed hæc coniectura infirmo est subnixa fundamento; si namq; istud concederetur, non modò suppedaneum lignum, sed nec etiā erecto Crucis stipiti alterum breuius lignum in superiori Crucis parte constitutum fuisse concedendum foret,

quan-

quandoquidem æquo labore, & pari industria vtrumq; lignum, suppedanea videlicet tabella, & superior ligni pars erecto stipitis ligno apposita egent.

CAP. III.

Quæ fuerint pedum, ac manuum determinatæ partes, quæ cruore maduerunt.

SEd breuiter dissoluamus tertium nodum, qui est de loco effusionis sanguineæ; vidimus enim manus, pedesq; dominicos clauis fuisse vulneratos; videre nunc superest, ex qua peculiari membrorum illorum, certaq; parte sanguis dominicus dimanarit. Præcipuam autem huiusce difficultatis occasionem nobis dederunt Christi Dñi manus, quæ cum totam corporis molem sustinerent, vix, ac ne vix quidem capit mens humana, quî fieri potuerit, vt partes illæ tenerrimæ, cuiusmodi fuerunt omnes palmæ Christi partes, idoneæ fuerint tanto corporis oneri ferendo; quam quidem dubitandi difficultatem, quo quis attẽtius meditabitur, eò grauior illa semper euadet; si namq; dissectionis artis professoribus aliquam fidem habere conuenit, profectò non valuerunt Christi manus totã corpoream molem pondere suo ad terram vergentem sustinere, propterea quòd nullum in manibus hominis obstaculum erat, quô minus in duas partes traiecta clauo manus secaretur, impellente ad hãc dissectionem corporis grauitate; cũ enim manus opificium pauca admodum habeat solidamenta, quæ ossa vocamus, neruis inuicem nodata, &

adiuncta interse, quorum præsidio, dum manus suspēsi corporis nimio pondere grauātur, impediatur, ne in terram corruat hominis corpus, minimè videtur admittendum, palmas Christi suffecisse ad tantam carnis molem retinendam, præcipuè cum superior pars manus in discretos à se inuicem digitos terminata sit, & carnali duntaxat nodo adnectatur posteriori manus parti, quæ modicè concauo sinu efformata facillimè à mole corporis pendentis perturbari, atq; disrumpi potest; siquidem porrecti in longitudinem digiti non aliam distinctionem seruant in posteriori parte manus, (si nodos, articulos, neruosq; spectes,) quàm illam discretionem, quàm inter se in superiori manus parte inuiolabilibus naturæ legibus custodiunt, atqui si digiti transfoderentur, non essent tantæ virtutis, qua suspensum, pendulúq; corpus retinere possent; igitur, neq; ad idem onus portandum sufficerent, etiam si palmę manus perfoderentur.

Ad hanc difficultatem tollendam plures hîc adscribi possunt responsiones, quarum nonnullæ à vero longius absunt; aliquæ verò rem pro dignitate attingunt, & explicant. Incipiam à primis; dixerunt enim aliqui, concauam manus Christi partem, quæ palma dicitur, nequaq̃ clauis fuisse perfossam, sed potius in ea manus parte stetisse clauos asserunt, qua manus brachio, brachiumq; manui mutuò adnectuntur, quæ in connexo, seu carpo sita est; quemadmodum olim in crucifigendis hominibus fuisse obseruatum, aliqui tradiderunt.

Alij attendentes crucifixorum corpora non clauis modò peti, sed etiam funibus, & vinculis astringi consueuisse

suevisse, vt refert Tertullianus in scorpiaco, vbi de vinculis Sácti Petri sermonem habens. *Tunc*, inquit, *Petrus ab altero cingitur, cum Cruci astringitur*, &c. Sanctus Ioánes Chrysostomus homilia vigesima nona in Secundam ad Cor. cuius verba sunt, *quandoquidem & ipse crucifigebatur, & vinculis astringebatur*, Sanctus Hilarius libro decimo de Trinitate citrà medium idem de acerbissima Saluatoris nostri passione tradit in hunc modum. *Penduli in Cruce corporis pœnæ, & colligantium funium violenta, vincula, & adactorum clauorum vulnera*; hoc, inquam, attendentes alij, ad retinendum in Cruce confossum clauis cadauer funes adhibitos fuisse opinantur, sicuti nonnullæ, etsi paulò vetustiores Christi Domini imagines demonstrant. Mihi tamen hæc opinio non probatur, siquidem ratio, qua Saluator noster cruci est suffixus, ex vario aliorum crucifigendorum modo, & formula, quô in Crucem acti sunt, petenda non est, vt sæpè monui, quia igitur ex nullo certo scripturæ sacræ testimonio Christum fuisse cruci funiculis religatum habetur, non est temerè hoc de Assertore nostro effingédum, quamuis alijs cruci affixis id nonnunquam acciderit; quod tantum fortassis innuere voluerunt citato loco Hilarius, & alij Patres, quorum verba retulimus.

Tertullianus.

Ioannes Chrysost.

Hilarius.

Motum igitur de Christi manibus dubium non vrgere duplici de causa arbitror. Primò, quia quęcunquè vel tenuior manus totam corporis machinam haud difficili negotio retinere potuit, ne è Crucis patibulo deorsum in præceps ferretur, manus enim humana neruis pluribus constat, qui non minus ad retinendum quodlibet carnis pondus apti sunt, quàm ad dissectionem, seu

fractio-

fractionem in se ipsis admittẽdam difficiles, lentę enim, ac flexibilis naturæ sunt, quæ non tam citò disrumpi, frangiuè potest. Et hinc euacuatur prætereà difficultas tacta in corroboratione argumenti, ornatur enim manus humana suis fulcimentis, ossibus videlicet, quæ etsi in posteriori parte manus, hoc est in palma, eam distinctionem habeant, quam in reliquo manus ambitu possident, additur tamen illis robur, visq; neruorum, qui sicuti à corde tracti, atq; profecti in totum corpus, ità etiam in manus humanas ducuntur, in qua sic concinnè alter alteri cohæret, vt omnem manus partem, atq; illius ossa hinc, & indè inuicem nectãt, & miram, & ad retinendum quodlibet pondus aptissimam conplicationem efficiant.

Secundò. Licet Christi manus his non fuisset communita retinaculis, de quibus in superiori responsione diximus, adhuc tamen pendentem in Cruce Dominum sustinuissent tabellæ suppedaneæ auxilio, in qua crucifixorum cadauera conquiescebant. Videnda, quæ paulò ante de asserculo docuimus.

Restaret vnus adhuc eximendus scrupulus de ea pedum Christi parte, quæ clauis ferreis vulnerata sanguinem abundè suppeditauit, nisi ex ijs, quæ disputata sũt, sententia nostra euidenter colligeretur; putamus enim non connexum, sed plantam pedis Domini in se clauos vi mallei adactos recepisse.

CAP.

CAP. IV.

Num iam explicatis sanguinis dominici effusionibus noua aliqua sanguinis profusio addenda sit.

ILlud postremò inquirendum est; Num animam agenti Christo præter recensitas, nouam alicuius membri transfossionem impij carnifices addiderint, ex qua noua sanguinis copia processerit. Tota suspicandi ratio ad spineam coronam reducitur; nam de clauis satis, vt instituti nostri necessitas exigebat, est disputatum. Opinantur enim aliqui Saluatoris caput corona spinis gemmarum loco constante, vltrà primam vicem, de qua communiter Euangelia loquuntur, non fuisse redimitum, siuè cum Christus ad montem, vbi mors oppetenda erat, properaret, siuè cum iam immane Crucis supplicium pertulisset. Colligunt suam hanc opinionem ex vigesimo septimo Matthæi capite, in quo sacra Historia testatur à militibus tunica consutili exutum fuisse Dominum, priusquàm ad mortis patibulum duceretur, atqui spoliari vestibus non potuit Saluator, nisi detracta prius ex sacris ceruicibus spinea corona, quandoquidem vestis illa Christi erat iudaico more contexta, & ad ceruicem dominicam arctior, & breui quodam orbe decenter composita. Neq; deinceps vnquam sacrato capiti recēter coronam fuisse impositam legimus. Quid? cū sertum illud non totum caput ad pilei modum, sed ad instar laureæ coronæ aliquas capitis Christi partes cingeret, nequaquaquam prægrandem crucem ferre potuit humeris Saluator, redimitis corona tempo-

temporibus, illa siquidem duo mutuo, certoq; sibi erant impedimento.

Verùm, vti anteà opinionem istam, dum explanabamus varias in vniuersum Sanguinis Christi effusiones, falsam adiudicauimus; ità nunc talem esse rursus opinamur, certissimum ducentes Christi in Cruce pendētis caput largam sanguinis copiam ex capitis carne recenter læsa effudisse, quemadmodum testatur in primis Tertullianus libro contra Iudæos capite decimo tertio, cuius hæc sunt verba. *Isaac cum ligno reseruatus est ariete oblato in vepre cornibus hærente; & Christus suis temporibus lignum humeris suis portauit inhærens cornibus Crucis corona spinea in capite eius circumdata.*

Tertullianus.

Christus in Cruce coronam habuit.

Neq; dicas exigui esse ad opinionem nostram tuendam adiumenti citatum Tertulliani testimonium, ex quo solummodo haberi potest, spineam coronam Saluatoris capiti insedisse, dùm crucem ferret, non autem dùm clauis confossus penderet in Cruce; quoniam, & maximè opinioni nostræ prodest, & illis aduersatur Tertulliani auctoritas, cōuincitur enim post detractam vestem spineum sertum proprijs tulisse ceruicibus Saluatorem, quòd contrariæ opinionis Auctores concedere nullo pacto volunt. Prætereà vbi Dominus ad destinatum supplicij locum peruenit, recenter eius sacratum caput, quô facilius reliquis vestibus spoliaretur, (nudus enim in Cruce pepēdit) nouo rursus sanguine inūdauit, ob detractam, ac tertia pariter vice impositam ei coronam; vt disertis verbis Deipara Virgo Beatæ Brigitæ aperuit libro septimo reuelationū capite decimo quinto, *vbi quo facto*, inquit Beata Virgo, *coronam spineam*,

Reuelationes D. Brigitæ.

quàm

quàm deposuerunt de capite eius, cum crucifigeretur, iterumq; imposuerunt, & aptarunt capiti suo sacratissimo, quæ tàm forte pupugit &c. Quod ipsum insinuant ea D. Matthæi verba, quibus oppositum sentientes innituntur, docet enim sola consutili veste spoliatum fuisse à militibus Saluatorem: *Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamydem, & induerunt vestimentis suis, & duxerunt eum, vt crucifigerent;* Cùm igitur illusio turpissima Saluatori facta sit non in veste tantùm coccinea, verùm etiam in corona spinea, & cæteris mille opprobrijs, solaq; veste spoliatus sit Dominus à Iudæis pęnis, ac derisionibus satiatis, certum esse omnibus debet, coronam spineam longiori tempore à Christi ceruicibus nequaquam abfuisse; quemadmodum egregiè adnotauit Origenes ad eundem Matthæi locum tractatu trigesimo quinto ad hunc modum scribens. *De chlamyde scriptum est, quod de nouo spoliauerunt eum chlamyde coccinea, de corona verò spinea nihil tale scripserunt Euangelistæ, propterea quod, & nos quærere volunt exitum rei de corona semel impositâ, & nunquam detracta.* Deindè huius nostræ opinionis trahi potest argumentum ex falso crimine regni affectati, quod callidè Iudaica gens ad inferendam Saluatori necem confinxit; hanc enim vnam fuisse mortis Christi calumniam, & titulus Cruci iniectus fidem facit, & falsi testes coram Præside sæpius peierantes ostendunt. *Hunc inuenimus,* (verba sunt Diui Lucæ capite vigesimo tertio,) *subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari, & dicentem se Christum regem esse;* atqui Rex diademate regio carere nequaquam debet;

Christus pependit in Cruce spinea serto redimitus.

Matthæus.

Origenes.

Lucæ 23.

neq; igitur Christus, qui, vt falsò criminabantur Iudæi, regni quęrebat insignia, spineo serto spoliari debuit, quô sceleratissimi interfectores quoquo modo criminis noxam tegere possent. Tandem huic opinioni mirè congruit modus imagines Saluatoris in Cruce etiam coronam gestantis pingendi antiquissimus, qui ad nunc etiam vbiq; gentium visitur.

Quare ad appositæ opinionis momenta rationum breuiter dicendum est. Si fortè inter vestium mutationem contigit aliquando à Christi capite detractam coronam fuisse, vti conuincere videtur allata argumentatatio, eam illicô in Iesu capite à militibus recenter positam esse arbitramur.

Nec secundo loco excitatum dubium obstat, siquidem nullum est inconueniens, quominus & pondere Crucis, & asperitate coronæ angi posset Saluator, maximè cum ad id omnium Iudæorum machinationes pessimæ tenderent.

CAP. V.

Quæ sanguinis Christi effusio aliarum omnium vberrima fuerit.

Dictum est hactenus de varia, ac multiplici sanguinis Domini effusione; nunc consequens est, vt quædam attingamus de copia, & abundantia eiusdem effusi sanguinis. Quæ quidem res tres habet quæstiones; nobisq; illa in primis fit obuia. An omnes effusiones iam explicatæ in copia sanguinis æqua-

æquales fuerint; an potius aliȩ alijs vberiores extiterint. Equidem non vereor, quin ad quæstionem respondendum sit, inflictas Christo Domino plagas nullam effusi sanguinis seruasse æqualitatem, manifestum quippè fit contemplantibus modum, dispositionem, ac naturam illarum, primam vitalis succi effusionem, quam Saluator octauo ab ortus sui die passus est, lõgissimo distasse interuallo (si copiam sanguinis consideres) à sanguine, siuè sub flagellis, siuè in Cruce effuso; modica enim in circumcidenda tenerrimæ carnis pelle sanguinis quantitas esse debuit; non solúm, quòd humana Christi Domini natura, quippèquæ adhuc imbecillis erat, haud magno sanguine pollebat; verùm etiam quia ex ea circumcisa carnis parte distillabat sanguis, quæ vti minutissimis, arctioribusq; duntaxat venulis constabat, ità modicam sanguinis quantitatem custodiebat. Paulò largior circũcisionis sanguine, sanguis fuit, qui ex cute sacrosancti capitis offensa emanans ora, faciemq; Saluatoris madefecit. Tum proximè collocanda videtur ea sanguinis profusio, quæ ex omnibus Corporis Christi partibus, velut agmine sanguinis facto decurrit in terram; Huius aũt opinionis meæ vnicũ adducã argumentum, quod huiusmodi est. Omnes, & singulæ corporis dominici partes largissimo, ac copiosissimo sudore sanguineo sic aspersȩ sunt, vt more aquȩ decurrentis sanguinem in terram copiosum exonerarint, vti D. Lucæ verba significant; sed Christus dum feruenti orationis spiritu æternum Patrem deprecabatur, indutus erat proprijs vestibus, magna igitur effusi sanguinis debuit esse vis, & copia, quæ madefactis vestibus sic

 gra-

grauiter è Corpore Domini eruperit; vt etiam vicina terræ loca irrigarit; quod de sanguine ex corone spinis intertextæ foraminibus dimanante dici non potest.

Verùm vrgebit nos aliquis eo maximè argumento, quòd quemadmodum Christi caput minimum carnis, sic plurimum venarum habebat, quæ cum sanguine turgerent, haud poterant nō grauem, & copiosam dare sanguinis substantiam, cum eę acutis spinis foderentur, quæ Dominici capitis cutem, venas, cęteraq; eiusdē organa traijcientes ad cerebri domicilium vsq; penetrabant sic acriter, vt magnos sanguinis imbres excitarent, quod fieri minimè poterat in secunda sanguinis effusione, quippequæ non adeò ex multiplici venarum laceratione trahebat originem. Prætereà venæ, vel tenui acu læsę copiosum statim sanguinem emittūt; in Christi autem coronatione, cum non vna duntaxat vena, sed omnes fermè vitiatæ fuerint, si non statim, mox saltem, paulatim totum capitis sanguinem, qui plurimus est, emisissent; oculis enim ipsis cernimus in dies, ex transfossa vena, ni eidem inflictum vulnus obstruatur, omnem sāguinis copiam decurrere; in Christo autem Domino nullus reperiebatur, qui aut capitis vulnera curaret, aut effundentem se se sanguinis copiam continere posset, cum igitur multo tempore ante obitum crudeles venarum capitis dilacerationes tulisset, quid poterat impedire, ne copiosissimum sanguinis profluuium dimanaret; quod longè vinceret sanguinei sudoris copiā? Ad hæc sanguineus Saluatoris sudor vltimo duntaxat tempore, cum tertia vice oraret, è venis prodijt, sanguis autem vi spinarum elicitus per septem horarum spatia

sine vlla requie sensim è capite distillauit, (tãtum enim temporis à coronatione vsq; ad Christi necem intercessisse arbitramur,) meritò igitur erit affirmandum maiorem fuisse sanguinis copiam è capite, quam è corpore toto fuerit emanans sudor. Ad extremum accedit Beatæ Brigitæ auctoritas, quæ non obscurè maximo maduisse vulneratum Christi caput sanguine docet hunc in modum scribens libro primo reuelationum capite decimo nono. *Quo facto aptarunt coronam de spinis capiti eius, quæ tàm vehementer reuerendum caput filij mei pupugit, vt ex sanguine fluente repleretur oculi eius, obstruerentur aures, & barba tota decurrente sanguine deturparetur.* Sic Brigita.

B. Brigitt.

Verùm, vti non exiguam offensi capitis copiam sanguinis fuisse non inficior, sic existimo hunc capitis sanguinem sudori sanguineo cõcessisse, cuius quidem opinationis meæ nõ aliud adducam fundamentum, quàm quod paulò ante in medium protuli, quod quia clarum est ad opinionem nostram tuendam, tantùm oppositis rationibus satisfaciendum erit.

Dùm Saluatoris caput spinæ obsiderent, cutem, seu pellem sacrati capitis pupugerunt quidem, & nõnullas etiam arctiores venulas læserunt, ex quibus sanguis processit, quemadmodum Christi Domini effigies vulgò declarant, at nobiliores, amplioresq; venæ, vel nullę, vel profectò paucæ admodum offensæ fuerunt, quippe quæ asperioris sunt materiæ, quæ non ità facilè ictibus, aut sectioni patet labitur enim, & lubricarum, mobiliumq; donata conditione vena disrumpi, transfodiuè nequit, nisi studio, ac diligentia retineatur. Neq; verùm duxerim

Ad primũ.

rim ad intima cerebri latibula, vsq; à carnificibus actas esse spinas; nam cum humanum cerebrum, non secus, ac cor vitę hominis obtineat principatum, non nisi certo vitæ Christi discrimine lædi, tangiuè potuit; & tamen post spineum sertum superuixisset Dominus, vti re ipsa per aliquot horarum spatia vitalem spiritum duxit.

Ad secundum. Plures capitis Christi venæ à traiectione spinarum immunes fuerunt, vti vidimus; & pręthereà arbitrãdum non est vitiatas vulnere venas mox sanguinem totum effundere, clauditur enim sępè numero vulnus, maximè si arctiores, & angustæ venæ sint, vel illo ipso transfossionis instrumento, vel sanguine dimanante, qui frigoris acrimonia concrescens læsas nonnunquam venas obstruit; quod euenire potuit Saluatori, qui nudato capite, frigidoq; aëre patiebatur.

Ad Tertiũ Diuturnior quidem temporis mora inter spineam coronam, & Christi obitum intercessit, quàm fuerit in sudore pellendo consumptum tempus; at nõ temporis, sed modi sanguinis emittendi ratio habenda est; potuit enim breuissimo temporis articulo, qualis fuit is, quo sanguinis globos sudauit Christus, maior sanguinis copia effundi ex tota corporis Domini mole, quàm dilaniatum Saluatoris caput longiori tempore emittere posset; ad eum morem, quô subito coorta tempestate maximus imber ab æthere toto in terram prosiliens, vel ictu oculi terræ viscera largius irrigat, quàm eundem terræ sinum humectare possit tenuissimis guttis tota die distillans aqua.

Adijce, capitis sanguini præstasse sudorem sanguineũ copia, & vbertate ob hãc præcipuè rationem, quæ in superio-

ſuperiores etiam argumentorum reſponſiones compe-tere poteſt; quod licet nobiliores etiam capitis venæ ſpi-nei ſerti ſenſerint nocumẽtum, æqualem tamen ſangui-neo ſudori profundere haud potuere ſanguinem; coër-cebatur enim ab ijſdem ſpinis, ne ſanguineus ſuccus ef-flueret, propterea quod tenaciter ſacro capiti adhæren-tes ſpinæ proprium foramen, quandiu ei inſtiterunt, ità obſtruebant, vt ſanguinei fluxus iter obſiderent; at in ſudore ſanguineo Vindicis noſtri nulla fuit venarũ ob-ſtructio, ſed largo, patentiq; hiatu copioſiſſimum ſan-guinis imbrem effuderunt venæ.

Diuæ autem Brigitæ teſtimonium, quo deturpatam Saluatoris noſtri faciem, repletas ſanguineo cruore au-res, atq; infectos ſanguineo ſucco Chriſti oculos decla-ratur, veritatem ſanguineæ fluxionis, non autem ſupe-riorem ſparſo inter orandum ſanguine, ex capite dima-nantem ſanguinem fuiſſe aſtruit, vt alibi oſtenſum eſt.

At rurſus ex opinione noſtra, quæ bis coronam ſacra-to capiti impoſitam, bisq; pariter ab eodem detractam fuiſſe affirmat, nouus emergit ſcrupulus, qui talis eſt; pars capitis Chriſti duris tribulorum offenſa ramuſcu-lis magna, ac pergrandi non caruit ſanguinis effuſio-ne, ergò cum detracta iam corona nullum eſſet im-pedimentum, quod emergentem ſanguinem retinere poſſet, iteratisq; vicibus teſte B. Brigita maximus ſan-guis ex apertis capitis Chriſti plagis erumperet, nullam meretur fidem id, quod docuimus, ſuperiorem nimirũ fuiſſe hanc tertiam ſanguinis effuſionem duplicibus il-lis, ac copioſiſſimis ceruicum ſanguinis effuſionibus. ſed iſta opinionis noſtræ fidem non minuunt; quamuis

enim

enim pergrandis imber ſanguineus ex capite dominico duabus illis vicibus decurrerit; ſi tamen totum hunc cruorem ſanguineo ſudori ex omnibus Christi membris profluenti comparemus, minorem illum ſanguinis ſudore fuiſſe cogimur opinari.

CAP. VI.

Quanta copia fuerit eius ſanguinis, qui ex flagellorum, & clauorum ictibus emanauit.

SVperioribus illis omnibus lõgè maiores proculdubio fuerunt eæ ſanguinis effuſiones, quas innocens agnus in flagellis, & in Cruce paſſus eſt. Verùm vtra earum fuerit maiori ſanguinis copia nobilior, ambigi poteſt. Breuiter tamen dicam, quid animo meo occurſet. Vel igitur vocabulò effuſionis in ligno Crucis peractæ, omnes pedum, manuum, lateris, ac deniq; corporis plagas, aut certam aliquam manus, vel determinati membri plagam intelligimus; ſi dicamus omnes compræhendi, ſine dubio nobiliorem fuiſſe Crucis dominicæ ſanguinem, dicendum videtur, quandoquidem non vna certa, ac determinata fuit ſanguinis effuſio; ſed aggregatum quoddam fuit (vt loquuntur philoſophi) ex multis, diuerſiſq; ſanguineę ſubſtantiæ effuſionibus, quæ omnes vno effuſionis compræhenſæ vocabulo, principem ſanguineę effuſionis dignitatem obtinuerũt. Etenim in extremo Saluatoris ſupplicio omnia recruduerũt vulnera, omnes diri flagelli refricatæ plagæ ſanguinem dederunt, arterię, ac corporis Christi venæ atrocem paſſæ ſunt dilaniationem, pedes, ac manus

ferreis

ferreis traiectæ clauis sanguine maduerunt, ac omnia deniq; Christi membra sanguineo cruore inundarunt. Quòd si dicatur, nomine effusionis istius vnã duntaxat ex prędictis effusionem intelligi, asserẽdũ est flagellorũ sæuitia expressum è venis sanguinem omni alio sanguine fuisse copiosiórem, immanis enim atrox, & omnium vulnerum crudelissima fuit hęc Christi Domini plaga, id quod multis, ac disertis verbis prosequitur Deipara Virgo, primo reuelationum Diuæ Brigitę, seruam suam sic alloquens. *Consurrexerunt autem inimici eius, qui fugientibus amicis suis vndiq; astabant, & flagellabant corpus eius ab omni macula, & peccato mundum. Ad primũ igitur ictum ego, quæ astabam propinquius cecidi quasi mortua, & resumpto spiritu vidi corpus eius verberatum, & flagellatum vsq, ad costas, itaut costæ eius viderentur, & quod amarius erat cum retraherentur flagella, carnes ipsis flagellis sulcabantur; cumq; filius meus totus esset sanguinolentus, totus sic laceratus, vt in eo non inueniretur sanitas, nec quid flagellaretur; tunc vnus concitato in se spiritu quæsiuit numquid interficietis eum sic iniudicatum? et statim secuit vincula eius; inde filius meus induit se vestimentis suis: tunc locum, vbi stabant pedes filij mei totum repletum vidi sanguine, & ex vestigijs filij mei cognoscebam incessum eius, quo enim procedebat, apparebat terra infusa sanguine.* Hactenus illa. Amplius flagellum, quo Saluatoris corpus percutiebatur, fuit teste Euthymio in Matthæum è funiculis, ac loris contextum, crudele supplicij genus, & inter flagellationis instrumenta crudelissimum penitus instrumentum: sed non hic stetit carnificum rabies; etenim cum virgis etiam damnatorum dorsa cædi consueuissent aliquando,

B. Brigitta.

Grauitas flagellationis Christi

Quale fuerit flagellum quo Christus cædebatur

dò, sacratissimum Christi corpus virgis secuerunt sęuissimi milites, vt inquit diuinum humanæ sanctitatis, & scientiæ iubar Hieronymus; quin immò nec virgis contenti, verber, quô crudelius Saluatoris carnes dilacerarent, seque in sanguine agni volutarent, insitis talis osiculis exasperauerunt. De quo supplicij genere audiat lector, ne puram mentis cogitationem quis istud esse arbitretur, Virginem matrem de flagellis Christi cum Brigita sermocinantem libro quarto reuelationum capite septuagesimo. *Deinde iubente lictore se ipsum vestibus exuit columnam sponte amplectens, ligatur, & flagellis aculeatis infixis aculeis, & retractis non euellendo, sed sulcando, totum corpus eius laceratur.* Præterea Diuus Vincentius tria flagellorum genera, quibus ordine quodam in corpus Christi sæuitum est, recenset sermone de passione Domini, atq; in primis Saluatorem spinis, & vepribus acutissimis, secundò flagellis aculeatis, tertiò tandem, & vltimò hamatis catenis fuisse verberatum opinatur. Et profectò grauissimis, numerosissimisq; vulneribus affectum fuisse Saluatorem non tantùm scriptores docent, sed, & ratio fateri cogit; non enim Iudaico, sed Romano more, neq; à Iudæis, sed à Gentilibus flagellabatur Vindex salutis nostræ Christus; Gentiles autem adeò crudeliter contrà miserrimum quemq; flagello insurgere consueuerant, vt sæpè numero (ea erat gentilitatis immanitas) plerosq; sub flagellis ipsis interficerent, quod fortassis Domino accidisset, ni, vt Beata Brigita citatò loco refert, è Barbarica carnificum ferocia (Dei prouidentia) quidā misericordia motus vincula secādo Christum Dominum vindicasset. Amplius hoc

D. Brigita.

D. Vincentius.

Triplici flagello Christus percutitur.

hoc immane supplicium eò à Præside ordinabatur, vt hac miserrima spetie ad misericordiam truces Iudæorū animos flecteret, atqui intestinum Iudaicæ gentis in Saluatorem odium teterrimum erat; non igitur leui, sed grauissimo tantùm flagelli cruciatu potuit satiari; quemadmodum optimè nouerat Pilatus, qui praua Iudæorum ingenia, & certam in Christi caput conspirationem percallebat. Ad hæc nec obscuro, nec infirmo argumento grauissimam fuisse, atq; abundantissimam sanguinis vi verberum expressi effusionem persuadet ipsius Christi Domini vaticinium Matthæi vigesimo, vbi acerbiora passionis suæ tormenta, quæ postmodum illi euentura erant, recensens, præcipuè vnius flagellationis, vt potè sçuerissimi supplicij, mentionem fecit. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis traditur principibus Sacerdotum, & Scribis; & condemnabunt eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum* Quid plura? an non Sacri vates, qui quemadmodum pręcones erant maiestatis Christi, ita similiter suppliciorum eiusdem declaratores fuêre, an non Dei spiritu pleni crudelissimā futuram esse Christi Domini flagellationem pari, & consona voce prædixerunt? *A planta pedis, vsq; ad verticem non erat in eo sanitas. Nos putauimus eum quasi leprosum, & percusum à Deo, Vidimus eum, & non erat ei aspectus*; quæ omnia Prophetarum vaticinia grauissimam fuisse Assertoris nostri flagellationem clamant, ex qua Christus simillimam leprosi spetiem contraxit, decorem atq; aspectus venustatem perdidit, ac nullam deniq; in sacris illis membris ex flagellorum ictibus sanitatem, aut integritatem retinuit.

Matt. 20.

Sed libet dominicæ flagellationis atrocitatem probandi finem facere præclaro antiquissimi patris Tertulliani testimonio; qui ex illis Isaiæ verbis cap. 63. *Quis est ille, qui venit ex Edon, rubor vestimentorum eius ex Bosor. Sic decorus in stola violenta cum fortitudine. Quare rubra vestimenta, & indumenta sunt de foro torculari pleno conculcato*, colligens aduersus Marcionem hæreticũ Isaiæ oraculis diù ante Saluatoris aduentum expressam fuisse præclaram carnis Christi, & sanguinis figuram, hæc subnectit, quæ copiosissimam fuisse præsentem sanguinis effusionem, declarant. *Spiritus propheticus, velut iam contemplabundus Dominum ad passionem venientem, carne videlicet vestitum, & in ea passum cruentum habitum carnis in vestimentorum robore designat conculcatæ, & expressæ vi passionis, tamquàm de foro torcularis; quia ex inde cruentati homines de vini ruborum descendunt.* Hęc Tertullianus cuius sententia in verbera, ac flagellationem Christi perbelle quadrat; sub illis enim flagellis tamquàm sub torculari pressa Saluatoris caro diuinũ sanguineæ substantiæ liquorem sic fudit, vt tota Christi natura cruẽtata sanguine, dilaniata ictibus, & conculcata, atq; perfusa fuerit magno sanguinei succi profluuio.

Libro 4. cõtra Marcionem.

CAP. VII.

Venerabilis Bedæ de flagellatione Christi opinio.

NON ignoro tamen quosdam esse, qui non adeò atrocem fuisse Christi flagellationem probent ex iusto Pilati desiderio, ac bona eiusdem Pręsidis in Christum propensione voluntatis, quibus Assertorem

torem veritatis è carnificum manibus ſtudebat eripere; aduerſabatur autem Pilati animo, ac cogitationi tàm crudelis flagelli permiſſio; præcipuè cum flagellationem ipſius Præſidis iuſſu executi ſint milites, non igitur potuit Pilatus tortoribus permittere, vt tam immanè ſæuirent in Chriſtum; quî enim crudelitas verberum, & miſerationis Pilati affectus eſſe ſimul potuerunt? Præterea ſuis ipſe manibus Præſes flagellationis ictibus Saluatorem petiuit, quemadmodum expreſſis verbis annotauit Venerabilis Beda tractans illa Marci verba. *Et tradidit Ieſum flagellis cæſum* Vbi hęc habet cap. decimo quinto. *Ieſus autem flagellatus non ab alio, quàm ab ipſo Pilato intelligendus eſt; ſcribit namq; Ioannes. Apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellauit; quod quidem ideò feciſſe credendus eſt, vt ſatiati opprobrijs eius Iudæi mortem vltrà ſitire deſinerent.* Fidem autem humanam excedit tot verberibus à ſolo Præſide, tantoquè ſupplicio pænè necatum fuiſſe Saluatorem; leuis igitur, vti Præſidis pietatem decebat, & non adeò atrox fuit flagellatio. Ad hęc, ſicuti in omnibus Chriſti Domini pœnis, ità in flagellorum cruciatu non eſt, ſic facilè ad miracula cõfugiendum, vbi Euangelica narratio etiam ſecundum litteralem ſenſum ſaluari, atq; congruenter exponi poteſt, atqui ſupergreditur creatæ naturæ vires hominem tetris adeò flagellorum ictibus pęnè confectum non interire, quis enim amabo, vel robuſtiſſimus tot verberũ millibus non trucidaretur, mitior igitur Aſſertoris flagellatio fuerit neceſſe eſt, ni diuinum, vbi minimè opus eſt, fingamus miraculum.

Quid? Quæuis flagellandi conſuetudo, quantumuis etiam

etiam apud Barbaricas gentes,quibuſdam terminis, ac finibus circumſcribebatur,ne in certiſſimum vitę amittendæ periculum Cruci cōfodiendus adduceretur, atqui quinq; & ſex etiam millia verberum vulnera omnes crudelitatis terminos tranſiliunt, non igitur totidem millibus obnoxium fuiſſe Saluatorem putandum eſt. Poſtremò illa cap. 15. Diui Marci verba, *Et cum iam ſerò eſſet factum (quia erat paraſceue, quòd eſt ante Sabbatum) venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui, & ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatū, & petijt corpus Ieſu; Pilatus autem mirabatur ſi iam obijſſet. Et accerſito Centurione interrogauit eum ſi iam mortuus eſſet*, nec grauem, nec periculoſam fuiſſe Chriſti Domini flagellationem manifeſto mihi ſunt iudicio ſimul, & argumento; ſi namque Saluatoris mors, tam celeriter ſubſequuta Præſidem in magnam admirationem traduxit, quippè qui longius vitam in Cruce propagaturum fuiſſe putabat Aſſertorem noſtrum, hinc profectò, niſi inanis fuit hæc Præſidis admiratio, mitiorem fuiſſe Chriſti percuſſionem colligēdum eſt; ſecus enim quid erat, cur tanta de accelerato Chriſti obitu afficeretur admiratione Præſes, ſi Ieſum tot flagris vulneratum Crucis patibulo adiudicaſſet? quandoquidem iure meritiſſimo quilibet rationis, & conſilij particeps admirari debuerat potius in Chriſto vel breuiſſimam poſt flagella vitam, quam ſubitum in Cruce ex hac vita diſceſſum.

Marc cap. 15.

4 At mihi ſuperiori capite explicata ſentētia adeò vera videtur, vt me nulla ratio in oppoſitū trahere poſſit; eſt enim illa communi fidelium aſſenſu, grauioribus ratio-

num

num momentis, ac certo aliorum Patrum decreto subnixa. Facilè autem euertuntur cōtraria; etenim quod ad primum attinet, non semel est ostensum quo pacto nō pugnarint in Pilato sæuæ flagellationis permissio, & iustum quoddam Christi à morte vindicādi desideriū; si quidem ad vitandam Saluatoris mortem videbantur ista duo planè necessaria ad eum fermè modum, quo Medicus ad pręcauendum, ne mors ex certissimis morbis ægrotanti accidat, asperiora, ac amarissima medicæ disciplinę pharmaca ęgroto solet adhibere; quamuis spe ista frustatum fuisse Præsidem mortis Christi exitus probarit.

Ad primū.

In ea quidem opinione fuit Venerabilis Beda, vt à Pręside ipso cęsum esse flagellis Saluatorem arbitraretur; at nullam illius sententia habet probabilitatis speciem; quis enim inducat animum suum credere, Præsidem generis nobilitate pollentem, ac in tota Iudęa vitę, ac necis potestate insignem omnium turpissimo muneri, quale fuit flagellationis ministeriū, proprijs manibus operam impendisse? seruorum enim, militum, aut carnificum, non autem Principis dignitate viri fuit opus istud, vt sacræ, atq; profanæ historiæ testantur. Quare illud Diui Ioannis testimonium, quod Bedam in hanc opinionem traxit, accipiendum, atq; intelligendū est, non appræhendisse per se, sed per ministros, siuè lictores, siuè quosuis alios huic muneri pręfectos, quod enim per seruos Domini operantur, (vti doctè in eundem Ioānis locum annotauit Caietanus,) id per se operari, vsitato loquendi more, dicuntur. Quod si nō aquiescas, Bedę opponam D. Hieronymum, qui nostram docens,

Ad secūdū.

cens.

cens opinionem sic loquitur in Matthæum capite. 27. *Traditus est igitur Iesus militibus verberãdus, & illud sanctissimum corpus pectus Dei capax flagellis secuerunt.*

D Hieronymus.

Ad tertiũ. Sine miraculo potuit Christus sic acriter loris verberatus vitam viuere; durissimis namq; verberibus illis exteriores duntaxat corporis partes cędebantur, quę nõ adeò mortis periculo obnoxiæ sunt; dorsum enim, & cætera robustiora corporis membra contondebantur, & intacta fuêre principaliora intestinorum membra, qualia sunt cor, ępar, & huiusmodi, ex quibus, vel leuiter offensis mors oritur. Posset iure concedi nullum non intercessisse miraculum, vti conuincit argumentatio.

Ad quartũ. Inficior quamlibet flagellationem apud Gentiles fuisse certo quodam verberum numero prædefinitam; immò ad libitum tot nonnumquam erant plagæ, quòd vesana tortorum rabies volebat; Et quamuis apud Iudæos esset in more positũ, vt Cruci affigendus quadregenario duntaxat plagarum numero afficeretur, quam cędendi consuetudinem inuiolabili lege seruatam esse à Iudęis testis est S. Paulus secunda ad Cor. vndecimo. *A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi*, Christus tamen Dominus non iuxta Iudaicas, sed Romanas leges, tetris ictibus dilaniatus est.

Ad Cor. 11.

Cur Pilatus subitã Christi mortẽ demiratus fuerit. In vltima argumentatione explicanda multi insudarunt. Sunt, qui astruant, Præsidis admirationem ortum habuisse ex eo, quòd Pilatus cognita subitò mortis Christi fama in vno Crucis supplicio cogitatione defixus cętera, quę ante Crucem Saluator passus erat tormenta non animaduertit, quare cum alij in Crucem acti diù, & longius miserrimam vitam producere solerent, vti

latronib[illegible]

latronibus accidit,qui crurifragio è terris concesserunt) propterea tam citò supremum spiritum efflasse Saluatorem Præses mirabatur; sed hęc eorum responsio non planè mihi satisfacit,nam sicuti fieri potuit,vt subitam Saluatoris mortem cogitanti Pilato sola obuiam data sit Crucis dominicæ pæna, attentis nequaquam cæteris Christi cruciatibus, (quandoquidem fuit illa prior Pręsidis cogitatio imperfecta,nec suis omnibus ornata circumstantijs) ita reor prorsus impossibile,eidem Præsidi attentius, ac diligentius Christi obitum perpendenti,et flagellorum percussionem, cæteraq; supplicia ad accelerandam Saluatori mortem opportuna, quæ iam tum passus fuerat Christus,non illuxisse; fuit enim hæc plena, & omnibus suis numeris absoluta mortis Christi recogitatio,in qua totum fuisse Præsidem, durante adhuc mortis Domini admiratione, interrogatio Centurioni facta ad Christum custodiendum inuigilanti, declarat.Alij sic opinantur.Quamuis teneret optimè Pręses,illata Christo Domino tormenta potissima fuisse ad repentinam Saluatoris mortem operandam,in admirationem tamen ductus est,quoniamDiuinum quemdam esse heroem Christum arbitrabatur, qui aut nullo modo, aut certè multo tempore post Crucis patibulum, morti succumbere posset. At qua ratione eum in mortem adiudicasset, quem mortis periculo immunem esse posse arbitraretur? Addunt alij probabilius,signa omnibus sanè admiranda, quæ acciderunt, dum Christus occubuit, de quibus disertè Mattheus capite vigesimo septimo, magnæ admirationi fuisse Pilato, qui tantis commotus miraculis magnam conceperat de Christi

 per-

persona opinionem, ratus illum verè Dei patris filium esse, vti ab eodem Saluatore, cum adhuc viueret in terris, non semel acceperat. pro qua opinione pugnare videtur Euthymius in Matthæum, qui Præsidis admirationem considerans, tactam assignat Pilati admirationis causam. Ego sentio veram huiusce admirationis causam fuisse, expressam de atrocissimis Christi supplicijs cognitionem, cum enim optimè sciret Pilatus, Christo Domino inuictum animi, & corporis robur haud vnquam defuisse, quo fultus grauissimos plagarum cruciatus inter illusiones, & ludibria, inter spineam coronam, aliaq; huiusce generis infinita propemodum tormenta pęnarum non occubuit (ea erat inuictissimi Ducis nostri constantia, & virtus) hinc etiam inter acerbos Crucis dolores diù vitam propagaturum fore Saluatorem secum ipse Præses cogitabat. Cuius cogitationis suæ oppositum statim ac intellexit, percrebrescente nimirum mortis Christi fama, obstupuit ob subsequutam opinione sua celerius Domini mortem, vti videtur afferere Angelicus Doctor tertia parte, quæstione quadragesima septima, articulo primo ad secundum, vbi, *dicendum*, inquit, *quod, vt Christus ostenderet, quod passio illata per violentiam eius animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conseruauit, vt etiam in extremis positus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. Unde dicitur Marci decimo quinto. Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, verè hic homo filius Dei erat; fuit etiam mirabile in Christi morte, quod celerius mortuus sit alijs, qui simili passione afficiebantur. Unde dicitur Ioannis decimo nono, quod*

Euthymius.

Sententia Auctoris.

S. Thomas

eorum,

torum, qui cum Christo crucifixi erant, fregerunt crura, vt citò morerentur, ad Iesum autem cũ venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Et Marci decimo quinto dicitur, quod Pilatus mirabatur, si iam obijsset; sicut enim eius voluntate natura corporalis conseruata est in suo vigore vsq; ad extremum; sic etiam quando voluit, subitò cessit nocumento illi. Hactenus Sanctus Thomas; quià igitur naturam Christi corporalem in suo vigore vsq; ad extremũ perstitisse agnouerat Præses, pari modo etiam in Cruce longius eandem Saluatoris naturam, diutiusq; superstitem futuram existimabat; verùm quià subito Christus sponte sua acerbissimo Crucis dolori cessit, mirabatur Præses conseruati diu corporalis Christi roboris planè dignoscens veritatem, sed subitæ mortis nõ valens attingere rationem.

Quocirca, cuicunq; ex recitatis solutionibus ꝑpositæ argumentationis rèsponsioni aurem præbeas, habebis grauissimam fuisse Saluatoris flagellationem, colligesquè præterea ex subita Præsidis de morte Christi admiratione, nullum firmum ad oppositum opinionis nostræ astruendũ erui posse argumentum; sed de his satis.

CAP. VIII.

De numero verberum flagellationis Christi.

Illud subindè quæri potest, nùm certa aliqua de numero verberum Christi notitia haberi posit. Et plures quidem in hoc numero assignando fermè cõueniunt asserentes Christi Domini plagas, & verbera ad quingentos ictus supra quinque millia peruenisse; Qui-

De numero verb. rũ Iesu Christi.

bus propè aſſentiuntur ij, qui ſuprà quinq; plagarum millia recenſent 435. verbera.

Opinio S. Vincentij de numero plagarum Christi.

At longè aliud de plagis Domini ſenſit Diuus Vincentius ſermone de Chriſti paſsione; etenim cuidam Medicorum decreto adhærens, quo corporis humani oſſa 276. duntaxat eſſe docent, verberum Saluatoris multitudinem, ac numerum ex oſsium Chriſti numero colligit, triplicemq; diri flagelli ictum, vnicuiq; oſsi reſpondiſſe meditatur, qui omnes ictus, ſi ad calculos reducantur non longius, quam ad viginti octo plagas ſupra octingentos ictus perueniunt.

Incertus verberum Christi numerus.

Sed, vt maximam fuiſſe flagellorum vim non inficior, ſic certum non poſſe aſsignari numerum exiſtimo ob maximam huiuſce rei obſcuritatem, ad quam illuſtrandam, nec rationes proſunt, nec pondus aliquod habent coniecturæ, neq; ſacra ſiuè ſcripturæ, ſiuè Patrũ monumenta certi quidpiam nobis ſignificarunt.

Quare, etſi ea, quæ de numero plagarum Saluatoris prodiderunt illi, quorum dicta proximè retulimus, non ſint vllo quouis pacto damnanda; ſed aliqua potius probabilitatis ſpetie non careant, ea tamen non ex certa aliqua rei huius cognitione, aut ſcientia, ſed ex religione, & tenera quadam meditantis animi pietate ortum habuerunt.

CAP.

CAP. IX.

Quid de tribus postremis sanguinis Christi effusionibus opinandum sit.

SEd reuertamur ad contemplationem aliarum sanguinis effusionum; expendendæ enim adhuc sunt manus,& pedis vtriusq;,ac lateris insignes sanguinis riui,quorum hi spiritũ ducente Xpo,hic verò soluto iam è corpore spiritu profluxerunt. Crediderim haud multum discriminis inter vtriusq; manus,ac pedis effusiones intercessisse,ambo enim membra illa, palmæ scilicet, ac plantæ pari fermè interuallo distant à naturali domicilio,ac sede sanguinis, quodcunque sit illud, siuè hepar,siuè cor, ambo etiam nõ ingenti carnis mole,aut sanguine copioso, sed potius musculis, neruis, acerrimoq; sensu pollent; & licet extremæ illæ corporis Xp̃i partes non exiguam sanguinis copiam dederint per totum temporis spatium,quo Saluator in Cruce pepẽdit, sensim tamen sanguis distillabat, impedientibus ferreis clauis,ne totum offensæ venæ sanguinem spargerent.

Crediderim pariter, quamlibet harum effusionum, circumcisionis, perfossi capitis, & sudoris etiam sanguinei effusionibus maiorem, & vberiorem extitisse. Cuius rei ea videtur esse ratio, quoniam semper Saluatoris crucifixi pedes, ac transfossæ manus, quoad vixit Assertor noster,sanguinem emiserunt,cum autem trium,vel quatuor horarum spatio vitam duxerit in patibulo Dominus, abundantiorem sanguinis copiam in Cruce edidit, quàm fuerit quantitas aliarum

effusionum, illę siquidem, vel ad breuissimum tempus, vti in circumcisione, & in sanguineo sudore, vel certè minutissimè, vti in coronatione Christi accidit, sanguinis fluxum dederunt.

Sed quid de sanguinis ex latere manantis copia putandum? magna nè, an exigua fuit? Certè perexiguum ex latere Domini lancea aperto profluxisse sanguinem ostendere videntur ea, quæ apud Diuam Brigitam legimus lib. 1. reuelationum cap. 10. *Omnibus itaq; dicentibus, vnus adueniens affixit lanceam in latus eius tam validè, vt penè per aliud latus eius pertransiret. Et cum extraheretur hasta apparuit cuspis rubra sanguine*, & lib. 4. cap. 70. Similem pertractans de hasta sententiam sic loquitur. *Modico autem tempore post aperto latere, & abstracta lancea sanguis in cuspide, quasi brucnei coloris apparuit, vt ex hoc intelligeretur cor transfixum*; Quæ si expendantur, exilem ac modicum lateris sanguinem innuunt, & non effluẽtem ex plaga sanguinem, sed apicem cuspidis solummodò intingentem, atq; inficientem fuisse prædicant. Sed quidquid adducta hęc ex reuelationibus Beatę Brigitæ verba docere fortassis videantur, ea tamen non debent quempiam abducere à vero veritatis tramite, quandoquidem pro certo habendum est, id, quod cælestium arcanorum interpres, & author Ioannes docuit Euangelicæ historiæ capite decimo nono. *Ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua*; non enim sanguine tantùm cuspis est aspersa, & sanguineo Saluatoris nobilitata cruore; sed etiam abundans succi sangui-

D. Brigit.

ſanguinei copia ex patenti vulnere exiuit, quę licet in ſanguinis quantitate ceſſerit alijs in Cruce peractis effuſionibus; ſatis tamen magna, & duabus primis copioſior fuit.

Neq; ab hac cõmuni totius Eccleſiæ doctrina exorbitant allata ex Beatæ Brigitæ reuelationibus verba, ijs enim Beatiſſima Virgo docere dũtaxat voluit, quęnam determinata corporis Domini pars lanceæ ictu fuerit ſauciata; nam etſi de lateris transfoſſione conſtaret ex Euãgelica narratione, nihil tamen de cordis percusſione nobis notum erat mortalibus; quocircà, vti certiſſimum relinquens Deipara Virgo, ſanguinis fluxum è latere dimanantem terram ebibiſſe, quemadmodum clarè nobis ſcriptum reliquit Euangeliſta, hanc tantùm non adhuc ſatis cognitam de cordis lęſione veritatem patefaciẽs; ceu pulchrè declarant ea, quę prodidit lib. 4. cap. 70. vbi *abſtracta*, inquit, *lancea ſanguis in cuſpide, quaſi brucnei coloris apparuit, vt ex hoc intelligeretur cor eſſe transfixum*; quo nihil clarius ad mentem noſtram defendendam dici poterat.

Sed age, deducamus orationem noſtram in liberiorem campum, atq; magnam fuiſſe ſanguinis ex latere proſilientis copiam vnico tantùm ex Philoſophicis decretis deprompto præſidio comprobemus, philoſophicamq; rationem hunc in modum ſubtexamus, non minus ſolerti, quàm ingenioſo naturę artificio comparatum eſſe videmus, vt ſicuti in ſubito homini incuſſo metu, ità in extremo humanæ vitę diſcrimine ſanguis ex trinſecas corporis partes deſerens, ſe ad proprium, ac naturale referat domicilium, vt ſalubri, amicoq; tactu

nobi-

nobilissimum humanarum corporis partium cor foueat, corroboret, atq; defendat, ibiq; impulsu naturali tamquam in proprijs alueis flumina, in fontibusq; suis riui, conquiescat, non solùm quandiu vitali aura fruitur homo, verùm etiam, si per id tempus formido perseueret, extincto corpore; in quo, ni effluat, cum cadauere simul computrescens, tabescit tandem, atq; corrũptione absumitur. Cum igitur Saluatoris nostri cor maximo sub initium passionis pulsaretur metu, abundantissima egebat sanguinis copia, vt in tantis cruciatibus non deficeret; verùm quia nullum in Christi corpore locum habuit putredo, sanguis, qui in prima sui origine, ac principio resederat, ex aperta lateris via processit, atq; in terram dilapsus est, postquam diuinum Vindex salutis nostræ Christus spiritum efflauit. Quocircà cum omnis illa sanguinis copia, quę circà cor constipata erat, effluxerit, vtiq; profectò abundans esse debuit, quemadmodum afflictissimæ Saluatoris naturæ necessitas postulabat.

DISPV-

DISPVTATIO DECIMAQVINTA.

De effuſione ſanguinis Chriſti abſolutè conſiderata.

CAP. I.

Num Chriſtus totalem, & omnimodam ſanguinis effuſionem paſſus fuerit.

NVnc pertractanda eſt difficultas; An Saluatoris corpus ità omni ſanguine fuerit denudatum, vt penitus exangue remanſerit; An potius aliquam ſanguinis copiam, ſiuè ſaltem minutiſſimas quaſdam ſanguinei ſucci partes in naturæ receſſibus occulerit.

Quæ diſceptatio de eo dũtaxat tempore inſtitui poteſt, quo, expleta iam amariſſima Saluatoris paſſione, fuit ſacrum corpus omnis vitalis ſpiritus expers; anteriori ſiquidem tempore nullum reſidere poteſt dubiũ, quin ſacroſancti artus aliquo ſanguine maderent, quippequi ad vitam quoquomodo ducendam abſolutiſſima neceſſitate exigebatur; vitæ ſiquidem humanæ, vt ſapiens quidam dixit, theſaurus eſt ſãguineus liquor. Et primò quidem certiſſimum mihi videtur, non caruiſſe ſanguinea ſubſtantia Vindicis noſtri corpus toto illo temporis interuallo, quo è ligno Crucis pependit, poſtquam eiuſdem ſpiritus è corporis ergaſtulo receſſerat, vſquè ad diræ lanceæ ictum, qui tribus fermè horis à Chriſti morte dominico lateri inflictus eſt.

Quocircà omnis dubitãdi ratio de eo duntaxat tempore militat, quo iacuit in sepulchro custoditũ à militibus Domini nostri cadauer; Quo temporis spatio omni planè sanguinis succo caruisse Saluatoris cadauer primum ea ratio suadet, quoniam ad rationem, & substantiam cadaueris non pertinet sanguis, qui etsi humanæ naturæ pars sit, quandiu vitam viuit homo, vbi tamen morte stratus iacet, desinit esse humani corporis pars; potuit igitur nullam in se retinere corpus Christi sanguinis substantiam. Deinde in extremo mortis cruciatu, cum nullum fuerit sanguinis Christi cõceptaculum, venæ enim omnes dilaceratę sunt, qua obsecro ratione potuit in corpore Domini remanere sanguis? Amplius si tridui tempore quis ex sacro Apostolorum Collegio diuina consecrationis verba protulisset. *Hoc est corpus meum*, super idoneam tritici panis materiam, corpus duntaxat Christi sic fuisset sub spetiebus panis, vt in illis ipsis accidentibus neq; ex vi verborum, neq; ex vi connexionis, siuè per concomitantiam, vt loquuntur Theologi, reperiretur sanguis. Quemadmodum vulgatum est apud Doctores decretum, & à plerisq; illorum receptum; quod tamen longius à veritate abesset, si aliqua sanguinis Domini pars in triduo corporis Christi venis adhæsisset; quæ argumentatio sic probari, atquè simul illustrari potest.

Quamuis nunc ex vi verborum consecrationis panis sub accidentibus panis, Corpus Christi Domini tantùm constituatur, ac pariter ex vi verborum consecrationis Calicis sanguis tantùm sistatur in Calice, vt tutior, & probabilior habet sententia, per concomitan-

tiam

tiam tamen ſub accidẽtibus panis totus Chriſti ſanguis latitat, ſicuti etiam ſub ſpeciebus vini totum Saluatoris corpus occulitur, nam licet ad verborum veritatem, *Hoc eſt corpus meum*, ſola corporis Chriſti ſubſtantia verè ſub accidentibus panis conſtituta ſufficiat, & ſimili modo, vt veritas formæ conſecrationis vini plana, & abſolutiſſima ſit, ſolus dũtaxat Chriſti Domini ſanguis ſub ſpetiebus vini exigatur, quandoquidem ſicuti in illa corpus Chriſti; ſic in iſta eiuſdem ſãguis perfectè ſignificantur; nihilominus tamen, quia in Vindice noſtro, & ſanguis corpori, & corpus ſanguini vniuntur, atq; mutuo nexu inuicem colligantur, fit, vt ratione huius mutuæ copulationis in ſacratiſſimo Altaris myſterio, nec panis accidentia ſine ſanguine corpus, nec vini ſpeties ſine corpore ſanguinem Chriſti habere poſſint. Relinquitur ergò omnem, è dominico corpore expreſſum fuiſſe ſanguinem, ſi hypoteſis illa, cuius primarũ partium Theologi ſunt patroni, concedatur, vt iurè admitti debet. Nec aliud ex diuina ſanctæ ſynaxis inſtitutione habemus; Etenim Vindex ſalutis noſtræ Chriſtus diuinum iſtud Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit ad recolendam paſſionis ſuæ memoriam, *hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*, & iterum, *quotieſcunq; calicem biberis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat*; atqui diſtincta formæ verborum conſecratione ſanguinem, ac corpus ſuũ nobis exhibuit deguſtandum; igitur ſanguis à corpore erat ſeiungendus, aliter enim nulla eſſe poterat cauſa, cur in ſuę memoriam paſſionis ſanguinẽ nouæ formę apparatu diſtinctum à corpore nobis in potum largiretur. Quid? poſtulat idipſum Sacramen-

Luc. 22.

1. Cor. 11.

talis Eucharistiæ institutio, vt signum,& res signata,& vt memoria, & res,cuius memoria celebratur, sibi planè,perfectèq; responderent; in quam opinionem abijsse videtur Angelicus Doctor 3.parte,quęst.76. art.2. Vbi, *ad primum ergò dicendum*,inquit,*quod quamuis totus Christus sit sub vtraq; spetie, non tamen frustrà. Nam primò quidem hoc valet ad repræsentandam passionem Christi, in qua seorsim fuit sanguis à corpore separatus, vndè & in forma consecrationis sanguinis fit mentio de eius effusione*; & mox ad secundum non absimilem docens sententiam, subdit,*dicendum,quod in passione Christi, (cuius hoc Sacramentum est memoriale) non fuerunt aliæ partes corporis ab inuicem separatæ, sicut sanguis,sed corpus indissolutum permansit, secundum quod legitur Exodi 12. Nec os illius confringetis, & ideò in hoc Sacramento seorsum consecratur sanguis à corpore, non autem aliqua alia pars ab alia*. Hactenus Sanctus Thomas.

S.Thomas.

Prætereà Christus Dominus pro vniuersis omnium hominum sordibus Æterno Patri copiosissimè, ac rigidissimè satisfecit, copiosam enim à Saluatore oblatam esse Deo honoris retributionem, iam pridem cecinerat diuinus vates illis verbis, *copiosa apud eum redemptio, & ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius*, atqui non alia congruentior Redemptionis Christi ratio ita facilè potest assignari,quam plena, & totalis sanguinis effusio; ei enim maximè ascribenda esse passionis Christi merita communi asseueratione docent Patres.

Verùm ne longius faciam,hanc eandem sententiam illustrabo appositis Diui Hieronymi, Angelici Doctoris,& Alphonsi Tostati decretis, quibus totalem, & om-

omnimodam ſanguinis effuſionem cõceſſiſſe videntur. Et in primis quidem Diuus Hieronymus aduerſus Pelagianos omnia ſolius liberi arbitrij virib⁹ opera, quã tumuis præclara adſcribentes diſputans libro ſecundo ſic loquitur. *Saluator in Paßione ab Angelo confortatur, & Critobolus meus*, (qui in dialogo Pelagianorum partes ſuſtinebat) *non indiget auxilio Dei, habens liberi arbitrij poteſtatem, & tam vehementer orat, vt guttæ ſanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in paſſione fuſurus.* Sed, & Sanctus Thomas citato loco decernens ſub vtriſquè nunc ſpetiebus panis, & vini totum eſſe Chriſtum, hoc eſt Saluatoris animam, corpus, ſanguinem, cæteraq; ad corporis dignitatem, & integritatem conducentia, & diuinitatem, ſic ſcribit in corpore articuli. *Reſpondeo dicendum, certiſſimè tenendum eſſe, quod ſub vtraq; ſpetie Sacramenti totus eſt Chriſtus aliter tamen, & aliter? Nam ſub ſpetiebus panis eſt quidem corpus Chriſti ex vi Sacramenti, ſanguis autem ex reali concomitantia, ſicut ſupra dictum eſt de anima, & diuinitate Chriſti. Sub ſpetiebus vero vini eſt quidem ſanguis Chriſti ex vi Sacramenti, corpus autem Chriſti ex reali concomitantia, ſicut anima, & diuinitas, eo quod nunc ſanguis Chriſti non eſt ab eius corpore ſeparatus, ſicut fuit tempore paßionis, & mortis. Vnde ſi tunc fuiſſet hoc ſacrificium celebratũ, ſub ſpetiebus panis fuiſet corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpetiebus vini ſanguis ſine corpore, ſicut erat in rei veritate.* Hæc Thomas clariſſimè. Nec meo iudicio inferiora, aut obſcuriora ſunt ea, de quibus eandem pertractans materiam in paradoxis diſputat Epiſcopus Abulenſis, qui paradoxo ſecundo, cap. 40. hęc prodidit. *Primò autem attendendum eſt, quod ſi quiſ-*

D. Hieron.

Circa medium.

S. Thomas

Toſtatus.

si quispiam in hostia consecrasset in triduo mortis Christi, prolatis verbis consecrationis super panem, oportebat, vt ex vi consecrationis, corpus Christi sub spetie panis existeret. Secundum autem, quod nunc in consecratione est, sanguis esse dicitur, qui tunc nullatenus foret; quia totus sanguis e benedicto Christi corpore fusus erat, nec erat aliqua adhæsio, ex qua tunc in corpore sanguis esset, &c. paucis interpositis in eandem sententiam subdit. *Si fortassis aliquis eo triduo dominicæ mortis in vino confecisset, prolatis consecrationis verbis; ex viribus eorum oportebat, ibi sanguinem Christi esse, Deitas autem, & anima, & corpus quolibet alio tempore in sanguine consecrato per concomitantiam necessario forent, sed tunc nullum existeret. Corpus enim Christi tunc in calice esse non poterat, quia eo triduo nulla sanguinis, & corporis concomitantia fuit, cum totus effusus foret; vbi igitur corpus erat, sanguis nullus erat, & è contra*, & tandem sub finem capitis.

Ex prædictis, inquit, *eruitur, quod si in triduo mortis Christi aliquis sanguinem Christi sub vini spetie confecisset, solus ibi sanguis fuisset, corpus autem, & anima, atq; verbum nullatenus*. sic Abulensis; cuius sanè verba, si apud æquos difficultatis huius æstimatores tantum haberent roboris, & efficaciç, quantum possident claritatis, omnium mirabiliter animos in Tostati opinionem traherent.

CAP.

CAP. II.

Aliquid sanguinis corpori dominico adhæsisse, quibus rationibus ostendi posit.

AT quia non tam claritatis, quam efficaciæ habenda est ratio, idcirco videri posset alijs minus valida Tostati opinio, quę omnem in mortuo Christi corpore sanguinem inficiatur.

Hæ autem firmiores oppositę opinionis rationes adduci possunt. Prima ratio: Nō solùm in Iesu Xp̄i perforatis manibus, alijsq; totius naturę membris aliqua potuit insistere sanguinis substantia, verùm etiam omninò debuit, siquidem obstruebātur clauis vulnera, in quibus facillimè sanguis detinebatur, etenim sicuti inhærēs pectori sagitta perfossi hominis sāguinem tandiu vbertim fluere cohibet, quandiu traiectis membris hæret, ità similiter claui pedes, ac manus Domini terebrantes, qui per totum vitæ Christi in Crucem acti tempus plagas obstruxerant, aliquam ijs saltem in membris sanguinis partem facilè potuerunt retinere.

Quibus rationibus Tostati opinio refelli possit.

Oppones; quidquid sanguinis in membris Christi resederat ob obstructum ferreis clauis ad fluxionem regressum, mox abstractis clauis totum effluxit. Sed re vera huiusce modi sanguinis decursus haud dari potuit, quandoquidem Assertoris nostri corpus iam tum animā efflarat, ex perempto autem corpore, nisi diuino id fiat miraculo, vt omnes pari, & consona voce clāmant, sanguis erumpere minimè potest, concrescit enim extemplo sanguis frigoris virtute compressus; quocircà

cum

cum miraculoſam tantùm concedant Theologi lateris fuiſſe effuſionem, proculdubio nulla ſanguinis materies potuit ex mortui iam Domini pedibus diſtillare; alioqui in lateris ſanguine commẽdando ſuperuacaneum foret confugere ad miraculum, quandoquidem ex alijs etiam iam perempti corporis Chriſti partibus ſine miraculo cecidiſſet ſanguis. Secunda ratio; Interiores venæ circa præcordia, & hę omnes, quæ ima carnis dominicæ tenebãt, quæq; præſertim in iecoris ſubſtantia ſparguntur, cum nulli obnoxiæ fuerint offenſioni, haud potuerunt omni penitus ſanguineo ſucco ſpoliari, non enim vel ſpinis lædi, quæ ſolis ceruicibus hæſerunt, non diſrumpi flagellis, quæ ſacram cutem, ac exteriores corporis Chriſti partes dilaniarunt, non clauis tandem frangi potuerunt, cum ferreis vinculis ſoli corporis Dominici pedes, ac manus transfoſſæ fuerint. Tertia ratio. Non inanem huius ſententiæ coniecturam capere poſſumus ex percuſſo Saluatoris latere, nam ſicuti illud poſt Chriſti obitum non modico ſanguine irrigabatur, ità alia ſacratę Saluatoris naturæ membra, maximè ea, quæ ad extremam corporis molem vergunt, decurrentèm naturali pondere ſanguinem recepiſſe, ac retinuiſſe credẽda ſunt. Quarta ratio. Hoc ipſum ſignificare videtur ſcripturę ſanctæ narratio, quæ de auguſtiſſima ſacroſancti Altaris myſterij inſtitutione ediſſerens ſic habet. *Et accipiens Ieſus calicem gratias egit, & tradidit illis dicens, bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Quibus poſtremis Saluatoris noſtri verbis intelligimus non quamlibet ſanguinis dominici copiam

Ratio 2.

Ratio 3.

Ratio 4.

Math. 26.

ſub

sub ſpeciebus vini eſſe futuram, ſed eam duntaxat, quæ paſſionis tempore erat effundenda, quemadmodum verba illa, *qui pro vobis effundetur*, manifeſtè declarant, addita ſiquidem à Chriſto Domino fuerunt ad deſignãdam, atq; limitandam ſanguinis ſub vini ſpeciebus futuri quantitatem, itaut hunc ſenſum habeant. Exhaurite calicem iſtum, in quo is duntaxat ſanguis reperitur, qui in vtilitatem veſtram, & alienam etiam effundetur, ex quibus hoc conſectarium habetur, aliquem in corpore Chriſti ſanguinem fuiſſe, qui in membris Chriſti reſederit toto tridui tempore.

Quarratione à quibuſdam explicentur illa forma Calicis conſecrãdi verba & *eſt enim ſanguis &c.*

Nec dicas, ea verba à Saluatore noſtro fuiſſe prolata ad demonſtrandum, ſeu ad connotandum effuſi ſanguinis mirabile Sacramentum, quod fuit humani generis vita, & ſalus, quoniam illa ſunt ſubſtantialia conſecrationis formæ; ſeu ad ſubſtantiam conſecrationis ſanguinis Chriſti ſpectant, quæ autem eius ſunt dignitatis, & efficaciæ, non ad denotandum ſanguinis effectum, ſed ad ipſam ſanguinis, & Sacramenti ſubſtantiã pertinent; quemadmodum vrgeri poteſt etiam ex non diſſimillima formæ conſecrationis corporis ratiocinatione ſic fabricata. Lucæ enim 22. hanc ipſam corporis dominici formam habemus. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur*; ſed non quoduis corpus ſub panis ſpeciebus, ſed illud tantum conſtituitur, quod pro vobis tradetur; pari igitur modò non quilibet ſanguis, ſed is ſolum, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum, ſub vini accidentibus erit, vt hinc ſecludas eum, qui ab effuſione immunis fuit. In quam opinionem abijſſe Sanctum Thomam is intelliget, qui articulum

Lucæ 22.

S. Thoma, quodlib. 5. q. 3.

quintum quodlibeti 5. q. 3. adjerit; etenim in duplicem totum Christi sanguinem secans substantiam, alteram tantùm sanguinis substantiam in passione effusam esse docet; *Sed quia*, inquit, *specialiter fit quæstio de sanguine in passione effuso pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur &c.* quæ quidem verborum Sancti Thomæ postrema particula facilè huic opinioni astipulatur, innuit enim aliũ in Christo ab eo, qui è venis prodijt, fuisse sanguinem, ea siquidem est nominis; *de hoc*, vis, & significatio. Amplius, dùm idem Sãctus Doctor recensito loco soli sanguini, qui in passione emanauit, valorem accenset, non obscurè declarat, aliquam, non verò totalem sanguinis dominici substãtiam, cum morti succubuit Saluator, profluxisse, secus absolutè sanguinem Christi in passione effusum, hoc est totum sanguinem salutarem appellaret, quod tamen noluit affirmare, sic enim scribit; *sanguis ille in passione effusus humanum genus sanctificauit*; at quorsum, si totus prodijt Christi sanguis, contrahentem particulam, *qui effusus est*, adiecit Sanctus Doctor?

CAP. III.

Auctoris sententia.

CÆterùm mihi facillimum est, propositam quæstionem breuissimis duabus assertionibus dissoluere. Prior est. In triduo mortis suæ sic omni fermè sanguinis copia denudatum est corpus Iesu, vt nulla diuini illius suppositi vena sanguine turgida reperiretur.

Poste-

posterior est. Nihil tamen prohibet opinari, Saluatoris corpus modicam sanguinis quantitatem in venis in iecore fixis existentem retinuisse per totum tridui spatium.

Primum enunciatum non alijs demonstrandum est rationibus, quam ijs, quas nobismetipsis sub initium capitis 2. obijecimus, siquidē illud duntaxat, quod cōclusio nostra statuit, probare possunt, si momenta illarum expēdātur, vt mox facilis illarū solutio declarabit. Postremum autē, etsi non obscurè pateat ex adductis secundo loco rationibus, potest tamen illustrius fieri ex his, quæ addi rursus posse videtur; quoniā aliqua in perempti Saluatoris latere sanguinis copia supfuerat, ergò et in alijs similiter membris aliquid sanguinis, modicæ quamuis esset quātitatis, remāsit, quandoquidē reliquæ etiā corporis partes sanguineo succo irrigabantur, atqui cruor cordis ex percusso, & aperto latere fluxit, igitur residuus aliarum partium sanguis se se in venis continuit, quoniam clausa semper fuerunt sanguinis receptacula. Illud quoq; mihi maximè mirandum accidit, qua ratione ità ex corpore Dominico sanguis exprimi, ac exsiccari penitus potuerit, vt nulla, vel minima sanguinis gutta adhærens venis eas madefaceret, cum vix istud possit accidere magno non nisi studio, ac opera eius, qui ad omnimodam sanguinis exsiccationem animum, viresquè adiecisset.

CAP. IV.

Euersio rationum prioris opinionis allatæ.

HIs igitur enunciationibus facilè oppositæ rationes ad rectam sententiam reduci possunt. Nam etsi mortuum Christi corpus sanguinemq; tamquam sui ipsius veram, & integram partem non sibi postularet, quod nihilominus multi, & sanè non infimi Doctores inficiarentur; quid tamen obstat, quominus Saluatoris nostri cadauer in triduo sanguinē habuerit? tenemus enim apprimè, vngues, & capillos, qui inter veras humanæ naturę partes non sunt annumerandi, in Christo semper fuisse: Quocircà credibile non est, id quod humana vix industria fieri posse videmus, nullo hominum studio Saluatori nostro accidisse.

Ad secundum. Neq; cum probabilitate, neq; cum ratione vllo pacto confligit, si nonnullas Christi Domini venas, quæ magis reconditas corporis partes colunt, ab omnimoda penitus fractione immunes fuisse concedamus; quamuis, vt non semel monui, non omnem planè sanguinem offensa vena effundat, venarum enim conceptaculis adhærere semper arbitramur aliquid sanguinis.

Ad tertium. Opinati quidem sunt nonnulli Theologicæ facultatis non contemptissimi Doctores, sub cōsecrata in triduo ab Apostolis hostia nequaquam ad futurum Christi Domini sanguinē; sed quo in sensu illorum opinio sustineri, ac defendi possit, mox aperiam, cum ad Sancti Thomæ auctoritatem expendendam,

De his satis in superiorib. cap. dicta sunt.

acces-

accessero, at interim breuiter dubitationem, quæ in tertij argumenti propositione continetur, diluemus. An videlicet ex vi verborum consecrationis, qua triticea panis materia in corpus Christi trãsubstantiatur, solùm corpus, non verò sanguis contineatur sub accidentibus panis; si namq; virtute Sacramentalis formæ non minus sãguis, quã corpus Dñi substantialiter sub speciebus illis constituitur, dubio procul siuè in triduo, siuè quouis alio temporis articulo Eucharistiæ Sacramentum peragatur, (data hypotesi in argumento tacta) nunquam potuit, siuè totus effusus sit sanguis, siuè pars tantum, corpus Christi esse sub accidentibus panis, absq; sanguinis consociatione; quod enim vi, ac efficacia verborum formæ consecrationis sub accidentibus panis efficitur, fieri nullo vnquam tempore potest, quin ad perfectam Sacramentalis formæ prolationem, totum illud fiat, atque verè in hostia ponatur; nam cum verba formæ efficiant, atq; moliantur eam conuersionem, quam significãt, fieri profectò non poterit, vt fuerit in altaris mysterio etiam tridui tempore sub speciebus panis corpus omni prorsus sanguine spoliatum, si sanguis vi verborum consecrationis panis significetur, secus enim certissima, atq; infallibilis Sacramenti veritas interiret.

An ex vi forma consecrationis Corporis Christi et sanguis sub sensili panis specie constituatur.

Tutior, ac probabilior huius difficultatis enodatio est sententia, quam non modo Angelicus Doctor cum suis omnibus discipulis, verùm etiam Diuus Bonauentura, Gabriel, Alensis, & alij plures sequuntur, quę sanguinem non esse sub speciebus panis vi verborum formę docet; quæque his suaderi rationibus potest, id

Sententia S. Tho. D. Bonauent. Alen. Gabrielis, & aliorum.

Prima ra.

dun-

duntaxat cogimur sub accidentibus panis admittere, ad quod expressa verborum formæ significatio per se tendit, atqui verba illa, *Hoc est enim corpus meum*, veritatem corporis tantùm Christi, non autem sanguinis præsentiam declarant. Amplius illud, in quod proximè, seu directè panis conuertitur, vi verborum sub speciebus reperiri cogimur asserere, sola autem panis substantia in corpus Domini transit. Præterea eadem esse ratio videtur significationis verborum, ac effectricis virtutis trãsubstantiationem operantis, atqui verba consecrationis panis claram corporis, non autem sanguinis exprimũt notitiam, corpus igitur non verò Christi Domini sanguinem sub accidentibus panis sistant necesse est.

2. Ratio

3. Ratio

Scoti sententia.

Neq; ab hac opinione videtur abhorruisse Scotus, quippequi quarto sententiarum distinct. 10. quæst. 4. in responsione ad secundum argumentum ità scribit. *Si tenetur, quod corpus, quod est primum significatum speciei panis, non continet per se sanguinem tamquàm aliquid eius, iuxtà illud, quod dictum est supra declarando suppositum, tũc facilis est responsio, quia tantummodò est sanguis concomitãter sub spetie panis, & tunc non est ibi bis ex vi Sacramenti; nec tamen frustrà est concomitanter sub spetie panis, cum sit sub spetie vini ex vi Sacramenti, quia hoc est ad saluandam veritatem rei contentæ, quæ vbicunq; ponatur, semper habet eadem absoluta. Neq; sequitur, quod incipit esse hîc, postquã fuit hîc, loquendo de eodem modo essendi; præfuit enim hîc concomitanter, & incipit hîc esse ex vi consecrationis.* Cuius subtilis Doctoris sententiæ is est intellectus. Si admittatur sanguis nõ esse pars corporis Christi, quatenus corpus domini primum est, & proprium signatum accidentium

dentium panis, tũc (inquit, & optimè subtilium dux, & magister) sanguis non vi Sacramenti, sed concomitãter solùm cum Assertoris nostri corpore sub hostia constituetur, neq; enim mirum videri debet eundem Christi sanguinem iterata vice sub accidentibus panis scilicet, & vini adesse, si diuersis hoc eueniat rationibus, fieri .n. optimè potest, vt idem dominicus sanguis, qui prius in consecratione panis prȩfuit latens in spetie panis, postmodum non concomitanter, vt in hostia, sed proximè, & ex vi Sacramenti esse incipiat sub accidentibus vini, ratione diuersarum existendi rationum. At si, vt subdit ille statim, *statuamus sanguinem esse corporis Christi partem*, vt corpus in hostia constituitur, tunc bis virtute Sacramentali sanguinem in sacrosancta Synaxi cogimur cõstituere. primò quidem aderit sub accidentibus panis, quoniam sanguis rationem induit integri termini, hoc est corporis, quod in hostia constituitur vi Sacramenti, & secundo erit eadem consecrationis virtute directè, & principaliter sub accidentibus vini.. *At si*, inquit Scotus, *teneatur, quod sanguis est per se pars corporis, vt corpus est primum signatum spetiei panis, tunc oportebit dicere, quod bis est hîc sanguis ex vi Sacramenti, sed adhuc non eodem modo, quia sub spetie vini est per se, & primò, quia primum signatum est: Sub spetie verò panis est per se, sed non primò, immò aliquid primi signati. Nec tunc est frustra, quia per se est sub spetie panis, & saluatur veritas rei contentæ primò. Nec incipit esse, postquam est eodem modo essendi, sed incipit esse primò, postquàm non fuit primò. Licet per se habuerit ibi esse*.. Hactenus Scotus..

Cuius posterior sentẽtia, (de priori enim nulla residet

diffi-

difficultas,) cum omnibus fermè placeat, certa, & fortasse etiam ex principijs nostris omninò vera cuipiam videri posset eo præcipuè firmamento, quod vi verborum consecrationis corporis Christi id totùm sub hostia constituitur, siuè quod substantiæ, siuè etiam quod corporis integritati, & complemento conducit, aliter enim veritas formæ labefactaretur, quæ non mancum, & defectuosum, sed completum, suisq; omnibus numeris absolutum corpus videtur significare; alibi autem latè in numero propriarum partium corporis Christi sanguinem posuimus, ex quo haud obscurè concluditur, sub accidentibus panis vi Sacramenti sanguinem reperiri, tanquam integri termini partem, vt voluit Scotus.

Quid veritati consentaneū esse auctori videatur.

Verùm arbitror sine dubio esse dicēdum sanguinem ex vi verborum formæ consecrandi corporis Christi nō sisti sub hostia ob allatas à nobis superius rationes. Quare ad deijciendum id, quod ex Scoto nobis ipsis opposuimus, illud in primis tenendum est, bifariam, cum de Saluatoris corpore sermonem habemus, sub accidentibus panis posse constitui corpus Saluatoris, aut sub ratione veri, & physici corporis, quo in sensu à fictitio tantùm corpore, aut phantastico distinguitur, aut certò sub ratione viuentis, prout videlicet non corporeæ duntaxat naturæ, sed etiam vitę, ac spiritus particeps est. Cū igitur sanguinem corporis Christi partem esse diximus de hac postrema corporis significatione sumus locuti, si enim nullo irrigatum sanguine daretur cadauer, perfectū adhuc foret, atq; omnibus suis partibus cōstans, modo cætera non desiderarentur corporis membra.

Plana

Plana siquidem, & integerrima formæ consecrandi panis veritas exprimitur, etiam si dicamus, corpus Christi prima illa ratione sumptum diuina consecrationis verba significare; quis enim ex vi verborum Sacraméti corpus Christi vita præditum significari tutò poterit asserere?. Nam si pro dignitate verba illa perpendantur, non designatur corpus, vt sanguine perluitur, sed potius, vt est quoddam suppositum à sanguine separatum, & nõ minus à conceptu corporis viuentis, quam à ratione vita carentis abstrahens. Sed ad cæteras argumentationes reuertamur.

Cur seorsim à corpore sanguis Christi soleat consecrari.

Ad quartum. Mos seorsum sanguinem à corpore consecrandi institutus à Christo certum, atq; exploratũ eius separationis, quæ inter corpus, & sanguinem intercessit, indicium fuit, at nihilominus certissimum huius separationis remanet argumentum ad memoriam omnium Christi mortem contemplantium sempiternam, etiam si aliqua pars sanguinei succi naturale corporis Christi domicilium nunquàm deseruerit, cum maior sanguinis dominici copia separationem eã, quæ in Sacramento Altaris ostenditur, à corpore passa sit, quamuis ex alia parte nõ desint opportunæ rationes, & causæ huius diuinæ consuetudinis corpus, & sanguinem distincta ratione peragendi; nam cùm Eucharistiæ Sacramentum, sicuti cætera etiam Christianæ Religionis Sacramenta, singularem cælestis gratiæ effectum indicet, atque ostendat, in varia, ac diuersa panis, & vini substantia non debuit nõ institui, quo insigne quoddã spiritualis animi humani nutritionis Symbolum esset nobis spiritualia charismata sub specie rerum, quæ sub

ſenſus cadunt, duntaxat contemplantibus; cum igitur Sancta Synaxis ad reficiendos hominum animos fuerit destinata, corporataq; & materialis nutritio cibo, & potione peragatur, vtiq; æquum, ac conueniens omninò fuit, vt author, atq; idem institutor Christus dominus, quo facilius ſpiritale animi noſtri robur, ac nutrimentum ex corporali nutritione diſceret mens humana, in diſtinctis panis, ac vini ſubſtantijs diuinum iſtud ſalutis noſtræ pignus exhiberet; vti egregiè annotauit Angelicus doctor tertia parte quæſt. 76. a. 2. ad ſecundum ſic ſcribens. *Conuenit vſui huius Sacramenti, vt ſeorſum fidelibus exhiberetur Chriſti corpus in cibum, & ſanguis in potum. Primò quidem quantum ad vſum huius Sacramenti, qui eſt manducatio. Sicut enim aqua aſſumitur in Sacramento baptiſmi ad vſum ſpiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua, ita panis, & vinũ, quibus communius homines reficiuntur, aſſumuntur in hoc Sacramento ad vſum ſpiritualis manducationis.* Hactenus Sanctus Thomas. Neq; ea ratio eſt in poſtremis habenda, quę ſic habet. Quamuis totum Euchariſtiæ Sacramentum, ſeu quælibet etiam cùm corporis, tùm conſecrati ſanguinis ſpecies animo, ac corpori hominis admirabili ſit adiumento, tamen ratione quadam peculiari corpus Chriſti ſub accidentibus panis pro ſalute corporis, & ſanguis ad ſalutem animi comparanda offerri videtur; quemadmodum Diuus Ambroſius inter proceres illos Eccleſiaſticæ nobilitatis, & antiquitatis viros clariſsimus doctor teſtatur in illud 1. Cor. 11. *Hoc poculum nouum teſtamentum eſt*, his verbis. *Teſtamentum ergò ſanguine conſtitutum eſt, quia beneficij diuini*

S. Th. 3. p. q. 76. art. 2. ad sec.

S. Ambr. 1. ad Cor. 11. tom. 5.

uini sanguis testis est. In cuius typum nos calicem mysticum sanguinis ad totius corporis, & animæ nostræ salutem percipimus. Quià sanguis Domini sanguinem nostrum redemit, idest totum hominem saluum fecit. Caro autem Saluatoris pro salute corporis, sanguis verò pro anima nostra effusus est; sicut prius præfiguratum fuerat à Moyse, sic enim, ait, caro pro corpore nostro offertur. Sanguis verò pro anima. Ideoq; non manducandum sanguinem. Hæc Ambrosius.

Ad quintum. Saluator Iesus pro omnibus omnium peccatis cumulatissime satisfecit vel vnica, & perexigua sanguinis sui gutta, quæ immensi fuit valoris, & pretij ob hypostaticam diuini verbi vnionem, quare vacua est ea argumentatio, quæ exigit omnimodam sanguinis Christi effusionem ad humanas sordes perluendas, quas minutissima quęuis sanguinis Christi portiúcula diluit.

Quo modo intelligenda sint D. Hieronymi, & aliorum patrum testimonia.

Iam verò, quæ sub finem prioris sentētiæ Diui Hieronymi, & Angelici Doctoris producta sunt testimonia, interpretanda videntur, non quasi totus omninò sāguis fuerit effusus, sed solummodò copiosissimus, & fermè vniuersus, nam cum à nobiliori, & potiori fieri soleat denominatio, & abundantior sanguinis Christi substantia veram à corpore Domini in triduo habuerit seiunctionem, idcircò totum decurrisse sanguinem è corpore Christi scripserunt; quod tamen non subtilitate mathematica, sed physica, & morali intelligendum est, persuadere enim mihi ipsi nequeo, ità diligenter exhaustum è membris Domini penitus fuisse sanguinem, vt nulla pars resederit in venis.

Io. Lansper-gij opinio de effusione sanguinis Christi.

Quare sententia Ioannis Lanspergij sermone de effectionibus, & virtutibus, quæ in Christi passione nobis

exhibentur, sic aientis, *Suffecisset etiam ad redemptionem nostram vnica gutta sanguinis eius pro nobis effusa, sed non sufficere sibi videbatur ad satiandam, & monstrandam nobis suam dilectionem, nisi totum effunderet sanguinem, quem habebat, vt non reseruaret sibi vnicam guttam*, nisi eadem ratione intelligatur, qua Sancti Hieronymi decretum explicandum esse docuimus, plus habebit apud me admirationis, quàm veritatis; sed ad sanum sensum hæc Lanspergij verba reducenda sunt, sicuti ea pariter, quæ diuini verbi prosemin atores prodiderunt, in quorum lucubrationibus sic omnem profudisse sanguinem è venis reperies, vt nihil sanguinis sibi in tota corporis mole retinere voluerit. Nisi fortassis dicas, huiuscemodi concionatorum voces ad eximiam, qua nos dilexit Saluator charitatem, & ad ardentissimum ergà peccatores amorem commendandum per exaggerationem ab illis sapientissimo prolatas esse consilio. Quod verius crediderim.

Quod si quis huic non acquiescat expositioni, quæ saltem extorta nimis, & violenta videtur, nec facilè verbis Sancti Thomę congruens, vt de cæteris sileam, asseratq; prætereà Angelicum Doctorem in mortuo Christi corpore nullum penitus sanguinem agnoscere, quādoquidem absoluta, & indefinita propositio, qua sanguinem non adhęsisse corpori testatur, vniuersali ęquiualet propositioni, qua nihil planè sanguinis venis superfuisse asseritur; hunc ego à sua sententia non conabor abducere, quæ in via S. Thomæ mihi sit admodū probabilis, maximè cum quæstione etiā 74. art. 1. & 3. eiusdem partis tertiæ sanguinem absolutè dicat fuisse è

corpore

corpore expressum. In quam sine hæsitatione vlla opinionem discesit Abulensis loco nuper citato. Quamuis eius sententia haud mihi arrideat.

CAP. V.

Posterioris sententiæ rationes.

Proprius, ac Germanus sensus illorũ verborum Hic est sanguis &c.

Qvod verò ad secundę assertionis nostrę pondera rationum attinet, non sum nescius, posse facili negotio ea eludi, quæ ex Diui Matthęi verbis adducta fuêre; si afferatur, particulam illam, *qui pro vobis effundetur*, non significare limitationem, seu distinctionem aliquam effusi sanguinis ab eo, qui fuerit ab effusione immunis, sed potius dicatur, specialem effectũ & finem præcipuum innuere, ob quem Christus Dominus sanguinem suũ profundere voluit; scimus enim ad peccata hominum condonanda efficacissimam fuisse sanguinis Christi profusionem, quoniam sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum, vt diuinus Apostolus testatur. Ex quo sensu sequitur, vt non is dũtaxat sanguis, qui in passione prodijt, verùm etiam quilibet alius Christi Domini sanguis in Eucharistia sub vini speciebus constituatur, quemadmodum videtur tradere Concilium Tridentinum, cum absolutè, & simpliciter nullo agnito inter sanguinem Christi discrimine, in calice vi verborum Sacramenti sanguinem cõtineri docet. Præterea quis inducat animum suum credere, Saluatorem vnam potius sui sãguinis partem, quæ nimirum erat effundenda, quam aliam non effundendã vi consecrationis in calice Sacerdotibus consecrandam determinasse? Ad hæc verba illa, *Hic est sanguis meus*, an

an non manifestè totam sanguinis Christi copiam significant? vt quid igitur in destinato ad consecrationem calicis Christi sãguine discrimen excogitare iuuat? Sed faciamus Matthæi verba eum sensum, quem nos suprà exposuimus non respuere; quis tamen hinc dicentem, totum esse effusum poterit redarguere? nam etsi is solum, qui effusus est, in Eucharistia contineatur, nõn ideò alium non effusũ sanguinem fingere licebit; quandoquidem nullum ab effusione vacuũ fuisse sãguinem tutò quis poterit pronunciare, vt plures opinati sunt.

Simile autem illud infirmum est, neq; id Diui Lucæ verba præseferunt, sed potius contrarium; sicuti enim particula illa, *quod pro vobis tradetur*, non fuit à Domino in eum finem prolata, vt corpus, quod Cruci affigi debebat, limitaret, atquè determinaret, sed magis à Christo instituta est ad demonstrandum effectum, quẽ nobis productur ũ erat Saluatoris corpus, cuius temporali obitu ab æterna morte in ęternam felicitatem vindicandum erat genus humanum, ita verba illa, *qui pro vobis etc.* nequaquam sunt adiecta ad statuendã certam, & determinatam sanguinis Christi materiam, & quantitatem, sed ad cõmostrandum sanguinis Christi valorem, quo scelera nostra purgantur, & ad pręsignandum finem, ob quem vini consecratio à Saluatore instituebatur, qui erat æternum passionis dominicæ testimonium. Hæc, & si quæ sunt alia huius generis, admodũ probabilia si quis afferat, non est contemnendus, sicuti neque è regione, qui priorem sententiam approbaret, est irridendus; cum vtraque verborum illorum expositio satis idonea videatur, vtraq; egregios habeat

Auctoris consilium.

propu-

propugnatores simul, atq; oppugnatores, & tandem cum vtraq; opinio ex sola pendeat Christi Domini institutione, ac voluntate, ideo neutra pōt omninò efficaci ratione demōstrari, sed tantum coniecturis quibusdam ad veritatem magis accedentibus inuestigari, quæ quoniam in allatis explicationibus, & non dissimiles, & pares multorum iudicio esse videntur, alteram earum, aut certam statuere, aut negare non ausim.

C A P. VI.

Num pertineant ad substantiam formæ sanguinis Christi omnia illa verba. Hic est enim calix &c.

CÆterùm de altera difficultate, quæ ex ijsdem verbis oriebatur, insignes admodum Theologi, Diuus Thomas 3. parte, quæst. 78. art. 3. Herueus Capreolus, Paludanus, & alij opinantur omnia illa verba. *Hic est enim calix sanguinis mei noui, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, esse substantialia, atq; vt dicunt, essentialia formæ consecrationis sanguinis.

Præcipuū aūt huius opinionis robur habetur ex Angelico Doct. citato loco, quoniā verba illa, *noui, & æterni testamenti*, & reliqua conficiūt, atq; complent vnam perfectam, atq; integram propositionem, statuuntquè præterea, & determinant illa verba. *Hic est enim calix sanguinis mei*, etenim sine illis non est completa, neque perfecta propositio, virtute cuius vinum Saluatoris nostri sanguinem conuertitur, atq; transubstantiatur. Sed audiamus Sanctum Thomam hisce verbis loquentem. *Dicendum, quod circa hanc formam est duplex opinio, quidā*

enim

S. Thom. 3 p q. 78. art. 3.

enim dixerunt, quod de substantia formæ eius est hoc solum, quod dicitur, hic est calix sanguinis mei; non autem ea, quæ sequuntur; sed hoc videtur inconueniens, quia ea, quæ sequuntur, sunt quædam determinationes prædicti, idest sanguinis Christi; vndè pertinet ad integritatem eiusdem locutionis. Et propter hoc sunt alij, qui melius dicunt, quod omnia sequentia sunt de substantia formæ, vsq; ad hoc, quod posteà sequitur. Hoc quotiescũq; feceritis, quod pertinet ad vsum Sacramenti, vnde non est de substantia formæ. Et mox suę robora opinionis ostẽdens. *Et inde est,* inquit, *quod Sacerdos eodem ritu, et modo, scilicet tenendo calicem in manibus omnia hæc verba profert. Lucæ etiam 22. interponuntur verba sequentia verbis præmissis, cum dicitur, hic Calix nouum testamentum est in meo sanguine. Dicendum est ergò, quod omnia prædicta verba sunt de substantia formæ, sed per prima verba cum dicitur, hic est Calix sanguinis mei, significatur ipsa conuersio vini in sanguinem eo modo, quo dictum est in forma consecrationis panis. Per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione, quæ operatur in hoc Sacramento.* Hactenus Sãctus Thomas, qui vlterius narrando prosequitur ea, quę nobis effusus Christi sanguis operatur; Qui plura in huius confirmationem sententiæ desiderat, consulere potest ea, quæ passim à discipulis Diui Thomæ in suis scriptis adducuntur. Nam cum Magistro plures alij, Maior, Petrus Aureolus; S. Bonauentura, Marsilius, & Henricus censuerunt illa duntaxat verba, *Hic est Calix sanguinis mei, vel hic est sanguis meus*, ad intrinsecam formæ vinũ consecrandi pertinere rationem, in ijsq; solummodò totam consecrationis vim, & efficaciam sitam esse, cætera autem, vel ad effectum, vel ad

S. Bonauet. Maior, & alij contrariam opinionem defendunt.

vsum,

vſum, vel ad finem Sacramenti declarandum à Chriſto Domino fuiſſe addita. Et licet congerant pleriq; varias ad iſtud perſuadendum rationes, ego tamen, qui in trāſcurſu, & raptim hæc innuiſſe tantùm volo, inuolutis ſilentio Sanctorum Patrum teſtimonijs præſenti ſententiæ fauentibus, putarim efficaciſſimum illud eſſe huius opinionis argumentum, quod ex antiquis Græcorū liturgijs eruitur, in quibus verba illa, *æterni, & myſterium fidei*, non leguntur, & tamen veriſſimam illam fuiſſe cōſecrationis formam nullus vnquam eſt auſus inficiari. Qua de re videndi ſunt Diui Baſilius, & Chryſoſtomus. Deindè aliqua citatæ locutionis particula, exempli loco, *enim*, non magis pertinet ad ſubſtantiam Sacramēti Altaris, quàm iſta particula, *noui, & æterni &c.* illa autem conſentientibus omnibus Theologis minimè eſt eſſencialis, neq; igitur iſta, maximè cum abſolutiſſimè ſignificetur vini in ſanguinem Chriſti conuerſio illis ſolummodo verbis. *Hic eſt calix ſanguinis mei*; Quòd ſi illud formæ practicæ conuenire certiſſimum eſt, vt non minus operetur, quàm ſignificet, profectò ſola hæc propoſitio. *Hic eſt ſanguis meus*, conuerſionem vini in ſanguinem Saluatoris efficiat neceſſe eſt, quandoquidem ſola nobis trāſubſtantiationem ſignificat. Porrò autem inter haſce controuerſantium Doctorum opiniones tres adhuc fuerunt aliorum recentiorum Theologorum ſententiæ. Sed harum curioſus Lector videat Franciſcū Suarez parte tertia, quæſt. 78. diſput. 60. qui non minus eas doctè tractat, quam ſubtiliter etiam refellit. Mihi enim vtramq; ſuperiorem opinionem conſideranti dicendum videtur Magiſtri quidem ſententiam probabilem,

Franciſcus Suarez.

Ppp

Probabilē Magistri, sed tutiorē Angelici Doctoris opinionem esse censet auctor.

lem, sed tamen tutiorem esse Angelici Doctoris opinionem, quam necessitate præcepti quilibet Sacerdos Latinus, omnia videlicet verba perfectè super calicem proferendo, amplecti tenetur.

Ad quid teneatur Latinus Sacerdos. An certus numerus assignari possit guttarū effusi sanguinis Christi.

Illud tandem pro clausula harum de sanguine Domini effuso disputationum quæri, ac piè inuestigari posset: Nùm certus aliquis, ac definitus guttarum cruoris effusi numerus haberi dignosciuè possit, qui totam diuini liquoris effusam quantitatem edoceat. Equidem intelligo quam in re obscura, & incerta verser, vbi nec humani sensus, nec efficax, quin immò, nec probabilis ratio nobis mortalibus aliquam facem, quæ lumen huiusce rei effundat, prætendere possunt; verùm quia potuit ille, qui summo dolore innumeros penè sanguinis sui riuos ad labem sordium nostrarum emondandam copiosissimè profudit, diuinitus cælesti oraculo pijs mentibus certam huius effusi cruoris numeri notitiam elargiri, nullum non fuerit operæ pretium hoc loco prodere, quod olim à Ioanne Lanspergio Carthusiano scriptis cōsignatum legimus sermone de Passione Dñi loco citato, vbi certum effusi liquoris numerū cuidam sanguinis Christi guttas demisso animi sensu oratione dominica salutanti patefactum esse docet his verbis.

In Lāsperg.

Legitur reuelatum, & habetur in Alano de rupe, quod si quis quotidie centum Pater noster, & tot Aue Maria legeret, & hoc continuaret per quindecim annos, tunc salutasset vnam quamlibet guttam dominici sanguinis, vno Pater noster, & Aue Maria, quæ omnes dominicæ salutationes, si ad calculos reducantur, ascendunt ad numerum 547500. Ex quo pariter fit, vt totidem fuerint profusę Saluatoris nostri sanguineæ guttæ.

Numerus guttarum sanguinis Christi 547500.

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambrosiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER QVARTVS.

DISPVTATIO PRIMA.

De præclaris mysterijs aquæ, & sanguinis olim effusi ex latere Saluatoris.

CAP. I.

Sanctorum Patrum insignes sententiæ, quibus mira quædam sanguinis, & aquæ arcana explicantur.

QVOD in hoc quarto libro de Sanguine Christi tractare aggredimur, etsi ordine rei, & naturę posteriorem alijs sanguinis effusionibus sedem sibi deposcat; dignitate tamen, & excellentia principem sibi locum vindicare meritò videtur, si varias sanguinis

Christi ex latere erumpentis prærogatiuas perpendamus, quas Sancti Patres de hoc lateris vulnere agentes suspiciunt,& admirantur; Nam,vt silentio inuoluam, (quod tamen non est inter alias huiusce prodigiosi sanguinis excellentias exigui momenti) Ioannem Apostolum viso Assertoris sanguine ex percusso latere prosiliente in eam deductum esse admirationem, vt ad faciẽdam mortalibus fidem nuda, ac simplici historica narratione non satisfactum esse duceret, sed obfirmatam auctoritatẽ sui ipsius, qui testis oculatus fuerat, planè necessariã arbitraretur, dicẽs, *& qui vidit,testimoniũ phibuit,et verũ est testimoniũ eius*; eximia vlterius,& præclara diuinę bonitatis, & gratiæ mysteria latent sub cortice Ioãnis hist.de admirabili hoc sanguinis dominici fluxu.

Sed quænam sunt ista, quæ de aqua, & sanguine lateris Christi viri sanctissimi, & Sacrorum eloquiorum peritissimi diuinitus prodiderunt? Plurima profectò; quorum ego præcipua tantùm attingam. Principiò sanguis,& aqua ex latere dimanantes fuêre medicina eius vulneris, quod omnibus mortalibus Eua ex costa primi hominis efformata inflixit, cum Dei mandatu m transgrediens innumera fermè peccati, & mortis damna protoparentis nostri crimine in omnes inuexit, his enim calamitatibus, quò Mediator satis se consuluisse per mortem suam nobis declararet, è Cruce pendens sanguinem,& aquam, quibus omnia humanæ naturæ vulnera curata sunt,fundere voluit ex latere proprio, vt eius lateris,quod initium, & caput culpæ, & lethalis vulneris fuerat,infirmitati mederetur. Sic enim Diuus Ambrosius libro quinto cap.1. de Sacramentis sentire videtur.

videtur, cum inquit. *In tempore dominicæ passionis, cum Sabbatum magnum instaret, quia pendebat Dominus noster Iesus Christus inter latrones, missi sunt, qui percuterent eum; venientes autem inuenerunt defunctum Dominum Iesum Christum, tunc vnus de militibus lancea latus eius aperuit, & de latere eius aqua fluxit, & sanguis. Quare aqua? Quare sanguis? aqua, ut emũdaret, & sanguis, vt redimeret. Quare de latere? quia vnde culpa; inde gratia; culpa per fœminam, gratia per Dominũ Iesum Christũ.* Ex quo Sanctissimi Patris nostri Ambrosij testimonio, non id duntaxat, quod innuimus, comprehendere licet, verùm etiam nouum in sanguine, & aqua lateris mysterium dignoscitur, cum ad humani animi emundationem aqua, ad redemptionem verò sanguis ex proscisso Assertoris latere dimanarint. Ruffinus in expositione Symboli idem mysteriũ, de quo egit Ambrosius, breuiter aperit his verbis. *Quod, etsi quæris, cur non ex alio membro, sed ex latere potius produxisse dicatur aquam, & sanguinem? Videtur mihi per costam mulier indicari; quia ergò fons peccati, & mortis de muliere prima, quæ fuit primi Adam costa, processit, fons redẽptionis, ac vitæ de secũdi Adam.* (hoc est Christi) *costa producitur.*

S. Ambros.

Ruffinus et tra mediã.

Præterea Christus extincto iam corpore perfundi cruore non est dedignatus, vt sui aduentus inveram carnem contrà Hæreticos certum fidelibus præberet argumentum, nec non diuinitatis simul, quę in Christo erat, vt magnus Paulus inquit, *mundum reconcilians sibi*, ne dum ab omnibus cognitæ specimen aliquod ostẽderet. Hanc rationem Diuus Ambrosius libro decimo in Lucam capit. 23. elegantius tractat his verbis. *Deinde, vt aduertamus, quod licet corporis eius fuerit natura mortalis,*

S. Amb.

licet

licet qualitas similis, dissimilis tamen gratia; nam vtique post mortem sanguis in nostris corporibus congelascit, de illo verò inquit Ioannes. Continuò exiuit sanguis, & aqua.

Quartum aquæ, & sanguinis mysterium fuit, vt hac mirabili fluxione liquorum præcipua Sanctæ Matris Ecclesiæ Sacramenta significarentur, nempè baptismi Sacramentum, per quod homines ad æternam vitam regenerantur, & augustissimum sanctæ Synaxis Sacramentum, quo spirituali cibo, & potu corporis, & sanguinis dominici fideles aluntur. Quemadmodum manifestè testatur Sanctus Leo Papa epist. 4. capit. 6. ad hunc modum scribens. *Tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere eius profluxerunt sanguis redemptionis, & aqua baptismatis*; cui præclarè cohæret illud Beati Ambrosij testimonium, quod est in cōmentarijs in Lucam libro decimo. Cuius verba sunt. *Ex illo incorrupto corpore, sed defuncto omnium vita manabat, aqua enim, & sanguis exiuit, illa quæ diluat, iste, qui redimat.*

S. Leo Pap.

S. Ambr.

Quin immò, si pro dignitate sanguinis, & aquæ fluxus perpendatur, in scatentibus hisce fontibus Sacramēta omnia significata sunt, quibus maximè floret, atque insignitur Ecclesia; siquidem ex aperto Assertoris latere cætera quæquæ militantis Ecclesiæ Sacramenta vim, valorem, ac diuinam quandam efficaciam hausêre; Cuius veritatis reticere non debeo præclarum Sancti Cypriani testimonium, quod sermone de passione Domini sic habet; *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam prosiliens*, & mox, *ex hoc fonte*, inquit, *non tātum ablutionis primæ, qua initiantur accedentes ad Christum, vndas haurimus, sed & compunctionum, & lachrymarum perennes effluunt*

S. Cyprian.

riui,

riui, misericordiarum suauitas, et totius pietatis effectus emanat. Tu Domine Sacerdos Sancte, qui in tempore iracundiæ factus es reconciliatio, Sancti huius sanguinis permanentem plenitudinem reliquisti, & beneficium huius sancti liquoris in perpetuum tradidisti, & constituisti nobis inconsumptibiliter potum viuificum, Crucis signum, et mortificationis exemplum.

Deindè hac lateris perfossione re ipsa Christus confirmari voluit, quod dum mortalem hanc, & ærumnosam vitam ducebat, non semel testatus est; sese videlicet sponte, nō aliqua necessitate adactum pro redimendis hominibus vitam daturum, vti legitur Ioannis 10. *Nemo tollit animam meam, sed ego pono eam à me ipso, potestatem habeo ponendi animam meam,* & iterum, *potestatem habeo assumendi eam,* quod multis ante seculis præcinerat Isaias cap. 53. vbi de Christi morte verba faciens, *oblatus est,* inquit, *quia ipse voluit*; qua de re facere non possum, quin hic adscribam verba, quibus à Beato Ambrosio hæc ipsa ratio ex Ioanne, & Isaia eruta, elegantius, & enucleatius explicatur, *Quæro ergò,* inquit, *cur ante mortem non inueniamus esse percussum* (lancea) *post mortem inueniamus? Nisi fortè, vt voluntarius magis, quàm necessarius exitus eius fuisse doceatur.*

Ioann. 10.

Isai. c. 53.

S. Ambros. in Lucam lib. x. c. 23.

Amplius ideo sanguinis ex latere prosilientis eruptionem Assertor pati voluit, quò mater omnium fidelium Ecclesia ædificaretur; nam sicut ex latere soporati Adę primam totius posteritatis matrem eduxit Deus, ita diuersis, sed felicibus tamen auspicijs ex latere Christi velut in Cruce dormientis veram Christianæ Reipublicæ Ecclesiam efformauit, quod animaduertisse videtur

Tertullianus.

tur Tertullianus antiquitate, & eruditione auctor nobilissimus; qui libro de anima capit. 43. ità scribit, *Indè deducimur etiam imaginem mortis iam tunc eum recensere; si enim Adam de Christo figurabat, somnus Adæ mors erat Christi dormituri in mortē, vt de iniuria perinde lateris eius vera mater viuentium figuraretur Ecclesia.*

Ad hæc. Lateris apertione aliud adumbratum, & significatum esse mysterium autumo, quod commodè in cęlorum ianuam quadrat; hæc enim, quę diu protoparentis Adæ peccato clausa fuerat, rursus passionis Christi tempore, quam diræ lanceæ vulnus consumauit, aperta est; hoc siquidem in sensu rectè intelligi posse videntur ea, quæ Diuus Ioannes Euangelista Apocalypsis quarto scribit. *Post hæc vidi, & ecce ostium apertum in cælo*; nullum enim latere posse arbitror, quin ad apertionē ostij lateris Christi, statim pariter serie quadam diuinæ præordinationis cęleste ostium multis iam ante sæculis mortalitati clausum non patuerit.

Apocalips. 4.

Sed non hic est cælestium arcanorum finis; teguntur insuper plura alia in hisce liquoribus mysteria; hinc .n. proseminata à Saluatore nostro aquę baptismatis fides, vel maximè corroboratur, atq; communitur nouumq; sanguinis baptisma, quo complures Christi martyres ad sempiternam gloriam tincti sunt, velut digito innuitur. Audi Tertullianum libro de baptismate capit. 9. vtrumq; docentem; nam vbi dixisset, *cum vulneratus est, & aqua de latere prorupit*, postmodū cap. decimosexto ad hunc modum scribit. *Est quidem nobis etiam secundū lauacrum, vnum, et ipsum sanguinis scilicet, de quo Dominus habeo inquit baptismo tingui, cum iam tinctus esset, venerat*

Tertullianus.

enim

enim per aquam, & sanguinem, sicut Ioannes scripsit, vt aqua tingeretur, sanguine glorificaretur, proinde vt nos faceret aqua vocatos, sanguine electos, hos duos baptismos de vulnere perfossi lateris emisit, quia, qui sanguinem eius crederent, aqua lauarentur, qui aqua lauissent, etiam sanguinem potarent.

Postea nouum rursus hinc mysterium peti potest ex Ruffino in iam citata Symboli expositione, quod vt hîc adscribatur, omninò dignum est. Nam loquens Ruffinus de eruptione sanguinis, & aquæ facta ex dominico latere. *Hoc quidem*, inquit, *mysterium est: ipse enim dixerat, quia flumina de ventre eius procedent aquæ viuæ; sed produxit & sanguinem, quem petierunt Iudæi venire super se, & super filios suos. Produxit ergò aquam, quæ credentes diluat; produxit & sanguinem, qui condemnet incredulos.*

Ruffinus.

Iuuat etiam in præsens ponere, quemadmodum Diuus Hieronymus hanc sanguinis, & aquæ historiam ad alia rursus arcana trahat. Epistola enim ad Oceanum ordine octuagesima tertia, de vulnere lateris agens hæc habet. *Primum signum ex aquis facit. Samaritana vocatur ad puteum, sitiens inuitatur ad potum. Nicodemo dicit occultè. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non introire eum in regnum Cælorum. Quia ab aquis cæperat, finiuit in aquis. Latus Christi percutitur lancea, & baptismi, atq; martyrij pariter Sacramenta fundantur.*

S. Hieron. ad Oceanũ

Verùm quid de hoc ipso lateris vulnere prodiderit Augustinus, non est omittendum; etenim de Ciuitate Dei capit. 26. lateris aperitionem Arcæ Noe ostio assimilas. *Quod*, inquit, *ostium in latere arca accepit; profectò illud est vulnus, quod latus crucifixi lancea perforatum est. Nunc quippe ad illum venientes ingrediuntur, quia indè Sa-*

S. August. de Ciu. Dei

cramenta manarunt, quibus credentes initiantur. Hactenus Augustinus, quo nec sententiæ, nec verborum grauitate inferior Gregorius Magnus super illis verbis Canticorũ secundo. *Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ*, hoc ipsum Solomonis testimonium de vulnere lateris interpretatur; inquiens; *Cauernam verò maceriæ vulnus lateris, quod lancea factum est, eodem sensu dixerim*.

Gregorius Magnus.

Hoc ipsum diuini lateris proscissi arcanum ampla, vt solet, & diserta oratione pertractãs Cyrillus Hierosolymitanus hæc memoriç prodidit Catechesi. 13. Vbi, primũ Moses, inquit, mutauit flumen in sanguinem, & Iesus postremò aquam emisit de latere vnà cũ sãguine, fortassè propter duas cædes; alterã iudicantis, alterã verò clamantium; aut propter credentes, & non credentes. Pilatus enim dixit, innocens sum, & aqua lauit manus; clamantes autem dicebant sanguis eius super nos. Erant igitur hæc duo de latere fortassis iudicanti aqua; clamãtibus verò sanguis. Ac rursus aliter intelligendum; Iudæis quidem sanguis; Christianis verò aqua; illis quidem tamquàm insidiãtibus, ex sanguine condemnatio; tibi verò nunc credenti per aquam salus. Nihil enim temerè factum est. Assignarunt enarratores Patres nostri & aliam eius rei causam. Cum enim duplex sit baptismi Saluatoris virtus, vt est in Euangelijs; vna quidem, quæ baptizatis donatur per aquam; altera verò sanctorum Martyrum in persecutionibus per proprium sanguinem, exiuit de latere Saluatoris sanguis, & aqua propter eam, quæ esset futura, Christi confessionẽ, & in baptismo, & in temporibus martyrij confirmans gratiam. Est, & alia huius lateris causa. Mulier fuerat

Cyrillus Hierosolymitanus.

prima

prima dactrix peccati, quę de latere erecta est. Sed Iesus, qui venit, vt viris simul, ac mulieribus conferret reconciliationem, aperuit latus pro mulieribus, vt solueret peccatum. Hactenus ex Cyrillo, qui non modo iam allatas ex alijs Patribus mysteriorum rationes comprobat, sed pręclaras, & insignes addit ipse cælestium arcanorum interpretationes.

Libet tādem pro clausula præsentis capitis recensere, quomodò Diuus Ioannes Chrysostomus explicet sacrā hanc lateris Christi perfossionem; verùm quo lectori suauior, & iucundior sit interpretatio, egregiam tanti Patris sententiam totidem aureis verbis expressam consignare statui hoc loco. *O pessimam,* inquit Chrysostomus, *voluntatem, & sceleratissimam; noli tamen perturbari dilectissime, quæ enim illi malo animo patrarunt, veritati cōsentiebant. Prophetia hinc impleta est, inquiens; videbunt, in quem transfixerunt. Neque hoc tantùm, sed non credituris fuit fidei argumentum, vt Thomæ, & qui cùm eo erant. Ad hæc & arcanum mysterium consumatum est. Sed quoniam ex ambobus Ecclesia constituta est. Sciunt hoc initiati, per aquam enim regenerati, sanguine, & carne nutriti; hinc mysteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tamquàm ab ipso latere hauriens accedas.*

Homil. 84. in Ioānem.

Et hæc pauca ex pluribus, quæ afferri possent, sufficiant; si quis autem plura audiendi desiderio tenetur, adeat eos patres, quorum oratio aliquandò fuit de ea Sancti Ioannis auctoritate, *& continuo exiuit sanguis, & aqua.* Nos enim pergere volumus ad ea, quæ aliquām in subiecta materia difficultatem parere posse videntur.

CAP. II.

Christi Domini latus lancea transfossum non esse ante obitum Saluatoris, aduersus impios quosdam hæreticæ prauitatis Assertores.

ET principiò quidem se se nobis illud inuestigandum obijcitur. Num è mortali hac vita iam tum abijsset Assertor, cum diro lanceæ ictu pectore sauciatus sanguinem, & aquam effudit; an verò inter mortales adhuc vitali aura frueretur. Nam licet sacram Ioannis historiam non ignorāti, eandemq; verissimam arbitranti, vt præcipit Catholica veritas, nulla vel leuis hac de re supersit dubitatio, quià tamen ille, quem Dei esse æmulum cernimus in dies, semper enititur omni studio, atque contentione, vt, si fieri possit, Euangelicæ luci tenebræ offundantur impia dogmata euulgando, propterea nos aduersus leuissima quædam ingenia figmenti magis, quam veritatis cupida probabimus Assertorem nostrum tunc temporis non vixisse, cùm circà pectus lancea perfossus est; cogimur enim de sanguine lateris pertractaturi Christianæ huius veritatis fundamenta solidare contra Petrum Ioannem quendam huius hæreticæ prauitatis auctorem, qui docere ausus est, spreta Ioannis Apostoli auctoritate, Christum Dominū cum lancea perfossus est, adhuc viuentem fuisse. Vti referunt Pratteolus in Elencho hæresum libr. 14. hæresi 10. Sixtus Senensis libro. 6. bibliothecę sacræ cap. 125. & Alphonsus à Castro libro 4. contra hæreses, verbo Christus, hæresi 10.

Pet. Ioānes hæreticus.

Verùm

Verúm quò dogma istud impium, cui nunquàm potuit vera ratio suffragari, penitus euertatur, illud in presentia exigi à nobis video, vt sedulam operam nauemus in ostendendis, atq; pariter confutandis eis rationibus, quamuis adumbratis, & futilibus, quę quoquomodo Ioannis hæretici figmentum persuadere possent. Et quidem, si ab auctoritate incipiamus, hęreticę huic opinioni posset fortassis suffragari diuinę eloquentię parēs Ioannes Chrysostomus homilia in Matthęum octuagesima nona paulò ante principium; quo loci de lateris fossione edisserens, innuere videtur, nec mortuum adhuc Dominum diro lanceæ ictu fuisse petitum, dum Euangelicæ historiæ seriem prosecutus hæc habet, *Sexta autem hora tenebræ factæ sunt per vniuersam terram vsq; ad nonam horam; circà autem nonam horam, clamauit Iesus voce magna dicens. Eli Eli Lama sabacthani. Hoc est Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti? Putarunt enim, inquit, Heliam ab eo vocari, aceto illicò ipsum potarunt; alius autem accedens lancea latus eius aperuit. Iesus autem clamans magna voce emisit spiritum.* At si pectore sauciatus Mediator spiritum emisit, vt contextus series declarat, q̃ in hoc loco Chrysostomus sequitur; quis inficiari posset, superstitem adhuc terris fuisse Dominum, cum vulnus lanceæ passus est? Amplius duo exemplaria gręcis litteris exarata in Matthæi historiam apud Robertum Stephanum eandem lectionem habent; nam post illam Euangelij sententiam. *Sine videamus, nùm veniat Helias*, sic habent, alius autem accipiens lanceam aperuit costā eius, & exiuit aqua, & sanguis; moxq; recensetur mortis Christi exitus his verbis. *Iesus autem clamans voce magna*

Io. Chrysost.

magna

Euangeliū Nicodemi.

magna emisit spiritum. Fauet deinde Euangelium, quod sub nomine Beati Nicodemi circumfertur; docet siquidem ea narratione Nicodemus diu viuentem, ac in Cruce pendentem Dominum fuisse, postquam vulnus latere excepit. Etenim explicato crucifixionis Christi facinore inducit Nicodemus milites ferocia militari Christo Domino insultantes, amaram aceti, & fellis potionē sitienti Christo porrigentes, ac mox Lōginum militem vulnus Assertoris corpori impingentem, non solum antequam Dominus diuinum Æterno Patri spiritum cōmendaret, verùm etiam anteà, quam in Crucis patibulo pendentium latronum vocem, execrantis vnius, & obsecrantis alterius, veniamq; peccatorum enixè precantis audiret. *Diludebant*, inquit, *quoq; eum milites, & accedentes acetum, & fel afferebant ei bibere, dicentes. Si tu es Rex, libera te ipsum. Accipiens autem Longinus Miles lanceam, aperuit latus eius, & exiuit de latere eius sanguis, & aqua*, & post interiecta narratione eorum, quę Præsidis Pilati mandato facta fuerant, tùm inducitur Iesus fęlicem, ac beatum latronem alloquens his verbis. *Hodie mecum eris in Paradiso*, & tandem recensitis pluribus alijs rebus, quę contigerunt, subsequitur, *& clamauit Christus voce magna, & hæc dicens emisit spiritum*.

Si verò rationes falso huic errori fauentes poscantur, hæ esse possunt. Vulnus Christo Dn̄o vitam ducenti illatum mirificè Ecclesię opes, quæ merita sunt, Christi augeret; nam cū, vel minimus Christi patientis dolor magno non nisi, ac infinito merito splenderet, haud dubiè maximus omnium perfossi lateris acerbus animi, & corporis sensus excelso meritorum præmio præditus fuisset;

fuiſſet; atqui omne illud, quod non modicè miſerijs noſtris ſubleuandis, atq; amplificando Eccleſiæ theſauro conducere poterat, Chriſtus peragi voluit, ergò æquum eſt, vt credatur viuentem Dominum vulnere fuiſſe ſauciatum. Amplius, quæ ad mortui corporis Chriſti ſtatum pertinebant, honorifica duntaxat, ac pręclara eſſe voluit, mundiſſima ſiquidem ſindone inuolui, varijs vnguentorum liquoribus deliniri, magnificoque tumulo condi non detrectauit, ergò vt ſibi mortuo illa ignominiæ nota perfoſſi lateris non inureretur, prouidiſſe credendus eſt. Præterea, quod ex eadem tacta radice oritur, ſicuti toto vitæ ſuæ ſpatio, quod Chriſtus duos, & triginta annos ærumnosè, ac miſerè exegit, vſq; ad ſupremum mortis ſupplicium omni contumeliarum genere affectus eſt, nempè vt hinc oriretur copioſa humani generis redemptio, atq; certiſſimum cunctis ſuſceptæ mortalitatis prębeEretur experimentū; ità tranſacto illo miſerrimæ mortalitatis ſtatu, debuit ampliſſimo quouis honoris, & reuerentiæ gradu augeri, vt vera latentis quodammodò in ſuſcepta carne Verbi diuinitatis maieſtas fulgeret; at qua, obſecro, ratione in honore, & gratia apud homines mortuus Aſſertor habitus eſt; quod item clarum diuinitatis ſuę ſignū mortalibus præbuit, ſi ſibi mortuo adhuc Iudæorum feritas inſultauit? immò verius nouam crudelitatis, & ignominiæ rabiem lumine caſſum corpus Chriſti non euaſiſſet, à qua cęteri vita ſpoliati immunes eſſe conſueuerunt. Non enim, vt ſcitè dixit Caſſiodorus, *corpus, quod ſemel reliquit moleſtias mundanas, humanas iterum pati debet inſidias. Nam, etſi cadauera nō ſentiant, ab omni pietate tamen alienum eſſe digno-ſcitur.*

Egregia Caſſiodorii ſententia.

D. Ioannes Chrysost.

scitur, qui aliquid mortuis abrogasse monstratur. Rectè igitur Diuus Ioannes Chrysostomus omnia Christo Domino post mortem honorifica fuisse scripsit in tractatu, qui inscribitur, aduersus Gentiles demõstratio, quod Christus sit Deus; nam ostendens, quam diuersa sit ratio exitus mortis, & vitæ Christi ab ea ratione, quam communiter huius sęculi duces, & principes habent; hæc docet. Et erit requies eius honor, licet diuerso modo in rebus humanis contingere soleat. Nam cum hi, qui hîc in magna gloria, rebusque florentibus agunt, moriuntur, pereunt cum eis simul alia omnia; id quod non solum in diuite, sed & in principe, atque adeò, & in regibus ipsis quis non videt? Cũ leges eorum irritantur, statuæ obscurantur, memoria extinguitur, nomen eorũ in obliuionem venit, à cognatis despiciuntur. Et licet pridem mouerint arma, concitarint seditiones populorum, & vrbium, reuocauerint proscriptos, occiderint dominos; simul tamen conciderunt hæc omnia, quãuis gloriosa prius fuerint. At secus in Cruce euenit. Ante Crucem in luctu res erant, Iudas prodidit, Petrus negauit, reliqui profugerunt. Iesus solus inter amicos compręhensus est; multi qui crediderant, retrorsum abierũt. Cæterùm vbi occisus est, & mortuus, vt dicas, quòd non sit purus homo, non solum res eius non interciderunt, sed multò clariores sunt redditæ &c. Ad extremum vera causa eorum malorum, quibus Assertor noster miserè conflictari voluit, ea est, vt læthali peccatorum vulneri, quo humanus animus crudeliter ceciderat, mederetur virtute, ac auxilio meritorum, quæ in miserijs fortiter perferendis idem Assertor adipiscebatur, atqui nulla me-

Diuinitatis Christi argumẽta

meritorum ratio in vulnere post obitum corporis accepto adinueniri potest, huius igitur lucis vsura frui debebat Christus Dominus, cũ lateris dilacerationem sustinuit, vt ex vulnere meritũ aliquod haberetur, quemadmodum docere videntur Patres, cum ex illis duobus ex aperto Christi pectore scatentibus sanguinis, & aquę liquoribus Ecclesiæ Sacramenta profluxisse communi assensu testantur.

CAP. III.

Veritas Catholica.

VErùm hæc omnia, vti falsa, atq; orthodoxę fidei contraria Ecclesia semper execrata est, & damnauit expressis Sancti Ioannis Euangelistæ verbis innixa, qui tunc solùm Christi pectus lanceatum fuisse testatur, cum iam vitam cum morte Assertor cõmutasset; sic enim legimus cap. 19. *Ad Iesum autem cũ venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua.* Neq; detestabilem hanc hæresim iuuat, si asseratur, vti re ipsa Petrus Ioannes erroris auctor affirmat, sacri codicis verba accipienda non esse eo ordine, ac ea serie, qua leguntur, sed solummodò per recapitulationem esse intelligenda. Sicuti pariter nullum est hæreticæ prauitatis subsidium, si rursus temerè, ac petulanter idem Hęresiarcha afferat, loco verbi, aperuit, præteritum plusquam perfectum, hoc est, aperuerat, esse legendum; Quoniam summus Ecclesiasticæ rei moderator Clemens appellationis huius Papa Quintus in Concilio Viẽnensi re diligentissimè perspecta, & inter

Clemens Quintus.

celeberrimos doctrina, vitæq; sanctimonia Patres exagitata, quid nobis sine controuersia, & dubio de prima difficultate obiecta tenẽdum sit, in Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica decernit his verbis. *Nos igitur ad tam præclarum Euangelistæ testimonium, & Sanctorum Patrum, ac Doctorum communem sententiam Apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) faciem conuertentes, sacro approbante Concilio declaramus, prædictum Apostolum, & Euangelistam Ioannem in præmissis factæ rei ordinem tenuisse, narrando, quod Christo iam mortuo vnus militum lancea latus eius aperuit*. Hactenus Clemens. Cuius definitio clarè primam responsionem damnat. In secunda verò respondendi ratione quis non videt perfricatam Ioannis Hæretici frontem, qui ea lectione non verum sacræ historię sensum, sed manifestam codicis sacri corruptionem conuincitur affectasse? neq; enim verbum, *aperuerat*, in probata scriptura consignatum vnquam fuisse, repertum est; Quare nullo negotio sexcentas patrum in hac Apostolica veritate contra Petrum Ioannem hęreticum consentientium proderem auctoritates; ni allata Pontificis definitio instar omnium esset; Adijciam tamen quendam totius matris Ecclesię dicendi modum, qui ad veritatis assensum eos conuertere potest, qui animum suum ab hac veritate catholica, vltrò auertunt. Etenim Sãcta Ecclesia celebri, eodemq; pio more dulcissimis verborum notis appellat ea omnia instrumenta, quibus sacratum Christi corpus toto passionis tempore immaniter agitatũ, atq; cruciatũ est; sic enim Crucem, & clauos præcipuas dolorũ Assertoris causas alloquens, dulce lignum, dulces clauos appel-

Cur dira lancea dicatur.

appellat; & tamen cũ eadem mater fideliũ Ecclesia pectoris ictum recolit, aspera, & acerba verborum significatione, non dulcem, sed crudelem lanceam nominat. Legimus enim, *quo vulneratus insuper mucrone diræ lãceæ, vt nos lauaret crimine, manauit vnda sanguine*; cuius laudabilis dicendi formulæ ratio non alia afferri potest, quam quæ ex immani temeritate, ac inaudita percutiẽtis militis ferocia petitur, qui omnẽ humanitatem oblitus etiam in mortuum corpus sęuire non dubitauit; hoc enim scelus adeò fuit execrandum, atq; detestandum, vt non modò militis rabiem notans Ecclesia diram lanceam appellet, verùm etiam Ethnici ipsi talia patrantes non inter homines, sed inter canes esse connumerandos iure merito dixerint. Scitum enim est illud Platonis libro 5. de Republica. *Mortui corpus hostem putare, cum hostis ipse obierit, eo relicto, quo pugnabat; quid putas eos, qui ità se gerunt differre à canibus in lapides sæuientibus, eo qui recessit prætermisso.* Quare ad extremum ratum, firmũq; sit omnibus, ex latere extincti iam Assertoris, duos sanguinis, & aquæ fontes dimanasse. Nam quæ ad oppositum ostendendum adducta sunt argumẽta, perfacilem habent explicatum.

Plato.

Sauientes in mortuos canes dicuntur.

CAP. IV.

Quòd nulla sit adductarum rationum vis.

AD primum enim argumentum ex Sancti Ioannis Chrysostomi auctoritate petitum communis Doctorum rectè sentientium responsio est, impressoris incuria errorem hunc contigisse; nam rectam

Ad primã auctoritatem.

Euangelij seriem peruertens ea, quæ priori loco consignanda erant, posteriori impressit, illa siquidem verba. *Iesus autem clamans voce magna emisit spiritum*, cum sibi in historia Ioannis locum vendicant, quem illa alia, *alius autem accedens latus eius &c.* occuparunt. At mea quidem sententia non erat necesse noua responsa meditari, cum huic difficultati idem Ioãnes Chrysostomus egregiè satisfecerit non modò in homilia 84. in Ioannem, in qua eandem prorsus Ioãnis Euangelij seriem, ac narrationem, qualem vulgata editio reddit, sequitur, hæc scribens. *Non Christi, sed ad Iudæorum gratiam conciliandam latus eius lancea aperuerunt, & mortuo adhuc insultant. O' pessimam voluntatem, & sceleratissimam*; verùm etiam in hac ipsa homilia, de qua dubium exoritur, mortuum fuisse Saluatorem, cum lancea petitus est, clarissimis verbis contestatur dicens. *Alius aũt accedens lancea latus eius aperuit. Quid his omnibus unquam iniquius excogitari potest? qui eo iniquitatis deuenerunt, vt mortuum iam corpus vexarent*. Vt hinc videas, non tam Ioannem Chrysostomũ ad verborum ordinem, quam ad historicam respexisse veritatem, quæ plana est in sententia Sancti huius Doctoris; quid enim aliud est mortuum Saluatoris corpus iudaica crudelitate fuisse vexatum, quam perempti Mediatoris corpus stimulante Iudæorum inuidia à milite lanceæ ictu fuisse apertum?

Homil 84. in Ioan.

Ad secũdã authoritatem.

Codices verò illi deprauati fuêre, quod incuria nè impressoris, an malitia potius hæreticorum factũ sit, haud facilè dijudicari potest; hoc vnum certissimum est, vitiatas esse eas codicum lectiones.

Apocrypha Nicodemi Euangeliã.

Ex Euangelio autem Nicodemi nihil, quod sanæ doctrinæ

doctrinæ aduersetur haberi potest, cũ esse illud apocryphum manifestè constet ex varijs erroribus, atque ex multiplici rerum materia, quæ inibi peruerso ordine recensentur.

Porrò obiectæ rationes nihil omninò habent ponderis, & momenti. Quod ad primam enim attinet. Necesse non erat, vt ad augendas meritorum Christi diuitias, Assertor adhuc viuens lateris fossionem sentiret, quandoquidem satis, superq; , quin immò infinito passionis valore omnes omnium hominum culpas excedente mirum in modum pretio redemerat; quamquam illatum Christo mortuo vulnus Sanctæ Ecclesiæ thesaurũ non minuit, sed verius auxit, vt in vltimi argumẽti confutatione dicam.

Ad primã rationem.

Non est inficiãdum, quin voluerit Christus, corpus suum emortuum honore non exiguo affici, velut argumentatio probè demonstrat; hincq; alto diuinæ mentis consilio factum est, vt mortuum Christi corpus lancea peteretur, quandoquidem ea lateris dilaceratio in magnum honorem, non verò in contumeliam cessit Christo Domino, vt protinus explicabitur.

Ad secũdã rationem.

Quocircà ad tertiam rationem hoc habeto respõsum; Immò Christus à suo corpore lanceæ ictum prohibere non debuit, quo diuinæ potentiæ, & veritatis humanæ cunctis gentibus notam virtutem faceret; nam eo pectoris vulnere non solùm assumpti corporis materiam fuisse ex quatuor humoribus cõflatã certissimè cõprobauit, dum de mortuo corpore sanguinis, qui primus, & omnium humorum nobilissimus humor est, & aquę, quæ non ignobilem, & obscuram inter quatuor elementa

Ad tertiã rationem.

elementa naturam habet, dulces riuos emisit, verùm & illustre, ac magnum suæ diuinitatis argumentum præbuit, nam, vt rectè dixit S. Ambrosius, ex vulnere corpori mortuo illato non obscurè declarauit Assertor noster, suprà cœteros mortales propriam habuisse excellétiam, quandoquidem in nudis, ac puris creaturarum corporibus vita defunctis superuentu frigoris omnia congelascunt, ac rigent; at de illo beatissimo Saluatoris nostri corpore sanguinem, & aquam distillasse Diuus Ioannes testatur.

Ad quartā rationem. Quo in sensu illa Beati Chrysostomi aduersus gentiles demonstratio rectissimè conuincit, excellentiores, ac illustriores Christi Domini res fuisse post obitum, q̃ antequam moreretur, vti totam orationem illam omnibus laudibus extollendam perpendenti clarum fiet.

Ad quintā rationem. Vltima tandem argumentatio eam difficultatem tangit, quę, cum nō possit pro dignitate in breui argumentationis solutione explicari, suo loco latius examinabitur; ne tamen argumenti vis intacta penitus relinquatur, arbitror nec magno merito, nec summa laude caruisse immane illud sacri pectoris vulnus, si minus in se, & absolutè, at saltem in causa, & antecedenti voluntate.

DISPV-

DISPVTATIO SECVNDA.

De virtute, ac efficacia, quæ sanguinis fluxum è latere prouocauit.

CAP. I.

Diuina ne, an humana potius virtute perfossum Mediatoris latus sanguinem profuderit.

QVÆ hactenus disputata sunt, satis clarè, ac manifestè ostendere videtur, diuino consilio, & alta cælestis spiritus prouidentia factum esse, vt extincti Saluatoris corpus ex latere sãguinem profunderet; quamuis alia diuinæ eiusdem, infinitæq; mentis ex hoc vulnere nobis arcana illucescant; nam cum illimitata Diuini intellectus acies eò vsq; protendatur, vt adeò clarè, dilucidè, ac apertè intueatur, & cognoscat ea, quæ nullum in rerum vniuersitate locum habent, ac illa, quæ benignam creatoris sui virtutem, & operã experta sunt, idcircò decuit ictum cuspidis dominico pectori infligi, vt ex hoc vulnere certum susceptæ mortis omnibus præberetur experimentum, nouerat enim, in hanc mortalium lucem edendam fuisse quorũdam nefariorum progeniem, quæ negasset, Assertorem nostrum in duro Crucis stipite animam efflasse.

Lateris vulnus mortis Christi testimonium.

At cui vel stultissimo persuaderi vnquàm posset, Christum Dominum ictibus grauissimis vndequaq; petitum, dilaceratum, atq; contusum, ferreis clauis Cruci

suffixum,

ſuffixum, ac deniq; ingēti ictu vulneratum in eo latere, quo ad cor recta via patet, ſuperſtitem ad huc ſpiritum duxiſſe in terris?

Verùm lateris vulnus non mortis Chriſti duntaxat, ſed reſurrectionis etiam certitudini mirificè cōducebat, nempè vt idem vulnus, quod de morte Saluatoris locuples teſtis fuerat in Baſilidem, Thomæ rediuiuum fuiſſe à mortuis Aſſertorem non credenti, certum eſſet experimentum; huius enim vulneris grauiſſima auctoritate,& experientia hæſitabūdus adhuc Thomas commotus præclarum illud diuinitatis Chriſti edidit teſtimonium, quo non Dominum duntaxat, ſed & Deum Saluatorem aperta voce confeſſus eſt dicens, *Dominus meus,& Deus meus*. Plures aliæ vulneris huius myſticę ſignificationes,quæ hoc loco conſignari poſſent,ex primo huius libri capite petantur; me enim ea difficultas, quę huic capiti titulum fecit,ad ſui diſcuſſionem vocat; in denſis quandoquidem iacere adhuc tenebris animaduerto, an exitus ille ſanguinis ex perempti Chriſti corpore emanantis miraculoſæ ne, an naturali cauſæ ſit adſcribendus.

Ex vulnere corroborata eſt Saluatoris reſurrectio.

Etenim miraculoſam fuiſſe ſanguinis ex latere profluentis emiſſionem, non infirma momenta rationum declarant. Principiò Diuus ipſe Ioannes certiſſimus huiuſce ſanguineæ eruptionis, ac locuples teſtis ſuprà naturalis humanæ facultatis vires ſanguineum fluxum fuiſſe ſignificat, cum inquit, *& qui vidit teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius*; quaſi diceret, ne quęſo lector, cum ex ſauciato Chriſti iam perempti latere duos aquæ,& ſāguinis fontes dimanaſſe audieris,

Prima opinio miraculoſam ſanguinis effuſionē docet.

ne quæso, etiam si facinus istud humanam ingenij tui aciem quodammodò fugere videatur, vereare, cú meis ipse oculis sanguinem, & aquam prodeuntes apertè sim contemplatus; ne vè testium multiplicitatem desidera, quoniam non multis testibus opus est, ego ipse, qui nō nisi vera narrare, & certissima quæquæ prodere soleo, vidi memorandam sanguinis effusionem; at quorsum Diuus Ioannes, qui cętera Christi supplicia, & miracula etiam, quæ in morte Saluatoris grauissima euenerunt, nuda, ac simplici narratione litteris prodidit, in hac vna sāguinis effusione itá totus fuit, vt putaret huic veritati non esse satis prouisum, nisi fidem, & auctoritatem sui ipsius testis incorrupti, & integerrimi enixè subiunxisset; si natura duce, ac naturali causarum secundarum concursu, & auxilio fieri poterat, vt è mortuo corpore lancea petito distillaret sanguineus liquor? Certè cum facili, aut nullo negotio inducant animum suum homines credere ea, quæ effectricem naturam habent, inanis, & superuacanea foret existimanda adeò diligens solicitudo huiusce veritatis persuadendæ mortalibus, qua tamen, nec frustra, nec temerè vsus est Apostolus, & idem Euangelista Ioannes. Amplius quod præter consuetam agendi naturæ consuetudinem accidit, id à sublimioribus, firmioribusq; principijs, & causis proficisci ratum esse debet, nisi casu, & fortuitò, (quod in præsens non minus à veritate, quam à Christiana religione penitus abhorret,) dicas illud accidere, atqui à natura comparatum est, vt è cadaueribus siue hostium tyrannide, siue morborum violentia spiritu vitali priuatis sanguis non erumpat, sed in venis conquiescens potius coaguletur, et

tamen sacratissimum Mediatoris corpus omni vitali principio deorbatum ingentes excitasse, atq; excitatos profudisse sanguinis, & aquæ fontes dignoscitur. Ad quod miraculum sine dubio alludens Beatus Ambrosius lib. 10. cap. 23. in Lucam hęc in eandem sententiam prodidit. *Deinde, vt aduertamus, quod licet corporis eius fuerit natura mortalis, licet qualitas similis, dissimilis tamen gratia; nam vtiq; post mortem sanguis in nostris corporibus congelascit, de illo verò inquit Ioannes, continuò exiuit sanguis, & aqua.* Deinde Deus, qui alto diuinæ prouidentię consilio cuncta moderatur, ac regit, ad obtinendum, aut detegendum mortalibus finem supernaturalem vtitur rebus naturæ ordinem excedentibus, hæc enim duo inuicem sibi congruere, atq; respondere solent, at finis, cuius gratia latus Christi apertum sanguinem dedit, ad supernaturalia tantùm, diuinaq; mysteria spectabat, vt liquidò cognosci potest ex ijs, quę paulò ante explicata sunt, cum varia sanguinis, & aquæ arcana perquireremus, consequens igitur erit, vt ad diuinum, non verò ad naturalem ordinem spectaret ea virtus, cuius vi, ac impulsu sanguis excitatus est.

CAP. II.

Opposita sententia rationes.

Secūda op. Quatuor argumēta, quibus probari videtur, sanguinem naturaliter profluxisse.

E Diuersò tamen intueor rursus posse quempiam arbitrari, ac docere, nullam peculiarem Dei virtutem, quæ ordinis supernaturalis esset, sanguini ex latere perempti Saluatoris effundendo necessariam fuisse. Etenim debile, ac infirmum à prudentibus tu-

tamen

tamen planè semper dijudicatum est, ad miracula, tamquàm ad certissimum Asylum confugere in explicandis ijs rebus, quæ aliquam primo obtutu difficultatis spetiem præseferre videntur, id quod meritò accidit in præsens, cum huius emissionis sanguineæ non absimile aliquod cerni possit vestigium in hisce rerum inferiorum euentibus, in quibus ex mortuis, ac fermè corruptioni proximis, & marcescentibus hominum cadaueribus sanguinis profluuium sępius erupisse cognouimus; & tamen in his haud aliqua fingi potest miraculorum ratio, quæ ingentem illam effluentis sanguinis copiam effecerit. Quid? hoc ipsum experimentum visitur in ijs maximè corporibus, quæ dum cædes, ac minas strictis gladijs aduersus inimicum spirant, crudeliter obtruncantur; immò etiam conspicitur in ijs, qui dolis, ac fraudibus circumuenti mortis supplicium ab inimicis iniustè illatum luere coguntur. Haud verò æquum, ac conueniens piæ mentes arbitrantur, eò vsque cęleste numen deducere, vt interfectorum sanguinem miraculis illustrare studeat; quod tamen esset affirmandum, si speciali duntaxat diuinę bonitatis, & omnipotentię miraculo ex occiso corpore sanguis emanaret. Præthereà sanguis, qui post felicem Christi à viuis discessum se se è latere prodidit, non cuiusuis membri sanguis fuit, sed peculiaris erat nobilissimi, ac totius corporis principij, hoc est, cordis, quod quià, sicut in vita primas sibi innati caloris partes, sic in interitu corporis postremas efflagitat, ac ardentissimo caloris humani æstu feruere solet, propterea hinc facilè sãguinis fluxus produci potuit virtute, & efficacia caloris residui cor ambientis,

bientis, maximè in Christo Domino cuius sacratum cor cruci ictu transfossum est, ex quo protinus effusioni sanguinis iter patuit. Ad hæc post mortem breuissimo interiecto temporis interuallo è Cruce pendens Assertor in latere sauciatus est, quemadmodum ex sacris litteris non obscurè habetur, dum Præsidem subitam, ac repentinam Christi mortem esse demiratum dicunt, quam tamen lateris vulnus est consequutum, atqui fieri non poterat, vt tàm breui temporis spatio Saluatoris nostri membra, & maximè intestina tanto frigore obriguissèt, quo fluxus sanguinis impediretur. Tandem sicut post corporis mortem in destinatis à natura conceptaculis demorans sanguis è cadauere varijs etiam plagis, & ictibus petito difficilè egreditur, ità sanguis è propria sede dimotus facillimè labitur, & effluit; sãguis autem Christi Domini, qui è latere cadens terram irrigabat, è naturalibus vasculis erat deturbatus, & ex sacro Assertoris capite, ac proximis etiam cordi partibus decisus; naturali igitur virtute potuit elabi, cum violentè detineretur ibi, vbi erat; quare statim ac perfossi lateris angustiæ, et impedimenta, quibus ne proflueret, anteà detinebatur, patuêre, naturali motu ob insitam grauitatem erupit ad eum fermè modum, quo prima quatuor totius vniuersitatis elementa moueri consueuerunt; ista enim, vt philosophis placet, in proprijs locis ità immota persistunt, vt non nisi violenta motione ab illis rapiantur, quod si fortè fortuna extrà commensuratos sibi, ac naturales terminos cogantur abire, statim remotis impedimentis quàm citissimè hinc grauia deorsum, & indè leuia sursum feruntur. Cum ergò Sanguis Christi par-

ticeps grauitatis esset, ac dominicum corpus penderet è ligno Crucis, quid potuit impedire, ne grauitas sanguis scateret ex aperto latere Mediatoris?

CAP. III.

Quòd diuinitùs sanguis ex latere Christi dimanarit.

AD primam tamen sententiam equidem libétius accedo, cùm propter Patrum auctoritatem, tùm etiam ob communem fermè totius Theologici cætus assensum minimè in hoc negotio, sicut neq; in cæteris paruipendendum. Arbitror igitur, alta ordinatione Dei præter consuetum naturæ modum operantis ex trásuerberato Assertoris femore effluxisse ságuinem. Porrò hác opinionem docuit, vt vidimus, S. Ambrosius in Lucam. Idem sensisse Beatum Cyprianum martyrem libro de duplici martyrio illa eius verba, quæ ibidem habentur, demonstrant. *Erat & illud*, inquit, *præter naturæ cursum, quod è latere exanimati corporis sanguis, & aqua profluit, vt absolueretur triplex testimonium, totum effudit spiritum, vt nos respiraremus, quidquid erat humoris aquæ reliquum, expressit, vt nos ablueremur, quidquid resederat in corde sanguinis exiuit, vt nos confirmaremur.* Hanc eandem sententiam valdè commendat Euthymius in Matthæum in illud Ioannis, *& continuò exiuit &c.* sic scribens. *Res supra naturam, ac manifestè docens, quod maior, quam homo esset, qui fuerat vulneratus; siquidem à mortuo homine, etiam si millies quis eum pupugerit, non exiuit sanguis, significans duo baptismata, vnum, quod est per sanguinis martyrium; alterum verò per aquæ regenerationem,*

S. Ambros.

S. Cyprian.

Euthymius

atq;

atq; horum fluxu peccati fluxum demergit. Prætereà duos scaturire fontes fecit, aqua quidem purificans Ecclesiam, sanguine verò eam enutriens, si quidem per aquam renascimur, per sanguinem pascimur; foditur lancea in latere Saluator, quia peccato vulneratum est pectus Adæ. Prætereà, vt Euam lateris sui vulnere à plaga lateris sanaret. Hactenus Euthymius, cuius integram de mysterio perfossi lateris sententiam propterea hîc commemorare volui, quòd in ea non paucæ ex alibi recitatis ex alijs Patribus mysticę significationes rectè explicentur. Cũ citatis Patribus apertè consensit Angelicus Doctor in Ioannem lectione quinta. Vbi, *valdè miraculosum est*, inquit, *vt de corpore mortui, in quo est cõgelatus sãguis, exeat*; quod idem docet tertia parte, quęst. 66. articulo quarto ad tertium. *Fuit autem aqua pura miraculosè egrediens à corpore mortuo, sicut & sanguis ad comprobandam veritatem Dominici corporis contrà Manichæorum errorem, vt scilicet per aquam, quæ est vnum quatuor elementorum ostenderetur corpus Christi verè fuisse compositum ex quatuor elementis, per sanguinem verò ostenderetur esse compositum ex quatuor humoribus.* Sic Sanctus Thomas. His omnibus votis subscripsit Theophylactus inquiens, *sanguinem ex mortuo corpore prodijsse, admirabile est.* Ad extremum Sancti Ioannes Chrysostomus homilia 84. in Ioannem, Leo Papa, epistola quarta, ca. 6., Augustinus suprà, Cyrillus Hierosolymitanus, Gregorius Magnus, Beda in Ioannẽ; Ioannes Damascenus libr. 4. Fidei Orthodoxæ cap. 110. Tertullianus libro de Anima, cap. 43. & libr. de Baptismate cap. 9. & 16. Ruffinus in expositione Symboli, & alij fermè oẽs S. Patres in hãc eandem abijsse sententiam viden-

S. Thomas

Theophylactus.

videntur, cum ex hoc lateris Christi vulnere diuina non nisi arcana colligunt.

Nec modò Sanctorum Patrum, sed etiam omnium diuinæ paginæ interpretum hęc est doctrina, quam tradunt Ioannes Maldonatus, Franciscus Lucas Burgensis, Ioannes Hesselius, Franciscus Toletus, Sebastianus Barradius, Ludulphus Saxo in vita Xpi; Franciscus Suarez 3. parte, quæst. 51. art. 3. disputat. 41. sectio 1. Nec abnuunt Caietanus, Abulensis, & Salmeron; sed frustrà omnium Doctorum nomina enarrando persequor, cũ fermè nemo sit, qui dissentiat.

Sed quid mirum est, præsentem sententiam persuasam fuisse his omnibus, qui ex non infirmis etiam philosophiæ principijs peruinci posse hanc opinionem cognouerant? Nam quatuor humani corporis humores ab innato duntaxat calore vim fluendi, atque labendi mutuátur, quo fouente quidquid fluidæ substantiæ in corporibus reperitur, liberè manat, atq; liquescit, ni obex illi ponatur, quemadmodum omnibus vulgatissimum, ac notissimum est; hinc fit, vt nullius vnquàm sanguinis, aut alterius cuiusuis humoris humani decursus miraculosus censeri debeat, cum ex eo fonte scatet liquor, in quo vires suas calor exercet, immò potius esset admirandum, si sanguis ex trucidatis corporibus non efflueret remoto omni impedimento extrinsecus. At verò cum siue vi extrinsecus, siuè intrinsecus adhibita in humano corpore deficit calor, vt necessaria quadam, ineuitabiliq; connexione in obitu corporis accidere solet, longè alia est rerum facies, tũc enim humores, qui prius calore adiuti liquidam naturam sortiebantur, frigore circumuenti

circũuenti hærent, coagulum patiũtur, ac deniq; concre- ſcunt adeò tenaciter, vt inſtar glutinis ijs adhæreſcant vaſculis, in quibus reperiuntur; ea enim frigoris conditio, ac natura eſt, vt quæcunq; morſu ſuo afficit, ea dura, rigida, & ad labendum inepta reddat. Quià igitur innati caloris, & humanę vitę defectum nulla interiecta mora comitatur frigus, quod mutuas inimicitias cum calore gerit, propterea ſubitò in eadem materia conſurgens frigus non humores dũtaxat, verùm etiam carnis, venarum, ac totius corporis foramina adeò coarctat, & anguſtè conſtipat, vt omnem liquoribus fluidis diſcurrendi, erumpẽdiq; adimat facultatem, algent enim protinus omnia mortui cadaueris membra, quæ licet acutiſſimis ferri ictibus pungantur, nullum liquorem effundere valent. Porrò autem peculiaria hæc caloris, & frigoris munia ità naturali corporum conſtitutioni cõueniunt, vt nequeant citrà miraculoſam Dei virtutem tolli, aut impediri, quin ad viuũ calor, frigus ad mortuum corpus conſequantur; Ex quo prætereà principio conficitur, vt neceſſitate naturali in corpore affectiones, ac proprietates eorum dominentur; Quòd ſi fortaſſe aliquando in neci datis corporibus contrarium experimentum depręhendatur, cauſa illius haud dubiè non in naturam, quæ à Prępotenti Deo vnam, & eandem operandi rationem, ſed in aliud longè diuerſum principium referri debet. In re autem noſtra, quoniam in exanimato Aſſertoris noſtri corpore diuina manu peracto, ſola diuinę omnipotentiæ virtus dominabatur, hinc factum eſt, vt in eam duntaxat puriſſimi ſanguinis, & aquę decurſus ſint conijciendi, huius

enim

enim virtutis auxilio, & opera ex membris Christi frigore correptis, omniq; vitali calore denudatis, obstupescente natura, atq; prodigiosum fluxionis huiusce motum ignorante, continuò exiuit sanguis, & aqua.

CAP. III.

Refelluntur oppositæ opinionis firmamenta.

CAeterum, quia nostræ opinationis ratio satis patere videtur, deinceps contrariæ sententiæ fundamenta, quæ aduersus nos militant, demoliamur. At quia illud, quod in primę augumentationis explicatione desideratur, nec in angustum coarctari, nec in transcursu dici potest, ideo nos infra diligentem, & accuratam de hac difficultate disputationem instituemus, habet enim ea res apprimè nobilem, ac memorabilem, sed litigiosam, ac varijs implicatam difficultatibus doctrinam, de qua etiam ad præsens non satis constat inter doctores. Mihi tamen illud interim certum est, ex diuersis omninò principijs sanguinē lateris Christi mortui, & aliorum cadauerum cruentationem proficisci, vt mox declarabitur.

Ad primũ.

Secundum refelli, promptum est, etenim quamuis circa cordis substantiam vehementi calore pollentem, dum Christi vita permanebat, diuersaretur sanguis ille, qui ex latere profluxit, haud tamen insito cordi æstu ad sese effundendũ sanguis adiuuari potuit, cũ extincta Assertoris vita ineuitabili necessitate oportuerit cum ea simul, & semel omnem naturalem Christi calorem deficere, ac interire, etiam si in interitu cætera corporis mē-

bra citius, quàm cor, frigori ſint obnoxia.

Ex quo capite Burgenſis colligat miraculoſam fuiſſe ſanguinis emiſſionem.

Tertium verò grauiori difficultate perplexum eſt, ad quam explanandam nonnulli rati, eſſe illud probabiliſsimum, quod in tertio augumento tangitur, conceſſerunt ſanguinem in Chriſti corde, tamquam in naturali fonte perſiſtentem, nec dum coagulari potuiſſe, cũ lancea mediator petitus eſt, & nihilominus miraculoſam fuiſſe illius liquoris fluxionem arbitrantur, qđ docent in hanc fermè ſententiam, etenim plurima, inquiunt iſti, Saluatoris membra vno, eodemq́; lanceæ ictũ traiecta fuère, carnem enim mox pulmones, tum pericardion, poſtremò cor ipſum grauis cuſpidis ictus penetrauit, atqui cõſtat inter diſſectionis artis peritos, inter cor, & extremam lateris cutim non mediocre iacere interuallum, quod ſi naturali virtute, ac motu metiri debuiſſet ex corde Chriſti erumpens ſanguis, exterius longo non niſi poſt tempore apparuiſſet, & tamen ſacer contextus habet, *continuo exiuit ſanguis, & aqua.* Adijce prętereà fluxionẽ sãguinis naturale duntaxat opus haud fuiſſe, vt liquet ex eo, quod motione naturali in pectoris concauitatem, quæ ampla iacet inter cor, & lateris ſuperficiem, non verò in terrã decidiſſet Saluatoris cruor; & ad extremum ſibi inuicem adnexę membrorum trãſfixæ partes, quæ ferri violentia patuerunt, ſtatim ad mutuam copulationem rurſus deueniſſent, ex qua omnis eruptio ſanguinis naturaliter fuiſſet impedita; Cum igitur inter lateris dilacerationem, & ſanguineum fluxũ nulla longior mora interiecta fuerit, nec in ſubiacentem pectoris concauitatem ceciderit ſanguis, neq́; per mutuã transfixionem membrorum clauſum ſit iter ſanguini,

quis

quis inficiari meritò poterit, prodigiosam fuisse sanguinis ex latere scaturientis emissionem? Sed haud scio, num quod his rationibus probare contendunt isti, re ipsa astruant, nam, vt in præsens taceam Assertoris sanguinem non tam in corde, quam etiam in vicinioribus lateri præcordijs facili negotio repertiri potuisse, ac ex eis ipsis promptè elabi, ex quo vis rationum Burgensis eluderetur, arbitror sine dubio, nullum miraculis locum superesse, si semel naturali calore tepuisse corpus dominicum, cum lancea trāsfossum est, concedatur, vigente siquidem in membris calore ex certissimo experimento constat, nequaquam posse impediri, quin lancea perfossum corpus non hominis tantum, sed etiam cæterorum animantium, sanguinem effundat, nihil impediente siue membrorum interuallo, siue pectoris concauitate, siue coëuntium partium amplexu, labitur siquidem fluida sanguinis natura per minutissimas quascunq; trucidati corporis rimas, quocircà (ni fallor) nullum fuisset miraculum, si conceptum anteà calorē tunc etiam retinuissent extincti Saluatoris membra, cum illi insultantes carnifices vulnus intulerunt. Vidit hoc ipsum, de quo loquimur, Sanctus Thomas, qua erat angelica intelligendi facultate præditus, ac propterea cum admisisset hanc, quam attulimus responsionem, omni probabilitatę penitus non carere, protinus omne miraculum de medio tolli subdidit, si admittatur, adhuc in præcordijs Christi viguisse calorem, ad hunc modum scribens lectione quinta in Ioannem. *Est valdè miraculosum, vt de corpore mortui, in quo est coagulatus, sāguis exeat. Sed si dicas, fuisse hoc propter calorem, qui ad huc in corpore*

Burgensis opinio confutatur.

S. Thomas in Ioannē.

remanserat, fluxus aquæ infitiari non potest, quin miraculosus existat, cum aqua exiens purissima sit. Ex quo Angelici doctoris testimonio clarè conuincitur id, quod aduersus Burgensem hactenus disputatum est; cum non in fluxione sãguinis, sed solius aquę sitam esse miraculi rationem doceat, si Assertoris pręcordia calore prædita fuisse faciamus.

Illud igitur, quod ad præsentẽ locum attinet, teneo, corpus Mediatoris crudelissimè necatum omni penitus naturali calore tunc fuisse destitutum, cum vulnus à milite illatum latere excepit, & in hanc sententiam accipienda, atq; intelligenda esse arbitror ea, quę Diui Ambrosius, Cyprianus, Theophylactus, & alij memoriæ prodiderunt, cum docent miraculo esse tribuendum, quòd sanguis Christi à morte coagulationis mutationẽ non senserit, si namq; diuino hoc duntaxat factum est miraculo, haud dubiè è membris Christi recedere debuerat calor omnis, cuius præsentia, & virtute coagulatio, atq; concretio sanguinis prohibetur, secus frustra Sancti Patres in sanguinis fluxione miraculosam Dei virtutem contemplarentur. Ad hæc iam diù nudus è Cruce pendebat Christus Dominus per ea tempora, in quibus non infima prorsus vis erat frigoris; Immò, qđ caput erat, tenerrima corporis Christi constitutio tetris adeò flagellorum, spineæ coronæ, Crucis, sanguinei sudoris, & clauorũ erat excarnificata tormentis, vt nulla ratione humanis viribus calor in Christo conseruari potuisset, maximè cum ex infinitis penè sacrati corporis vulneribus, ac plagis tota fermè sanguinis copia effluxisset; atqui sedes, ac domicilium caloris sãguis est;

quo

quo deficiente deficiat calor, necesse est. Porrò ex his omnibus clarè conficitur, nihil caloris in corpore Assertoris potuisse reperiri, etiamsi modicum à morte Christi ad lateris vsque transfossionem elapsum esset temporis spatium; quamuis inter mortem, & lateris traiectionem ad minus, vt arbitror, duę horę absumptę sint, cuius quidem rei ex historica Euangeliorum narratione coniecturam aliquam capere mihi posse videor; nam Assertor noster ex hac mortali vita abijt hora nona, quæ si ad summam horarum, quę in vsu apud nos positę sunt, subducatur, ad horæ vigesimæ primæ numerum ascendit. Etenim Iudæi per totum anni cursum diem artificialem semper in duodecim horas, ac noctem in totidē numero pares dimensiones temporis secabant capientes ab ortu solis exordiū supputationis horarū; itaut prima à Iudęis hora diei appellaretur, quæ ab ortu orientis luminis prior erat, & sic deinceps, ex qua partitione omninò sequebatur, vt hieme nocturnæ horæ longiores diurnis, & ęstate breuiores nocturnæ diurnis essent; quāuis in numero semper diurnis nocturnæ, & nocturnis diurnæ pares, & æquales essent. Eum verò morem diuidendi horas Iudęis communem fuisse, per Christi tempora, me certè nō sinunt dubitare, quę Christus ipse dixit Ioannis 11. Vbi, *non ne*, inquit, *duodecim sunt horæ diei?* & rursus Matthæi 20. apertam idem Assertor mentionem facit horæ primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, decimæ, vndecimæ. Christus autem Dñus mense Martij passus est, cuius nec horę nocturnę diurnis, nec è cōtra, longiores esse solent, sed ęquali prorsus & numero, & temporis interuallo noctes, diesq; gaudebant, quemadmodum omnes

Elapsum tempus à morte Christi, ad lateris perfossionem.

Qua ratione Iudæi diei, & noctis horas partirentur.

Ioann. 11.

Matth. 20.

omnes norunt. Si igitur Christus ex hac luce discessit ab ortu solis hora nona, fit vt ea ipsa hora in Cruce Assertor obierit, quæ à nobis nunc igesima prima appellatur. Præterea ex Ioanne intelligitur, non ante proscissum fuisse Mediatoris latus, q̃ annuente Pilato adfuissēt milites ad sacratū pignus deponendum, atqui ex tribus alijs Euangelistis, Mathæo, Luca, & Marco clarissimè conuincitur, peractum esse depositionis Christi opus circà solis occasum, cum videlicet Ioseph ab Arimathęa nobilis decurio Assertoris corpus à Præside dono accepisset; ergò elapso iam duarum, vel etiam fortè trium horarum spatio post secutum Saluatoris obitum, Domini latus lācea apertum est. Quod si dicatur, per aliud tempus diuersum ab eo, quod nos assignamus, huic depositionis operi peragendo præsto fuisse milites; Vellem mihi explicari, quid impedimenti nacti sint milites quominus absoluere potuerint destinatum deponendi cadaueris opus; certè cum Iudęorum mandato ad hoc milites intenti adforent, haud videre possum rationem, cur milites iussa non capesserent. Quare ad extremum superest duntaxat, vt dicamus, & carnifices, & Iosephum eodem tempore, & ad idem munus perficiendum aduenisse; ex quo subindè colligitur non nisi occumbente sole lateri Saluatoris vulnus fuisse inflictum; id quod *Abulensis.* multis, & disertis verbis Episcopus Abulensis docet in paradoxis paradoxo secundo, cap. 30.

Dubitatio. Sed vnus restat adhuc eximendus scrupulus, quem inijcere fortassis possent ea carmina de horis canonicis vulgò recepta, quæ sic habent.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.

Prima

Prima replet sputis; dat causam tertia mortis
Sexta Cruci nectit; latus eius nona bipertit.

Quorum postrema verba, si veram sententiam continẽt, Saluatoris mortem, & lateris eiusdem partitionem eodem fermè temporis decursu subsecutas esse declarãt. Verùm facilè est ad hũc modum respondere, & postremam metri partem interpretando affirmare, ea poetica phrasi non tam lateris vulnus, quam obitum Christi mortalibus exprimi, ac significari; itaut per eam lateris bipartitionem Ecclesiasticus vates declarare voluerit, non sine aliqua circumlocutione, Christum Dominum hora diei nona expirasse, quod iure merito per lateris partitionem potuit explicari, cum non nisi mortuum Assertoris corpus vulnere affectum sit. Quemadmodum alia carmina, quorum lectiò arrisit Hostiensi, Ioanni Andreæ, Alberto de Ferrarijs, & alijs pluribus pontificij iuris interpretibus, commodè sensum, ac mentem nostram confirmant his verbis.

Sexta sunt tenebræ per mundi climata factæ
Emissus nona diuinus spiritus hora.

Quòd si vlterius opinionis nostræ ratio exigatur; hæc mihi non penitus spernenda videtur. Etenim si vltimum illud citati carminis nudè, ac simpliciter, vt sonat, intelligeretur, id quod mystica hac horarum partitione præcipuum, ac caput est, nequaquam fuisset expressum, quod videtur inconueniens; siquidem mors Saluatoris summum nostræ redemptionis opus, à fidelibus pia horarum recordatione nõ coleretur, cùm nullibi in allatis carminibus obitus Christi mentio fiat. Ergò quia sub vulneris nomine, tamquam sub nota, signouè

ſignouè mortis Chriſti certiſſimo, Saluatoris obitus memoriæ fidelium repræſentabatur.

Illud autem, quod in tertio argumento de admiratione Præſidis tangebatur ob repentinum Chriſti interitũ, magis pro nobis, quam cõtra nos pugnat; quo enim citius mortali vitę Chriſtus cõceſſit, eò faciliùs potuit coagulari ſanguis. Si plura de hac Pilati admiratione deſideras, vide quæ latiùs tertio libro docuimus.

Ad vltimam rationem elidendam nouum non eſt neceſſe meditari reſponſum; nam quamuis verum illud ſit calore membra hominis pererrante, illo tamen abſente, ſiue in naturali, ſiue in extranea ſede degat sãguis, nunquam lapſus, aut fluxio cruoris, niſi fortè in caſu, de quo poſtmodum agetur, dari poteſt.

An fuerit verus cruor.

Sed dicat aliquis, quid de vera huius liquoris, qui ex latere profluxit, natura cẽſendum eſt? fuit ne verus corporis Chriſti cruor, an potius alterius naturę humor ſolo ſanguinis colore tinctus? Sine hæſitatione vlla dicendum eſt, liquorem illum ex proſciſſo pectoris Chriſti loco prorumpentẽ verum proprium, ac naturalẽ humanæ Aſſertoris naturæ ſanguinem fuiſſe, quemadmodum concordi ſententia Sancti Patres, ac Theologi omnes affirmant; quibus nullus vnquam, vel perfricatæ frontis hæreticus aduerſari auſus eſt, (quòd ego nouerim.) Porrò ad huius veritatis quærendam probationem haud longiùs abire oportet; cum Ioannes ipſe Euangeliſta appoſitiſſimis, diſertiſſimisq; verbis omnibus pręſto ſit dicens, *& continuò exiuit ſanguis, & aqua*; cuius teſtimonij tanta eſt claritas, & euidentia, vt nulla tergiuerſatione eam eludere potuerint ij, qui in ſole tenebras,

& caliginem quærere non erubeſcunt. Nam quamuis multa de aqua, quæ ſanguini mixta ex latere proceſſit, mentiantur hæretici, vt, cum ad id pertractandum deuenero, oſtendetur, haud tamen ſanguinis veritatem, & naturalem ſubſtantiam potuerunt ementiri. Id quod etiam Summus Pontifex Innocentius non ſemel edixit cùm alibi, tùm in cap. in quadam de celebratione Miſſarum.

Innocentius Pontifex.

CAP. IV.

An qui nullum in ſanguinis eruptione miraculum agnoſcunt, profani cenſendi ſint.

SAtis (ni fallor) ſuperioribus capitibus oſtenſum eſt, ſanguinis ex latere profuſi emiſsionem à cæleſti quadam, ac ſupernaturali virtute fuiſſe peractam. At quià ambigi poſſe, adhuc non ignoro, an certis, & diuinis omninò fidei noſtræ principijs conſona ſit nec nè definita quæſtio, propterea, vt Lectori planè ſatisfaciam, opus eſſe duxi, omnem hac de re ambigendi rationem tollere, atq; hoc præſenti capite explicare. Noui enim eſſe quoſdam non peſſimos auctores, qui ſtrenuos defenſores, ac amicos ſe ſe adeò exhibent eius opinionis, quæ miraculum in ſanguinis effuſione aſtruit, vt palàm afferant, eos, qui ſecus fuerint opinati, ſententię profanę, & diuino conſilio repugnantis probatores, ac defenſores eſſe.

Io. Maldonatus.

Poſſunt autem ij, quibus hæc ſententia placuit, has argumentationes adducere, quarum prima ex illis Sanctorum Patrum teſtimonijs ducitur, quæ ad inſinuandam miraculi rationem nobis ſuprà deſeruiêre, quibus

non assentiri turpe, ac irreligiosum est; in sacris enim mysterijs, præcipuè ad naturam Christi spectantibus, impia sanè, & detestabilis corruptela est, nouam, sanctisq; Patribus oppositam opinionem tueri, ac defendere, ea autem culpa non carent illi, qui ex Dominico latere impulsu naturali ságuinem profluxisse autumát. Præterea accedit pulcherrimum huiusce veritatis, splendidumq; Cyrilli Hierosolymitani decretum Catechesi decima tertia, in qua pluribus ostendit diuinam hanc sanguinis emissionem cęlestibus repletam esse mysterijs. Tandem validissima earum rationum momenta, quibus miraculosam fuisse sanguinis scaturientis operationem, probatum est, manifestè idem conuincunt; immò esse tamquam de fide certissimum dogma istud, ea ipsa probant, quibus Ioannes Apostolus in enarratione prodigiosi huius sanguinis vtitur; quid igitur restat, nisi vt reprimatur imprudens licentia eorum, qui, quod diuina virtus operatur, in naturalem deducút facultatem?

Cyrillus Hierosolymitanus.

Opposita opinio.

Verúm mea quidem sententia secus censeo opinandum. Nam sicut latentem, atq; occultam miraculi vim, vt sese ex præcordijs promeret, sanguini inditam fuisse puto, sic è regione omnem miraculosæ operationis facultatem abnegantes ab omni temeritate, & impudentia, & à qualibet ignominiæ nota penitus vindicandos esse reor, ad hanc siquidem miraculi virtutẽ agnoscendá neq; ex diuinis, neq; ex naturalibus principijs erutæ rationes cogere quépiá possunt; neq; á súmo fidei nostræ moderatore lata vsquam est hac de re sententia, qua de miraculoso huius sanguinis fluxu aliquid decernatur;

immò

immò cum ſummus Antiſtes Innocentius hac de re olim interrogatus fuit, vnicuiq; plenam facultatem, ac licentiam largitus eſt ſentiendi, atq; opinandi id, quod magis placeret, ea tamen lege, vt nullus auderet inficiari, veram naturalis ſanguinis, & aquæ elementaris ſubſtantiam è latere Dominico effluxiſſe; de quo legenda ſunt, quæ in libr. 3. decretalium t. 41. cap. 8. in quadam de celebratione Miſſarum mandat, atq; decernit idem ipſe Pontifex.

Præterea Sanctus Thomas, qui non minus morum probitate, & inſigni ergà Apoſtolicas traditiones reuerentia, quàm dicendi, ac ſcribendi ſubtilitate, atq; claritate meritò Doctor Angelicus appellatur, etſi ſententiæ miraculum aſtruenti videatur adhærere, quià tamen oppoſitum etiam defendi poſſe videbat, noluit eſſe in hoc negotio contentioſus, vti dijudicare per ſe Lector poterit ex ijs, quæ ſuperius ex lectione quinta in Ioannem adducta ſunt. Caietanus in ſuis commentarijs in cap. 19. Ioannis Euangelij editis de miraculoſo aquæ Dominici lateris exitu certus, dubius, ac incertus de ſanguinis fluxione in negantem, quam in affirmantem ſententiam propenſior fuiſſe videtur. Quid Dionyſius Carthuſianus, Nicolaus de Lyra, & complures alij nobiliſſimi ſcriptores? an non ſenſiſſe nobiſcum putandi ſunt, cum de ſanguine, & aqua lateris Chriſti verba facientes, aquam vti miraculoſam celebrant, atq; prędicant, nihil huiuſcemodi de ſanguine conſcribentes? Hęc ſunt, quæ breuiter, & generatim de hac difficultate affirmari poſſe nobis viſa ſunt.

S. Thomas

Caietanus

Deinceps enim aperiemus, quo pacto diſſolui poſſint

Quomodo satisfieri possit Argumentis sanguinis fluxum miraculosũ fuisse probãtibus.

ea argumenta, quibus in præteritis capitibus miraculosum fuisse sanguinis fluxum, probatum est; video enim Ioannem Maldonatum ei vti facilè posse ad opinionem nostram labefactãndam, qua tuemur sententiam asserentium sanguinis fluxionem vacuam fuisse miraculo nulla ratione erroneam posse appellari.

Primum igitur argumentum ductum erat ex speciali Sancti Ioannis attestatione, qua facinus istud emissionis sanguineę cõmendauit. At non tanti esse debet istud, vt tamquam Catholicæ fidei dogma astruat, quod ex asseueratione Apostoli colligunt Ioannis Maldonati sententiæ defensores, ea enim verba diuinus præco videtur ideo adiecisse, quoniam enarraturus erat rem sine dubio prodigiosam, & frequenti oculorum aspectui nõ adeò communem, & fortassis à pluribus non anteà cognitam. Illud etiam in huiusce argumenti confutatione adderem, quod mea sententia verissimum est; adderem, inquam, sine dubio aliquam miraculi rationem ea diligenti conscriptione, atq; apostolica attestatione ob oculos nobis positam fuisse, at miraculum istud non in sanguinem ex latere Saluatoris emanantem, sed in aquam simul cum sanguine inconfusè, & sine admixtione vlla scatentem conijciendum esse, quod quia humanam fidem quodammodò vincere videbatur, ideò ne huic veritati assensum præstare lectores renuerent, necessaria Beato Ioanni ea verba visa sunt, *& qui vidit, testimonium perhibuit, & testimonium eius verum est*; nos verò in hac quæstione de nuda sanguinis profusione loquimur.

Cum autem opponitur, Deum ad supernaturalem

finem

finem comparandum eas res duntaxat adhibere, quæ ſunt ſupernaturalis ordinis; nos id certè pernegamus; nam cum immenſa,& infinita ſupremi numinis natura prædita ſit poteſtate, ſub quam cadunt non ſolum ea, quæ naturæ viribus progignuntur, verùm etiam, quæ nobis miranda maximè accidunt, quæq; createÿ naturæ vires deuincunt, non eſt profectò diuina vis ita determinatis quibuſdam velut cancellis arctanda, vt ad rem ſupernatu ralem moliendam rebus etiam naturæ fines non excedentibus ſibi in miniſterium adſcitis vti non valeat; ſiquidem nullis terminis Prępotentis Dei Maieſtas ergà res creatas circumſcribere, aut finire poteſt ius ſuum; ſed potius ex malo bonum, ex rebus ordine deſtitutis ordinem,& ex nihilo quæcunq; egregia,& quæcunq; pulchra elicere nouit: ſic recondita Maieſtatis ſuæ myſteria ex apertis,clarèq; cognitis rebus,diuina ex humanis, ac ex terrenis cæleſtia nobis mortalibus oſtendere,declarare,atq; manifeſtare ſępè numero conſueuit: hac arte ſi cæleſte lauacrum, in quo inuiſibiles humani animi ſordes abſterguntur,animo cōtemplemur,per res corporatas,& maximè ſenſiles ſpiritualem, atq; inuiſibilem animorum regenerationem ſolet operari;qua eadem agendi conſuetudine ſub corporatis ſacroſanctæ Synaxis accidentibus incorpoream ſpiritualis vitæ refectionem expreſſit;quemadmodum idem etiam compręhendere licet in cæteris omnibus Sanctæ Matris Eccleſiæ Sacramentis: quid igitur in hoc vno ſanguinis myſterio eximiós diuinæ munificentiæ, & amplitudinis radios haud ſplendeſcere poſſe inficiabimur? abſit, nulla ergò hinc ſupernaturalis virtutis exigentia

gentia colligi debet;

Ad omnia Sanctorum Patrum testimonia illud videri posset non incongruenter respondendum, quod antea de Ioannis testimonio euulgauimus; nempè profluxiones illas cadentes ex latere non caruisse miraculo; at miraculi quidquid accidit, non ad sanguinis, sed ad limpidissimæ aquæ emissionem attinere; quòd si violenta nimis videatur hæc qualiscunq; interpretatio, parumq; congruens dictis Sanctorum Ambrosij, atque Cypriani, eis in hac quæstione, quæ contrarias in partes agitari potest, vti priuatis doctoribus, cōtraria aliorum decreta opponere, turpissimum haud fuerit.

Toleti opinio de tempore, quo trāsfossum est Christi latus.

Præcipuum verò totius opinionis nostræ firmamentum, cui doctrina superiorum capitum innititur, etsi mihi semper clarum, ac solidum visum fuerit, illud tamen debile, ineuidens, ac obscurum à Francisco Toleto appellatur; siquidem opinatur in summa eodem nonæ horæ spatio vulnus Assertoris lateri fuisse illatum, cuius opinioni fauere possunt citata superius de septem horis canonicis carmina, quæ etsi meritò eam admittant, quā attulimus explanationem, non ea tamen tanti est roboris, vt certum fidei nostrę dogma sit, sanguinis emissionem miraculo diuino esse adscribendam;

Postremo loco ponenda est responsio ad secundam capitis rationem, quæ quia ijs difficultatibus premebatur, quibus præcedentis capitis prima ratio vrgebatur, huc vsq; reiecta est, vt amplior campus nobis pateret ad disputationem certè obscurissimam, quæ est de emissione sanguinis, quam patitur trucidatum cadauer interfectore præsente. Interim, quod ad rem nostram attinet,

affir-

affirmari poteſt, non opus eſſe ad reconditos cęleſtis, & ſupernaturalis cauſæ influxus confugere, vt ſpoliatum animo corpus ſanguine ſcateat, quemadmodum deinceps probabitur.

DISPVTATIO TERTIA.
De ſanguine ex peremptis corporibus dimanante.

CAP. I.

Quòd trucidata corpora ſanguinem effundant interfectore præſente.

QVò hactenus agitata quęſtio de cruore lateris Chriſti abſoluta, & ab omnibus difficultatũ tricis expedita ſit; quærimus, cur lumine, ac ſpiritu priuata hominum cadauera ſanguinem è vulneribus effundãt, cum præſens adeſt interfector. Enim verò quia & nobilis eſt hæc, & apud ſolertes rerum memorabilium ſpeculatores celebris quæſtio, & magnam vim habet ad explicandam, certoq; iudicio cognoſcendam difficultatem eam, quã de ſanguine ex perempto Chriſti corpore dimanante paulò ante tractauimus, conſentaneum eſt, vt hoc loco diſcutiatur. Verùm quia cognitio huiuſce rei iacet multis obſtructa difficultatibus, atq; caliginis, obſcuritatiſque plena eſt, omni ſtudio enitemur, vt, quòad fieri poterit, rei obſcuriſſimæ, ac perplexiſſimæ totius ſumma attingatur, explicetur, atque ſtudioſorum oculis clara

obijcia-

obijciatur. Quare licet non me lateat multis videri quęstionem istam esse infiniti pęnè operis, & immensi; sciamq; alios huic difficultati illustrandæ integros tractatus destinasse, eosq; varijs, vt ita dicam, oraculis flexiloquis, & obscuris repleuisse; ego tamen ex illis omnibus interse plurimum varietate sententiarum dissidétibus, nec non mira, & incredibilia de cruentatione corporum prodentibus, nobiliores, atq; celeberriores dūtaxat sententias connumerabo, easq; statim expendam vbi, (quod est præcipuum huius operis munus) demōstratum erit, non ex certa, vulgari, atq; constanti fama tantùm, sed etiam ex indubitato naturæ experimento constare, mortui hominis cadauer, in quo sanguis frigore compressus refrixit, atq; ex vulnere labi planè desijt; si fortè percussor superueniat, sanguine rursus scatere.

At verò ne quis aut rei admiratione commotus corporum cruentationē futilem esse, nulloquè subnixam firmamento arbitretur, aut certè victus difficultate inueniendæ effectricis virtutis sanguineum fluxum prouocantis, certę huic veritati fidem abroget, non erit alienum in primis re ipsa hanc sanguinis ebullitionem in trucidatis cadaueribus concedendam esse, comprobare, vt omnis dubitandi ratio de medio tollatur. Cumigitur ea duntaxat certam hanc cruoris demonstrandi experientiam via supersit, quæ locupletissimis testibus innititur, (quandoquidem vbi de rei existētia lis est, rationes parum prodesse possunt, quæ ex pręsupposita non nisi rei existētia oriuntur,) ideò veritati huius ebullitionis cadauerum sat consultum erit, si qui locupletes

testes

teſtes emiſſionis huius ſanguineæ fuerunt, ijdem nobis in præſentia ſint graues eiuſdem cruentationis auctores. Conſueuiſſe autem ſanguinem profundere trucidata hominum cadauera non procul exiſtente iniuſto percuſſore, poſteritati tradiderunt Antonius Teſſaurus in nouis deciſionibus Sacri Senatus Pedemontani, Paris Puteus tractatu de ſindicatu verbo tortura; Hippolytus Marſius in praxi 5. diligenter numero 181. & plures alij Iuriſconſulti, quorum nomina recenſet Teſsaurus deciſione 173. Idem experimentũ recipiũt medicæ facultatis Sapientes Andreas Libauius in ſuo tractatu, Ioannes Langius in volumine epiſtolarum, epiſt. 40. & alij complures cum Marſilio Ficino de immortalitate animorum cap. 5. ſapientiſſimi ſcriptores. Fauent præterea eidem ſententiæ Thadæus Florentinus explanationibus ſuis in Iſagogen Ioannitij, Leuinus Lemnius libro 2. de occultis naturæ miraculis capit. 7. Galeotus Martius, Pomponatius, Hieronymus Magius in Theſauro Critico parte 3. cap. 5. Cornelius Gemma, & auctor libri peregrinarum quæſtionum decade 3. q. 6. Et tandem ipſi diuinæ ſcientiæ profeſſores non eſſe ab hac experientia recedendum opinantur; ſic enim docent Ægydius Romanus in ſuis quodlibetis, quodlib. 5. quæſt. 25. & Ioannes Maior 4. ſent. d. 15. quæſt. 19 Sed ne longius faciam, receptiſſimam hanc cadauerum cruentationẽ abfirmabo appoſitis hîc aliquibus euentis, quorũ teſtes, ac ſpectatores aliquandò fuerunt nobiles doctrina viri; Inter alios autem adduci poteſt Hippolytus Marſius, qui loco anteà citato ſuis ſe oculis facinus iſtud conſpexiſſe teſtatur ad hunc modum ſcribens. *Memini,*

Auctores cadauerũ cruentationem admittentes.

Clariſsimum emiſsionis ſanguineæ teſtimonium.

Xxx *me*

me aliàs tempore iuuentutis meæ vidisse rem mirabilem, & stupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinganæ in partibus Ianuensium. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore, & nesciebatur à quo; attamen multi erant suspecti de morte sua, & quidam homo senex dixit mihi, domine gubernator, si vultis scire veritatem huius homicidij, faciatis coram vobis portare cadauer illius mortui, posteà faciatis vocare illos, qui sunt suspecti de illo homicidio, & veniat vnus post alium, vbi est illud cadauer, tunc cum superuenerit verus homicida, tunc vulnera illius cadaueris fluent sãguinem de nouo, & sic habebitis certitudinem illius homicidij, quo audito feci portare coram me illud cadauer, & feci vocare illos suspectos de illo homicidio de vno in vnum, & cum superuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris incæperunt effluere, & emittere sanguinem; de quo summè fui admiratus; attamen nihil dixi non præstans fidem tali rei, quæ nulli probatur, attamen post per plures dies reperta sunt indicia sufficientia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci, qui habita copia indiciorum absq; tortura confessus fuit, se occidisse illum hominem, & posteà eum condemnaui secundum formam iuris, & statutorum illius ciuitatis. Hactenus ille nonminus profectò verè, ac fideliter, quàm fortasis nimium clarè, ac manifestè. Antonius etiam Tessaurus similem tractans de sanguine è mortuis cadaueribus distillante sententiam, *idem* inquit *cernere licet in casu, qui euenit anno* 1583. *in loco Sospitelli, vbi iam biduo sepultum erat cadauer, & tamen cum fuit extractum è sepultura, & accersitus in quem erat suspicio, statim ex naribus, & ore exerierunt aliquæ sanguinis guttæ, & cruciatus homicidij à se patrati scelus prodidit.* Sed quid singulos hu-

Antonius Tessaurus.

huiusce cruentationis euentus speciatim persequor, cũ generatim apud Belgicum Senatum tantum pręiudicata huius emissionis sanguineæ posset opinio, vt vel hoc vno tamquam certi criminis signo iure moueri se posse profiterentur prudentissimi Senatores ad eos grauissimè torquendos, in quos homicidij cadere censebatur suspicio. Subit etiã ad hanc sententiam cuiusdam sapientis viri recordatio, qui ad morem hunc, vti certissimum reperiendi interfectoris indicem alludens, illud de medicis iocosè, ac lepidè pronunciare solebat, ideò eos, neq; ad cohonestandas amicorum exequias, neq, etiam funeri paterno ad iusta persoluendum conuenire consueuisse, nè fortassis ad eorum pręsentiam ex aliquo cadaueris loco erumpens sanguis auctores humanę necis medicos esse attestaretur. Ad extremum probandæ huiusce veritatis finem faciam illustrissimo nostri præsentis æui testimonio, quod ex dignissimis omni humana fide viris accepi. Decimus supra millesimum sexcentesimum annus agebatur, cum Mediolani apud sacras Deiparę Virginis ædes, Celsianas dicunt, vir quidam cognomine Luinus furijs actus stricto gladio ad internicionem Marinum aggreditur; ille ex aduerso dum repetitos ab hoste ictus declinat, inuasorem Luinum nihil talia metuentem inopinato, ac truci vulnere obtruncat. Eius cadauer, vt moris est, defertur in templum nomini diuæ Euphemiæ inscriptum, quod non procul à loco, in quo concidit Luinus, abest. Huc prætoriam fugiens familiam interfector Marinus fortè deuenit, qui ignarus eius rei, quam grandis virorum corona demirabunda spectabat, vbi propius gradum

Certum huius nostri temporis testimonium.

decumbenti cadaueri admouit, ſtatim graue cadaueris vulnus occiſoris ſentiens aduentum recruduit, copioſoq; manare ſanguine tandiu non deſtitit, quam diu præſens inimicus miſerrima hac ſpecie mirum in modum commotus adfuit.

CAP. II.

Quæ ſit cauſa emiſſionis huius ſanguineæ iuxtà Aegydij Romani ſententiam.

HVnc igitur in modum ſtabilita cadauerum cruentatione, illud ſtatim inquirendum eſt; cur ſanguineus fluxus ad percuſſoris præſentiam in cadaueribus commouеatur; Nam quid cauſæ ſit ſanguineam hanc ebullitionem peragentis aſſignare, certoq; aſſequi, hoc opus, hic labor eſt. Etenim quo magis citrà litem eſſe nō ignoro, certum vniuſcuiuſq; creati effectus dandum eſſe principium, eò magis in difficiliores lites rapior in ſolido aliquo huius ſanguinei fluxus attingendo effectiuo principio; quidquid enim mentibus adhuc humanis arcanam huiuſce rei cauſam meditantibus illuxit, pluribus iacet inuolutum nodis, atq; difficultatibus, vti ex his, quæ protinus dicenda ſunt, per ſe lector deprehendet.

Prima opinio. Primo igitur loco recenſeri poteſt ſententia eorum, qui, vt aliquam huiuſce rei cauſam docuiſſe viderentur, omnem influentis principij operationem deſtruxerunt, vnam caſus, & fortunę rationem in ſanguinis ebullitione agnoſcentes, ita vt ſcaturientis è vulneribus ſanguinis nullum aliud admittant principium, præter fortuitam quandam inimici interfectoris interfecto aſſiſtentis

tis causarum concursionem; neq; enim volũt occisoris pręsentiam, occisiue cadauer adstãte inimico vlla ratione sanguinem ciere, aut commouere sua virtute posse; sed ex accidenti illam sanguinis fluxionem, cum percussor percusso aduenit, arbitrantur contingere, non secus ac casu, & fortuitò fieri videmus, vt Socrate deambulante nubium conflictu ardor fulminis expressus se se emittat igneam Socrati flammam ostendens. Traxit verò in hanc sententiam Aegydium ea cogitatio, quòd in omnibus, & quibuscunq; iniustè percussis cadaueribus hanc sanguinis effluentis operationem nõ effici obseruauit, inimico siquidem præsente irritum, & cassum sæpius fuisse hoc de sanguine ebulliente in cadaueribus experimentum cúm nobilissimi scriptores, tùm quotidiana fermè testantur experimenta; ex quo intulit, nihil virtutis, & efficientiæ siue in occisore, siue in occiso ex aduentu inimici concedendum esse, quod sanguinis efferuescentiam excitare valeat. Quòd si oppositum omninò verum esse obijcias, operantem in cadaueribus ad inimici præsentiam occultam virtutem non inficiari paratus est, si declaretur quidnam certo esse possit impedimento, ne virtus illa ad præsentiam inimici vires suas exerceat aliquandò, cum ea virtus sanguinem ciens naturæ impulsu agatur, necessariòq; in quolibet occiso corpore suo munere emittendi sanguinem fungi debeat, quod tamen non accidit; Cum igitur nulla probabilis assignari ratio possit emissionis huius sanguineę, consequens est, vt causa in solum casum, & fortunam conijciatur; vti eam inter cæteras huiusce rei causas conijcit Aegydius Romanus in suis quodlibetis, quodlib. 5. q. 25. qui

Aegydius.

25. qui ne istud omnino affirmatè, & pro certo penitus astruere videretur, loqui se dubitãter ostendit ex his, quę citato loco habet, quod sane prudenti consilio fecit, cum nullus vel leuiter huiusce rei notitiam odoratus, frigidum esse istud commentum non videat; dicere enim solo casu mouente è plagis trucidati cadaueris ad præsentiam occisoris sanguinem discurrere, qui iam diu refrixerat, perinde se habet, ac si ex insani Epicuro causam sciscitaris, qua tota hæc rerum vniuersitas consistere possit, respondeatq; protinus mundum, qui alto diuinæ prouidentiæ consilio regitur, ac gubernatur, ex insecabilibus quibusdam corporibus factum esse fortuito quodam concursu. Ad hæc non sunt occulta naturæ mysteria ad has fortuiti casus angustias redigenda; neq; fortuitis euentibus desidiosè adscribi debet, quod ingens nobilissimorum scriptorum multitudo efficienti, ac physicæ causæ assignandum esse contendit, secus enim hac ipsa licentia nihil in rerum vniuersitate erit adeo abditum, & occultum, quod hac vna respondendi ratione clarum, atq; apertum nõ reddatur. Quid? præsentem dicendi formam damnant, atq; refellunt ea omnia, quæ in subsequentibus sententijs explicandis sumus adducturi.

Epicuri error.

Ratio tandem aduersus nos excogitata in eundem Aegydium retorqueri facilè potest; etenim quamuis ei vltrò concedamus, plerumq; trucidatum corpus coram astante percussore omni sanguinis effusione caruisse, superest adhuc tamen assignanda causa, qua, cum ea cruentatio accidit, ostendatur, quonam ex principio talis sanguineus fluxus potuerit excitari, qualem plures

experti

experti ſunt; cum vniuſcuiuſq; motionis peculiarem, & proprium motorem aſſignandum eſſe doceat philoſophorum parens Ariſtoteles 8. phyſicorum; ergo cum phyſica ſit cadaueris cruentatio, phyſicum pariter huiuſce motionis, ſeu, vt propriùs loquar, alterationis indagandum erit principium, quod inficiatur Aegydius.

CAP. III.

Secunda aliorum opinio.

Secunda opinio.

ALij plures, quibus cum etiam ſentit idem Aegydius, cum nullam nanciſcerentur huiuſce rei rationem, quæ illorum animo penitus ſatisfaceret, corporati, ac ſenſilis effectus incorpoream, & ab omni humano ſenſu remotam cauſam inducere ſtuduerunt, contendẽtes cruentoſum iſtud opus à malo genio, ſolutisq; ab omni materiæ fęce ſuperbis ſpiritibus effici, vt hac verſutia, callidoq; cacodæmonis dolo in fœdos errores iudices ij inducerentur, qui cadauerum cruentationi fidem præſtantes iniquas in innoceutes plerunque ſententias ferunt, eos grauiſſimis cruciatibus affligẽtes, qui nullum patraſſe crimen poſteà probarentur; quamquam non me latet hos auctores arbitrari alios, eosdẽq; diuerſos huic dæmoniacæ fraudi fines ſubeſſe; nempe, vt ſtolidis quibuſdam homiuibus nõ tam veritatis, quã nouitatis cupidis falſi dogmatis hac occaſione auctor eſſet cacodæmon, qui admirabili hac ſpecie defluentis è cadaueribus ſanguinis putauit ſe ſe facili negotio curioſis, ac facilè credulis hominibus perſuadere poſſe, immortalem occiſi hominis animum tãdiu corpori ſuo

adeſſe,

adesse, quandiù crudelis vindicta de interfectore sumpta fuerit. Quasi verò à terrea mole solutus hominis spiritus ad destinatum, ac prædefinitum sibi à iusto Iudice Deo locum non illicò deferatur; siue vt in cęlestem illam Ciuitatem introductus cum beatis sempiterni æui præmio fruatur, siuè vt in terrę visceribus detentus in igne purgante eo vsq; constituatur, donec pro peccatorum sordibus diuinę iustitiæ satisfaciat, siuè demum, vt æternis flammis addictus sempiterno mortis horrore plectatur.

Confutatio. Verùm non mihi probatur effectricem cruoris causam ad spirituales nequitias reuocare, quæ licet nimis astutæ sint, non tam præstantia naturæ subtilis, quam continua, ac diuturna exercitatione malitię, qua sexcentis artibus miseros homines circumueniunt, vel *sensus* illorum deludendo, vel mira quadam celeritate id, quod humanas vires præterit, operãdo, vel prodigiosos quosdam edendo effectus, quorum principia, & causas non attingat mortalis tarditas, quia tamen aliæ physicę causæ longè principaliores, maximèq; efficiendo cruori cõsentaneæ non desunt nobis rei huius veritatem perscrutantibus, propterea ab hac Doctorum opinione recedẽdum esse putamus; ne in re alioqui obscurissima non tam docere, quam voluisse causam diuinare videamur, vti meo quidem iudicio faciunt ij, qui in fluxu sanguinis versuti Dæmonis auxilium præstò esse arbitrantur; quæ enim disputantium potest esse solertia, quæ in admirabiles Angelorum virtutes recondita naturæ arcana reducit, vbi protinus illorum euidens ratio non apparet?

Alio-

Aliorum sententia fuit, interfecti animam hos sanguinis fluxus ciere, dùm iniusti percussoris præsentiæ indignatur; vbi enim, inquiunt isti, iniustum corpori suo adesse percussorem cognoscit animus, subitò dolore, & implacabili iracundia efferuescés, atq; suę corporeæ necis dolores puniendi cùpidus, necnon desiderij sui igniculos longius, ac diutius perferre impotens librat sanguinem in cadauere existentem tamquam iustum illatæ mortis vindicem, atq; vltorem concito motu in interfectorem præsentem. Huic opinioni adfuisse videtur noster Maro, qui Carthaginis Reginam iniquo animo ferentem subitum Troiani Ducis à se in Italiam discessum de anima sua post illatam sibi manibus proprijs acerbissimam mortem hęc prędicentem inducit 4. Æneidos.

Tertia opinio.

Virgilius.

Sequar atris ignibus absens
Et cum frigida mors anima seduxerit artus,
Omnibus vmbra locis ero.

Priscos Poetas secutus Plato non absimile quippiam narrat de legibns dialogo nono, cuius verba referre supersedebo, ne res falsa longius protrahatur, passim enim similia fabulantur, qui recondita naturæ mysteria ad inanes fabulas traducere consueuerunt. At quid mirum? cum deceāt figmenta poetas; quamquam illud non caret admiratione, Platonem virum sapientissimum commentis Poetarum non prorsus fidem abrogantem ea ipsa tradidisse, in quibus delirauerunt Poetæ. Verū quià præsenti de anima sententiæ nulla subesse ratio potest, idcircò ea, vti leuiter, & fabulosè conficta, respuēda est. Nobis enim veritatis arcana sectantibus illud in cōfesso

Plato.

Confutatio

Yyy esse

esse debet, segregato è corporeis vinculis animo nullam penitus naturali facultate residere potestatem suos hostes insectandi, cum subitò è caliginosa hac aeris regione iussu Dei recedere in statuta, ac emerita sibi loca cogatur, quemadmodum Catholica veritas docet, quæ Poetis nõ illuxit, ibiq; detineatur, neq; apud nostratem hunc orbem amplius diuersari possit, clamante scriptura, futurum ibi lignum, vbi ceciderit.

Marsilij Ficini opinio.

Ex quo sacræ paginæ testimonio redarguitur sentẽtia Marsilij Ficini libr. de immortalitate animorum. 16. cap. 5. vbi de animæ viribus ad effectum progredientibus pertractans, multa recenset fieri ab animis à contagione corporis segregatis, quorum nos causas, & motorem ignoramus. *Quid enim, inquit, prohibet, eos rationem, phantasiamq; nostram cogitationibus, visionibus, signis quotidiè commouere; Nos autem hæc nonnunquàm vndè eueniant ignorare? sæpè enim inuisibilium motiones inuisibiles sunt. Plato enim in libro legum. 9. tradit, eorum, qui occisi sunt, animos sæpè interfectores hostiliter insequi. Vnde fortè cõtingit, vt occisi hominis vulnus etiam iacente cadauere in eum, qui vulnerat, si modò ille cominus instet vulnus ipsum inspiciens, sanguinem rursus eijciat.* In quo lapsus memoria Ficinus videtur, cum huiuscemodi operationes animabus è terrenorum corporum vinculis iam solutis nequaquam inhiberi posse scribit; memorem enim vellem Marsilium, iusta supremi Iudicis sententiam hęc munera solutis spiritibus non conuenire, cum eis nulla sit demandata prouincia hominũ phantasiam, aut virtutem intellectiuam illuminandi, atq; mouendi. Videat Lector Pomponatium, qui huius etiam opinionis meminit.

Cfr̃. [illegible]

Para-

Paracelſici quidam (omnibus enim hęc ipſa ſentētia non arridet, ſed plures eam ipſi derident) vti auctor eſt Libauius, interfecti ſanguinem ab eodem ipſo interfectore commoueri, & ad fluxum prouocari ſcribunt, explicantque hanc ſuam opinionem exemplo ſatis illuſtri ab Herculeo lapide petito, cuius vim, ac naturam recenſentes rerum naturalium inueſtigatores ſcribunt, naturali quodam vigore ab eo ferrum trahi. Quemadmodum igitur, inquiũt iſti, ab Herculeo lapide grauiſſimũ ferri metallum trahitur, ità ab occiſore occiſi rapitur cruor; nam cum nihil antiquius hoſti, atq; inimico accidere poſſit, quam ſatiari, atq; inebriari ſanguine eius, in quem inſigne, ac capitale odiũ ſuſcepit, (ea eſt hoſtis vindictæ cupiditas) fit, vt proſtrati ante ſe hoſtis cruorem, tamquam rem ſibi votis omnibus exoptatiſſimam occiſor ad ſe trahat, huc namq; mens interfectoris, huc finis occiſoris, & huc deniq; omnes animi vires tendũt.

Quarta opinio.

At in multis hæc paracelſicorum peccat opinio. In primis enim inſufficientem, mancam, atque deficientem cruentationis cadauerum rationem paracelſici excogitauêre; nam eſto, illis libenter, quod volunt, concederemus; quid tamen poterunt aſſerere de eo, qui caſu, & per errorem nullo vindictæ, aut odij furore cōcidit crudeli nece obtruncatus, cuius ſanguinem fluxiſſe ad præſentiam interfectoris, certo experimento compertũ eſſe, plurimi tradunt? Poſteà grauiores inter duos adhuc ſuperſtites inimicos vigent inimicitiæ, quam exiſtant altero inimicorum interfecto, crudeliorque inter viuentes vltionis cupiditas inſurgit; ergò viuente vtroque hoſte, eandem cernemus excitari ſangui-

Confutatio opinionis Paracelſicorum.

nis fluxionem, hacq; ratione omnes pęnè homines ad internecionem raperentur; Tandem, vt cætera taceam, nulla vel grauissima vindictę cupiditas, ac nullum etiā vehemētissimū cuiusuis immanis hostis odiū interfecti hominis sanguinem pōt ad fluendū prouocare, cū istud sit corporea, vitalis, & physica operatio, ad cuius exercitationē naturalis calor exigitur, quē producere nequeūt animales hominis odij, & vindictę affectus, quippequi circà res situ, & loco à se discretas nullā penitus exercere possunt operationem. Hinc fit, vt parum ad rem sit, quod exempli loco Paracelsici adduxerunt, quoniam lapis Herculeus transmissæ qualitatis auxilio ad se ferrum rapit; atqui neq, odium, neq; vindicta huiuscemodi qualitatem, quę interfecti sanguinem ciere valeat, comproducere possunt.

Quinta opinio. Ioannes Langius in suis epistolis, epist. 40. pręsentem lapidem euoluens dubitat, nùm aliquæ sensilis animæ vires, cupiditatis scilicet, & vindictæ subsistant in sanguine, antequam putrescat, quæ ad præsentiam inimici excitentur, atque nouo quodam feruore vltionis accensæ frigidum sanguinem inflamment, atq; è plagis fluere cogāt. In quā opinionem hęc Lucretius vates cecinit.

Lucretius Poeta.

Namq; hostes plerumq; cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem sanguis, vnde icimur ictu
Et si cominus est, hostem ruber occupat humor.

Confutatio At prudenter sanè de hac opinione dubitauit Lāgius, quandoquidē illud, quod hęc sententia habet, absurdius esse, manifestè cōuincitur, quā vt constare in vera Theologia possit, quæ omnes corporeas vires in terrea hac hominum mole inhærentes non permanere, sed interuentu

uentu mortis in nihilum resolui docet, tota siquidem hominum substantia in duas tantùm partes secatur, in animam videlicet cum ratione sua, atq; in carnem cum sensibus suis, vt egregiè tradit S. Augustinus libr. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 19; vti igitur illa cum adnexis sibi potentijs viget in perpetuum, ità hæc ad mortem hominis cum suis virtutibus euanescit penitus, nam cum corporeæ potestates in viuo duntaxat inhæreſcant hominis composito, eius etiam naturę redduntur, vt mortuo homine in totum extinguantur. Quocircà parum prudentis est, arbitrari, sensilis portionis vires, vel earum operationes sensili parte destructa (velut in morte hominis accidit) vigere adhuc in sanguine; fieri enim minimè potest, vt destructo irascibilis partis subiecto cupiditatis, & vindictæ desideria in sanguine maneant.

August.

CAP. IV.

Cornelij Gemmæ de cruentatione cadauerum opinio.

Sexta sententia.

QVęstioni hucusq; agitatę ità à Cornelio Gemma occurritur. Vera interfectoris imago ad tertium vsque diem necato corpore in coagulato interfecti hominis sanguine latitat; siq, per id tridui tẽpus, quo ideæ sanguini adhærent coram, percusso percussor appareat, residuus quidam spiritus virtute, ac motu idearum in superuenientem interfectorem concitus tandiu sanguinis profluuium cogit erumpere, quãdiu is, qui criminis reus fuit, lõgius è funere sit semotus. At tota hæc Cornelij cogitatio vacillat, atq. claudicat; nam nisi cum Platonicis insanire velit, nulla interfe-

ctoris

ctoris imago, vel idea reperiri potest in sanguine occisi hominis, nisi à certis philosophorum decretis recedere vellet, quod turpe est. Etenim communi philosophorũ omnium assensu idea est vel expressa, & clara mentis humanæ cogitatio exprimens, ac repræsentans id, quod intellectu cognoscitur, vel certè res ipsa, in quam cogitatio fertur; at huius vtriusq; ratio, ac natura non potest sine mente, & intellectu consistere; quo modo igitur in mortui cadaueris sanguine idea fingi poterit? Amplius cur tridui spatio duntaxat, non autem quatridui latebras sanguinis quærit idea interfectoris? Quorsum prætereà interfectoris imago in proprium sui esse auctorem consurgit; neque enim idea in ideatum, neque imago in prototypum acrius concitari consueuerunt. Deinde explicet Cornelius Gēma opus est, quid residui spiritus nomine intelligat, aut .n. vitalis, aut certè animalis spiritus sit, necesse est, atqui ille duntaxat vita hominis perdurāte; hic verò calore, ac virtute nutrientis facultatis superstite solummodo conseruari potest, & tamen cum corpore vterq; spiritus extinguitur.

At fortassis dicet Cornelius, facilè posse ideam interfectoris colere domicilium sanguinis interfecti; quippè idea non aliud est in præsentia, quam id, quod à Philosophis species impressa dicitur ab vno quoq; supposito emanans, cuius natura facilè in aliena recipi materia potest, vt in acie oculi, dum videndi operationem exercet, quotidianis experimentis patet; hæc autem præsente eo, cuius est species motu naturali excitatur, ergò poterit percussore pręsente imago percussoris occisi sanguinem ciere. Sed totum istud nullam prorsus fidem meretur,

immò

immò potius impossibile videtur; nam cum impressa species naturali quodam fato ab vnaquauis re trāsmittatur, vicesque obiecti suppleat tantum, exigit, quo ad exercitium sui operis reducatur, vt res, in quam migrat, naturali potestate obiectum valeat intueri, vti contingere videmus in oculo, qui velut quandiu pupilla vita gaudet, vnumquodq; proprium obiectum potest videre, ità extincta pupillæ vita omnis uidendi operationis incapax redditur; in re autem nostra nequit interfecti sanguis propria uirtute percipere obiectum, aut superuenientem inimicum cognoscere, aliter quæuis creatura uita, & spiritu destituta similem uirtutem cognitionis obiecti percipere posset, quo nihil in philosophia incōgruentius asseri potest, carent enim omnia ista ijs rebus, seu ut dicunt, organis, quæ ad uitales cognoscendi, uidēdiq; operationes pernecessaria sunt; immò cum nihil in cassum natura operetur, quauis externa causa impellente sensilem spetiem sanguis suscipere non potest.

Alij, quorum meminit Ægydius citato loco, censent oriri uim fluenti sanguini impressam ab ea sanguinis occisi parte, quæ mucroni, uel hostis uestibus adhæsit; illa namq; sanguinis portio uirtute similitudinis, quam cum reliquo interfecti hominis sanguine habet, cadaueris cruorem trahit, ex qua attractione fit, ut sanguis, qui iam passus fuerat coagulū, fluere incipiat, ubi adest occisor, in quo residet ea pars sanguinis, quæ reliquum sanguinis mouet, quandoquidem à simili attractio fieri solet. Improbabilis tamen hæc opinio est, non solum quià ijs cadaueribus, quæ explosa è tormento manuali glande interfecta cadunt, adaptari nequit, uerū etiam quod haud

Septima opinio.

Confutatio.

haud reprimi potuit sanguis è vulnere fluens intuente vulnera percussore, quáuis nulla siuè in ense, siuè in occisoris uestibus esset residua pars sanguinis, à quo attractionis opus perageretur. Illud uerò de attractione quãtum habet probabilitatis? scilicet natura perfectior ad imperfectiorem, totalis ad incompletam, superior ad inferiorem, natura prohibente, properabit? quòd si nihil obstare dicas; ergò à simili consequetur, ut imperfectus color ratione similitudinis perfectum colorem, & quęlibet minima pars carnis ab humano corpore decisa totam carnis molem ad se rapiat; quod affirmare ridiculum est. Amplius non modò cum præsens, uerùm etiam cũ absens à funere percussor reperitur, egrederetur liquatus cruor, cum eadem similitudo ità de absente, ac de præsente sanguinis parte militet, & tamen non cõsueuit longè semoto percussore à cadaueribus scatere sanguis. Tandem mitto cum communi philosophorũ schola aduersus istos arguere, nullam corruptionis, aut alterationis operationem inter ea, quæ persimilem naturam possidét, consurgere posse; cum actio corruptionis, aut alterationis in re dissimili omninò defixas radices habere debeat; immò cum ad exercitium physicæ operationis exigatur, vt eorũ, inter quę operatio cadit, alterum sit in actu, alterum in potestate; quomodò inter eiusdem occisi hominis sanguinem attractio dari poterit, cum quælibet sanguinis pars eiusdem conditionis, status, & naturæ sit cum toto eiusdem hominis sanguine?

Octaua opinio. Leuinus Lemnius libro secundo de occultis naturæ miraculis cap. 7. consectans huiusce rei causas quædam recenset,

recenset, quæ fortassis nouę opinioni sufficientem occasionem præbere possunt; inquit enim, se optimè tenere, mortuis corporibus vim quandam vegetantem inesse ad tempus, velut ex eo facilè cognosci potest, quòd mortuorum crines, & vngues, insito humori calore externo suppeditante auxilium simul, & alimentum augeantur, atq; nutriātur; Similis igitur vegetans virtus in sanguine esse poterit eundem liquorem excitans ad fluxū, nam cum maius, ac difficilius nutritionis, & accretionis opus sit, q̃ alterationis, atq; ebullitionis sanguineæ sit opificium; vtiq; faciliori via hoc, quam illud poterit operari vegetans virtus, cuius illustre specimen etiam in stirpibus, & amputatis arboribus cernitur, quæ certo dierum interuallo nouis floribus decorari solent, atq; si fortè irrigari, ac foueri humore aliquo succisas arbores contingat, vestiuntur pulcherrimis floribus partus suos proferentes. Sed constat inter limatioris ingenij philosophos friuolam esse hanc allatam opinionem, aduersus quam militant ea, quę superius contra Langium disputauimus, intereunt enim vnà cum spiritu vitali omnes sensilis animæ potestates, siuè nutrientis, siuè vegetantis virtutis facultates illæ sint.

Confutatio opinionis.

Neque verò aspectabilis illa capillorum in mortuis corporibus accretio aliquam fidem allatę opinioni conciliare potest, cū ea ex virtute vegetante, quę penitus subita corruptione interijt, non proueniat, sed à deficiente mortui hominis cute nascatur, quæ dum in mortuis cadaueribus ad corruptionē fluere incipit, detegit vnguiū, & capillorum radices anteà in cutis pinguedine latitantes, hinc quoniam ea radicis pars fit recens conspicua,

Qualis sit accretio capillorum mortui hominis.

cúm prius per morbidam cutis ſubſtantiam haud conſpici poſſet, propterea ſuccreſcere vngues, & capilli mortuorum videntur, cum tamen nullius verę accretionis capaces ſint.

Cur ſuccisæ arbores flores emittãt.

Quod inſuper additur, nouis floribus ornari ſuccisas fructices, id ad oſtendendam in illis vegetantem eſſe virtutem, debile eſt, cum ea florum productio non pendeat à vi vegetante, quæ cũ arboris vita planè corrupta eſt, ſed potius a quodã terrei ſucci humore, quẽ arbores è terræ viſceribus hauſerant, dùm naturali defixæ ſolo vita potirentur; nam ille idem intra arborum corticem collectus humor poſt am putatas arbores ſic ab exſiccatiua, atq; attractiua virtute ſolis educitur, atq; ad exteriorem arboris ſuperficiem attrahitur, ac ſi ab inſita ſibi naturali facultate, ſi vita manſiſſet, produceretur. Quare ex his omnibus colligi poteſt, ſanguinis profluuium nequaquàm à vegetante virtute proficiſci.

Noná opinio.

Leuinus ipſe quęſtionem hanc duplici ratione explicat. Primò enim reſpondet, agitationi, atque cadaueris motioni cruentationis cauſam attribui poſſe, quandoquidem ex agitatione, ac motu fieri poteſt, vt ſanguis in venis deliteſcens ſe ſe promat; cum in motione venarũ, ac vulnerum ora, quæ ſanguine præcludebantur, reſerari, atq; ex reſeratis foraminibus profluere ſoleat cruor. Sed quid, ſi nullo agitata motu ſanguinem euomant cadauera? velut ſępius contigiſſe, memoriæ proditum eſt. Præterea non euacuat primus hic dicendi modus propoſitam difficultatem, cum, vti Leuinus ipſe teſtatur, huiuſcemodi ſanguinis decurſus è vulnerato corpore ſolummodò erumpere poſſit, vbi ſcatens cruor omnem

nem prorſus calorem non exuit; at præſens de cruentatione cadauerum diſputatio ea maximè attingit corpora, quorum ſanguis planè refrixit. Hęc, & ſimilia, quæ aduerſus priorem hanc viam adduci meritò poſſunt, nō ignorans Leuinus, aliam, eamq́; fortaſſis vero ſimiliorem alterationis ſanguineæ cauſam aſſignauit, docens nihilominus eam duntaxat ſuſtineri poſſe, ſi aliquid vitæ in necatis cadaueribus ſuperſit, aut certè ſi recēti morte proſtratum corpus non ſit omninò naturali calore denudatum, itaut ſanguis cadaueris interfecti ebullire, igneoq́; iræ efferuentis calore accendi, atq; inflammari poſſit.

Hæc autem ſecunda ratio erit antipathia, hoc eſt, diſſenſio, tacitaq́;, ac mutua inter occiſorem, & occiſum diſcordia, quæ ſic altè in intimis præcordijs, ac toto ipſo ſanguine defixa ſit, vt nec in morte ipſa altero inimicorum interfecto intereat, ſed potius tacitis inter ipſos fota diſcordijs ex mortuo funere in præſentem hoſtem erumpat ſanguinis ebullitionem excitans.

Hieronymus Magius.

Cui opinioni ſubſcripſiſſe aliquandò Hieronymum Magium cognoſco ex ijs, quę in Theſauro Critico parte 3 cap. 5. ipſe de ſe teſtatur, licet ab ea parte à Leuino recedat, quòd naturam ſanguinem concitandi eæcæ cōcedit antipathiæ, etiam ſi necatum corpus non incaleſcat, id quod ex communi quodam experimento datur ſciri; nam ſicut ex mutuo naturę conſenſu multa experimur in nobis ſubito, ac occulto impulſu quodam ſurgere ijs quam ſimillima rebus, quæ ſiuè in amicis, ſiuè in propinquis, ſiuè nobis ſanguine coniunctis reperiuntur ratione ſympathiæ; ità ex aduerſo antipathiæ

ſtimulis mouentur, atq; magno corpora perturbantur incurſu omnia mẽbra pererrante, vbi facinoroſus, ac patrati ſceleris reus, ſiue grauis inimicus adeſt. Illuſtria, & clara rei huius exempla proferam, quibus non tantùm antipathiæ, ſed etiam ſympathiæ virtutem miras non modò in humanis corporibus, ſed etiam in rebus vita carentibus operationes habere, ſuaderi poteſt. Sic enim ſympathiæ virtute aurum ignem, vti amicum amplectitur, è contra verò ratione antipathiæ ignem quoquo poteſt modo argentum viuum refugit; ſic à magnete trahitur ferrum; ouis verò lupum horret. Sic nonnullę arbores ad Lunam amicabili propenſione conuertũtur, ex oppoſito braſſica viti aduerſatur; & fortiſſimus beſtiarum leo galli vocibus conſternatur. Placet prætereà in hanc ſententiam recenſere, quod ſcripſiſſe Hippocratem tradit Libauius, tantam mutuæ ſympathię inter duos quoſdam amicos interceſſiſſe virtutem, vt ſi alter eorum, qui minus ſecunda vteretur valetudine, ad priſtinam ſanitatem recuperandam pharmacis vti vellet, is nullam omninò ex epota medicina perciperet vtilitatem, donec is, qui robuſtioris erat virtutis, idem ſibi pharmacum adhiberet, quod etſi benè valentis ventri, ſtomachouè nullam moleſtiam adferret, ęgrotanti tamen amico tantæ erat virtutis, & auxilij, vt irritè ſumptum prius pharmacum ſuo poſtmodum fine haud fruſtaretur; ſed quid plura? an non multi ſolo etiam audito nomine medicinarum nauſeam ſæpè contraxerunt? Quare ſi hæc admiranda ſanè prodigia à ſola ſympathia, antipathiauè perpetrantur; cur non etiã poterit fluxum ſanguinis ciere inteſtina illa, quæ in oc-

Quanta ſit vis antipathia.

ciſo,

ciſo,atq; occiſore tandiù perdurauit, antipathia? Hæc nihilominus,(vt ritè Hieronymus Magius protulit,) vti probabilitate maiori cęteras opiniones anteire inficiari non auſim, ità minimè credo ad plenam cuiuſuis ſapiẽtis animi quietem ſufficere. Etenim in primis vellem mihi ab his antipathiæ fautoribus explicari incredibilẽ illius naturam, vtrum nè ſit aduerſantium inter ſe hominum corporibus, an animis potius vis indita, nùm à facultate appræhendentis,& intelligentis potentiæ, an magis à neceſſario quodam naturæ fato comproducta? nùm viuentis ad mortuum tanta poſſit eſſe diſſenſio? ſciſcitarer prætereà,quo auctore,quibus incæperit auxilijs; à quo effectore non in vita tantum, ſed etiam in morte protegatur; cur in ijs, in quibus antipathia dominatur,pares, & mutuæ cruoris fluxiones, dùm alter alteri occurrit non excitentur; hæc, & ſimilia explicare tenentur ij,quibus antipathia cordi eſt, quorum tamen haud facilè aliquam rationem aſſignare poſſunt, quæ pondus aliquod ſortiatur, vt mihi demõſtrare perfacilimum foret, ſi per propoſita difficultatũ capita, (quod rei prolixitas vetat) percurrere uellem.

Difficultates aduerſus citatã opinionem.

Illa autem allata exempla,quæ antipathiæ adſcribũt auctores iſti,non antipathiæ, ſed alteri cauſæ tribuenda eſſe,paulò poſt demonſtrabo.

CAP. V.

Marſilij Ficini,& quorundam aliorum ſententiæ.

MArſilius Ficinus de amoris vi, ac pondere agens in Platonem cap. 5. opinioni allatæ, ac etiam à nobis

Decima opinio.

nobis confutatæ non aquiescens alia via propositam quæstionem soluit hunc in modum scribens. *Vulnerat Hector Patroclum, ac perimit. Patroclus Hectorem inspicit vulnerantem; vnde eius cogitatio iudicat vlciscendum, confestim ad vindictam bilis accenditur, ab ea sanguis inflammatur, & ad vulnus è vestigio properat; tùm vt partem illã corporis foueat; tùm etiam ad vindictam; eodem concurrunt & spiritus, iÿ, quia leues sunt ad Hectorem vsq; volantes in eum migrant, cuius calore seruantur ad tempus, puta ad horas 7.; eo ipso in tempore si Hector cadaueris vulnus cominus intentus inspiciat, vulnus cruorẽ versus Hectorem eÿcit; potest enim cruor versus hostem quodammodo effluere, tùm quia nondum calor omnis extinctus est, nondum agitatio quieuit interior; tùm quia paulò ante in eum concitatus fuerat, tùm quia deniq; sanguis spiritus repetit suos, atq. etiam spiritus suum attrahant sanguinem.* Hactenus ex Ficino, cuius opinionẽ Galeotus Martius ea reijcit argumentatione, quod ad sanguinis frigefacti inflãmationẽ, atq; ad fluxus cõcitationẽ non sola interfecti, aut interfectoris pars spirituũ, sed vtraq;, amborũ scilicet, planè exigatur. Sed prȩstat Galeoti sententiam, (quoniam eorum, qui materiã hanc de spiritibus occisi sanguinem excitantibus interpretari, atq; explicare studuerunt, nemo videtur eo clarius, ac subtilius eam examinasse,) hoc loco totidem verbis adscribere, ne quid amplius Lector desiderare possit. *Nonnelli igitur*, inquit, *ex occisoris, & quidam ex occisi spiritibus hoc accidere arbitrantur, quod absonũ est, nam ad sanguinis iam frigefacti motum non vna pars spirituum, sed vtraq; concurrit. Vtraq; concurrit igitur. Cum enim occisor furore ductus hominem aggreditur, cuncti spiritus, qui*

Vndecima opinio.

sui

sui sunt, opus iuuantes in occidendum conuolant, sicuti de more eorum est, itidemq; hominis trucidandi in occisorem tendũt, quo ira corporis sui prosilit, itaut in occisorem volent, ibiq; viuant. Cum ille occisus est, sanguis iam frigefactus fluere desijt, sed comparente occisore spiritus vtriusq; diuerso motu agitantur, quilibet suum corpus repetens, motum facit, vnde, & occisi hominis spiritus redeuntes, sedemq; suam repetentes, occisoris recedentes, vt ad corpus redeant, faciunt motum eius rei, quàm habitant, habitant autem sanguinem. Et hoc facto sanguis iam frigidior, & ad fluxum ineptus ab occisoris, & occisi spiritibus vi multiplicata agitatus, rursus fluitat. Estq; illis tantus corporis proprij affectus, vt plerumq; latitantem hominem, sed proximè existentem intrà tempus, quod assignauimus (tot enim horis viuunt) recognouerint, & repetiuerint, hoc autem non in omnibus occisis, sed in plerisq; euenit, quoniã quorundam natura, ità debilis est, vt eorum spiritus vno momento conflaccescant. Necesse ergo est, vbi hæc fieri debeant, sint calidiora, quoniam calore spiritus conseruantur. Sic ille, qui dum Marsilij opinionis oppugnationi studet suam similibus telis, atq; ictibus obnoxiam opinionèm esse nõ vidit. Etenim quidquid duæ hæ sententiæ in speciem præseferre videantur, difficillimum mihi semper visum est non minus Galeoti, quàm Marsilij opinionis patrocinium; vix enim, ac ne vix quidem cadere potest in meam cogitationem, quî tenuissima spiritus substantia tam facili, celerique gradu è proprijs domicilijs cõmeans alias sibi sedes conquirere possit; quę, vt philosophorum parens Aristotiles tradit, sola arteria esse potest; neq; enim spiritum neruus suscipit; at cum arteria densiori, ac asperiori quadam materia cõstet, externam

Confutatio vtriusque opinionis.

non

non ità facilè recipere poteſt impreſſionem; quo modo igitur ſpiritus leuiſſimi, & nullius fermè roboris occiſoris in occiſum, & occiſi in occiſorem arterias eorum altius penetrando, conuolare poterunt? quandoquidem in extrema vtriuſq; corporis ſuperficie adhęrere ſpiritus minimè poſſunt; nam inimico frigore oppreſi in auras abirent protinus, ſiquidem calore ſolo aluntur, qui in extrinſecis occiſi membris tot horarum ſpatio ſupereſſe nequit. Deinde explicent omninò hi auctores neceſſe eſt, quo pacto interfecti cadauer, quod omni attractione, atq; cōcoctione caret, ꝓpaget interfectoris ſpiritus; & tamen illis duobus duntaxat ſpiritus fouentur, vt auctor eſt idem Ariſtoteles libr. de ſpiritu. Poſtmodum aperire tenentur, quo ſingulari naturæ priuilegio interfector in interficiendum, & trucidatus in trucidantem, ità mutuò ſpiritus ſuos iaculentur, vt poſteà ij ipſi ſpiritus velut ratione præditi antiquas ſtationes agnoſcant, ac repetant; videmus enim, certoq; periculo experimur ab humanis corporibus quarūdem partium ſectionem fieri, ex quo cibi, & potionis egeſtas animalis oritur; & tamen nullus vnquam mortalium recentem ſeiunctæ ſemel à ſe partis aduentum ſenſit. Neq; pręthereà minori difficultate vrgentur, ſi quæratur ab iſtis, qua virtute, quoue impellente motiuam hanc poteſtatem hi ſpiritus adipiſcantur; quidquid enim motu agitur ab aliqua impellente virtute agitur, vti Ariſtotelicis imbuti principijs norunt; at quæ, & qualis eſſe poteſt ſpirituū mouens uirtus? Ad hæc non obſcura in Galeoti opinione contradictio latet; hinc enim calore ſpiritus conſeruari, eoſdemq; ſanguinis ſedem habere aſſerit; & indè iam

frige-

frigefactum occisi sanguinem ab hostis spiritibus foueri concedit; at qua ratione interfecti spiritus vigere, conseruariuè poterunt in occisi sanguine, qui nullo calore præditus admittitur, ad spirituum naturam fouendam pernecessario?

Quòd si dicat, aliquas caloris reliquias in sanguine ad huc retineri, iam secum ipse pugnat; quandoquidem sanguinem trucidati cadaueris frigefactum, & ad fluxionem ineptum esse admittit; immò frustrà ad sanguinis cōmotionem mutuam spirituum agitationem requirit, cum natura duce sanguis calore imbutus facilè ex se manare possit.

Oppositio. Solutio.

Hoc incōmodum etsi Ficinus deuitet, in sanguine non frigus, sed calorem prædominari docens verum aliud tamen, quod ex illius opinione sequitur, declinare non potest; si perpendat tanto temporis interuallo, haud posse in trucidati sanguine persistere caloré; siquè præterea meditetur nullam trucidati sanguini inesse virtutem suos spiritus repetendi, nisi fortasse sanguineę substantiæ extrinsecus accedat noua vis, quam nec agnouit vnquam, sed nec agnoscere meritò potest Ficinus; nisi iactis fundamentis vellet repugnare; Illud verò, quod ad extremum addit, omnibus Philosophiæ amatoribus aduersatur; quorum communis vox, & sententia est, non à partibus totum, sed à toto attrahi partes; Spiritus autem ad summum leuissimæ sunt quædam hominis partes.

Aduersus Ficinum.

Adijcio tandem, quod non minus Marsilij, quam Galeoti opinionem destruit; ea omnia, quæ in suarum sententiarum illustrationem adduxerunt, de illis dunta-

xat corporibus militare, quæ dum cædes, ac minas ſpirant, inter dimicandum confodiuntur; at in illis, qui latenter, incautè, atq; malitiosè occulta fraude decepti non tam ferro, quam ſubito timore cadunt, nullum hæ illorum opiniones locum habere poſſunt, de quibus tamen maximè lis, & quæſtio agitatur inter auctores.

Duodecima opinio.

Ad extremum Ioannes Maior 4. d. 15. quęſtione 19. Ægydius Romanus, Hieronymus Magius, Gomez, & cum alijs pluribus Antonius Theſſaurus citatis anteà locis fluxionem ſanguinis à iudicio diuino pendere arbitrantur eo adducti fundamẽto, quod illud, cuius nulla vera ratio adferri poteſt, non in humanam, ſed in Diuinam prouidentiam conijci debeat, præcipuè cum falſum, & irritum Romæ, & alibi ſæpius huius ſanguinis effluentis experimentum deprehenſum fuerit; Quamuis non ità facilè finis aſſignari poſſit, quo facinus iſtud nutu Dei accidat; Niſi dicatur id contigere in pęnam eius, qui ſe tanto, ac tali ſcelere obſtringit. Hęc ſententia etſi mihi prorſus non diſplicet, cùm propter auctoritatem, ac doctorum multitudinem, tùm etiam ob illius probabilitatem, quæ cohęrere videtur cum ijs ipſis, quę hactenus de ſanguine ex latere perempti Saluatoris dimanante tradidimus, attamen, ne poſt confutatas aliorum opiniones ad diuinam prouidentiam, tamquàm ad vnicum ignorationis huiuſce rei Aſylum nos confugiſſe videamur, aliam ex reconditis naturæ myſtetijs erutam rationem inquirere, atq; inueſtigare tenemur.

Iudicium auctoris.

CAP.

CAP. VI.

Auctoris Sententia.

QVARE licet in tanta opinionum varietate veram, & germanam sanguinis è cadauerum vulnere manantis sententiam assequi, non solum difficile sit, verum etiam multorum iudicio propemodum impossibile (ea est huius rei obscuritas) tamen quid apud me certioris probabilitatis sit, qua maiori potero breuitate, aperiam.

Puto igitur cadauerum cruentationem ortum, ac efficientiam trahere à vi quadam, quæ rite impressa virtus Philosophico nomine appellari potest.

In cuius rei gratiam prius explicandum est, qua ratione virtus hæc iure merito admitti possit, ac debeat; ne ea conficta, aut temerè à nobis excogitata fuisse videatur. Quocircà scire conuenit, trucidati cadaueris frigefactum sanguinem, qui ad nouum percussoris aduentum è vulneribus perempti hominis erumpere solet, teneri ijs legibus, quibus terrena res materiæ, ac quantitatis fece constans obnoxia est, cum è propria sede pellitur; quandoquidem defluens è corporibus cruor impulsu, ac motu agitur, quem siue alterationis siue lationis motionem appellaueris, à veritate non deflectes, cum vtraq; alterationis, & localis motus ratio in emergente è funeribus sanguine reperiatur. In qualibet autem corporea motione (de hac enim in præsens tantum sermonem instituimus) duo, & ea quidem pernecessaria exiguntur, id nimirum, quod motum ciere, & illud pariter, quod excitæ motionis particeps

Impressa virtus negari non potest.

fieri debet; hoc est, vt à philosophorum terminis non recedam, desiderantur in motu mouens, & motum. At quia hæc duo non in quolibet statu, & conditione posita opportuna esse possunt perficiendi motus principia, vt vel mediocriter philosophorum decreta callentes non ignorant, propterea, vt ritè obeundo motui præsint, vtraq; simul conueniant necesse est, quemadmodum perpetua oratione docet Aristoteles lib. 8. Physicorum asserens mouens, & motum simul esse debere; secus nullum planè motum futurum esse; quis enim lignum absente ignis flamma ardorem concipere, aut marmoreum lapidem motore procul agente per aera ferri vidit vnquam? connexa igitur duo illa esse debent, quamuis non vna sit huius connexionis ratio; etenim quædam ad peragendam motionem substantijs, quantitate, situ, locoq; simul vnienda sunt, vt cõmuni exemplo cernimus in dies passim in mouendis rebus corporatis; & alia quædam, etsi per aliquod terræ spatium substantijs, quantitatibus, ac locis seiuncta sint, suo tamẽ mouẽdi munere perfungũtur; hac ratione magnes ferrum attrahit, solis astrum terræ viscera fœcundans in eis aureas venas congenerat, metalla gignit, & in infima æquoris parte margaritas, quibus nihil illustrius natura possidet, sua virtute operatur; hac torpedo piscantium manus miro quodam stupore affligit; hac perexiguum piscis genus, remoram dicunt, latam magnis fluctibus nauim medio in cursu sistit; hac emissa è sclopetis glans ad scopum quàm citissimè defertur; hac eadem eiectus è manibus lapis auras proscindit; Hac mira prægnantis mulieris auiditas, & vehemens

Duplex mo tor. di ratio.

Solis virtus.

 mens

mens cibi alicuius deguſtandi libido teneras carnes concepti fętus maculat, atq; inficit rei exoptatæ nota. Hac Mandragora virtutem ſoporiferam non modo in deglutientem, ſed etiam in aſtantem altè transmittit; immò eadem Mandragora vitibus adnata ſic illis poteſtatem ſomniferam imprimit, vt vinum ex illis bibentes facilius, ac procliuius in ſoporem delabantur; hac venefica ſuis ipſa oculis infantum corpuſculis, atq; pecoribus obeſt; hac ingentis vulneris aſpectus cæcas oculis tenebras offundere, ac in illud intuenti deliquium animi parere conſueuit. Quid? an non hac eadem ratione amici oſcitatio nos pariter ad oſcitationis operationem allicit, atq; prouocat? an non duce hac eadem qualitate limæ ferrum diſſecantis ſtridor quandam membrorum ægritudinem ſtridoris ſonitum percipientibus exhibet? Quid ad extremum? vt de cæteris ſimilibus naturæ exprimentis taceam; an non eodem influxu acrimonia cæparum, quibus ſodalis veſcitur, dentibus aliorum damnum inferre ſolet?

Videndus Leuinus Lemnius in libro de herbis ex Sacra Scriptura memoratis cap. 2.

At quid aliud hæc omnia docent, quam in creaturis mutuam inter ſe inuicem operationem exercentibus ari virtutem quandam motis rebus impreſſam, cuius uia propriam, & diſtinctam appellationem pecuaris vocabuli ſignificatione exprimere non valemus; ꝯmuni nomine impreſſa virtus dicitur, eo quod reondito naturæ myſterio corporibus imprimatur; hæc tem ità ſui motoris præſentiam in motu peragendo m modè ſupplet, ac ſi rem motam indiſſolubili vnio- motor ipſe conſequeretur; idquod certis rationum omentis hunc in modum concludi facilè poteſt.

Opus

Opus est, quo motus fiat, vt motæ rei adsit motoris præsentia; cum autem piscationis tempore manus retia trahentis hæreant; piscisq; substantia huius molestiæ effectrix procul ab oppressis manibus absit, dubio procul impressæ virtutis vi, & auxilio in manibus expiscantium eandem impressam virtutem torpedo comproducat, necesse est, cuius virtute motor ille pisciculus vnà cum manibus obstupefactis simul esse censeatur, non ratione contactus substantialis, & quantitatiui, sed ratione contactus impressæ virtutis, cuius interuentu fieri admirabiles eos effectus, quos allata naturæ testimonia indicarunt, longioribus argumentis comprobarem, nisi deducta ex vno eorum ratione perfacile reliqua patere possent, cum eodem penitus ea omnia tendant; neque enim à magnete ferrum moueretur, neque à solis potestate terræ sinus tam vario rerum genere excoli posset; quin etiam degeret securus puer, nec fascinantium oculorum reformidaret aspectus, nec explósa è sclopis pila citissimis cursibus ferretur; nec immanis plagæ intuitus animo in illud intuentium, nec dentibus cæparum esus, nec deniq, ferri stridor humanis membris molestiam conciliare possent, si emissam è corporibus virtutem mota corpora non susciperent.

Hic, vt ad sanguinem è cadaueribus profluentem redeamus, qui hactenus dicta non contradicendi, sed solo veritatem cognoscendi studio ductus contemplari voluerit, iam iã sentiet non absimilem virtutem in re nostra exigi, vt effluere possit ille cruor, quo madere non semel videmus mortua hominum cadauera; sic enim virtus ista algentem trucidati corporis sanguinem

tam

tàm facili negotio ad fluxum concitare poteſt, vt qualitas magnetis grauitate pollens ferrum, & loco mouere, & ad ſe rapere potis eſt; & ſicut virtus ſolis omnium aſtrorum maximi quorundam corporum naturam emollit; ſic non prorſus abſimili ratione hac vi ſanguini impreſſa conſtipatus frigore cruor liqueſcit, ac fluitat.

A percuſsore impreſſa virtus oritur.

Verum roget quiſpiam, à quonam principio, & agente hæc impreſſa virtus egreditur? num ab vtroque fortaſſis, percuſſo videlicet, & percuſſore; an magis ab altero eorum dumtaxat? Equidem reor ab occiſore tantum eam virtutem effici, perinde ac à ſola magnete ferrum attrahente qualitas producitur; velut probabili ex hoc vno experimento colligi poteſt, quod ſolus interempti, non autem interimentis cruor erumpat.

Quo tempore impreſſa virtus producatur.

Quòd ſi rurſus quæratur, quo temporis articulo virtutis huius effectionem percuſſor moliatur, num cum decumbenti cadaueri ſuperuenit, an magis cum eidem mortem infert. Reſpondendum eſt, tunc temporis, cum homini adhuc viuenti lethale vulnus infligitur, quo immaturè, & acerbè mortalitatem explet, ab occiſore in occiſum migrare virtutem; nam ſi vtriuſq; vita ſuperſit, in ipſo necis actu ſiuè odio, & inimicitia, ſiuè rabie, ac furore, ſiue conſcientiæ ſynderiſi ſtimulante, ſiue ipſo, dum nefarium ſcelus aggreditur, contactu percutit, atq; obtruncat, eo inquam ipſo motu, eiſdemq; animi ſtimulis actus percuſſor vim quandam aduerſariam prægenerat, quæ in trucidatum ſtatim conuolans altis in ſanguine trucidati cadaueris iacet defixa radicibus, donec tandem vel marceſcat, vel in

vel in nihilum reducatur, vel certè ex se ipsa euanescat.

Ad quam speciem qualitatis reuocanda sit virtus ista.

Monitos enim hoc loco lectores velim, virtutem istam reuocandam esse ad eam qualitatis speciem, quam philosophi primam appellant, hoc est ad dispotionem, cuius natura est, vt facile exolescat, sicuti aperte tradit Aristoteles in Logica, ex hoc vno colligens discrimen inter habitum, & dispositionem, quod ille diuturniori temporis mora, hæc vero breuiori permaneat in ijs rebus, in quibus produci vtraq; solent. Sed persistentis ad breue tempus huius qualitatis adhuc dispar est conditio, cũ altera alteri in duratione concedat; nam aliqua, exempli loco, ab hoste sanguini vis illata ab exordio suæ generationis ad exitum vsq, & corruptionis eiusdem terminum minus tribus, vel quatuor horis prætenbit, alia ad septem horarũ spatia perueniet, nõ nulla etiam alia decimæ, duodecimę, vigesimæ, & eo amplius fortassis interuallũ euincit; cuius moris signũ aliquod cernimus in motu proiectorum, quorum aliud longiori, breuiori verò aliud tempore motum propagare potest, iuxtà maiorem, ac minorem impressæ virtutis in lapide conseruationem; id quod animaduerti etiam potest ab eo, qui positam in lapide virtutem cum vi, quam à magnete ferrum haurit, compararit, aut certè has duas qualitates cum qualitatibus torpedinis, cæparum, & eorum omnium, de quibus anteà constitutum est, contulerit: siquidem is fateatur, necesse est, diuturniorem esse magnetis in duratione virtutem iniecta lapidi virtute, & rursus antiquiorem cæteris alijs omnibus esse torpedinis qualitatem.

Ex his pręcipua huius quæstionis mysteria intelligi

possunt

poſſunt. Cognoſcitur enim primò, apparentem in ſanguine cadaueris operationem per id tempus duntaxat effici poſſe, quo impreſſa virtus ſanguinem non planè deſtituit; tunc enim, ſi percuſſor occurrat, in vulnere ſanguinis profluuium cōſurget protinus; at ſi acquiſita virtus temporis vetuſtate (hoc poſtulante virtutis impreſſæ natura) fortè defecerit, etiam ſi millies vulnera cominus meditur trucidator, ſiſtet, nec defluet vnquam e ſede ſua cruor.

Cur aliqua cadauera ad interfectoris præſentiam ſanguinem non emittant.

Colligitur ſecundò, (id quod multorum torſit ingenia) defectu virtutis, quæ iam euanuit, ex cadaueribus crudeli nece peremptis etiam in conſpectu nefarij occiſoris nullam ſanguinis guttam manare conſueuiſſe.

Intelligitur tertiò, vacuam, & inanem eſſe petitionem eorũ, qui huius deficientis virtutis extrinſecas cauſas a nobis quærunt, cùm ex ſe intra certum temporis ſpatiũ impreſſa virtus ad interitum ruens diſſoluatur.

Colligitur quartò, huius qualitatis generationem conijciendam nō eſſe in nouam percuſſoris præſentiam, cum in terris iacet cadauer, cum ante illius aduentum comproductam fuiſſe qualitatem docuerimus.

Ad quid interfectoris præſentia exigatur ad ciendum ſanguinis fluxũ.

At dices, quorſum ergo interfectoris præſentia exigitur, ſi ea nullam ſanguini cadaueris virtutem impartitur? cur enim tam illo abſente, quam eodem preſente effluens non viſitur ſanguis? certè cum hinc nihil moliatur præſens hoſtis, & indè naturalis qualitas neceſſitate naturæ operetur, ex his duobus alterum cogimur concedere, aut idem dimanantis cruoris experimẽtum cerni cum ſemotus, ac diſtans eſt è cadauere hoſtis, aut certè virtutem ſuis neceſſariò vtentem viribus nullo im-

impediente sæpius vacare ab operatione naturali, quorum neutrum absurditate caret. Verùm facilis labor est nobis ista eludere; putamus enim ad interfectoris præsentiam cruorem concitari, non quasi vim sanguinis attractiuam inimicus præsens tunc emittat; sed potius quòd iam emissa virtus in sanguine conquiescens ad præsentiam suæ causæ naturali motu excitetur, motum, ac fluxum prouocans eius rei, quam colit; quapropter inimici præsentia non habet virtutem producendi, sed magis sopitam quodámodo excitandi qualitatem. Hinc rectè dixeris proprius inimici præsentiæ partes esse, vt sit quippiam latentem qualitatem prouocans, vel tunc cum saluti propriæ timet ob patratum scelus, vel cum grauissimè consternatur, vel cum non adhuc inimici sanguine ad satietatem ebrius nouo rursus sanguine pollui optat, vel tádem cum aliquo quouis modo vehementissimis passionibus obruitur, quæ solent ex viua præsentis mortui imaginatione oriri. Hæc autem prouocatio naturali affectu nulla alia interueniente qualitate nascitur, secus in infinitū res ista abiret. Porrò clarissima huius prouocationis imago cernitur in eo lapide, quem Bezoar nominant, is namq; naturali motu ad veneni præsentiam manifesta quædā indicia prodere solet, quibus expresè veneni rabies agnoscitur.

Lapidis Bezoar proprietas.

Sed quid iuuat externa excitationis huius naturalis exempla alijs ex rebus conquirere, cum propria virtutis impressę testimonia nobis minimè desint. Scitum enim est, (quod fortassis ob rei admirationem cōmentitium ęstimari posset) tam validam, tamquam poten-

tem

tem latentis virtutis aliquandò vim fuisse, vt ea dormientem hominem ad aduentum inimici non modò vehementi concitatione excitarit, verùm etiam ad iniuriam, & hostilem feritatem repellendam ad arma capienda prouocarit.

Quemadmodũ narrat Libanius.

Hinc pręptereà euidens discrimen esse concluditur inter virtutes impressas, nam aliquæ illarum connaturalem operationẽ sibi perpetuò retinent ijs in rebus, quas afficiunt, donec in nihilum resoluantur; cuiusmodi sunt virtutes torpedinis, & magnetis; quædam verò nõ semper, sed tantùm vbi illarũ excitans, ac prouocans actu reperitur, in opus exire consueuerunt; quemadmodum Bezoar, qualitas à percussore in percussum exiens, & aliæ huiusmodi virtutes operari solent; hincq; fit, vt nõ nisi in hostis conspectu qualitas ista, de qua loquimur, suas vires fluxum sanguinis prouocandi sortiatur. Quamquàm altera obiectę difficultatis solutio esse potest. Inimici videlicet præsentiàm omninò necessariam esse tamquam conditionem sine qua non, vt virtus ista suo agendi munere fungatur; etenim sicut mutua aproximatio ligni ad ignem exposcitur, vt subsequatur combustio, & piscator retia contrectare debet, quô torpedinis vigor insurgat, ita pariter, vt efferuescentiam, atq; ebullitionem sanguinis virtus ista operetur, percussoris quæritur accessus. Non ignoro penitus haud similem esse vtriusq; rei paritatem; Sed quoniam ad negotium nostrum quoquo modo explicandum hęc vltima respondendi ratio deseruire potest; ideo eam nolui omninò reticere. Et de hac difficultate hactenus.

Virtutum impressorũ varia, ac dissimilis natura.

Præsentia inimici, vt conditio sine qua non exigitur.

Nunc ad extremum, (vt ad illud se se nostra referat

oratio, ex quo superioris disputationis ratio ꝓfluxit;) vnum quemq; cernere facilè posse arbitror, in suo robore eam thesim persistere, qua superius ostensum est, fluxionem sanguinis ex latere Christi dimanantis cœlesti numini duntaxat adscribendam esse, cum nihil eorum, quæ algentem in occisis cadaueribus sanguinē ad fluxum trahere possunt, vim aliquam in Assertore nostro obtinuerint. Neq; enim catholicorum vllus in tantam huius mysterij ignorationem progressus est, vt asserere ausus fuerit, diuinum liquorem ex latere Mediatoris decurrentem, vel casui, & fortunæ, vel Dęmonum versutijs, vel soluto è terreno carcere Assertoris spiritui Iudæos insectanti, vel Carnificibus, vel sensilis animę Christi viribus, vel infixis in corpore dominico Iudæorum idęis, vel nonnullis alijs sanguinis Christi effusis partibus, vel vegetanti Saluatoris animę, uel antipathię, vel tandem impressę virtuti tribuendum esse; cum non ad nouam hostis pręsentiam, sed ad lanceæ ictum riuus sanguinis processerit è latere Saluatoris, q. nobis certum esse potest argumentum, non profluxisse sanguinem ex ea virtute, quæ ad pręsentiam tantùm hostis operatur. Deinde cum uulnus latere excepit Assertor noster iam e uiuis abierat, & tamen ad productionem huius uirturis impressę pernecessaria fuisset etiam uita Saluatoris, ut supra monuimus, uelut ex eo colligi potest, quod numquam prodire sanguis consueuerit ex iam trucidato cadauere, etiam si in illud post mortem grauissimis uulneribus sęuiat superueniens inimicus. Postremò ex impressa uirtute sanguineum Christi fluxum non traxisse originem is fateatur, opus est,

qui

qui D. Ioannis teſtimonium meditabitur; eò ſiquidem intelligimus, ne dum ad ſanguinem Aſſertoris inimicã uim accedere potuiſſe, cũ profluentem ſanguinem Xp̃i omnem naturæ, ac impreſſæ virtutis operationem anteuertentem charus Deo diſcipulus vidit adhunc modum ſcribens, *& continuo exiuit ſanguis, & aqua.*

DISPVTATIO QVARTA.

De natura, & cauſa aquę profluentis ex latere Chriſti.

CAP. I.

Quòd fuerit elementaris aqua, quæ ex latere Aſſertoris effluxit.

ACCEDAMVS modò ad ſecundam huius myſterij partem, quæ tota verſatur circa eius aquę cognitionem, quæ ex latere Chriſti vna cũ ſanguine erupit; licet enim nõnullæ ſuperſint adhuc explicandę difficultates ad ſanguinis proprietatem pertinentes, quia tamen eæ communem habent cum aqua connexioné, pariq; paſſu gradiuntur in omnibus, paulò inferius explicandæ erunt. Quocirca in pręſens prætermittenda non eſt ea diſputatio, in qua de ſtatu, natura, & conditione aquei humoris agitur. Etenim nefandum perfidiæ caput Caluinus Sacram Ioannis hiſtoriam inexpiabili ſcelere peruertens opinatur, non aquam, ſed ſanguinis ſerum fuiſſe id, quod ex latere

Caluini blaſphemia.

Salua-

Saluatoris in Cruce post mortem pendentis effluxit, sic enim, inquit ille, est à natura comparatum, vt dum sanguis coagulatur humor ex eodem sãguine secernatur, qui rubore amisso aquę sit persimilis. At ò miram blasphęmandi, ac mentiendi Caluini licentiam; scilicet ex effluente sanguinis riuo, qui diuinitus nullam sensit conglutinationis compressionem separari potuit phlegmaticus humor? Certè in se ipsum testis stat Caluinus, nefariamq; illius temeritatem redarguunt ea ipsa verba, quibus se tuetur; si namq, vbi tantummodò constipatur sanguis, cõsurgit ex sanguinis materia expressus phlegmaticus humor, non tam ignorationis, q̃ malitię scelus istud erit, aquam ex latere decurrentem serum sanguinis appellare, cum à sanguine ex latere dominico emanante cõpressio omnis procul abfuerit.

Vgo. In eadem sententia multis ante Caluinũ seculis fuisse magistrum Vgonem Ferrariensis Ecclesię Episcopũ qui assereret, nõ temerè meo iudicio assereret, quàuis ei nulla hęretici erroris nota impingenda sit, cum nec mordicus ei adhęserit opinioni, neq; per id tempus ea sententia vti detestabilis, & fallax auctoritate Sedis Apostolicę, ad quam hæc statuere pertinet, esset iudicata; in quo de more turpiter lapsus est Caluinus, qui vt Apostolicis constitutionibus se se opponeret, execrandum illud dogma euulgauit, quod tam valida sanctorum Patrum testimonia condemnant. Etenim veram illam aquam fuisse testatur Tertullianus libro. 2 aduersus Marcionem cap. 4. cum inquit. *Tertullianus.*

Scilicet in Christo esse decus suum Ecclesia cernens
Huius de latere ligno pendentis in alto

Corpo-

Corporis exanimi sanguis manauit, & humor
Fœmina sanguis erat, aqua erat noua dona lauacri
Hæc populi vera est viuentis Ecclesia mater
De Christi noua carne caro, deq́ ossibus ossum.

Adfuit pręsenti veritati pluribus in locis Augustinus, maximè verò lib. 2. de Symbolo ad Cathecumenos cap. 2. sic scribens. *Percussum est enim eius latus, vt Euangelium loquitur, & statim manauit sanguis, & aqua, quæ sunt Ecclesiæ gemina Sacramenta. Aqua in qua est sponsa purificata; sanguis, in quo inuenitur esse dotata. In isto sanguine Sancti Martyres amici sponsi stolas suas lauerūt, candidas eas effecerunt, ad nuptias agni inuitati venerunt, à sponso calicem acceperunt, biberunt, eiq́ propinarunt*; sic Augustinus, qui lib. etiam 15. de Ciuit. Dei in eandem sententiam talia prodidit. *Et quod ostium in latere accepit, profectò illud est vulnus, quando latus Crucifixi lancea perforatum est. Huc quippè ad illud venientes ingrediuntur, quia indè sacramenta manarunt, quibus credentes initiantur*; initiantur autem, cum salutaris aquę vndis intinguntur fideles. Similia tradit tract. 120. in Ioānem, & tractatu 4. de Cathaclysmo cap. 4. Pręterea D. Ambrosius idem docet lib. 5. de Sacramentis cap. i. adhunc modum scribens. *Venientes inuenerunt defunctum Dominum Iesum Christum. Tunc vnus de militibus lancea tetigit latus eius, & aqua fluxit, & sanguis. Quare aqua? Quare Sanguis? Aqua vt emundaret, Sāguis vt redimeret.* Idem sensisse B. Hieronymum ostendunt ea verba, quę sunt in fine cap. 48. in Isaiam, quę sic habent. *Petra erat Christus, cuius latus lancea vulneratum aquis fluxit, & sanguine, baptismum nobis, & martyrium dedicans.* Verùm

Augustin.

S. Ambros.

ne

ne in pręsens ad eiusdem rei confirmationem quarti,& eiusdem celeberrimi Ecclesiæ Doctoris testem grauissimum desideres,magni Gregorij sententiam præterire haud debeo ; is enim libr. Antiphonarij affirmatè aquã fuisse dicit sic scibens . *Aperto ergo militis lancea latere Crucifixi Domini exiuit sanguis, & aqua in redemptionem salutis nostræ .* Nec aliter,quam citati patres sensit Damascenus lib. 4. fidei orthodoxæ cap. 10.& libr.2.parallelo.cap.14 & omnes ad extremum doctores,quot quot legi possunt,quemadmodum videre est in Leone Papa epist.4.cap.6. & epist. 9. ad Theodosium Imperatorem aduersus prauos Euthichetis errores ; Chrysostomo homi.94.in Ioannem,& hom. 24. in cap. 20. epist.ad Cor.,Tertulliano lib. de Baptismate aduersus Quintillam cap.16.,Bernardo epis.126.,Cypriano lib. de passione Christi ; Ephiphanio tom.2. libr.2. contra hæreses cap.78. circa medium; Gregorio Nysseno in Ioannem cap.19.Isidoro lib. de Natiuitate,& Passione Domini ad Florentinam sororem cap.47.,D. Thoma, & Bonaueutura, alijsq; quamplurimis, quorum testimonia clara sunt, & ad idem illustrandum aptissima.

Greg. Magnus.

Verùm dicet Caluinus citatas Sanctorum Patrum sententias id nequaquam conuincere, qđ probare contendimus, quandoquidem ex illis duntaxat habetur, perfossum Mediatoris latus aquam profudisse; At non ea fuit elementaris,& vera,sed phlegmatica solùm,& aquæ persimillima. Inepta sanè responsio,& eius certè digna, qui confingendis tantúm mendacijs studet ; quis enim absonam,& impropriam esse interpretationem istam non agnoscit,quæ id liquoris, quem Patres

aquam

aquam appellant, nominis proprietate neglecta non aquam, sed aquæ similem fuisse dicit; Deinde aqua lateris, vt viritim Patrum fides docet viua, propria, & illustris figura fuit eius aquæ, qua in sacro baptismatis fonte originalis culpa abluitur, at hæc naturalis duntaxat esse potest.

Quare omninò dicendum est Admixtam sanguini lateris aquam eiusdem planè speciei, & substantialis perfectionis fuisse, ac esse solet aqua naturalis, quæ inter prima quatuor corpora tertium sibi dignitatis locum deposcit. Hanc sententiam Innocentius Pont. III. in litteris, ac decretis, quæ extant ad Vgonem respondens ad eam difficultatem, quæ sibi ab eodem proposita fuerat, certis hisce rationibus confirmauit. Nã sicuti vel hinc maximè Assertorem nostrum humanæ mortalitatis circumseptum spolijs, habuisse vitalem spiritum comprobamus, quòd is, dum mortalitatem compleuit, dicitur spiritum vitalem emisisse; ita similiter eũ terrenis artubus cõpositum fuisse meritò suadebimus, propterea quòd ex corpore Christi sanguis, & aqua eruperint; atqui verus fuit Saluatoris nostri spiritus, vera caro, & verus sanguis; pari igitur ratione vera esse omnino debuit elementaris aqua. Præterea nihil à prima veritate magis alienum est, quam error, & fallacia; at vix posset à fallacia saluari Mediator noster, qui non modò veritatis fons, & origo, sed ipsamet veritatis natura est, si in sanguinis excremento, quod serum Caluinus appellat, speciem aquæ fidelibus conspiciẽdam exhibuisset. Immò Diuinus ipse Ioannes Euangelista, qui ad fidem procedentis liquoris commendandam

Innocētius Pont. III.

Cccc memo-

memoriæ, ac litteris prodidit, aquam ex latere percusso exiuisse, à veritate, quam profitetur, non mediocriter aberrasset; si non aqua, sed phlegmatico humore constasset liquida illa substantia. Deindè explorati nihil, nihilq; certi nobis relinqueretur ex sacris litteris decerptum ad detestabiles Armenorum corrigendos errores; quibus mos erat nullam in calice aquam cum vino miscendi in sacratissimo Altaris mysterio; quorsum enim mos hic aquam vino admiscendi apud Ecclesiam inualuit; si non aqua, sed phlegmaticus humor processit è latere Saluatoris? Posteà hanc sententiam expressè reddit sacer Ioannis contextus, cuius hæc sunt verba; *Et continuò exiuit sanguis, & aqua*; at iuxta S. Augustini decretum, & varias de modo sacram paginam interpretandi regulas, intelligenda sunt in propria, ac stricta significatione diuini eloquij verba, vbi id commodè fieri potest, cùm videlicet nullis scripturæ verba premũtur incommodis: quemadmodum in re hac nostra accidit. Postremò ad veritatem huius aquę determinandam accedit Summi Pontificis certa, & omninò indubitata definitio; siquidem Innocentius lib. 3. decretaliũ in cap. quadam, de celebratione Missarum t. 41. cap. 8. quam constanter istud ab omnibus Christi fidelibus credendum sit, his verbis testatus est dicens. *Restat igitur, vt qualiscunq; fuerit illa aqua, siuè naturalis, siuè miraculosa, siuè de noua diuina virtute creata, siuè de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera fuit, cum naturaliter possit, & compositum in componentia, & mixtum in elementa resolui.*

Armenorũ error.

Innoc. III.

Obiectio.

Verùm in aliquibus difficultatum tricis adhuc versari

ſari videtur quod docuimus; auctore ſiquidem D. Cypriano libello de duplici martyrio biliosum humorem cum fuiſſe, qui de latere fluxit hac ratione probari pōt. Nam ſingulas humani corporis partes phlegmaticus humor fouet, atq; irrigat, cum in illis omnibus ſpargatur; at hic pondere naturali adfluendum inclinat; debuit igitur ex transfoſſo Christi latere proficiſci tunc maximè cum ex patēti vulnere ſanguis manauit, quo cum mutuam habet phlegma cōnexionem, neq; enim dari poteſt ſanguis, cui tamquam fidus comes humor iſte phlegmaticus non adſit: veluti ex manifeſto S. Cypriani hæc habentis teſtimonio cognoſcere licet. *Adeſt enim*, inquit ille, *humor quidam naturalis, quem (vt arbitror) medici phlegma vocant, ſparſus, & ipſe per vniuerſum corpus, huius vſum nunquàm ſentimus euidentius, quàm in ſenſu guſtus, niſi enim hic admixtus ſit inter linguam, & palatum nullum erit palati iudicium, & tamen hæc ſic mixta ſunt in homine, vt non ſit ſanguis abſq; ſpiritu, & phlegmate, & pariter ad tuendam vitam conferrunt omnia.* Sed hæc, quæ impedimenta videntur, nullæ tricæ ſunt, neq; catholico dogmati aduerſantur; nam quamuis concedamus aliquid humoris illius exigui per omnia humani corporis membra eſse à natura diſtributum, & licet demus pariter eodem temporis ſpatio, quo è latere ſanguis proceſſit, fuiſse ei copulatum biliosum humorem, adhuc tamen veritas, & litteralis verborum S. Ioannis Apoſtoli ſenſus optimè ſaluatur, cum humor ille non excludat manantem ex latere Christi elementaris aquæ ſubſtantiam, non ſolum quia ſi quid huiuſmodi phlegmatici humoris erat, is mixtus cum aqua fuit, verùm

Solutio:

etiam quia tenuis huiuſcemodi liquor non ita facilè oculis diſcerni potuit; & tamen teſte Euangeliſta vberres riui fuerunt aquę, & ſanguinis, quos ictus cuſpidis elicuit, ceu poſtmodum demonſtrabitur. Id verò, quod de coloris ſimilitudine inter phlegma, & elementarem aquam exiſtente aſſeritur, nec veritati, nec experientię conſentit, flauus ſiquidem colore, ſapore verò haud palato iucundus humor ille eſt, vt complures, qui periculum fecerunt, teſtantur medici, at longe alius eſt aquei liquoris color, & ſapor. Adijci poteſt, (quod bona venia tanti Martyris, cuius glóriam, & doctrinã alioqui ſuſpicimus, & admiramur, pace dictum ſit) hanc phlegmatis per omnia membra diffuſionem, eiuſdemq; humoris arctam cum ſanguine coniunctionem cum medicorum, & philoſophorum decretis, quibus hæc apprimè tenendi onus incumbit, haud ita facilè congruere; præcipuè ſi de optimè conſtitutis corporibus, quale dominicum ſuper cętera fuit, ſermo inſtituatur.

CAP. II.

Opinio eorum, qui in humanis corporibus vitam viuentibus veram aquam eſſe arbitrati ſunt.

CÆterùm, quô res tota planius intelligatur, nonnullę adhuc inſtituendę ſunt quęſtiones iucundæ quidem cognitu, ſed haud ita faciles explicatu; hactenus igitur de natura, & conditione aquei humoris controuerſum eſt, nunc de eiuſdem liquoris origine, & productione diſputandum erit; an nimirum lateris dominici aqua naturę viribus, an potius ſuper-

natu-

naturalis influxus ope comproducta, atq; in sacerrimo Assertoris pectore miraculosè congenita sit.

Andreas Laurentius

Andreas Laurentius vir doctus, & medicæ facultatis apprimè tenax historię anatomicæ lib. 9. de organis vitalibus cap. 19. q. 5. veram in viuentibus aquam reperiri docet; quamuis non in quolibet corporis membro, sed in certo quodam, ac determinato, in corde videlicet, eam detineri velit; arbitratur enim in mirifico corporis humani opificio artificem, ac parentem Deum tenuem membranam posuisse, qua cor hominis præcipuum vitę mortalis fundamentum circumseptum, atq; inuolutum tenetur, quæq; vulgari nomine pericardion vocetur; is verò proximè, & intimè cordis substantiam tactu non afficit, sed ab illo modico interuallo distat, quantum videlicet perpetua cordis ęstuantis motio exigit, ne inter palpitandum, ex tactu membranæ cor incurrat offendiculum, quo ab opere ducendi spiritus vitales impediatur, ex quo certum homini imineret exitium. Quare spatium illud, quod interiacet inter cordis substantiam, & ipsum cordis inuolucrum, [quoniã omni conatu vacuitatem natura refugit] idem molitor corporis Deus aquæ receptaculum esse voluit, cuius virtute salubri attactu ab externis iniurijs securè degit cor hauriens vitales succos ex eodem pericardij humore, qui, etsi sero, & vrinæ persimilis videatur, eum tamen veram esse, ac elementarem aquam cogitur asserere, nisi catholicæ definitioni, & certo religionis nostræ dogmati, quod non crediderim, opposita, & contraria tradere vellet. Etenim citata quæstione disputans Laurentius aduersus eos, qui humorem illum in

Pericardij natura, & sedes.

mortuis

mortuis tantùm corporibus generari autumant, illa D. Ioannis verba, *& continuò exiuit sanguis, & aqua*, accipienda, atq; intelligenda esse contendit de eo humore, qui in Assertoris pericardio diuersabatur, at ille, vt iam vidimus, perfectæ, ac substantialis aquæ naturam obtinebat. Laurentij verba sunt, cum in pericardio aquam sitam esse probaret, *& in sacris scripturis dum miles Christi Saluatoris nostri aperuit latus exiuit illicò sanguis, & aqua.* In eandem sententiam concessit Benedictus Ariæmontanus in suis elucidationibus in illud Ioannis, & qui vidit, ad hunc modum scribens. *Vidit tandem illum mortuũ, & lãcea perfossum vsq, ad interna præcordia, in quibus aqua continetur*; præcordiorum autem appellatione pericardion intelligere debet, secus nouam, & apud medicos peregrinam aquæ in corporibus existentis sedẽ adinuenisset Ariæmõtanus, qui in omnibus humanę naturæ corporibus siue sanis, siue ægris, siue viuis, siue mortuis aquam haud deesse opinatur, cuius quidem opinationis hæc esse possunt argumenta.

Benedictus Ariemontanus.

Firmamenta huius opinionis.

Cum in omnibus ad vitę commodum spectantibus & in ijs maximè, quæ humanæ saluti propagandæ conducunt, prouida sit natura, haud potuit humoris aquei subsidio cor humanum destituere, secus cor hominis, quod ardentissimo æstu ob perennes, & perpetuos influxus, & motus inflammari solet, omninò adureretur. Posteà hominis cõmodum, & vtilitas istam pericordij aquam sibi deposcebat, etenim, sicuti prima mundi elementa suis quæq; locis disposita, nec pondus, nec ponderi oppositam leuitatem contrahunt, ita cordis humani materies in eo pericardij liquore, tamquàm in connaturali

sede

sede innatans nullam grauitatis homini molestiam infert. Deinde omnibus hominibus dissectionem callentibus notissima res est, cor pericardij aqua irrigari, vti oculis ipsis apertè cerni potest. Neq; ad istius rei corroborationem Medicorum testimonia desiderantur. Princeps ipse, ac parens Hippocrates, cuius grauissima est apud omnes auctoritas libello de corde his verbis è græco in latinum versis aquam in pericardio esse restatur. *Adest in ipsa tunica humor modicus velut vrina, & videtur cor in visica diuersari;* id quod etiam Galenus sui principis doctrinam assecutus litteris consignauit lib. de vsu partiũ animalis. Postremò fauent eidem opinioni plerique philosophorũ, quibus persuasum est, ita elementa mixtorum constitutionem ingredi, vt perfectam substātiæ, & qualitatũ naturam nõ amittant, quorũ sententia eò libentius videtur acceptanda, quòd in mixtis viuentibus elementorum qualitates vigere experiamur, non possunt autem accidentales naturæ, cuiusmodi sunt simplicium corporum qualitates, destructo principio, quibus insunt, remanere, & nihilominus manere, ac operari frigus, calorem, humiditatem, ac siccitatem videmus; ergò elementaris aqua in mixtis corporibus poterit reperiri.

Hippocrat. ex.

Non conabor hoc loco, aut cum viris medicæ facultatis peritissimis congredi, aut secretiora anatomiæ artis mysteria curiosius inuestigare disputando, num ea omnia, quæ de pericardio cordis arcula traduntur certa ne an dubia sint potius, cum non sit istud Theologici instituti; sed tantùm in hac quæstione, (quod mihi satis exploratè cognitum est) aduersus Laurentium conabor

Auctoris sententia.

bor ostendere humorem in pericardio degentem, quo hominis cor madet, à natura elementaris aquæ differre plurimum, nec commune quidpiam dari illis duobus; 9 sine dubitatione vlla defendi posse arbitror, si naturalis philosophiæ auctoritati id, quod ei denegare temerarium foret, concedatur, vt inferius patebit. Quocirca fatemur quidem nec cordi membranam, nec membranæ aliquid humoris defuisse, at inficiamur tamen humori in pericardio existenti aquæ naturalis perfectionem concedendam esse.

Confutatio argumentorum.

Nunc quàm leuia sint citatæ opinionis rationũ momenta lectori aperiamus. Et certè quod sub initium quæstionis adducebatur, incõgruum esse vel ex eo cernitur, quòd potentiori, ac opportuniori subsidio nimiũ cordis calorem natura temperarit reciproca vicissitudine influxionum, quæ é cerebro in præcordia, & vice versa commeant, quibus instructa hominis intestina à quouis se se maximo æstu defendunt. Prætereà esto, ad eum finem productum esse pericardij humorem; non ex hoc tamen illicò sequitur, eum liquorem sibi elementaris aquæ naturam postulare.

Immò eodem humore aqueo haud opus est, vt homines onere grauitatis immunes reddantur, etenim vt ab allata ratione non recedam; sicuti dum elementa in suis naturalibus locis consistunt, nec ad superna, nec inferna loca ferruntur, sed degũt in naturali quiete, ita cor humanum, cuius habitatio in intimis hominum penetrabilibus collocata est, etsi nullo perlueretur aqueo humore, adhuc tamen nullum homini incommodum conciliare posset.

De-

Demonstratio autem illa ex oculari experientia pericardij petita, tantummodo fateri nos cogit, humorē in cordis inuolucrū fuisse ab auctore naturæ inuectū; at quis hinc statim eum elementarem aquam esse tutò potest affirmare? cum præcipuè Gulielmus Tolitus præstantissimus medicus, vt est apud Burgensem, non aquam, sed phlegmaticum humorem pericardij liquorem appellet, & meritò cum neq; colore, neq; gustu vllam nostrę aquæ partem imitetur; sed potiùs in flauum colorem vergat, & tristes palato succos exhibeat, quemadmodum se millies gustu, visuq; expertum esse asserit Tolitus.

Gulielmus Tolitus.

Quæ responsio eo certior ab omnibus haberi debet, quò clarius dignoscitur in eandem iuisse Galenum citato loco, & cæterorum medicorum facilè principem Hippocratem, quorum verba si expendantur, eam tātummodo, quam attulimus, explanationem reddere possunt; cum nusquam apud eos legamus, humorem pericardij aquam elementarem appellari, sed ab illis duntaxat proditum sit in cordis tunica aliquid modici humoris non aquam, sed vrinam referentis conspici, dū corpora dissecantur.

Tandē in illo, quod vltimo loco opponebatur, perexiguū robur est ad astruēdū aquā in pericardio Christi naturaliter sitā fuisse, velut enucleatius ostēsuri sumus, dum ostendemus, philosophos, quibus ea probatur opinio, longius à veritatis semita aberrasse; neq; enim iudicio meo arduum, aut difficile opus videtur explicatu, quî valeant in compositis rebus vigere qualitates elementorum, cum ad elementaris formæ corruptionē

nullam corrupti elementi materia habeat corruptionẽ; & elementorum affectiones diuerso, varioq; ordine, ac statu in mixtis, ac in elementis reperiantur.

CAP. III.

Num aqua, siue quoduis aliud elementum in generatione viuentis corporis certam subire cogatur suæ substantialis formæ corruptionem.

SEd quò clarius, ac distinctius vltimæ superioris capitis argumentationi satisfaciam, perpendendum est. An elementa, ex quibus substantialem humani corporis compositionem pendere constat, in mixti generatione sibi asseruent totam integram, & inuiolatã substantiã; an verò alterã substantiæ partẽ deperdant. Dicam apertius more scholæ. Num elementa ita sint formaliter in mixtis corporibus, vt in illis, & materia, & forma substantialis elementi reperiantur, an potius sola elementi materies mixti compositionem operetur, & substantialis elementi forma intereat. Ad hanc philosophicam subtilitatem tota res superioris quæstionis reuoluitur, nam si consueta rerum naturalium agendi ratio ea est, vt mixtum sibi efflagitet materiam, & formam elementi, tamquam principaliores suę substantiæ partes, nulla certior, ac tutior via superest perueniendi ad optatam latentis adhuc veritatis metam, quam sit Andreę Laurentij opinio; quid enim tam planum, tamquè euidens in tota rerum vniuersitate esse potest, quam sacratam Saluatoris nostri naturam ad cuspidis ictum eos liquorum fontes deduxisse,

xisse, quibus illa cùm in prima corporis sui cõstitutione, túm in eiusdem incremento, constat; At si mixtorũ ratio, & natura, perfectam, & integram elementi substãtiam reijcit, parum profectò viri sapientis erit opinari, aquam elementarem remanere potuisse in nobilissima, atq; omnium corporum absolutissima temperatione, qualem fuisse Assertoris nostri compositionem omnes norunt.

Quinas huius difficultatis sententias proferre posse in medium, sed quia priores quatuor ad illam facilè reuocari possunt opinionem, quę elementorum substantialem, & integram perfectionem in corporibus sentit remanere, ideò tribus silentio pertransitis solúm adducam opinionem Auicennæ 1. sufficientiæ, & Alberti Magni tractatu 6.c.5. quæ incorruptas elementorũ formas in mixtis remanere sic asserit, vt nullam velit elementa ex mixti generatione perturbationem substantiarum incurrere; quasi ea ratione ad mixti constitutionem exigantur elementa, vt sibi perfectas, & integras formas reseruent, facta duntaxat in singulis elemẽtorum qualitatibus permutatione, dum videlicet aliqui gradus eorum remittuntur, vt putà, cum aliquę partes frigoris, & caloris eorum elementorum, quæ in mixtis remanent cum integris, & perfectis suis substãtialibus formis, deperduntur vi eius coniunctionis, quam cum cæteris elementorum qualitatibus obtinent. *Cap. 10.*

Varia autem ab ijs, quibus hæc opinio placet, firmamenta adducuntur, ad quæ diligentius cognoscenda, & examinanda videat lector philosophorum hac de re sententias, & decreta; ego enim, qui hæc obiter,

 (quo

(quo propositum meum de aquę lateris Christi origine impleam) perstringere cogor, omissis philosophorū argumentationibus superiorem sententiam comprobantibus arbitror sic omnes substantiales elementorū formas in mixti constructione deficere, ac corrumpi, vt sola materies certis quibusdam qualitatibus pollens in mixti mole relinquatur. Hanc opinionem, quę mihi omnium maximè probatur, subtiliter, & enucleatè tractant grauissimi scriptores S. Th. li. 1. de generatione super coment. t. 84. Marsilius. q. 22. Herueus Brito, Aegydius, & alij plures.

Elementorū formas in mixtione corrumpi putat author.

Veræ opinionis argumenta.

Liceat autem pręsentem sententiam, vt eam planè cognoscat, atq; dijudicet lector, non futilibus argumentis ad hunc modum comprobare. Nam inprimis idē ipse Aristoteles, qui immeritò à pluribus in contrarias sententias distrahitur primo de generatione t. 84. veritatis huius testis adest locupletissimus; inibi enim explanans, qua ratione mixta dici possint esse in actu, ac rursus quęrens quo pacto eadem dici queant esse potestate; virtute tantùm, & in potentia in mixtis elementa residere subiungit hęc scribens. *Quoniam autem sunt entium illa quidem potentia, hæc autem actu, contingit mixta esse quodammodò, & non esse, actu quidem existente alio generato ex ipsis, potentia autem quid vtriusque eorum, quæ erant, antequam miscerentur, & non deperdita. Videntur enim ea, quæ miscentur prius ex separatis conuenientia, & possibilia separari rursus. Neq; permanent igitur actu, vt corpus, & album, neq; corrumpuntur, neq; alterum, neque ambo, saluatur enim virtus eorum, ideo &c.* Sentiebat videlicet philosophus, neq; absoluta corruptione deleri,

Aristotelis authoritates.

neq;

neq; integra, & perfecta, sed virtualiter duntaxat elementa conseruari in mixtis, eò q virtutes eorum, idest, qualitates remaneant. Præterea eodem libro t. 86. ait ad veram, & germanam mixtionem duntaxat opus esse, vt ea, quæ miscentur non planè actu, & integra existant, sed sufficere, vt sint in qualitatibus suis temperata, secus non mixtio, sed iuxta positio sequeretur, sicq; non vera, sed putata solùm mixtio foret. Amplius ad idem demonstrandum insignis est eiusdem philosophi locus lib. 2. de partibus animaliũ sub initiũ cap. 1. in quo triplicem rerum esse compositionem decernens statuit primo loco eam compositionem, quæ ex primoribus totius vniuersitatis corporibus efficitur, quam docet non tam ex elementis, quam ex elementorũ virtutibus, & qualitatibus conflari; nempe innuens hac loquendi formula substantialem corporum compositionem non ex formis, sed ex quatuor elementorum affectionibus fieri. Sed audiamus Aristotelem hisce verbis sententiam suam explicantem. *Cum itaq; triplex sit compositio, prima statui potest ea, quæ ex primordijs cõficitur ijs, quæ nonnulli elementa appellant, terram dico, aquam, aerem, ignem; sed melius fortasse dici potest ex virtutibus confici elementorum, ijsq; nõ omnibus, sed vt ante expositum est, humiditas enim, & siccitas, & caliditas, & frigiditas materia sunt corporum compositorum.* Hactenus ex Aristotele.

Illud quoq; nostræ conclusionis iudicium simul, & argumentum esse potest, quòd ad vnius mixti nobilioris procreationem non elementa solùm, sed etiam plerumq; minus nobile mixtum præexigatur; atqui forma ignobilioris mixti in noui, ac perfectioris mixti

con-

constitutione corrumpitur; ergò corrumpantur, ac esse desinant omninò necesse est formæ ignobiliores elementorum; cum vtriusq; eadem sit ratio; aliter vt rectè intulit Angelicus Doctor, vel nulla mixtio dari posset, vel certè duo corpora, quorum naturæ sic constitutæ sunt, vt ab eadem sede sese inuicem exturbent; atq; semper expellant, in eadem materię parte sibi ipsis intimè hęrerent, quod substantiæ corporeæ repugnat; sumo enim, (vt hinc deductæ illationis robur dignoscatur,) minimam elementaris aquæ particulam, quæ sit in homine formaliter, si aduersarijs credamus; & Auerroem, atq; Auicennam interpellans ab ijsdem sciscitor, num in illa elementaris aquæ portiuncula, quatuor elementares formas esse velint, an verò solam aquæ elementaris formam; cęteras verò esse arbitrentur in alijs viuentis hominis partibus distributas. Si secūdum concesserint, ijdem etiam concedere tenentur, eam non esse mixtionem, sed solummodò iuxta positionem, & impropriā quandam multiplicis formæ aggregationem; cum ex Aristotelis doctrina ad mixtionem opus sit, vt quę miscenda sunt, in eadem penitus materiæ parte subsistant. At si primum affirmarint, quis nō videt, hinc mutuam subsequi corporum penetrationem naturę viribus planè impossibilem, cum elementorum formæ sint corporea fęce prędítæ; immò quis non animaduertit, hinc fieri, vt homo non minus igneus, exempli loco, quam sentiens dici iure meritò possit, etenim sicuti homo ritè sentiens, seu sensitiuus appellatur, etiam si vltima, & perfectissima hominis forma sit rationalis animus, quoniam sentientis partis gradu excellit; ita

pa-

pariter igneus, vel aqueus non incongruè diceretur, qnandoquidem, vt isti volunt, ignem, & aquam in omnibus suis partibus retinet. Ad hæc cum nullum huius inexistentię elementorum in mixtis non dicam exemplum, aut experimentum, sed nec vestigium in humanis membris aliquando apparuerit, irritum, & vacuũ eorum laborem esse cognoscimus qui in viuẽtibus hominum corporibus aquam statuũt; quorsum enim, aut quo impediente defluentibus è vulnerato corpore cæteris humoribus, aqua, & alia elementa, quę sua grauitate ad ima feruntur, prodire non solent? Pręterea cum quodlibet elementum rectę temperationi corporis aduersetur; fieri nullo modo posset, quin paulò ante constitutum corpus, funditùs euerteretur. Accedit postremò (libet enim ea, quę supersunt adhuc argumẽta pręterire) corporis humani constitutionem, qua nihil sublimius, & illustrius in hoc orbe reperiri potest, extortam, ac cum primis quatuor elementis pugnãtem fore; etenim cum humana caro destinatum non sit ab omniũ procreatore Deo domicilium, neq; naturalis elementorum sedes, & tamen in ea inclusa teneantur, dubio procul, si suis substantialibus formis gaudent elementa ad mixti compositionẽ concurrentia, aliam sibi sedẽ aqua, aliã ignis, & cętera deinceps elementa naturali impulsu sibi conquirerent spreto corporis humani habitaculo.

Hinc (vt ad cõtẽplationem eius elemẽtaris aquę, qua Assertoris latus maduit, reuertamur) si quis ꝑpendat ea, quę hactenus tradita sunt, profectò intelliget, nullo ꝓbabilitatis prętextu eã defendi posse opinionẽ, quę contẽdit in sacerrimo Assertoris pectore, quandiu mortalitati obiect⁹ erat, aq̃ circa cordis inuolucrũ statuẽdã esse.

DI-

DISPVTATIO QVINTA.

Qua ratione in mortuo corpore Saluatoris generata sit aqua.

CAP. I.

Utrum in extincto Saluatoris corpore virtute naturali procreata fuerit elementaris aqua.

QVonam igitur ex fonte cristallinus aquę riuus suam originem traxit? An fortasse valuit natura in defuncto corpore procreasse humorem, quem in viuo nequaquàm potuit inuenire? Censent non pauci in humanis corporibus, vbi primùm mortales artus vitalis calor destituit, naturalem aquam oriri; quamuis huius originis non eadem sit apud illos ratio. Viega enim apud Laurentium in ijs commentarijs, quos in 5. de locis affectis edidit, aquæ in mortuis corporibus repertæ procreationem adscribendam esse opinatur calori cordis, & earum partium, quæ nō longiús cordi adhæresсunt; hoc enim calore putat Viega vi quadam natiua ita pingues quasdā corporis partes emolliri, & tabescere, vt eæ protinus in aqueum humorem dissoluantur. At hæc opinio, nulli, qui philosophiæ limina attigerit, probari potest; ex ea quippe conficeretur potiori ratione in viuentibus, quā in mortuis corporibus cōstituendam esse aquam, cuius rei tamen oppositum idem ipse Viega tuetur, ac defendit, siquidem validior, robustiorq; cordis caloris virtus est ad pingue colliquefaciēdum superstite adhuc corporis

Viega opinio.

spiritu,

ſpiritu, quàm ad idem munus debiles tenuiſſimi cuiuſ-dam caloris reliquiæ ſufficientes ſint exhalato iam ſpi-ritu.

Obiectio. At opinor, dicet, id nequaquam conſequens eſſe ob eum animæ vigorem, quo inſtructæ ſunt eæ ipſę corpo-ris partes, quæ in aquam facilè conuerterentur, ni ab humano animo pinguiũ partium conſeruationẽ maxi-me protegente obex naſceretur aquę generationẽ im-pediens. *Solutio.* Verùm quàm iſtud animo rationali minimè congruat, is agnoſcet, qui meditabitur, fieri nullo mo do poſſe, vt rationalis animus eas caloris innati opera-tiones impediat, quæ ſuaptè natura neceſſariæ, omninò impermutabiles, atq; ineuitabiles exiſtunt; ergò cum naturali impulſu cordis calor in vicinas partes opere-tur, & ea ipſa membra patibilis ſint naturæ, & vtraque etiam vel ad agendum, vel ad patiendum ſufficienter propinqua ſint, ſubſequatur, neceſſe eſt, aquei humoris generatio, maximè cum in vegetantis animæ faculta-tes forma rationalis pro libito dominari nõ poſſit. Po-ſteà cui vnquam, vel cæteris omnibus facillimè aſſen-tiẽti fidem facere Viega poterit, tenuiſsimum calorem, qualis ille eſt, qui homine confecto in corde ad breue tẽpus reſidet, tamcitò id moliri poſſe, quod diuturnior, & maximus ignis calor vix operatur interpoſita etiam longiori caloris actione?

Secunda op.nio. Alij verò hunc pericardij humorem generari autu-mant ex vaporibus membranarum cordis, virtute fri-goris reddentis craſſiores tenues vaporum ſubſtantias; ad eum fermé modum, quo terrei vapores attra-ctiua ſolis virtute in ſuperiores aeris plagas euecti á

frigore constipantur, atq; in liquidam humoris substantiam commutantur; velut fieri etiam experimur in ijs ipsis vaporibus, qui perenni motu exciti ex calidis hominum præcordijs ad cerebrum commeant; quod quia maximi frigoris qualitate præditum est, illo eodem frigore delatos ad se humores condensat, atq; in humoré aquæ persimilem eos trásformat. Sed quę ab istis prodita sunt; velut falsa reijcienda esse arbitramur; cum nullo modo è membranis cordis vapores excitari queãt, nisi maximus calor in præcordijs reperiatur; at in extincto corpore omnis planè calor paulatim extinguitur, non igitur vaporum motus cieri potest, quod nobis intelligi datur ex ijs ipsis exemplis, quæ ad opinionem allatam illustrandam adducuntur, sicut enim, neq; ex tepefactis agris terræ halitus deficiente solis virtute, neq; ex pręcordij vapores perdito eorũ calore naturali elici possunt; ita in præsens prorsus repugnat membranarũ vapores cómoueri; cum excitans calor euanuit, quemadmodum in mortuis corporibus accidere solet: ergò non poterit in illis aqua generari.

Quòd si dixerint, id accidere corporibus, dum vitam mortalem agunt, iam istud erit propositæ quæstionis transilire lineas, quandoquidem de mortuis tantùm corporibus sermo est in pręsens; quod prętereà euidenti argumento reijcitur, etenim sicut sine calore dari nõ potest vaporũ excitatio, ita absq; frigoris acrimonia exciti vaporis condensatio consurgere nequit; sed residente adhuc in præcordijs vitali integro calore, frigus omne longius abscedat omnino necesse est. ergò in viuentibus efformari non poterit aqua etiam excitatis vaporibus.

Alij

Tertia opinio.

Alij arbitrati ſunt aquam originem trahere ex ſero è quatuor vaſorum tunicis exſudante. Docent enim iſti plurimum ſeroſi humoris in arterijs, ac venis humanæ naturæ reperiri; quod interdum impellente, ac efferueſcente calore è venarum foraminulis erumpens ſe ſe in pericardij concauitatem recipit. At nec iſtud mihi planè ſatisfacit; nā eſto, demus illis, quod docēt, attamē nō de extinctis cadaueribus, ſed de corporibus ſpiritū ducentibus id iure duntaxat affirmari poterit, quādoquidem omnis exſudādi operatio tunicis adimitur, vbi primū mors ſuccedit, dum calorem penitus de medio tollit. Adijcio tandem pro clauſula; quo omnes, & ſingulæ allatæ opiniones refelli poſſunt, neq; præcordiorum vapores, ſiue illi ex viuis, ſiue ex ſpiritu orbatis corporibus oriantur, neq; ſerum in arterijs contentum, cum è tunicis procedit, in veram elementaris aquæ naturam abire poſſe virtute frigoris vaporū ſubſtantias ad concretionem perducentis; quoniam ſola condenſatio nequaquam tantæ virtutis eſſe poteſt, vt differentem in forma, & accidentibus vaporum naturam à natura aquei humoris, in veræ aquæ elementum transferre valeat; certum quippe eſt apud philoſophos omnes, impares eſſe condenſationis vires ad tā differentē, longeq; diſtātem pmutationem moliēdā; nā ſicut, cū res aliqua tenuior, ac laxior euadit, ſuam ſecū ipſa ſpetiem retinet, ita ex aduerſo cum res craſſior, ac concretior redditur, in alias tranſire ſpeties minimè poteſt, veluti exemplorum appoſitione mihi comprobare facillimum fores, niſi tritam, ac vulgare eſſet omnium philoſophorum dogma. Differt autem valdè à re noſtra ſimile il-

Condenſatio ſpetierum non variat.

lud à sole petitum; quoniam vapores excitati à sole participes sunt veræ, ac essentialis aquæ, quãuis in accidentibus non nihil discriminis appareat; ex quo fieri ritè potest, vt sola liquatione, aut concretione accedēte in liquidam aquam reuertantur; at verò vapores ex præcordijs insurgentes, cum dissimilem admodum ab aqua naturam obtineant, nullum ad elementarem aquam transitum habere posse videntur.

Danielis Mallonij opinio.

Daniel Mallonius super commentarijs in Alphonsum Palæotū de sacra sindone editis, ex inaudita quadam magnitudine doloris, quo Saluatoris cor angebatur, aquam elementarem ortam esse autumat, docens præ doloris grauitate tot fuisse excitatos humores, vt hi facilè per resolutionem in elementa immediatè cōuerti potuerint; horribili autem dolore affectum fuisse cor Saluatoris probat Mallonius ex reuelationibus B. Brigitæ lib. 1. c. 10., & li. 4. c. 70., quibus in locis cor dominicum vi doloris scissum esse, & Deipara Virgo, & patiens ipse Iesus de se testatus est. Ex hac etiam opinione addit Mallonius mirè veritatem naturalis corporis Christi comprobari, si aquam ex humoribus naturæ Saluatoris resolutam esse admittamus.

B. Brigita.

Sed fortasse non vidit Mallonius hinc sequi aquam in quolibet alio corpore hoc modo potuisse effici, si quando grauissimis doloribus homo afficeretur, quod tamen accidere non solet; immò nulla ratio fuisset, cur in tantam admirationem raptus esset Ioannes Euangelista, cum naturalem aquam fluere vidit ex latere dominico; si tam facili, ac naturali via aquæ generatio in humanis corporibus metu, ac dolore agitatis effici posset.

ſet. Deinde quis ſapiens ita ſubitò, vt Daniel arbitratur, daret vnquam, ex diſtinctis, atq; diuerſiſſimis omninò liquoribus elementarem aquam progenerari potuiſſe? quę vix in corruptis corporibus non niſi poſt longos, ac varios alterationis motus peragi aliquandò ſolet. Nec facilè induci poſſum, vt credam, temperatiſſimos corporis Chriſti humores in aquam abire potuiſſe, vt latius infrà cõtra Toſtatũ diſputabo. Ad extremum veritas corporis Chriſti aliundè nulla ſecuta humorum reſolutione oſtendi, atq; contra Hæreticos facilè probari poteſt, vti in ſequentibus demonſtrabitur;

Porrò ex his omnibus fit, vt in Chriſti pericardio, neq; quandiú vitam agebat, neq; eo temporis ſpatio, quo ſacros Corporis Chriſti artus abſens animus in ſepulcro reliquit, elementaris aqua fuerit.

CAP. II.

Num lateris aqua ex nonnullis corporis Chriſti reſolutis partibus oriretur.

Aliorum ſententia, quæ Toſtato probabilis viſa eſt.

Placuit alijs opinari emergentem ex vulnere pectoris aquam, non tam pericardij, quàm aliarũ corporis Chriſti partium fuiſſe aquam productam, videlicet vi corruptionis, cui obnoxium fuit corpus Saluatoris per ea tempora, quibus in terræ ſinu iacuit mortuum. Repetunt autem huiuſce corruptionis cauſam ab ijs ipſis principijs, à quibus tota corruptelæ ratio in humana corpora proficiſcitur; quæ non alia eſt, quam terrena corporis noſtri cõpoſitio, ad quam conſtituendam ſubſtantiæ, corporaleſq; naturæ concurrunt, quæ vti ſua ſorte corruptioni obiectæ ſunt, quandiù homi-

nis vita manet, ita post humanam mortem ad corruptionem quàm citissimè dilabuntur. Cum igitur neminem lateat ad corporalem corporis Christi generationem quatuor intercessisse elementa, quibus tamquàm intrinsecis principijs corporea Christi natura consurgebat; omnesq; pariter sciant naturam Christi corporalem suo in robore incorruptam, & immarcescibilem prorsus tandiú extitisse, quamdiú Christi animus vitæ auctor corpori pręfuit, ita omnes scire tenentur, partes corporis Christi pati cępisse resolutionem aliquam, seú, vt clarius dicatur, corruptionem, vbi mortis interuentu, euolauit animus Saluatoris. Etenim cęlestes globi solitis influxionibus eam protinus immutarunt corporis Christi virtutem, qua pręsēte corruptio impediebatur, hincq; factum est, vt compacta prius in corpore domini elementa se se ab inuicem seiungere, & ad pristinam se se naturam reducere incęperint; nēpe elementa, quę, vt superiús disputatum est, in corpore domini virtute inerant, initium fecerunt redeundi ad naturalem suæ substantię statum, sicq; non nullæ tenerrimæ carnis Xpi partes veram elementaris aquæ naturam sortitæ sunt; quæ ad ictum lateris properans vna cum sanguine profluxit.

Tostati ad monitio. Monent tamen hi Doctores, quibus probabilis visa est hæc opinio, non quouis temporis articulo postquam è viuis abscesserat Christus elemētarem aquam potuisse in corpore dominico generari, (siquidem neq; sub ipsum iam iam expletæ vitæ tempus, neq; etiam paulò post progenerari potuit aqueus liquor cęlestium orbiũ virtute corpus Christi ad corruptionem impellente,)

sed

sed certum quoddam temporis spatium necessariũ fuisse, vt ex resoluẽdis partibus aqua resultaret, quod euidenti satis ratione demonstrare se posse arbitrati sunt. Etenim cęlestium corporum operatio, cuius virtute substãtiales corporis Christi partes in elemẽtarem aquam trãsferrebantur, nec momẽtaneo, nec indissecabili temporis articulo, sed successionibus mensurabãtur; at quæ huiusmodi sunt protinus effici non possunt, igitur ea alteratio, & trãsmutatio, ex qua aqueus liquor suam effectionem habuit, statim post mortem peragi nequiuit in corpore Assertoris.

Ex quo colligi etiam potest, nihil elementaris aquę fuisse é latere dominico emanaturum; si fortassis à milite Assertoris lateri vulnus fuisset inflictum statim, ac obdormierat Christus. Verùm quia ab obitu Christi, vsq; ad lateris vulnus, tres fermè horæ fluxerunt, idcircò resoluta ex minutissimis corporis Christi partibus per totum id tempus aqua decurrit è latere.

Argumentationibus opinio Tostati probatur.

Potest autem nonnullis argumentationibus huic opinioni fides astrui. Nam corpus dominicum ex quatuor primis substantijs compositum erat; cõpacta aũt ea ratione corpora post mortem in easdem priores elementorum naturas reuoluuntur, vt auctor est Arist. lib. 2. de gene ratione, & corruptione non vno in loco.

Amplius ad indagandam lateris aquæ generationem nulla alia congruentior ratio præsenti ratione assignari potest, quorsum igitur ab hac opinione recedendum?

Deinde ex resolutis partibus effectam esse elementarem aquam fateri cogimur, si passionum, ac tormentorum

rum Christi finem perpendamus. Etenim sicut dominus, nõ vt sibi, sed quô nobis opem ferret opportunam, mori præoptauit, vt ab ęternę mortis tyrannide homines vindicaret; itá pariter aliquæ saltem dominici corporis partes resolutioni, & corruptioni addictæ esse debuerunt, quô putredinem, & humanæ naturæ corruptionem procul à nobis esse propulsādam hoc exemplo cōmonstraret, vti nobis accidet, cum redintegratis recenter humanæ mortalitatis nostræ partibus rediuiui infinitam diuini vultus maiestatem intuebimur. Ad extremū probabilem reddunt hanc Tostati opinionem ea Innocentij verba, quæ libr. 3. decretalium t. 41. de celebratione Missarum cōsignata sunt; his enim innuere videtur Pontifex, aquam è dominico latere procedentem ex resolutis corporis Christi partibus originem traxisse; velut ista testantur. *Proculdubio fuit aqua vera, cum naturaliter possit, & compositum in componentia, et elementum in elementa resolui.*

Innoc. Pap.

Etsi Episcopus Abulensis referat hanc opinionem, eiq; paradox. 2. cap. 30. tamquam probabili sententię subscribat; Nos tamen cōmuni Sāctorū Patrū, & totius Ecclesiæ assensu persuasi longè aliud lateris aquæ opificium fuisse credimus, pro certo existimantes nullum putrefactioni, aut corruptioni locum in sacrato corpore Christi fuisse; ad quod persuadēdum satis, superq; manifestū videtur illud psalmographi vaticiniū, quod, de morte Assertoris loquens, psal. 15. protulit dicens, *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*; hoc est nō patieris Christum sanctitatis fontem aliquam sui corporis corruptionem subire, quemadmodum explicat

Psalm. 15.

Beatus

tus Petrus actorum 2. Vbi *Propheta*, inquit, *cum es-& sciret; quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu bi eius sedire super sedem eius, prouidens locutus est de re-rectione Christi, quia nec derelictus est in inferno, nec caro s vidit corruptionem.* Actorū 2.

Quòd si quis occurrat dicens prædicta Prophetæ, & Petri testimonia de absoluta corruptione, quam post tæ curriculum humana cadauera incurrere solent, on verò de hac exigua partium corporis Christi reso-tione accipienda esse, ei obijcienda est Diui Dama-eni sententia, qui lib. 3. fidei ortodoxæ citatum testi-nonium non de omnimoda solùm, sed de minima etiā uauis corruptione (vti ea est, de qua nūnc agitur) iu-xta litteralem sensum interpretatur sic inquiens. *Ac rursus corruptionis vox perfectam corporis in elementa, ex quibus compositum est, dissolutionem, & extinctionem significat, quæ quidem etiam à plerisq; interitus appellatur, quod quidē corruptionis genus domini corpus haud quaquàm expertum est, quemadmodum ait David propheta. Quoniā non derelinques animam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem,* & mox de corruptione similiter loquens subdit, *at secundò corruptionis significatu* (de quo nos loquimur) *incorruptibile hoc est interitus expers domini corpus confitemur, quemadmodum pij patres tradiderunt.* Sic Damascenus, qui nomine corporis non totum dun taxat Mediatoris nostri suppositum, sed quamlibet etiā corporis Christi partem; hoc est non corpus collectiuè, vt aiunt, sed etiam distributiuè sumptum significauit, velut seriem eius capitis ponderans clarè intelliget. Obiectio. Responsio. S. Damascenus lib. fidei orthodoxæ 3. ca. 28.

Possunt autem huius corporis Christi incorruptibi-

Immarcescibilitatis corporis Christi probabiles aliquot rationes.

litatis nonnullæ congruentes rationes adduci. Principiò, sicuti præpotenti Deo id curæ fuit, vt extincti corporis dominici nullum os vim factionis pateretur, voluit enim illud planè integrum, & innocuum conseruare, velut ex Euangelico Ioannis contextu colligitur, ita ne Christi carnem putredo, aut corruptio aliqua inficeret, prospicere omninò debuit; cum maximè talem ab omni tabidi humoris impuritate præseruationem diuina Saluatoris nostri maiestas sibi vindicaret, quippe quæ ad eum dignitatis gradum super cæteras creaturas euecta est, quē vix capere potest humanæ intelligentiæ facultas. Ad hæc, diuinæ iustitiæ opus erat, vt corpus Christi, quod nec dum soluto mortis debito infiniti opprobrij, & omnibus cuiuslibet conuicij, & iniuriæ telis fuit obnoxium, prostrata iam morte omnibus diuinę munificentiæ donis, maximis honoribus, ac insigni immarcescibilitatis gloria præ cęteris fulgeret.

Posteà Saluator noster aliquod diuinitatis suæ argumētum, quo Dei filius cognosci posset à creaturis, ex peremptis humanæ naturæ suæ membris erutum Iudæis indicare quodammodo tenebatur; atque hoc perbellè clarum, & illustre omnibus oblatum est secum ipsis reputantibus, fuisse Dominicum corpus ab omni cuiuslibet peregrinæ alterationis, aut putredinis tabe immune, cum cætera humanæ mortalitatis membra adeò absolutam minimę putrefactionis qualitatem fugere nequeant. Quid? Deipara Virgo, quæ sinu, gremioq; suo sanctissimi Assertoris nostri corpus fouit, nullam, vt piè, religiosèq; communis Patrum, & fidelium vox attestatur, sensit deficientis, ac marcescentis naturæ labem,

& audiēdi erut ij, qui auctori, & datori immarcesci-
tatis Mariæ putredinē aliquā nō verētur adscribere?
ꝓfectò si extinctam matris suæ naturā sic modera-
est Deus, vt nulla alienis corporibus virtus infesta,
tri suę aliquod inferret detrimentum; quis importu
corruptionis impetus ad sacros vsq; Saluatoris artus
netrare potuit? Pręterea cum per eā partium resolu-
nem nihil Christus, aut mereretur, aut prodesset mor
libus; cuius dūtaxat rei causa tot ab eo suscepti labo-
s fuêre; inanis, & superuacua hęc tenerrimę etiā car-
is putredo, aut resolutio fuisset.

Tostati opi-nio vrge-tur.

Sed ad Tostati cōtemplandam opinionem propiùs
ccedamus; atq; se ipsam penitus destruere ostēdamus
x attenta eorum, quę hactenus dicta sunt, meditatione;
it igitur tribus fermè horis, (tot enim ab obitu Christi,
vsq; ad lateris vulnus dinumeratę sunt) totam elemen-
taris aquę copiā, quę profluxit, ex resolutis naturę Chri
sti partibus fuisse progenitā; atqui vel ex hoc ipso idem
Tostatus dicere tenetur, multo abundātionem liquo-
rem futurum fuisse, si quatuor, vel quinq; horarum de-
fluxissent interualla, antequam lanceę ictu pectus do-
mini patuisset; hincq; statim conuincitur dominicum
corpus, vel omninò, vel maiori ex parte per tridui spa-
tium, quo spiritu vitali caruit, in aquam fuisse reducen-
dum vi influxionis orbium cęlestium, qui perpetuò in
extinctum Christi cadauer necessario motu operaban-
tur; quod quis vel irreligiosus poterit suspicari? cum nec
alia hominum extincta corpora, quę ad corruptionem
incitatissimo cursu feruntur, simili resolutionis spetie
populsari soleant; quis enim ex peremptis cadaueribus

aliquos limpidiſſimę,aquę riuos aut vidiſſe,aut cognouiſſe memoriæ prodidit vnquam; quamuis articulatim diſectum,& minutim per arterias, venaſq; inciſum fuerit corpus? Ad extremum ea elementaris aquę generatio iuxta Toſtati ſententiam planè neceſſaria fuerat, vt potè ab effectore neceſſariò operante & incępta,& propagata;ergo cum ęquali motione circa omnes corporis domini partes idem agens detineretur, idem pariter in reliquis Chriſti mẽbris debuerat operari, quod in latere effecerat; & tamẽ neq; ex manibus, neq; ex pedibus terebratis clauis ferreis nulla minima elementaris aquæ pars prodijt, quãuis paterent corporis Chriſti vulnera, vti poſt depoſitionem cadaueris Chriſti è ligno crucis contigit,quin immo neq; ex inciſſis flagellorum ſęuitiæ coſtis Chriſti aquei humoris quicpiam apparuit; ergo in aliã longè diuersã cauſam aquę lateris productricem conijciendum erit totum iſtud lateris aquę opificium.

CAP III.

Argumentorum nexus diſſoluuntur.

PRæcipuè cum ea ipſa argumenta, quæ nobis ipſi oppoſuimus,per facilem explicatum habeãt. De primo nonnullorum iudicium fuit,corpus Aſſertoris,etiamſi quatuor elementis conſtaret, haud tamen corruptionis ſordibus potuiſſe inquinari virtute eius vnionis,quam theologi hypoſtaticam appellant; ſiquidem illa perdurante, (duratura autem erat in perpetuas ęternitates) nulla tabe corpus mediatoris potuiſſet vnquàm labefactari. Mea tamen ſententia eſt, (ſi vſitatum diuinę prouidentię rebus proſpiciendi morem cõſideremus

eremus) id nequaquam ab ineffabili vnione, qua Ver-
m carni Saluatoris copulabatur in personæ vnitatẽ,
equi potuisse dominicum corpus; etenim sicut diui-
us ille Verbi cum humana natura nexus nullius ope-
tionis potuit esse principium, vt concordi sententia
ocent omnes fermè theologi; ita similiter ad propul-
ndam lõgius è corpore Christi corruptionem nullius
irtutis fuit. Quare sicuti diuinus humanæ Christi
aturę nexus formaliter, & ex se consideratus potis ne-
uaquã erat prohibere, ne mors Christo inferretur, sic
on valuit inhibere, ne putredo mortis effectus Asserto-
is partes immutaret.

Tostatus in secunda opinione, quam de productione aquæ lateris recitat, & sequitur libẽtius, sentit exanimẽ Vindicis nostri naturã putrescere quidem potuisse; non tamen id accidisse, propterea quòd cęlestium orbiũ influxiones nullam in mortua Christi mẽbra exercere operationem potuerunt, quandoquidẽ omnes huiuscemodi cęlorum influxus cassi, & irriti penitus reddebãtur à virtute, seu qualitate quadam dominicis artubus impressa, qua vigente illęsa, atq; planè immaculata cõseruabantur Christi domini membra. Verùm haud scio, qua ductus ratione Episcopus Abulensis ad repellẽdas cælorum iniurias huiuscemodi affectum fuisse qualitate corpus Christi arbitratus sit, quam nec res ipsa exigit, nec patrum, aut theologorum auctoritas tuetur; & res ipsa quidem nulla opus fuisse impressa qualitate declarat, quoniam fidem humanam excedit opinari, Assertoris corpus non irriguisse frigore, dũ in subterraneis locis commorabatur, aut ardenti solis, & ignis æstu idem corpus

Tostati responsio.

Tostati sententia oppugnatur.

corpus non potuisse incalescere si ad solem, aut ignem propiús fuisset admotum; & tamen, si virtus illa corpori dominico adfuisset nullo modo ista concedenda forent iuxta allatam à Tostato opinionem, quæ nulla fide digna est, cum non minus cęli iniurias, quam ictum cuspidis pati potuerit Saluatoris corpus.

Nullam verò eidem Tostato suffragari auctoritatē, vel hinc patere potest, quod nullus aut Patrū, aut Theologorum huiusce meminerit qualitatis membris Christi superadditæ; immò si res pro dignitate perpendatur, non potuit in mortuo Assertoris corpore produci talis virtus, ne eam impatibilitatis, & incorruptibilitatis dotem mortua membra adipiscerentur, quam scimus Assertoris corpori duntaxat conuenientem fuisse post perfectam humanæ vitæ ad sempiternam gloriam à mortuis reparationem; aliter prius diuinis, & admirabilibus donis, quibus rediuiuum corpus insigniri debuerat, necdum excitata è mortuis caro Christi potita fuisset, quod erat statutum diuinæ prouidentiæ ordinē anteuertere, vbi minimè opus est. Adijce prætereà superuacaneam esse huius impressæ virtutis productionem; Nam si, vt disertissimis verbis docet, atq; declarat S. Augustinus mortalitas Adæ, si diuinis præceptis optemperasset non modò non peruenisset ad mortem, sed nullis corruptelæ iniurijs fuisset obnoxia; siq; quod non minorem habet diuinæ virtutis splendorem, nec vestimenta, nec calceamenta Israelitici populi per prærupta montium, ac per vastas orbis terrarum solitudines pererrantis quadraginta annorum spatio obtrita sunt. Immò neq; duo illa clara sanctitatis, & integritatis

Israelitarū calceamenta spatio 40. ānorū non attrita in deserto.

:is lumina. Henoch, & Elias totannorum millibus
orte, corruptioneue aliqua defecerunt absque vlla
ritualis, aut corporalis qualitatis ope, quæ vel Adæ,
l Hebræorum vestibus, vel Sanctorum Prophetarum
rporibus fuerit indita, qua ratione poterit quis in
ortuo Christi corpore nouam effingere qualitatem,
ıæ illud ab omni contagione illæsum conseruauit. Sed
forte quē iuuat legere, quid tradat Beatus Augusti- *S. August.*
us de Adamo, atq; illis alijs, ex quibus intentum no-
:rum patere posse arbitramur, adeat librum primum
e peccatorum meritis, & remissione ad Marcellinum
ap. 2. & 3.

Et interim transeamus modò ad eam argumenti so-
utionem quæ verior censenda est. Arbitramur enim
pectata corporis Christi natura, quæ terrenis, & cadu-
cis spolijs vestiebatur, fuisse corpus à corruptione ab-
sorbendum, attamen credimus singulari virtute diuina
illud fuisse præseruatum, proptereà quòd corruptricē
cælorum operationem, quæ naturæ impulsu ad infer-
rendam dominico corpori tabem ordinabatur, solito
incursu Deus minimè prosequeretur, ne ea membra,
quæ Dei præsentiam sentiebant, corruptionis sordibus
contaminarentur.

Ad secundum. Licet communibus philosophiæ in-
stitutis inhærendo idonea videatur Tostati opinio ad
explicandam aquæ lateris effectionem, quia tamen ex
sublimioribus aqua illa manarat principijs, idcirco ad
habendam huiusce mysterij notitiam philosophica sub-
tilitate opus non est; quę ad fictionem magis, quam ad
veritatem accedit.

Ad

Ad tertium. Nihil autem à fine pasſionis Christi magis erat alienum, quam aliqua corporis tabes, quæ non diuinę tantùm Saluatoris dignitati, verùm etiam saluti, vtilitatiq; nostræ derogasset. Quare verum quidem fuit ad humanam captiuitatem redimendam, Dominũ succubuisse morti; at hinc tamen inferre non licet, eũdem Saluatorem etiam corruptioni, vt nos ab eodem naturæ incommodo præseruaret, fuisse obnoxium. Etenim mors Christi nõ modò varijs meritis cumulabatur, verùm etiam illam tunc temporis non ex naturali necesſitate, sed libero voluntatis arbitrio pertulit. E contra autem corruptio corporis Christi, neq; ad meritum aliquid prodesse poterat, neq; tàm libera, quàm necessaria hominibus videri potuisset, ex quo, [licet temerè,] collegissent infideles Christo dño defuisse Diuinitatẽ, velut angelica claritate enucleatius expresſit S. Th. 3. p. q. 51. a. 3. in resp. ad primũ his verbis. *Christus cũ non esset subiectus peccato, neq; morti erat obnoxius, neq; incinerationi, volũtariè tamen mortem sustinuit propter nostram salutem secũdum rationes supradictas* (quæ videlicet q. 50. a. 1. habẽtur) *si autem corpus eius fuisset putrefactum, vel resolutum magis hoc fuisset in detrimentum salutis humanæ, dum non crederetur in eo esse virtus diuina. Vndè in persona eius in ps. 29. dicitur, quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem.* Hactenus, ex S. Th. Adde posttemò eodem Saluatoris interitu absolutam humanæ naturæ immarcescibilitatem obtẽtam fuisse, cum mors Christi infiniti meriti, & valoris esset, quo absque corporis sui corruptione pro mortalium putredine in viuam carnem reparanda Deo cumulatisſimè satisfecit.

Cur corpus dominicũ corruptioni non fuerit obnoxium.

S. Thomas

Ad

Ad extremum. Innocentij Papæ auctoritas minimè bis aduersatur, quæ de eo, quod fieri potuit, non autē eo, quod re ipsa contigit, militat, si attentius perpentur; siquidem absolutè loquendo in cineres, & aquā ligi potuit corpus dominicum, quippe ꝙ mixtū erat, proinde etiam dissolutioni obnoxium; vt solius naræ virtutem ponderans Aristoteles de alijs hominum rporibus docuit. An verò reipsa istud ex partiū relutione contigerit, colligi non potest ex verbis Innontij hunc ad modum loquentis. *Restat igitur, vt qualiunq; fuerit illa aqua, siuè naturalis, siuè miraculosa; siuè de uo diuina virtute creata, siuè de componentibus ex parte iqua resoluta, proculdubio vera fuerit.* Ex quo clarè cōncitur Sūmi Pontificis definitionem ad id duntaxat spexisse, de quo tunc temporis apud catholicos subor fuerat dubitatio; Vtrum videlicet vera, & naturalis qua, an magis phlegmaticus humor esset ille liquor, ui ex latere Saluatoris processit. statuit enim id liquos veram, ac naturalem aquam fuisse, à quocunque ila profluxisset principio, de quo statuere Summus Pontifex non curauit.

CAP. IV.

Singulari diuinæ virtutis miraculo aquam lateris Christi productam fuisse.

COgnitis igitur, nec non etiam confutatis superioribus sententijs, restat illud pertractandum, vbi totius disputationis cardo versatur; quanā ratione, quoue auctore hęc aquā in latere Domini prounus extiterit. Et quidē ex hactenus disputatis in prō-

Miraculo ś aqua lateris Christi producta est.

ptu est certã huius productionis aquæ causã attingere, quæ solùm in diuinam virtutem, & omnipotentiam conijcienda est, qua Deus teste Apostolo vocat in lucé ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt.. Huius autem vnitatis ratio nõ obscurè elici potest à sufficienti aliarũ causarum enumeratione, quarum nulla aliquam in opificio aquæ efformando virtutem habere potuit, vti iá fusius est comprobatũ. Idem pariter eæ ipsæ rationes, quibus ex resolutione partium fieri aquam haud potuisse, vidimus, apertissimè declarant.. Tandem est hęc peruulgata, omnibusq; (præter eos, quos supra redarguimus) tam patribus, quam sacri eloquij interpretibus probata opinio. Hanc enim docet D. Ioannes Chrisost. hom. 94. in Ioanné, vbi de duobus sanguinis, & aquæ fontibus loquens innuit, diuino factum esse consilio, vt aqua scaturiret. *Exiuit*, inquit ille, *sanguis, & aqua. Non casu, & simpliciter hi fontes scaturierunt* (sed virtute Dei, vt arbitror subintelligendum) *quoniam ex ambobus Ecclesia constituta est*. Diuus præterea Damascenus adest opinioni nostræ illis verbis, quæ lib. 2. pararell. c. 14. habentur. Nam aquę productionem ex latere Christi cóferens productioni primæ Matris omnium mortaliũ, Euam dico, quam ex latere dormientis Adæ efformauit Deus, hæc ipsa tradit. *Christus de latere Ecclesiam cõdidit; quemadmodum antiquitus Euam de latere procrearat. Vnde & Paulus dicebat, ex carne eius, & ossibus eius sumus, latus videlicet subindicans. Quemadmodum enim tunc Deus costam supressit, & fœminam effinxit, sic nobis sanguinem, & aquam ex ipsius latere dedit, & Ecclesiam formauit.* at vti nullus non suspicit in illo priori opere miraculũ,

S. Ioannes Chrisost.

D. Damascenus.

ita

etiam omnes in hoc posteriori diuinam demirari
nentur omnipotentiam; quandoquidem, iuxta S. Da-
masceni placitum, diuinæ virtutis opus vtrumq; fuit.
Prętereà huic sententię fidem adiungit, quod legitur a-
pud Rupertum Abbatem lib. 2. in Genesim c. 37. vbi
locum hunc scripturę pertractans, non alias inferiores
causas, sed Deum ipsum aquæ lateris effectorem facit
ad hunc modum scribens. *Cæterùm in Christo, & in Ec-
clesia Sacramentum magnum hoc est, quia sic admisit in se
Christus soporem mortis suscepta pro voluntate Patris obediē-
tia, & tulit Deus de latere eius sanguinem, & aquam, de la-
tere inquam eius dormientis, idest, iam mortui sanguinem, &
aquam per lanceæ vulnus eduxit.* Sed illustrissimum huiu-
sce rei est S. Cypriani testimonium, quo miraculosam
aquę substantiam lib. de duplici martyrio appellat, dū
inquit. *Erat, & illud præter naturæ cursum, quod è latere
exanimati corporis sanguis, & aqua profluxit.* Hucq; ten-
dunt omnia illa sanctorum Patrum testimonia, quibus
affirmant non planè vacare mysterio, quod è latere e-
xanimati corporis sanguis, & aqua distillarint; quem-
admodum mihi ipsi facilè persuadeo de mente S. nostri
Patris Ambrosij in Lucam c. 23. & Euthymij, & Theo
phylacti in Matthęum. Sed nullo modo prętereiri po-
test, quod in hanc sententiā tradit Angelicus Doctor. 3.
p. q. 66. ar. 4. ad 3. Sic enim scribit. *Aqua fluens de late-
re Christi pendentis in Cruce non fuit humor phlegmaticus,
vt quidam dixerunt, in tali enim humore non posset fieri ba-
ptismus, sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quo-
cunq; liquore alicuius plantæ: fuit autem aqua pura miraculo-
sè egrediens è corpore mortuo, sicut & sanguis.* Nec aliud

Rupertus.

S. Cyprianus.

S. Thomas

S. Thomas in Ioann. sentit lectione 5. in Ioannem, cum scribit. *Fluxus aquæ inficiari non potest, quin miraculosus existat, cum aqua exiēs purissima sit.* Credidit, & simul etiam hanc veritatem apertè docuit Titelmanus in Ioannem, ea ipsa verba explanans, de quibus loquimur. Titelman. *Statimq;* (verba sunt Titelmani) *aperto latere sanguis, & aqua diuinæ virtutis miraculo ex corpore illo exangui, & prorsus omni virtute exhausto profluxerunt in mysterium redemptionis, & regenerationis credentium.* Quod præterea expressit Dionysius Carthusianus in illud Ioannis 19. vbi Dionysius Carthusianus. *communiter*, inquit, *dicitur, quia vera aqua exiuit de latere Christi, non vtiq; naturaliter, sed miraculosè propter mysticas rationes.* Quibus omnibus ea facile congruunt, quę super eundem Ioānis locum tradit Lyranus, dum inquit. Lyranus. *Sciendum tamen q ista aqua miraculosè exiuit, quia nō fuit humor phlegmaticus, vt dicunt aliqui, sed aqua pura, ad ostendendum, quod corpus Christi erat ex veris elementis compositum.* Sed quid plura? An non omnibus, quotquot fermè sunt, sacrarū litterarum interpretibus, plana, & indubitata est hęc, quā in pręsens tuemur, sententia: quam adeo lubenti animo amplectuntur, vt etsi de sanguinis miraculo nonnulli dubij extiterint, ij tamen de aquę miraculo nihil huiusmodi veriti sint, quemadmodum docuisse scio Caietanū Caietanus. ex ijs, quę edidit in Ioannem cap. 19. his verbis. *Quidquid sit de sanguine, quoad miraculum, quoniam de corpore nuper mortuo non apparet euidenter esse miraculum, exire sanguinem. Ex eo tamen, quod aqua simul exiuit, insinuatur ēt, quod sanguis miraculosè exiuit.* Adeat lector Franciscum Suarez. 3. p. q. 51. ar. 3. disput. 41. sect. 1. Toletum in cōmentarijs super Ioannem citato loco Franciscum Lucā

Bur-

-gensem, Alphonsum Salmeronem tract. de passione
risti, Sebastianum Barradium in concordia, & histo-
quatuor Euangeliorum to.4., Ioannem Maldona-
n, & tandem, vt semel finiam, cęteros omnes sacrę
ginę studiosos, quos omnes opinionis nostræ propu
atores esse comperiet.

CAP. V.

Vtrum genita, an procreata sit à Deo lateris Christi aqua.

Sed quęret hoc loco quispiam, Vtrum generatio, an creatio potius sit appellanda operatio ea, qua diuina virtus aquam produxit? Etenim cũ vtraq;, neratio videlicet, & creatio, æquè Deo familiaris sit; aperiamus, opus est, quanam potissimũ, ex his dua-us, ratione vsus sit Deus ad collocandam in latere Sal atoris aquam. consurgit enim aperta dubitandi occa-o, cum nonnulla momenta rationum generationem, uædam verò alia creationem inducere, atque astruere ideantur. Et pro generatione quidem citatum supe-iori capite S. Damasceni testimoniũ pugnat, si in pro-pria, & stricta significatione accipiatur. scribit enim, Deum eadem diuinæ virtutis arte efformasse aquam ex Saluatoris mortui latere, ac ex soporati protoparentis nostri Adæ costa effinxit, atq; efformauit coniugem il-lius Euã: atqui ædificatio mulieris ex Adamo non crea-tio, sed generatio fuit; pariter ergo ex corporea Christi substantia progenitam, non verò creatam fuisse lateris aquam affirmandum erit. Amplius hãc de generatione lateris aquæ sententiam valdè commendat S. Augustin. lib.2. de Symbolo ad cathecumenos sic scribẽs, *Et quo-modo*

Rationes pro generatione militantes.

S. *August. de Symbolo ad cathecumenos, cap. 6.*

modo Eua facta est de latere Adæ dormientis; ita Ecclesia formaretur ex latere Christi in Cruce pendentis. Percussum est enim eius latus, vt Euangelium loquitur, & statim manauit sanguis, & aqua, quæ sunt Ecclesiæ gemina Sacramenta. Ex quibus id, quod volumus, intelligi datur, cum sentiat, atq; vltrò fateatur Augustinus, eodem modo, eademq; ratione productam esse ex Assertoris latere elementarē aquam, ac ex Adamo alto sapore correpto Eua efformata est, quam procul dubio operationem iure merito omnes generationem appellant. Deinde, auctoribus D. Anselmo, & Athanasio, Deus tunc aliquid creare dicitur, cum in hanc lucem edit ea, quæ nullo modo extiterunt, sine vllius rei aut ope, aut opera, seu, vt Magister sententiarum loquitur, tunc Deus creans est, cum de nihilo aliquid operatur; in re autem nostra, neq; ex nihilo, neq; non adhibito rei cuislibet creatæ auxilio aquæ effectionem molitus est Deus, quippe qui ex latere, & intimis Christi præcordijs non sine membrorum ope aquam eduxit. Ad extremum, eduxit Deus, vt omnes fermè Patres loquuntur, liquorem aqueum è sacrato Christi pectore, at eductio generationi, non autē creationi adscribenda est, auctore Aristotele, & cæteris omnibus philosophis; sic enim cum mundialem hanc machinam produxit Deus, non eam eduxisse, aut ex præsupposito aliquo subiecto efformasse, sed duntaxat creasse ex nihilo dicitur.

Quid sit creare.

Quid pro creatione pugnet.

Ex aduersò tamen aquæ ex latere emanantis productionem non generationi, sed creationi deferendā esse, ea, quæ proximo capite sumus executi, persuadēt; siquidem aduersus Tostatum probauimus, lateris aquam ex nulla

ia partiũ corporis Christi materia traxisse princi-
m; propterea quod nullas, aut corruptio, aut resolu-
vires exerere potuerit in sacratum illud Iesu Christi
positum, quod tamen sustineri haud posset, si geni-
non autem creata fuisset à Deo lateris Christi aqua;
n cum generatio sit *mutatio totius in totum, nullo sen-
li remanente, vt subiecto eodem*, vti eam definit Ari-
teles, dubio procul mutationi, atq; corruptioni ob-
xium extitisset Mediatoris corpus, saltem ratione ea-
m partium, quæ per generationem cecidissent, cum
videlicet propriam, ac naturalem formam deperdẽ-
, in aquam transferrentur; vulgatum quandoquidẽ
apud philosophos omnes, nullius rei generationem
tingere posse, nisi rei alterius corruptio consequatur;
m generatio vnius sit corruptio alterius, vt Aristoteles lo-
uitur; ex quo clarè conuincitur, eum, qui genitam ex
nembris Christi fatetur esse lateris aquam, teneri co-
ærenter asseuerare, corruptionem pariter aliquam nõ
ubterfugisse Saluatoris corpus; ergo superest tantũ, vt
licamus, dominici lateris aquam non generationis, sed
creationis via ortam fuisse.

Præsens difficultas duplici assertione satis expediri, ac tolli posse mihi videtur. Prior assertio huiusmodi est. Aquæ productio, spectata tantùm corporis Christi materia, nullo pacto generatio esse potuit, vti conuincitur ea ratione, quam ex incorruptione, & omnimoda immarcescibilitate corporis Christi petiuimus. fieri siquidem minimè poterat, vt saluata membrorum corporis Christi absoluta integritate, ex eodem corpore elementaris aqua progigneretur, cuius generationem ineuitabili

Quæstionis enodatio.

bili serie corporis Christi corruptio comitatur. Posterior assertio est. Quamuis credibile, & vero simillimũ sit, creatam fuisse lateris aquam, potuit ea nihilominus citrà corporis dominici defectum, & corruptionẽ generari.

Quadripartita creationis distinctio. In cuius assertionis illustrationem lectorem præmonere oportet, pluribus quidem, sed præcipuè quatuor modis apud sanctos Patres vsurpari creationem; quandoq; enim pro generatione, & natiuitate accipitur, vti monet S. Augustinus de fide, & symbolo, & D. Hieronymus in illud Apostoli, *renouamini spiritu*; nonnunquàm verò sumitur pro eo, quod est facere, seu condere aliquid, quod anteà non fuerit, quocunq; modo id fieri contingat; siuè nimirùm id, quod prius fuerat, in alium naturæ statum transferatur, fiatq; non absolutè, sed tantummodò secundum quid, siue potius illud, ꝙ diù extiterat, restauretur, atq; renouetur: quo in sensũ creationis vocabulũ vsurpauit S. Hieronymus ad Ephesios 2. in illud *creat in bonis operibus*; vbi creationis nomine, nõ strictè creatio, sed renouatio, & reformatio spiritualis intelligitur. Sæpè etiam idem sonat creare, ac condere, seu ordinare, ac disponere, vti adnotauit D. Basilius in eo sermone, quem habuit ad probandum, Deo tamquàm auctori peccata tribuenda non esse, pertractans illud Isaiæ: *Ego faciens bonum, & creans malum*, cuius diuinæ sententiæ germanus sensus est. Ego Deus, qui non solùm bona molior, verùm etiam malum ipsum ad bonum dulci, ac suaui prouidentiæ ordine dispono, ac destino. Ad extremum creatio pressiùs, & strictius sumitur pro rei productione ex nihilo, itaut

S. August. *S. Hieron.* *S. Hieron.* *S. Basilius.*

par-

ticula, ex, neget, atq; excludat quamlibet materiam, quemlibet terminum, qui ad rem, quæ creari dicitur, astituendam, & peragendam quauis ratione côcur- in quo sensu, & intellectu accipienda est creatio, qua sancti Anselmus, & Athanasius locuti sunt, qui- s cum Magistro S. Thomas, & omnis Theologorũ sola assentiuntur. In præsens ergò de vltima dũtaxat creationis significatione verba facimus, cum in poste- ri assertione creatam à præpotenti Deo aquam fuisse otulimus; potuit siquidẽ infinita sua vi, ac potestate eus tantam materiæ partem ex nihilo producere, quã- ad aquæ lateris productionem exigeretur. Verùm ad ac tamen progenitam fuisse lateris aquam probabili- r etiam dicere possumus; quandoquidem rectè homi um fides admittere potest, Deum ex ascititia aliqua lia materia lateris aquã progenerasse, atq; in intimis Christi præcordijs collocasse; probabilissimũ namq; videtur, Deum in exordio nascentis mundi creasse tan- tum materiæ, ex qua cętera, quotquot sunt, corpora cõ- flantur, quantum videlicet perspicacissima mentis suæ acie intuebatur satis futurum his omnibus operibus peragendis, quæ animo suo condere decreuerat. Nam licet ea Aristotelis hac de re opinio execranda, atq; de- testabilis sit, qua totam hanc rerum vniuersitatem om ni materia etiam possibili constare arbitratus est, (quip pe quæ non parum diuinæ virtuti, atq; omnipotentiæ derogat, infinitam Dei potestatem, quæ nullis terminis circumscribi potest, in angustum coercens) aliorum ta men sententia, quæ nouam, & nouam semper in infini- tum materiam Deum per creationem excitare posse nõ

Quomodo aqua lateris creata dicatur.

Qua ratione genita dici possit.

Falsa Aristotelis opinio de materia vniuersitatis.

inficiatur, ac prætereà concedit naturę auctorem sub ipsum creationis initium sufficientem rebus omnibus efficiendis materiam produxiſſe, nullis urgeri poteſt incommodis; Et hæ duæ viæ ſunt maximè rationi conſonæ, quibus nouam aquæ lateris materiam corpori dominico ſuperadditam fuiſſe poſſumus opinari.

Argumentorũ ſolutio

Ea igitur opinio, quam priores in capite quæſtionis poſitæ rationes inuehere contendunt, repellenda eſt, cũ ex ea cõcludatur manifeſta corporis Chriſti corruptio, tali, ac tanto diuinę maieſtatis indigna domicilio; præcipuè, cum inefficaces ſint eæ argumentationes, quæ progenitam ex membris Chriſti aquam fuiſſe videntur oſtendere. Non enim in primis D. Damaſceni verba eum ſenſum reddunt, quaſi ſignificent, ad eum plane modum aquam ex latere Chriſti efformatam eſſe, ac ex Adami coſta Euam idem Deus efformauit, ſed germanus illorum verborum ſenſus eſt; non minus ex latere Chriſti aquam exiuiſſe, quam ex latere protoparentis mulier ſumpta eſt; quandoquidem nõ in omnibus, res, quæ inuicem conferruntur, conueniant, neceſſe eſt, ſed in eo duntaxat, ad quod demonſtrandum vſurpantur, alioqui non tam ſimilitudo, & imago, quam eadem res ipſa penitus dicenda foret.

Quod idem de mente S. Patris Auguſtini interpretamur, cum particula illa, *quo modo*, conditionis, & efficientiæ modum, atque rationem non ſignificet, quam in producenda aqua adhibuit Deus, ſed tantũ reſpiciat myſterij ſubſtantiam, quę in eo ſita eſt, quòd quemadmodum, prima mulier ex Adami oſſe formata eſt, ita gemina Eccleſię Sacramenta, aqua nimirum Baptiſmi, & ſanguis

sanguis Eucharistiæ ex Mediatoris latere profluxe-
nt, siue hæc duo in propagationis modo conueniant,
iè non, erat namq; res ista à proposito Sancti Augu-
ini tunc aliena.

Quod autem ex definitione Anselmi, & Athanasij in
ertia argumentatione obijciebatur, haud arguit, aquã
on fuisse à diuina virtute creatam, cum Assertoris la-
is, & pręcordia ad perficiendam aquæ generatio-
em nullius fuerint efficaciæ, cumq; eis, vti opem, aut
uxilium præbentibus, Deus nõ vsus sit, sed ea solum-
nodo loci, & sedis procreatam aquam recipientis ra-
ionem habuerint.

Illud tandem, quod vsitato loquendi more S. Patres
vsurpant, Deum è punctura lateris Christi aquam edu-
xisse, non vt obiectio innuit, sed vt patres ipsi interpre-
tantur, sic intelligendum est, vt in effusionem, non ve-
rò in aquę procreationem quadret, quod secundũ phrasim
maximè Sanctis Patribus familiarem idem est, atq; di-
cere; Deum virtute, potestateq; sua effecisse, vt aqua è
latere dominico efflueret; cæterum cum à philosophis
aliquid educi asseritur, non ad rei iam genitæ modum,
sed ad ipsam rei generandæ operationem respiciũt, quo
fit, vt apud principem philosophorum Aristotelem pas
sim reperias pro generatione eductionem vsurpari.

CAP. VI.

*Num ante cuspidis ictum, an in eodem ipso lanceæ ictu pro-
creata fuerit aqua.*

SEd quo temporis spatio (nam, & hoc fortassis quis-
piam à me quęret) hanc in latere Saluatoris aquam

creauit Deus? Habuit ne sui esse initium, antequàm corpus Christi foderetur, an magis in eo ipso lāceę ictu, quo imanem militis ferociam sustinuit. Verùm quia rursus illud temporis spatium, quod ante lateris Christi aperturam fluxit, in duas partes secari potest, in tempus videlicet, quo mortua Saluatoris membra è Sacro Crucis ligno pendebant; & in totam Christi viuentis curriculum, in quæstionem venire potest; An ante excessum Saluatoris ex hac mortali vita, an verò post mortem creata fuerit elementaris aqua. Etenim quāuis ex ijs, quę aduersus Andream Laurentium, & Benedictū Arięmontanum disputauimus, palam sit, nihil elementaris aquę fuisse in corpore Assertoris, quamdiù vitam in terris cum alijs mortalibus agebat, id tamen spectata duntaxat agentium naturalium virtute intelligi debet; quādoquidem (si illimitatam prępotentis Dei in rebus condendis virtutem perpendentes inuestigare velimus, fieri num potuerit, vt in viuenti Domino naturalis aqua miraculosè reperiretur) oppositum omnino, & aliud allatæ quęstionis iudicium esse debet, cum suspicari, ne dū credere nefas sit, Deum ea potestate, qua miracula operatur, elementarem aquam corpori etiam absolutissimo adijcere haud potuisse. Cúm igitur, vti latè varijs sanctorum patrum testimonijs patuit, lateris aquę procreatio diuinę duntaxat omnipotentię sit adscribenda, meritò institutę quęstioni locus relinquitur, quo patefiat, quonam temporis articulo effecta fuerit. Et licet sit res ista tā obscura, & recondita, vt quid tutò affirmari possit, nullus mortalium euidenti satis humana ratione perscrutari valeat, solus enim hoc scire potest,

t,ac docere, qui fecit; Attamen,nisi fortassis penitus horreat lectoris animus de ea difficultate, de qua ni- certi,& explorati haberi potest, quid alius sentiat, dire;opinarer in postremo vitæ Christi decursu late- aquam minime creatam fuisse;non quòd tunc tépo- s fieri, produciue non potuerit, sed potius, quia tunc eri non oportuerit; quorsum enim superstite adhuc hristo,Deum aquæ lateris effectorem fingimus? qui cut opportunus,atq; paratissimus est opifex eorum, uæ humano vsui deseruire possunt,& quę immacula- e sponsæ Ecclesię profutura sunt,sic ea,quæ nec mor- alium vtilitas exigit,nec diuinum S. Matris Ecclesiæ nysterium deposcit;haud consueuit operari; atqui vi- uenti adhuc Domino nullus erat elementaris aquæ in pectore Christi vsus, cum neq; inde manare, neq; ali- cuius esse symbolum Sacramenti posset, vt perspicuè colligi videtur,ex ijs,quæ tradunt Patres,quorum com munis assensus est, tantummodò in dormiente, hoc est in mortuo Saluatore clarum Ecclesiasticę institutionis, & humanę reparationis hierogliphicum exprimi,nam sicut cū Adam correptus alto somno, suauiq; Ecstasi ligatis quodammodo sensibus teneretur, costæ detra- ctionem,ex qua Eua viuentium mater formata est,mi- nimè sensit,ita ad eum fermè modum ex perempti Sal- uatoris latere nullo dolore, nullaq; intercedénte sensus molestia sanguis, & aqua fluxerunt, quibus maximè constituitur,& sustinetur Ecclesia; siquidem in sangui- ne sacra Synaxis indicabatur,qua fidelis populus ad vi- tam alitur æternam,& in aqua salutifera baptismi vnda innuebatur, qua non modò peccati maculæ deleri cō- sue-

Auctoris cogitatio.

sueuerunt, sed etiam vnusquisque ad vitam spiritualem regeneratur. Porrò hac eadem coniectura ductus secũdo loco assererem, neq; illis tribus circiter horis, quę ab obitu Christi vsq; ad ictum pectoris numerabantur, in latere dominico procreatam aquam fuisse, cum prædefinitum à Deo tempus, quo ex fluxione sanguinis, & aquæ apertum acquisitæ humanæ redemptionis signũ edi oportebat, nec dum adfuisset. Quid igitur superest, nisi, vt dicamus, id temporis, quo latus domini lanceæ ictu apertum fuit, ex nihilo excitatam fuisse aquę illius substantiam, quæ recto itinere se se ex eo loco eduxit, qui per lanceam patebat, vti exprimunt illa Diui Ioánis verba, *& continuò*, hoc est, nulla interposita temporis mora, *exiuit sanguis, & aqua*; potest enim aduerbium illud, *continuó*, non ad exitum, & fluxionem tantùm aquæ, sed etiam ad productionem aquei liquoris referri, ita ut sensus sit; vnus militum lancea latus domini trãsfodit, & statim aqua diuina tũc virtute producta processit. Nam licet communiter verbum illud, *continuo*, de subita aquę trãsfusione plures interpretẽtur, & meritò, quem tamen sensum hactenus nos explanauimus, nulli damnant, aut refellunt Patres.

Aqua lateris Christi quo tempore producta.

CAP. VII.

De sede, ac domicilio aquæ manantis ex latere Christi.

Illud etiam rursus quærat alter, quam in pectore domini sedem obtinuerit aqua, quæ in ipso lãceæ ictu procreata est. Nam licet ex capite superiori habeatur, elementarem aquam statim atq; esse cæpit fluxisse, nec diutius in corpore Saluatoris perstitisse, haud tamẽ

hin-

nc consequens est, aquæ denegandum esse speciale do
icilium, in quo, cum creata est, ad momentaneum sal
m tempus resederit, & in quo primam suæ condi-
onis gratiam à Deo sortita sit.

Quod autē in hac re negotium facessere posse vide- *Difficultas*
ar, plurima sunt sacrati corporis Christi membra, quę
ı ea lateris parte, quæ ictu cuspidis petita fuit, miro na
ıræ artificio aptè, congruenterq; disposita, atq; con-
innata sunt; Nam in primis non extrinseca tantùm
ellis, sed etiam caro, venæ, arteriæ, pulmones, pericar-
lion, atq; tandem cor Saluatoris transfixum est; inter
hæc autem sauciata Christi membra iacebat diuini pe-
ctoris concauitas, quę ad magnam aquę copiam reci-
piendam idonea satis, atq; capax erat; at quodnam ex
his determinatum Saluatoris membrum ante alia crea-
ti liquoris substantiam receperit, dubium sanè est, ma-
ximè cum istud à diuino prępotentis Dei pendeat arbi-
trio, qui ęquè in extrema parte lateris Christi, ac in in-
fima eum creasse liquorem potuit. Sed his minimè im- *Opinio au-*
pedientibus, atq; relictis etiam ijs coniecturis, quibus *thoris.*
fortaßè adduci posset alius, vt arbitraretur in ipsa car-
nis superficie aquam à Deo creatam fuisse, eo quòd sta-
tim ac patuit latus, fontes sanguinis, & aquæ profluxe-
rint; quid ipse sentiā breuiter lectori indicabo. opinor
enim circa ipsam cordis substantiam fabricatam à Deo
fuisse decurrentem ex aperto Saluatoris latere aquam.
Ad id aūt existimandum ea ratione ducor, quòd vnum,
& eundem locum sortita sint sanguis, & aqua, vti indi-
cabat concors ille vtriusque fluendi modus, quo simul,
eodemq; tempore sanguis, & aqua decurrebant; atqui

sanx-

ſanguis ex intima cordis ſede profectus eſt, cum è veſti gio ad lãceę ictum foras prodijt, vt grauiſſimus eſt auctor S. Cyprianus libro de duplici martyrio, dũ inquit. *Erat, et illud præter naturæ curſum, quod ex latere exanimati corporis ſanguis, & aqua profluit, vt abſolueretur triplex teſtimonium; totum effudit ſpiritum, vt nos reſpiraremus; quidquid erat humoris aquei reliquum expreſsit, vt nos ablueremur, quidquid reſederat in corde ſanguinis, emiſit; vt nos confirmaremur*; at nullus eſſe debet, qui vereatur in eodẽ ipſo loco, ex quo aqua primum fluendi cępit habere principium, aqueum humorem conditum fuiſſe; cum decurſus aquę, & creatio eiuſdem ſe inuicem cõſequãtur. Veram pręterea eſſe hanc noſtram de aquę domicilio ſententiam illud magno indicio eſt, quod ei ſuffragentur carmina, quę in breuiario, iuxta antiquum dominicanę familiæ pſalendi ritum leguntur. Etenim in eo die feſto, quem religioſè colunt ad honorem plagę lateris Chriſti die octauo poſt ſacratiſſimã corporis Chriſti ſolemnitatem feria ſexta; hęc ſacra cantio, ex qua opinio noſtra confirmari poteſt, habetur hiſce carminibus expreſſa.

S. Cyprianus.

DVltis haſta latus Dei
Te repleuit ſanguine
Dulcis mucro per cor Dei
Voluitur in flumine
Sic ſaluantur omnes rei
Secreto Dei munere &c.

Ex quibus, ni fallor, ſatis apertè cognoſcitur, è Saluatoris corde ictu cuſpidis ſauciato fluminis vndam proflu xiſſe. Neq; pręterea premere poſſum ſilentio ea pariter car-

mina, quæ in hanc ſententiam lætis vocibus canun-
in officio, quod ad recolendam plagarum Chriſti
moriam piè inſtitutum eſt; hæc autem ſic habent:

SI cor habes maculatum.
Inſpice vulnus tam latum
Cordis eius: illinc fluit
Vnda, quæ ſordes abluit &c.

iorum ea verba, quæ in fine leguntur, primum aquei
uoris fontem cor dominicum fuiſſe teſtantur. Et po-
emo eiuſdem officij lectione nona, ad Salua-
ris cor vſque ictum lanceæ penetraſſe, ex quo fontes
nguinis, & aquæ ſibi adinuenit, hunc in modum aſſe-
tur. *Ideo quoq; aperiri ſibi latus voluit, vt ad intima vſq; ſua
bis faceret ingreſſum. Dum enim apertum fuit latus, vſque
l cor domini penetrauit acceſſus. Accedat ergo homo ad cor
ltum, & exaltetur in eo Deus; ſed quis illuc aſcendet? quis
eo requieſcet? innocens manibus, & mundo corde. Non
ifferat autem peccator, ſi promptus ſtatim nõ pateat acceſſus;
ugeat ad ianuam, vnde ſanguis fluit, & aqua manat, fores
pertæ ſunt, facilè penetrabit vſque ad cor domini lugentium
lamor. ſi pergit ad ianuam peccator lugere, aſpergetur pre-
tioſo ſanguine de fonte lateris ſuper peccatores effluente; lauа-
bitur purpureo cruore, & exardeſcet in vero ſanguine de inti-
mis viſceribus emanante. Aqua ſapientiæ Saluatoris pota-
bitur, & rore cæli maculæ eius abluentur. Impinguabit eum
imber ſerotinus, vt fructum adferat in tempore ſuo, & tan-
dem introducatur in thalamum ſponſæ. Non formidemus er-
go fratres amantiſſimi, non expaueſcamus ingredi tabernacu-
lum domini, apertæ ſunt fores ſanctuarij paratæ ſunt nuptiæ
agni, cella vinaria aperta eſt, iam introiuit ſponſa, ſequamur*

 illam

illam in fragrantia odorum suorũ; & audiemus sonos iucunditatis, gustabimus vinum lætitiæ. Hactenus ibi. ego.n.ex multis, quæ persimilem habent sententiam, hæc pauca cursim recésere volui, vt his tanquàm testimonijs quibusdam præsens negotium è tenebris erutum corroboraretur, quandoquidem certis rationibus persuaderi nequit.

CAP. VIII.

Num aquæ decursus sit diuino miraculo adscribendus.

QVô explicatior, & absolutior sit Euangelicæ historiæ intelligẽtia de hac aqua lateris Christi, enodanda insuper quæstio est; An exitus aquę profluentis ex latere Christi naturalis, an miraculosus fuerit; Nam licet, diuinam, & naturalis rei creatæ vires excedentem fuisse aquæ huius elementaris productionem, verissimum sit, vti à nobis supra latè fuit explicatum; attamen quia non eadem ratio est creationis, seu primæ productionis aquæ, & fluxionis eiusdem; inquirendum superest hoc loco; an ita diuinæ, & supernaturalis virtutis opus fuerit exitus aquæ ex latere Christi, vti diuina fuit eiusdem liquoris procreatio, occasionẽ enim exhibent dubitandi ea, quæ multis verbis anteà prosecuti sumus, cum inquireretur, diuina ne, an humana virtute potius factum sit, vt perfossum Saluatoris latus sanguinem profunderet, statuimus enim iuxtà Sanctorum Patrum mentem; sanguinis fluxum non vacasse miraculo; At illa eadem, quæ sanguinem miraculosè profluxisse persuadent, de scaturitione etiã aqueæ humoris

Dubitationis causa.

humoris militant; quis enim in prodeunte sanguine miraculum meritò suspicere, & illud in aqua ex mortuis membris pariter effluente inficiari potest? cum illud naturale, hoc autem præter naturam magis appareat. Immo si ea, quę de miraculosa hac aquei humoris productione S. Patres, ac Doctores Scholastici scribunt, meditemur, non aliud significant, nec aliud clamare videtur, quam miraculosam fuisse aquę lateris emissionem. Audi quid citatis anteà locis de isto aquę fluxu prodiderit Angelicus Doctor his verbis, *fuit autem aqua pura miraculosè egrediens*, & rursus. *fluxus aquæ inficiari non potest, quin miraculosus existat*. Sed non modò Angelicus Doctor, sed Diuus etiam Cyprianus eandem in sanguine, & aqua virtutem miraculosam agnoscit inquiens, *Præter naturæ cursum è latere exanimati corporis sanguis, & aqua fluxerunt*. Verùm quid iuuat aliorum Patrum testimonia expendere, cum omnium eorum, qui de hoc lateris mysterio verba fecerunt, similis sit, & omnino eadem de prodeunte aqua opinio?

Ex opposita autem sententia, in aquæ fluxu nullum intercessisse miraculum illud planè certum facere videtur, quod fluuido, ac insita grauitate labẽti humori nihil cõmodius, & congruentius esse possit, quam vt se se effundat, atq; per aperta, & potentia loca decurrat, aqua autem lateris Christi hac fluitandi propensione minimè caruit, quippequę perfectam elemẽtaris humoris naturã obtinebat, ergò temerè miraculosam Dei operationem in hoc aliqui requirunt, in quo potius agnoscendum foret miraculum, si suo aqua cursu caruisset; neq; enim citrà specialem Dei operam fieri poterat, vt

adactum à milite cuspidis ferrum, quo transfixa sunt Christi prçcordia, aquam in ijsdem prçcordijs, hoc est, circa cor existentem non eliceret, cùm ea sit elemẽtaris humoris natura, vt nullo negotio erumpat ex ijs sedibus, quæ vti minimè naturales ad aquam retinendam; sic ad effusionem procliues sunt, & ad motum aquę nõ inhibendum aptissimę; huiusmodi autem cor Saluatoris fuit, ex quo ampla, & lata via vsq; ad externam carnis superficiem patebat, per quam iter facere aqueus humor poterat.

Duo in aqua lateris fluxu perpendenda.

Non est hoc loco in præteritis relinquendum, quò disceptationis huius enodatio à nobis subijciatur, in aquę fluxu duo esse consideranda, vnum quod circa absolutum, & vt vocant, fluxum simpliciter dictum versatur; Alterum, quod ad fluendi rationem attinet. Priori modo expendere; num cursus aquæ lateris fuerit miraculosus, idem est, atq; scrutari, num fluxus, & motus, quo decurrit elementaris aqua vires naturæ supergrederetur; quo in sensu mea quidem sententia, nullas patitur difficultates præsens quęstio; etenim quis adeò rudis est, qui nesciat fluxum aquæ maximè proprium, & naturalem esse extra sphæram; quocirca siue spiritus vitalis adsit, siue ab humano corpore recesserit, quælibet aqua in humanis membris existens, ni impediatur, dubio procul ex se paratissima est ad erumpendum. At si in secundo sensu quæstio agitetur, totũ dubium ad hoc reuoluitur, vt explicemus, an ratio modus, & forma, quibus ex mortuo Christi latere aqua exiuit, non naturalẽ virtutem, sed diuinam redoleant, Quibus breuiter animaduersis.

Reor

Sententia auctoris miraculosum aquæ fluxū arbitrātis.

Reor equidem modum, quem inter scaturiendum è latere Christi aqua seruauit, diuino nequaquam miraculo caruisse, quam miraculosæ operationis rationem ex duplici capite colligere mihi videor; nimirum ex primo loco, vnde manare cæpit, & ex singulari aquæ huius effusione. Nam in primis cum inter cordis substantiam, & vltimam lateris Christi superficiem, ex qua tādem in terram decurrit aqua, esset interiectum pectoris Christi interuallum, nequiuit aqueus liquor è corde decisus naturali potestate vsq; ad lateris superficiem commeare, ni prius in subiacentem pectoris concauitatem cecidisset, siquidem corporibus grauitate pollentibus naturale est ad ima quæq; loca ferri; atqui lateris Christi aquam huiusmodi innatum habuisse grauitatis pondus inficiari nemo potest, qui secum ipse reputarit eam aquam elementarem, ac proinde etiam suis proprietatibus constantem fuisse. Immo cum suspensum in erecto Crucis ligno iaceret Christi cadauer, naturali motu aqua in pectoris cōcauitatem cadere omnino debuerat, quod tamen non accidisse perspicuè, & affirmatè tradit D. Ioannes, illis verbis, & *continuò exiuit sanguis, & aqua.* Si namq; statim, ac transfossum patuit Saluatoris latus, erupit aqua, euidenti consecutione colligitur, in pectoris spatium non cecidisse aquam; cùm ex eadem concauitate non ita facile se se promere valuisset.

Cur miraculosus aquæ fluxus.

Illud etiam planè opus diuinum fuit intueri, [quod ad secundam miraculi rationem attinet] diuersos sanguinis, & aquę fontes vnà profluere, & alterum ab altero, neq; colorem, neq; substantiam mutuari, quod tamen euenire solet his liquoribus, qui simul per eandem

planè

planè viam gradiuntur. Prætereá cum clarissimus lateris aquæ riuus ex sauciatis, rubroq; sanguinis colorę imbutis membris scateret, cogimur opinari, fortiorem naturali agente causam ad fluxum peragendum concurrisse, quæ patrocinium susciperet, ne cristallinus aquæ fons alieno colore fingeretur. Ad quæ respexisse arbitror Sanctos Patres, Thomam Aquinatē, & Cyprianum, cum miraculosam fuisse lateris aquæ fluxionem, memorię prodiderunt.

Discrimen inter aquã, & sanguinis fluxũ.

Hinc patet ad extremum, sumpto aquæ lateris decursu in eo sensu, quem priori loco statuimus, manifestum esse discrimen inter sanguinis, & aquæ decursum, nã ille, quoniam extincto corporis Christi calore concrescerę debuerat, miraculosé duntaxat fluere potuit, cum concretio, atq; coagulum fluxioni opponantur; hęc verò, quoniam nulli obnoxia fuit concretioni, propterea solius naturæ viribus se se ad fluxum concitare potuit, ét si in extincto Assertoris cadauere illa reperiretur. Quod dictum nulla ratione Patribus aduersatur, ij enim procreationem fluentis aquæ intelligunt, cum miraculosũ aquæ fluxum appellant; siquidē cum in humanis aqua nequeat esse corporibus, decurrentem ex latere Assertoris aquam miraculosam dixerunt, non tam aquæ fluxum, quam aquę creationem intelligentes, aut certe eo in sensu, quem nos hactenus explicauimus, miraculosũ aquę fluxum dixerunt.

CAP. XI.

Num aquæ fluxus sanguinis decursum antecesserit.

NOn attinet hoc loco admonere lectorem, hanc quã breuiter tractare, & breuius etiã expedire aggredimur

dimur, quæstionem, nullam cum sæpius repetito Sancti Ioannis testimonio habere oppositionem; Etenim quamuis indubitatum Euangelicæ historiæ decretum sit, non modò sanguinis, sed etiam aquæ substantiam ex latere dominico profluxisse; attamen quo ordine dimanarint hi duo liquores, in quæstionem vocare tutò possumus; quandoquidem satis Euangelicæ veritati tribuitur, si aquam, & sanguinem ex latere Christi dimanasse asseramus, quemadmodum pluribus infra ostendendum erit.

Quibus nitatur argumentis aquā prius effluxisse.

Priorem autem fuisse aquæ fluxionem hunc in modum licet argumentari. Quo remotior sedes est siue aquæ, siue sanguinis, eo tardior & in emergendo eadem in sede detentus liquor; atqui aquæ locus pericardion fuit: sanguinis autem cor, aqua igitur erumpere prius debuerat, quam eandem dimanandi facultatem sanguis obtinere posset; siquidem externæ cuti propior est pericardion, cor autem remotius esse vel ex eo comprobatur, quod pericardio tamquam inuolucro cor ipsum ambiatur. Deinde ea ipsa loquendi formula, qua multi Sanctorum Patrum vtuntur, idem non obscurè indicat. Etenim diuus Hieronymus in epistola 83. quam misit ad Oceanum, ordinem Sacramentorum, quæ de percusso Christi latere fluxerunt, recensens, primo loco baptisma, non martyrium statuit his verbis. *Latus Christi percutitur lancea, baptismi, atq; martyrij Sacramenta funduntur*; atqui baptismus in aqua lateris, martyrium verò in sanguine præfiguratur, ergo primas sibi in exitu partes vindicauit aqua. Vti etiam attestari videtur Ruffinus in expositione Symboli dum inquit,

S. Hieronymus.

Ruffinus.

inquit, *Potest etiã intelligi, quod duplicem gratiam baptismi figurauerit, vnam, quæ datur per aquæ baptismum, aliam, quæ per martyrium profusione sanguinis*; ergò baptismalis gratia, quam ex saluberrimis vndis haurimus, gratiam martyrij, quę in sanguine innuitur, anteuertit. Huc spectant prætereà, quæ habet Tertullianus libro de baptismate aduersus Quintillam cap. 16. *Est quidem nobis etiam secundum lauacrum, vnum, & ipsum sanguinis scilicet, de quo dominus habeo inquit tingi, cum iam tinctus fuisset. Venerat enim per aquam, & sanguinem, sicut Ioannes scripsit, vt aqua tingeretur, sanguine glorificaretur. Proindè, vt nos faceret aqua vocatos, sanguine electos, hos duos baptismos de vulnere perfossi lateris emisit.* Ex quibus illud elici potest, Saluatorem nostrũ duos hosce aquæ, & sanguinis liquores emisisse è latere, vt per aquam, fidelis populi vocationem, per sanguinem verò electionem significaret; sed vocatio diuinę prædestinationis ordine electionem præit, ergo arbitrandũ est à Christo Domino eũ morem obseruatum esse in emittendo fontes istos, quem idem ipse dominus velut digito nobis innuere voluit, vt omnibus videlicet certæ ad vitam æternam semitæ ratio mortalibus, vel ex hoc vno sanguinis, & aquæ mysterio palam esset. Deinde illud etiam addi potest quod doctè admodum, & disertè tractat Sanctus Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. 1. vbi effusionis sanguinis, & aquę seriem expendens sic scribit. *Venientes inuenerunt defunctum Dominum Iesum Christum. Tunc vnus de militibus lancea tetigit latus eius; & aqua fluxit, & sanguis. Quare aqua? Quare sanguis? Aqua, vt emũdaret, Sanguis, vt redimeret.* At nullus redimi

Tertullianus.

S. Ambros.

potest,

poteſt, qui non ſit in ipſo redemptionis actu ab omni peccatorum contagione mundatus, æquum igitur fuit, vt prius emundationis, quam redemptionis lauacrum præcederet. Tandem, ne in ſimilibus Patrum teſtimonijs recenſendis longius diuagetur oratio, finem faciam aptiſſimo Sancti Ioannis Damaſceni teſtimonio, quod ſic habet lib. 4. de fide orthodoxa capit. 10. *Idcircò pro ſua indulgentia, & miſericordia ad ſeruos ſuos ſe ſe dimittens, atq; inſtar noſtri affectus paſſione ſua nos à corruptione vindicauit. Ac nobis ex ſancto, & immaculato ſuo latere veniæ fontem emiſit, aquam nempe ad regenerationem peccati, & corruptionis ablutionem, ſanguinem autem in potum ſempiternum vitam afferentem.* Hæc Damaſcenus; cuius ipſe verbis adhærens talem conficio argumẽtationem. Ita verum, ac proprium baptiſmalis fontis Symbolũ fuit è latere Saluatoris ſcatens aqua, ac expreſſa fuit Sacramenti Euchariſtiæ imago ex eodem pectore erumpens ſanguis; atqui fons baptiſmi ſacer eſt ianua omnium Eccleſiaſticæ rei Sacramentorum; prius igitur ẽt ad effuſionem aditum adinuenire debuit ſibi elementaris aqua, quám ſanguis è latere fluens. Et hæc ſunt, quę fortaſſis in eam ſentẽtiam trahere poſsẽt lectorem, vt opinaretur priorem ad fluendum ſanguine fuiſſe aquam.

S. Damaſcenus.

Verúm qua ratione ea nos non cogant, nec ad aſſenſum ſuperioris concluſionis inducant, facilè eſt animaduertere, ſi in mentem reuocauerimus ea, quæ de ſede, ac domicilio creati diuina virtute liquoris aquei ſcripſimus, vbi in ipſa cordis ſede, ex qua ſanguis exiuit, efformatam fuiſſe aquam dictum eſt, quamuis for-

Oppoſita opinio vera ſolùm eſſe poteſt.

tè non nihil spatij inter sanguinem, & aquam iaceret. Adderem prætereà eodem tempore, quo diro lanceæ ictu non modò prægrandis illa vena, quam medici cauam appellant, sed etiam cordis vena Asiagos dicta; fractæ, atq; dilaceratæ sunt, ambas venas eodem temporis articulo clausos in se humores eructasse; ex quo fit, vt non ante effundi potuerit elemẽtaris aqua, quàm sanguis etiam simul profunderetur.

Quare, si aliæ mihi solutiones non occurrerent aduersus ea argumenta, quæ ex Sanctorum Patrum testimonijs petuntur, satis, superq; meo iu dicio ea infirmarentur oppositis solummodò rationibus ex diuerso, & contrario Sanctorum Patrum loquendi more erutis; nam si propterea præcurrisse aquam putandũ est, quoniam Hieronymus, Tertullianus, & plures alij Patres priori loco aquam fluxisse meminerunt, fortiori, atq; potiori ratione oppositũ de sanguine fas erit argumentari; quandoquidem S. Cyprianus libr. de Sina, & Sion, August. tract. 120 in Ioannem, & libr. 2. de Symbolo ad Cathecumenos, Athanasius de Passione, & Cruce Domini, Greg. Magnus libr. Antiphonarij, & alij non pauci Patres, & quod in re pręsenti caput est, Diuus ipse Ioãnes huius rei testis, primas in exitu partes sanguini accẽsent. Et hoc generatim dictum sit, deinceps speciatim vniuscuiusq; argumenti robur expendamus.

Etenim citatis locis S. Hieronym. & Ruffinus haud soliciti fuerunt de ordine, quo aqua, & sanguis fluxerũt, sed dũtaxat adnotauêre Symbolum, & figuram, quam dimanantes è latere Christi sanguis, & aqua gerebant; hincq; primo loco de aqua lateris ratiocinati sunt, non

quòd

quòd primas ei influendo censerent esse adscribẽdas, sed magis, quia instituto sermoni prius de aqua, quàm de sanguine loqui congruens fuerat, veluti iudices esse poterunt ij, qui citata Sancti Hieronymi, & Ruffini loca adierint.

Tertulliani autem testimonium eą ipsa eiusdem verba, quæ ibidem subnectuntur, explicant manifestè; etenim postequam dixerat, hos duos baptismos de vulnere perfossi lateris emisit, statim subiecit; *quia qui in sanguinem eius crederent aqua lauarentur, qui aqua lauassent etiam sanguinem potarent*; ex quibus colligi potest, cum sanguini locum, quem in superioribus verbis aquę concesserat, mox nulla habita prioris exitus ratione, eundem sanguini tribuisse. Quod verò de vocatione & electione additur, oppugnat magis, quam tuetur causam, in cuius fauorem ea argumentatio excogitata est. Nam si diuinæ prædestinationis arcanum meditemur, nemo ignorat electionem, vt finem à Deo volitum, ordine naturæ præcedere vocationem, & ea omnia, quibus rationalis creatura ad electionem glorię capescendam disponitur; neq; enim exempli loco vocat Deus Paulum, vt eum eligat, sed magis, quia elegit illũ, ideò diuinæ gratiæ beneficijs ad destinatam gloriam vocat, etenim is, qui suis quæq; ordinibus tantùm disposita sectatur, priùs in finem, quam in eą, quæ in finem conducunt, tendere consueuit, electio autem finis, vocatio autem eorum, quæ sunt ad finem, rationem habet in diuina prædestinatione; ex quo vis argumenti labefactatur, vt propterea nullius sit roboris ad probandum aquam priori loco ante sanguinem apparuisse.

Electionis, & vocationis ordo.

Ad D. Ambrosij testimonium respondendum est illud idem, quod de Sancti Hieronymi, & Ruffini testimonijs diximus. Nec etiam admiserim illud, quod in corroborationem adducũt, cum eius rei oppositum verius sit. Non enim ij, quibus redemptionis beneficium confertur, à sordibus peccatorum iam antea emundati, & candidati existimandi sunt, sed potius virtute diuinæ redemptionis ab omni inquinamento purgantur, velut in Christi meritis id deprẹhendere facillimũ est, quibus nequaquam fidelium mentes è tyrannico cacodẹmonis iugo liberantur, quia sanctẹ, ac Deo ipsi gratẹ sint; sed potius quia ex redemptione ipsa Christi sanctitatis, & gratiẹ dona consequuntur.

Diui aũt Damasceni sententiæ aliam eiusdem Sancti Patris sententiã obijcimus, quẹ extat lib. 2. parall. c. 14. vbi de proposita difficultate loquens, sic habet. *Christus de latere Ecclesiam condidit; quemadmodum antiquitus Euam de latere procreauerat. Unde, & Paulus dicebat; ex carne eius sumus, latus videlicet subindicans. Quemadmodum enim tũc Deus costam suppressit, ac fœminam effinxit, sic nobis sanguinem, & aquam ex ipsius latere dedit, & Ecclesiam formauit, & quemadmodum tunc costam in sopore accepit, Adam videlicet dormiente; ita nunc quoq; post mortem, sanguinem, & aquam dedit*; scilicet quod alibi prẹposuerat, hoc loco postposuit Damascenus, vt patet.

Tandem de vltimo argumento meum iudicium est, baptismalem fontem primum quidem esse humanæ regenerationis Sacramentum, quo in immortalem, spiritualemq; vitam introducimur; verùm quia lustralis aspersio sanguinis Christi meritis, & valori tantummodò inni-

innititur,ex quo nouos Deo procreandi filios virtutem haurit, propterea primas in omni operatione sibi partes deposcit sanguis. Postremò,aqua é latere prosiliẽs baptismi quidem Symbolum fuit,vti sanguis Eucharestię signum,at hę tamen signi,& Symboli rationes penes liquorum substantiam,& qualitates, non autem penes fluendi ordinem,considerandę sunt.

CAP. X.

An sanguis aqua prior fuerit ad fluendum.

VLterius inquirendum est; an sanguis prius patentem sibi viam offenderit, ex qua posset decurrere, quàm similem aditum aqueus humor nactus fuerit. Gabriel Biel postquam paulò altiùs varias sanguinis Christi effusiones recensuit, ad hanc quęstionem, ità respondet lectione 53. in canonem. *Sextò, ex lateris apertione,vt dicit Ioannes continuò exiuit sanguis,& aqua; primò scilicet sanguis, quo toto diffuso, secuta fuit aqua in testimonium totius sanguinis effusi.* Hactenus Biel.

Gabrielis opinio.

Alphonsus Salmeron de Passione Domini trac. 48. eandem Gabrielis Biel opinionem assecutus,*post sanguinem*, inquit, *fluxit aqua ad significandum, quòd Christus totum sanguinem profuderat,quo nos ad bibendum de aqua vitæ æternæ inuitaret.* Verùm quia rem hanc totam diligentius,& enucleatius explicat Simon de Casfia ipsũ audiamus super 4. Euangelijs de Passione Domini Saluatoris libr. 13. non longiùs à fine ad hunc modum ratiocinantem. *Aqua non cum sanguine mixta indistincta profluit. Neq. siquidem potuisset ab aspicientibus comprahendi, si mixta cum sanguine defluxisset. Sed illicò aperto latere*

Alphonsus Salmeron.

Simon de Casfia.

latere exiuit sanguis in mensura determinata soli Deo cognita, sed non nobis. An fortè totus sanguis effluxit ex illo diuino corpore in signum totius amoris effusi, post quem humor aqueus est egressus; sed si quo modo fuerit, aqua cũ sanguine non defluxit mixta, sed dispertita vena, vt diuisa vena sanguis ab aqua vena, eadem hora simul ex eodem foramine effluxisset. Sed prius sanguis, deindè aqua distinctè distillauit. Quo alto, miroq; mysterio factum est, vt prius egrederetur ex eodem corpore redimens pretium, deindè aqua; vt redempta figuraretur multitudo populorum. Consentit etiam Nonnus Poeta Grecus; cuius verba sunt, vt latinus interpres vertit. *Et geminis liquoribus ex percusso latere, primum quidem sanguis effusus est, deinde verò diuina aqua*; Quorum omnium votis probabiliter subscribendum esse arbitratus est Franciscus Suarez 3.p.q.51. art. 3. sect.1. disput.41. & plures alij Doctores Ecclesiastici.

Poeta. Nonnus

Suarez.

Huius opinionis firmamenta.

Potest autem præsens opinio his explicari, atq; confirmari rationibus. Nulla planior via humanis mẽtibus occurrere potest explicandi sanguinis, & aquæ fluxiones, quam sit præsens sententia, quãdoquidem vnita cũ sanguine aqua decurrere haud potuit, ni diuino factũ istud esset miraculo, quod tamen non est ita facilè concedendum, vbi humana ratio prębet documentum. Amplius hanc sententiam expresse reddunt D. Ioannis verba illa c.19., *& continuò exiuit sanguis, & aqua.* Prætereà sanguis Christi non modò fuit opportunum præuaricationis Adę remedium, sed etiam infinitũ pretiũ, à quo virtutem peccata relaxandi omnia Sãctę Matris Ecclesię Sacramenta mutuãtur, ergo ęquum, ne dicam,

opus

opus planè necessariũ fuit, vt sanguis ante aquam prodiret, quippequę cum originalem labem abstergendi ab effuso sanguine erat habitura. Quod etiam ex Diui Hieronymi testimonio argumentari licet, nam ea epistola, quam misit ad Oceanum ponderans non modò istud Euangelij dictum, *et continuò exiuit sanguis, & aqua*, verùm etiam illud eiusdem D. Ioannis 3., *nisi quis renatus fuerit, ex aqua, & spiritu sancto*; hęc habet. *Qui ab aquis cœperat, finiuit in aquis*; at ab aquis orsus est Dominus, cum Iordanis vnda tinctus est à Ioanne Baptista; & cum prætereà in Cana Galilęa nuptiali mensæ præsens primum diuinæ virtutis suę edidit miraculum aquas in dulcissimos generosi vini liquores transferēs: ergò finem miraculis passionis suæ posuit in aquis, cum videlicet extincto vitali habitu cadentem ex vulnerato pectore fontem emisit. Ad hæc, aquæ, & sanguinis substātia clarè potuit discerni oculis, quod non videtur cōtingere potuisse, nisi inter geminos liquores succesio temporis concedatur, quo distinctè, ac separatim aqua à sanguinis substantia proflueret. Postremò cognitum est, omnibusq; vel leuiter exercitatis in sacro eloquio planè perspectum, aqua, fidelem populum non semel significari iuxta illud. *Aquæ, quas vidisti, vbi meretrix sedet, populi sunt, & gentes, & linguæ* Apocalypsis 17.; atqui vocationem, seu gentium electionem, & sanctificationem effuso Saluatoris sanguini adscribendam esse nullus est qui nesciat, siquidem *iustificati sumus in sanguine eius* ad Hebr. 9., & rursus *sanguis Christi emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis* ad Rom. 5., ergò prius ordine naturæ reddi debuit redemptionis, & sanctitatis

S. Hieron.

Primum à Christo editum miraculum.

Apocal. 17.

Ad Heb. 9.

Ad Rom. 5.

ctitatis humanæ pretium, quàm in populum Dei fidelẽ reciperemur, quod accuratè fuit obseruatum, si effusum sanguinem mox lateris aqua subsecuta est.

Rationibus respondetur.

Verùm omnes hasce rationes infirmas esse opinor; & vt à prima incipiam, non satis clara est, ac ad apertam huius mysterij notitiam sufficiens allata opinio; quæ multo congruentior superest adhuc proferenda sentẽtia, quæ vti vera, sic ad intelligendum facillima est, veluti in subsequenti capite demonstrabitur; neq; à statim subijcienda à nobis opinione reuocare nos debet miraculum in eiusdem defensione necessariò admittendum, præcipué cum elementaris hæc èx latere emanãs aqua diuinis vndiq; mysterijs fulgeat, & prodigiosum quoddam diuinæ maiestatis opus sit.

Quæ autem superius allata sunt, dum quærebam, an aquæ decursus fluxionem sanguinis antecesserit, satis ostendunt, quo modo meam opinionem non vrgeat D. Ioannis auctoritas, maximè cum eiusdem Apostoli, & Euangelistæ verbis innixi plures Patrum, priorem in decurrendo è latere Christi locum non sanguini, sed aquæ concedant. Quare discretas dũtaxat e latere Saluatoris profluxisse substantias locus ille D. Ioannis indicat; cœterum firmi nihil ex eo elici potest, siquidem iure merito citra vllam historicæ veritatis iniuriam, si vno, eodemq; temporis articulo fluuidi sanguinis, & aquæ liquores decurrissent, iurè inquam dicere, atque scriptis consignare potuisset D. Ioannes illa Sacri codicis verba. *& continuò exiuit sanguis, & aqua*; Immò, si, vt ille loquitur, continuò non modo sanguis, verùm etiam aqua profluxit, haud prius scaturire debuit sanguis

guis, ſed ſimul; ſecus non continuò, ſed paulò poſt, contra Euangelium, aqua exiuiſſet.

De tertia ratione illud conſtanter cenſendum eſt, quamlibet vel minimam Chriſti liberè operātis actionem ad noxas hominum abolendas valorem habuiſſe infinitum, in quo perinde, ac in ſanguine diuina Sacramentorum efficacia altis defixa radicibus tenetur. Quocirca licet ſingulari quodam priuilegio meritum in effuſum à Chriſto ſanguinem conijciatur (& iuſtiſſimis quidem de cauſis, vt ſuo loco ſumus oſtenſuri) attamē re ipſa meritum non ſolius ſanguinis ex latere Chriſti profluentis peculiare fuit, ſed omnibus & ſingulis ſanguinis Ieſu guttis conueniebat; Hinc cum Aſſertor noſter non modò guttas, ſed quoddam veluti ſanguinis profluuium, nec dum accepto lateris vulnere, effudiſſet, non eſt, cur ad tribuendam aquæ lateris virtutem facinora remittendi, in exitu priorem fuiſſe ſanguinem aſſeramus; iam enim virtus iſta celeſtis ab effuſa ante lateris vulnus ſanguinis copia peti poterat, vti re ipſa virtus baptiſmi petebatur, cuius hieroglyphicum duntaxat aqua lateris erat. Immò ſi Epiſcopum Abulenſem audiamus, cum humana redemptio meritis Chriſti patientis innitatur, ex quo virtutem ſuam trahunt omnia Eccleſiæ Sacramenta; fit, vt fruſtra ad meritum conſtituendum è latere erumpens ſanguis aquæ fluxionem anteceſſerit, cum ſanguis, qui è Chriſti iam mortui latere cecidit, nullius meriti fuerit ad noſtram mortalitatem reparandam; vulgatum ſiquidem eſt apud Theologos omnes, inter cęteras meriti conditiones viatoris ſtatum, & ſuperſtitem in hoc noſtro inferiori mundo

Nihil meruit Chriſtus in effuſione ſanguinis ex latere emanantis iuxta Toſtati opinionem.

Quid ad meritum exigatur.

LlII vitam

vitam maximè expostulari; at Christus, cum iam è viuis euolasset, extra oém meriti statum erat constitutus.

Ad illud D. Hieronymi, quod opinioni nostræ opponebatur, responderi potest, Christum finiuisse in aquis, quoniam inter vltimos liquores, quos ex mortalibus suis membris effudit, aqua fuit, ea videlicet, quam ex latere suo post mortem emittere voluit, quam vltimam meritò dixeris, non quòd sanguine posterior, sed potius quia post emissam è latere dominico aquam, nullum alium humorem Christum nouimus effudisse.

Quid verò de quinta argumentatione sentiendum sit, sequens caput clarius explicabit; interim tamen puto nulla successione temporis interiecta conspici, atq; clarissimè videri vtrumq; liquorem potuisse.

Ad extremum, quæ de vltima argumentatione desiderantur, peti possunt ex ijs, quæ in tertiæ argumentationis solutione subiecimus; non enim, iuxtà quorúdam opinionem, tàm meritis cumulabatur scatens è latere sanguis, quam certũ erat quoddam signum meritorum Christi.

CAP. XI.

Mixti ne, an potius in permixti defluxerint sanguinis, & aquæ liquores.

QVoniam igitur ex ijs, quæ hactenus explicata sunt, sanguinem, & aquam eodem temporis spatio, simulq; profluxisse, & facilè est argumentari, & non difficilè colligi etiam potest ex testimonio Caietani, quod in commentarijs super hoc loco habetur; vti anteà docuerat S. Bernar. serm. 2. in octauam Paschæ

Caietanus in Ioann. 1.
S. Bernar.

Paſchæ explanans ea verba Ioann. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis.* Vbi, *Hic eſt enim*, inquit, *qui ſanguinem proprium dedit in redemptionem, & aquam ſimul produxit de latere in ablutionem*; Reſtat hoc loco perquirendum, an permixta, & confuſa cum ſanguine aqua, & rurſus vice verſa admixtus aquæ ſanguis emanarint; vtro ſiquidem modo fluxus acciderit difficultatem aliquam habere poteſt ex ijs, quæ ſum adducturus. Etenim D. Cyprian. lib. de Montibus Sina, & Sion confuſas inuicem ſanguinis, & aquę ſubſtantias erupiſſe his verbis dixit. *Percuſſus in latere lancea ſanguis, & aqua mixtus profuſus fluebat, vnde ſibi Eccleſiam SanƐtam fabricauit.* Nec ſanè eorum, quæ docet S. Cyprianus omninò aliena videntur, quæ paulò enucleatius, & elegantius tractat D. Bernardus ſerm. 41. cuius verba haud dubiè lectori non iniucunda futura hic adſcribam. *Inſpice*, inquit Bernardus, *lateris aperturam, quia nec illa caret roſa, quamuis ipſa ſub rubea ſit propter mixturam aquæ, quia ſicut narrat Euangeliſta, cum vnus militum lancea latus eius perforaſſet, exiuit ſanguis, & aqua; ipſe eſt enim, qui venit per aquam, & non per aquam ſolùm, ſed per aquam, & ſanguinem optimus Ieſus Chriſtus. O ſuauiſſime vniuerſorum domine, & Saluator bone Ieſu, quales tibi condignas gratiarũ referre potero actiones, quià à principio ortus tui, vſque ad mortem diriſſimam, immò, & poſt mortem pro me pretioſiſſimum ſanguinem tuum fudiſti*: Hactenus ex Bernardo, qui, vt verba illa *propter mixturam aquæ*, ſignificant, ſenſit, confuſas & mixtas inter ſe profluxiſſe ſanguinis, & aquę ſubſtantias.

S. Cypriani.

S. Bernar.

Verùm enimverò, & ſimilius veritati, & multo pro-

Auctoris opinio.

babilius; immò non tam rationi, quam diuinæ sacri codicis historiæ reor esse congruentius, asserere nullā planè horum liquorum mixturam contigisse, dum fluerēt, sed potius ita vnamquāq; sanguinis, & aquæ substātiā distinctè, ac separatim effluxisse, vt nec concors fluxio comixtionem, nec æqualis amborum lapsus pateretur aquæ, & sanguinis vnionem; sicq; ex eadem pectoris Christi plaga hinc sanguis, & inde aqua eodem tēporis articulo pari, inpermixtoq; passu gradiebantur. Quemadmodum disertissimis, apertissimisq; vocibus testatur S. Cyprianus sermone de passione Christi prope finem, dum inquit. *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam prosiliens, & de eadem consubstantiali origine diuersis limitibus aqua, & sanguis emanant ad complementum, perfectionemq; totius iustitiæ, Sacramēta in perpetuum duratura, & fontis illius vbertas perenni lapsu vniuersam Ecclesiam irrigat, & fœcundat*. Quam S. Cypriani sententiam secutus Franciscus Lucas Burgensis in suis commentarijs super hunc D. Ioannis locum, *quale*, inquit, *igitur fuit spectaculum videre sanguinem, & aquam ex vno, eodēq; vulnere simul, & distinctè absq; cōmixtione, & confusione mutua scaturientes*.

S. Cyprian.

Franciscus Lucas Burgensis.

Nostræ verò opinioni de impermixta sanguinis, & aquæ fluxione fidem ea omnia conciliant, quæ aduersus alias hac de re opiniones adduximus; immò congruit mirificè cū sacro Ioannis eloquio, ex quo statim, & continuò, hoc est simul, sanguinem, & aquam è latere Christi, exiuisse intelleximus. Neq; confirmandæ opinioni ratio deest, nam vti aquæ, & sanguinis confusio efficere solet, vt clarè in discretas vtriusq; liquoris

sub-

ſubſtantias per cõfuſionem haud poſſimus intueri; ſic indiſtincta fluendi ratio, ita clarè humano S. Ioannis viſui obijciebatūr;vt ab eo apertum diſcrimen intercedere inter aquam, & ſanguinem dignoſceretur.

Refelluntur oppoſita argumẽta.

Nec quempiam cõmouere debet ea cogitatio,quòd excellenti non niſi diuinæ virtutis miraculo fieri iſtud potuerit;cum decuerit,& congruentiſſimum etiam fuerit hanc lateris Chriſti apertionem pluribus inſigniri miraculis,vt hinc certum diuinitatis Chriſti argumentum colligere poſſet non ſolùm perfida Iudæorum gẽs, ſed etiam dura gentilitas. Prætereà quid cauſæ eſt, vt lector eam opinionem amplecti reformidet miraculi neceſſitate commotus,cum declinare eandem difficultatem non poſſit,neq; etiam miraculi rationem ſubterfugere? etenim cuicunq; recitatæ hactenus ſententiæ aſſenſum dederit,protinus etiam miraculum fateri cogetur,ſi eum ſubeat cogitatio, quod eandem planè ſedem vterq; liquor inhabitaret, ſiq, memoria repetat, eodẽ cuſpidis ictu non modò pericardion,ſed etiam Saluatoris cor tranſuerberatum fuiſſe;& ad extremum,ſi meditetur cauam pericardij venam, in qua fortaſſis diuerſari potuit aqua,& cordis venam à medicis Aſiagos dictam,in qua ſanguis quieſcebat, dilaceratas fuiſſe eodẽ lanceæ ictu; ex quibus neceſſariò conficitur, ni diuina manus alterum liquorem miraculosè retinuiſſet,ſimul, & vnà cum aqueo liquore emanaturum fuiſſe ſanguinem; ſicuti docuit loco proximè citato D. Cyprianus, cuius adductum in cap.quęſt. teſtimonium intelligendum eſt de vnione,ſeu de concordi fluxu,non autem de confuſione aliqua,quam duo illi liquores inuicem ſortiti

titi fuerint; nam quô alterum liquorem in fluxu ab altero non fuiſſe ſegregatum oſtenderet mixtum eum aqua ſanguinem, hoc eſt ſimul ſanguinem, & aquam è latere Chriſti effluxiſſe dixit; velut ipſe idem Cyprianus explicauit apertè docens diuerſis vtrumq; liquorem limitibus defluxiſſe. Mixtura autem, de qua meminit D. Bernardus non eſt ad aquæ, & ſanguinis ſubſtantias, ſed ad lateris aperturam referrenda, neque enim confuſos inuicem erupiſſe liquores tradit, ſed dũtaxat lateris vulnus ſua roſa haud caruiſſe, quandoquidem non rubro ſanguine ſolúm, ſed etiam criſtallino aquarũ riuo, quæ duo mirè colorem roſeum præſeferunt, latus diſcriminabatur; quemadmodũ ea ipſa, quę D. Bernardus ſubnectit, clarè innuunt, quippe quæ à modo loquendi, quo ſcriptura vtitur, non ſunt aliena; ex ſcriptura autem diſcretio potius, quam ſanguinis, & aquę confuſio colligitur, vt patet.

De cæteris verò aliorum ſcriptorum teſtimonijs in contrarium adductis non curandum, ſed liberè fatendũ eſt, nobis aduerſari, ſed quid tum? An fortè omnibus omnium Doctorum votis opus eſt, quô alicui ſententiæ fides habeatur?

DI-

DISPVTATIO SEXTA.

De reliquis difficultatibus huius mysterij aquæ, & sanguinis.

CAP. I.

Quanta fuerit sanguinis, & aquæ copia.

DOCTORES ij, quorum animis ea insedit opinio, quæ decurrẽtem è latere Christi liquorem aquam fuisse arbitrantur naturali proprietate in pericardio Saluatoris conquiescentem, perexiguam aquæ copiam fuisse fateri tenentur. Nam cum in optimè affectis corporib. parcissimus sit pericardij liquor; quemadmodum principes medicorum viri tradunt, ex proscisso Saluatoris latere tenues aquei humoris guttæ delabi potuerunt, cum Saluatoris corpus absolutissimæ esset perfectionis, qua nihil sublimius in tota corporum mole natura vidit vnquam. Verùm manifestè decipiuntur; quis enim, tenuem adeò aquæ quantitatem in tam prægrandi sanguinis effluentis copia conspicere, atq; clarè demirari potuisset? & tamen omnibus è latere deffluens aqua conspicua fuit, vti se eam vidisse, atq; simul demiratam esse D.Ioannes testatur.

Alij, quibus persuasum est ex corporea Christi resolutione natum esse lateris humorem, dicerent satis copiosam elementarem aquam fuisse ijs ipsis principijs ducti, de quibus supra mentionem fecimus. At vti futilia sunt eorum Doctorum principia, ita etiam, quæ ex principijs deducuntur, nulla fide digna sunt. Quid igitur

tur affirmabimus? Certé in re obſcuriſsima mihi de aqua id meritò videtur aſſerendum, quòd de ſanguine lateris ſcitè protulit Simon de Caſſia ſerm.13. de Paſſione Domini; Nimirum ſoli Deo determinatam aquæ menſuram, quæ è dominico latere fluxit, cognitam eſſe poſſe. *Sed illicò*, inquit Simon, *aperto latere exiuit ſanguis in menſura determinata ſoli Deo cognita, non nobis.* Quare, niſi alicui mortalium Deus hoc ipſum aperiat, nullus meo quidem iudicio poteſt propoſitæ quæſtionis punctim attingere veritatem, maximé cum nullum certum huiuſce rei argumentum ſiue ex ſcripturis, ſiue ex patribus, ſiue tandem ex momentis rationum erui poſſit.

Simon de Caſsia.

At quia ſæpè numero id, quod certis argumentationibus depræhendi non poteſt, quæri coniecturà ſolet; idcircò quo me coniectura ducat præſenti loco quam breuiſsimè aperiam; & totam hanc difficultatem ad duas aſſertiones reuocabo. Prima eſt huiuſmodi. Nó tãtummodò ſanguinis, & aquei liquoris guttæ aliquot, ſed certum quoddam vtriuſq; profluuium, quod facilè ſub omnium aſpectum cadere poſſet, ex dominico latere manauit. Hæc aſſertio videtur communi omnium Patrum aſſeueratione confirmata, cum omnes non guttas ſanguinis, & aquæ, ſed fontes, riuos, vndas, (& ſi quæ ſunt alia huius ſignificationis nomina) ex aperto Saluatoris latere erupiſſe docuerint ijs in locis, de quibus hactenus perpetuam orationem habuimus; idem ſubindicant ipſa D. Ioãnis verba, quæ non guttas, ſed aquam & ſanguinem, ideſt certam quandam aquæ, & ſanguinis quantitatem fluxiſſe exprimunt. Hoc etiam conuincit ratio,

Prima aſſertio.

ratio, nam alioqui D. Ioannes facinoris huius oculatus testis cũ à militibus impediretur ne propius gradũ ad crucem admoueret, cumq; longius à Crucis stipite esset semotus, nec aquam à sanguine, nec ab aqua sanguinẽ secernere obtutu potuisset. Tandẽ, hęc nostra assertio certa est totius Ecclesiæ, & omniũ rectè sentiẽtiũ assẽsu.

Secũda assertio. Tanta fuit vtriusq; humoris copia, quanta sufficiebat abluendis, atq; irrigandis imis corporis Christi, & ligni Crucis partibus. Quæ fuit opinio doctissimi Francisci Lucæ Burgensis in commentarijs in Ioannem, cuius verba sunt. *Et ex eo vulnere profluit, exiuit, non distillauit tantùm guttatim, sed confertim, ac copiosè exiliuit tamquam ex plena scaturigine subito aperta post diuturnam obturationem.* Id quod multis ante eũm seculis D. Bernardus sub nomine copiosæ redemptionis diuinè meditabatur.

Secunda assertio.

Burgensis.

D. Bernardus.

Vbi, *vera enim,* inquit ille Canticorum cap. 22., *copiosa Christi redemptio est, quia vndam sanguinis per quinque partes corporis largiter effudit, cum pro redemptione generis humani vna gutta preciosi sanguinis eius sufficeret, sed data est copia, vt magnitudine muneris virtus innotesceret diligentis;* at inter alias sacrati corporis plagas certum est, lateris ictum maximè celebrem, atq; memorabilem fuisse; igitur D. Bernardo teste, copiosam, abundantem, & largam sanguinis vndam emisit Christus. Huc etiam referri debent, quæ D. Cyprianus libro de montibus Sina, & Siõ nobis scripta reliquit, tradens magnum & vberem aquæ, & sanguinis fontem ex latere Mediatoris perenni lapsu vniuersam Ecclesiam irrigantem, & fœcundantẽ egressum esse; quæ omnia vbertati horũ liquorũ lateris

mirè fauent. Poteſt inſuper copioſa huius aquæ fluxio & Prophetarum, & Pſalmographi teſtimonijs cōprobari. Et prophetæ quidem diuino ſpiritu pleni, ea quæ futura erant, antequam adimplerētur nobis quaſi in ęnigmate prædicentes, copioſam, atq; vberem futuram fuiſſe lateris aquam declarauerunt, vti patet apud Ezechielem c. 26. Vbi *effundam*, inquit propheta, *ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*; at, auctore D. Auguſtino, quid eſſe poteſt ſanguine lateris perfectius? quid lateris aqua candidius? & quid tandem vulnere iſto ſalubrius? Sed & Iſaias c. 55. omnes fideles ad epotandas lateris Chriſti aquas dulciſſimis vocibus inuitat, dum inquit. *Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum properate, emite &c.* at quæ dulciores aquæ reperiri queunt ijs, quas in gaudio de latere Saluatoris homo haurire poteſt? verè enim patens, ac apertum Chriſti latus fontem dixeris, ex quo perennes cæleſtis gratiæ riuos hauriunt ij, qui ſacro baptiſmatis charactere inſigniuntur. In quam eandem ſententiam Regius Vates diſcedens canit Pſal. 45. *fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei*, & rurſus alibi, *quæ fluūt impetu de Libano.* Sed quid pluribus opus eſt? certè frequentiſſima ſunt ſacri eloquij hac de re teſtimonia; Numerorum enim 20. & Exodi 17. vberrimos ex dura ſilice fontes erupiſſe legimus; hos autem aquarum fontes præ ſe tuliſſe imaginem eius aquæ, quæ de latere lācea percuſſo exiuit, nullus eſt qui neſciat. Accedit tādem ad confirmationem opinionis noſtrę manifeſtū B. Brigitę teſtimonium, quo hæc ſe à Deipara Virgine accepiſſe teſtatur dicens. *Cùm extraheretur lancea de corpore, ſtatim abun-*

Ezechiel.

Iſaias.

Propheta.

Ex dura ſilice aqua manant Numerorū 20. & Exo. 17

D. Brigita lib. 7. reuelationum cap. 15.

abundanter exibat de vulnere illo cum impetu quasi quidam fluuius sanguinis. Nec dubito quin idem pariter de aqua lateris asserendum sit.

Sed rursus quærat lector, vtrane sanguinis, an aquæ fuerit abundantior copia? Respõderi potest, parem, vel ad summùm non admodum inæqualem vtriusq; liquoris quantitatem, & substantiam fuisse; quandoquidem arbitrari possumus tantã à Deo procreatam fuisse aquei humoris copiam, quantam idem Deus in cordis sede nouerat residere sanguinis, vt hinc pari, atque concordi lapsu vterq; liquor se se promere posset ad eũ modum, quem in superioribus exponere hactenus conati sumus.

Vtra sanguinis, an aqua substantia vberior fuerit.

CAP. II.

Ex quo Saluatoris latere sanguis, & aqua manarint.

VErùm illud non ita facilè est ad certis, firmisque rationibus conuincendum; dextrumne, an sinistrum fuerit latus, quod truci plaga à milite transfixum est. Etenim, quamuis dogma sit certissimũ fidei catholicæ, recessus lateris Christi ad ictũ cuspidis patuisse; nullis tamen adhuc S. Matris Ecclesiæ legibus cautum est, quodnam illud fuerit ex duobus. Quare tutò citrà omnem hæresis labem, & de hoc ambigi, & quæstio in vtramq; partem agitari potest.

Principiò igitur. Christum dominum dextro in latere vulnus accepisse varijs Doctorum scholasticorum auctoritatibus hũc in modum suaderi potest. Sic enim habet Ioannes Maior non modò in controuersijs, ac disputationibus ijs, quas circa quatuor Euangelia excitat,

Quinam docuerint vulnus dextro Saluatoris lateri hæsisse. Io. Maior.

Mmmm 2 vbi

vbi inquit. *Cæterum dextrum latus Christi vnus militum lancea fodit, ac continuò sanguis, & aqua manarunt;* verùm etiam eandem habet sententiam in ijs libris, qui ab eodem in Magistri sententias euulgati sunt. Clarè præterea testatur Innocentius III. ex dextro Christi latere fontes aquæ, & sanguinis manasse lib. 2. de Sacramento altaris cap. 8. 9. vbi assignans rationem, cur in dextro altaris cornu à Sacerdotibus calix sistatur. *Ponitur,* inquit Pontifex, *calix ad dextrum latus oblatæ quasi sanguinem suscepturus, qui de latere Christi dextro creditur, vel cernitur profluxisse.* Sed & B. Brigita lib. 7. reuelationum idẽ se à matre Saluatoris accepisse testatur dum inquit. *Venit vnus accurrens cum furia maxima, & infixit lanceam in eius latere dextro tam vehementer, & validè, quod quasi per aliam partem corporis lancea voluerit pertransire.* Eandem opinionem D. Bonauentura in lib. meditationum de acerbis domini passionibus pièadmodum tractat, & cõfirmat sic scribens: *Vnus autem Longinus nomine (tunc impius, & superbus, sed post cõuersus et martyr et sanctus porrigens lanceam de longe, eorum preces, & rogamina contẽnens latus domini Iesu dextrum vulnere grandi aperuit, & exiuit sanguis, & aqua.* Deinde ad hanc sententiam faciant ea Ruperti Abbatis verba, quæ 3. Regum cap. 6. consignata sunt, vbi, *dominici,* inquit, *corporis de latere dextro iuxta Ezechielem aquæ viuentes, aquæ salubres egressæ sunt, & omnes ad quos peruenit aqua ita salui facti sunt.* Nec præterire possum aliud S. Augustini testimonium, quod Alphonsus Paleotus libro de sacra sindone ex 15. de Ciuit. Dei colligit in hæc verba. *Et quod ostium in latere dextro accepit, profectò illud est vulnus, quandò latus Christi lan-*

Innocentius. B. Brigitta. D. Bonauentura. Rupertus.

lancea vulneratum. Sed lapsus est sine dubio Paleotus, cũ particulam, *dextro*, quæ totum est huiusce probationis negotium Augustini contextus non habeat. Non recedit ab hac eadem opinione Bernardus, cuius verba in sermone 7. in Psal. Qui habitat. circa medium sunt huiusmodi. *Et quidem Dominus Iesus post cætera inæstimabilis suæ erga nos beneficia pietatis, etiam dextrum sibi propter me passus est latus fodi, quod videlicet non nisi de dextra mihi propinare vellet, nõ nisi in dextra locum ponere refugij,* Idem senserunt Gabriel Biel in tract. de passione Domini, Gregorius Nazianzenus in tragædia de Christo patiente, Ludulphus Saxo de vita Christi par. 2. ca. 64. & Petrus Comestor Scholasticæ historiæ ca. 179. cuius hæc sunt verba. *Sed vnus militum lancea latus eius dextrum perforauit, & continuò exiuit sanguis, & aqua.* Tandem aliqui D Athanasium in eo libro, quem de passione imaginis Christi piè, & doctè composuit, huius opinionis protectorem faciunt; hæc ipsa ex eodem verba adducentes. *Hebræos sequentes Patrum suorum vestigia valido ictu lancea latus dextrum iconæ transfodisse credimus.* Sed re vera mihi non semel eum D. Athanasij librum peruoluenti, illud appositum in citatis verbis vocabulum, *dextrum*, nullibi occurrit.

S. Bernar.

Biel. Nazianzenus. Ludulphus Comestor.

Verùm non modò Patrum testimonijs, sed etiam grauissimis coniecturis argumentari possumus, dextrum Saluatoris latus lancea fuisse percussum. Inter auté probabiles coniecturas ea meo sanè iudicio omnium pręcipua est, quod passim, vulgò, atq; manifesto Ecclesiæ assensu, hanc opinionem approbari videam, sicuti declarat mos ille vsitatissimus, sacras Saluatoris imagines pin-

Eadem sententia coniecturis probatur.

pingendi, atq; efformandi; quo publicè exprimitur à milite lancea dextrum latus fuisse transfossum. Hinc licet certis omnium Sanctorũ Patrum testimonijs, aut manifestis sacræ scripturæ auctoritatibus confirmata non videatur opinio ista; attamen quia, quæ ad generales Ecclesię ritus, & cõsuetudines spectãt, neq; deprauata, neq; à communi fidelium cętu, ni vera sint, approbata diutius vllo vnquam tempore esse potuerunt, propterea cogimur arbitrari, fuisse hanc cõsuetudinem religiosissimè á primis vsq; nascẽtis Ecclesiæ incunabulis obseruatam, iustißimis rationibus adinuentam, & nobis hęreditario iure à Sanctis Patribus ex hac vita migrantibus relictam certißima traditione. Amplius huc spectant aliqua prophetarum vaticinia, quibus dextrũ Saluatoris latus proscissum fuisse, velut digito innuere videntur; in primis enim Ezechielis 47. legimus. *Cum egrederetur vir ab oriente. Ecce aquæ redundantes à latere dextro,* (Christi videlicet, vt quorundam interpretatio est pendentis in cruce) Et mox, *aquæ autem descendebant in latus templi dextrum ad meridiem.* Sed quid plura? an nõ in claram huiusce rei figurã demãdarat Israelitis Deus, vitulum Deo in odorem suauitatis cremandum sistẽdũ esse in dextro altaris latere, *& immolabit,* inquit scriptura sacra, *ad latus altaris, quod respicit ad aquilonem*; illud autem cornu dextrum altaris latus erat. Ad extremum latus domini apertum esse duntaxat ex sacra pagina haberi potest, atqui latus absolutè, & simpliciter dictum nobiliorem, dextramq; hominis partem significat; quádoquidem à nobiliori fit denominatio.

Ezech. 47.

Leuitici 1.

Opposita sententia.

E diuerso, non dextrum, sed sinistrum latus Christi

transfossum

transfoſſum fuiſſe lancea illud imprimìs declarat; quod non tam apud profanos, quàm apud ſacros ſcriptores latus pro ſiniſtra, non autem dextra hominis parte videam vſurpari. Virgilius enim lib.2. Æneidos.

Pſalmographus.

— *lateriq; arginum accommodat enſem*; hoc eſt ſiniſtro fœmori accomodat enſem; & pſaltes Sal. 90. de latere ſiniſtro loquens, *cadent*, inquit, *à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*, quemadmodum etiam docet S.Bernardus, qui hunc ipſum pſalmographi locum explicans in pſalmo qui habitat; meritò latus pro ſiniſtro latere accipiendum eſſe tradit. Præterea ex conſtanti fama, concordiq; patrum ſententia conſtat ex eo latere manaſſe aquam, & ſanguinem; ex quo prima omnium mortalium mater formata eſt; magno ſiquidem Paulo teſte, id quod dormienti Adamo accedit, cum ex eius coſta Eua mulier ſumpta eſt, inſignis erat figura S.Matris Eccleſiæ, quæ ex latere Chriſti dormientis efformanda erat, quemadmodũ manifeſtis verbis teſtatur ad Epheſ. 5. inquiens, *myſterium hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*; atqui ab omnibus Eua ex latere ſiniſtro effecta creditur, propterea quòd in latus ſiniſtrum cor vergat, ex quo proficiſcitur fons, & origo amoris, qui feruentiſsimus eſſe ſolet inter virum, & mulierem; ergo à ſimili, haberi poteſt ex ſiniſtro latere Chriſti ſacros aquæ, & ſanguinis fontes erupiſſe. Amplius omnes illi patres, qui ex latere ſiniſtro ſoporati Adæ Euam extructam fuiſſe aſſerunt, conciliant non modicã fidem huic opinioni, quam nos in præſentia conamur aſtruere. Quid? an non ea, quæ ſuperius executi ſumus, cum ex corde, veluti ex fonte lateris ſanguinem decurriſſe

S. Bernar.

Ad Epheſ. 5.

risse doceremus,sinistri lateris proscissionem indicant.
Nam si cor Saluatoris cuspidis ictu sauciatum est, eam
indubie pectoris Christi partem petere lancea debuit,in
qua naturali propensione cor residet,qualis sola corpo-
ris humani sinistra pars esse consueuit. Ad hęc,vulnus à
milite lateri Saluatoris inflictum fuit ad explorandam
Iesu Christi mortem, vti plures S. Patres docent, hoc
autem experimentum in solo Saluatoris sinistro latere
peragi potuit,cum in eo duntaxat fons vitæ cor requie
scat.Ad extremum,si morem eorum, qui dextra manu
alios vulneribus petunt,meditemur, ad sinistram solú-
modò partem deuolutum esse vulnus cogimur assere-
re, quandoquidem naturali motu ad eam tantúm inter
fectoris ictus diriguntur...

His, et alijs non absimilibus firmamentis sinistri late-
ris proscissionem inducentibus etsi plures sacræ paginę
interpretes ita assentiantur, vt constāter asseuerent, nō
aliud à sinistro latere fuisse latus, quod lanceæ ictu aper
tum fuit,tamen apud me,eorum doctorum,qui prioris
sententię sunt patroni,iudicium præponderat, tū quòd
celeberrimæ, ac nostris etiam temporibus vsitatissimæ
consuetudini imagines dominicas conficiendi cōgrue-
re illud videam,tum etiam quia non numero, & multi-
tudine tantummodo superiores hi sunt, verùm etiam
sanctimonia,ac diuinarum rerum peritia, quali diuini-
tus excellebant Bonauētura, Gregorius Nazianzenus,
Brigita,& cum alijs,quorum nomina paulò ante retuli-
mus,Summus Ecclesiasticæ rei Antistes Innocentius.

Non ausim tamen posteriori sententiæ assensum de-
negare,cum dubio procul ea ipsa argumenta,quibus ful-
citur,

citur, probabilem admodum opinionem reddant; vti attentius illa perpendenti clarum erit.

CAP. III.

Quænam fuerit pars pectoris Christi ferro sauciata.

ILlud fortaſsè alicui accidet admirandum, qua ratione ita adigi potuerit à milite haſta, vt per latus Saluatoris infractis, atq; imminutis oſſibus ad cor vſq; pertranſiret, quemadmodum D. Ioannes Euangeliſta teſtatur; qui vbi de vulnere lateri incuſſo ea verba protuliſſet. *Et continuò exiuit ſanguis, & aqua, & qui vidit teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit, quia vera dicit, & vt vos credatis,* ſtatim adiecit hæc, quæ oſſium illæſionem adſtruunt. *Facta ſunt enim hæc, vt ſcriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo.* Quare licet ſolidum ſit, ac firmiſſimum Chriſtianæ religionis decretum, nullam imminutionem paſſa fuiſſe Saluatoris noſtri oſſa; nō ita tamen facilè eſt claram huiuſce rei demonſtrandæ rationem adinuenire; nam cum pergrandis eſſet magnitudinis haſtæ ferrum, quo ſacrati corporis intimi receſſus apparuerunt, planè obſcurum videtur, qua via, quove tranſitu inter cōcinnatas pectoris Chriſti coſtas tranſire poſſet magnum, ac graue illud æs, quo haſta conſtabat, maximè cum (vt oculis ipſi noſtris cernere poſſumus) natura ſic pectus humanum concinnè ædificauerit, vt oſſibus clementer curuatis, atq; in ſe velut in circulum fermè conductis non longioribus interuallis, ſed ſimul omnibus inuicem colligatis molita ſit pectoris opificium, atq; ſtructuram.

Exodi 12.

D. Vicentij opinio.

D. Vicētius sermone vnico de acerba Saluatoris nostri passione in die parasceues habito, ne aduersus id, quod Euangelica Ioannis narratio habet, admittere cogeretur, ossa domini confracta fuisse; in eam deuenit opinionem, vt arbitraretur, non eam pectoris Christi partem, quam communi more pictores notant lanceæ vulneri fuisse obnoxiam, sed potiús inferiorem Saluatoris naturæ partem, eam nimirum, quę tenera, ac molli duntaxat carne vestitur, qualis ea est, quæ inter pectoris, & fœmoris extrema locum tenet; cuius etiam opinionis defensorem fuisse Alexandrum de Ales autumat idem B. Vicentius; quamuis ego hanc assertionem de mente Alexandri diligenti cura sæpius conquisitam haud potuerim hactenus inuenire.

Si verò hinc arguas, temerè, & inscienter facere pictores aliter, ac se vulnus habuit, pictura exprimentes. Respondet D. Vicentius, eos nō temerè, sed piè potius, ac ingeniosè speciem vulnerati in pectore Saluatoris exprimere, quò videlicet huius seculi hominibus, qui pictura mirum in modum capiūtur, atq; in ea velut in exarato mortis Christi libello passionem meditari solent, illucesceret, Saluatoris nostri cor ingēti plaga fuisse transfossum, ex qua veniæ, & gratiarum aquas haurimus; immò addi potest, meritò id à pictoribus obseruari, vt hinc notum fieret mortalibus, quam libenti animo, quamq; toto ex corde nobis Vindex salutis nostræ Christus mortiferæ culpæ maculas, & crimina relaxarit. *Quare verò sic depingatur*, verba sunt D. Vincentij, *Dicendum quod pictura est laicorum scriptura, ideo, vt expressius laicis pateret, quod lancea cor Christi penetrauerit, &*

in

in signum, quod ex corde dimissa est nobis culpa per suam mortem. Hactenus ille, cuius responsio, si forte fortuna lectori placuerit, is asserere etiam tenebitur, tenellam corporis Christi partem, quæ costis adiacet, quæq; cõmuni nomine fœmur appellatur, sub lateris vocabulo D. Ioannem comprehendisse; secús enim ab allata à D. Vincentio ex Alensi doctrina recedendum est, quãdoquidem expressis, ac clarissimis verbis pectus Christi fuisse sauciatum meminit D. Ioannes in euangelica narratione, à qua dissentire criminosum, & impium est.

At satius est, id ipsum nudè fateri, quod, & sacer Ioannis contextus, & piæ Saluatoris imagines exprimũt; nempe adactum fuisse cuspidis ferrum per eam pectoris partem, quæ transuersis ossibus, ac planis, idest costis in diuersum porrectis, conglobatur; Nam cum Saluatoris pectus non ex vno, perpetuoq; osse, sed varijs, & discretis ossibus inuicem leni carnis operculo colligatis constaret, vtique potuit aperiri cuspide ferrea illæsis ossibus, vt scriptura testatur; quandoquidem amplam satis, & ad hastæ ferrum recipiendum capacẽ viam inter costas aperire sibi potuit militari ferocia adacta cuspis; præcipuè in sacrato Mediatoris nostri corpore, quod tetris verberum, & flagellorum scapulis penè dissolutum, atq; dissipatum fuisse vidimus alias. Sicq; truci plagæ cesserunt, atq; loco tantisper dimotę sunt costæ dominici pectoris nulla subsecuta ossium fractione. Posset & illud ad huiusce rei difficultatem enodandam probabiliter affirmari (ex quo integritas, & imminutio ossium Christi probaretur) non totum hastæ ferrũ sacratos dominici pectoris artus penetrasse,

 se,

se, sed solam duntaxat cuspidis partem (longior enim ea fuerat) quemadmodum fortassis innuere videntur ea B. Brigitę verba. *Et cum extraheretur hasta apparuit cuspis rubra brunici coloris*, ni ex opposito, altius ferream cuspidem in membris Christi resedisse, & communi patrum testimonio, & eiusdem B. Brigitæ attestatione notissimum foret. *Venit enim*, inquit Brigita lib. 7. reuelationum, *vnus accurrens cum furia maxima, & infixit lanceam in eius latere dextro tam vehementer, & valdè, quod quasi per aliam partem corporis lancea voluerit pertransire.*

DISPVTATIO SEPTIMA.

De lancea, & milite, qui pectus Christi aperuit.

CAP. I.

De figura lanceæ, ac de eo milite qui cuspidis ictu sanguinē, & aquam ex latere Christi elicuit.

HVius propositi capitis enodatio superiori dubitationi prodesse plurimum poterit, quippe quę non parum ex forma, & figura lanceæ pendet; quam in speciem longitudine palmarem, latitudine semipalmarem, ferriq. apice carentem formatam fuisse non semel oculis ipsi nostris contemplati sumus in expresso eiusdem cuspidis typo, quem singulari cura Illustriss. Cardinalis Borromæus, cui omnes diuinarum, humanarumq. litterarum cultores maximè debent, curauit effingendum ex ea ipsa lancea, quam Baizetus Turcarum Imperator Constantinopoli Romam ad

Federici Borromæi Card. solertia.

Inno-

Innocentium Octauum Pontificem Romanum dono transmisit, quamq; nunc etiam in basilica S. Petri honorifico, religiosoq; cultu venerantur Christi fideles.

At scire opus est, quinam fuerit miles, quem in Christum iam mortuum ictu lanceæ sacrilegas misisse manus prodidit Ioannes Euangelista. Plerisq; visum est, hunc militem fuisse Longinum, cuius crudelitatem, antequam Christi vestigia sequeretur, & mox conuersionem, vitam, & tandem martyrium hisce verbis prosequitur Venerabilis Beda in Martyrologio idibus Martij. *In capadocia passio S. Longini martyris, de quo in libello martyrij eius narratur, quod aliquando militans sub centurione Romano in passione Domini latus eius cum lancea in Cruce aperuit, & viso terræmotu, & signis, quæ fiebant, credidit in Christum, pœnitentiam agens de operibus pristinis; posteà Monachus factus per triginta octo annos Christo militauit, multos conuertens ad fidem Dei; ad extremum verò martyrium compleuit in Capadocia sub Octauio Præside, quē propter infidelitatem suam diuino iudicio percussum corporea cæcitate post martyrium suum illuminauit.* Sic Beda; cui consonant, quæ in Martyrologio Romano die 15. Martij de eodem Longino scribit Petrus Calesinus ad hunc modum. *Cæsareæ in Capadocia passio S. Longini martyris, qui Iesum Christum crucifixum hasta percussit, ob signa, & prodigia subsecuta Christianus factus est &c.* Adest quoq; huic opinioni Ado Episcopus Treuirensis in Martyrologio, cuius hæc sunt verba. *Natale B. Longini, quem tradunt illum esse, qui lancea latus Iesu Christi pendētis in Cruce aperuit.* Nec discrepat ab hac eadē opinione Mutius Iustinopolitanus c. 57., sacræ historiæ, dū scribit Longinum

Beda Martyrol.

Petri Calesini Martyrol.

Mutius Iustinopolit.

ginum fuisse eum militem, qui pectus domini transfodit, qui ob miracula conuersus postmodum, & ab Apostolis baptizatus gloriosi certaminis cursum confecit. Eandem sententiã tuetur, ac defendit Vsuardus die 15. Martij. Quibus adstipulari videtur Cæsar Baronius in suo Martyrologio die 15. Martij, dum inquit. *Cæsarea Capadocia passio S. Longini militis, qui latus domini lancea perforasse perhibetur*. Id quod clarè confirmatur S. Bonauenturæ testimonio adhunc modum scribentis in meditationibus de acerbis domini passionibus. *Vnus autẽ Longinus nomine (tunc impius, & superbus, sed post conuersus, & martyr, & sanctus) porrigens lanceam de longe eorum preces, & rogamina contemnens latus domini dextrum vulnere grandi aperuit, & exiuit sanguis, & aqua*. Nec desunt etiam qui huius sententiæ patronum S. Isidorum esse arbitrentur eum talia pronunciantem inducentes. *Lancea Longinus latus Saluatoris aperuit, & non tantùm veniam inuenit, sed Episcopatus honorem, et martyrij coronã promeruit*. Verum huiusmodi auctores de loco, in quo hæc ab Isidoro consignata sint, taciti silent, & fortassis non temere, cum mihi talem de Isidori consensu opinionem in illius scriptis nusquàm offendere hactenus licuerit. Potest insuper hæc sententia egregio S. Augustini testimonio illustrari, qui tom. 9. suorum operum in eo tractatu, qui manualè inscribitur c. 23. percussorem dominici lateris Longinum appellat. Vbi *claui, & lancea clamant mihi, quod verè reconciliatus sum Christo, si eum amauero. Longinus aperuit mihi latus Christi lancea, & ego intraui, & ibi requiesco securus*. Huc spectant etiam, quæ traduntur à multis alijs scriptoribus, qui aliquãdò

Vsuardus.

Cæsaris Baronij Martyrol.

S. Bonauentura.

S. August.

de

de vitis Sanctorum Martyrum ſermonem habuerunt docentes Longinum fuiſſe eum militem, qui latus dominicum tranſuerberauit. Ad extremum his omnibus ſuffragatur Beati Nicodemi Euangelium; in quo hæc leguntur. *Accipiens autem Longinus miles lãceam aperuit latus eius, & exiuit de latere eius ſanguis, & aqua.*

Euangeliũ B. Nicodemi.

Alij, quorum non vulgaris eſt auctoritas, præter ea, quæ de Longino hactenus commemorata ſunt, litteris prodidêre inſuper, tunc cum lancea pectus dominicum miles transfodit, egregium facinus, & miraculum contigiſſe, quòd quia breuiter, & clarè à B. Vincentio explicatur ſermone vnico de paſſione domini, placet, vt lector illud ab eodem fideliter audiat. *Longinus,* enim inquit, *videre non poterat; an mortuus eſſet Ieſus, quia caligatos habuit oculos, & accepit lanceam ſuam, & inflixit eam in corde Chriſti, & continuò exiuit ſanguis, & aqua miraculosè, & per haſtam decurrens peruenit ad manus militis, & ex contactu viſum accepit &c.* Sic S. Vincentius; in cuius ſententiam totidẽ fermè verbis diſceſſit Ludulphus Saxo par. 2. c. 64. Vbi de Longino loquens. *Qui autem,* inquit, *lanceauit, cum ferè caligaſſent oculi eius præ ſenectute, & caſu, vel potius nutu diuino pectus lanceauit, licet neſciens, & ſanguine Chriſti per lanceam defluente oculos tangeret, continuò clarè vidit, & protinus illuminatus credidit in Chriſtum. Vnde, & militia cedens inſtructus ab Apoſtolis in Cæſarea Capadocia triginta octo annis monacham vitam duxit, & in omni ſanctitate permanens verbo, & exemplo multos ad Chriſtum conuertit.* Quid? Gregorius ipſe Naziãzenus, ſeu, vt cum Cæſare Baronio alijs viſum eſt, Appolinaris Laodiceus, cuius ea videtur eſſe tragędia, Longini

S. Vincentius.

Ludulphus Saxo.

Gregorij Nazianzeni tragedia,

Longini cæcitatem hisce carminibus commendauit in tragœdia, quæ Christus patiens inscribitur. Vbi longe ante medium inquit.

Fixit hastam defluentis sanguinis
Tinctam liquore. Et ecce, vt vtraq; e manu
Haurit, oculosq; hoc vngit, hinc, vt scilicet
Detergat oculum nocte, quæ cæca obtegit.

Baptista Mantuanus. A quo hanc eandem mutuatus opinionem Baptista Mantuanus recens, sed nobilis vates libro festorum hæc de Longino cecinit.

Tu cæcus non mente minus, quam corpore, sanctum
Lancea, & admoto pectus mucrone petisti,
Inde cruor confusus aquis hostilia circum
In digitos lapsus tetigit cum lumina morbum
Sustulit. Ista Deus collyria misit, vt atram
Ex animo, ex oculis fugiens Horosia nubem
Secum ageret, vitæq; daret te cernere fontem.

Recens quidam sacræ scripturæ studiosus citat D. Isidorum tanquam huius opinionis auctorem, atq; hisce verbis loquentem inducit. *Longinus latus Saluatoris aperuit, & tactu sanguinis Christi, cum esset altero oculo priuatus, illuminatus est extra, & intus lumine fidei, & per Apostolos baptizatus fuit, & post longum tempus in Eremo Episcopatus honorem, & martyrij coronam inuenit.* Tandē in libello de gestis Beati Longini martyris, qui incerto auctore vagatur, eadem opinio longiori oratione descripta habetur. *Libellus de gestis Longini martyris.* Quibus omnibus adstipulantur ea, quæ suppresso Longini nomine prodidit Petrus Comestor scholasticæ historiæ cap. 179. dum inquit. *Petrus Comestor.* *Et qui lanceauit eum, vt tradunt quidam, cum ferè caligassent oculi*

eius,

eius, & casu tetigisset oculos sanguis eius, clarè vidit.

Ex quibus duo colligere lector potest, Vnum eos omnes, quorum sententias, & decreta retulimus, communiter opinari, trucem eum militem, qui lancea dominicum pectus transfodit, Longinum fuisse appellatum, Alterum, in quo solùm à superiori sententia discrepat, non idem planè omnibus secundæ opinionis allatæ auctoribus visum esse de eo miraculo, quod de cæca Longini oculorum acie recensent. Nam aliqui illorum, vt D. Vincentius, & Ludulphus caligatos tantúm Longini oculos fuisse litteris prodiderunt. Alij non caligine solùm, sed luminis etiam cæcitate obrutos; alij demum non vtriusq; oculi collyria, seu obtusam aciem, sed percussum duntaxat alterum cæcitate oculum Longini fuisse opinantur.

CAP. II.

Superiori capite allatam opinionem apocrypham esse ex Metaphraste, & alijs antiquis scriptoribus conuincitur.

SEd hanc historiam, de qua disceptatio est, futilem, & apochryphá esse ex antiquissimis grauissimorum scriptorum monumentis ostendi potest, vti re ipsa ex Metaphraste, cuius apud omnes indubitata est auctoritas, apertè conuincitur. Nam licet is diligentissimus sit, & rerum ad martyrum gesta pertinentium absolutissimus scriptor, tamen de Longino loquens, non alium à Centurione illo, cui, à Præside corporis Christi custodia demandata fuerat, Longinum fuisse scribit, quem omnium assensu lancea pectus Saluatoris non petiuisse constat. Ponam hic totidem verbis de

 Lon-

Longino martyre Metaphrastis sententiam, vt ex illa aliarum opinionum falsitas tutius deprehendatur. *Postquàm,* igitur inquit 15. Martij, *sepulturæ mandatum fuit viuificum Christi corpus, Longino Centurioni rursus iussit Pilatus vitæ sepulchrum tueri custodia militari. Et ille quidem fecit, quod erat imperatum, etsi esset eiusdem cum Pilato sententiæ, vt iam dedicimus. Cum autem peractum esset magnum mysterium resurrectionis, & milites miracula, quæ erant maiora, quàm, vt ea caperet humana cogitatio, principibus Sacerdotum, & presbyteris iudaici cætus annonciassent; hoc illi ignominiam, & dedecus sibi afferri existimantes, & miraculum volentes extinguere, pecunijs persuaserunt militibus, vt calumniarentur Christi resurrectionem. Verùm non sic* Longinus, *sed mendacij quidem fuit præclarus confutator, verax enim testis veritatis, & qui non sustinuerit calumniari Christum, tamquàm furto subreptum, sed lingua, & mente libera eum verum esse Deum prædicauit, & è mortuis esse excitatum affirmauit. Quo factum est, vt & ipse Pilatus, & Iudæorum sinagogæ principes, inuidiam, qua prius mouebantur in Christum, & quem in eum animo concipiebant furorem, eum tunc in Longinum transferrent, ei adeo irascentes, vt quidquid pateretur Longinus, existimarent eum non satis daturum esse pœnarum. Hinc ea res deuenit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei significata. Quapropter magis volens cum Christo expelli, quàm habitare in tabernaculis Iudæorum cum veste, et cingulo dignitatis ipsam quoque simul, quamprimum exuit militiam, & acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Christo, & veritate, declinat cum populo congresionem, & cum solo Deo, & secū versatur. Nec post multum temporis relictis Hierosolymis venit in*

nit in Capadociam praco simul, & Apostolus Christi admirabilium operum, & qua sunt prater opinionem cum duobus illis militibus effecta. Hactenus ex Metaphraste; qui gloriosi certaminis B. Longini martyris exitum longa & accurata oratione deinceps prosequitur. Ex cuius historia in primis intelligimus, Longinum, qui martyrij palmam Cæsareæ in Capadocia meruit obtinere, non cum fuisse militem, qui in Christum mucrone lanceæ sæuijt, sed Centurionem illum, qui animaduersis prodigijs, quæ ex hac mortali vita euolante Christo acciderunt, Christi diuinitatem præclaro fidei testimonio confessus est dicens. *Verè filius Dei erat iste.* Cum Metaphraste consentiunt Aloysius *L*ipomanus par. 1. historiæ sacræ 16. Octobris, & Surius to. 2. 15. Martij, qui omnes insignitum fuisse laureola martyrij præfectū Centurionem asserunt. Ergo Longinus martyr lateris Christi percussor esse non potuit, quādoquidem ex cōtextu Euangelico constat; nō fuisse Centuriç præfectū, sed militem sub Centurionis potestate degentem qui crudeli plaga transfodit pectus Saluatoris.

Ioan. 19.

CAP. III.

Auctoris hac de re iudicium.

TOtum difficultatis dubium, si pauca quędam cōstituta fuerint, ex lectoris animo euelli posse autumo. Primum est. Negari non potest, quin dominicę passioni adfuerit vir, qui Longinus nomine, aut cognomine dictus, sacras pro Christi gloria ceruices gladio abscindendas gaudenti, alacriq; animo obtulerit Cæsareæ in Capadocia. Velut omnes anteà citati do-

ctores vnanimo consensu tradunt.

Secundum est. Nulla ratione huic Longino martyri tribuenda est lateris Christi plaga, vti priores illi in medium prolati doctores vulgari quadam fama commoti docere videntur. Hoc peruincũt ea, quæ ex Metaphraste, *L*ipomano, & Surio adducta sunt, quæq; in illorũ doctorum sententiæ obfirmationem leuiter perstrinximus. Nisi fortasse voluerit quis inscienter noui cuiusdã, & secundi *L*ongini martyrium in Ecclesiam inuehere; quod quis audeat? cum neq; istud ex aliqua veterum patrum scriptura, neq; ex certa maiorũ traditione; neq; ex necessario aliquo haberi possit argumento.

Sed audio alios oppositæ opinionis defensores nostram hanc assertionem indigne ferentes exclamare. Quid? Ergo nobis censoribus inueteratam apud omnes de Lõgino opinioné corrigere, atq; deserere opus erit? Quid, ergo noua hac opinione nostra tot S. Matris Ecclesiæ martyrologia, tot certa virorum illustrium decreta, atque ipsum etiam B. Nicodemi Euangelium refellenda atque repellenda erunt? absit.

Sed re vera neq; præceps nostrum istud esse de Longini disputatione iudicium, neq; attrocem in alios doctores censuram æquus, & prudens rerum æstimator dijudicabit, qui solo, ac solido veritatis indagandæ studio ductus meditabitur, atque agnoscet in primis opus illud, quod manuale appellatur, non esse D. Augustini, sed alterius doctoris, qui illud, vt & titulus ipse præ se fert, & vt ab alijs ibidem animaduertitur, non ex sacris B. Augustini libris, sed ex alienis scriptoribus collegit. Attendatq. pariter nõ

Manuale opus S. Augustini non est.

Gre-

Gregorij Nazianzeni, ſed Appolinaris Laodiceni illud eſſe teſtimonium. Neq; ea D. Iſidori verba, quod ſciam, reperiri ita facilè poſſe. Adijciatq; præterea eos omnes, qui pro prima ſententia pugnare videntur, non curaſſe diligentius inueſtigare, num ea, quæ tunc temporis de Longino milite tradebantur, firmo eſſent canonicæ alicuius ſcripturę firmamento ſubnixa, quo proderetur, militem dominici lateris percuſſorem Longinum Centurionem fuiſſe, qui ſuum pro Chriſti confeſſione ſanguinem effudit. Nam cum per ea tempora hinc apochrypha illa Lógini vita per omnium ora volitaret, & inde Longinum Chriſti mortis ſpectatorem ſimul, atq; corporis eiuſdem Domini cuſtodem ad ſempiternam beatorum felicitatem ſanguinis profuſione aduolaſſe vnanimi omnium aſſenſu palam eſſet; factum eſt, vt hi ea communi fama perſuaſi, neq; falſam libelli illius narrationem meditantes, litteris conſignarint, militem ſub Centurionis diſciplina conſtitutum, qui latus domini lancea tranſuerberauerat, eum fuiſſe Longinum, qui poſteà admiratus prodigia, quæ tempore paſſionis, & reſurrectionis acciderunt, toto pectore Chriſti fidem ſit amplexatus; cum tamen ex ipſo Euangelicæ narrationis teſtimonio compertiſſimum ſit, eum, qui viſo terrę motu, ſolis defectione, átq; conſideratis reliquis, quæ in Chriſti obitu facta fuerant, miraculis, non fuiſſe militẽ Centurionis poteſtatu ſubiectum; ſed illum ipſum militiæ principem, cui nomen erat Longinus. Quemadmodum locuples teſtis eſt S. Marcus Euangeliſta c. 15. ſuæ hiſtoriæ. Vbi, *videns autem*, inquit, *Centurio, qui ex* ad-

Appolinarij Laodiceni tragœdia de Christo patiente auctor.

Quæ cauſa fuerit erroris.

Marcus c. 15.

aduerso stabat, quia sic exclamans expirasset, ait. Verè hic homo filius Dei erat. In quam eandem sententiam hæc prodidit D. Lucas c. 22. *Erat autem fermè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram, vsq; in horam nonam. Et obscuratus est sol & velum templi scissum est medium, & clamans voce magna Iesus ait*; moxq; subdit. *Videns autē Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum dicens. Verè hic homo iustus erat.*

Lateris Christi per cussor non fuit Longinus.

Hinc haud neglecto debitæ doctoribus reuerentiæ obsequio liceat mihi interpellare eos, qui eum virum, qui motus cęlestibus prodigijs iudaicam exuit prauitatem, sub Centurione militasse autumant; liceat inquam interpellare eos; num ei martyrij palmam, & Longini nomen tribuant; an alteri potius? Quod si respondeant, illum ipsum non verò alium fuisse, veluti Bedæ, Romani martyrologij, Iustinopolitani, & aliorum omnium scripta testantur; ergo consequens erit, subdo ipse, vel iudicibus ipsis opposita nobis sentientibus, vt Longinus fuerit ille Centurio, cuius felix è mortalitate discessus ab Ecclesia solemni festiuitate colitur; Atqui Centurio transfossionis pectoris Christi reus non fuit, vt omnes fateri tenentur, & clarè docet D. Ioānes Euangelista dū inquit. *Vnus militum lancea latus eius aperuit*; igitur affirmare Longinum lateris Christi percussorem extitisse litteris sacris repugnat; quæ non Centurionem, sed Centurioni obtemperantem militem in Christum sæuijsse commemorant.

Porrò ex his lector maturum iudicium ferre potuerit, num scriptorum, an veritatis potior habenda sit ratio; præcipuè cum ij ipsi doctores, de quibus quæ-

stio

ſtio excitatur, nō ex certa huiuſce rei notitia, ſed ex apochrypha duntaxat libelli cuiuſdam atteſtatione eam de Longino opinionem imbiberint. Quemadmodum Venerabilis Beda aſſerit in hanc ſententiam *Paſſio S. Longini martyris, de quo in libello martyrij eius narratur.* Neq; quempiam ea retinere debet cogitatio, quòd noua, & recenter orta videatur noſtra hæc de Longini militis ſententia; cum non eam noſtro ipſi marte finxerimus, ſed certa rei veritate compulſi coacti fuerimus euulgare. In quam opinionē etiam inclinaſſe Cęſarem Baronium Eccleſiaſticę eruditionis lumen clariſſimum ea indicant, quę to. 1. Annalium ad annum Chriſti 34. memoriæ prodidit; nam de Centurione loquens. *Prædictum verò* inquit, *Centurionem Longinum nomine appellatum fuiſſe, Chriſtiq́ fidem ſecutum, abdicaſſe ſe à militia, ac deniq́ ad martyrij palmam aduolaſſe, qui eius res geſtas ſcripſerunt, teſtantur. Ex quibus redarguuntur, qui ex apochryphis quibuſdam ſcriptis tradiderunt Longinum nomine, eundemq́; cæcum fuiſſe militem illum, qui lanceà latus domini aperuit.* Hęc Baronius, cuius etiam opinionis defenſor, & propugnator fuit Franciſcus Lucas Burgenſis in ſuis commentarijs in Ioannem ſuper commentatione illorum verborum: *Vnus militum*, vbi, *Nequaquam*, inquit, *iſte Longinus eſt appellatus, quamqam ita eum appellet auctor manualis, ſed Centurio ille, de quo Matthæi c.* 27. Abſit igitur, vt vel perexiguam fidem præſtemus ijs, quæ in apochrypho B. Nicodemi Euangelio narrātur.

Beda martyrolog.

Cæſar Baronius to. 1. annalium ad annum Christi 34.

Franciſcus Lucas Burgenſis.

Nicodemi Euangelium apochryph.

Tertium tandem, & vltimum eſt; Quamuis concederemus ei militi, qui pectus dominicum lācea aperuit, Longini nomen impoſitum fuiſſe ſiue à verbo græ-

eo λόγχη, quod haſtam ſignificat;ſic vt à nomine haſtæ, qua miles vſus eſt,Longinus, ſeu Lonchinus fuerit appellatus,ſiue talis potius dictus ſit à longitudine corporis, vt alijs viſum eſt; attamen certum iſtud,atq; omninò indubitatum eſſe debet, militem lateris Chriſti percuſſorem,neq; martyrem, neq; cæcum fuiſſe, velut ſententia apud pleroſq; decantata perhibetur.

Apochrypha hiſtoria de Longino milite orta.

Immò tactam de militis cæcitate narrationem figmentum eſſe vel ex eo conſtat, quod ea ex falſo, ac peruerſo ſacræ Ioannis hiſtoriç intellectu ducitur; ſiquidem ea verba. *Et qui vidit teſtimonium perhibuit,& teſtimoniũ eius verum eſt*,quæ de ſeipſo protuliſſe Ioannem,& communis Patrum aſſenſus, & ſacra Concilia ſtatuerunt,ad militem lateris Chriſti profciſſorem ſtultè illi deferentes,ſic ea exponebant; *Et qui vidit*,hoc eſt,& qui cum cçcitate oculorum affectus eſſet, miraculosè lumen recepit, ſanguinem,& aquam ex latere dominico profluxiſſe teſtatus eſt; quo ſenſu nihil magis à catholica veritate alienum excogitari poteſt. Deinde;quis vel ad leuiſſima quęq; credenda paratiſſimus,adeò leuis eſſet corde tamẽ,vt ſibi perſuaderet ſub Centurione Romano militaris diſciplinæ apprimè tenaci militem caligine, & cçcitate affectos oculos habentem potuiſse reperiri? Et hęc pauca ſufficiant.

DISPVTATIO OCTAVA.

De prodigioso sanguine Christi.

CAP. I.

Quibus Sanctorum Patrum, & historiarum testimonijs sanguinem ex imaginibus Christi aliquandò profluxisse probetur.

CÆterùm opus erit in præsens superiorũ disputationum, quas hactenus de multiplici cruoris domini effusione explicauimus, velut clausulam, & extremã huius quarti libri partem addere nouã, & omnino necessariam quæstionem, de eo sanguine, qui non modo ex sacris Mediatoris nostri imaginibus, verùm etiam ex ineffabili altaris Sacramento mirabiliter emanauit. Propria siquidem huiusce rei pertractãdæ sedes hæc esse videtur, in qua, post habitum de cruore Domini sermonem (vt erat adhuc Saluator mortalis miseriæ telis obnoxius) recto ordine aliqua perstringemus de sanguine eiusdem Saluatoris, vt erat immortalitatis gloria, & splendore donatus; antequam huic materiæ de varijs sanguinis dominici effusionibus finis imponatur.

Quò igitur propositam de prodigioso gloriosi corporis Christi sanguine disputationem exequamur, illud est in primis perquirendum; quibus Sanctorũ Patrum testimonijs, & certis probatæ historiæ auctoritatibus constare possit, sanguinem, siue ex Christi imaginibus, siue ex ipso S. Synaxis mysterio effluxisse, vt ex

his cognitis indubitatam ijs, quæ sumus pertractaturi, lector fidem adhibere possit.

Verùm cum infinita propemodum, & innumera ex probatissimis scriptorum monumentis huic veritati illustrandæ nobis adeò suppetant testimonia, vt dubio procul opus istud cresceret in infinitum, si vnũ quodq; recensere vellemus, ideo modum, ac terminos quosdam huic rerum multiplicitati ponere decreuimus, ne tanta rerum, & testimoniorum vbertate, & copia illecti longius fortè diuagemur. Quare nobiliora duntaxat testimonia quædam adducemus, quæ rem nostram clarius ostendant.

Et in primis, sanè clarissimum est illud D. Athanasij testimoniũ, quod in libello, cui titulus est *de Passione Domini*, habetur. Is enim de quadã Saluatoris nostri imagine, cuius latus à fero, ac imani Iudæo mucrone transfixum est, historicam narrationem contexens, paulò altius execrandũ Iudaicæ impietatis scelus repetit grauissimis verbis, propositum nostrum clarissimè confirmantibus, quæ apud eundem videat lector. Ego enim prodigiosum superioris æui testimonium prætermittẽs nouum, ac recens miraculum hîc adscribam, quod ætate hac nostra superioribus annis plures oculis suis contemplati sunt, magna sanè admiratione dignum, nec pio lectori celandum, Etenim anno a partu Virginis 1526. 6. Cal. Ianuarij, hæc, quæ nunc litteris consignaturi sumus, oculati testes Thomas, cui cognomen Zacheus erat, Ioannes Antonius Carmenus, Franciscus Cigolinus, Petrus Tusanus, & plures alij iurata attestatione prodiderunt. In domicilio Thomæ Zachei parua tũc tem-

Christi Domini imago sãguinẽ fundit Canobij anno 1512.

téporis tabella erat sacris Iesu Christi, Dominę nostrę, & S. Ioannis Apostoli imaginibus nobilitata, quarum quę media in sede conspiciebatur, Christum, quę dextro in latere, Virginem, & quæ tandem in sinistro cornu sita erat, D. Ioannem expressa pietatis similitudine referebant. Hęc igitur efformata ad modum verę pietatis Christi imago primam circiter noctis vigiliam sanguineas iterata vice ex oculis, atq́; cicatricibus guttas effluenter effundere cępit, moxq́; nec dũ elapsa eiusdẽ noctis hora sexta eadem Saluatoris imago instar viuẽtis corporis moueri, ac à se concuti à plerisq́; visa est, scatentibus vndiq́; sanguineis lachrymis, quas ad terrã properantes linteum excepit. At non hic miraculosi euẽtus finis, & exitus; sed eo vsque sanguinis fluxus decurrere non cessauit, donec multo cruore conspersa ex latere imaginis Christi diuino opere costa extraheretur, quæ in eodem linteo recepta modica viuæ carnis humanæ substantia pariter cruore imbuta constabat; quã postmodum vna cum linteo solemni pompa, & apparatu Ecclesiastici ordinis viri ad sacras D. Victoris ædes transtulerunt. Quæ omnia ad nunc etiam visuntur Cœnobij in templo, quod illius oppidi gentes è fundamẽtis excitarunt, quodq́; nomini sanctæ Pietatis inscriptum est, desumpta videlicet appellatione ab ea ipsa imagine, quæ verum pietatis speculum erat.

CAP. II.

Quòd ex sacra Synaxi sanguis non semel effluxerit.

SEd omittamus hæc, & alia huiusmodi, quæ ex Saluatoris imaginibus erupisse sanguinem satis apertè de-

demonstrant, & excitemus, si placet, non infirmiora testimonia aliorum, qui similes sanguinis effusiones ex sacro altaris sacrificio manasse prodiderunt, quādoquidem Laurentius Surius, qui hoc studium mirificè coluit, nobis huiusce testimonia veritatis perquirentibus opportunè præsto est in appēdice ad Naucleri historias. Quo loci mirum hoc portentū an. salutis nostræ 1556. accidisse scribit. Fortè Sachazeti in Panonia apud Iudeū seruitutem seruiebat mulier Dorothea quædam cognomine Lazezka. Hæc siue certo auri pondere capta, siue largis domini sui pollicitationibus illecta, siue crebris stimulis concitata ad cælestem sacri altaris mensam properat, Sacerdotem Dei ministrum precatur, vt sibi diuinam corporis Christi escam dignetur impertiri. Ille quoniam simulatæ mentis fraudem nullo modo potuit intelligere, exhibuit nefandæ mulieri sacram Synaxim, quam, vt mos est, nō demandauit in stomaci sinum, sed eam in sudariolo ad facinus perpetrādum ex industria præparato inuoluēs, tradidit Iudęo scelus istud summo desiderio expectanti. Hic vbi cælesti pignore potitus, & sui voti compos factus est, tres iudaicæ impietatis sceleratissimos, & ad facinus quodlibet audendum paratissimos homines, ac familiares suos conuocat Michaleum, Sucaum, & Iosephum. Hi omnes pari, ac simili furore perciti sacratum Mediatoris nostri corpus inuadūt ac dentibus frementes vnanimi assensu, ac conatu ferreis cultris, atq; pugionibus in contumeliam illud repetitis ictibus fodiunt, transfigunt, & dilacerant. Sed ò mirum præpotentis Dei iudicium. Vix sacratæ panis species his affectę contumelijs fuerant, cum ingentes sanguinis

Laurentius Surius.

Synaxis sanguinem fundit.

guinis

guinis riuos statim effuderunt, quibus magnum vas repletum est. Similis etiam anno supra millesimum trecentesimo sexagesimo nono flagitij, cum alij, tum nũc etiã ij testes esse possunt, qui Bruxellis degentes sacram S. Gudolæ ædem inuisunt pietatis gratia, in ea siquidẽ Ciuitate, vt auctor est Guiciardinus in descriptione germaniæ inferioris, nostris etiam hiscè diebus publicè sacra Synaxis ostẽditur varijs trãsuerberata ictibus, quos ei Abraham Iudęus intulit, eo die, quo tormenta Crucis subijt salutis nostrę Vindex Dominus, dignoscũturq; etiã in hanc diem sacræ illius panis species conspersæ non exiguo cruore, qui tunc profluxit.

Et mirarer equidem vehementer hoc loco tetros huiusce generis homines per omne scelus nequitię suę patrocinantes olim repertos fuisse, qui adeò perfricatæ frontis essent, vt nefarias manus in sanctum domini inferre haud pethorrescerent, nisi mihi ne hoc quidem mirandum accideret reputãti infelicis huius ætatis nostræ temporibus non iudaicæ obstinationis sectatores sed Christianæ religioni ascriptos homines eadem nefaria scelera, & flagitia in Dei maiestatem edere. Ea est nunc deprauatæ naturę ad pessima quęq; procliuitas, & detestabilis quolibet se se obstringendi vitio hominum licẽtia. Scimus enim superiori anno à Christi natiuitate millesimo sexcentesimo decimo quarto idibus Aprilis Matthiam Minetum; & consortem eiusdem facinoris mulierem quandam, vulgò Mengha appellatam, Clarenses, quod oepidum est iurisdictionis Osonæ apud Heluetios, clam sacratissimum altaris cibum, quo spiritualiter animi nostri reficiũtur, ad eum

Nostri aui miracula.

locum

locum detulisse, in quo rebelles, ac superbi spiritus cum strigibus, ac lamijs saltationes, ac choreas ducunt; diuinumq; Saluatoris corpus sub tegumẽtis specierum latens tenebrarum principi donasse, de quo munere Cacodæmon mirum in modum gaudens iussit illud turpiter in terrã deijci, atq; pedibus sui nefandi comitatus proteri, ac conculcari; ex quo protinus factũ fuit, vt non sine admirabili quadam diuinitus producto splendore magna sanguinis copia ex attritis Sacramẽti speciebus manaret. Quemadmodum publico magistratus Osonę sigillo munitæ litterę & attestationes ad me delatæ haud dubiam vnicuiq; fidem facere possunt; quarum exemplar latinitate donatum nullum fortassis nõ fuerit operæ pretiũ in præsentia apponere, q̃ sic habet.

Omnibus præsentes litteras inspecturis fidem facimus, & attestamur nos Ioannes Baptista Pellanda Proscriba, ac totius nostræ regionis interpres, inter alia, quibus lamiæ, ac striges sese obstrinxerũt, scelera, quæ ignis supplicio apud nos luerunt, istud maxime recenseri. Nempe maleficas quasdam Eucharistiæ sacramẽtum dono Cacodæmoni concessisse, cuius iussu, & imperio protinus in terram prosternebatur, atq; cõterebatur; cumq; eidem pedibus insultarent striges magnã sanguinis vim ex sacra hostia elicuerunt, quam emissi diuinitus magni luminis splendores concomitabãtur, & tandem ex oculis eorum inenarrabili ratione sese panis ille sacer subtrahebat. Cum autẽ rursus à nobis interrogarentur quonam simulatæ mẽtis prætextu sacrum Christi corpus inscio Sacerdote asportare possent. Responderunt perfacilem illis semper fuisse diuini

epuli

epuli occultandi artem. Etenim in ipso sacræ refectionis actu postquam in primoribus labris, aut ipso apice linguæ, qui sacris præerat, corpus Christi de more reliquerat; nos statim vel narium emunctionē, vel labiorum purgationem fingentes, sudariolo, aut ijs velis, quibus capita nostra obtendebantur, cōmorantem in labijs hostiam ita fraudolenter extrahebamus, vt nullus, vel per suspicionem quidem hoc attingere posset, sicq; extractum ex ore Sacramētum, & illis ipsis in tegumētis inuolutum cōnseruabamus, donec destinatus ad ludos dies illucesceret. Die autem Iouis noctu à nobis viuificum Christi corpus Dæmoni tradebatur. Eo autem iubente varijs pedum calumnijs ita affici consueuerat, vt sæpius sanguinem, & splendorem simul oculis ipsi nostris ex sacra Synaxi prodeuntē viderimus. Sic enim nos Matthias Minetus Clarensis ditionis, & Dominica miraculum istud non semel vidisse testamur in tormentis anno 1614.

CAP. III.

Cur Deus permittat has sanguinis effusiones contingere.

NOn esse vnum, & eundem semper huius miraculosi sanguinis finem, vel ex eo constat, quod videamus similem diuini liquoris emissionem Deo annuente factam esse hactenus in varijs diuersarum rerum euentibus, quos ad idem omninò spectare prudenti consilio opinari non licet; quis enim meritò idē ferre iudicium poterit de sanguine ex percussa imagine Saluatoris dimanante, ac de eo cruore, quem olim velut spontè sua prodijsse diximus. Latent profectò in his

ima-

imaginum,& corporis Christi miraculis diuersa supremi numinis consilia; quorum nos hic aliqua breuiter, & cursim attingere decreuimus. Nam licet plerumq; arcana diuinę mentis consilia sic mortales lateant, aut diuino cooperta velamine sub eius intellectum duntaxat cadant, qui alta diuinæ prouidētiæ arbitrio ea moderatur; nihilominus tamen aliquandò, & exitus ipse rerum, ea quæ humano consilio inexplicabilia videbantur, apertè declarat; et plerumq; etiam multa diuinæ virtutis opera clara,& conspicua redduntur ijs, qui miraculosi euentus non modò naturam, sed etiam personas, locum, & cætera, quæ quauis ratione ad patratum miraculum spectant, diligentiùs meditantur. Quemadmodum in re præsenti manifestum est; siquidem sanguinē maduerunt quandoq; Saluatoris nostri imagines, ad ostendendam sceleris grauitatem, & turpitudinem, qua impij imaginum percussores coinquinantur. Sæpenumero etiam ad reprimendam eorum temeritatem, qui sacris omnium Sanctorum, maximè verò Saluatoris nostri imaginibus nullum tribuendum esse honorem, quin immò earum vsum penitus de medio tollendum impiè criminantur. Tertio, vt omnes apprimé teneant imagini illatam contumeliam non in ipsa picturæ lineamenta, sed in eum ipsum, cuius præsentia in imagine colitur, referri. Quid? non inane præterea fuerit opinari, hisce prodigijs magnum aliquod exitiū mortalibus portendi, cuiusmodi sane grauissima Principum bella; cōmunes alicuius regionis morbi, ægritudines, atq; tandē lues ipsa; cuius illustre exemplum habemus in incolis Canobij, qui adeò miseranda lue vexati sunt eo anno,

Varia miraculosi sanguinis causa.

qui

qui proximè consecutus est tempus illud, quo Sacra Christi imago riuos sanguinis effudit, vt omnes fermè ea tabe conficerentur. Deinde miracula, de quibus sermo est, à Deo proficiscuntur in claram eius rei confirmationem; quam derident infideles, ad quē finem spectabat illud Diui Athanasij testimonium, quo vel inuitis Iudaicę colluuionis hominibus, vera Saluatoris nostri diuinitas, quam sempiterna obliuione sepeliendam per ludibria oī arte, & studio enitebantur, maximè patuit.

Ex quibus facilè comprehendere lector potest hæc omnia explicata hactenus miracula præcipuè ordinari ad stabiliendam, & confirmandam fidei nostræ veritatem, quam, vt euertere, & infirmare possent inimici, ipsum supernæ, ac æternæ maiestatis principem grauissimis contumelijs exceperunt. Nonnumquam etiam ista molitur Deus; vt ijs, qui effrenata peccandi licentia maximè delectantur, metum incutiat, atq; eisdem declaret dignè ad sacrum corporis sui Sacramētum, & non nisi sancto confessionis medicamine purgatis peccatorum sordibus, accedendū esse. Ad quod attinent ea, quæ grauissimi scriptores litteris prodiderunt; docentes sacram escam sanguine madentē adeò tenaciter adhęsisse patenæ, vt nulla vi ex ea posset dimoueri; ne in sordidum peccatoris os reciperetur. Amplius, ea est Saluatoris nostri erga pios homines clementia, vt non semel ad permulcēdos diuina consolatione fractos grauissimis miserijs animos, se se sub sensili spetie pulcherrimi infantis præbuerit contuendum in his ipsis cōsecrati corporis, & sanguinis sui spetiebus. Et tandē, vt cætera omittam, solet idem reparationis humanæ auctor Christus

horum miraculorum virtute, & experimento quorundam fideliũ mentes in fide Catholica adhuc debiles ad ardentem mysteriorum religionis nostræ contemplationem excitare, atq; ad assensum alacriter fidei rebus præstandum erigere.

An Dæmoniaca fraus in his rebus lateat.

Sed, numquid aliqua in his latere potest Cacodæmonis fraudolentia, cuius in fallendis, atq; decipiendis hominum cogitationibus calliditas notissima est? Vti re ipsa dolis decepit quendam Franciscanæ familiæ virũ, qui, cum Sacerdoti rem sacram facięti deseruiret, videretq; eum refici sacrato Saluatoris nostri corpore, inæstimabili ardere cæpit desiderio eiusdem escæ degustãdæ sibi nimiũ de proprijs meritis, ac dignitate persuasus. Cui Dæmon Angelum lucis imitatus statim præsto adfuit, eiq;, qua solet celeritate, in speciem corporis Christi fictam hostiã porrigens non sacram synaxim, sed se ipsum obtulit, quem vt ore contigit, sensit illico miser dolos, versutias, ac inimici damna, quibus per subsequentia tempora miserabiliter perpetuò excruciabatur Dæmoniaca substantia obsessus.

Videndus Gabriel Biel in canonem.

Cęterum, vt motæ difficultati satisfaciam, sicut non puto inficiandum, quin magnę illusionum Dęmonis, ac proprię etiã vniuscuiusq; imbecillis imaginationis vires existant, vt propterea aliquãdò vel à Satana in errorem inducamur, uel certe à propria imaginatione nostra decipiamur, rem aliter, quam illa se habeat, apprehendentes; ita certissimum esse duco in hisce rebus, quę vt plurimum in fidei nostrę testimonium peragi solẽt, fractas admodum, atq; debilitatas esse dęmonis vires, vt non nisi rarò in recensitis, & alijs eius generis effusionibus

nibus sanguinis, & cælestibus miraculis dæmonis virus contegatur. Verùm quia, & aliquandó factum est, et deinceps etiam Deo permittente fieri potest; vt humani generis hosti decipiendi, atq; sensus nostros deludendi facultas concedatur, erit sanè prudentis viri, tunc, cum ea prodigia cernũtur, Deo humiliter supplicare, vt certam apparentis rei notitiam aperire dignetur.

Quid obseruandum sit in huiusmodi prodigijs fallacia Dæmonis contegat.

Quare licet ad omnem erroris suspicionem penitus de medio tollendã ea spiritus sancti virtus exigeretur, quam discretionem spirituum vocant, proderit tamen mirabiliter tunc hominem in rebus, quæ visuntur, in euentibus, in personis, locis, temporibus, atq; cæteris miraculosi facinoris circunstantijs totum esse mente, ac cogitatione defixum.

DISPVTATIO NONA.

De prodigiosi sanguinis natura.

CAP. I.

Quibus firmamentis probari possit, prodeuntem ex sacra synaxi liquorem sãguinem naturalem esse corporis Christi.

VTrum verò cruor ille, de quo agimus, veri, ac naturalis sanguinis Christi pars aliqua fuerit nec ne, diligenti inuestigatione perquirendum est; nam cũ pro vero, ac naturali gloriosi corporis Christi sanguine esse ab omnibus habendum, hæc minimè captiosa argumenta persuadere videntur. Principió, sanguis diuino miraculo ex sacra

synaxi profluens ad eum maximè finem prærordinari solet, quò corporis & sanguinis domini substantialis prçsentia, & veritas sub corporeis accidentium inuolucris tegi ostendatur; atq; certissimo eiusdem veritatis experimento comprehendatur, ad quem finem ritè obtinendum solus Christi cruor idoneus, quin immò pernecessarius est, quandoquidem de eo duntaxat latente oritur hæsitatio, cui non satis pro dignitate esset consultum, si ad obfirmandam sanguinis Christi sub sensibili spetie inuoluti veritatem non certa sanguinis eiusdem præsentia, atq; manifestatione, sed inani, & dubio tãtum veritatis signo Deus ipse vteretur, vti accideret, si externa aliqua concreati sanguinis materia, quæ nullam cum sanguine Christi connexionem, & affinitatem obtinet, apertam veri sanguinis sui cognitionem hæsitanti animo vellet impertiri; qua enim ratione is, qui sanguinem in calice contineri reuocaret in dubium, ea potissimũ de causa ductus, quòd nullum veri sanguinis Christi vestigium sub vini speciebus appareat, à falsitatis, & dubię fidei metu liberari posset; si non sanguinem Saluatoris, sed alicuius alterius creaturæ sanguinem in calice intueretur; an non certum maioris potius dubitationis, & suspicionis istud esset argumentum? quo certitudo latentis veritatis non ex aperto sanguinis Christi, de quo sollicitudo esset, sed extraneo conficti sanguinis symbolo peteretur; quam enim virtutem apud dubiæ fidei virum sanguis recenter efformatus habere potest ad confirmandum latentis sanguinis Christi præsentiam, cum ęquè difficile sit, immò reipsa difficilius, viso tauri sanguine, exẽpli lo-

co,

co,hominem inducere ad credẽdum ſanguinem Chriſti ſub vini accidentibus latitare, quam Deo docente idem dogma fateri. Præterea ſoli Deo,& corpori dominico etiam (ratione diuinitatis ſibi in vnitatem ſuppoſiti vnitæ) latriæ cultus debetur; cæterùm enim alijs quibuslibet rebus huiuſmodi honorem exhibere diuina lege vetamur, & nihilominus exiſtentem in calice ſanguinem,de quo loquimur,eodem iuſtæ venerationis obſequio colimus; ac veneramur,vt cunctis ſuffragijs decerni ſolet á Theologis. Quid? nullus ſanæ mentis inter pretioſas Sanctorum reliquias ponere vnquàm auſus eſt eum ſanguinem, qui nulla ratione à Chriſto, vel in Chriſti confeſſionem profuſus ſit, & tamen Principem dignitatis locum inter ſacras Sanctæ Matris Eccleſiæ opes tenuiſſe ſcimus ſanguinem ex altaris myſterio dimanantem, vti inſigne teſtimonium habemus in tractatu de corpore Chriſti apud Guidmundum,ſeu, vt ab alijs appellatur,Sigiſmũdum, cuius hęc verba sũt. *Satis mihi placet, vt quando aliqua apparentia, vel certè miraculum nouum de tãtis myſterijs accidit, id vnum fieret, quod magnus vir ſine dubitatione credendus dominus Lanfrancus ſe puero in Italia factum eſſe narrauit. Nam cum Presbyter quidam Miſſam celebrans inuentam ſuper Altare veram carnem, & verum in calice ſanguinem ſecundum propriam carnis,& ſanguinis ſpetiem ſumere trepidaret, rem protinus ſuo Epiſcopo conſilium quæſiturus aperuit. Epiſcopus autem cum multis coepiſcopis adhoc conuocatis calicem illum cum eadem carne, & ſanguine domini diligenter opertum, & ſigillatum incluſit in medio altaris pro ſummis reliquijs perpetualiter reſeruandum.* Hactenus ille;ex cuius

Guitmundi documentum.

verbis

verbis liquet ſanguinem illum tãquàm naturalem Saluatoris noſtri ſanguinem ſummo in honore ab illo Patrum cętu habitum eſſe. Amplius, pręſenti opinioni illud quoq; adeſt probabilisſimum, quod præter confirmationem Catholici dogmatis de vera in accidẽtibus vini ſanguinis Chriſti præſentia, tota huiuſce negotij, & facti ratio eſt poteſtas facientis; at qualis, & quanta Mediatoris noſtri miracula iſta patrantis virtus eſt, & efficacia? qui ſi, vt Deũs, à nobis appręhendatur, quam nullo penitus negotio veram ſanguinis ſui naturam humanis oculis contuendam offerre poteſt? Quòd ſi verò in eiuſdem cognitione perſiſtamus, vt humanæ naturæ ſpolijs induitur; quis ignorare poteſt, in Chriſti vt gloria, immortalitate, ſpirituali celeritate, ceteriſq; donis vires naturæ ſupergredientibus excellit, in Chriſti inquam poteſtate omninò ſitum eſſe, vt poſſit, & quoties, & quibuslibet in locis, & omnibus in rebus, modo, forma, ſpetie, & figura, vti lubet, ſe ſe mortalium oculis ſpectabilem reddere? nam ſi eo vſq; Beatarum mentium, & Angelorum poteſtas, & virtus protenduntur, vt intra præſcriptos à præpotenti Deo loci limites in aſſumpto corpore præſentiam ſuam humanis oculis oſtendant miris, ac plerumq́; differentibus modis; qua ratione Angelorum effectori ſimilem, & ſublimiorem etiam ſe ſe manifeſtandi rationem denegabimus? ergo poterit Mediator Chriſtus, cũ ei, &, vt ei placuerit, ſingularem ſanguinis ſui naturam, vel in calice, vel in panis accidentibus, vel alijs in rebus ſic palam facere, vt ea ſub corporatum hominis aſpectum cadat. Et tandem, vt ſemel finiam, cum Chriſtus Dominus, poſtquá

è tenebroso hoc, atq; caliginoso aere recedens ad diuinam Æterni Patris dexteram sedit, se se videndū Apostolorum Principi obtulerit, vt in sacris litteris traditur, cur in his miraculosis sanguinis Christi effusionibus diuina virtute patratis confictam, & simulatam tātummodo sanguinis Christi naturam cerni posse affirmabimus?

Alexandri Alensis sententia.

Huius opinionis è Theologorum schola comprobator fuit Alexander Alensis, qui licet iudicij sui calculū adijciat humillimè de se ipso sentiēs, dū scribit. *In casu proposito nihil me scire confiteor, vnde nihil definiendo, vel asserendo, dico, sed salua sententia meliori tantum opinando &c.* in eam tamen sententiā discessit, 4. p. q. 11. membro. 2. ar. 4 t. 3. quęstiuncula penult. Vbi *videtur igitur*, inquit, *insipientiæ meæ, quod quando post conuersionem panis in corpus Christi, & vini in sanguinem opere mirabili apparet puer, vel in eleuatione corporis Christi, vel alias, seu frustum carnis, & sanguinis in calice, quod est Christus, vel caro Christi, & sanguis*; Sic Alexander, cuius opinionem amplexatum esse Gabrielem Biel in canonem lect. 51. recens quidam nostrę huius ætatis Theologus docet; sed haud scio, num iure hoc Gabrieli adscribat, qui dum explicat, quid ipse iudicij de hac ipsa controuersia habeat, ad hunc modum loquitur. *Omnes ergo modos illos esse possibiles infinitæ potentiæ Dei, puto fideli non dubitandum. Nullus enim illorum contradictionem includit, & rationes hinc inde non demonstrant, & facilè soluuntur. Quid autem de facto dicendum sit, quid ego homuncio dicere possum, vbi tanti Doctores discrepant; sed imitandus est mihi Doctor irrefragabilis profitendo propriam ignorantiam,* &c. mox.

Hinc

Hinc videtur cautius pie dubitare facti huiusmodi modum, quam curiosè, & temerè aliquem prædictorum sine ratione sufficienti, & auctoritate determinare. Hactenus ex Gabriele; cuius verba sanè indicant, vt patet, Gabrielem in Alensis decretum liberè, & constanter non propendisse; hæc tamen duo de præsenti disputatione perquam vero simillima ei visa esse. Vnum, diuina potestate, quæ consuetum operandi modum non seruat, fieri posse, vt vera, ac naturalis sanguinis Christi natura in calice ostendatur. Alterum, Gabrieli semper fuisse incompertum, quid re ipsa in prodigiosis hisce euentibus accidat, vsuq; eueniat; ex quibus, ne Alexandri Alensis sententiam præcipiti iudicio damnaret, manifestè profitebatur sibi latius, ac tutius videri ista in dubio relinquere, quam nimia curiositate, ea, quæ sibi non adhuc satis exploratè percepta, & cognita erant, sine vlla dubitatione defendere.

Gabrielis Biel opinio.

CAP. II.

Angelici doctoris, omniumq; fermè theologorum de huiusmodi glorioso sanguine sententia.

Angelici doctoris sententia.

ET hæc quidem illi dubitanter tradiderunt. Secus verò Angelicus Doctor in hac eadem quæstione tutius, ac liberius versatur, apertè docens cum sanguinem, qui non semel apparuit, aut in consecrato calice, aut in sensili panis spetie, non spectasse ad corporis Christi perfectionem, neq; ad eiusdem humanæ naturæ complementum; sed potius ideo, inquit S. Th., sanguis Christi in calice apparuit, quia solummodo facta

mu-

mutuatio fuerat ex parte conſpiciētis, poteſt ſiquidem Deus ſic perbellè ſanguinis ſimilitudinem in oculo ho minis efformare, vt immutatis planè latentis ſanguinis accidentibus, homo ſanguinem intueri ſe arbitretur, nulla ex parte Sacramenti ſubſecuta mutatione. Quod maxime fieri autumat S. Thomas, cum in eodem Sacra mento vnus, exempli gratia, panis, aut vini accidētia, alius puerum, ſeu ſanguinem, tertius verò, & cæteri om nes aliud quidpiam diuerſum vident, ſiue etiam cū idē homo modò ad breue tempus ſpetiem carnis, & ſangui nis, modò ſola ſanguinis Chriſti accidentia ſpeculatur in calice. Quamquam non inficiatur in calice apparere aliquandò ſanguinem non modò per ſolam oculi, verū etiam per veram accidentium Sacramenti mutationē, qua effici ſolet, vt vini conſecrati figura, color, & ſi quę ſunt alia huius generis accidentia, ita miraculosè ſanguinem exprimant, ac ſi naturalis Chriſti cruor eſſet, quamuis re vera tamen non ſit eius naturæ, vti colligere licet ex S. Th. 3. p. q. 76. ar. 8. in corpore articuli, & in reſponſione ad ſecundam argumētationē, dū inquit. *Dicendum, quod in huiuſmodi apparitionibus (ſicut dictum eſt) non videtur propria ſpeties Chriſti; ſed ſpeties miraculosè formata, vel in oculis intuentium, vel etiam in ipſis Sacramē talibus dimenſionibus, vt dictum eſt.* Sic S. Thomas, cum quo faciunt alij nō pauci primarum partium Theologi; in quorum numero eſt Ægydius Romanus propoſitione 23. ad hunc modum ſcribens. *Cum miraculosè apparet in hoſtia imago pueri in ſpetie carnis, prout Chriſtus ibi Sacramentaliter exiſtit, dimenſiones ibi apparentes, dimen ſiones corporis Chriſti eſſe non poſſunt*; cuius ſanè teſtimo-

S. Th. 3. p. q. 76. ar. 8.

Aegydius propoſitione 23.

nium, etsi de corpore, & carne Christi duntaxat militet, illud idem nihilominus de sanguine etiam sub vini speciebus apparente accipiendum esse vel ex eo cōstat, quòd de vtroque eadem vis, & ratio sit. Quòd autem docet Aegydius, Ricardi de Media Villa simili opinione confirmari potest, qui 4. sent. dist. 10. ar. 5. q. 2. hanc difficultatem eodem fermè modò dissoluit, qui licet de corpore Christi loquatur, idem dubio procul etiam de sanguine Saluatoris assereret, si de cruore simili modo apparente sermonem instituisset, velut etiā alios deinceps citandos doctores facturos esse mihi omnino polliceor, si ab eisdem sermo de miraculoso sanguine fuisset instituendus; cum eadem momenta rationum vtrobiq; non minus de corpore, quam de sanguine Mediatoris militent. Nec clara Durandi hac de re opinio reticenda est, qui in omnibus fermè adeò Angelici doctoris æmulatus est sententiam, vt eam totidem fermè verbis referat, atq. explicet totam quæstionem his verbis terminans. *Quare fit immutatio tantùm miraculosè circa alia accidentia, figuram, & colorem, ita quod videtur caro, vel puer.* Et ecce, quam clarè Durandus nullā in his euentibus carnis, aut sanguinis Christi veram partem reperiri profiteatur, dum solam mutationem circa panis accidentia concedit. Ad hæc, non possem non attingere hoc loco similem sentētiam Marsilij Inguen, quam q. 7. ar. 3. multis verbis tradit, ni ea vulgata omnibus esset. Hoc ipsum breuiter quidem, sed articulatè, & distinctè declarant ea, quæ videat lector apud Petrum de Palude citato loco q. 4. num. 20. His doctorū placitis subscripsêre non modò Dionysius Carthusianus

Ricardi sententia.

Durandi opinio.

Marsilij Placitum.

nus, verùm etiam fermè omnes alij, quotquot fuerunt Alexandro posteriores. Adijcio tandem pro clausula illud, quod Ioannes de Poliaco apud Turrecrematam 2. p. in cap. inuitat de celebratione missarum, prodidit in hanc sententiam quodlib. 4. ar. 3. qui, dum de sanguine Christi ageret, qui in terris visus est aliquandò, & ideò inquit, *siue fluxit de corpore Christi; siuè nō, nō est error in Ecclesia, nisi asseratur, quod de corpore Christi fluxerit, quod, vt puto, non faciunt.* Hæc Poliacus, qui (vt verba illa *non propter se, sed propter Christum,* sicuti, ea pariter, *nisi asseratur, quòd de corpore Christi fluxerit,* innuunt) arbitratus est, non modò falsum, sed etiam erroneum esse, asserere sanguinem, qui in Ecclesia etiam nunc reseruatur, quiq; ex imagine fluxit, naturalem Saluatoris nostri liquorem fuisse; quod non ita facilè alij credendum putant, tùm quia nulla sanctæ sedis definitio extat; tùm etiam quia haud ab hoc errore excipiendus videretur Alexander de Ales pietate, doctrina, & morum integritate insignis theologus, qui contrariam opinionem approbasse videtur; & tamen nullus doctorum hucusq; repertus est, qui Alensis opinionem erroneam ausus sit appellare.

Dionysius Carthusianus.

Ioannes de Poliaco.

Sed, quænam esse possunt præsidia huius opinionis omnibus hisce doctoribus probatæ? Multa sanè à pluribus in hanc sententiam confici possent argumenta, quæ ego in præsens non attingam, his paucis duntaxat contentus. Principiò, substantia particeps corporeæ molis loci dimensionibus, ac legibus astringitur, nempe, vt corpus quantitate affectum ita vni loco adsit, vt alterum locum simul, & semel occupare nequeat; ac proinde,

Præsidia opinionis.

inde,vt si vno in loco verè conspiciatur, alibi idem cor pus videri non possit; igitur cum Mediatoris nostri cor pus quantitate constans in cælis commoretur, atq; à beatis spiritibus clarissimè videatur, non poterit sub cor poratum mortalis oculi aspectum cadere. Prætereà satis plagarum, atq; contumeliarum accepit Christus, dum mortalem vitam agebat; quorsum ergo opinabimur, Dominum iam diu immortalitate donatum, perpetuaq; tranquilitate, ac pace fruentem, rursus ferro san guinem è sacra hostia educente transfodiendum? absit quæso istud á pijs fidelium mentibus, cùm Apostolo te ste, Christus resurgens à mortuis iam nõ moriatur; neq; mors illi vltra dominetur; at quæ vel à morte immunitas, vel quietis felicitas, vel demum Saluatoris nostri esset consummata beatitas, si è domicilio venarũ corporis Christi ad nunc etiam cruor erumpere cogeretur ob vim illatam vel ab Arahamo Iudęo, vel à strigibus, vel ab ijs, quorum nefanda scelera ante retulimus. Deindè attinet maximè ad dignitatem, atq; insignem gloriosi corporis Christi potestatem, eum locũ, in quo visitur, deserere, ac quàm celerrimè, prout ei libuerit, in alium secedere, & nihilominus constat cruorem ex sacra syna xi erumpentem diu vsq; ad omnimodam sui ipsius cor ruptionem apud nos in terris remansisse. Tandem nefas est opinari, (quemadmodum monet Angelicus doctor) verum corporis Christi sanguinem per lõgissima spatia temporum asseruari, atq; in calice, aut pixide cõseruari posse; irreligiosum igitur pariter fuerit tutò, atque asseueranter affirmare, naturalem gloriosi corporis Iesu sanguinem posse ex Sacramento altaris emanare;

Et

Et hęc sunt, quæ strictim à B. Thoma, & alijs excogitata fuêre, tanquàm certa suarum opinionum pręsidia.

CAP. III.

Quid censendum sit de hac quæstione.

FAteor equidem (etiam si, vt scite dixit eloquentiæ parens Cicero, vnicuiq; suo iudicio vtendum sit,) difficillimum esse, in præsenti quæstione inter celeberrimos doctores agitata, certum aliquod, ac firmũ ferri posse iudicium, cui discrepantes hinc inde doctores beneuole stare possint. Nam sicuti non me pręterit, paulo duriorem æquis rerum iudicibus Alexandri Alēsis videri posse opinionem; ita non adeò sum tardi, atq; rudis ingenij, vt optimè non videam, infirma admodũ esse cúm aliorum doctorum, tùm ipsius Angelici doctoris. (quod pace sanctissimi, ac doctissimi viri dictũ sit) humanarum rationum firmamenta, quibus arbitrati sunt, se tueri posse recitatam de miraculoso cruore opinionem; ex quo sequitur, difficile factu esse, vt à nobis firma aliqua, ac stabilis ratio attingatur, quæ vel propositum nostrum planè conuincat, vel certè discrepantibus doctorum animis satisfaciat.

Iudicium authoris de opinione Alexandri de Ales.

Tamen, vtcunq; res ista accidat, & quātũ ea, quæ dicturi sumus, ꝓbabilitatis habitura sint, aliorũ sit iudiciũ; profectò de opinione Alexandri nobis pronunciandũ videtur, eam longius à veritatis semita diuagari; etenim cuius aures audire non refugiunt, sanguinē Christi post gloriosam à mortuis resurrectionem non semel è naturalibus venarum conceptaculis distractum fuisse? immò quis non perhorrescit intelligere delitescente

in

in gloriosa Mediatoris natura sanguine rursus maduisse terram, calices, & lintea, in quibus emanãtem ex sacra altaris mẽsa à fidelibus, ac religiosis hominibus collectum fuisse, patuit. Quid? certum est decretum apud omnes Theologicæ Scholæ Doctores, neq; á Deo effici posse, neq; à nobis nisi temerè, ac impudẽter credi posse id, quod vel in dedecus, vel in contumeliam, vel in aliquod corporis Christi opprobrium cadit; at dignitatis gradus, maiestas, amplitudo, splendor, ac reuerentia Sanguinis Christi conciderent penitus, si ille sanguis, quem veneratione colunt, honore prosequuntur, atq; summa reuerentia obseruant cælestes pariter, atq; humanæ mentes, sordidis impiorum manibus posset contrectari, pedibus diabolici comitatus proteri, atq; in cineres ac sordes redigi diuturnitate temporis, quandoquidem certo olim experimento compertum est, euanascere, seu, vt verius dicam, contabescere id, quod ab Alense verus sanguis Christi putatur.

Neq; verò aliquam probabilitatis spetiem habet, q̃d in allati argumenti confirmationem protulit Alexander, cum inquit, *ad illud quod obijcitur, quod caro, quæ apparet, quandoq; computrescit; dicendum, quod hoc numquam accidit quando ab ipso domino est huiusmodi apparitio, sed solũmodò quando fit humana procuratione, vel fortè diabolica operatione.* Sic Alexander de Ales, cuius dictum vel ex eo infirmum esse depreheditur, quod nulla dæmonis fraus fingi potest in ijs ipsis miraculis; quæ communi omnium rectè sentientium opinione diuino opere producta esse cernuntur, cuiusmodi ea fermè sunt, quæ superius allata fuêre, & nihilominus eum ipsum ex sacra

synaxi

synaxi effusum sanguinem putredo, ac tabes consumpsit, vti historiarum monumenta testantur. Adijcerem prætereà, (ni me tanti viri deterreret auctoritas,) infirmum esse illud enucleandę difficultatis effugium, quod ab Alense excogitatum est, quodq́, si non prorsus quis negligenter meditetur, non tam explicat, quam refugit difficultatem; quorsùm enim sanguinem Christi, qui iustis ceræmonijs, pia fidelium veneratione, ac certis etiam sacrorum omnium principis sancionibus cultú præcipientibus miraculosus, ac diuinus habetur; longo post modum temporis æuo cõsumptum reijciemus, contemnemus, atq́, vti diabolicum figmentum detestabimur, hoc vno experiméto prudétiores facti, quòd tabe, quæ communis est rerum corporatarum, & generalis infirmitas, & miseria absumatur? Sed quid moror? videat quęso lector, quo fidelium pietatem trahat hæc ipsa ratio, quæ, si fidem aliquam meretur, sine dubio in apertum salutis discrimen eos omnes adduxisset, quotquot venerabundi, atq; in genua prouoluti cęlestes honores effuso cruori tribuissent; nam si satanica arte delusi homines toti in veneratione commentitij sanguinis fuerunt; protinus sequitur, eos omnes sacrilego se se idolorum cultui addixisse, humanis, diuinisq; legibus post habitis, quę eam seruitutem perpetuò execrantur, atq; nobis interdicunt.

Quòd si fortassis inexpiabili hoc scelere pios hominum affectus condemnandos esse non censeat Alexander, propterea quòd veras sanguinis Christi portiones eas fuisse iustissimis de causis arbitrarentur, illud saltẽ, quod nihilominus magnam sibi inuidiam conciliat,

con-

concedat necesse est, Deo, qui sæuissimis flagellis, & æternis cruciatibus idolorum cultores vlciscitur, vel non prohibente, vel permittente per longissima tempo rum spatia turpe adeò facinus executioni fuisse demandatum; reclamantibus omnibus Theologis, quorum communis, & certa opinio est, omni cura æternũ numen præesse ijs maximé rebus, quę religionis nostrę Catholicæ morumq́ue propagationi conducunt, itaue nihil non modò contrarium, sed nec ẽt minus decorum diutius infideles populos subrepere permittat. Ad extremum quò telo defensam opinionem suam putat Alexander hoc eodem valdè potest oppugnari. Ait enim, *ni esset verus Sanguis Christi videretur fictio quædam, & illusio, quod minimè conueniret in Sacramento veritatis; ex his videtur, quod sit corpus, & sanguis Christi, vel de corpore Christi*. At hoc ipsum, si prudenter sapimus, cogit nos opinari, sanguinem in calice apparentem, Christi sanguinem nullo modo esse, quandoquidem ea ipsa fictio, quam tantoperè abhorret Alexander, siuè verus, siuè ficticius Christi cruor ille sit, ità necessariò permiscetur in hisce portentosis sanguinis effusionibus, vt nullum sanguinis vestigium dari posit, quod fictio aliqua non consequatur; in cuius rei gratiam sciscitor ex Alexandro, num, cum aliqua sanguinis copia in calice contenta ob oculos nostros versatur, velit eam tunc sanguinis apparentem copiam expressam esse è sacratis naturæ humanæ Christi venis, quemadmodum externa species prę se ferre videtur; an potius credat, re ipsa in ipsis latitare venarum Christi conceptaculis, quamuis effusus oculorum aspęctu videatur. Certè cum

primum

primum illud opinari dementis sit, quippè ex eo efficeretur, Christi Domini naturam, quæ gloria immortalitatis, & absoluta perfectione pollet, rursus mortalitatis incommodis esse obnoxiam, venarum dilacerationi subiectam, suisq; partibus, & ornamentis priuatã; quod fieri nullo modo potest; ergo ad secũdum recurrat, necesse est; atqui hoc postremum sine certa, & manifesta fictione contingere non potest, quæ tamen cum veritati synaxis non officiat, ideò neq; pariter Sacramenti veritas aliquod detrimentum patietur, etiã si cruor, qui ad hanc veritatem obfirmandam fit in propatulo, minimè censendus sit verus sanguinis Christi liquor.

Sine fictione sanguis Christi re ipsa non videtur.

CAP. IV.

Infirma esse Alexandri Alensis de miraculoso sanguine firmamenta.

HVnc igitur in modum reiecta Alensis opinionẽ, iam non aliud superest, nisi vt contorta in opinionem nostram tela perfringamus, quod vtiq; facillimum est, & licet primum telum satis esse infirmũ euidens sit, atq; in promptu ex corroboratione rationis in superioribus allatæ, illud tamen rursus comminui potest, si dicamus, nullam planè deceptionem contingere posse, quæ fidem Sacramenti diminuat, quandoquidem, vt diuinè philosophatur Angelicus doctor; *talis species sanguinis diuinitus formatur in oculo ad aliquam veritatem figurandam, ad hoc scilicet, quod manifestetur verè corpus, & sanguis Christi esse sub hoc Sacramento,*

3 p q. 76. a. 8.

mento, sicut etiam Christus absq; deceptione apparuit discipulis euntibus in Emaus, quod protinus auctoritate B. Augustini confirmans subdit. *Dicit enim Augustinus in libris de quæstionibus Euangelistarum, quod cum fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis.* In re autem præsenti, cum apparens cruor fiat in confirmationem latentis sanguinis Domini sub speciebus vini consecratis, iam nullus hic deceptioni locus esse potest. Quare non magni roboris sunt, quæ ibidem adduntur, quoniam vel ex hoc maximè cruoris obtutu fidelium animi excitantur in eam veritatem, vt prompti sint, & ad assensum præstandum alacres, posse similiter eadem virtute, quæ miraculosum sanguinem molitur, vini substantiam in verũ Mediatoris nostri sanguinem verti, seu vt dicitur, transsubstantiari; maximè cũ hac ipsa miraculosi cruoris ostensione quodammodo inuitemur ad percipiendã diuinæ, ac Sacramentalis transmutationis rationem, quæ virtute formæ Sacramentalis latenter efficitur.

Lib. 2. cap. vlt. non procul à principio tom 4. Qua ratione fictio nõ sit mendacium.

Neq; verò illud, quod in secunda argumentatione producebatur, nobis facessit negotiũ, nam licet audiẽda non sit eorum opinio, qui latriæ cultum miraculoso sanguini accensendum esse inficiantur, eo quòd ille sanguis neq; Christi existat, neq; Christus ipse sub visibilibus cruoris speciebus contegatur, (cuius rei oppositũ mox defendemus) quod tamen obijcitur nõ conuincit illud, quod peruincere opinatur Alensis. Siquidem latria apparentem sanguinem colimus, ac veneramur, non quòd ille Christus, vel naturæ Christi pars existat, sed potius quia sub illis ipsis sanguinis accidentibus is

de-

delitescat, cui honorem latriæ debemus, ad eam videlicet rationem, qua sensiles species vini excoli debent latriæ cultu, non quòd eæ sanguinis Christi partes sint, sed potius, quia sub illis latitare sciamus cruorem dominicum, cui iure merito honor latriæ debetur.

Ex quibus colligere licet, vt ad tertiũ veniamus, laudabiliter fecisse illos Christianę iurisdictionis principes, qui summis honoribus repertum olim in calice sanguinem colendum esse, atq; inter sacras sanctorũ reliquias reponendum iustissimè decreuerunt; Nam vel sanguis ipse Saluatoris in externa illa cruoris spetie tũc occulebatur, vel certè semel latuit. Huecq; citatum ex Sigismũdo testimonium duntaxat spectasse arbitror, cum dixit, calicem illum cum eadem carne, & sanguine domini diligenter in medio altaris fuisse cõseruatum; quãdoquidem spetie externa duntaxat verus, ac naturalis Domini cruor videbatur, cum re ipsa tantúm miraculosè procreatus sanguis foret.

Quòd si fortasse mecum vellet quispiam altercari, non esse istum verum, ac germanum Sigismundi testimonij sensum; haud futurus sum pertinax in eo, quod non plus apud me, quam Alexandri Alensis opinio præponderat.

Ad quartam. Non ausim inficiari, quin Deus ea potestate, cuius pręsidio molitur ea, quæ nobis semper accidunt admiranda, mortali oculo ad claram visionem offerre non possit sanguinem suum, quacunq; ratione id eueniat, cum istud nullis contradictionis nexibus implicetur; at quod in præsentem quæstionem vocamus, non eò spectat, vt quæramus, quid potenti, & absoluto

diuinæ virtutis imperio effici possit; sed potius, quid reipsa, solita Dei prouidentia in prodigiosis sanguinis effusionibus agatur; in quo intellectu, mihi in hanc rem intuenti tutissimè videtur asserendum, numquam spectasse mortales oculos, verum Saluatoris nostri sanguinem, postquàm triumphator cælos penetrauit. Quarè licet in cælesti, ac omnium nobilissimo orbium domicilio gloriosè degens Christus dominus se se Petro manifestè obuiam dederit; haud tamen ea corporis effigies, & figura, quæ aspicienti Petro coram adfuit, naturalis, & germana erat gloriosi corporis Christi species, & figura, sed eam potius quandam formati corporis speciem fuisse opinamur, quæ Christo domino simillima esset, ad eum videlicet modum, quo Angelici spiritus in efformatis virtute sua naturali corporibus, vt opem, & solatium iustis hominibus ferant, in terra nō semel diuersati sunt; ex quibus apertè conspicitur, quā allatum de angelica præsentia argumentum mirè confligat cum his ipsis opinionis nostræ oppugnatoribus; Nam sicuti in corporibus angelorū ad nos diuino cōsilio destinatorū angelicā naturam verè non intuemur, quamuis communi prouerbio vidisse nos Angelos dicere soleamus; ita in re nostra accidit, cum aut corpus, aut Sanguinem Saluatoris opinamur intueri, siquidem naturalis, ac verus Christi domini sanguis in speciebus corporatis oculo mortali incognitus tegitur, & externā duntaxat, aut corporis, aut sanguinis figurā videmus. Cuius doctrinæ argumentum, & experimentum simul est, quod apud sacros Euangelij scriptores consignatū esse reperitur, Christum dominum noua externa viatoris,

Nullus verum Saluatoris cruorem vidit post gloriosam a mortuis resurrectionem.

toris, nunc olitoris, nunc alterius viri ſpetie conteƈtũ diſcipulis iter conficientibus, Magdalenæ, cæteriſq; Apoſtolis apparuiſſe. Ad extremum ſpeciali quodã priuilegio verum Saluatoris corpus a B. Petro olim viſum eſſe haud grauatè concederem, cum iſtud non ijs prematur incommodis, quibus ſententia cogitur eorum, qui ſanguinem Chriſti manifeſtè fuiſſe in calice conſpeƈtum aſſeuerant; qua de re legenda ſunt, quæ de his incommodis ſuperioribus capitibus prodita ſunt.

Speciali priuilegio B. Petrus corpus Saluatoris vidit.

CAP. V.

Quæ ſit veritas Angelicæ doƈtrinæ.

SOla igitur ſententia, quã docet, ac ſequitur S. Thomas, eſt à nobis retinenda; Etenim cruorem ex ſacra ſynaxi emergentem non eſſe ex dominicis venis hauſtum, ſed ſolo cęleſti miraculo procreatum, pręter communem omnium rectè ſentientium perſuaſionem, præter concordem tot inſignium theologorum ſententiam, ac tandem præter probabiles in hanc ſententiam rationes ſuperius confeƈtas, hoc ipſum explicat nomen, quo ſolet huiuſmodi ſanguis appellari miraculoſus, hoc eſt diuino miraculo efformatus.

At ſi, de firmamentis, quibus Angelicus doƈtor in hanc opinionem diſceſſit, meam ſententiam quis eſflagitet. Reſpondeo ea non magni roboris eſſe ad aſtruẽdã aſſertionem aduerſus Alexandrum de Ales explicatam, quippe quæ leui admodum, ac dubio ſunt ſuffulta pręſidio, quod nunc in philoſophorum ſcholis vix patronum, & fautorem ſibi reperit; ſiquidem præcipuũ Angelici

Quantum ſit robur rationum Angelici doƈtoris.

gelici doctoris firmamentum est; non posse simul, & semel corpoream substantiá diuersis in locis esse, quod flaccessit, ac à plerisq; doctis viris refellitur hac sola ratione, quòd idé corpus varijs in locis constituere diuinę omnipotentiæ facillimum sit, cum nullá absurditatis, aut implicationis notam incurrant ij, quibus istud defendere cordi est; nam licet peruulgata sit opinio, ac omnium doctorum firmata consensu solitis naturæ legibus, ita loco circumscribi solere corpora, vt diuersa sibi loca vindicare nulla ratione possint; decantata tamen plurium, ac maximorum philosophorum sententia est, istud accidere posse, absoluta Dei potestate, quę sic in creatis rebus dominatur, vt easdem eleuare pro libito possit ad ea etiam, quæ tarditas humana neq; experiri, neq; capere potest. Huius autem absolutæ potestatis vim, ac efficacitatem olim *Deus* exercuit, (si vera narrantur) cum, vt iusta S. Martino ex hac luce migranti persolueret Mediolani existens Sanctissimus Pater Ambrosius simul etiam eum locum inuisit, in quo mortua B. Martini membra iacebant, vti idem ipse Ambrosius post tertiam fermè horam ab arctiori somno euigilans, quo correptus fuit tunc, cum ad altare sacrificaturus accesserat, testatus est dicens. Scitote dilectissimúm in Christi visceribus fratrem meú Martinum è terris excessisse, meq; eius funeri piam operam impendisse; quemadmodum tradunt litturgiæ ritui Ambrosiano deseruientes. Eadem ratione, vt ad propositum nostrum redeamus, non immerito Alexandri Alensis doctrinæ defensores acerrimi hoc idem in portentosa sanguinis effusione, de qua nunc disputamus,

D. Ambrosius S. Martino iusta persoluit.

Angelici

Angelici doctoris firmamenta euertentes asserere possent; ex quo princeps ratio manifestè corruit.

Neq́, verò huic doctrinæ plaudentes de sublimi, ac diuina corporis Christi gloria, & immortalitate aliquid detrahunt, aut sentienti eiusdem facultati, aut corporeis venis aliquod inferunt detrimentum, cum in calice dominicum adfuisse sanguinem docent, quoniam illis apprimè cognitum, penitusq́; perspectum erat, naturã gloriæ, ac immortalitatis splendore pręfulgentem, qualis, & omnium præcipua fuit Saluatoris nostri natura, ab omnibus marciscibilis naturæ miserijs fuisse penitus immunem; ergo vberes sanguinis riui ex sacro epulo emanantes videri, atq́; conspici potuerunt in calice, non ob illatam vim siue à Iudæis, siue à strigibus, (quandoquidem nullis creaturę opprobrijs sacrosanctum domini corpus nunc lædi potest) sed potius ob diuinæ virtutis miraculum, nulla circa dominicum corpus subsecuta mutatione. Hoc autem quàm facilè in gloriosum corpus quadret is videre poterit, qui in perpendẽda illius natura tantisper immorabitur, quæ sicuti potest per durissima quæq́; ac inperuia loca, ea altius penetrando sese infundere, ac nobis ostendi; ita pari modo delitescentem in venis sanguinem nobis clarisimè intuendam præbere potest, absq; vlla eruptione sanguinis è proprio domicilio, quam tamen secundum argumentum conatur astruere.

Ad tertium. Ita corporis gloriosi naturæ conuenit motu concitatisimo, atq́; celerrimo moueri posse, vt interim tamen diuturna, ac longisima mora eidem nõ opponatur; sicq́; quòd totum corpus gloriosum alicu-

bi

bi commoretur diutius, haud dignitati eiusdem repugnat, sed mirificè congruit potius; cum ad plenam, atq; consumatam status sui felicitatem pertineat, non modò incitatissimo motu, verùm etiam in diuturna mora absolutum voluntatis suæ exercere posse imperium, quo pro libitu suo, modò abire, modò commorari, aliquandò recedere, sæpius persistere possit. Cum igitur omnes istæ operationes corpori glorioso planè liberæ sint; cur non etiam gloriosum corpus sanguinem suum longo tempore apparentem mortalibus poterit ostendere? Ex quo per se lector videre potest, quám debilis sit hæc argumentandi ratio, quæ celeritati gloriosi corporis innititur, quod non minus potest, si ei libuerit, in eodem diutius loco suam sedem collocare, quàm subitò è locis, in quibus visitur, secedere.

Auctoris opinio. Ad extremum nullam impietatem redolet asserere verum Christi sanguinem posse à nobis alicubi collocatũ per longissima tempora reseruari, cum religiosissimo Reipublicæ Christianæ ritu idem verus Christi sanguis sub specierum vini inuolucris piè custodi posset, si istud grauissima necessitas postularet.

Enimverò ex hactenus disputatis claré duo colligũtur; vnum, in quo totius opinionis nostræ summa cõsistit. Nulli videlicet mortalium vnquàm concessam fuisse facultatem aciem oculorum contorquendi in gloriosum Christi cruorem, quamuis opus istud, neq; diuinæ omnipotentiæ, neq; corporati oculi á Deo eleuati vires supergrediatur,

Alterum est; ad primam assertionem nostram dicta quorundam theologorum reuocanda esse, cum negant abso-

absolutè claram sanguinis, & corporis Christi cognitionem visui humano contingere posse, quatenus videlicet corpus, & sanguis Christi sub Sacramentalibus tegumentis substituuntur; & idem nihilominus astruere non audent de claro humani sensus obtutu, qui in corpus, & sanguinem dominicum figeretur, quatenus non sub Sacramēti speciebus, sed aliquo alio modo Deo ipsi cognito posset ostendi. Sic enim opinatur Ægydius loco superius adducto, & clarius etiam, inquit, *dictum est, quod siuè hostia appareat in spetie carnis, siuè in spetie pueri dimensiones ibi apparentes non sunt dimensiones corporis Christi, vt ibi Sacramentaliter existit.* In eandem sententiam habet huiusmodi verba *Ricardus. Vnde si quando apparet ibi species peruli, vel frustum carnis, non credo, ꝙ illud sit corpus Christi; & mox,* subdens inquit. *Et si appareret verè ibi corpus Christi, non appareret sub Sacramento,* quod etiā paulo post repetit hisce verbis. *Vnde credo, quod illa apparentia, quæ ibi aliquando visa est, vel describitur in imaginatione, vel in sensu communi videntis, vel si est realiter extra, non credo, quod illæ dimensiones fundentur in dimensionibus spetiei panis, quamuis tunc non appareant.* Quibus in locis particulæ illæ; *prout Christus ibi Sacramentaliter existit*, vt loquitur Ægydius, *& si apparet, non apparet sub Sacramento,* vt dixit Ricardus, nobis manifesto sunt argumento, persuasum semper illis doctoribus fuisse, sanguinem Christi, qui quatenus sub Sacramento moratur, & apparet, non est aspectabilis, posse tamen extra Sacramentum à pupilla hominis videri. Etenim germanus illorum verborum intellectus, & sensus est huiusmodi. Nulla pars corporis dominici nec

Qua ratione intelligi debeant doctores cum sub vini spetiebus videri posse dominicum sanguinem inficiatur.

Sanguis Christi in Sacramento videri non potest.

visa vnquàm, nec videri potest, quantum ad esse, & existentiam, quam in Sacramento Christus obtinet, cum ea existendi ratio modum existendi rerum spiritualiũ imitetur, ad quem contuendum corporeus oculus naturaliter subleuari non potest. Quòd si aliquandò perspecta fuit vera pars corporis Christi (in quo nostræ conclusioni subscribunt, qua diximus absoluta Dei potestate similem visionẽ ab oculo corporali fieri posse;) ea inquiunt doctores isti, siue corporis, siue sanguinis Christi substantia sit, dum apparet, non videtur, quatenus modum Sacramentalis existentiæ participat, sed solummodò, quatenus sub alia forma nobis offertur. Quod nos hactenus docere duntaxat voluimus; neq; enim ea visio, quæ fieri potest, ita ad speties Sacramentales videtur coarctanda, vt sub ijs ipsis videri posse dominicum cruorem velimus, sed potius nostra sententia est, veri sanguinis Christi siue in calice, siue in hostia existentis visionem mortalium aspectui concedi posse, quocunq; modò id accidat.

Sanguis Christi nõ est cruor ex imaginibus Saluatoris erumpens.

Verùm quia hucusq; à nobis agitata accipienda sunt de eo sanguine duntaxat, quem profluentem ex sacrosancta synaxi plures conspexerunt, posset quispiam rursus ambigere; num de sanguine ex imaginibus Saluatoris effuso idem, an aliud ferẽdum sit iudicium. Sed omnis ambiguitatis ratio tollitur ex ijs ipsis firmamentis, quibus superior quæstio subnixa est; maximè cum eadem fundamenta potiori ratione de cruore ex imaginibus Christi effluente militent, quàm de eo sanguine, de quo est iam satis disputatum. Quare sicut omninò certum est, solummodo eam opinionem, quam tradidimus,

dimus,esse defendendam, ita quilibet per se intelligere poterit,sanguinem, quo imagines Christi maduerunt, miraculo diuino duntaxat fuisse procreatum.

CAP. VI.

De natura sanguinis defluentis ex sacro altaris Sacramento.

CVius igitur conditionis, & naturæ particeps est miraculosus sanguis iste? si enim, vti vidimus, ad veram, ac naturalem sanguinis Christi materiam non attinet è sacra synaxi emanans sanguis; quę esse potest illius cruoris substantia? Belluarum ne, an hominum potius sanguis censendus erit? Num à Deo recenter creatus, an verò potius solummodò commentitius, & fictitius sanguis erit? qualem esse eum vidimus, qui colore, figura, cæterisq; alijs accidentibus verum sanguinem præ se ferre videtur, cum nihilominus id, quod sub corporati oculi sensum cadit, nulla vera constet sanguinis materia.

Scio doctorum nonnullos posse arbitrari, eum liquorem, qui rubri coloris speciem sanguini simillimam repræsentat, nihil veri cruoris in se habuisse, pręter quędā accidentia sanguinem exprimentia. Et non ignoro pariter tria ista in illius opinionis confirmationem adduci posse firmamenta. Quorum primum illud est; non sunt temerè coaceruanda diuinæ virtutis miracula, vbi nulla necessitas ea postulat; cum ergo sola fucata sanguinis spetie, & veritati Eucharistiæ prospiciat Deus, cuius intuitu ea miracula operatur, & solo sanguinis colore titubantibus etiam animis opportunum robur, & solatium præbere possit; profectò inanis, & irrita foret

Prima opinio.

veri sanguinis procreatio. Secundum vix conijci potest, quæ censenda, atq; à nobis dijudicanda sit ostensi cruoris natura; etenim cum humana non sit, neq; brutorum sanguinis natura tanto mysterio congruat; videtur idcircò affirmandum, totam illius substantiæ apparentis naturam in solà accidentia conijciendam esse. Tertiū. Vel apparens sanguis exiguo temporis spatio conseruatur, moxq; ex humanis oculis euanescit, vel certè per longum temporis æuum in terris relinquitur; si primū admittimus, satis, superq; veri sanguinis procreationem superuacuam esse exitus ipse probat; quorsum enim in re statim euanescente creationis, aut generationis opus à Deo requirimus? At si secundum fateamur, certè ipsa eadem creati sanguinis proprietas suadet, ne verum esse sanguinem credamus; nam cum sanguinis natura ita putredini, & corruptioni obnoxia sit, vt diuino nō nisi miraculo intacta diutius conseruetur, non decuit Deū, id quod alto diuinæ prouidentiæ placito diutius futurū decreuerat, ex ea conflari materia, quæ statim ad interitum, & corruptionem rapitur, nisi continuo, ac speciali Dei priuilegio ab interitu vindicetur.

Opinio authoris.

Si in re incompertissima vllus coniecturæ locus relinquitur, præmissa breui distinctione, ego propositę quęstioni satisfacerem hunc in modum. Homines cernere posse miraculosum cruorem bifariam contingit; vel enim momentaneo fermè temporis interuallo huiusmodi sanguinem intuentur, vel certè diutius perspicientibus illis obuius est. Hac igitur distinctione facta, sit prima propositio.

Vera, & propria sanguinis natura non vacat ille li-

quor,

quor, qui longa temporis interualla emensus adhuc remanet; cuius quidem assertionis vel inde probabilem capere mihi posse videor coniectationem, quod huiusmodi procreatio necessaria sit, cum re ipsa de veritate apparentis cruoris periculum facientibus certissimũ sit, miraculosum cruorem, nihil discrepare à vero, ac naturali sanguine, quamuis sollicita, ac diligenti opera rē ij omnem intentarint; at in rebus confictè tantúm apparentibus communis omnium theologorũ sensus est, facillimè innotescere posse curiosius inuestiganti rem, quæ visitur, non veram, sed cõmentitiam esse, veluti in corporibus angelica virtute efformatis cernere liquet, quorum natura si adamussim perpendatur, minus solida, sed conficta esse dignoscitur. Quod cum secus in eo sanguine, de quo loquimur, plures experti sint in ijs ipsis euentis, de quibus in superioribus capitibus longa à nobis oratio habita est; cogor opinari, dubio procul veram sanguinis naturam effluentē è synaxi, & imaginibus Christi cruorem á Deo sortiri. Prætereà, quis sibi vnquàm persuadere poterit per solam accidentium cõmutationem largissimos rubri coloris liquores, qui ex sacra mensa non semel eruperunt, nulla procreata substantia effluere, atq; calices, vasa, lintea, & huius generis plura instrumenta implere posse? Certè capiant, si libet, & istud credant alij, mihi enim vti captu, sic creditu semper difficillimũ visum est. Amplius ab istis percunctarer, quænam esse velint ea accidentia, quæ ex ictu pugionis Eucharistiæ inflicto enascuntur; nũ ea putent esse ab omni substantia segregata, qualia catholica fide eruditi scimus esse consecrati calicis accidētia, quæ

Corpus angelica virtute confictum qua via cognoscatur esse commentitium.

quæ ſine firmamento, cui inhæreant, per ſe mirabiliter exiſtunt; an verò his accidentibus ſpecialem ſubſtantiã adiungant, quæ his affecta ornamentis ſanguineũ fluxum extrinſecus ciere videatur; primum illud ſine dubio non concedent, ne quod in myſterio ſanctę ſynaxis non modò natura humana, ſed etiam Angelici ſpiritus demirantur, ipſi in nullam admirationem adducti parum prudenter admittant ijs in rebus, quæ in infinitũ penè diſtant à dignitate auguſtiſſimi altaris myſterij; ergo ad ſecundũ recurrant neceſſe eſt, cuius rei, ac ſubſtãtiæ, cum ne rudem ipſi cognitionem habere poſſint, (ni fortaſſis diuinare velint) tutius videtur affirmandũ, illud genus liquoris, qui ex ſacro epulo effluxit olim, vera, & naturali ſanguinis ſubſtantia pollere. Huius autem meæ opinionis propugnatorẽ mihi habere videor Caiet., qui D. Th. doctrinam enucleans 3.p.q.76. a. 8. in commentatione eiuſdem articuli docet apertè non accidẽtalẽ dũtaxat, ſed ſubſtãtialem ſpetierum mutationem concedendam eſſe, cum maiores euadunt ſanguinis ſpecies, quam infuſa ante liquoris copia eſſet. *Vnde* inquit Caietanus, *cum tam extenſiuæ dimenſiones immutantur, immutatio non eſt ſolùm accidentalis.* ergo ſubſtantialis putanda erit; at cuiuſnam ſubſtantiæ; niſi eius rei, quæ cunctis manifeſtè apparet; ſola autem in his mutationibus videtur ſanguinis natura. Ex quibus certũ, atq; indubitatum eſt, ſæpè à præpotenti Deo in hiſce miraculoſis facinoribus productam fuiſſe veri ſanguinis ſubſtantiam, qua maximè ibi opus eſt, vbi vberior ſanguinis fluxus è cõſecratis ſpetiebus egreditur; aut vbi maior ſanguinis vbertas conſpicitur, quam eſſet copia vini anteà conſecrati.

Caietanus opinioni noſtra ſubſcribit.

CAP.

CAP. VII.

Contrariæ opinionis argumenta dissoluuntur.

QVam autem tenui labore frangi, ac comminui possint ea præsidia, quæ stant pro opinione nobis contraria, is facilè dijudicabit, qui statim à nobis dicenda meditabitur. Nam in primis, quod asserunt non esse fingenda sanguineæ procreationis miracula, ad saluandam Sacramenti Eucharistiæ veritatem, cum nulla nos ad id putandum necessitas cogat, iā ex confectis rationū nostrarum ponderibus liquet esse falsum, quandoquidem sola accidentia ad id præstandum, quod in euentibus istis experimur, nón sufficiunt. Præterea cum æquè supremo rerum creatori facilè sit antiquis accidentibus noua superaddere accidentia, ac præexistenti substantiæ recentem adijcere substantiā; nullus iure merito in concedenda vera sanguinis substantia in hisce miraculis esse debet contentiosus, cum nō minus illud, quam istud diuinum supremi numinis miraculum exigat, & vtrumq; naturæ vires anteuertat.

Secundo etiam loco positum argumentum nos minimè conturbat, cum ille sanguis, neq; hominum, neque belluarum sanguis sit, sed cruor existat à solo Deo mirabiliter effectus, tunc cúm sanguinis fluxionem ciere statuit. Ad extremúm, cùm valeat nostrum hoc decretum de eo sanguine duntaxat, qui diu adseruatur, iam patere potest, secundum membrum distinctionis positæ in argumento ad rem nostram attinere, cuius robur tamen fallax, & captiosum est, nam qua ipsi facilitate aduersus nos illud excogitarunt, eadem, ac potiori ra-

ri ratione in eosdem reijcitur, cum & ipsa accidentia, vt pote res creata, ad interitum, & corruptionem properent, neq; aliter, quam diuino miraculo diu incorrupta conseruari possint, quarè cum idem, & cōmune prorsus negotium nobis, & illis sit, ad remouendam siue ab accidentibus, siue à substantia effluentis sanguinis corruptionem, nulli non est clarum, ex corruptionis fęce, quæ non minus in sanguinis substantiam, quam in accidentia virus suum euomit, tractam argumentationé irritam esse. Ergo sicut illi, qui, vt diuturnæ cōseruationi accidentium consulant, numinis præsens auxilium naturam excedens requirere tenentur; sic nos conseruationis sanguineæ substantiæ opus ab eodem numine proficisci arbitramur. Sed deinceps secundam assertionem nostram videamus.

Secunda propositio est. Sanguis, qui breuissimo tépore, vel in transcursu solummodò conspicitur, non verus, sed adumbratus sanguis duntaxat putandus est. Hæc assertio his ipsis argumentationibus peruincitur, quibus opposita, ac contraria, & iam à nobis oppugnata sententia subnixa est; quam prætereà persuadet ratiocinatio, qua Angelicus doctor in opinione sua aperienda vtitur, cum veram immutationem, quæ apparet, non esse in re, sed solummodò in pupilla videntis concedendam esse scribit, dumq; præterea, eam, si quæ in re exteriori commutatio efficitur, non substantiæ, sed accidentium mutationem esse autumat.

At quam, siuè in vero, siuè in ficto sanguine comproducendo, obseruat Deus rationem? Respondeo breuiter, à Deo vel ex ambienti aere, vel alio corpore tunc

cum

cum res exigit, educi veram sanguinis formam, quæ respectu mortalis oculi magis ex vini accidentibus eruta, quam ex alio corpore procreata videtur. Sæpè etiam in ipsamet oculorum pupilla sanguinis imaginem molitur Deus. Mitto etiam opinari, (quod tamen alijs fortasse arridere posset) eam sanguinis substantiam ex nihilo excitari, atq; procreari à Deo. Sine dubio autem mutatio accidétium habet effectorem Deum, aut noua efformantem accidentia, aut præexistentia sic perbellè concinnantem, vt eam formam exactè exprimant, quã Deus ipse maluerit; siue istud fiat, subtiliores accidentium partes constipando, atq; in orbem sanguini congruentem componendo, siuè potius id eueniat crassiores eorum partes in ampliorem figuram extendendo, siue alia quappiam perfectiori ratione nobis adhuc incognita.

Cui rei accidentia sanguinis inhæreant.

Ex his, quæ in præsenti disputatione strictim attigimus, haberi potest eius rei cognitio, quæ adhuc non satis euidens est; cui nam videlicet rei eà accidentia adhæresçant, quæ prioribus dissolutis Deo procreante adueniunt, aut illis asseruatis recenti progeneratione fiunt. Ægydius arbitratur, ea accidentia, (quæ communi nomine dimensiones appellat) non substitui in locum, ac sedem eorum, quæ corruptione perierunt, sed potius docet in eas ipsas accidentium dimensiones sic permutari, vt accidentia vini, vel panis in sanguinis accidentia abeant; siue in calice sanguis reperiatur, siuè ex sacra synaxi cruor emergat. Verùm quis sapiens talia cõcedet, quæ paradoxis similia, vel non valdè dissimilia videntur, præcipuè cum omnium accidentium excellentius,

Ægydij opinio.

atq; nobilius accidens quantitas, philosopho teste ab alternis generationis, & corruptionis motibus procul absit. Alij faciunt auctorem Ricardum eius sentétiæ, quæ docet, accidentia sanguinis commorari in corpore Sacramentales species contegente, At alia est, ni fallor, Ricardi de inhærentia speciei apparentis sententia, quá hisce verbis citato anteá loco tradit. *Vnde credo, quod illa apparentia paruuli* (quod idem de sanguine intelligendum est) *quæ ibi aliquando visa est, vel describitur in imaginatione, vel in sensu communi videntis, vel si sunt realiter extra, non credo quod illæ dimensiones fundentur in dimensionibus speciei panis, quamuis tunc non appareant;* At quis ex his Ricardi verbis colligere potest, ea accidentia suá in extraneo corpore Sacramentales species ambienti sedem, & radices collocare? ni plus ea fortè apud quosdam significent, q̃ meritò significare posse videantur.

Franciscus Suarez. 3. p. q. 76. ar. 8. sect. 2.

Opinio auctoris.

Ego ita opinor. Basim, ac firmamentum accidentiú sanguinis, ijs ipsis accidentibus, quæ in calice, aut in synaxi supersunt, aliquandò adscribendum esse; Aliàs ét fundamentum apparentis cruoris extraneum corpus existere posse; cuius vtriusq; rei ratio est, quoniam, aut immutatio accidentium fieri contingit in ipsis Sacramentalibus speciebus, aut certè non in ipsis, sed in alieno corpore speciebus præsenti, vel in oculo videntis. Si autem illud euenire concedamus, res aperta, & clara satis esse potest ex his, quæ hactenus docuimus, nempè non aliam aptiorem sedem reperiri posse, quam sit quantitas, & si quæ sunt alia in Sacramenti speciebus, accidentia, nam siue noua producantur, siue vetera extendantur,

prior

prior ſedes aptiſſima erit, ſi tamen mutatio determinatos extenſionis limites prȩexiſtentium accidentiũ non excedat. Quòd ſi ſecundum accidere aſſeramus, res iſta adeò clara, & illuſtris eſſe videtur, vt nulla probatione egeat. Poſſe autem à Deo produci in extraneo corpore ſpetiem ſanguinis, verum ſanguinem reprȩſentantis eadem probatione ſuaderi debet, qua S. Th. docuit, oculi pupillam ſanguinis imagine, & figura affici poſſe.

CAP. VIII.

An ſaltem vi Sacramenti verus ſanguis Chriſti re ipſa contegatur ſub eo ipſo ſanguine, qui in calice apparet.

IN Principio huius capitis præmonere lectorem oportet, hic agi de eo duntaxàt ſanguine, qui ex ſacratis corporis, aut ſanguinis Chriſti accidentibus ex altaris myſterio effluxit; nam de eo, quem læſæ imagines dederunt, verba facere nec huius loci, nec prȩſentis difficultatis materia eſt. Verùm quia nõ vna eſt profluentis ex ſynaxi ſanguinis facies, cum alius ſit verus, & naturalis ſanguis à Deo progenitus; & alius non verus, ſed tantùm adumbratus; ac rurſus cum adumbratus, aut naturalem cruorẽ domini imitetur virtute imaginis in oculo conſtitutæ, aut præſidio coloris ipſis ſynaxis ſpetiebus inditi; aut tandem ductu figuræ, quo externum corpus afficitur; eſt à nobis hòc loco perquirendum, an in his omnibus ſolummodo, an verò potius in nullo eorum vera ſanguinis Chriſti ſubſtantia tecta deliteſcat.

De hac difficultate quid animo meo occurrat

aliquot propositionibus aperiam. Prima propositio. Si in calice verum sanguinem fieri putemus, destructis, aut certè commutatis vini accidentibus, quæ in calice præfuerunt, nullam veri sanguinis Christi substantiam in efformato recēter sanguine subesse arbitramur. Cuius veritatis certum hoc mihi esse videtur argumentum. Etenim tandiù sub Sacramentalibus tegumentis sanguis Christi perdurat, quandiu species, atq; necessariæ ad specierum conseruationem integrę qualitates cōseruantur; at cum in noua sanguinis apparentis procreatione non tam vini species, quàm propriæ vini affectiones intereant; sequitur procul dubio, sanguinem Christi anteà in vini speciebus latitantem à tota illa progenita sanguinis miraculosi materia recessisse. Idem esse debet iudicium de eo sanguine, qui ex sacro epulo nōnumquàm defluxit.

Secunda propositio. In adumbrato sanguine, qui sanguinem Christi verum exprimit, ratione imaginis in oculo videntis productæ, verum, ac naturalem Saluatoris sanguinem reperiri arbitramur. De hac conclusione vidēda est Angelici doctoris ea ratio, quam tradit 3.p.q.76. ar.8. corpore; quippe qua satis euidenter secunda assertio nostra conuincitur.

Tertia propositio. Neq; aliud opinamur esse dicendum, cum uidere videmur miraculosum cruorem ob solam imaginem corpori sanctæ synaxi propinquo impressam; siquidem in vtroq; euentu, cum nihil mutationis sentiat Sacramentum, in quo sanguis Christi occulitur, atq; in ipsomet Sacramento adumbrata sanguinis miraculosi natura cernatur, fit vt verè naturalis Christi

san-

ſanguis latitet, vbi fictitius ſanguis conſpici videtur. Has ego propoſitiones magna ſanè probabilitate nullis reclamantibus horum rerum ſtudioſis certas eſſe puto.

Tota controuerſia eſt inter doctores, cum adumbratus ſanguis viſitur in ſacerrimo altaris myſterio, non ſine aliqua ſpecierum Sacramenti mutatione. Quo in caſu inquit Durandus 4. diſt. 10. q. 4. num. 10. *probabilius eſt, quod facta tali immutatione corpus Chriſti* (ac ſanguis pariter) *nō remaneat ibi, quia cum Sacramentum ſit ſignum ſenſibile, quando circa accidentia, ſiue ſpeties Sacramenti talis ſit mutatio, quod ſecundum naturam non remaneret ſub eis ſubſtantia panis, tunc non manet ſub eis corpus* (& ſanguis) *Chriſti. Cum igitur ſubſtantia panis ſecundum naturam, non poſſit manere ſub accidentibus carnis, vel ſanguinis; non videtur, quod facta tali immutatione circà ſpeties Sacramenti, quod in eis continuè appareat forma carnis, quod tunc non remaneat corpus Chriſti.* Hactenus ex Durando.

Durandi ſententia.

Aegydius Romanus hunc eundem lapidem euoluens theoremata 23. reſpondet ad quæſtionem hac diſtinctione. Ad miſſa circà Sacramentales ſpecies immutatione, quamuis communibus naturę legibus inſiſtendo corpus aut ſanguis Chriſti verè ſub apparentibus formis eſſe minimè queant, ſingulari tamen diuinæ maieſtatis priuilegio, ac decreto ibidem verus Chriſti cruor latitat.

Aegydij opinio.

Porrò opinionē hanc ſuā de ſpeciali diuinæ mentis priuilegio, neq; aliquo ſcripturæ ſacrę teſtimonio, neq; humana, diuinave ratione, neq; probabili coniectura, ſed ſola adſeueratione confirmat. Petrus de Paludè ex oppo-

Paludani opinio.

opposito, quô præsentes hasce opiniones velut mendaces declinaret, in aliam opinionem prioribus nihilo probabiliorem incurrit, absolutè docens sola Sacraméti reseruata quantitate, veram ibidem reperiri carnis, ac sanguinis Christi substantiam, vt patet 4. sent. dist. 10. q. 4. nu. 21., vbi Durandi opinionem redarguit.

Verùm quia eius verba, quæ ibidem habet, non minus de corruptione, quam de refractione qualitatum intelligi possunt, velut ea indicant, *puta quod species à fumo denigrentur &c.* propterea consulendus est, si quid fortè in hanc sententiam apertius tradat, quo præsens doctrina illustrari possit; permagni siquidem interest penitus nosce, num author iste sub apparentibus sanguinis dimensionibus esse velit corpus, & sanguinem dominicum sola quantitate conseruata, & corruptis alijs accidentibus; an verò potius cum quantitate non corruptas quidem, sed, vt à scholæ terminis non recedam, alteratas qualitates exigat, itaut solius quantitatis conseruatio, nisi refractæ adsint qualitates, ad Christi sanguinem sub vini speciebus conseruandum non sufficiat; an verò penes puram, ac nudam Sacramenti quantitatẽ tota sanguinis Christi præsentia sub speciebus calicis pensanda sit. Ad quod enucleandum satis illustre argumentum mihi suppeditat Paludanus 4. sententiarum dist. 12. q. 5. Vbi posteaquam hanc quæstioné posuerat. Vtrum speciebus vini possit liquor aliquis admisceri, clarissimis verbis totam difficultatem explicãtibus, idq; voluimus, testatur.

CAP.

CAP. IX.

Quòd recitatis opinionibus subscribendum non sit.

ET hęc quidem citati doctores de mota difficultate prodiderunt; quibus ne assentiar, non pauca reperio. Et in primis quidem aduersus Durandi sententiam illud stat; quòd, etsi cum verę carnis, aut veri, & naturalis sanguinis accidentibus panis substantia consistere non possit, si naturæ principia spectemus, nulla tamen esse videtur, aut repugnantiæ, aut oppositionis ratio, quin sub adumbratæ, ac, vt ita loquar, similitudinariæ carnis accidentibus, veri, ac proprij panis substantia esse non queat, maximè cum ad concinnandam huiusmodi sanguinis, aut carnis similitudinē priorum accidentium non interueniat tāta permutatio, quæ panis valeat excludere substantiam, quandoquidē fieri optimè potest, (veluti re ipsa efficitur) vt consecrati vini accidentia, ad conseruandam vini substantiā alioquî aptissima in calice sistātur, etiam si miraculosa cruoris forma, & species se se nobis offerat, ad quod opinandum ea me coniectura mouet, quòd in huiusmodi portentosis apparitionibus, quæ haud longiori tempore visuntur, [siquidem de his tantùm in præsens quæstio instituta intelligi debet,] mox, seu paulò post, ea ipsa accidentia rursus à nobis conspiciuntur, quæ ne dum acta immutatione illa, prius manifestè videbantur, quemadmodum legimus B. Gregorij precibus cōtigisse; hoc autem, meo sanè iudicio, opportunum indicium est, quo vir prudens animo concipere possit, non eas mutationis circa Sacramentales species subsecutæ

Durandi opinionis oppugnatio

vites.

vires fuisse, quę penitus præexistentia ad substantiã vini tuendam accidentia corrumperent; secus corrupta accidentia recenter nouo diuinæ virtutis miraculo reparari debuisse affirmandum esset, at immeritò, cum non nisi in summis rerum difficultatibus, in quibus explicandis nulla alia ratio occurrit, Patres, & Theologi censeant esse ad diuina miracula cõfugiendum; ad quæ tamen huius opinionis propugnatores confugere coguntur, cum reparatricem diuini numinis virtutem faciunt corrupti accidentis.

Aegydij sententia refellitur.

Nec infirmiora desunt nobis argumenta aduersus Aegydij sententiam, quæ dubijs admodum fulcris est subnixa; siquidem putat dimensiones panis, & vini dimensiones carnis, & sanguinis induere, atq; suum omnino conditionis, & naturæ statum exuentes, carnis, & sanguinis naturam mutuari, quod tamen vetustioribus theologis, ac philosophis videtur improbandum, non modò quia eiusdem rationis, & naturæ sit vtraq; cùm vini, & panis, tùm etiam carnis, & sanguinis quantitas; at inter eiusdem rationis, & naturæ res nullam cadere posse trãsmutationem commune, ac apud philosophos omnes tritum est sermone prouerbium; sed etiam quia inaudita, ac omnibus fermè melioris notæ philosophis prorsus commentitia est huiusmodi accidentis in accidens commutatio, ad quam nec humanæ fidei, nec intelligentiæ vis, & acumen penetrare valet. Quid? an nõ nouitium est inuentum, & nullis vnquàm scriptorum calculis comprobatum (si excipias in comprehensibile illud sacri altaris mysterium) concedere in alijs rebus, accidentia nullo creatæ substantię fulta præsidio non semel in rerũ vniuersitate reperiri? Neq;

Neq; ſtandum eſt eiuſdem Ægydij iudicio, (quod ad ſecundum opinionis ſuæ membrum attinet) quo nouis dimenſionibus ſingulari Dei priuilegio ſubeſſe Chriſti ſanguinem decernit; nam cum decreti huius diuini nullam, vel ex ſacris litteris, vel ex aliquo Sanctorũ Patrũ teſtimonio, vel ex probabili, aut certo humanæ rationis pondere cognitionem haurire quis poſſit, non eſt de altiſſimis Dei conſilijs, quæ nobis penitus ſunt ignota, ita facilè dijudicandum; ſed potius prudẽtis viri eſt, arcanas diuinorum miraculorum rationes pio ſilentio venerari, vbi nulla diuinæ virtutis fax ex ſacro eloquio excitata illuceſcit. Præterea ſi certo Dei decreto ſancitum eſt, vt eas apparentis ſanguinis dimenſiones ſua præſentia cohoneſtet Chriſtus, profectò ſequitur, toto eo temporis ſpatio, quod ſæpè nimis diuturnum eſt, verum Saluatoris ſanguinem ſub illis accidentibus immobiliter perſiſtere, quod tamen nemini, qui piè, ac prudenter ſapiat, probari poteſt, ob ea incõmoda, quæ hinc ſequi videntur, de quibus in re haud diſſimili ſuperius multa diximus, hic adaptanda.

Refellitur Paludanus

Nec Paludani placitum tutius, ac firmius eſt. Nam demus illi licet, ad Sacramenti altaris rationem non attinere hæc, aut illa coloris, & figuræ lineamenta, tamẽ ea huiuſmodi ſint neceſſe eſt, quę ſecum panis ſubſtãtiam patiantur, non autem eam deſtruant, quemadmodum reipſa deſtruunt plerumq; cum externus color, ſeu figura adueniens Sacramenti dimenſionibus, talem commutationem aliarum qualitatũ panis excitat, quæ priores fermè oẽs panis qualitates abſorbet; neq; enim, ſi alia qualitatum genera corrumpantur, perduratio

eiusdem quantitatis, quæ erat Sacramenti, sufficit, vti arbitratur Paludanus, ad conseruandã sanguinis Christi sub quantitate præsentiam, sed vna cum quantitate ex insuper naturales, ac congruentes substantiæ panis omnino exiguntur qualitates, quibus nata est sustineri, conseruari, atq; protegi panis substantia; Nam sicuti, exempli loco, aurum, asseruata sibi sola quantitate, sub quibuslibet alijs dispositionibus conseruari nequit, sed ad munus istud certas, atq; stabilitas affectiones sibi à natura deposcit (secus enim quælibet forma quibuslibet sota qualitatibus continuò perdurare posset, ex quo rerum interitus de medio auferetur;) ita speciales, ac eæ duntaxat primariæ qualitates à Deo concessæ substantiæ panis debentur, quæ naturali propensione ad panis conseruationem inclinant; quas si oppositæ, & contrariæ dispositiones consequatur, quales esse solent, coloris, figuræ saporis, odoratus, carnis, & sanguinis formæ, ex dubio procul panis substantiam detrahabunt, ad cuius destructionem, vt communis est theologorum assensus, sanguis Christi recedet, qui eatenus solum sub panis, & vini dimensionibus consistit, quatenus in speciebus Sacramenti et vigent affectiones, quibus conseruati posset panis substantia, si suæ naturæ relicta foret.

Hinc vide, quam facilè corruat præcipuum Paludani firmamentum, qui siuè velit quantitatem sic esse in toto supposito, vt ad suppositi destructionem, quantitas pariter destruatur, siue potius autumet, quantitatē in ea esse materia, quam philosophi primam appellant, à neutro tamen horum adiuuari potest. Et primũ quidē Paludano non suffragatur, nam cum ad destructionē, &

cor-

corruptionem qualitatum Sacramenti Eucharistiæ sufficienter destrueretur panis suppositum, si ibidem foret, eodem pariter interitu quantitas Sacramenti existens in toto panis cōposito ad corruptionē [si posset] redigeretur. Neq; secundum Paludani causam tuetur, quoniā, sicuti materies prima nec natiuitate noua producitur, nec subito corruptionis motu interit, ita quantitas eidem congenita, atq; coæqua materiæ nullis obnoxia esse potest generationis, aut corruptionis motibus; ergo si perdurante, vt Paludanus putat, quantitate, vera sub speciebus Sacramenti nō desinit esse sanguinis Christi præsentia, quis non videt sempiternam, & inmobilem futuram esse sanguinis Christi in speciebus vini præsentiam? quippequæ stabili diuinæ mentis decreto quantitatis Sacramenti conseruationem cōcomitatur, quæ nullo vnquam æuo labefactari potest. Deindè, ex hac concludi posse videtur, non tantúm sub vini, & panis accidentibus, sed sub alijs etiam ab vtriusq; natura diuersissimis qualitatibus Christi sanguinem ad modū Sacramentalis existentię adfuturum; nam si, vt communis habet philosophorum sententia, in hisce rebus inferioribus eiusdem rationis est quantitas, siq; rursus sola quantitas, quandiu conseruatur, ad retinendam, ac conseruandam in se sanguinis Christi pręsentiam sufficit; profectò si ad corruptionem accidentium panis, & vini, superstite adhuc quantitate, aliena ignis, aut argenti accidentia fingamus generari (quandoquidē, & natura duce, non sine noua accidentium generatione fieri potest pręexistentium accidentiū corruptio, & suaptè natura ignis, & aurū operationes pρssūt exercere circa Sa-

cramentales species,) profectò inquam concedendum esset, sub ea quantitate, quæ ignis, vel auri sortita est qualitates, Christi sanguinem reipsa existere, quod non modò falsum, & perabsurdum, sed etiam à christiana religione penitus abhorrens est; siquidem, Christo domino auctore, præsentia Sacramentalis sanguinis sui non sub alijs accidentibus esse potest, quàm sub panis,& vini accidentibus,quæ tamen ex hypotesi,Paludano consentiente,corrumpi,ac destrui possunt,superstite adhuc quantitate. Et tandem,ex hac Paludani doctrina elicitur,data ex hypotesi simili resolutione in accidentibus panis, & vini, qualis dari solet in compositis, adhuc sub sola quantitate tegi veram sanguinis Christi substantiam,quod absit,vt prudens quispiam suspicetur,cum turpe sit istud,& indecorum.

CAP. X.

Duplici ratione præsentia veri sanguinis Christi in prodigiosis cruoris fluxionibus defenditur.

Auctoris iudicium.

ILlud igitur,quod ad pręsentem quęstionem attinet, puto in hisce miraculosis apparentis tantummodo sanguinis euentibus numquàm desiderari verũ Christi sanguinem.Hęc autem vna est, & sola huius opinationis nostrę causa,quòd hę sanguinis,& carnis,quę visuntur figurę, non eam habent cum vera panis, & vini substantia, si ibi adesset, repugnãtiam, & oppositionẽ, quę pellere posset necessarias ad sanguinem Christi sub accidentibus vini conseruandum qualitates. Cum autẽ per totum id temporis spatium vera sanguinis Christi pręsentia adsit in speciebus vini,per quòd eę resident affectiones, quę ad vini substantiam ex se conseruandam

à natura

á natura ordinantur; totoq; apparitionum tempore vigeant in calice præcipuæ vini affectiones, nulla est ratio, cur sub miraculosi sanguinis inuolucro, verũ Christi sanguinem adesse negemus. Quod quàm commodè fieri possit ex his duobus modis, qui ad intentum comprobandum nobis suppetunt, dijudicet lector. Prior modus est.

Si admittamus, ita in communia tantùm vini accidẽtia eam, quæ cernitur, cadere mutationem, vt nulla circa intrinsecas, ac magis proprias accidentium vini affectiones peragatur corruptio eorum accidentium, quibus vini substantia solet conseruari. Vel certè, si concedamus principales vini affectiones capere aliquid detrimenti, sed illud haud efficax esse ad deturbandam e suo naturali statu vini substantiam, quæ non obstante hac leui accidentium permutatione facilè potest in calice conseruari; cum multo pauciora ad substantiæ vini conseruationem, quam ad eiusdem simplicem productionem exigantur, vt sexcentis exemplis istud periclitari possem, nisi passim in rebus naturalibus experimenta ipsa loquerentur.

Sed, quænam sunt ista vini consecrati accidentia? quæ permutationem patiuntur? Nempe, figura, & color, quorum mutatione sic ad viuum diuino opere hominis aspectui ad veritatem sanguinis Christi efformata miraculosi sanguinis similitudo obijci potest, vt ad amussim, & in omnibus vera esse videatur sãguinis substantia. Cætera verò accidentia, cuiusmodi sunt quantitas, odor, sapor, ac temperatio ipsa qualitatum, quæ plurimum vini substantiæ conseruationi prosunt, vel

im-

immota, & integra, vel certè leui tantùm permutatione agitata perseuerent. Si namq; in ijs etiam primarijs vini accidentibus altius radices suas vis corruptrix ageret, non solùm deprauata, ac corrupta omnia redderentur, verùm etiam continuò noua alterius sanguinis generatio consurgeret, cum qua nullam connexionem habere posse Saluatoris sanguinem, iam superius conclusum est. Hucq; spectare arbitror, quod litteris consignauit Angelicus doctor 3. par. quæst. 76. art. 8., cuius sententia non de absoluta omnium accidentiũ corruptione, sed de leui quadam alteratione intelligenda est, si velit vnumquodq; consecrati vini accidens non nihil subire detrimenti; vel certè ita interpretanda est, vt velit, solam, & omnimodam accidere coloris, & figuræ in his apparitionibus corruptionem, quæ ex se certam substantiæ vini corruptionem secum trahere non potest; quandoquidem corruptio facta in accidentibus communibus tantùm haud sufficiens est ad perdendã vini substantiam, nisi in ea etiam percurrat corruptionis tabes, quæ naturam vini propius tangunt. Non sum nescius, posse alijs non placere præsentem S. Tho. exponendi rationem; quippe quæ verbis eiusdem difficilè adaptari videatur. At ne in ea incommoda Angelici doctoris opinio incurrat, quibus arcta, & complicata tenetur Paludani sententia, hac benigna interpretatione ea à nobis explicata est. Nam cum disertis verbis hinc de sola corruptione coloris, & figuræ Sacramenti loquatur Angelicus doctor; & indè in re non prorsus dissimillima per solam coloris, & figuræ permutationẽ sciamus sub varijs rerum faciebus solerti creati artificis

D. Thomæ opinio explicatur.

industria

ustria idem sæpius ostendi posse; (vt testantur non
odò opera eorum, quorum in conficiendis pannis, ac
octibus, desudat industria, in quibus oculis ipsi no-
is non semel vidimus vi solius colorum, & figuræ mu
tionis, nunc auis, sæpè hominis, alias etiam quadru-
dis expressas figuras reddi, verùm etiam pateat id ijs,
ui ex eadem penitus cera mira, & diuersissima rerum
nulacra fingere consueuerunt) proptereà in hanc
sam opinionem deuenimus, quam satis idoneam id
gnoscet, qui factori, ac creatori artis humanæ non de-
egabit illud, quod communibus prouidentiæ diuinæ
egibus artifici humano concedit; quiq; etiam beneuo-
è Angelici doctoris verba ponderabit, quæ allatum à
nobis sensum reddere posse videntur.

Posterior modus est. Si cogitemus, has immutatio-
nes contingere posse citrà omnem accidentium panis,
& vini corruptionem, sic vt eæ efficiantur per nouam
coloris, & figuræ adumbrati sanguinis productionem,
quæ prioribus Sacramenti accidentibus superaddatur;
ea ratione, qua communi arte pictores tabellam, in qua
hominis similitudo varijs depicta coloribus cernitur, no
uis rursus delinientes coloribus, eam contemplantibus
obijciunt similitudine leonis, aut equi.

Quòd si fortaßis Marsilio non assentiatur Aegydius,
ea impulsus ratione, quòd noua ista accidentium addi-
tio effici non possit in ijs maximè rebus, quę solido sub-
stantiæ creatæ firmamento vacant, vti sunt omnia cō-
secrati calicis accidentia, allucinatur manifestè, apertā
non ponderans huiusce rationis fallaciam; etenim
quid clarius esse potest, quàm sæpè numerò ipsa Sacra-

menti

menti accidentia varijs, ac multiplicibus superuenientium qualitatum motibus conturbari, ac pulsari? vidimus enim, ac oculis ipsi nostris conspeximus plerunq; sacras vini dimensiones igne admoto calorem concipere, inflammari, atq; efferuescere, sæpè noxijs qualitatibus frigoris, fæcis, humoris agi, & tandē non paucis cælorum iniurijs obnoxias esse; at hæ alterationes nullo creatæ substantiæ fulcro adiuuantur, ergò ridiculum esse nemo non cernit, inficiari, diuina potestate noua accidentium generatione veteres, ac priores Sacramenti affectiones non posse recenter superuestiri, si naturali opera accidentibus firmamēto destitutis noua adijci possunt accidentia.

Verùm, ne consilij mei immemor videar, diutius non immorabor in hoc fertilissimo campo diuinorum mysteriorū, nimia fortassis rerum multiplicitate illectus; properabo igitur ad destinatum opus ac relinquam, cætera alijs huiusmodi rerum studiosis subtilius, ac diligentius enucleanda.

FRAN-

FRANCISCI COLLII

THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambrosiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER QVINTVS.

DISPVTATIO PRIMA.

De Sanguine Christi super terram effuso.

CAP. I.

Materies, & ordo huius Libri.

AD institutum operis nostri ordinem spectat, vt hoc libro de Sanguine Christi perquiramus ea, quæ effusi iam cruoris Domini statum subsequuta sunt; neq; enim opinari fas est, sparsam plerisq; in locis diuini liquoris substantiam, aut consueta diuinę bonitatis gratia fuisse p illud tẽpus destitutam, aut in terræ sinu sempiternum in ęuum derelictam; sed magis ita propitium sibi numen sensit è dominico corpore seiunctus sanguis, ac si solitis Christi venis constrictus; immobile domicilium illud perpetuò coluisset, in quod postmodum transacto tridui domi-

nicæ mortis tempore immortalis se se recepit. Tria autem sunt potissimum, quæ de effuso Saluatoris sanguine hoc quinto libro proposui inuestiganda; Primum, An diuinitas, & sanguis Christi ita inter se vincta, & hypostaticæ vnionis nodo colligata essent, vt facta sanguinis effusio haud dissoluere potuerit vnionis nodum; Secundum, An in rerum vniuersitate nostro seculo vera sanguinis Christi pars reperiatur. Tertium, cur Mediatoris sanguini præcipuè meritum tribuatur.

CAP. II.

An in triduo mortis Christi sanguini effuso esset vnita diuinitas.

PRæsentem de vnione diuinitatis cum effuso sanguine Christi quæstionem nō fuisse priscis olim temporibus apud principes theologicæ facultatis viros fusè agitatam certa hac coniectura mihi videor assequi, quòd omnium grauissimi doctores scholastici, Magister sententiarū, Alexander Alensis, Albertus Magnus, Angelicus doctor, S. Bonauentura, Scotus, Ricardus, & alij fermè omnes, aut nihil omnino de hac disputatione litteris, & memoriæ prodiderunt, aut certè, si quid attigêre, illud vsq; adeò breuiter, & inuolutè nobis expresserunt, vt vix certam illorum hac de re sententiam intelligamus. Nimirum hoc in casu euenit, quod in rebus minimè adhuc in dubium vocatis contingere solet; quę, etsi aliqua dubitandi ratione non vacent, attamen, vel alto silentio præteriri consueuerūt, vel certè, si de his sermo incidit, ab ijs etiam, qui omnia subtiliter, & copiosè perscrutantur, vti de rebus nequaquam

nquam adhuc letigiosis, obiter, strictim, & presse modum agitur. At quia posterioribus seculis negotm istud in litem vocari cępit inter nonnullos Dominicanæ, & Franciscanæ familiæ viros; quorũ hi pugnater, & præfractè pro indissolubili deitatis vnione; isti rò aduersus vnionem cum sanguine Christi acriter certarunt; præterea in præsentem difficultatem omni udio nobis incumbendum est, vt lectori clarè aperiaus, quænam dissidentium Doctorum sententia rectæ tioni, diuinisq; litteris congruentior sit.

Ad hoc autem munus exequendum ordiar in primis b opinione eorum, qui longius à veritatis semita declinarunt; quorum dux, & princeps fuisse videtur Durandus, alioqui admirabili uir ingenio, qui dum 4. sent. dist. 10. q. 1. n. 19. sanguini in venis Christi existenti hypostaticam vnionem concedere renuit, diuinitatem ab effuso sanguine Seruatoris fuisse disiunctam multò libentius concederet, vti expressis verbis secuti opinionẽ Durandi concesserunt Tostatus paradoxo 2. c. 40. Gabriel Biel. lect. 53. in Canonem, quorum vterq; vt aliàs adnotauimus, neq; coniuncto, neq; separato sanguini arctum vnionis hypostaticæ vinculum adscribunt, arbitrantes remotè dũtaxat in hypostasim sanguinẽ Christi fuisse eleuatum. Cuius etiam opinionis comprobator fuit Cardinalis S. Petri ad Vincula, qui etsi in verbis ab hisce doctoribus dissentire velle videatur in suo tractatu veritate quinta, adhibito coassumptionis vocabulo, docens re ipsa Christi sanguinem à Verbo fuisse coassumptum; in re tamen ipsa cum superius allatis doctoribus consentit; nam quid aliud est, Verbum sangui-

Prima opinio fuit Durandi, Gabrielis Tostati, & Cardinalis S. Petri.

nem coassumpsisse, quam Diuinitatem, quæ ratione Verbi corpori, & animo erat indissolubili nodo copulata, sanguinem in eodem corpore assumpto existentẽ ratione vnionis terminasse? quod idem est, ac si cũ Durando, Gabriele, & Tostato assereret remotè tantúm sua hypostasi Verbum adfuisse sanguini Saluatoris.

Quibus verò rationibus hęc nitatur opinio, ea firmamenta sunt, de quibus nos satis copiosè lib. 2. disputauimus; quæ ibidem per se lector videat; quandoquidem ea, vel similia præsenti loco iterum adducere nullum esse operæ pretiũ existimamus, cũ fortius ea omnia robur, & pondus, si quod illorum est, obtineant de effuso sanguine, quam de eodem nec dum effuso, & in suis connaturalibus conceptaculis conquiescente.

CAP. III.

Secunda opinio.

Opinio Francisci Mayronis.

FRanciscus Mayro 4.d.43, q.1. sub initium in eodem se se puluere exercens, quamuis a sanguine, vt dominico corpori adhæsit, nullo modo hypostaticam vnionem remouere audeat, eidem tamen effuso diuinitatis coniunctionem tribuendam esse inficiatur, dum inquit. *Nam in triduo diuinitas non fuit vnita cum sanguine, sicut cum corpore, & anima. Hoc patet, quia secundum communicationem idiomatum in triduo verũ fuit dicere Deus est sepultus, quia corpus, cui deitas fuit vnita, fuit sepultum. Et similiter fuit verum dicere, descendit ad inferos, quia anima, cui deitas erat vnita illuc descendit, & tamen nõ fuit verum dicere, Deus est in Cruce effusus, cum tamen ibi sanguis fuerit effusus super terram.* Et hæc quidem ille

Firmamentum opinionis Francisci Mayronis.

ex

quo tãq̃ ex præcipuo fonte hæc disputatio effluxit.

Hinc satis apparet sanguinem Christi, quandiu sanatam corporis sui constitutionem non reliquit, coniunctum fuisse Diuinitati, neq; eiusdem diuinitatis separationem alio vnquàm tempore passum esse, quam post effusionem. Ex quo colligere licet, non eam tantummodò sanguinis Christi copiam, quàm per illud tẽpus è corpore defluentem terra ebibit, verùm etiam quidquid sanguinis effusum est, non solùm in circuncisione, sed etiam in flagellorum, spinei serti, & capitis dilaceratione substantiali diuinitatis vnione fuisse priuatum. Nã etsi, vti ex allatis Francisci verbis liquet, is nõ loquatur de sanguine siue in circũcisione carnis effuso, siue flagellorum ictibus expresso, dum de amissa vnione Diuinitatis cum sanguine sermonem habet, cogitur nihilominus, ni sibi ipsi contrarius esse velit, eandem diuinitatis separationem effuso sanguini in circũcisione, spinea corona, & flagellis, accensere, quandoquidẽ firmamenta, quibus in triduo hypostatica vnione vacuum fuisse docet, eadem aduersus sanguinem alias effusum pugnant.

Praesidia opinionis.

Colligitur etiam, duo maximè opinionis huius esse præsidia. Alterum, præter animam, & corpus Christi, nihil sanguinis diuina Verbi subsistentia pollebat in triduo, ni re ipsa aliqua pars in corpore Christi superfuisset. Alterum est. Ibi à Theologis communicatio idiomatum conceditur, vbi vnio Diuinitatis perseuerat immobilis; hac enim sola, & vnica ratione Deum esse sepultum, esse mortuum, meritò dicimus, propterea quòd corpus, cui arcte copulata semper fuit Diuinitas mortuum,

tuum,& sepultum esse constat,atquì nec solet,nec iurè de filio Dei asseri potest, eum in triduo effusum fuisse, aut super terræ faciem iacuisse,quamuis Saluatoris nostri sanguis reipsa, & effusus sit, & terram toto tridui spatio irrigarit, ergo deitatem ab effuso sanguine abfuisse longius sine dubio asserendum est. Concessit in eandem sententiam Ricardus de Media Villa 3. sent. distinct.2. art.2.quæst.1.ad 2.

Ricardi eadem opinio.

Huius verò suæ opinionis fundamentum trahit Ricardus ex alio diuerso principio ab eo, quòd Maytonis animum in eandem opinionem adduxit; nam ille, vt vidimus, ex eo quod de effuso sanguine communicatio idiomatum saluari non potest, sanguini è receptaculis naturæ Christi effuso diuinitatis vnionem inficiatur; hic verò ex eo capite tantùm, quòd effusus sanguis ad corporis Christi essentiam non attineat, negat cum sparso sanguine Diuinitatis vnionem indissolutam permansisse ex quo Ricardi principio huiusmodi erui potest argumentum ad fulciendam hanc suam de effuso sanguine Christi opinionem. Humoris quidquid non pertinet ad corporis Christi substantiam, & rationem, coniunctam diuinitatem habere nō potest; sanguini igitur effuso haud erit hypostasis Verbi adscribenda; quandoquidem nullus sanguis effusus corpori dominico essentialis fuit.

Cardinalis S. Petri ad Vin. opinio.

Eandem opinionem latè tractat Cardinalis S. Petri ad Vincula in suo tractatu, eáq; omni conatu breui hac assertione tradit veritate septima. *Etsi à Christi sanguine, quãdiu fuit eius sacratissimo corpori vnitus deitas, separata nō fuerit* (q̃ intelligẽdũ esse ꝑ coassumptioné, & remotè in-

su-

ra monuimus) *ab eo tamen super terram sparso, atq. es-*
eam separatam esse probabiliter confitemur. Hæc ille, qui
n solum suffragio suo viam sibi ad hanc opinio-
m sustinendum munire voluit, sed etiam vota, ac
fragia aucupatur eorum; quos mox aduersus illum
obabimus decertasse. Etenim huic opinioni suæ D.
nauenturam, & Ioann. Scotum subscripsisse docet; cũ
nen illis nulla vnquam, aut mens, aut cogitatio hu-
modi fuerit. Sui autem erroris occasionem Cardina-
iste sumpsit ex 3. sententiar. dist. 5. q. 5. 2. p. in qua cũ
Bonauentura hanc quęst. posuisset, an hæc sit assertio
ncedenda, *Filius Dei assumpsit humanitatem*, mox co-
brem illam SS. Anselmi, & Damasc. sententiam, *quod*
nel assumpsit Deus nunquam dimisit, explicat, atq; in-
rpretatur de principijs naturæ, hoc est anima, & cor-
ore, non autem de assumptis; ex quo Cardinalis S. Pe-
i ad Vincula putat ratum ac firmum haberi posse suæ
pinionis firmamentum; huncq; in modum ratiocina-
ir. Cum fuerit à Diuinitate sanguis Christi tantũmodo
oassumptus, negetq; præterea S. Bonauent. decretum
lud SS. Anselmi, & Damasc. esse de coassumptis acci-
iendum, profectò conficitur, vt diuina Verbi persona
aluatoris sanguinem dimiserit, quippe qui tãtùm coas-
umptus, & nullum naturæ principium erat. Sed legen-
em, ac diligenter totius quæstionis statum percurren-
em aliqua subibit indignatio, hanc opinionem de di-
isione, ac separatione diuinitatis à sanguine Christi
larissimo sanctitatis, & doctrinę viro affictam esse;
cum D. Bonauentura coassumptorum vocabulo non
intellexerit sanguinem, vt putat Cardinalis, sed
pro-

Vera S. Bonauentura opinio explicatur.

proprietates quasdam vltrò assumptam naturam consequentes, cuiusmodi sunt, vt ille loquitur, naturæ passibilitas, & cęterę huius generis affectiones. Quare potius ab opposito certũ ex D. Bonauentura erui potest argumentum aduersús eos, qui in triduo sanguinem à Diuinitate fuisse relictum arbitrantur, cum naturę principia nullo vnquám tempore à Verbo diuino fuisse derelicta scribat; at quis inter alia naturę Christi *principia* recensendum fuisse sanguinem, iam ex dictis primo libro ignorat? Prętereà idem etiam clarius conuincitur, dum eodem loco naturę Christi partes à se inuicem disiunctas numquam vnione hypostatica caruisse docet, sic scribens. *Quare si hoc modo accipiatur humanitas ratione principiorum constituentium hominem, sic numquàm deposuit humanitatem.* Ex quibus D. Bonauenturę verbis apertissimè colligitur, per tridui tempus Verbo *diuino* copulatum fuisse sanguinem; cum humanę naturę principia, quæ nullam à Diuinitate disiunctionem passa sunt, dubio procul fuerint non solúm anima, & caro, sed etiam ossa, nerui, humores, cartilagines, & alia huiusmodi, sine quibus consistere, nec constitui Christus, vt homo, potuit.

Nititur etiam Cardinalis S. Petri ad Vincula cum sua opinione Subtilium ducem, ac magistrum conciliare, dũ is 4. sent. dist. 16. q. 2. vers. *sed contra ista sunt aliqua dubia,* explicans eandem Sanctorũ Anselmi, & Damasceni sententiam, sic loquitur, *Ad primum, cum dicitur, quod semel assumptum nunquàm fuit dimissum, verum est de principalibus partibus corporis, quæ concurrunt ad perfectionem hominis, cuiusmodi sunt partes eterogeneæ,* sic Subtilis

is Doctor, ex quo suę opinionis adstruēdę ansā arri-
uit Cardinalis S.P. ad Vin., inferens à cęteris humanę
hristi naturæ partibus, maximeq; ab humoribus di-
ssam esse in triduo mortis diuinitatem, ex quo Io-
nnes Scotus de etherogeneis duntaxat partibus San-
i Damasceni sententiam interpretatur. At miror sanè
uctorem istum adeò leui nixum argumēto, vel inuitū
cotum in suam sententiam conari traducere, cum ex
ermano citati testimonij intellectu solúm constet, mi
utas quasdam carnis, & sanguinis partes naturali
ecessitate à Verbo diuino separatas fuisse vi perpetuæ
perationis à virtute enutriente proficiscentis; ex qua,
t adnotauit Scotus, *fuit in corpore Christi corruptio, &*
estauratio per sumptionem alimenti; sed non potuit fieri re-
auratio; ita perfecta quod corpus semper remaneret; ergo
ésolutis naturæ Christi partibus non remansit vnita
iuinitas, sicuti neq; vnita fuit toti humanæ naturæ in
riduo quandoquidē Christus desijt esse homo. Hincq;
neritò collegit Scotus, D. Damasceni sententiā de ethe-
ogeneis partibus fuisse verissimam, quæ sicut virtute
aloris naturalis nunquàm resolui potuerunt, ita pari-
er vnione diuinitatis ab initio Incarnationis sibi con-
essa carere haud potuerunt. Quæ Ioannis Scoti dicta
nihil omnino Cardinalis sententiam iuuant, velut etiā
non admonitus lector per se clarè dignoscet, si medite-
tur ea ratione D. Damasceni sententiam explicandi Sco
tum vsum fuisse, quô saluaret salutis nostræ Vindicem
morti fuisse obnoxium spectata naturali vegetantis fa-
cultatis virtute, ex cuius operatione perpetuò in corpo-
re Christi sanguinis, & carnis resolutiones sequebantur.

Ad extremum, opinionem suã Cardinalis S.P. ad Vin- cõmunit auctoritate Parisiensis Vniuersitatis, qua decretum esse autumat, sanguinem à Diuinitate fuisse per triduum longius semotum. Sed commentum istud esse nemo non animaduertit, cum huius sanctionis, & decreti aliquod neq; apud theologos, neq; ad apud summorum Pontificum constitutiones, neq; apud probatum aliquem auctorem certum apparere possit vestigiũ.

CAP. IV.

Quæ sint huius opinionis firmamenta.

HÆc sententia, quæ iam allatis ex Francisco Mayrone, & Ricardo præsidijs munita est, pluribus alijs rationibus potest confirmari. Etenim fieri non potuit, quin Deitas ab illis corporis Christi partibus non fuerit separata, quæ vel omnino esse desierũt, vel certè substantialis formæ, cuius gratia vnionem hypostaticam obtinebant, passæ sunt corruptionem; hac enim sola ratione tradunt Theologi ab humanitate separatam fuisse in triduo diuinitatem, quoniam Christus dominus per tridui tempus esse desierat homo; atqui sanguis Christi in triduo non retinuit esse, quo antequam effunderetur, constabat; siquidem coagulatus, desiccatus, ac terræ commixtus fuit; coagulatio autem desiccatio, & nimia cum alienis rebus sanguinis commixtio certam molitur sanguinis effusi corruptionem, siue in alias rerum species trãsmutationem; sic enim, exempli loco, transitus lactis in caseum virtute coagulationis speciem variat, sic crystalli generatio ex fluuida aqua enascens aquæ naturam solet immutare, sicq;

tandem

ndem commixtus pulueri liquor lutum operatur,cu: ſubſtantialis ſtatus non ſolùm ab aqua, ſed etiam à luere ipſo differt; ergò pariter recedere debuit ab ef-ſo ſanguine diuinitas in triduo, recedente ſanguinis ſuſi forma. Deinde tritum eſt theologicæ ſcholæ de-etum,totius gratia Verbum diuinum humanæ Chri-i naturæ partes ſibi adiunxiſſe,quemadmodum ex Da-aſceno colligit S. Th. 3.p.q.5. ar. 2. & cum Magiſtro nt. 3.d.2., S. Th. verba ſic habent. *Nam in Domino Ie-Chriſto non partes partium intuemur,ſed quæ proximè cō-nuntur, ideſt deitatem, & humanitatem, humanitas au-m totum quoddam eſt,quod componitur ex anima, & cor-ore,ſicut ex partibus, ergo Dei filius aſſumpſit partes median e toto*: at totum id tridui temporis per mortem ſublatū ſt; pariter igitur cum toto deitatis vnio hypoſtatica artib⁹ attributa totius gratia haud potuit remanere,ſi-quidē corrupto,ac deperdito eo, cuius intuitu ſanguis, qui pars corporis Chriſti erat, ad hypoſtaticam digni-tatem peruenit, cohærenter etiam vnione hypoſtatica ſanguis carere debuit, maxime cum remoto fine, ea ſi-militer, quæ ad finē ſunt, remoueantur. Amplius,aliàs viſum eſt libro ſecūdo, Saluatore noſtro ſuperſtite fuiſ-ſe diſſolutam vnionem hypoſtaticam ab eo ſanguine, qui caloris vi perpetuò ad reſolutionem redigebatur, cur ergo à ſanguine Chriſti vi tormētorum effuſo, atq; ab humanis naturę receptaculis diſsoluto ſe ſe diuinita-tem abdicaſse negabimus? Ad hæc,certum eſt, diuini-tatis nexum,qui inter carnem, & ſanguinem Chriſti,& Verbi hypoſtaſim erat,ab ea carnis parte eſse diuulſum, quæ aquæ naturam mutuata cum ſanguine ſimul ex la

Lib 3. orthodox. fid. cap. 16.

tere dominico effluxit; ergo potuit, ne dicã, necesse fuit, vt se seeffundentem super terram sanguinis Christi liquorem diuinitas desereret. Ad quod præterea spectat alia argumentatio, quæ à maiori ad minus hunc in modum eruitur. Si de quo magis videtur inesse, & tamẽ nõ inest, igitur & id, de quo minus videtur inesse, haud inerit; sed magis videtur inseparabilis Deitas à carne, quã à sanguine, & tamen à carne præputij separata remansit Diuinitas; fortiori igitur ratione in effuso sanguine erit desideranda diuinitas; maior argumentationis propositio patet; quoniam eam vnionem, quam multi, nec ignobiles theologi sanguini Saluatoris non concedũt, omnes, quotquot sunt theologicæ alæ duces, ac milites pari, ac communi assensu carni Saluatoris adscribunt; neq; manet in obscuro posterior pars argumẽtationis, cum theologorum nullus in præputio Christi nunc reperiri hypostaticam vnionem affirmare audeat. Postea assentientibus omnibus theologis, mediante anima, vt loquuntur, carnem & sanguinem assumpsit Dei filius; at effusum sanguinem anima caruisse nullus cuipiam ambigendi locus relinquitur; ergo Deitatis particeps in triduo sanguis Christi non fuit. Præterea, cum infinita propemodum guttarum sanguinis Christi multiplicitas, atq; varijs, distinctisq; in locis sparsa, seu potius dissipata foret; quis adeò læti mente præditus esse põt, qui credat tot hypostaticis vnionibus infinitis guttis Dei Verbum adnexum fuisse. Nec illud est hoc loco prætermittendum, quod hanc opinionẽ, mirificè iuuat. Vbi de rebus omnino diuinis agitur, nihil tutò videtur affirmandum, nisi id diuino afflatu, & illustratu innote-

scat,

ſcat, aut niſi ex diuinis litteris eruatur, atqui nulla ſacrę paginę auctoritas, nullum Sanctorũ Patrũ teſtimoniũ, ac deniq; nulla ortodoxæ fidei ſanctio ſententię vnionẽ hypoſtaticam cum effuſo ſanguine aſtruenti adſunt; non igitur temeraria aſſertione eſt iſtud dicendũ; prior pars huius rationis, quæ ex S. Dionyſio Areopagita clarè habetur, nulla probatione eget; cum per ſe nota ſit ijs, qui religionis noſtræ myſteria ſanctè, & religiosè tractanda eſſe norunt; poſterior verò inductione probatur cùm ex alijs patribus, tùm ex præclaris totius Ecclesiæ ſanctæ luminibus Auguſtino, & Damaſceno, qui nihil de hac immobili deitatis vnione, quam nonnulli aſtruunt cũ effuſo ſanguine, poſteritati, litterisve conſignatum reliquerunt, vt eorum egregia, & diuina monumenta peruolutantes agnoſcẽt. Quare ſi in rebus fidei noſtræ adinueniendis, explicandis, atq; ſubtiliter perquirendis acuratiſsimi patres de hac perpetua unione alto ſilentio vtuntur, quis erit tam audax, qui incomperta, vel vt ſancius dicam, inexplicata Patribus aperire, atq; affeueranter explicare audebit?

Lib. de diuinis nominibus c. 1.

Quòd ſi dicas præclarum immobilis huius, ac perpetuæ vnionis teſtimonium ex S. Damaſceno haberi, dum teſtatur nullo vnquàm temporis ſpatio Verbum dimiſiſſe, quod ſemel aſſumpſit; & nihilominus à perſona Verbi aſſumptum fuiſse ſanguinem oppoſitæ etiã opinionis auctores defendunt. Reſpondeo apertè allucinari eos, qui ex producto D. Damaſceni teſtimonio perpetuam Verbi cum ſanguine vnionem colligunt, ſicuti declarant non pauca abſurda, quæ inde conſequerentur; quãdoquidẽ, ſi quod ſemel aſſumpſit Dei filius

num-

numquã dimisit,protinus sustinere coguntur, neq; humanitatem,vt aiunt, ex qua Christus homo dicebatur, neq; consumptas nutritiua potestate carnis, & sanguinis partes,neq; teneram præputij carnem, neq; capillos,neq; disectos vngues, neq; plura alia, quæ sub Incarnationis initium Dei filius ad se traxit,ex uisse, quorum tamen oppositum duntaxat sustineri posse putandum est.

Quid, si idem Damascenus vnionem hanc immobilem cum sanguine asserentes redarguit? non obscurè tradens à corpore tantùm,& anima diuinitatem in triduo non abfuisse. Sic enim ab eodem ista lib. 3. ortodoxæ fidei c.27. scripta leguntur. *Et quamquã mortuus, vt homo,et sancta eius anima ab incõtaminato separata sit corpore;non tamen diuinitas ab vtroq; separata remansit,ab anima inquam,& corpore,& neq; sic vna hypostasis in duas disseccata est hypostases, nam,& tunc corpus,& anima secundũ idem à principio in Verbi hypostasi habebant existentiam, & ipsis in morte ab inuicem separatis vnumquodq; eorum mansit vnam Verbi habens hypostasim; numquàm enim neq; anima,neq; corpus propriam habuere hypostasim,præter eã, quæ Verbi est hypostasis.* Hactenus ex Damasceno,qui animę solùm, & corpori vnionem hypostaticam perpetuam fuisse astruit,ergo sanguini non erit tribuenda ea vnio, quæ peculiaris animi, & corporis Christi fuit iuxta D. Damasceni placitum.

D. Damasc. lib. 3. fidei ortodoxæ c. 27.

CAP. V.

Superioris capitis difficultates euacuantur.

Ad prim. AT quoniam recitatæ,& varijs etiã rationibus cõfirmatę opinionis sum futurus oppugnator, meũ

con-

consilium est præsenti capite varijs pariter modis refel lere, atq; futiles ostendere eas rationes, quibus opposita mihi sententia corroborari posse videtur. Obijciebatur ergo in prima argumentatione, hypostaticam vnionem cum Sanguine Christi factã haud valuisse cõseruari per triduum, ob substantialem permutationem, cui obnoxius fuit sanguis Christi. Aliqui concedentes corruptum esse sanguinem per absentiam formæ substantialis negant effuso sanguini vnitam non remansisse diuinitatem, ratione materiæ sanguinis Christi, quæ absumpta non fuit. At ego, qui nullam substantialis formæ corruptionem in sanguine peractam esse autumo, falsum arbitror asserere propriam sanguinis Christi formam à sua materia fuisse separatam; secus enim non video, cur contrà communem fidelium assensum contra doctorum fermè omnium sententiam, ac deniq; contra sacras litteras non sit concedendum, sanctum domini vidisse corruptionem, cum ea sit propria sanguinis corruptio, iuxtà philosophorum placita, quæ formã mixti substantialis destruit; Illud verò quod addunt, remansisse diuinitatem materiæ sanguinis Christi copulatam, quantam habet probabilitatem? cum inter omnes cõstet hypostaticam Verbi vnionem, eatenus immobilem permansisse, quatenus res, cui copulatum fuerat Verbum, incorrupta, atq; inuiolata permansit. Nam aliter resolutis etiam sanguinis Christi partibus concedenda foret vnio hypostatica, ratione remanentis materiæ, quod ridiculum esset affirmare. Quare dicendum est, nulli penitus permutationi obnoxiam fuisse sanguinis Christi substantiam, speciali quadam diuinæ virtutis assistẽtia,

qua

quia Deus omnes permutationum vires, quibus, naturali necessitate, obiectus fuerat sanguis, repressit, ne quid detrimenti sacrosancta sanguinis Christi substantia subiret; Quemadmodum innuere videtur S. Petrus ep. 1. c. 1. dum inquit; *Non corruptibilibus redempti estis, sed pretioso sanguine agni immaculati, et incontaminati Christi;* Quibus, vt arbitror, docere voluit, sanguinem Christi ab oĩ penitus corruptione immanẽ fuisse, ex eo quòd cum opponat terrenis, auri & argenti opibus, quæ corruptioni maximè obnoxiæ sunt. Quòd si fortasse dutũnimis videatur asserere, effusum Saluatoris sanguinem, qui puluere commixtus est, ab omni vel minima permutatione vindicare, responderi secundò potest, eam permutationem, quæ tridui tempore sanguini accidit, sic validam non fuisse, vt substantialis formæ sanguinis corruptionem valuerit operari; etenim, cum pauciora ad substantialis formæ conseruationem, quam ad eiusdem simplicem, & nouam generationẽ exigantur, fortassis non fuerit creditu difficile Saluatoris sanguinem aliqua qualitatum subsecuta permutatione, sic suam in remanentibus qualitatibus formã retinuisse, vt ea neq; in coagulo, neq; in exsiccatione, neq; etiam in mixtura deperierit, ad eum fermè modum, quo in niue, & gelu certa aquæ forma viget; & in obdurata cera, atq; in pane magis, ac magis decocto, substantiales ceræ, & panis naturæ conseruantur.

Prima Petri 1.

Non concesserim tñ ex terreo puluere, & sparsa sanguinei liquoris Christi substantia siuè cænum, siuè lutũ resultasse; quoniam haud æquum fuit, vt in tertiam, eamq; ignobilem naturam abiret sanguinis substãtia,

quæ dominico corpori rurſus adaptanda erat; Ex quibus ſequitur, diuinitatem remanſiſſe ſanguini adnexā, cum eadem ſanguinis Chriſti ſubſtantia, cui prius copulata fuerat diuinitas, ſubſtantialis ſuæ dignitatis, & formæ particeps, & tenax ſemper fuerit.

Ad ſecundum.

Secunda argumentatio, quę ex communi theologorum decreto ducitur, ea ratione, qua explicatur, intellecta, futilis eſt, quippe ex ea certo iudicio inferri poſſet, non tantùm à ſanguine, ſed etiam à corpore, & anima Saluatoris per triduum ſeceſſiſſe diuinitatem, aduerſus certiſſima Sanctorum Patrum, Conciliorum, & Catholicæ fidei decreta. Quarè alius theologici decreti ſenſus eſſe omnino debet, diuerſus ab eo, quem, argumentum præ ſe ferre videtur, ad quem attingendum aliqui diſtinctione vſi ſunt, docentes duplex eſſe medium, quo aliqua duo inuicem connectuntur; vnum neceſſitatis, alterum congruentiæ; primum eſt illud, ſine quo extrema nullo modo conſiſtere poſſunt; ſecundum verò, illud eſt, quod ad decorem, & maiorem tantùm nobilitatem exigitur. Hac admiſſa diſtinctione, arbitranturiſti, de poſtremo, non autem de primo intelligendam eſſe tritam illam theologorum aſſertionem, itaut ſenſus doctorum ſit, humanitatem congruentiæ fuiſſe medium, quo cæteras humanæ naturæ partes Verbum diuinum aſſumpſit; atqui, hoc deficiente medio, Dei filius, & corpori, & animæ, cæteriſq; partibus ritè copulari potuit. Verùm haud ſcio, an qui ad iſtam congruentiæ, & neceſſitatis diſtinctionem recurrunt, theologorum mentem aſſecuti ſint, quippe qui hac loquendi ratione, *Dei filius aſſumpſit partes mediante toto, & aſſumpſit corpus me-*

Quis ſenſus ſit il'ius propoſitionis theologicæ Verbum aſſumpſit partes mediante toto.

diante anima, & alijs non absimilibus dicendi formulis, haud docere voluerunt varias vniones in humana natura à Verbo assumenda fuisse, quarum prior in toto peracta fuerit, cęteræ verò posteriores virtute prioris vnionis ad reliquas naturæ Christi partes deuenerint; cum sine dubio errorem sensus iste sapiat; quandoquidē in ipso Incarnationis Verbi Dei principio eadem planè temporis morula, nō modo totum, sed quælibet etiam sacrosanctæ Christi naturæ pars ad diuinam Verbi hypostasim est eleuata. Quocirca tradere dūtaxat Theologi voluerunt rationem quandam, seu methodū, quibus iuxta intelligentiæ mortalis naturam pernoscceremus, quid ordine naturæ prius, quid verò *posterius* à Verbo diuino assumptum fuerit. Nam, vt diuinè *philosophatur* Angelicus Doctor 3. p. q. 5. a. 5. aliquid prius alio esse contingit bifariam; aut ex parte agentis; aut ex parte materiæ; illud prius absolutè dicitur respectu agētis, in quod primò mens, & cogitatio illius fertur; ex parte verò materiæ, prius illud appellatur, q̄ prius transmutari, atq; perturbari solet. In hoc autem cęlesti Incarnationis arcano, in quo tota ratio facti, vt inquit Augustinus, est potentia facientis, quia Verbum Diuinum, adiunctis sibi duabus alijs sanctissimę Trinitatis personis, agens, & effector huius vnionis hypostaticæ fuit; propterea partes mediante toto, hoc est prius natura, intelligitur voluisse totum, quam partes assumere, quāuis nec à toto partes, nec à partibus totum vlla quauis, vel minima temporis mora intercedente assumpta fuerint, sed potius vna simplicissima, indissolubili, atq; arctissima hypostatica vnione, totum istud negotiū confectum

S. Thomas.

Prius natura, aliquid bifariam dicitur.

fectum

fectũ fuerit. Hinc patet, quam apertè decipiãtur hi, qui tracti hoc theologico decreto, ad destructionem totius, destructam similiter fuisse diuinitatis cum sanguine vnionem arbitrantur.

Neq; facessit nobis negotium confirmatio illa; nam etsi finis primarius, ac præcipuus Verbi diuini esset totius humanitatis assumptio; attamẽ vnio hypostatica, quę circa particulares corporis Christi partes à Verbo volita fuit, rationẽ medij non habebat, sed finis principalis pars erat non infima, quæ re ipsa à fine nullo modo distinguebatur, quamuis spectato ordine naturæ, vt iam docuimus, Verbi intentio prius circa totam humanitatem, quam circa humanitatis partes obuersaretur. Quare, etsi humanitas, quæ finis præcipuus in assumptione fuerat, in triduo esse desierit, ipsę nihilominus humanitatis partes, quę in assumptione posterius, ratione agẽtis, assũptæ intelliguntur, hypostatica Verbi vnione non caruerunt, cũ & illæ Incarnati Verbi finis essẽt.

Ad confirmationem.

Manifestum discrimen inter resolutas, & absumptas à naturali calore sanguinis partes, & sanguinem in triduo effusum intercedere clarum est, quandoquidem absumptæ sanguinis partes talem à dominico corpore separationem subibant, qualem effusus sanguis Christi numquàm expertus est, nam illæ à calore absorbebantur, atq; in nihilum fermè redigebantur; at hic, etsi effusionem pateretur, substantialem tamen suæ materiæ, & formæ statum perpetuò retinebat, ex quo discrimine iure factum est, vt sparso Saluatoris sanguini, non autem corruptis illis, atq; resolutis sanguinis partibus indissolubili vinculo Verbum diuinum adesset.

Ad tertiũ.

Ad quartum. Doctores illi, qui autumant ex nõnullis corporis dominici partibus efformatam esse ex latere dominico profluentem aquam, laborant in assignanda ratione, qua tueantur, aquæ effluenti vnitam fuisse diuinitatem. Nõ ignoro quosdam esse Doctores, qui si interrogarentur, affirmarent vnione diuinitatis liquorem aqueum præcelluisse etiam cum effunderetur, ob id duntaxat, quod in ea aqua adhuc materies repiebatur, quæ quia vnitam semel habuit diuinitatem; propterea etiam in ipso effusionis actu eandem sibi diuinitatis vnionẽ retinuit; sicq; in eorum sententia, non est diuinitatis subsecuta diuisio in ea materiæ parte, quæ in aquam abijt, sed in ea parte corporis Christi duntaxat, quę resoluta, *siue transmutata* est. Verùm, meo iudicio, audiendi nonsunt *hi doctores* ob eam rationem, quam in explicatione primæ argumentationis attulimus, de qua etiam non nihil inferius dicendũ est. Mihi igitur, qui diuino miraculo efformatam esse lateris aquã reor, nullius est negotij quartũ argumentũ, quippe ꝙ ex captiosis principijs, & à me aliàs cõfutatis ducitur; immò nulla inter effusum in triduo sanguinem, & aquę lateris effluxum similitudo est, quoniam nullo vnquàm tempore aqueum lateris Christi humorem, semper verò dominicum sanguinem diuina Verbi hypostasis nobilitauit.

Ad quintum. Venio nunc ad eam argumentationem, quę à maiori ad minus ducitur, quam esse captiosam vel ex eo cognosci potest, quòd non totam molem carnis toti sanguinis substantiæ comparat, quod ad vim argumẽti exigitur, sed paruam, & minimam carnis partẽ, cuiusmodi fuit tenera Saluatoris præputij caro, omni, & toti

san-

nguinis materiæ opponit. Hinc, etſi verum eſſe non
gem, inſeparabilem magis à tota carne, quam à toto
nguine fuiſſe hypoſtaticam vnionem, iſtud haud tñ
ncedendum eſt, ſi ſermo fiat de vnica carnis portiun-
la non quidem reſpectu alicuius ſanguinis particulæ,
d reſpectu totius ſanguinis humanæ Chriſti naturæ,
ıa in re quoniam peccat argumentatio non eſt ma-
ni facienda, ſiquidem potior ratio eſſe videtur vnionis
ypoſtaticæ reſpectu totius ſanguinis, quàm eſſe poſsit
uſdem vnionis pondus reſpectu minutiſſimę tantúm
arnis prępputij Chriſti. Sed aliam accipe reſponſionem.
Qui dominici præputij carnem rurſus in reuiuiſcente à
nortuis Chriſto domino reperiri autumant, huic argu
nento occurrerent, affirmantes numquam á deciſa præ-
ɔutij carne ſeparatam fuiſse Diuinitatem; ſicut num-
quàm ab effuſo ſanguinis Chriſti liquore idem diuini-
tatis nexus abfuit. At ego, qui approbandam potius,
quàm condemnandam cenſeo pietatem, ac religionem
eorum, qui ſacroſanctam præputij carnem venerabũdi
Lateranenſe templum ingrediuntur, quiq; inueteratam
apud omnes fermè populi Chriſtiani gẽtes de vera prę-
putij carne etiam nunc in terris nobis reſeruata diuini-
tùs famam cuſtodire, ac conſeruare, magis quam abij-
cere, atq; diſſipare aueo, affirmarem diuiſam certè fuiſ-
ſe à præputij carne diuinitatem, quamuis indiſsoluta
perdurarit facta cum dominico ſanguine eiuſdem diui-
nitatis vnio; huiuſq; aſsertionis meę duplex adducerem
firmamentum; quorum vnum eſt, quia præputij caro,
ſempiterna Dei prædeſtinatione, ac prouidentia ad fi-
fidelium mentes in pietate, ac deuotione ſedulò exercen
das,

Secunda reſponſio.

das,deinceps erat in terris futura, neq; in posterum sacrato Mediatoris corpori adaptanda; sanguis autẽ Christi ex aduerso,quoniam iterum erat à Verbo assumẽdus; idcirco sanguis,non verò præputium perpetua diuinitatis vnione excelluit. Alterum præsidium est. Quòd modica pręputij caro nõ adeò perfectã corporis Christi constitutionem attingebat, sicuti tota effusi sanguinis copia absolutam corporis constitutionem ingrediebatur.

Corpus Christi gloriosum sine præputio, et cum cicatricibus vulnerum perfectum esse potest.

Verùm,si fortè dixeris,de ratione absolutissimę perfectionis corporis Christi esse teneram præputij carnem; ne in eo, in quod & ipse tacitus trahor,cõtentiosus sim, adderem,diuino planè consilio factum esse, vt *ea pręputij* caro, quæ iuxta naturę ordinem corporis integritati debebatur,in resurrectione assumpta non fuerit,quemadmodum eadem Dei prouidentia contigit, vt vulnerũ cicatrices,quæ naturali corporis connexioni haud conuenire poterant, sibi post gloriosam ab inferis resurrectionem Christus dominus asseruaret, maximè,(vt scitè admonet Angelicus doctor.3.p.q.54.ar.4.)cum hęc non tam pertineant ad corruptionem,vel corporis Xpi defectum,quam ad maiorem eiusdem Saluatoris nostri glorię cumulum,& splendorem; nempe quatenus quędam sunt virtutis insignia, ac in illis ipsis vulnerũ locis eximius quidam, ac mirificus honos, ac splendor apparet. Hęc fermè ex S. Th., qui vlterius dum secundo argumento respondet, eam excludit obiectionem, cui aliquis innixus cõcedere vereretur, siu ecicatrices in corpore Christi, siue in terris Saluatoris pręputium remansisse; hunc ad modum scribens. *Illa appertura vulnerum,*

S. Th. 3. p. q. 54. ar. 4.

quam-

quamuis sit cum quadam solutione continuitatis, totum tamen hoc recompensabitur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum. Sic S. Thomas, quo cum idem similiter nos de præputij carne ratiocinari iure meritò possumus.

Ad Sextũ. Verbum partes corporeas assumpsisse mediante anima simili ratione accipiendum est quá explicauimus, illud esse intelligendum, *Dei filius assumpsit partes mediante toto*, non enim sensus est, Diuinum verbum eas solùmodo partes vitales vel eas tantùm, quæ ab anima rationali natæ erant viuificari sibi in hypostasim copulasse; sed potius, germana huius theologicæ propositionis expositio est; Verbum diuinum spectato ordine naturæ, non temporis ob animam assumpsisse carnem, & sanguinem; non solùm quia anima medium dignitatis gradũ obtinet inter Deũ, qui viuifici spiritus fons est & origo; & carnem, & sanguinem, quæ sunt corporatæ res; sed et quia anima nonnullam habuisse videtur causalitatem, vt aiunt, ad hoc, vt Dei filius terrenis rebus, carni videlicet, & sanguini coniungeretur in hypostasim, quandoquidem res corporea ad hypostaticã vnionem idoneæ fuisse non intelligitur, nisi ratione eius ordinis, quem res corporata ad animam rationalem corporis viuificatricem habere solet.

Cur corpus mediante anima Verbũ dicatur assumpsisse.

Ad septimam. Neq; verò ea guttarum sanguinis dispersio, de qua in Septima argumentatione sermo est; neq; quæuis alia maior, dissoluendæ hypostaticæ vnionis efficax causa esse potuit; quippe quæ eius hypostasi decorabatur, qui cum attingeret à fine vsq; ad finem, & immensitatis attributo excelleret, potuit nullo negotio hypostaticam

vnionem

vnionem suam guttis toto orbe diffusis non abnegare.

Fatemur & nos ipsi quidē nihil temerè, nihilq; procaciter esse affirmandum, vbi de diuinis omnino rebus agitur, nihilq; euulgādum esse etiam confitemur, quod vel ex certis rationum pōderibus, vel sacræ paginæ, vel Sanctorū Patrum, vel theologorum testimonio colligi non possit; in præsentia tamen vnionem hypostaticam non remāsisse in triduo insciēter comprobatur, *duabus* maximè de causis. Prima est. Nam esto faciamus celeberrimos S. Matris Ecclesiæ Patres, Augustinum, & Damascenum nullibi in præclaris suorum ingeniorum monumentis posteros hanc veritatē docuisse, qua nos *ducti* sanguinem in triduo, Deitati fuisse intrinsecùs *copulatū* asserimus; num propterea exsolutam esse à sanguinea Saluatoris substantia hypostaticam vnionem censendum erit? profectò si ab auctoritate negatiua, vt vulgò inter scholasticos Doctores iactatur, certi alicuius roboris haberi posset argumentatio, vltrò manus dandæ forent ijs, qui nobiscum in hoc repugnant; at nullā esse argumentationum huius generis virtutē, qui ēt in quauis scientia sunt mediocriter versati, passim vsurpant, quæ certa regula est, non tantùm apud solos philosophicæ disciplinæ, sed etiā apud omnes theologicæ sciētiæ professores, à quibus nihil ab auctoritate negatiua ratum, firmumq; esse posse non semel proditum est, precipuè cum à paucis quibusdā, non verò ab omnibus Sanctis patribus hęc ipsa auctoritas negatiua petatur, vt re ipsa Cardinalis S.P. ad Vin. facit tacto solius S. August. & Damasceni testimonio. Amplius id, quod non est vel à Patribus proditum, vel à sacra Scriptura expressum,

nisi

fidei Catholicę dogma sit, illud ipsum potest efficax
euidens ratio conuincere, velut in subiecta materia
ferius probabitur, maximè cũ non semper necessaria
manifesta reuelatio eorũ, quæ ad fidem minimè spe-
ınt, vt aliquid tutò, aut affirmari, aut negari possit, si-
idem reuelationis munus supplere possunt solidæ a-
quot rationes, vti Theologorum decreta callentes nõ
norant; ex quo è fundamentis ruit Cardinalis S. Petri
l Vinc. allata argumenti corroboratio. Secunda causa
t. Quoniam S. Damasc. huiusce opinionis nostræ, &
erpetuæ vnionis auctorem, & defensorem semper fuis
, palam, & pluribus loquetur caput, quod ad animi
ostri sensum explicandum destinauimus.

Quamuis sciamus esse alia præclara D. Damasceni
estimonia, quibus nostra opinio cõmuniri potest; hoc
osum tamen ab aduersarijs contra nos adductum, pro
obis haud inefficax est, si, vti oportet, intelligatur.
Quare illa D. Damasc. sententia, *Verbũ quod semel assum-
sit nunquam dimisit*, sic meo iudicio intelligenda vide-
ur; Dei filius numquam exuit, quod semel in hyposta-
im sibi copulauit, ni assumptũ à Verbo fuisse dimissum
vel fides catholica doceat, vel certa, & omninò necessa-
ria ratio peruincat. Hinc, quia catholicis dogmatibus
idem præstantes Deum esse mortuum cogimur confi-
teri, nec non Christum Dominum in circumcisione te-
nera præputij carne spoliatum esse, & tandem non-
nullas certæ carnis, & sanguinis partes calore na-
turali in corpore Saluatoris resolutas esse certissi-
mo colligere possumus argumento, propterea quòd
Christus Dominus fuerit eiusdem omnino natu-

Ad nonũ.

Cum limitatione intelligenda est celebris illa S. Damasceni sententia. Quod semel assumpsit &c.

 rę,

ræ, (si naturalia tantùm spectes, & peccata excipias ac aliorum mortalium corpora erant, quę huiusmodi motibus necessariò obiecta sunt,) idcircò assumptã in incarnationis mysterio humanitatem in triduo Verbum dimisisse, separatam esse à præputij carne deitatem (si quod á pluribus traditur, verum est, nempe pręputium Christi nostris etiam temporibus in Lateranensi Basilica videri,) & á partibus naturali calore absumptis *hypostaticam* vnionem recessisse, fateri tenemur.

Adducta demum ex Damasceno auctoritas in aduersarios nostros testis stat, non modò, quia D. Damascenus, dum ab anima, & corpore diuinitatem diuisam nó esse asserit, non affirmat eandem Verbi *vnionem* à cęteris corporatis rebus abijsse; verùm etiam *quia* ex nullis citati testimonij verbis id colligi potest, cum nullam excludétem particulam adiecerit, qua diuinitatem corpori, & animæ solùm, non verò cęteris partibus fuisse annexam intelligeremus, quam tamen addere debuerat, si testimoniũ illud eò respicere voluisset Damascenus, quò id detorquent nobis aduersantes. Immò cum totum Christi corpus, cuius partes omnes in hypostasim Verbum diuinum sibi assumpsisse docuerat lib. 3. orthodoxæ fidei c. 6., in duas tãtùm partes fecet, in animá videlicet, & corpus, tradens eis vnitam perpetuò mansisse diuinitatem; haud dubiè corporis vocabulo non nudã carnem, sed etiam ossa, neruos, humores, pellem, & cętera ad corporis perfectionem spectantia significare voluit Damascenus: aliter enim manca, & insufficiens esset distinctio assignata de toto Saluatoris corpore, & partibus, præcipuè cum sanguis perfectioni, atq; consum-

summatæ existentię corporis mirum in modum non solúm prosit,sed etiam planè necessarius existat, sicuti patet non minus ex ijs,quæ nos primo libro disputauimus; quam ex alijs etiam,quæ idem S. Damasc. docuit lib.2. c.12.circa medium. Nam ex quo factam sub initium incarnationis hypostasim nūquam in duas disecatam esse hypostases, sed vnam, & eandem immobilem perseuerasse tradit,dubio procul id,quod volumus,innuisse putandus est,quandoquidem si effusus sanguis in triduo vnione hypostatica spoliatus fuisset,statim in illius diuinę hypostasis locum suffecta fuisset sanguini naturaliter debita subsistentia; Ex quo efficeretur,Damasceno repugnante,vnam hypostasim in duas disecatam esse hypostases. Et hæc satis sint quoad firmamenta contrariæ nobis sententiæ.

CAP. VI.

Quid de vnione Deitatis cum effuso sanguine Christi senserint Caietanus, & Syluester.

SEquitur tertio loco sententia Caietani, qui à citatis Doctoribus dissentiēs arbitratur,ita effuso sanguini vnitam remansisse Diuinitatem,vt ea tamen non cuilibet effusi sanguinis parti coniungeretur. Ad hoc Caietani placitum planè dignoscendum reuocanda sūt in mentem ea,quæ a nobis fusius lib.1. c. 7.& 8.& libr.2. explicata sunt, quandoquidem ex ijs ipsis firmamentis hæc præsens quæstio excitatur;siquidem familiari sibi,ac peculiari distinctioni innixus Caietanus, qua duplicis naturæ sanguinem in Assertoris nostri corpore, vitalem nempe,& nutrimentalem insitum esse á natura autumat,

suorum haud immemor principiorum propositam quęstionem explicat, docens vitali sanguini etiam è venis effuso vnitam fuisse diuinitatem, in nutrimentalis autem effusione nullam fuisse substantialem vnitæ diuinitatis præsentiam. Non vnum autem fuit huius Caietani opinionis præsidium, sed varium, & multiforme, quod quia alibi à nobis diligenter exagitatum est, non hic nouorum sus, inaniq; labore repetendum fore duxi. Videat *Lector* primum, & secundum librum citatis anteà locis, ex quibus plenam huius rei notitiam hauriet. Ego in præsens duntaxat admonebo lectorem, nnmquam mihi hanc Caietani opinionem arrisisse, quippe quæ dubio, ac multoties varijs argumentationibus exploso *principio fulcitur*. Quare, sicut anteà vnius naturæ, & vnius substãtialis pfectionis fuisse totũ Saluatoris nostri sanguinẽ perpetua oratione sum prosecutus, ita, quod ad rẽ nostrã attinet, vno ordine, vnaque ratione toti Saluatoris sanguini Deitatem arcto vnionis vinculo fuisse annexam reor, ni fortassis, (de quo suo loco fusius agetur,] ab hac vnione Diuinitatis excludamus eum sanguinem, quẽ paterna miseratione Deus nobis mortalibus reliquit in terris, vt & amoris immensi, quo nos vnicé diligebat, & eximię charitatis, qua humanum genus prosequebatur, clarissimum testimonium intueremur; Quod nõ ex aliqua sanguinis distinctione, quæ in corpore Mediatoris reperiretur, sed solummodò virtute immobilis decreti diuinæ voluntatis proficiscebatur, qua decreuerat apud mortales relinquere aliquam sanguinis sui partem ad excitandos ad pietatem fidelium animos. Hinc factum esse arbitror, vt statim ac è corpore Christi diuisionem

onem sensit effusus sanguis, is protinus Deitatis vnione n perpetuum caruerit.

Tres illi doctores, qui diligentissimè quæstioné hãc agitarunt Pij Secundi Pontificis Maximi iussu transijsse videntur ad eandem Caietani sententiam, dum nutrimentalem sanguinem cum Christo domino haud surrexisse tradunt, pro comperto videlicet habentes diuisam ab effuso nutriméntali sanguine fuisse Diuinitaté.

Syluester de Prierio hanc eandem difficultatem enucleãs in quęstionibus Euãg., omni abiecta dubitatione idem, ac Caietanus sentit. Nam, etsi non omnino eadem sit Caietani, & Syluestri sententia de sanguine nutriméntali, & vitali, in re tñ præsenti Caietani vestigijs Syluester insistit, quęst. 31., vbi vocabulo sãguinis salubriter effusi, eum sanguinem intelligit, cui intimè deitas erat copulata, sicuti pariter nomine salubris sanguinis, eum duntaxat intelligit, qui etiam si meritorius foret, ei tamen non erat consociata Diuinitas; Ex quo apertè liquet, salubri sanguini effuso, hoc est perfecto, & vitali, non autem sanguini salubriter effuso, idest nutrimentali, adiunctam fuisse diuinitatem.

Syluestri opinio.

Rationum momenta, quibus opinionem hanc suam citati doctores obfirmatam esse voluerunt, quo ad nutrimentalem sanguinem, cui nullo modo adiunctam fuisse diuinitatem in triduo arbitrantur, sunt ea, q̃ pluribus adducta aliàs, & etiam citatis locis confutata fuêre. Fundamenta verò, quæ hypostaticam vnionem cum sanguine vitali effuso astruunt, in subsequens caput reijciemus, quod non solùm propria eorum sedes erit, verùm etiam suo sinu continebit ea præsidia, quibus

bus non tam explicanda opinio, quam Caietani, Syluestri, & aliorum proposita sententia defendi posse videtur.

DISPVTATIO SECVNDA.

De varijs rationibus præsentis difficultatis.

CAP. I.

Quibus constet argumentis toti effuso sanguini vnitam fuisse diuinitatem.

QVarta opinio fuit eorum, qui absolutè affirmarunt Diuinitatem virtute substãtialis vnionis hypostaticæ in totã effusi sanguinis substãtiam dominatã fuisse; sic vt in triduo toti effuso sanguini deitas intimè adnecteretur. Videtur hæc opinio adscribenda illis doctoribus, qui non modò autumant, nullam veri sanguinis Christi partem nunc in orbe terrarum reperiri, verùm etiam docent, à Verbo diuino totam, & omnimodam sanguinis Christi substantiam indissolubili, ac perpetuo vinculo assumptã fuisse in hypostasim.

Affigunt aliqui, sed haud meritò, Ioanni à Turrecremata hanc assertionem, de cuius mente, & sensu plura alibi dicam. Ego, vt ingenuè fatear, paucos admodum doctores alicuius nominis reperio, qui expressis verbis hanc opinionem tueantur. Si de latenti doctoru mẽte aliquid coniectare liceret, eos huius opinionis patronos facerem, qui, vt in libro 2. tradidimus, nullo discrimine sanguini Saluatoris hypostaticam vnionem tribuunt; at quia nõ me præterit eorũ nonnullos asseruisse, verum

Sal-

Saluatoris nostri sanguinem apud nos remansisse (etiá si in toto sanguine sitam fuisse diuinitatem absolutè concedát, ex quo recessisse diuinitatem ab effusa sanguinis particula in terris nunc existente concluditur,) ideo nō ausim quidquam doctoribus, quod de illis mihi planè perceptū, ac exploratū non sit, imprudenter adscribere.

Hoc tutò mihi videor affirmare posse de mente Ioānis Capreoli, qui præsentem sententiam asseuerāter tradit 4. sent. dist. 11. q. 1. a. 3. in resp. ad quintum argumētum contra primā conclusionem, licet nullis eam argumentis, sed sola Angelici doctoris auctoritate, quæ ingētes difficultates patitur, confirmet, nimis audacter contrariam opinionem falsam, erroneam, atq; hęresis macula infectam criminatus. Eādem docuisse videtur Nicolaus de Lyra in illis verbis Diui Pauli ad Hębreos 9. *Quanto magis sanguis Christi emundabit.*

Capreolus.

Lyrani sententia.

Enim verò, vt susceptū munus probādæ huius opinationis, quālibet copiosè exequamur, capiēda esse primordia putamus ab ijs, quæ in tertiæ opinionis tutelā, & defensionem adhibere consueuerunt hi ipsi tertię opinionis propugnatores. Hæc autem licet plurima sint, ad duo principaliora tamē capita reuocari possūnt; quorū primū ex sacri eloquij testimonijs; alterū verò ex varijs rationib. ducitur. Sub primo capite hæc recēseri posūt.

Primò, sanguis Christi non potuit esse iustum redemptionis nostræ pretium, cum in infinitū illata Deo iniuria cresceret, nisi ratione Deitatis sibi copulatæ, virtute, ac dignitate cuius sanguis pretij, ac valoris erat immēsi; atqui nō corruptibilibus redemptū est genus humanū, sed pretioso sanguine agni immaculati, & in cōtamina-

Primò.

ti

Secundò. ti Christi, prima Petri primo. Secũdo, sanguis Iesu Christi eiusdem naturalis perfectionis erat, ac aliorum hominnm sanguis; cur ergo sanguis eius fuit corruptione immunis, si viuifica Deitatis vnione haud erat insignitus? sola igitur vnionis hypostaticæ virtus sanguinem Christi a tabe corruptionis vindicare potuit, cuius etiam præstantia corpus eiusdem Saluatoris in triduo

Tertiò. nullum tabidi humoris defectum passum est. Tertiò, vel solus Præpotens Deus, vel id quo cum maxima fuit vnio Deitatis, homines ab impietate ad pietatem, ab immunditijs ad munditiam, a peccatorum sordibus ad iustitiæ splendorem reuocare potest; sic enim testatur scriptura sacra Isa. 43. *Ego sum, qui deleo iniquitates tuas*, & Lucæ 7. *quis est hic, qui peccata dimittit*; quasi dicerent, vellent, cum nullus præter Deum perpetrata scelera relaxare possit; quis est hic, qui Deo esse se æqualem audet affirmare? & tamen Adæ filij gratis Iesu Christi sãguinis effusione iustificati sunt per redemptionem in Christo Iesu ad Romanos 3. *Sanguis Christi mundabit conscientias nostras ab operibus mortuis* ad Romanos 9.

Quartò. Quartò, nulla dari potest communicatio idiomatum, nisi ijs in rebus, quibus deitas fuit copulata; hac enim sola ratione, Deus dicitur homo, mortuus, sepultus &c. sed de effuso Saluatoris sanguine hæc communicatio idiomatum vsurpatur Ioann. 1. *Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo*. Apocal. 1. *In sanguine mundantur omnia, & sine sanguine non fit remissio peccatorum*, ad Hebr. 9. ergo hæ operationes, vt iã vidimus, so-

Quintò. lius Deitatis esse possunt. Quintò, quælibet minima sãguinis Christi gutta poterat à diabolica seruitute in diuinam

uinam libertatē perditos Adæ filios reuocare, velut docet non modò D. Bernardus, cuius hæc verba sunt. *Vna gutta sanguinis suffecisset ad redemptionem nostram*; verùm etiam confirmat breuis illa quidem, sed aurea sententia de sanguine Saluatoris prolata. *Quòd potuit gutta, voluit vnda*; atqui virtus ista Deifica tantùm esse potuit; ergo à sola etiam sibi copulata Deitate quamlibet sanguinis Christi guttam hausisse hanc virtutem putandum est.

D. Bernardus.

Sextò, iuxta D. Damasc. sententiam lib. 3. fidei orthodoxæ, humana Saluatoris nostri natura salutiferam virtutem contraxit ex copulata sibi diuinitate; at sanguis Christi efficacem ad saluandas, atq; sanctificandas animas virtutem habuit iuxta illud ad Heb. vlt. *Iesus, vt per sanguinem suum populum sanctificaret extra portam passus est*; ergo virtutem istam à persona Verbi sibi intrinsecè copulati sortitus est effusus sanguis.

Sextò.

Septimò, vulgatum est apud Theologos decretum, pro commissis hominum peccatis puram creaturam Deo perfectè haud potuisse satisfacere; & nihilominus hoc munere perfunctus est sanguis Christi, vt testatur Apost. ad Rom. 3. *Quem proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius*; opus igitur omninò fuit, vt sanguini Deus ipse vniretur; secus pura creatura nos ad diuinam amicitiam traduxisset, quod vires creatæ duntaxat substantiæ excedebat.

Septimò.

Octauò, quod semel in diuinam hypostasim venit, nec finem, nec vnionis interitum capere pôt, Diuis Damasceno, Anselmo, & Leone Papa auctoribus; at Verbū Diuinum, cum caro factum est, totum humanæ Christi naturæ sanguinem assumpsit, vt non semel docuimus; ergò effusus in triduo sanguis vnionis interitum habere non potuit.

Octauò.

Nonò, nihil infinita virtute pollere pôt,

Nonò.

quod aut Deus ipse non sit, aut certè diuina hypostatica vnione non excellat, quandoquidem cętera, vti vi, ac potestate finita, sic natura certis limitata, atq; circumscripta cancellis vtuntur; sed illud, cuius auxilio Christus Dominus infinitum Ecclesiæ thesaurū, ac Monarchiam acquisiuit, virtutis esse debebat infinitæ, vt pretium, & res pretio acquisita sibi inuicem responderent; ergo sanguini copulatum esse debuit Verbum, quandoquidem. *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam, quàm acquisiuit sanguine suo.* Actorum 20. Decimò, fuit diuinum opus clausas ob protoparentis Adæ peccatū cœli fores reserare; & tamen per sanguinem Christi habemus fiduciam in introitum Sanctorum; quòd ni vltrò *concederetur*, ruerent, ac funditus euerterētur antiquę *legis*, *quę* typus erat Euangelij, omnes præclaræ, atq; insignes figuræ, quibus sanguinis Christi virtutem Deus commendare voluit, non solùm in paschalis agni sanguine, quo posteri Iacob ab internetione, quàm Angelus de cœlo missus Aegyptiorum primogenitis intulit, salui, & incolumes extitêre; verùm etiam in omnibus veteris testamenti sacrificijs consummatis animalium sanguine, qui ad peccatorum remissionem, ad pacandum numen iratum, & ad omnia faustè, & prosperè impetranda fundi consueuerat.

Decimo.

CAP. II.

Rationes secundæ classis.

SEd aggrediamur modò varias secūdi capitis rationes, quibus similiter diuinitatē perpetuò cū sanguine copulatam fuisse persuaderi videtur. Prima ratio huiusmodi est. Quemadmodum ea, quæ corpori Saluatoris post mortem acciderunt nihil ad salutem nostrā

Prima.

ope-

operādam profeciſſent, ſi à corpore deitas receſſiſſet.ſic ea,quæ Iudæi, aut milites circa ſanguinem Chriſti operati fuerāt,remota deitate,nihil eſſent nobis profutura. & tamē à D. Ambroſio,& alijs Patribus ſacer,& ſalubris cruor ex latere perempti Saluatoris emanans paſſim appellatur;ergo quia particeps erat Diuinitatis. Secundò, ponamus ex hypotheſi Apoſtolorū Principē in triduo rem ſacram peregiſſe diuina cōſecrationis verba ſuper vini ſubſtantiam proferrendo;tunc ſciſcitor,nū ſanguis Xp̄i ſit latriæ cultu dignus;ſi affirmabis,igitur,dicā ego, per triduum in ſanguine Deitas vi vnionis hypoſtaticę fuit,quandoquidem ei ſoli latriæ cultus exhibendus eſt. At ſi negabis,quis non agnoſcit temeritatem reſpōſionis,ex qua mancum, atq; imperfectum quandoque eſſe potuiſſe magnum adeò Sacramentum conficeretur; ſiquidem,vel hoc ſolo latriæ cultu carere ſanguinem Xp̄i, magnum eſt honoris huius Sacramenti detrimentum. Tertiò,hac eadem conſecrationis in triduo data hypotheſi falſum ſubeſſet Sacramenti verbis,quorum virtute vinum in ſanguinem Chriſti tranſubſtantiatur,quod aſſerere impium eſſet;illatio deducta patet;nam cum ſanguis,qui ui verborum in calice conſtituitur, planè eſſet à Chriſto Domino ſeparatus, Chriſti eſſe non potuit, cū is tunc in rerum vniuerſitate haud reperiretur; ergo à Deitate ſibi copulata habuit ſanguis effuſus, vt Chriſti iure merito diceretur. Quartò,in ſacratiſſimo Altaris myſterio ſic totus Chriſti Domini ſanguis eſt ſub ſpeciebus vini cōſecrati,vt quęlibet vel minima ſanguinis Xp̄i pars in omnibus, & ſingulis conſecrati vini ſpeciebus exiſtat;ergò quocumq; temporis ſpatio cæleſte hoc Sacramentū perficiatur,neceſſe eſt,vt hac ratione ſanguis

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Domini sub accidentibus vini constituatur; ex quo tũc arguere licet, si quis Apostolorũ Missam celebrasset ante lateris vulnus, nõ solùm cruor ille Saluatoris nostri, qui iam effusus, sed etiam is, qui mox é latere effundendus fuerat sub quauis minima uini accidentium parte totus adfuisset, ergò tunc toti fuisset copulata diuinitas, & rursus toti nõ copulata; quòd fieri nulla ratione potuit sine manifesto contradictionis errore. Velut ex hac ratiocinatione cognosci potest; etenim cum, Mayrone, Ricardo, & alijs omnibus assentientibus, sanguis ille, qui in corpore dominico per triduum erat, excelleret vnione Deitatis, & is, qui effusus fuerat eadem vnione deitatis priuaretur; & in Sacramento Eucharistiæ sanguis Christi haud distingueretũr in varias partes, sed totus & quælibet etiam minima sanguinis Domini pars in ijsdem planè accidentibus esset, proculdubio contigisset, vt toti, & non toti, vt copulata, & rursus non copulata Saluatoris sanguini foret diuinitas, quod absurditatis labe nullo modo vacat. Ad extremum, cum Christus Dominus Ioan. 6. de sanguine suo loquens dixit, *sanguis meus verè est potus*; verba non fecerit de corporali, sed spirituali potu, vt communiter tradunt Patres; profectò per triduum sanguis Christi consociatam habere debuit diuinitatem, quæ sola in sanguine spiritualis potionis rationem sortita est, cum cętera ad sanguinis naturam spectantia corporata essent. Hæc firmamenta, quibus sanguini dominico generatim, & absolutè coniunctam fuisse diuinitatem comprobare nonnulli conati sunt, fermè habentur ex illis Theologis; qui coram Pio huius appellationis secundo Pontifice maximo hanc difficultatem enuclearunt.

Vltima.

CAP.

CAP. III.

Allatis rationibus occurritur.

VErùm, si illi, quibus allatæ rationes arrident, asserere volũt, nullam fuisse sanguinis Christi partem, quæ cum effunderetur, vnione hypostatica caruerit, minimè; meo iudicio, audiendi sunt, cũ istud veriori sentẽtię aduersetur, vt paulò post probabimus; sicuti pariter exigua fides tribuenda est adductis rationibus, quæ omnes, topicæ sunt, & erutæ ex communibus quibusdam sacræ scripturæ testimonijs, & varijs ẽt responsionibus eludi possunt. Ac primo quidem, cum omnis sub priori capite contentę argumentationis totum in eo constitutum esse pręsidium videatur; quòd Christus Dominus suo nos sanguine, neque redimere, neq; iustificare, neq; nostrorum animorum maculas abstergere potuisset, ni cum sanguine suo consociatam habuisset diuinitatem; ideó operę pretium erit, istius præsidij debilitatem triplici responsione ostendere, quibus in propatulo fiat mortalium genus á Christo Domino omnium cęlestium donorum affluentibus copijs potuisse ditari, etiam si sanguini Saluatoris numquam fuisset adnexa diuinitas. Quare igitur facillimum istud Saluatori nostro fuisset, propptereà quòd sanguinis effusio fuit passio præcipua, ac singularis Assertoris nostri, quæ non secus, ac operationes humanæ Christi naturæ personæ Verbi adscribendæ erant, quandoquidem actiones sunt suppositorum, vt philosophiæ parens Aristoteles docet, ex cuius dignitate, & præstantia virtutẽ, merita, & valorem contrahunt actiones; siquidem quo maior, ac excellentior est persona, eo etiam excellẽtiores

res ab omnibus haberi solét ab ea patratę operationes; sicuti è regione, quo vilior, & abiectior est persona, eo etiam minus nobiles, minusq; pretiosæ æstimari consueuerunt eiusdem operationes, quemadmodũ notissimis exemplis declarari posset, ni cõmunis rerũ humanarum vsus, & certa ipsa experimenta nulla egere istud probatione loquerentur. Cum igitur effusio sanguinis Christi puri hominis, nudæve rei creatæ passio nõ esset, sed potius esset personę diuinæ, nempe Verbi, quod natura, dignitate, atq; excellentia infinitum penitus erat, vtiq; non modo possibile, sed necessarium fuit, vt Christus Dñs sui sanguinis effusione omnem Adæ posteritatem ad cæleste domicilium reuocaret, eamq; *sanctificaret*, mundaret, redimeret. Hinc, vt sanguis *Christi* diues esset ad pretiũ, vt loquitur S. Leo Papa, nulla Verbi hypostatica vnione, quæ effuso sanguini cõmunicaretur, opus fuit, sed sufficiebat, vt esset effusio sanguinis Christi, qui, quoniam nullum omnino habuit peccatũ, sanguinem suum ad remissionem peccatorum effundere potuit, vt scitè dixit Augustinus lib. 13. de Trin. c. 15., cuius ea verba, *quia nullum omninò habuit peccatum*, splendorem, dignitatem, ac præstantiam personę offerrentis, nempe Verbi, ostendunt, ex cuius vnione absolutam hausit Christi natura impeccabilitatem. Non igitur ex re pro remissione peccatorum à Christo domino oblata petendus est valor infinitus, sed magis ex eo, qui remissionem peccatorum operabatur, cuius oblatione liberi à diabolica seruitute facti sumus per sanguinis effusionem, qua meritoriè Christus Dominus nostram salutem, & redemptionem à Deo obtinuit.

Secunda respõsio. Esto demus Syluestro, & alijs Domini-

minicanæ religionis doctoribus Christi sanguinem nõ tantùm per modum meriti, vt iam diximus, sed ẽt per modum efficientiæ salutem humani generis fuisse operatum, velut tradere videtur Angelicus Doctor 3. p. q. 48. ar. 6. & alibi sępius, cuius tamen si ea est doctrina, arduis sanè difficultatibus pplexa est, & ab omnibus, nisi eam benignè interpretantibus non admittitur; adhuc tamen euidenter colligi non potest, Deitatem sanguini Saluatoris physicè nostram emundationem peragenti copulatam esse, quandoquidem poterant effectus illi diuini, & penitus naturam excedentes etiam à Christi sanguine produci tamquam ab instrumento, quod nõ proximè, sed remotè tantúm Deitati foret copulatum; nempè quatenus corpori aderat consociata diuinitas, cuius virtute etiam sanguis miracula poterat perpetrare; ad eum fermè modum, quo idem Assertor noster p vocem suam, tamquàm per physicum instrumentum Deitatis miraculosos quosdã, & diuinos planè effectus comproduxit, veluti cum paralyticum alloquens iussit eum ambulare illis vocibus *tolle grabatum tuum, & ambula*, & cum rursus siccis vestigijs Petrum per tumentes fluctus gradientem ad se venire permisit; at reperiri posse putarim neminem, cui aliquod iudicium, aut sana mens sit, qui vocibus, ac verbis à Christo domino prolatis copulatam fuisse diuinitatem fingere audeat, quę tunc ad effectus illos operandos verbis Christi; tamquã physicis instrumentis dubio procul vtebatur. Dicerent alij, iustificationẽ, ac cętera supernaturalia dona in nos manasse per sanguinem Christi, quatenus is ante effusionem ex vnita Deitate occultam, ac diuinam virtutem sibi à Deo superadditam sortitus est, cuius vi, ac

S. Thom.

effica-

efficacitate prodigiosos effectus operabatur.

Sanguis Christi pro vita, & morte eiusdem non semel in sacris litteris vsurpatur.

Potest tandem allatis argumentis tertia hac solutione satisfieri. Ea diuini eloquij testimonia, quibus, & passionis meritum, & redemptionis humanę pretium Saluatoris sanguini accensetur, non de nudo, ac solo sanguine Christi, sed de vita, ac morte Saluatoris intelligenda sunt, quæ ritè vocabulo sanguinis appellantur in scripturis passim, quoniam, sicuti thesaurus vitę sanguis est, atq; in eodem anima esse dicitur; sic in sanguinis effusione mors Christi rectè explicatur. Hinc, quia mors, & vita Christi vno sanguinis nomine assolet promiscuè vsurpari; idcirco factum est, vt ad istud significandum his locutionibus diuina scriptura vtatur. *Iustificati gratis in sanguine. Per sanguinem redemptionem habemus. Sine sanguine non fit remissio peccatorum.* Hoc est sine morte Christi peccata nostra haud nobis à Deo condonantur. Scitum est enim, ex vi præsentis decreti, quo lapsum genus humanum ad æternam patriam reuocare statuerat, Saluatoris mortem vnicum; & solũ fuisse diuini decreti remedium, ad quod alludens S. Mater Ecclesia lætis vocibus canit. *Se nascens dedit socium, se moriens in pretiũ, se regnans dat in præmium*, Ex quo Ecclesiæ cantu animaduertere licet, id morti Saluatoris tribui, quod prima Petri primo sanguini eiusdem Saluatoris adscribitur; at hoc aliò spectare non potest, quam vt apertè dignoscatur, apud diuinam scripturam idem penitus esse, Christũ sanguine suo nos redemisse, ac Mediatorem nostrum sua nos morte in antiquum innocentiæ statum vindicasse. Hac eadem etiam ratione non vno in loco sacrę paginæ legimus, humanam salutem in mortem Saluatoris esse conijciendam, iuxtà illa Diui Pauli verba ad

Hæbr. 2.

Hebr. 2. *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorẽ salutis eorum per passionem consummare. Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram,* ad Roman. 4. *Dedit, & tradidit semet ipsum prò nobis,* ad Galatas 2. Solet prætereà idem, quod de sanguine, & Christi morte scriptura tradit, de corpore, & anima Saluatoris dici. Hinc enim illa sunt. *Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi,* ad Hebr. 2. *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* Lucæ 23. *Animam meam pono pro ouibus meis,* Ioann. 10. Quid? communis ipse loquendi vsus obtinuit, vt, dum volumus significare, nos esse paratissimos subire mortem pro alicuius amici incolumitate, vulgò dicamus sanguinem velle nos profundere ad vitam eius tuẽdam incolumem. Maneat igitur firmum, ac ratum, in scripturis sacris nomine sanguinis Christi non semel significatam esse eiusdem Saluatoris passionem, quæ sanguinis profusione peracta est. Ergo iure merito totus mũdus per sanguinis effusionem redimi potuit, cum in solutionem huiusce redemptionis oblatus sit Deo sanguis Xpi, hoc est, tota eius natura, quæ ratione hypostaticæ vnionis erat valoris infiniti in genere satisfactionis; in quo genere figurę veteris legis, quæ sanguinis Christi efficacitatem significabant, veritatem suã obtinuerunt.

Ad Heb. 2.

Ad Rom. 4

Ad Galat. 4.

Ad Hebr. 2.

CAP. IV.

Respondetur ad secundi ordinis rationes.

Restat, vt secundi capitis argumentationibus respõdeatur, quæ haud maiori negotio refelli possunt.

Etenim pro primi argumēti solutione plures theologi, quorum nomen clarum est, non vltrò solúm concedūt, ea, quæ corpori Saluatoris iam perempti accidêre, opera non fuisse redemptionis nostræ, verùm etiam id esse ab omnibus admittendū eo argumento peruincere se posse arbitrantur; quòd quidquid Christus Dñs nobis à Deo patre obtinuit, id omne vi meritoriç actionis peractum sit, ergo Christus nullo nos merito valuit amplificare, cum post mortem corporis sui esset in termino viæ omnino ad meritum necessariæ, possideretq; pariter corpus omnis actionis, & operationis planè incapax. Quarè saluber sanguis nō ea ratione ab Ambrosio dicitur, quòd re ipsa effusus sanguis Domini salutem nostram operaretur, sed potius talis dictus est, quòd salutiferæ redemptionis iam peractæ symbolum, ac typus foret.

Secunda responsio. Sed primum illud argumentum apertioni fortaſsis via, & ratione confutari potest; nimirum si concedatur fore vt nobis non essent futura salutaria, quæ circa dominicū corpus peracta sunt, si Deitas ab eo discessisset, & nihilominus negetur, ea, quæ sanguini post mortem Saluatoris acciderunt, inutilia fuisse humanæ redēptioni; nam cum nihil aliud erga sanguinem Christi peractum sit, postquam e mortalibus Assertor euolarat, quā ingens lateris plaga, ex qua cruor erupit; manifesto cōstare potest argumento, eam sanguinis effusionem magni emolumenti ad rem nostrā fuisse, quippe quę Deitati semper fuerat copulata, donec in corpore dominico resedit, vt omnes fatentur; ergo si cum sanguine, dum lancea latus domini transuerberabatur, consociata reperiebatur diuinitas, dubio procul sacer, salubris, nostræq; redemptionis effector iurè potest sanguis ille appellari,

quamuis

quamuis hypostatica vnione, atq; recensitis prærogatiuis non excelleret post effusionem.

Nec præterire possum tertiam respondendi rationẽ, quam ex Angelico doctore elicio 3.p.q.49.ar.1.corpore, qui dum varios modos explicat, quibus virtute passionis Christi antiquũ peccati iugũ abiecêre mortales, docet illud in primis fieri per passionẽ Christi per modum prouocantis ad charitatem: cuius sententia nobis planum iter redditur, quo ad veram nodi solutionẽ perueniamus; siquidem sanguis Christi domini post effusionem, etsi Diuinitatis vnione vacuus fuisset, salutiferã tamen virtutem ad abolenda peccata sortiebatur, quatenus sui ipsius effusione ad condonanda peccatori scelera alliciebat, tacitoq; quodam impulsu, vt ita dicam, Deũ impellebat; ac nos pariter ad charitatis opationes mutuo fouendas nõ modò inuitabat, sed prouocabat ẽt.

S. Thom.

Nullum est absurdum in sacrificio per id tridui temporis peracto consecratũ Saluatoris sanguinem sub accidentibus vini nullo tunc latriæ cultu fuisse colendum, cum ab eo diuinæ naturæ maiestas abesset, cui soli, & semper huius honoris nota præstanda est; neq; per hanc assertionem tanti Sacramenti dignitas flaccessit, cum ex accidenti tunc solùm contingeret, ei denegandum esse latriæ honorem, cui per se extra illud breue tridui spatium omnino debebatur huiusmodi reuerentiæ decus. Quid? sanguinem Saluatoris sub vini speciebus in triduo, data vnionis separatione, latria fuisse adorandum addo ipse, ea ratione adductus, quòd si crucem, aliaq; similia, quibus re ipsa nullam cum diuinitate vnionem fuisse non ignoramus, latria veneramur, propterea ꝙ vel amaram Saluatoris nostri passionem, vel cum ipsum Saluatorẽ

Ad secundum.

exprimant, ac repræsentent, cur anegabimus eodē honore dignum esseChristi sanguinem, qui non modò signū, typus, & expressa similitudo passionis Christi, sed præcipua, ac nobilis peractæ passionis materies, necnō etiam particeps hypostaticę vnionis fuit, quiq; post resurrectionem rursus eiusdem particeps futurus erat? Tandem ad hoc confirmandum alia nobis ratio suppetit, quæ à minori ad maius pertexitur in hunc modum; ideò miraculoso sanguini, qui nō semel in calice apparuit, latriæ cultus exhibetur, non quòd ea adoratio illi absolutè, & simpliciter tribuēda sit, quod sub corporatum aspectum cadit, sed potius ei, quod in eo per speciem sensilem latitat, & significatur, qui *sanguis dominicus* est, quēadmodū docet Ioannes Poliacus apud Turrecrematam d.2. de celebratione missarū, ergo potiori ratione sanguini effuso, in quo diuinitatem, quæ ei fuerat copulata, agnoscimus, hanc reuerentiæ significationem nullo errore tribui posse, affirmandum erit.

Aduertiā. Procul autem omnis erroris suspicio abfuisset à forma consecrationis eius sanguinis etiam in triduo prolara, quoniam ea Verba, *hic est sanguis meus*, non profert Sacerdos, vti Sacerdotis, & ministri, sed vti Saluatoris Augustissimi huius Sacramenri auctoris personam sustinens, ac repræsentans, nempe recitando id, quod Christus Dn̄s, dum huius S. Synaxis institutionem moliebatur, fecit, ex quo consequitur, vt quocunq; rem pore hęc Sacramentalis forma proferatur, sua semper veritate constet, cum ad memoriam eius, quod egit Xp̄s, sit referenda; sicq; in triduo verum fuit asserere, Christum Dominum in huius Sacramēti institutione verba ista pronūciasse. *Hic est calix sanguinis mei, vel hic est sanguis meus;*

ma-

maximè cum etiam per id temporis ſpatiū ea ipſa Euchariſtiæ forma efficeret id ipſum, quod alias ſemper operabatur, quamuis Deitas à ſanguine Chriſti ex hypoteſi fuiſſet ſeparata.

Ad quartū. Cardinalis S. Pet. ad Vin. inficiatur, ſanguini, qui ex proſciſſo Chriſti latere fluxit, adiunctam fuiſſe diuinitatem eo etiam tempore, quo ſanguis mortuos Chriſti artus irrigabat, ea pręcipuè de cauſa, quòd ſanguis Chriſti non fuerit à Verbo Diuino proximè aſſumptus in hypoſtaſim, ſed coaſſumptus duntaxat; at ea inquit, quę per coaſſumptionem ad perſonam Verbi eleuata ſunt, vnionem hypoſtaticam, ſeu potius coaſſūptionem eo vſq; tantum retinere poſſunt; quoad tota ſiue pręcipua coaſſumptæ materiæ pars ad vnionē deitatis conſeruandam idonea eſt; ſed quoniam tota fermè ſanguinis Chriſti copia ob ſubſecutam effuſionē diuinitatis nexum amiſerat; propterea exiguus, & modicus ſanguis ille, qui in corde mortui Saluatoris reſederat, iacturam fecit eiuſdem vnionis diuinę, ſortem aſſecutus copiæ maioris ſanguinis effuſi. Enimuerò, ſi Cardinalis reſpondendi ratio iſta veritati congrueret, omnē planè argumentationis difficultatem euacuaret manifeſtè; at quia Cardinalis placitū iſtud non modò omnibus alijs doctoribus, qui cum Cardinali in hac eadem ſententia conſentiunt, aduerſatur; verúm etiam falſum eſſe ex his, quæ libro 2. de hypoſtatica vnione diſputauimus, facilè intelligere per ſe quilibet poteſt; idcircò indubiè commentum eſſe iſtud cenſendum eſt, quoniam acquiſitæ ſemel vnionis hypoſtaticæ conſeruatio pendet ex ſola ſanguinis cum carne, & venis Chriſti conſociatione, vt conſona voce teſtantur Ricardus, Mayro, & alij auctores

Opinio Cardinalis S. Pet. ad Vin.

res huius opinionis sectatores, quam Cardinalis defendit; igitur dissolui vnio hypostatica non potuit, eo saltē temporis interuallo, quo in corpore Saluatoris sanguis resedit. Præterea cum communicatio Deitatis sanguini Mediatoris concessa, ita perfectè cuilibet sanguinis Xp̄i particulæ, ac toti eiusdē sanguinis copiæ ineffabili modo diuinitus impertita sit, quid esse poterit causæ, cur dissoluta cōmunione Deitatis à maiori sanguinis copia, ab alia similiter sanguinis parte, loco, situ, substantia, quātitate numerica, dissoluta eadem vnio Deitatis redderetur? cum Verbum diuinum totum toti, ac totum cuilibet parti sanguinis eadem ratione foret copulatū. Adijci potest secundo loco, quod super hac argumētatione scripsit Dominicus de Dominicis in suo tractatu art. tertio. Vbi ad 12. respondens *posito*, inquit, *quod quis consecrasset ante mortem. Dico quod in calice esset vbiq; sanguis vnitus Deitati, quia sub qualibet particula esset totus sanguis? Quarè esset vnitus, & non vnitus, secundum diuersas partes, non prout est in hoc Sacramento, sed prout est extra Sacramentum; non autem hæc sunt contradictoria, contradictio enim, vt dicit philosophus primo perihermenias, est affirmatio, & negatio eiusdem secundum idem* Hæc Dominicus, a quo licet non sit recedendū in eo, quod de contradictione docet, de cuius ratione reipsa est, vt de codē sanguine in eodem pariter Sacramento existenti simul, & semel vnio, & dissolutio deitatis prædicetur, quod secundum allatam solutionem non accidit; à Dominici tamen sententia dissentiendum est in eo, quod totum Christi sanguinem in triduo sub speciebus vini consecratis vnitum fuisse Diuinitati autumat, nam cum Eucharistiæ Sacramentum naturalem sanguinis Christi

Opinio Dominici de Dominicis.

ſtatum neq; deſtruat, neq; immutet, quidquam ſangui-ni addendo, vel detrahendo præter modum illum ineffabilis exiſtentiæ Sacramentalis, cuius vi corporatus ſanguis Chriſti non rei corporeæ, ſed ſpiritualis naturā imitatus, non quantitatiuis dimenſionibus extenditur, ſed inenarrabili modo, & indiuiſibili in vnaquaq; vel perexigua ſpetierum particula totus ſine vlla partium confuſione conſtituitur; haud cernere poſſum, quo iure ſanguis, qui ſuper terram diffuſus vnione hypoſtatica carebat in triduo, gauderet tamen idem ille ſanguis in Euchariſtia eodem tempore diuinitatis nexus priuilegio, niſi noua miracula, nouamq; diuinitatis vnionem, antequam Chriſtus à mortuis reuiuiſceret, inducamus, quod omnino ſuperuacaneum eſt. Quocirca licet ſub quauis ſpetierum particula eſſet totus ſanguis Chriſti, vt benè Dominicus de Dominicis argumentatur, non ideò tamen coniuncta eſſe poterat diuinitas toti ſanguini, ſub qualibet particula exiſtenti, ſed ei duntaxat, qui extra Sacramētū adhuc corpori Saluatoris erat vnitus.

Vera reſponſio. Propoſita difficultas ſic mihi videtur poſſe expediri. Etſi data illa hypoteſi totus Chriſti ſanguis non modò effuſus, verùm etiam ſtatim ex latere effundendus ſub accidentibus vini conſtitueretur, licetq; pariter ſanguini ſuper terram diffuſo minimè, effundēdo autem maximè Deitas eſſet adnexa, communio tamē deitatis effuſo ſanguini haud tributa fuit, ob adductā aduerſus Dominicū rationem. Quare etſi Diuinitas ratione eius ſanguinis, quem mox effundere Chriſtus ex latere ſuo ſtatuerat, in omnibus, & ſingulis ſanguinis Chriſti ſpetiebus, immò in tota ſanguinis Chriſti copia, quæ in Sacramēto tegebatur, præſens adeſſet, non ea tamen præſentia cū effuſo

ſan-

ſanguine in Sacramento exiſtenti Deitatis vnionem operabatur, ſicq; totus quidem ſanguis Christi Diuinitatis præſentia, ſed certa tantùm pars, ea nimirum, quæ erat effundenda, vera intrinſeca, & ſubſtantiali hypoſtatica vnione præfulgebat, id q. exprimi, ac declarari poſſe videtur hac ſimilitudine, non omninò fortaſſis à re præſenti aliena, ſi fingamus, ſolum Saluatoris noſtri caput, inter omnia eiuſdem corporis mẽbra, inſigni aliqua honoris qualitate eſſe affectum; quo dato, ſic diſſerere poſſumus. In ſacro altaris Sacramẽto corpus Xp̃i, Deo auctore, ſic ſub ſpetiebus panis conſtituitur, vt in eadem minima accidentium panis particula non modò ſit caput, ſed etiã pedes, brachia, dorſum, & reliqua corporis Xp̃i membra adeo aptè; decenterq; diſpoſita, vt totum corpus ſit in toto Sacramento, & totum corpus, ac vnumquodq; corporis Christi membrum ſub eadẽ minima ſpetierum quantitate conſtituatur, ſine vlla cõfuſione, vel penetratione, vel partium inter ſe perturbatione. Hinc fit, vt quemadmodũ inſulſa eſt hęc argumẽtandi ratio, Caput Christi hac honoris qualitate præditum ibi eſt in Sacramento, vbi pedes, manus, ac reliquũ corporis Christi continetur, igitur pedes, manus, ac cætera corporis membra eandem qualitatis dignitatem capitis propriam obtinent; ita parum ſapienter, Deitatis vnionem toti ſanguini in Sacramento exiſtenti tributam eſſe colligunt ij, qui ex vnione Deitatis alicuius ſanguinis partiunculæ propria, & peculiari inferre non verentur, in omnem ſanguinis Christi naturã diffuſam eſſe Diuinitatis vnionem, proptereà quòd ſanguis vnione hypoſtatica pollens in eadem re minutiſſima Sacramentali ſimul reperiebatur cum ſanguine, qui

ſub-

substantiali Diuinitatis nexu carebat. Non igitur toti, sed parti duntaxat vnita esse potuit diuinitas etiã in Sacramento, ex quibus omnibus labefactatur argumentum, quod contradictionem probare videbatur.

Quòd si adhuc dicas, nõ tolli contradictionem eo q recte ex nostra sententia colligatur, vnitum, & nõ vnitũ esse Deitati existentem in Sacramento sanguinem; quãdoquidem vnitus erat Diuinitati, ratione illius sanguinis, qui nec dum separationem à corpore pertulerat, & non vnitus, ratione sanguinis effusi in toto passionis cursu; iam quæ, paulò ante dicta sunt, hanc difficultatẽ penitus sustulerunt; nam quamuis in sanguine commorãte in Sacramento pars distincta loco, & situ sanguinis effundendi à parte effusi iã sanguinis asignari nequeat, cùm sanguis Christi modo spiritualis existentiæ in Sacramento reperiatur; re ipsa tamen alia est effusi sanguinis, alia verò effundendi pars, ad quas partes, qm̃ negatio, & affirmatio vnionis referuntur, ideò nullũ contradictioni locum relinquunt; cum ad cõtradictionem pertineat, vt de eadem parte sanguinis eadem ratione accepta deitatis vnio, & dissolutio simul, & semel affirmari possit, quod in re nostra non accidit.

Ad extremum. Quò sanguis Christi domini meritò cibus spiritualis animæ nostræ appellari possit, quemadmodũ ore suo Christus testatur dicens, caro mea verè est cibus, & sãguis meus verè est potus, satis est, vt in assumptione carnis, ac eo ipso tempore, quo Iudæos alloquebatur, & nunc etiam, ac tandem omni æuo, quo eadem esca fideles nutriuntur, hypostaticam vnionẽ habeat sanguis Christi; quod ad saluandam promissionis Christi veritatem sufficit, maximè cum Christus Domi-

nus certissimè sciret fore, vt nullo vnquam tẽpore à fidelibus populis hic sacer cibus sumeretur, quo vnione hypostatica careret; quidquid sit de casu ex sola hypothesi petito. Quamquam verius dici posse arbitror, sanguinem Christi in triduo etiam separata Deitate, meritò spiritualem cibum dici potuisse, si minus ratione Diuinitatis sanguini intrinsecus copulatæ, ratione saltem spiritualis effectus, quem Sacramenti sumptio consummata etiam in triduo operata fuisset; cum auctor ipse Iesus digne etiam per triduum ad Sacramentum accedentes solitis spiritus sancti, & gratiæ donis haud dubiè cumulasset.

CAP. V.

Excepto sanguine, qui apud nos in terris remansit, toti effuso sanguini vnitam fuisse Diuinitatem certis Sanctorum Patrum testimonijs ostenditur.

AT quę igitur nostra erit hac de re opinatio? Credimus totam effusi sanguinis substantiam, ea excepta, quæ nunc etiam in rerum vniuersitate reperitur, arctissimam, ac perpetuam habuisse cum Verbo diuino communionem. Hæc sententia, cui adest Ioannes Maior 3.d.37.q.25.concl.2. duo clarè explicanda ad sui illustrationem exigit. Vnum est; diuinitatem toti fermè effuso sanguini adnexã fuisse per triduũ. Alterum est, id tridui temporis nonnullas effusi sanguinis partes vnione Diuinitatis spoliatas fuisse. Sed ordiamur ab vltimo, ꝙ quia alibi fusius persequemur, in pręsens cursim, ac strictim duntaxat perstringendum est. Huius autem ratio esse potest huiusmodi. Cum nihil magis alienum à sapientibus esse possit, quam

sub-

substãtialem diuinitatis vnionem tribuere ijs sanguinis Christi partibus, quas nostris etiam hisce temporibus non vno in loco reseruatas, ritè colimus, ac veneramur, cum nullum veræ sanguinis formæ vestigium in eis appareat, ac non congruat istud Diuinitatis splendori, atque dignitati, vt mox suo loco probabitur; consequens est, vt dicamus, statim post effusionem eo ipso passionis Christi tempore separatam remansisse Diuinitatẽ ab eo sanguine, in quo nullus reassumptionis ordo relinquebatur; nam si in illis duntaxat partibus conseruata est deitatis communio, in quibus remansit ordo ad naturam Christi rursus perfectè constituendam, vt cum Angelico Doctore cõmuni assensu memoriæ commendarunt Theologi oẽs, sanè, meo iudicio, sequitur abijsse diuinitatem ab eo sanguine, qui hunc reassumptionis ordinem nullo pacto habiturus erat in posterũ; at quodnã tempus magis opportunum huius hypostaticæ vnionis dissoluendę assignari potest, quam id temporis spatiũ, quo segregatus è corpore dominico sanguis terreũ sinum irrigare cępit. Immo in aliud tẽpus dissolutionẽ vnionis hypostaticæ non potuisse reijci, duabus de causis videtur affirmandum. Prior causa est, ꝙ tunc solùm non verò aliàs, cum absolutam è dominico corpore seiunctionẽ sanguis Christi passus est, ordo reassumptionis euanuit; at vbi ratio conseruandæ vnionis cum sanguine Christi sublata est, ibidem protinus, & ipsa dissoluta est Diuinitatis communio. Posterior causa fuit, qm̃ subsecutum post effusionem sanguinis temporis spatiũ eiusdem rationis, & naturæ erat, immò in secundo tridui die, exempli loco, non erat facilè adinuenire rationem, qua comprobetur, tunc potius, quam tertio die, aut an-

 no

nō separatam fuisse diuinitatē; ergo cogimur arbitrari sub ipsum perfectę effusionis sanguineæ principiū partes illas in orbe terrarum relictas vnione hypostatica caruisse, qua nunc denudatas esse, & ratio docet, & communis opinio tradit.

Verùm, quò in pertexenda prioris nostræ assertionis probatione diligenter id custodiamus, quod sanctè, inuiolatéq; obseruandum in diuinis rebus pertractandis admonet Dionysius Areopagita vir antiquitate, doctrina, ac vitæ sanctimonia illustris capite primo de diuinis nominibus, dum inquit. *Vniuersaliter itaq; non audendū dicere, neq; intelligere quid de superessentiali, & occulta diuinitate, præter diuinitus nobis ex sacris eloquijs expressa. Ipsius enim super rationem, & intelligentiam, & essentiam superessentialis ipsa super essentiali scientia reponendum, in tantum sursùm respicientes, quantùm se infert diuinorum eloquiorum radius ad superiores claritates circa diuina, temperantia, & sanctitate coarctatas.* Ideò aliqua Sanctorum Patrum hac de re testimonia in primis proferemus, quibus ceu splēdidissimis radijs nostra opinio illustrabitur, clarūq; euadet, effuso sanguini per triduum vnitam fuisse diuini Verbi personam. Quoniam igitur primum ad opinionē nostram confirmandam futurum est D. Damasceni testimonium; idcirco pauca quædam iuxta eius doctrinā statuēda sunt, ex quibus velut ex limpidissimis fontibus ad vnionem sanguinis effusi cum Deitate defendendam variæ rationes proficiscentur.

S. Dionys. Areop.

Principiò statuendum est, Mediatoris nostri corpus quatuor humoribus constasse, qui solito naturæ artificio inter se inuicem concinnati vna cum cæteris corporatis partibus perfectam, & absolutam Christi domini

na-

naturam constituebant; (id enim muneris in corpore Saluatoris humores habebant, quod in corporibus omni spiritu destitutis quatuor mundi elementa supplent.) Hinc sicuti corpus vitalis principij incapax ex primæuis naturæ principijs, tamquàm ex partibus; sic anima præditum corpus ex quatuor humoribus, tamquam ex partibus constituitur. Sed audiamus D. Damascenum lib. 2. orthodoxæ fidei c. 12. hæc ipsa prodeuntem. *Corpus tripliciter diuisibile longitudinem scilicet habens, & profundum, siue crassitudinem, atq; latitudinem. Omne autem sensibile corpus ex quatuor elementis conflatur, & animalium corpora ex quatuor humoribus*; quos paulò post enumerās, *similiter*, inquit, *& humores quatuor proportione respondentes quatuor elementis; atra bilis correspondet terræ, frigida est enim, & sicca; pituita correspondet aquæ, nam frigida est, & humida; sanguis aeri, siquidem calidus est, & humidus, flaua bilis ignis rationem habet, nam calida est, & sicca.* Sic Damascenus, qui tandem citato capiti finem imponens docet, animalium corpora non solùm ex quatuor humoribus constitui, verùm etiam in eosdē humores dissolui.

S. Damascenus.

Illud postea secundo loco diligenter obseruandum est, S. Damascenum in operibus suis totam Saluatoris naturam in duas duntaxat partes solitum fuisse perpetuò discare; in animam videlicet, & corpus, siue carnem, vt ille loquitur; his enim duobus nominibus quęcunq; humanæ Christi naturæ peculiaria, & naturalia erant, expressit; & meritò sanè, cúm vel his duabus primarijs, ac nobilioribus partibus agnitis, cætera quæq; naturæ propria satis clarè intelligātur; quis enim adeò hæbes ingenij esse potest, qui, audito animæ rationalis vocabulo, non solùm rationalis spiritus substantiam sta-

Quæ ratione partiatur humanam Christi naturã S. Damascenus.

tim

tim apprehendat; ſed etiam tres animæ facultates, memoriam, dico, intellectum, & voluntatẽ: ſicuti pariter nullus dari poſt, qui dum vocem hanc, *corpus*, auribus, ac mentę percipit, protinus non nudam tantùm, ac ſimplicem carnis humanæ materiam, verùm etiam oſſa, neruos, humores, aliaq́; ad naturam attinentia eo exprimi vocabulo non capiat; immò, ſi non prorſus obuoluta tenebris cognitio eſt, fieri minimè poteſt, quin de corporis ſignificatione cogitanti obuia non ſint ea omnia, quibus re ipſa corpus concreſcere aſſueuit; maximè cum compoſitũ ſine cõponentibus, & perfectũ ſine perfectionibus intelligi nequeant; atqui humanum corpus conſtituitur nõ vna dũtaxat, ſed multiformi ſubſtantia, neruis nimirum carne, humoribus, ac pluribus alijs huiuſcemodi naturis incompletis, quibus tamquam ex partibus totum, & tamquam ex perfectionibus perfectum corpus hominis ſtabilitur. Sed, vt iuſto lectoris deſiderio ſatisfaciam, qui hanc Diui Damaſceni loquendi conſuetudinem proprijs eiuſdem verbis expreſſam noſce, ac meditari cupit, adducam præclarum huius rei teſtimonium, ex quo clarè intelliget lector D. Damaſcenum duobus animæ, & corporis nominibus totius naturæ Christi partes tribuiſſe. Libro igitur tertio fidei orthodoxæ cap. 6. adhunc modum ſcribit. *Omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatis ſubſtãtiam, in nullo enim eorum, quæ plantauit in noſtra natura Deus, Verbum ab initio pſalmas non defecit, ſed aſſumpſit corpus, & animam rationalem, & intellectualem, & eorum idiomata; totum enim me totus aſſumpſit, & toti totus vnitus eſt, vt toti mihi ſalutem gratificet.* Sic Damaſc., cuius verba ad rem præſentem ſtabiliendam adeò clara ſunt, vt nulla alia,

D. Damaſcenus.

aut

aut oratio, aut confirmatio desiderari posse videatur, quandoquidem ex his apertissimè liquet, idem penitus esse iuxta D.Damasc. sententiam ista duo. Verbum diuinum totam humanam Christi naturam, & omnes, & singulas eiusdem Christi partes assumpsit. Ac Verbum Diuinum animam, & corpus sibi intrinsecè copulauit; quin immó, si verborum Damasceni seriem consideremus, primum illud, vti paulò obscurius, per hoc secundum, velut clarius, sumpsit ad explicandum; etenim vbi dixisset omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatem, protinus idem clariori velut oratione explanans, subdidit, *assumpsit corpus, & animam rationalem*, nempè, vt palam esset omnibus duplicis huius allatæ propositionis eandem planè esse sententiam, eundemq; sensum. Neq; reticenda est illa eiusdem D.Damasceni auctoritas, quam sermone de natura composita cõtra Acephalos hæreticos consignauit, vbi, *ipsa*, inquit, *sempiterna Verbi Dei hypostasis commorata est in vtero Sanctæ, et semper Virginis, in eaq; sibi in vnitatem personæ assumpsit carnem animatam rationalem, cum qua vna hypostasis, ac persona esset, sicq; ex perfecta Deitate, & perfecta humanitate factus est vnus Christus, vnus filius Dei, & hominis, idem ipse Deus perfectus, & homo perfectus, totus Deus, & totus homo*; At cur perfectus Deus, & perfectus homo, nisi quia, vt ipse testatur, carnem animatam, hoc est perfectam, & omnibus suis numeris absolutum corpus, & animam viuentem, rationisq; participem Verbum sibi in vnitatem personæ assumpsit. Vide igitur quam merito de mente Damasceni pronunciauerimus, eum nomine corporis, aut quod idem est, nomine carnis, omnia ad naturã Xpi pertinentia intellexisse, qui eadem loquendi formula vtens

Sermone aduersus Acephalos.

lib.

D. Damasc. li. 3. c. 3. lib. 3. orthodoxæ fidei c. 3. aduersus hæreticos Dioscorũ, Euthichem, & Seuerum, non alia phrasi, Diuinũ Verbum omnia sibi copulasse, quibus humana Christi natura cõstabat, esse exprimendum arbitratus est, quam ista. *Et quæ humana sunt Verbum sibi attribuit, peculiariaq́ fecit. Nam ipsius sunt ea, quæ sanctæ ipsius carnis sunt, & tradit sua secundum alternæ tributionis modum, propter naturarum in se accessionem, ac immanentiam, & secundum hypostasim vnitionem.* Quo loci videre per se quilibet põt, sub vocabulo carnis, ea, quæ integram, & perfectam naturam humanam constituunt, non modò comprehendisse, verùm etiam vnicam causam huius assumptionis, & coniunctionis perfectæ naturæ cum Verbi persona non *alteri* rei assignare Damascenum, quam carni; nam ideò *inquit* perfectus homo Verbum est, quia ea, quæ sunt carnis, sibi peculiaria effecit. Verùm ne prolixiori sermone vtamur in re, meo sanè iudicio, longe verissima, peruoluat quæso lector semel, atq; iterum egregia eximij huius, ac nobilissimi patris volumina, & nullam aliam sine dubio totius naturæ Christi distinctionem offendet, cum de partibus, ac de rebus quoquo modo ad eam spectantibus sermoné instituit, siue Christus dominus vitalem spiritum inter mortales duceret, siue extincto iam corpore vitam cum morte commutasset.

Enimverò, quam dilucidè ex his, quæ lectorem præmonuimus, peruincatur, sanguini effuso vnitã fuisse per triduum Diuinitatem, volo, vt is ex alijs eiusdem D. Damasceni Verbis adducta loca confirmantibus intelligat, qui tertium librum orthodoxæ fidei adierit; in quo hæc habet. *Et quamquam mortuus est, vt homo, & sancta eius anima ab incontaminato separata corpore, non tamen diuinitas*

ab

ab vtroq; separata remansit, ab anima inquam, & corpore, & neq; sic vna hypostasis in duas disseccata est hypostases, nam, & tunc corpus, & anima secundum idem à principio in Verbi hypostasim habebant existentia, & ipsis in morte ab inuicem separatis vnumquodq; eorum mansit vnam Verbi habens hypostasim, & paulò post. *Quare vna Verbi hypostasis, & Verbi, & animæ, & corporis fuit hypostasis, numquàm enim neq; anima, neq; corpus propriam habuere hypostasim, præter eam, quæ Verbi est hypostasis.* Sic Damascenus, quem nisi turpiter deserere velimus, effuso sanguini copulatam fuisse Diuinitatem etiam inuiti concedamus, necesse est.

Quòd si, nec his contenti alia quæramus eiusdem Damasceni testimonia, duo insuper adduci possunt firmamenta, quibùs nostra hæc munitur opinio; quorum primum ducitur ex sermone aduersus Acephalos, in quo explanans S. Damascenus, qua ratione Verbũ carne indutum perfectus Deus, & perfectus homo dicendum sit, ad hunc modum loquitur. *Totus Deus, & totus homo est naturis inter se vnitis inconfusè, inconuertibiliter, ac inseparabiliter. Inconfusè quidem, quia quæcunque natura sua propriam differentiam retinet. Inconuertibiliter verò, quia quæcunq; natura inalterabilis permansit, non conuersa in alteram, neq; vna composita natura indè conflata, sed duæ veræ sunt, perpetuòq; manebunt naturæ. Inseparabiliter deniq; quia hypostaticè sibi inuicem sunt vnitæ, vnam habentes hypostasim.*

Sermone aduersus Acephalos.

Ne autẽ quis ex allato testimonio colligeret, D. Damascenum loqui de prima tantùm vnione, non autem de perpetua conseruatione vnionis ab initio factæ, paucis interpositis addidit. *Naturæ itaq; secundum hypostasim vnitæ sunt, & in se vicissim commeant.* Ergo si natura diuina, & humana inseparabili vnionis hypostaticæ nodo inuicẽ

connexæ fuerunt, dubio procul inter eas per triduũ nulla cadere potuit separatio Deitatis, aliter aduersus Damascenum, non inseparabili, & æterno, sed potius separabili, & breui temporis mora interituro nexu vtraq; natura inuicem copulata fuisset, siq; tandem vtraq; natura in se vicissim commeat, nullo modo fieri potuit, vt distractæ, atq; longius à se inuicem semotæ naturæ reperirentur id tridui temporis.

Secundum, quod totidem fermè verbis in eandem sententiam scriptum reliquit lib. 3. fidei orthodoxæ c. 3., est huiusmodi. *Et ideo ex duabus perfectis naturis, diuina, & humana dicimus vnionem factam esse*, moxq; explicans quo modo vnio hypostatica facta sit, sic loquitur, *secundum compositionem, idest secundum hypostasim inuertibiliter, inconfusè, inalteratè, indiuisè, & indistanter, & in duabus naturis perfectis habentibus vnam hypostasim, confitemur filium Dei incarnatum, eandem hypostasim dicentes Deitatis eius, & humanitatis, et duas naturas confitentes in ipso saluas, integrasq; manere post vnionem non seorsum, & particulatim ponentes vnamquamq;, sed vnitas adinuicem in vna composita hypostasi.* Hactenus ex Damasceno, ex cuius auctoritate lucidissimè apparet, naturam semel in Verbi hypostasi vnitã, nũq̃ hypostatica vnione fuisse denudatã; quod veritati repugnaret, si per triduum situ, & loco distincta, ac separata fuisset Diuinitas à sanguine, qui, vt non semel vidimus, hypostaticæ vnionis non capax solùm, sed & particeps fuit. Fauet ad extremum idem Damascenus Lib. 4. orthodoxæ fidei c. 12., dum tradit, sacrum crucis dominicę lignum latrię cultu esse iure meritissimo adorandum, ob corporis, & sanguinis Christi contactum, quibus, ni fuisset adiuncta diuinitas, haud sanè eorum contactu lignum

Lib. 3. orth. fidei. c. 3.

Lib. 4. fidei orth. c. 12.

gnum crucis tantæ ſanctitatis particeps fieri potuiſſet, vt ei latriæ honos deberetur, qui ſolius Deitatis peculiaris eſt. Verba Damaſceni de Cruce diſerentis ſic habent. *Hoc itaq; ingentis ſanè pretij lignum, ac venerandum, in quo Chriſtus ſe ipſum ſacrificij cauſa pro nobis obtulit, vt ex ſancti corporis, et ſãguinis cõtactu ſanctificatũ optimo iure odorari debet.*

Sed videamus, quæ de hac vnione indiſſolubili cũ partibus naturæ Chriſti peracta more ſuo diſertè tractat Gregorius Nyſſenus orat. 1. de reſurrectione Chriſti citra medium. Vbi *altera*, inquit, *eſt, ad quam nunc oratio ſpectat, quum Deus totum hominem per ſui infuſionem, et contemperationem in diuinam naturam transformaſſet in tẽpore, quo paſſio adminiſtrata eſt, ab altera parte, id quod ſemel immixtum, & contemperatum erat, non ſeparauit (nã dona Dei eiuſmodi ſunt, vt eorum illum pœnitere non poſsit) ſed animam quidem Deitas ſua ſponte diſiunxit, ſe autem in vtriſq; manere oſtendit.* Et mox, *quoniam igitur duplex quidem temperamentum humanum, ſimplex verò, & vniformis natura diuinitatis eſt, quo tempore à corpore anima diſiungebatur, non vna cum eo, quod compoſitum erat, diducebatur id, quod eſt expers diuiſionis, ſed contrarium fiebat, vnitate enim diuinæ naturæ, quæ in vtriſq; erat ex æquo, rurſus ea, quæ deducta inter ſe fuerant coaluerunt;* atqui diductum in paſſione, atq; in reſurrectione ſimul coalitum Chriſti ſanguinem fuiſſe, fidei noſtræ dogma eſt certiſſimum, quandoquidem corporis vocabulo totã humanæ naturæ ſubſtantiam à Gregorio Nyſſeno vſurpatã fuiſſe explicãt ea huius teſtimonij verba, *Deus totum hominẽ per ſui infuſionẽ in diuinã naturam transformauit.* Immò, cũ Diuinitas ab eis rebus nõ recedat, quibus ſe ſemel comitẽ, ac ſociã dedit, opus erat ſanguini per triduũ effuſo adiunctam fuiſſe diuinitatem,

Gregorius Nyſſenus.

quippe quæ cum necdum effusum ad diuinam Verbi hypostasim euexerat.

Præterea nostram hanc, immò D. Damasceni, & Nysseni sententiam maximè ornant, atq; illustrant alia summorum Pontificum, ac S. Matris Ecclesiæ testimonia, q̃ hac de re in suis operibus prodiderunt. Etenim S. Leo ser. 9. de natiuitate, cuius initium est, *excedit quidem dilectissimi*, docet non solùm in ipso Christi nascentis exordio, verùm etiam extremo mortis, & resurrectionis tempore indissolubilem, ac nullis vnquàm rei creatæ iniurijs dissoluendam semper remansisse hypostaticam vnioné cũ tota, ac eadem perfecta Saluatoris nostri natura, dũ inquit. *Illum partum salutiferæ Virginis adora, & indissolubilem illam copulam Verbi, ac carnis non minus suscepimus in præsepio iacentem, quam in resurrectione paternæ altitudinis consedentem*, & ser. 8. paulò post principium idem argumentũ pertractans. *Vnde*, inquit, *vtriq; naturæ in suis proprietatibus permanenti, tanta est vnitatis facta communio, vt quidquid ibi est Dei, non sit ab humanitate disiunctũ, quidquid autem est hominis non sit à diuinitate diuisum*; sed nemo nescit sanguinem hominis proprium esse; nullo igitur vnquam tempore sanguis Christi esse potuit à Deitate diuisus, neq; per triduum separationi obnoxius.

S. Leo ser. 9. de nat.

Ser. 8.

Adest postremo huic opinioni Clemens VI., qui de sanguinis Christi effusione loquens, sanguinem Deitati vnitum fuisse scribit hisce verbis in extrauaganti Vnigenitus, de pœnitentijs, & remissionibus. *In ara Crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis sufficiebat, sed velut quoddã profluuiũ noscitur effudisse.* Si ergo sanguinis Christi gutta vi, ac dignitate coniunctæ

Clemens VI.

i in vnitatem suppositi personæ Verbi fuit condignũ, sufficiens pretium humanæ redemptionis; quanto ma s tota effusi sanguinis copia, ob eam, quam cum Ver- o communionem habebat, huic muneri cumulatissimè tisfacere poterat.

CAP. VI.

Eadem assertio varijs rationibus explicatur.

QVod hactenus argumentati sumus non obscuris Sanctorũ Patrum auctoritatibus, id ipsum probabilibus etiam, ac certis propemodũ rationib[9] probari potest; quarum primam ex ijs ipsis fundamẽtis elicio, quibus Franciscus Mayro oppositæ sententiæ defensor nitebatur. Nam si, ideò effusus sanguis Christi per triduum vnione hypostatica caruit, quia de eo in terram deuoluto idiomatum nulla communicatio fuit, statim ex aduerso consequitur, posse ibi idiomatum communicationem vsurpari, vbi diuinitatis nexus immobilis perstitit; & nihilominus idiomata necdum effusi sãguinis, cui maximè adiuncta semper fuerat diuinitas, numquã Dei filio potuerunt attribui, non enim à Theologis hæ propositiones conceduntur, Deus est in venis, & arterijs diffusus, Deus in venis discurrit, aut Deus est calidus, & humidus, seu incalescit, & feruet, quamuis in more positum sit omnibus Theologis, eas propositiones de sanguine in venis diffuso vsurpare; meritò enim in venis diffusum esse sanguinem, discurre, ac labi, calore, & humiditate prædìtum esse, incalescere, ac feruere cõmuni voce dicimus; ergo inanis, & nulla est ad persuadẽdũ sanguinem Christi nullo modo per triduum diuinitatis fuisse participem ea argumentatio, quæ Franciscum Mayronem in oppositam

Prima ratio.

Secunda ratio.

ſitam ſententiam adduxit. Præterea cum effuſus ſanguis à ſeipſo, antequam effunderetur, non eſſet abſimilis aliquo eſſentiali diſcrimine, (nam æquè integram, & incorruptam poſt effuſionem, ac ante, ſanguis naturam ſuam obtinuit; ſiquidem peculiari ſuperni numinis prouidentia non dedit Deus Sanctum ſuum videre corruptionem) vtiq; igitur eo ſpoliati effuſus ſanguis nō potuit, ſine magno ſanguinis Chriſti diſcrimine, quod prorſus inconueniens videtur. Deindè ſi propius non adfuiſſet Diuinitas ſparſo Saluatoris ſanguini, naturali neceſſitate ad hoc opus impellente, noua hypoſtaſis genita foret, atq; aliam, eamq; diuerſam à Verbi hypoſtaſi ſanguis Chriſti ſortitus fuiſſet hypoſtaſim, reclamante Damaſceno libro 3. fidei orthodoxæ c. 27. propè finé. Amplius, cū nihil temerè de diuinis humanæ Chriſti naturæ myſterijs fas ſit opinari, quidquid á nobis per indaginem de illis diſceptatur, id firmari poſſe debet, vel ſacræ ſcripturæ teſtimonio, vel Sanctorum Patrum auctoritate, vel tandē certa theologorum ratione; quod tamen illi obſeruare non poſſunt, qui nobiſcum decertant; cum neq; ab effuſo ſanguine diuiſam fuiſſe Diuinitatem ſpiritus ſanctus in ſcripturis nos moneat, neq; Sanctorum Patrum ſententiæ perſuadeant, neq; probabilis peruincat theologica ratio, quemadmodum diuina veteris, & noui teſtaméti iura, & immenſa patrum volumina conſulenti palam erit.

Tertia ratio.

Difficultas

Quòd ſi fortaſſis alij aſſerant vnionis hypoſtaticæ diſſolutionem vel ex eo maximè probari, quòd ſanguis Chriſti non aſſumptus, ſed coaſſumptus tantùm fuit á perſona Verbi, quòdq; nulla fuit pars corporis Chriſti; iam ſatis, ſuperq; futiles, ac commentitias eſſe huiuſ-

Solutio.

iuſmodi rationes non vno in loco docuimus, atq; re-
limus apertis rationum ponderibus; ergo contrariæ
inionis aſſertoribus iſtud ſolum ſupereſſe refugium po
ſt, vt dicant, ſanguinem fuiſſe obiectum diſſolutioni
poſtaticæ vnionis ex vi nudi, ac ſimplicis fluxus, quo
venis ſemotus ſanguis terram irrigauit. At quis vnquã
udens id verum eſſe ſuſpicabitur? Scilicet valuit ſolus
corpore Saluatoris effluxus ſanguinis arctiſſimum di-
næ vnionis nexum diſrumpere? qui nulla ratione ex
utuo ſanguinis, & corporis amplexu pendet; nõ enim
i ſpiritualis ortus, & occaſus ex diſſolutione corporea
roficiſcitur. Poſtea omnibus, ac Mayroni etiã ipſi cer-
um eſt; à Verbo diuino aſſumptum fuiſſe in hypoſtaſim
nguinem Chriſti; at quæ ſemel in diuinam hypoſtaſim
onuenerunt, nullum vnionis hypoſtaticæ capere poſsũt
nteritum, niſi certa fidei noſtræ dogmata, aut certa expe
imenta ſuſtinendum eſſe contrarium doceant; atqui to-
um ſanguinem Chriſti in triduo fuiſſe derelictum nec fi-
les iubet, nec experimenta teſtantur. Quid, ſi temerita-
tis crimine non vacant creati artifices, cum opus illud
demoliũtur, quod breuiſſimo poſtmodum temporis in-
teruallo ab ijſdem eſt excitandum, prudens quiſpiam
ſuſpicabitur diuinum illud numen præſtantiſsimæ men-
tis, quod ſumma prouidentia cuncta regit, ac modera-
tur, relaxaſſe vinculum vnionis hypoſtaticæ, quo ruſus
poſt triduum perſona Verbi, & ſanguis Chriſti inuicem
erant conſtringenda in æternam conſociacionem? Im-
mò, ſi, quemadmodum cum S. Thoma 3. ſent. d. 2. com-
muniter iactant Theologi, ijs in rebus, quæ ad perfectã
Chriſti naturam ordinem habebant, quæq; ruſus erant
reaſſumẽdæ à Verbo, vnionis hypoſtaticæ nexus integer

Quarta ratio.

Quinta ratio.

con-

conseruabatur, fieri minime potuit, vt Diuinitatis vinculum relaxaretur à sanguine, qui postmodũ amissam Verbi vnionem erat habiturus. Sed audiamus S. Thom. ar. 1. q. 2. hisce verbis loquentem. *Ad tertium dicendum, quod in omnibus partibus, quæ sunt de veritate humanæ naturæ et separatis manet ordo ad totam naturam, & ideo remanet in eis assumptibilitas, & per consequens vnio*; at sanguinem Saluatoris nullam non fuisse humanæ naturæ partem, multiformi ratione, vbi de his egimus, fusè demonstratum est. Ad hæc, quæ Assertor in membris suis patienter perferre voluit, eius duntaxat generis fuerunt, quod Deo honori, nobisq; vtilitati, ac emolumento esse posset; at plus in ipsa vnionis dissolutione nobis detrimenti fuisset, quam emolumenti in sanguine, qui Deitatis separationem patiebatur. Neq; illud est in præteritis relinquendum, acerbam mortem Vindicis nostri, præpotenti Deo acceptam, ac gratam fuisse; quemadmodum cælestes spiritus pronunciauerunt, dignum nempe habitum fuisse Saluatorem, qui honore, ac natura diuinitatis cumularetur. Sic enim legimus Apocalypsis 5. *Et vidi, & audiui vocem Angelorum dicẽtium voce magna. Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem*; quibus persimilia sunt, quæ multo tẽpore ante Ioannis visionem prophetico spiritu prædixerat Isaias c. 53., dum de eodem interitu Saluatoris loquens, Christo pollicetur longæuum posteritatis semen, infinitasq; terrenæ potestatis opes, haud dubiè diuinitatis honorem, & diuinum imperium in omnem creaturam, eorũ nomine, intelligens. *Si posuerit*, inquit, *pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas domini in manu eius dirigetur.*

S. Thom.

Sexta ratio.

Septima ratio.

Apocal. 5.

Isa. c. 53.

tur. Pro eo, quod laborauit anima eius videbit, et saturabitur: scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia; pro eo, quod tradidit in mortem animã suã; quam quæso sanguis Christi diuinitatem adeptus foret, si paternis præceptis Mediator obtemperans, ac mortem luens teterrimam, qua iam tum præcellebat diuinitate in sanguine spoliatus esset; quid præterea virtutis, quid sapientiæ, quid fortitudinis, quid tandem honoris, gloriæ, & benedictionis in mortis suæ præmium assecutus fuisset Assertor, si Diuinitatis omnium bonorum originis ob illatam, ac forti etiam animo perpessam morte, iacturam fecisset in effuso sanguine?

S. Thom. Adijci etiam potest id, quod theologiæ parens Angelicus Doctor subtiliter excogitauit 3. p. q. 50. art. 2. ad persuadendum in triduo vnionem Deitatis cum corpore Christi inuiolatam permansisse; adscribi enim hoc loco potest, ad rem nostram comprobandam, cum efficacissimum sit vnionis hypostaticæ, quæ in sanguine Saluatoris conseruata est, argumentum. Vnio Diuinitatis, quam ab initio mortalitatis assumptæ sanguis Christi obtinuit, quoddam fuit diuinæ bonitatis, & munificentiæ donum, quod abrogari à Deo non solet, citrà apertã mortiferæ culpę labem, quandoquidem *sine pœnitentia*, vt Apostolus inquit ad Romanos 11., *sunt dona, & vocatio Dei*; at Christus dominus nullo potuit vnquam non modo lethali; sed nec leuissimo peccato coinquinari. Eodẽ spectat hæc argumentatio; vnionis hypostaticæ gratia non solùm excellentior gratia adoptionis fuit, verùm ẽt (spectata vtriusq. natura) magis firma, magisq. stabilis; etenim ista in vnione quadam affectuali tantùm, vt

Octaua ratio.

Ad Ro. 11.

Nona ratio.

loquitur S. Thomas; illa autem in personali vnione, & intrinseca cum Verbo diuino consociatione consistit; at qui gratia adoptionis semel impetrata, neq. tollitur, neq. reuocatur, si lethalia crimina procul absint, quibus Assertor noster numquam esse potuit obnoxius. Ad extremũ, pro huius capitis clausula, nullam in sanguine vnionis hypostaticę iacturam dari potuisse opinor, quòd iam opus istud peragi nequiuit sine mutatione; at mutatio in Deum non cadit, *ego enim sum Dominus, & non mutuor* Malachiæ 3: *Non est Deus, quasi homo, vt mentiatur, neq. vt filius hominis, vt mutetur* Numerorum 23; *Apud quē non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*, Iacobi 1., *Qui solus habet immortalitatem*, idest omnimodam immutabilitatem, vt exponit S. Augustinus; ergo in sanguinē permutatio ista cadat necesse est; & tamen nihil substantialis permutationis passus est sanguis Christi in triduo, vti iam explicauimus.

Vltima ratio.

Immutabilis Deus.

Neq; est cur dicant aduersarij, hypostaticam sanguinis vnionem donum Dei immutabile permansisse, vt erat sanguis in venis Christi conquiescens, non verò, vt fuit à corpore Saluatoris segregatus; cum sit ista respondendi ratio inutilis, & inepta, quippe quæ ad sui defensionem sumit illud, quod in controuersia positum est.

DISPVTATIO TERTIA.

De communicatione idiomatum.

CAP. Vnicum.

De natura, & radice communicationis idiomatum.

VErúm iam tempus est, vt ad eius firmamenti contemplationem reuertamur, quod præcipuum fuit

oppo-

ppo sitæ opinionis præsidium, quodq; Franciscũ May-
ɔnem captiosa, & apparenti quadam probabilitate il-
ctum re ipsa decepit. Fundamentum Mayronis erat ;
nguinem Christi per triduum cum Diuinitate nullam
btinuisseconsociationẽ; propterea quòd effusi sangui-
is Christi idiomata attribuere Deo fas non fuit; non e-
im id tridui temporis meritò asserere quis potuit, Deum
sse super terram diffusum, aut è Cruce pependisse, quã-
is iure optimo dicamus, sanguinem Christi super terrã
parsum esse, ac cruci dominicæ toto tridui spatio adhę-
isse, quod tamen de Deo affirmandum esset, si inter di-
iinam personam Verbi, & sanguinem Saluatoris inter-
cessisset vnio substantialis, quæ & radix est communica-
ionis idiomatum, & virtute cuius pleraq; fidei catholicæ
dogmata veritatem suam habent, cuiusmodi ea sunt,
Deus surrexit à mortuis, Deus descendit ad inferos, & alia
huius generis fidei nostræ decreta. Porrò hæc Mayronis
ratio tuta adeò, ac certa semper visa est Cardinali S. Petri
ad Vincula, vt ad illius corroborationem conetur osten-
dere, non aliam opinionem veritati congruentem posse
defendi, secus enim fieret inquit ex opposita sententia, vt
Apostolicum totius catholicæ religionis symbolum mã
cum esset, ac certis quibusdam fidei articulis minime, vt
opus est, distinctum; nam sicut de filio Dei certa quædã
in varijs symboli articulis distincta dogmata dicuntur ra
tione vnionis hypostaticę, qua corpus, & anima Christi
in triduo excellebant, ita similiter ęquum est, vt ratione
eiusdem hypostaticæ vnionis, quæ cum sanguine effuso
remansit, aliqua alia dogmata in aliorum articulorum
classem referatur, quæ de Deo affirmari possint ratione
effusi cruoris, vtroq; siquidem in casu eadem planè ratio

est; ergo alterum ex his duobus cogimur opinari, aut in Apostolorum symbolo aliqua fidei catholicæ dogmata desiderari, quę adhuc non fuerint satis pro dignitate explicata; aut certè nullam fuisse inter Verbum, & sanguinē effusum vnionem; at primum illud asserere impium est, ergo secundum duntaxat verum erit.

Definitio communicationis idiomatũ.

In claram huiusce rei cognitionem scire conuenit, cōmunicationem idiomatum esse prędicationem, qua non modò natura diuina, & humana in concreto, vt aiunt sūpta, sed etiam earundem naturarum idiomata, seu nomina, & prędicata de eadem persona Christi dicuntur. Verùm, quò breuis ista communicationis idiomatum descriptio plana, & ab omni erroris periculo libera sit, ea p partes explicanda erit diligenter. Vt ergo à primis particulis exordiar, communicationem idiomatum dixi esse prędicationem, vt omnibus planum fiat, totam communicationis idiomatum naturam, & vim sitam esse in enūciatione, ac prędicatione; ex quo redarguitur temeraria, ac effrenata hęreticorum nostri temporis licentia, qua docent communicationem idiomatum nequaquàm consistere in enunciatione, qua de humana Christi natura id, quod Dei proprium est, & vice versa, prædicamus, sed potius in vera diuinorum attributorum communicatione humanæ Saluatoris nostri naturę facta, virtute cuius natura Christi vere propriè, ac formaliter omnipotens, omnisciens, & pręsens rebus omnibus redditur; sic enim delirant Vbiquitarij, quorum princeps Lutherus fuisse videtur, quem secuti sunt Brentius, & Szenitius, ambò exitialis humani generis lues, quos omnes egregiè Rupertus Bellarminus, Iacobus de Valentia, Sanderus, & alij plures profligarunt. Dixi secundo loco, *qua verè & pro-*

Error Lutheri.

priè,

priè natura humana, & diuina prædicantur, ad refellendos alios priscæ ætatis hæreticos, Manichæum, Photinum, Nestorium, & alios huius farinę nefarios homines, quorum nonnulli hanc communicationis idiomatum prædicationem improprie, & per similitudinem tantùm concedebant, arbitrantes nulla ratione in rigore locutionis veras fuisse eas propositiones, quibus humana de Deo asserimus, puta cum Deum esse mortuum, esse natum verè, ac propriè dicimus; (phantasticè enim duntaxat Dei filium in terris esse versatum, ac in humana natura conspectum esse volebant, vt mentiebatur Manichæus, & Cerdon.) Alij verò non propriè, sed per excellentiam veras esse eas propositiones arbitrabantur, itaut in hac propositione communicationis idiomatum, *Deus est homo*, vocabulum Deus non significaret veram Trinitatis personam, sed solummodo creatam, quæ ratione excellentis gratiæ, ac supernaturalium donorũ instar Dei esset, quemadmodum volebat Photinus. Vel tandem ex his redarguitur Nestorius, cuius hæresis fuit, non esse veras eas propositiones, quasi vere Deo communicata esset natura humana, sed solùm quia humanitati copulabatur Deus per modum habitantis in Christo. Dixi tertio loco, *diuina, et humana natura in concreto sumpta*, vt monerem, falsas esse eas propositiones formatas in abstracto, quibus natura diuina, & humana in abstracto sumpta, ac naturarũ prædicata de Xp̃i persona proferuntur, non .n. verè, ac ꝓpriè dixeris, Deitas est humanitas, vel mortalitas immortalitas est, sicuti ex aduerso cõmuni assensu probãtur hæ propositiones prolatę in cõcreto, puta Deus est homo, Christus est mortalis, & rursus Christus est immortalis; cuius doctrinæ rationem colligere mihi posse videor ex Angelico

Do-

Cur inter abstracta non detur communicatio idiomatum.

Doctore 3.p.q.16.ar.5. corpore, quia nimirũ quidquid de Deo affirmatur, debet idem esse cum Deo, secus propositio falsitate scateret; hinc igitur, quia abstracta humanæ naturæ prædicata nec significant, nec ordinem habent ad id, in quo humana natura, & diuina idem sunt, nempe nullum ordinem habent ad Verbi hypostasim, secus verò concreta, propterea de concretis, non verò de abstractis veritas communicationis idiomatũ saluatur.

Secunda ratio.

Sed aliud accipe documentum, asserui nullam dari inter abstracta naturarum attributa idiomatum communicationem, quòd in hisce loquendi formulis turpissimus Eutychetis error lateat. Nam cum veritas huius propositionis, *diuinitas est humanitas*, haud consistere possit, ni humana, & diuina natura inter se planè idem sint, si hęc cõmunicationis idiomatum formula concederetur, protinus sequeretur naturarum confusio in Saluatore, vti blasphemus Eutyches asserebat. Cum igitur in incarnationis mysterio natura humana, & diuina nullam passa sit confusionem, quis non prospicit nullam dari posse prędicationem inter abstractas naturas, eo quòd prędicatio in abstractis nominibus veritatẽ habere nullo modo possit. Dixi, *verum etiam nomina, & attributa naturarum*, quoniam hæc prædicatio idiomatum non modò in ipsas naturas in concreto acceptas, vt puta, cum Deum esse hominem dicimus, sed etiam in attributa vtriusq; naturæ propria cadit, virtute cuius, Christum esse mortuum, & sepultum, mortalem, & immortalem, omnipotentem, & immensum dicimus. Dixi ad extremum, de eadem Christi persona, quia cum ea sit verus Deus, & verus homo; propterea de Deo, & de homine eodem vtriusq; naturæ attributa dicuntur.

Sed

Sed quęnam vera est, & sola radix communicationis idiomatum? Ea nimirum, quam D. Damascenus, & Angelicus Doctor expresserunt. Ille enim libro tertio fidei orthodoxę cap. 4. in fine ita scribit. *Et iste modus est alternationis, alternatæq; attributionis vtriusq; naturæ, alterutri propria vicissim reddentes, propter hypostaseos identitatem, & ipsarum inuiam immanentiam, ac in sessionem. Secundum hoc possumus dicere de Christo, hic Deus noster in terra visus est, et cū hominibus cōuersatus est, & homo iste increatus est, impassibilis, & incircumscriptus.* Sic ille. Doctor verò Angelicus 3. p. q. 16. ar. 4. corpore, *& huius ratio est,* inquit loquēs de communicatione, *quia cum sit eadem hypostasis vtriusq; naturæ, eadem hypostasis diuinæ, & humanæ naturæ; & ideo de homine possunt dici ea, quæ sunt diuinæ naturæ, tamquam de hypostasi diuinæ naturæ, & de Deo possunt dici ea, quæ sunt humanæ naturæ, tamquàm de hypostasi humanæ naturæ.* Ex quibus clarè liquet, solidam communicationis idiomatum rationem esse; quòd nō minus natura diuina, & humana, quam attributa vtriusq; naturæ simul sunt, ac in eadem planè indistincta Verbi persona reperiuntur; non ita tñ, quasi vna natura sit de ratione, aut essentia alterius, neq; quasi altera alteri adhæreat ad modum accidentis, sed potius ob solam hypostaticam vnionem, qua vtraq; natura, & vtriusq; naturæ attributa in eadē Verbi hypostasi, & persona intrinsecè nodo substantiali inuicem vniūtur; ex hac enim proficiscitur vera origo communicationis idiomatum; & iure quidem, etenim cū in hisce terrenis rebus vnaquæq; res de eodem supposito, seu persona dicatur, in qua ea natura verè existit; hac enim ratione, si, exempli loco, duas in Hectore qualitates esse admittamus, iure merito dici poterit Hector albus est, & Hector cali-

Radix communicationis idiomatum.

D. Damasc. lib. 3.

S. Thomas 3 p.

Similitudo, ac paritas quædam communicationis idiomatum ex humanis rebus.

calidus est, seu Hector est hoc album,& Hector est hoc calidum; sic in Incarnationis mysterio de eadem Christi persona,& diuinam naturam,& vtriusq; naturæ attributa licebit affirmare,cum in eadem Verbi persona eædẽ naturæ vero,ac substantiali nodo inuicem connectãtur. Et licet non nihil discriminis in allato exemplo deprehẽdi facilè possit,eo quòd prædicatio,vt aiunt,sit denominatiua,cum Hectorem album,vel calidum nominamus; hæc autem Deus est homo,sit substantialis, & propria; istud tamen fidem prędicationi idiomatum abrogare nõ debet, quoniã peculiarissimum istud est in augustissimo Incarnati Verbi mysterio Sacramentum, vt nõ accidentales,sed substantiales naturæ mutuo copulatę reperiantur. Ilud etiam communicationis idiomatam rationem corroborat,quod est tritum apud philosophos decretũ, nempe,*quæ conueniunt vni tertio conueniunt inter se*; atqui natura diuina,& humana eidem omnino Verbi personæ conueniunt,atq; in eadem colligantur; ergo pariter poterunt inter se conuenire, ac de se ipsis dici, ac de eadem Christi persona affirmari.

Mayronis ratio refellitur.

Hinc,eius argumenti,quo Franciscus Mayronse tuebatur,nerui incidi possunt;fateri enim sine hęsitatione quilibet potest, re ipsa,Deum dici posse,esse effusum,iacuisse in terris per triduum, & alia huiusmodi,si sano,ac catholico sensu hę propositiones intelligantur, ex eo videlicet,quòd sanguini, qui effusus erat, Diuinitas copulabatur; nam vbi hęc indissolubilis copula reperitur, ibi sine aliqua fidei nostrę iniuria idiomatum communicatio concedi potest,quippe quę soli hypostaticę vnioni innititur,idquod diuino spiritu afflatus psaltes pręnotauit psalmo 21., cum de Christi cruciatibus, ac effusione

Dauid Ps. 21.

san-

ſanguinis haud dubiè loquens, Chriſtum fuiſſe effuſum teſtatur dicens, *ſicut aqua effuſus ſum, & diſperſa ſunt omnia oſſa mea*, hæc enim pſalmographi verba propriè, non autem metaphoricè accipienda eſſe docet S. Auguſt., dū ad litteram ea diui vatis verba explicat de Chriſto dicēs: *Sicut aqua effuſus ſum, vbi lapſi ſunt perſecutores mei, & timore diſperſa ſunt à me firmamenta corporis, hoc eſt, Eccleſiæ diſcipuli mei*. Vbi clarè vides lector, primam verſiculi partē in litterali, poſtremam verò myſtico in ſenſu accepiſſe Auguſtinum, quod non eſt inſolens apud ſacras litteras, in quibus eiuſdem verſiculi partes varios ſæpè ſenſus obtinent, ſic inſtruente ſancto ſpiritu, iuxta illud, *comederūt Iacob, & locum eius deſſolauerunt;* cuius teſtimonij extremę voces, propriè, primæ verò metaphoricè tantùm intelligi debent, vti doctè etiā Dominicus de Dominicis adnotauit. Immò non eæ duntaxat propoſitiones, & locutiones proferri, ac concedi poſſunt, verùm etiam aliæ plures, velut ſunt huiuſmodi, Deus in triduo fuit in Cruce, Deus per triduum fuit ſuper terram, ſi nudam rei veritatem meditemur, quamuis fortaſſe in modo loquendi non ita facilè vſurpandæ videantur.

S. Auguſt. interpretatio approbanda.

Quòd ſi dicas, fore hinc, vt de eodem Chriſto, & Verbo incarnato contraria prædicata conſequantur, nempe Saluatorem noſtrum ſimul, & ſemel ſepultum eſſe, & non eſſe ſepultū, fuiſſe in Cruce ſimul & in terrę viſceribus; ea mihi obijcis, quæ, & tu pariter, velis, nolis, cogeris affirmare. Etenim ſicut de eodē Chriſto fidei catholicæ principia contraria prædicata admittūt, cuiuſmodi ſunt, iſta, Hic homo (nempe Chriſtus) creatus eſt, & increatus, mortalis, & immortalis, æternus, & temporalis; creatus videlicet, mortalis, & temporalis, ratione naturæ huma-

næ; increatus verò immortalis, ac semper cum æterno patre gloriosus, ratione naturæ diuinæ; ita descendisse ad inferos, & non descendisse, humi demandatum, in terra sparsum, sepultum, & nō sepultum, tūtò licebit affirmare, si, vt fidelem quemq; decet, ad inferna loca properasse Christum, ratione animæ, non properasse, ratione corporis, nō sepultum esse, ratione sanguinis in terræ superficie, ac in cruce remanentis, pronunciauerit; quandoquidem nulla in his propositionibus contradictio inuoluitur, cū eæ ratione diuersorum suam veritatem sortiatur, ad cōtradictionis autem rationem pertinet, vt de eadem re sub eadem ratione accepta idem planè negetur, & asseratur, quod non accidit in præsens, vt alias fusius declaraui.

Cardinalis S. Pet. ad Vin. ratio confutatur

Quod aūt addit Cardinalis S. Pet. ad vincula friuolū est, cum sufficiens, & satis opportuna mentio facta sit effusionis sanguineæ, & reliquorum, quæ Deo ratione sanguinis Christi adscribi possunt, ab Apostolis in eo articulo, quo Christum Dominum Cruci suffixum esse tradiderunt, quandoquidem in Saluatoris crucifixione, quæ ferreis clauis peracta est, sine dubio effusio sanguinis, & cætera, quæ eam fuerunt subsecuta, continentur. Inanis prætereà est ea argumentatio, ex ea quippe cōficeretur, vt infinita propemodum symboli dogmata constituenda essent, si quælibet propositio, quæ ex communicatione idiomatum meritò colligitur, in totidem catholici symboli articulos esset disecanda. Quare vti nō omnes propositiones, quæ ex communicatione idiomatum haberi poterant, sed insigniores, & principaliores tātùm, in quibus aliæ plurimæ inuoluebantur, in numerum articulorum symboli retulerunt Apostoli, sic ratio idiomatum non est adeò ad viuū resecanda, vt quis symbolo

addere

addere audeat aliquid, quod à primis illis catholicæ fidei præceptoribus expressum non sit. Monuerim tñ, quasdã propositiones reperiri, quæ etsi in rigore veritatis approbãdæ sint, non tñ in prædicatione vsurpari debent, quemadmodum prudenti consilio tradunt Patres; ne aut in crebra earum vsurpatione hæreticis assentiri videamur, aut certè, ne vile quidpiam, & diuina maiestate indignum ex illis consequatur, vti olim obseruatum est à Sanctis Patribus, qui ab hac propositione absolutè proferenda, *Christus est creatura*, cauebant, quamuis re ipsa verissima foret, iuxta certam communicationis idiomatum rationem; nam ex quo agitari cæpit Ecclesia Lynfato Arianorum furore docentium, salutis nostræ Vindicem non solùm ratione humanæ naturæ, verùm etiam ratione diuinæ personæ esse Aeterno Patre inferiorem, ac creaturã; propterea, ne ex verbis inordinatè prolatis hæresis incurreretur, vt D. Hieronymus inquit, solerti industria factũ fuit, vt ab hac propositione, *Christus est creatura*, abstineret catholici omnes, ne hinc Ariana impietas quoquo modo propagaretur. Eadem ratione, etsi Deus Opt. Max. ita sit intimè præsens rebus omnibus per essentiam, præsentiam, & potentiam, vti fert commune axioma theologorum, vt meritò asserere possimus, Deum omnia quæq; penetrare, atq; replere omnia; eum tamen in sordibus, & in humana fæce reperiri, cauemus asserere, cum religiosę, ac pię mentes, hoc, veluti minus dignum esse tanto deitatis splendore, iudicent. His, similitudine quadã, hę propositiones addi possunt, quas de Deo formamus ratione sanguinis, cui Deitas in triduo erat intimè copulata; nam licet in illis nullus erroris metus reperiatur; attamen quia nõ bene sonare videntur, satius est ab huiusmodi propositio-

Vtile documentum.

D. Hieron. sententia obseruanda.

ſitionibus abſtinere, cum in ſtricta proprietate ſermonis omnes illę propoſitiones, quibus aliquid effuſum, ſparſum, aut his ſimilia dicimus, non perſonæ, ſed corporum liquidorum ſint peculiares.

Secunda ratio aduerſariorum opinionem confutandi.

Illud quoq; ſecundo loco poſſet reſponderi. Quamuis effuſo ſanguini eſſet adiuncta diuiuitas, Deus tamen nequaquam effuſus dici potuit, propterea quòd Deus perfectam, atq; omnibus numeris abſolutam perſonā ſignificat, effuſio autem ſanguinis partis eſt attributum, quod de toto ſuppoſito, aut perfecta perſona minimè dici pōt, nam, ſicut ex regulis dialecticæ conſtat, pars de toto non poteſt affirmari in recto, ſed in obliquo duntaxat, vt aiūt, non enim homo, anima, aut corpus, aut brachium dici poteſt, ſed iure dixeris hominem habere animā, corpus, & brachium; ita pariter in iſto Incarnationis myſterio, etſi Deus humana natura indutus intrinſeco vnionis hypoſtaticæ nodo ſibi peculiaria, ac propria effecerit totius humanę naturę membra, & quidquid humanæ naturæ vocabulo adnotatur, de Deo tamen haud iurè dixeris, Deus eſt anima, aut corpus, aut ſanguis, ob tactam rationem ex regulis dialecticorum deductam; ea nimirum ratione, quòd de perſona Verbi pars ſolitariè ſumpta dici propriè non poteſt; ex quo etiam vlterius efficitur, vt ea attributa, quæ parti, ſine vllo ordine ad totum, cōueniūt, de eadem Verbi perſona iure dici non poſſint; ſic, quia anima Chriſti viuificatrix forma corporis eſt, vt anima in ſua ratione formali pars eſt totum non includens, propterea Verbo Diuino vitalis iſta viuificādi operatio haud accenſeri poteſt, non enim pronunciare fas eſt, Diuinum Verbum corpus Chriſti formaliter perfecit, ſicuti pariter incongruens eſt hęc ratio dicendi, Verbum diuinum eſt

anima,

anima, cuius effectus est, corpori vitales operationes impertiri.

Quare generatim colligendum est, si huic secundo respondendi modo adhærere quis velit, communicationẽ idiomatum in ijs duntaxat rebus, atq; attributis esse cõstituendam, quæ dum in prædicationem cadunt, verè, ac propriè, de Deo, vel de homine tantùm ritè affirmari possunt, tota siquidem communicationis idiomatum ratio sita est, vt ea, quæ sunt hominis de Deo, & rursus, quæ sunt Dei de homine pronunciare possimus; atqui siue Deus, siue homo in communicatione idiomatum vnam veram eandem, & perfectam hypostasim significat; igitur quidquid de perfecta persona, & hypostasi dici non potest, ab ijs secernendum est, quæ communicationem idiomatum admittunt; at de persona Verbi, seu de toto illo Dei, & hominis supposito pars dici nõ potest; ergo neq; de eadem Verbi persona attributa partis dici poterunt, cuiusmodi sunt, esse effusum, esse sparsum, adhæsisse cruci; nam hæc, & alia ad naturam sanguinis Christi spectant, qui pars est naturæ humanæ Saluatoris. Hinc pari modo fit vt meritò affirmare nõ possimus, Deũ esse in venis diffusum, in arterijs coarctatum, atq; constrictum, quãuis sine cõtrouersia existenti in venis sanguini esset adnexa Deitas.

Generalis regula.

Illud tamen est in præsens non ignorandum; aliquid discriminis intercedere inter partes, & attributa partium humanę naturę Christi, quantum ad communicationem idiomatum, etenim partes, vt partes, quauis ratione sumantur, nullo vnquám tempore communicationis idiomatum capaces esse potuerunt; nõ enim, ostenso Christo dici potuit vnquàm hic homo, vel hic Deus, est anima rationalis, est corpus humanum, est sanguis; at secus quandoquè

doq; res ſe habet de attributis partium, ſiquidē pleraq; illorum perfectam idiomatum communicationem commodé admittunt, vt Symbolum Apoſtolicum teſtis eſſe poteſt, in quo videmus Deo adſcribi eas proprietates, & affectiones, quę ſunt peculiares partium corporis Christi, cuiuſmodi ſunt, Deum eſſe ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, & alia huius generis plura, quorum aliqua ratione corporis, alia verò ratione animę in Deum cadunt ſecundum prædicationē. Huius autem diſcriminis cauſa eſt, quòd ea partium attributa, etſi propria ſint partium corporis Christi; tamen adeò perfectè perſonæ, & ſuppoſito adaptantur, atq; congruunt, ac ſi peculiaria attributa eſſent totius perſonæ; qua in re, cum partes naturæ Christi deficiant, propterea in illis dari nullo modo poteſt communicatio idiomatum; maximè cum ad perfectā communicationis idiomatum rationem exigatur, vt quæ prædicātur de Deo, vel homine, aut vera ſint Dei aut hominis attributa, quatenus nomen Deus, & nomen homo perfectā perſonam ſignificat, aut certè ea in Deum, vel hominem quadrare poſſint quantum ad rationem ſaltem ſignificādi, quæ æquè in partes, ac totum cadat; ſic enim tunc huiuſcemodi propoſitiones ritè de Verbo Dei vſurpare licebit, quippe quæ ex modo ſignificandi exprimunt eam vnionem, quæ radix eſt communicationis idiomatum; hinc q; etiam alia generalis ratio communicationis idiomatum habetur; nullo videlicet modo concedendas eſſe eas propoſitiones, quæ ex ratione ſua hypoſtaticā vnionem non ſignificant, quamuis in illis vera vnio hypoſtatica ſaluetur, cum ea ſufficere haud poſſit, niſi inſuper modus adſit hypoſtaticam exprimens vnionem; cuius defectu, non dicitur Verbum, eſt anima, eſt corpus, vel eſt hu-

Ratio generalis ad cōmunicationem idiomatū neceſſaria.

humana natura, vel humanitas.

Ex his omnibus colligo aduersus Cardinalem S. Petri ad Vinc., adeò pernecessariam esse significandi ationẽ, quę personæ conueniat, in communicatione idiomatũ, vt ea deficiente tota ruat cõmunicationis idiomatũ prædicatio, velut ex eodẽ exẽplo Aethyopis, quo ille vtiĩ, cognoscere fas est; Nã licet albos dẽtes Aethyops possideat, haud tñ meritò albus appellari põt; sicuti ex aduerso, ex crispatis tãtũmodo capillis, cõmuni, ac trito more homo crispus solet appellari; quãuis nõ magis ad Aethyopẽ attineant dentes, quam crispati capilli ad hominis personam; in cuius rei contemplatione, quia Cardinalis S. Petri ad Vinc. non est diligenter versatus, propterea lapsus est, inconsideratè pronunciãs, nõ minus Aethyopem album, quam hominem crispum dici posse, si ęquali coniunctione dentes Aethyopi, & caput homini vnirentur; quod sanè videtur ridiculum, propterea quòd tota ratio appellandi hominem crispum nõ proficiscatũr ex vnione, qua caput ad nectitur cæteris corpis humani mẽbris, sed aliundẽ, secus iurè quilibet homo crispus dici posset, cum vniuscuiusq; hominis caput eadem substantiali serie, eodemq; nodo cũ proprio corpore, ac caput hominis crispi cum suo capite connectatur.

Colligo tandem, vt hoc pro totius disputationis corrolario moneã, radicitus hinc euerti ea omnia, quæ Cardinalis S. Petri ad Vincula veritate septima in responsionibus argumentorum congerit in suæ opinionis tutelã, ac defensionem, nam etsi ita perfectè Dei filius sanguini, ac corpori, & animæ Saluatoris per triduum adnecteretur, quia tamen attributa sanguinis non erãt eius generis, & naturæ, quæ supposito, ac personæ Saluatoris adscribi

ſcribi poſſent, idcirco ex ſola hypoſtatica vnione effuſo ſanguini conceſſa idiomatum communicatio trahi non debuit.

DISPVTATIO QVARTA:

An periculoſum ſit, negare ſanguinem Christi in triduo vnione hypoſtatica caruiſſe.

CAP. I.

Num temeritatis, aut erroris notam is ſubeat, qui ſanguinem per triduum vnione diuinitatis caruiſſe dicat.

SYlueſter de Prierio, quò aliquid ſanguinis Chriſti in terra remanſiſſe tueretur, ſenſit, pontificia auctoritate ſancitum eſſe, conſociatam, atq; copulatam in triduo ſemper fuiſſe diuinitatem tantùm cū eo Saluatoris ſanguine, quem rediuiuus Aſſertor iterum aſſumpſit; parti verò eius ſanguinis, qui in terris erat relinquendus, Diuinitatem per triduum haud fuiſſe vnitam pluribus docet, ſine erroris periculo poſſe affirmari. In priorē aſſertionem Sylueſtrum plura traxerunt, ſed inter alia duplex fuit Clementis Sexti teſtimonium; Alterum ductū ex Etrauaganti Vnigenitus de pœnitentijs, & remiſſionibus, quod ſic habet. *Quem in ara Crucis innocens immolatus non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſufficiebat, ſed velut quoddam profluuium noſcitur effudiſſe.* Sic Clementina; cuius auctoritas de effuſo ſanguine accipienda eſt, vti verba ipſa omnino demonſtrant. Alterum vtrò eſt, quædam definitio eiuſdem Clementis, quę extat in Directorio Inquiſitorum 1. p. q. 10. nu. 1. quamq; idē Syluester

Clementinæ auctoritas.

Directorii Inquisitorum

ſter ſe vidiſſe teſtatur Brixiæ inter alia Brixiẽſis hæreſum Cenſoris Pontificia diplomata, cuius etiam meminit Ioannes Dominicus in quæſtionibus Euangelicis habitis de Sacrato Paſchatis die. Ea autem definitione ſtatuit Pō tifex, ne quis in poſterum in triduo Diuinitatẽ fuiſſe ſeparatam à ſanguine auderet aſſerere, citrà manifeſtam hæreſis labem, qua tunc pollutam fuiſſe doctrinam cuiuſdam Theologi decreuit, qui Barcinone ſeparationẽ diuinitatis ab effuſo Chriſti ſanguine per triduum fuiſſe ſubſecutam inter concionandum docuerat; cuius decreti verba, & integram ſententiam nos ſecundo libro fideliter retulimus. Ex quibus colligit Syluester, ſine fidei iniuria aſſeri non poſſe, diuinitatem ab effuſo ſanguine in triduo ſeceſsiſſe.

Poſterioris propoſitionis cauſam, vel potius occaſionem idem auctor ſibi arripuit ex varijs S. Thomæ locis, in quibus ſanguinem nutrimentalem vnionis hypoſtaticæ expertem effici potuiſſe innuit; de quibus ea vidẽda ſunt, quæ primo, & ſecūdo loco fusè pertractauimus; nam illis, & alijs non abſimilibus firmamentis arbitratus eſt Syluester, trahi poſſe certum opinionis ſuæ præſidium, qua enixè tuetur, aliquam veri cruoris Chriſti partem nunc etiam apud mortales reperiri.

Gabriel Vaſquez 3.p.q.5.a.2.diſp.36.c.4., nullo agnito diſcrimine inter ſanguinem Chriſti, arbitratur fuiſſe à Sede Apoſtolica definitum, ſanguinem Saluatoris fuiſſe aſſumptum in vnitatem diuinæ perſonæ, non modò quandiu Chriſtus vixit inter mortales, verùm etiam toto tridui tempore, hocq; adeò certum opinatur, vt doceat manifeſto temeritatis & erroris crimine teneri, qui oppoſitū quoquo modo aſſeueret; ad oſtendendā verò Sedis

Opinio Vaſquez.

Apostolicæ definitionem ea ipsa profert Clementis Sexti testimonia, quibus Syluestri nitebatur opinio. Firmamēta verò, quibus persuasus Pontifex ad hanc definitionem descendere meritò potuerit; varia colligit Vasquez ex Concilijs, ex Patribus, ex sacra Scriptura, atq; ex philosophiæ rationibus. Et primo quidem loco ex Concilijs illam sententiam adducit, quæ actione 16. Sextæ Syno. generalis legitur, quo loci illius Concilij Patres ideò Cōstantinum quendam hæreticum damnant, quòd Verbū diuinum cum carne, & sanguine humanam exuisse voluntatem docebat; ex quo firmamento tale colligit suæ opinionis præsidium. In sacro eloquio nomine carnis, & sanguinis tota humana natura significatur, iuxta illud, *caro, & sanguis non reuelauit tibi*, Matthæi 16. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinē*, ad Ephesios 6. *Quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem.* Ad Hebræos. 2.; atqui Constantinus anathema pronunciatur, eo quòd Verbum diuinum carnem exuisse affirmaret; eodem igitur crimine hæresis fuit cōdemnatus, dum asserebat, Verbum sanguinem simul cum carne, ac voluntate exuisse, quandoquidem eodem modo de carne, & sanguine sacrū illud Concilium loquitur. Secundum testimonium est, quod in Concilij Alexandrini epistola, quę apud Cyrillum decima est, Verbum diuinum dicitur particeps factum carnis, & sanguinis; hinc, subdit Vasquez, cum eadē ratione carni, ac sanguini communicarit Dei filius, apertè conuincitur, Diuinum Verbum vi vnionis hypostaticæ sanguinem sibi intrinsecus copulasse, sicuti eadem vnione Verbum carnis particeps factum est.

Sexta Syn. generalis.

Concilij Alexandrini epistola.

Idem explicat ex SS. Patribus; etenim S. Cyrillus non

Cyrillus.

vno

o in loco eadem loquendi formula vtitur, quam con-
ia in rebus fidei definiẽdis adhibet, qualis ea est, Deus
ctus est particeps carnis, vt patet ex libro posteriori de
cta fide ad Reginas cap. *quod vita, & viuificus Christus;*
qui Deum carnem esse factum, nihil aliud est, quã Ver-
m nobiscum in carne, & sanguine communicasse, no-
um corpus sibi peculiare fecisse, ac demũ ex muliere
odijsse. Quod idem tradit Nazianzenus illis verbis, *non*
eum mutatum, sed Deum permanentem, et hominem natũ,
n putatiuè, sed verè, non aereum, sed corporeum, non phanta-
um, sed carneũ, ossa sanguinem, sensum, & animã habẽtẽ.

Nazianze-nus.

Adest prætereà, inquit Vasquez, scriptura sacra, quæ
ic definitioni fauet, dum humanæ naturæ rationẽ ex-
imere volens, eam explicat vocabulo carnis, & sangui-
s, vt exẽplis in mediũ adductis ostensum est; Sed à Ver-
diuino assumptam fuisse naturam humanam catho
æ fidei dogma est; ergo ab eodem Verbo sanguis, qui
umptæ naturę pars est, assumi omnino debuit. Tandẽ
ilosophica quoq; ratio ad idẽ militat; Etenim homo
n carne tantùm, sed ossibus, neruis sanguine, reliquisq;
rtibus constat; at Deus in assumptione hypostatica
rfectam, atq; completam humanam naturã sibi sub-
itiali nodo copulauit; ergo pariter sibi sanguinẽ adiũ-
re debuit.

Sed nullus non veterum modò, sed nec recentiorum
neologorũ (quantũ mihi eorum volumina peruoluenti
prehendere fas fuit) in hac quæstione liberius ver-
tus est Ioanne Capreolo 4. d. 11. q. 1. a. 3. in respon. ad 5.
nt. primã concl. aduersus Durandi sententiam, dum eã
lsam, & erroneam appellat; cuius sententia, si aliquam
dem mereretur, dubio procul Mayronis, Ricardi Car-

Capreoli liberior opi nio.

 dinalis,

dinalis, & aliorum effuso sanguini vnionem hypostaticã non concedentium opinio sine aperta fidei nostræ iniuria haud sustineri posset, cum falsa, erronea, & hæreticalis, Capreolo teste, censenda sit; mirèq; cum Euangelica Apostolica, ac communi omnium catholicorũ doctorũ sententia confligat, quemadmodum probare contendit, aliqua Angelici Doctoris testimonia pertexendo, quæ diuinitatis participem in triduo sanguinem Christi fuisse innuere videntur, vti patet quodlib. 5. q. 3. a. 5. & 3. p. q. 5. ar. 2. & alibi sæpius.

Medina sententia. Ioannis Capreoli vestigijs insistens Bartholomæus Medina 3. p. q. 5. in expositione 2. art. conclus. 1. scribit asseri non posse sine magno errore sanguinem Christi Verbo diuino non fuisse vnitum hypostatice; moxq; in fine quæstionis eandem assertionem de sanguine tẽpore passionis effuso docens, tradit non tantùm à Clemente Sexto, sed etiam à duobus alijs Põtificibus Pio videlicet, & Paulo II. sancitum, ac definitum esse, sanguini effuso per triduum adiunctam fuisse Diuinitatem.

Nullam verò dari Apostolicæ Sedis definitionem, qua statuatur effuso sanguini vnitam fuisse diuinitatem, quæ ex Durando, Gabriele, Tostato, Ricardo, Mayrone, & Cardinali S. Petri ad Vincula hactenus recitata, ac prodita sunt testimonia, tuentur, ac defendunt satis apertè, quibus fortassis videri posset adijciendus Ioannes Maior, qui 3. d. 37. q. 25., dubiam esse, ac nullam hac de re Põtificis dari sanctionem innuit, dum asseueranter non docet ei definitioni standum esse, sed potius de ea loquens, hæc verba subdit, *si ita est*, quasi dicat dubię fidei illud esse.

CAP.

CAP. II.

Quid iudicij Author de hac quæstione habeat.

EGo, vt de hac re grauissima mentis meæ arcanum aperiam, de qua sub Catholicæ fidei supremis iudicibus Clemente Sexto, Pio II. & Paulo item . Pontificibus Romanis, alias acriter dimicatum est, on ausim erroneam, seu hęreticam negantem sententiā ppellare. Etenim licet affirmans opinio,& tuta,& om- fide dignissima sit, immò certitudine theologica ex- oratisśima,vtì ex superioribus manifestè conuincitur; tamen non eam in fidei nostræ dogmata referrendam se probabiliter arbitror, quemadmodum lib. 2. de ele- tione sanguinis Christi ad hypostasim Verbi,id ipsum ocuimus.

Enim vero,si in vtramq; partem ea quęstio disceptari otest,in qua quæritur,an Verbum Diuinum sibi sangui- em Christi intimè copularit, ac in vnitatem personæ sumpserit,vti patet ex disput.lib.2.habita;quanto mi- is neutra pars huius difficultatis,de qua agimus, ad fi- em Catholicā attinebit,quippequę pendet ex illa prio- quæstione, cuius affirmantem sententiam non esse de le pbabiliter defendi pōt, quemadmodū idē pariter de æsenti disputatione, haud ingenti labore, varijs ratio- bus demonstrare nobis facillimum foret, nisi vberem sputationē pertexuissemus lib.2., quæ tota ad pręsen- m nodū dissoluēdū, maximè idonea est,ac necessaria.

Verùm ne præsens disceptatio proprijs rationibus ca- re omninò videatur, pauca quædam addere lubet ad ,quæ lib.2.de vnione hypostatica sanguinis Christi di- utata sunt, ex quibus facilè dijudicare lector poterit, erta nec ne fidei Catholicæ hac de re definitio exstet.

Quo-

Prima ratio. Quocircà illud in primis fidei lumine clarissimum, atque omnibus, qui á sanis dogmatibus non abhorrent, notissimum esse debet, nullo quouis prætextu rursus in nouā disputationem, id reuocandum esse, quòd vti fidei Catholicæ dogma à supremo Ecclesiæ capite ritè statutum est, ac definitum, quandoquidem, *quod benè definitum est nulla debet reiteratione retractari, vt Ecclesiæ statuta docent, nisi maior sit auctoritas, quæ supra Pontificiam Romani Episcopi auctoritatem nulla esse potest*, vti egregiè Leo Papa testatur Martinianum Imperatorem alloquens. *Nimis iniquum est vt propter paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum, & carnalium disceptationum bella reuocemus; vbi ergo aliquid definitum est per hanc sedem non cadit disputatio, nec dubietas, quia hæc semper immaculata permansit in fide*; at tota, si qua est, definitio, qua cautum sit pertinere ad fidem, Saluatoris sanguinem in triduo Verbi diuinitate præditum fuisse, ea facta est sub Clem. VI. Rom. Pont. sicuti cum Syluestro Gabriel Vasquez asserit; atqui post huius Pontificis obitum semel, atq; iterum hæc præsens quæstio agitata, atq; ingēti animorum motu pugnaciter in vtramq; partem defensa est, coram Pio II. totius huiusce quæstionis arbitro.

Leo Papa.

Secunda ratio. Quid? an non Dominicus de Dominicis, qui tuetur partes Doctorum Dominicanæ familiæ, inter quam ex vna parte, & Franciscanam ex altera, de hac quęstione lis orta erat; an non inquam ab omni hæresis periculo tutā esse docet controuersantium Franciscanorum sentētiam?

Tertia ratio. Ad hæc quorsum doctrina, atq; opinio multo recentior Cardin. S. Petri ad Vinc. (vt de Tostati opinione sileam) non modò tolerata, & admissa, verū etiam à Paulo huius nominis Pont. II. approbata est? cúm tamen hæc pluri-

bus

s doceat, neq; sanguinem Christi intrinsecam vnionẽ Verbo habuisse, neq; in triduo effuso sanguini adiun-
m fuisse Diuinitatem. Quare cum nulla post Clemen-
n VI. huius articuli fingi posit Ecclesiæ definitio, cúq;
certa sit Clementis VI. declaratio; nimis sané audacter
preolus opinionem sibi contrariã, falsam, erroneam,
q; sanæ doctrinæ oppositam esse criminatur. Immò nõ
cur Syluester, & Vasquez sententiam negantium ef-
so sanguini hypostaticam vnionem errori, aut crimi-
vertant cuipiam, maximè cum ea ipsa, ex quibus hác
ntificis definitionem proficisci potuisse opinantur, infir
a sint.

CAP. III.

Oppositæ opinionis rationibus respondetur.

T leui quidem fulcro in primis Syluestri sententia
sustinetur, tùm quia ea distinctio, ex qua suam hác
doctrinam hausit Syluester, ab omnibus ijs,
orum aliquod sit ingenij, & doctrinæ nomen, futilis
nsetur; tùm quia, si quod est pondus rationis ex aucto-
ate Clementis Sexti ductæ, id non minus quadrat in
nguinem nutrimentalem, quem in terris reliquit Asser-
noster, quam in eum sanguinem, qui rursus Christo
urgenti adfuit; siquidem Pontifex nullam sanguinis
risti partem excipit, cui vnionem hypostaticam non
ncedat, sed potius omnem Saluatoris sanguinem tra-
sufficiens fuisse pretium redemptionis nostrę, ex vi
ionis ad Verbum; quod idem penitus obseruauit sum
rs Antistes, cum velut hæreticale dogma id retracta-
præcepit, q̃ è suggestu theologus ille euulgarat Bar
one. Hinc, cum nihilominus Syluester censeat nutri-
mentali

mentali sanguini effuso haud adiunctam fuisse diuinitatem; cur non etiam ab hac eadem Clementis definitione reliquas sanguinis Christi partes alij Doctores pariter poterunt vindicare? præcipuè cum non minus in totum, quam in quamlibet minimam sanguinis Christi partem se se extendat Clementis VI. definitio, quemadmodum verba illa declarant; *non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione generis humani sufficiebat.*

Neq; Syluestrum iuuat recursus ad eam sibi familiarē distinctionem, qua affirmat, sanguinem nutrimentalem non dici salubrem à Pontifice, cum hoc soli perfectiori sanguini cōueniat, sed salubriter duntaxat effusum; quoniam hinc haud vnquam Syluester efficiet, vnitam perfectiori, minimè verò vnitam nutrimentali, & imperfectioni sanguini fuisse diuinitatem, cum istud ex Pontificia definitione nullo modo colligi possit; ex quo fit, vt ea Syluestri distinctio solummodò excogitata sit, ad vim argumenti effugiendam, velut ex eo planè cognoscitur, quod non nisi violēter Clemētis Sexti verbis adaptari potest. Præterea, si semel locus interpretationi in hac definitione Pontificis concedatur; protinus, qua ratione Syluester distinguit aliud esse, sanguinem Christi salubrem appellare, & aliud, salubriter effusum, (quasi verò illud vnionē Verbi cum effuso sanguine astruat, hoc autem non vnionem, sed meritum duntaxat, quo Christus Dominus effusione sanguinis nutrimentalis multa nobis merendo obtinuit, quamuis sanguis nutrimentalis vnione hypostatica careret;) simili etiam ratione, alijs Doctoribus, á quibus dissentit Syluester, fas erit, eam Clementis definitionem explicare, interpretari, atq; ad alios quoslibet sensus

trahere, quòd nefas eſſet, ſi præſens aſſertio tangeret em Catholicam.

Neq; ſanè firmiora ſunt, quæ, vti à ſe collecta, & inuē- teſtimonia ex varijs Sanctorum Patrum, & Concilio- m operibus adhibet Vaſquez in eandem opinionem, andoquidem ſi pręcipuus S. Concilij finis attendatur, n ex contextu clarum fiet, nō alia de cauſa à Patribus s damnatum eſſe Conſtantinum, quam quòd Verbum uinum cum carne, & ſanguine humanam depoſuiſſe luntatem aſsereret, vt hinc tueretur illud impium dog ,quo vnam dũtaxat in Chriſto Domino voluntatem e arbitrabatur; quare licet inficiandum non ſit, eadem orſus ratione de carne, & ſanguine verba facere Syno- m generalem, ac licet pariter apertum ſit, hæreſis cri- en eſse, aſserere Dei filium exuiſse carnem; attamen il- s Concilij mens non fuit diro anathemate Conſtanti- m hęreticum ferire, propterea quod is carnem de- ſuiſse Verbum, ſed potius, quia voluntatem à Ver- exutam fuiſse, profiteretur; ex quo fit, vt nihil fir- um ex eo Synodi loco colligi poſſit, quod Vaſquez ſam iuuet; cum non Cōcilij verba, & loquendi ratio, finis, & crimen, ad quod ſempiterna obliuione delen- m in vnum conuenerant Patres, conſideranda ſint; at- i nefarium Conſtantini crimen, quod ſexta Synodus neralis execrabatur, atq; ab omnibus cauendum eſse uebat, tantum fuit vnicam in Christo voluntatem ruere.

Firmamenta Vaſquez euertuntur

Sancti verò Cyrilli auctoritates, & teſtimonia, quibus i filium carnis, & ſanguinis factum eſse participem ruit, eo duntaxat ſpectabant, vt omnes Chriſti fideles n minus veram, & ſolidam in Mediatore noſtro car-

Teſtimonia S. Cyrilli explicantur.

nem,& sāguinem, quam veram,& propriā Diuinitatem fuisse crederet, aduersus impios veri corporis Xp̄i hostes: Cerdonem, Marcionem, Manichæū,& alios huius hæresis sectatores; nam cum per ea tēpora, velut teterrima lues, grassaretur ea hæresis, quæ Christū Dominum nulla vera humana natura instructum in terris, sed adumbrata tantùm apparuisse, asserebatur, idcircò in eo maximè tota Sanctorum Patrum desudabat industria, vt Diuinum Verbum terrenis membris indutum fuisse ostenderent, ad quod persuadendum fidelibus populis, his loquendi formulis, quas sæpè Cyrillus memorat, diuini Patres vtebantur, docentes Deum carnis, & sanguinis propriè, ac verè factum esse participem, quod idem erat, ac si dixissent, Verbum Diuinum substantialem, & ex quatuor humoribus constātem humanam naturam assumpsisse, iuxtá vsitatā sacræ scripturæ phrasim, q̄ hisce duabus vocibus carnis,& sanguinis, totam humanam naturā significare consueuit, vti Vasquez ipse testatur; cæterum non ea fuit Sanctorum Patrum cogitatio, vt subtilius disputantes docerent, Verbum Diuinum eo modo, quo sibi carnē deuinxerat, eodē pariter sibi sanguinē copulasse, cū null⁹ adhuc per Ecclesiā error hac de re vagaretur. Hāc interpretationem, quæ omniū potissima esse videtur, expressè docet, atq; confirmat illud ipsum, quod aduersus nos protulit Vasquez Nazianzeni testimonium, cuius neruus omnis totus est ad refellēdos Eutichetis, Cerdonis, Marcionis, Manichæi, & Valentini errores. Sic enim habet Nazianzeni contextus. *Non Deum mutatum, sed Deum permanentem, & hominem natum, non putatiuè, sed verè, non aereum, sed corporeum, non phantasticum, sed carneū, ossa, sanguinem, sensum, & animam habentem*; cuius testimonij v-

9. Nazianzeni testimonium.

num

m quodque verbum specialem aliquam exortam a-
s de corpore Christi hæresim redarguit, vti ex se patet;
primis enim Eutychem naturas in Christo Domino
nfundentem confutat verbum illud; *non Deum muta-
m, sed Deum permanentem, & hominem natum*; secundo
tem loco Valentino mentienti Christum è cœlo im-
ortale corpus asportasse aduersatur particula illa, *non*
eum, sed corporeum; & tandem cum Cerdone, Marcio-
, & Manicheo veram, & substantialem á Christo huma-
m naturam eliminantibus pugnant extrema Nazian-
ni sententiæ verba illa, *non phantasticum, sed carneum,*
a, sanguinem, sensum, & animam habentem.

Hincq; etiam clarè liquet, quid adductę ex sacro elo-
io rationi respondendum sit.

Quod ad vltimū verò opinionis Vasquez præsidium
ectat, admirandum mihi quidem accidit, Gabrielem
rum egregiè in hisce scientijs versatum, ex leui adeò, &
bio etiam apud Philosophos principio traxisse certā
ius rei definiendæ rationem, cum non philosophi mo-
, verùm etiam eximij theologicæ facultatis professo-
s putent, & tueantur, sanguinem haud esse substantia-
n corporis humani partem, vti aliàs pluribus demon-
atum est.

Adijcerem postremò, quid Io. Capreoli rationi respō-
dum foret, ni triplici via, & ratione eum nodū, quem
mquam fidei dogma opinionis nostræ defensoribus
preolus iniecit, hoc eodē libro dissoluissem; etenim fu-
docui, efficacissimam, ac infinitam vim humani gene-
è tenebrarum potestate vindicādi, habere facilè po-
isse sanguinem Christi, quamuis sacer cruor nulla fuis-
excultus hypostatica Verbi vnione.

Capreoli fundamentum inualidum.

At dicet Capreolus, sanguini Saluatoris vnionem diuinitatis non impertiri contra sacrã scripturã est; sed cõtra quã scripturã obsecro? certè, cũ neq; veteris, neq; noui eloquij aliquod adferri possit testimonium, quod certam hanc vnionis hypostaticæ cognitionem gignat, præter iam allata, & satis etiam commodè explicata sacræ vtriusq; recentis, & antiquæ paginæ testimonia; non ita facili negotio tot præclaros nostræ religionis viros notare hæresis crimine debuerat Capreolus, qui nescio qua ductus ratione, negantem sententiam omnibus catholicæ religionis doctoribus oppositam appellat; itane igitur præcipiti iudicio contraria omnibus catholicis scriptoribus erit à nobis censenda ea opinio, pro qua de catholicis dogmatibus optimè meriti Doctores Franciscus Mayro, Gabriel Biel, Durandus, Ricardus, Tostatus Cardinalis S. Petri ad Vinc. Dominicus de Dominicis, & vniuersus Franciscanæ familiæ cætus enixè pugnarunt?

Bartholomæi Medinæ sententiæ firmamenta nulla esse.

Quæ autem Bartholomæum Medinam permouerunt, iam satis, superq; refutauimus. Quod verò addit, Pium, & Paulum Summos Pontifices expressam assertionis suæ definitionem protulisse, nullam omninò fidem meretur, cùm non modò certa huius definitionis notitia, sed nec minimum probabilis alicuius notitiæ vestigium exstet; immò apud plerosq; Doctores Theologos celebris fama viget, adhuc Pium Secundum huiusce nominis Põtificem Romanum obnixè præcipiendo fidelibus demandasse, ne quis alterutram opinionem, vti falsam, aut periculosam præsumeret appellare.

Tandem concludi potest ex hac disputatione; Ea omnia firmamenta, quibus ea fulcitur opinio, quæ Diuinitatem cum effuso sanguine coniunctam esse docet, non

eius

us esse roboris, vt opinionem istam alioqui omni assen
dignissimam, tamquam catholicam assertionem pro
nt; quocirca damus libenter quidem, affirmantis sen-
ntię magnificiendam esse argumentorum vim, ad quā
os ipsi aliàs confugimus, cum vnionem hypostaticā
m sanguine Christi factam esse probaremus; at ista ta-
en non tantę est efficacitatis, tantæq; necessitatis, quā-
m fidei nostræ exigunt documenta, quæ omni prorsus
bietate vacua sint, necesse est; cuiusmodi non sunt af-
mantis sententiæ præsidia, quæ perbellè allatas respō-
ndi rationes admittere possunt. Cætera verò, quæ in
æsens de testimonijs Clemētis Sexti à me desiderare le-
or posset, per se ipsum satis commodè ex secundo no-
o libro petere potest; quamquam sunt haud obscuri
minis doctores, qui verba illa adducta ex Extrauag.
ementis Pontificis, *non gutta sanguinis modica, quæ pro-
r vnionem &c.*, non pro nuda sanguinis substantia, sed
o effusione sanguinis intelligenda esse contendant; nā
m effusió sanguinis Christi esset infiniti suppositi ope
tio, sine dubio diues captiuitatis nostræ pretium á sum
o Antistite iure merito appellatur. In quo sensu si Pon-
cis decretum accipiatur, nullus nescit, citatam Clemē-
auctoritatem non modò opinioni nostræ aduersari,
l fauere potius. Sicuti pariter nequaquam sollicitare
bet pij Lectoris animum ea constitutio, quę ex Dire-
ōrio Inquisitorum eruitur, cum Pius Secundus, qui p-
mè ad Pontificatus apicem ascendit post Clemētis VI.
itum, quo in sensu, & in quo intellectu à fidelibus il-
d intelligendum esset, litteris ad fratrem Iacobum de
archia datis claré edixerit, ad hunc modum scribens,
me legisse apud solum Cardinalē S. Pet. ad Vin. me-
mini.

Pij Secundi decretum.

mini. *Quod verò attinet ad authenticationem illius sententiæ, seu processus Barcinone celebrati factam per prælatum illum, cui ea res à nobis commissa fuit, scias eam non ideò factam, vt per ipsum fides, aut auctoritas adduceretur eiusdem sententiæ, seu processui; sed vt testimonium quoddam esset rei gestæ; hoc est, vt non deperiret eius facti qualiscunq; notitia esset. Nec enim fuit intentionis nostræ propter eam commissionem confirmare, aut approbare sententiam ipsam, vel processum. Cum .n. pro parte fratrum Prædicatorum nobis fuerit supplicatum, vt eas authenticari facere vellemus, negare non potuimus, quin causam committeremus. Non turbetur ergo cor tuum, neq; formidet, sed sis animo quieto.* Hactenus ex Pontificis diplomate, vt refert Cardinalis veritate vltima sui tractatus, quem ad Paulum ipsum Pontificem maximum legendum transmisit; ex quo clarè conuincitur, mendacio, aut fictione aliqua scatere non posse postremum istud Pij Secundi decretum, quod ad manus Pauli summi Pōtificis, penes quem res ista agitabatur, peruenit.

Pro clausula totius huiusce disputationis hoc vnū etiā admoneo: Licet in negantem Mayronis, & aliorum Doctorum sententiam abire nullo vnquam temporis spatio catholicis auctoribus interdictum fuisse probabilissimū sit, vt à nobis supra satis explicatum est; quia tamen nostro hoc æuo à sapientibus viris pro certo traditur, cōtrariam neganti sententię opinionem olim Sedis Apostolicæ constitutionibus fuisse sic confirmatam, vt iam non liceat sine erroris periculo secus opinari; propterea, & nos ipsi etiam hoc idem in animum nostrum inducere parati sumus, vbi clarior huius definitionis notitia nobis affulserit; quę quoniam, vt opinamur iacet adhuc in tenebris, ideò non nos solùm, sed quemlibet alium in adducta ra-

tionum

om in pondera intuentem iustissimis de causis in apertum huius definitionis hæsitationem rapere potuit, cum gantis sententiæ firmamentorum pondus sit grauissimum, cui, vt ingenue fatear, non potui non succumbere.

DISPVTATIO QVINTA.

De immarcescibilitate sanguinis Christi.

CAP. I.

nguinem Christi cum Diuinitate consociatum, neq; in puluerem, neq; in cinerem versum esse, aduersus quosdam Caluinianæ impietatis sectatores.

A est nefariorum nostri temporis hæreticorum pro arbitratu suo quodlibet de Sacrosanctis fidei nostræ mysterijs sentiēdi libido, atq; licentia, vt plures turpiter mentiri ausi sint, Saluatoris nostri sanguinem ad abolendas humani generis sordes effusum computruisse, neq; in Mediatore è mortuis citato nobiliorem hanc cæteris humoribus substantiā nceps fuisse. Sic præcipua Caluinianæ colluionis pars raus, Athaos, Epicureus irreligiosè, atq; impiè apud lidum vulgus crebrò iactant; quorum turpe mendaciū uo rursus impio dogmate confirmare se posse opinaest stultus Osiander hæreticus Caluinista in eo opere, od confessio inscribitur aduersus Morlinum, dū tradit, et a Saluatoris nihil ad mortalium iustificationē conre posse, propterea quod sanguis Dei, & hominum Metoris Iesu Christi, ex quo iustificationis virtutem, & ctimoniam olim licebat haurire, in auras dissolutus rnuerit ad annos mille quingentos; tot enim à passione

ne dominica ad tempus vsq; nebulonis huius numeratur. Ex quo Euangelicæ veritati infensissimus Germanus Bauanus de more suo opportunam obfirmandæ alterius hęresis occasionem sibi arripuit, tradens in augustissimo S. Synaxis Sacramento haud nobis exhiberi sanguinem Christi in cælestem animi humani potum, ob eam, qua, vt ille arbitratur, affectus est sanguis dominicus omnimodam corruptionem; quemadmodum ex lib. 5. art. 5. Theologię Caluinistar. ex Schlusselburgio recitat Federicus de Salis, in refutatione libelli non minus rediculè, quàm falso ita inscripti. *Assertio ex sacra scriptura &c. aduersus epistolã apologeticã D.S. posteriorẽ per L.P. ministrũ Verbi Dei*, quam tamẽ Caluinistarum insaniã Schlusselbergius ipse damnat, qui (etsi prauis Lutheranorũ erroribus faueat) hæc omnia nihilominus execrandas esse in Mediatorem nostrum blasphemias, ac sceleratissimam turbulẽtissimarum mentium impietatem meritò clamat; quid sentire, quidue de his imanissimis Caluinianæ perfidiæ portentis existimare is poterit, qui de certis, eisdemq; sãctissimis religionis nostræ dogmatibus bene sẽtit, vt par est? siq; Schlusselburgius in clarissima Euangelij luce sine dubio cæcutiens diabolicam tamen Caluinistarum cęcitatem valuit intueri; quanto magis nos, quibus clara lux veritatis est oborta, quiq; ab omni prauę opinionis labe incorruptam doctrinã castissimé colimus, ac tuemur, hãc Caluinistarum insaniam sacræ scripturæ, Sãctis Patribus, nec non omnibus, & singulis theologici ordinis Doctoribus, ac demum præcipuis fidei Christianæ rudimẽtis aduersari tenemur agnoscere? Et scriptura quidem sacra immarcescibilem, ac putredinis expertem semper fuisse Saluatoris nostri sanguinem clarè testatur dicens.

Immarcescibilitas sanguinis Christi quomodo probari queat.

Non

on dabis Sanctum tuum videre corruptionem, & rursus. Nō ruptibilibus redempti estis, sed pretioso sanguine agni imma ati, & incontaminati Christi. Quid? à Deo omnes capilli merati sunt eorum, quibus ex electione Dei gratuita s est ad beatitudinem sempiternam, ne aliquis eorum ereat. Vestri capilli capitis omnes numerati sunt, Matthæi . Capillus de capite vestro non peribit Lucæ 12. & nume- atis, ac omnes creaturæ partes custodiêtis Mediatoris stri nō capilli, qui ornamento corporis dũtaxat deser- unt, sed nobilissimus omnium humorũ sanguis emar- cet, destruetur, ac sempiterna corruptionis tabe peri- ? Nec modò sacrarum litterarum, sed, & patrum om- um, ac theologorum ista doctrina est, quam Athana- s tradit libro de Incarnatione Verbi, eiusq; corporali uentu, dum inquit. Quapropter, etsi mortuus sit ad omniũ emptionem, non tamen corruptionem vidit, cum omni enim egritate resurrexit, siquidem non alterius cuiusquã, sed vitæ ssimæ corpus fuit; at quæ absoluta integritas, & quæ ip- ima resurgentis corporis Christi integritas fuisset, si rfectissimus naturæ Christi humor, si pernecessa- corporis integritati sanguinis substantia, siq; tan- n vitæ thesaurus sanguis tabem subijt sempiternam? eterea, idem Athanasius sermone secundo in illud ad ilippenses: Propter quod, & Deus exaltauit illum, hæc, æ resurrectionis Christi absolutã perfectionẽ astruunt, bet. Cur hic solus ex mortuis integer resurrexit, causa ea est, am Paulus priori loco statuit, quod cum Deus esset, homo fa- s fit, qui è cælo, & cælestis appellatur, eo quod Verbũ è cælo cenderit, ideoq; sub imperio mortis detineri non potuit. Nã humiliauit seipsum, sinens suum corpus vsq; ad mortem edere, nihilominus tamen illud e terra exaltauit, propterea

Psalmo 15

1. Petri pr.

S. Athanasius.

Idẽ Athanasius in illud ad Philip. 2.

quòd in illo erat filius Dei. Sic Athanasius, ex quo integrũ è mortis potestate excitatũ esse à Deo Saluatoris corpus manifestum est; atquî ad integritatem corporis Christi sanguis necessarius est. Posteà, vt idem Athanasius dixit, corpus suum, quod vsq; ad mortem procedere sustinuit Christus, illud idē è terra excitatum exaltauit per resurrectionem; at corpus Christi ad mortem destinatum particeps sanguinis erat; igitur illo eodem sanguine ornatũ debuit resurgere; Ad quod mirè faciũt illa Gregorij Nysseni verba, quæ in oratione de resurrectione Christi sic habent. *Christus id, ad quod erat, iterum reuersurus per resurrectionem quidquid iacebat vna secum excitauit*; ergo sãguinem rursus à Christo domino fuisse excitatum oportet, quãdoquidem corpus Mediatoris, antequam mortis subiret imperium, sanguine constabat. Quare de his ętatis nostræ hæreticis illud mihi videtur pronunciandũ, quod de omnibus corporis Christi persecutoribus olim protulit diuinus Martyr, & Pontifex Cyprianus, nempe *fugiendos esse eos, velut congregationes malignantium, qui asseuerant carnis resurrectionem non integra naturæ suæ substantia reparandam; ab his igitur omnibus fidelis declinet auditus, & sanctam Ecclesiam teneat, quæ Christum resurrexisse à mortuis, in eadam carne qua natus est, credit*; at caro, qua enascens Saluator, indutus est, sanguine, velut perenni rore, totã carnis substantiam pererrante cõfouebatur. Eadem fuit S. Leonis Papæ sententia sermone primo de resurrectione, dum inquit; *Vulnus lateris fixuras clauorum, & omnia recentissimæ passionis signa monstrabat, vt cognosceretur in eo proprietas diuinæ, humanæq; naturæ indiuidua permanere*; atquî indiuiduę humanę Christi naturæ proprietatis sanguis pars erat, sine cuius adminiculo ingrata foret, &

Gregorius Nyssenus.

S. Cyprian. in expositione symboli prope finẽ.

S. Leo Papa.

igno-

gnobilis corporis humani constitutio; nō igitur ab inferis redeunti Christo aliquid naturæ suæ proprium deperijt, sed potius, quæ infirmitati fuerant obnoxia, ab oī corruptionis & mortalitatis fęce vindicauit; quemadmodum idem S. Leo disertè tractat explicans illud 2. ad Cor. 5. *Et cognouimus Christum secundum carnem*, vbi sermone primo de resurrectione sic loquitur. *Non dissonat dilectissimi ab hac fide magister gentium Paulus Apostolus cum dicit, Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Resurrectio enim Domini non finis carnis, sed commutatio fuit, nec virtutis augmento consumpta substantia est, qualitas transijt, non natura defecit, & factum est impassibile, quod potuit crucifigi, factum est immortale, quod potuit occidi, factum est incorruptibile, quod potuit vulnerari, & meritò dicitur caro Christi in eo statu, in quo fuerat nota, nesciri. Quia nihil in ea passibile, nihil remansit in ea infirmum, vt & ipsa sit per essentiam, & non sit ipsa per gloriam.* Quo loci haud dubiè vocabulo carnis omnia, quæ carnis propria sunt, significare voluit S. Pontifex, velut ea verba indicant, *nihil in ea passibile, nihil infirmum &c.* at per carnem venarum ductu distributum esse sanguinem quis ignorat; ergo, teste D. Leone, idem sanguis Christi mansit per essentiam, & non idem mansit per gloriam. Super hac ipsa eadem catholica veritate luculenta oratione disputat Augu\st. ep. 146., quam dedit ad Cosentium Episcopum, dum affirmat suo sanguine constantem fuisse Saluatoris nostri naturam post resurrectionis mysterium, attollant quamuis perfidiæ capita Atheos, Epicureos, & cæteri Caluinistæ, cum dicunt Christi sanguinem computruisse; nam cum diuinorum miraculorum, eodem teste Augustino, quædam nobis documenta data sint, ex quibus li-

S. Leo in 2. ad Cor.

S. August. ep. 146.

cet conicctarē maiora;si namq; Israelitarum vestis per 40. annos in Eremo sine tritura esse potuit, siq; morticina pellis calceamentorum tandiu sine defectu durauit; an non potuit idem Deus non modo quodlibet corporū, sed etiam sui ipsius sanguinis, & corporis per quantum voluerit tempus incorruptam protendere qualitatē, qua communitus sanguis nullos tabidæ qualitatis morsus experiretur, cum super terræ sinum effusus est? Ad eandē sententiā se applicat Angelicus Doctor 3.p.q.54.a.2.

S.Thomas.

At quorsum ad comprobandam perfectionem resurrectionis humorum naturæ Christi singulorum patrum consectamur sententias, cum eorum volumina eiusmodi sententijs perfectissimam Christi resurrectionem attestantibus refertissima sint? Quid enim aliud Ambrosius, Hieronymus, Basilius Magnus, Ioannes Chrysostomus, Dionysius Areopagita, & cum magistro sententiarū oēs ad vnum Theologi 4.d 44. in præclarissimis suis monumentis docuisse videntur, quam in admirabili reuiuiscēntis Christi Sacramento expressam resurrectionis humanæ similitudinem fuisse nobis declaratam, vt vas electionis Paulus sexcentis in locis clamat, Ad Romanos 4. Ad Eph.2. ad Cor.4. Ad Ro.8. Tandem (si, vt D. Leo Papa ser. 2. de resurrectione scribit, nos in Christo crucifixi, nos mortui, nos sepulti sumus, nos ēt tertia die resuscitati) æternis sanè supplicijs, & cruciatibus dignum crimē erit, arbitrari renascentis Mediatoris nostri corpus sanguinis corruptionem pertulisse, cum humanorum corporum absolutam iterum in extremo iudicij die constitutionem reparandam esse, ne hæretici quidem inficiari audeant. Pręterea, quod resurgētibus creaturis est gratia, illud ipsum ob infinita Saluatoris merita, & diuinā Verbi

Resurrectio Christi nostra resurrectionis exemplar. S. Leo Papa.

bi hypostasim Christo, iustitia fuit; creatura igitur redin tegratis humoribus resurrectionis beneficio præcellet, & rediuiuum, ac mortali gloria donatũ Assertoris corpus mancum, sanguineq; spoliatum in patria beatæ mentes contemplabuntur? quod quis, nisi perditissimus, ac in humanam Mediatoris nostri naturam iniuriosus nõ modò verbis exprimere, sed ne tacita quidem mente cogitare audeat?

Sed venio nunc ad Eutychium Hierosolymitanæ Vrbis Episcopum, qui docuit corpus Christi domini post resurrectionem, non iam amplius corporata, & palpabili, quatuorq; humoribus terrenis coagmentata natura constasse, sed magis particeps esse factum cuiusdam naturæ ventis, aereq; ipso subtilioris; ex quo fiebat, vt nulla planè non modò prioris corporis, sed nec etiam sanguinis qualitate immutata materies in reuiuiscenti Christo reperiretur. Hanc Eutychij hęresim olim subtiliter, & disertè Catholicę Ecclesię splendor eximius viuo vocis oraculo, ac etiam postmodum scriptis refellit B. Gregorius Magnus, vti cognoscere licet ex ijs, quæ scripta reliquit lib. 14. c. 29. commentariorũ in Iob, vbi nõ solùm habitæ cum Eutychio disputationis argumenta profert, sed etiam victoriam ab eodem Eutychio gloriosè reportatam lepidissimis verbis narrat.

CAP. II.

Osiandri hæretici impium dogma.

NOn est prætereà hoc loco dissimulandus error Osiandri progressi in tantam catholicæ veritatis, ac sacrarum scripturarum inscitiã, vt dicere non erubuerit, probari non posse ex Verbo Dei sanguinem Christi

Christi esse nostram iustificationem, cum putruerit. Verùm haud scio, num demirer magis nefarij huiusce hominis ignorationem, an temeritatem potius, vel certè diabolicæ calliditatis malitiã, qua planè excæcatus in re, apud quemlibet fidelium vulgatissimá, lapsus est manifestè. Quid enim in sacras litteras intuenti clarius esse potest, q̃ Mediatoris nostri sanguine mortales ex impijs pios, ac iustos reddi, cum teste Apostolo, in Christo *habeamus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum secũdum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis in omni sapientia, & prudentia, vt notum faceret nobis Sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum eius, quo proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & quæ in terra sunt in ipso*, & rursus ad Rom. 3. *Iustificati gratis per redemptionem in Christo Iesu*; super quę D. Pauli verba S. Leo Pontifex ser. 12. de passione, inquit, *sanguinem iustum fudit Christus, qui reconciliando mundo pretium, & poculum esset*, velut explicat similiter Augustinus hom. 47. in Ioannem; vbi *sanguine Christi comparati estis; agnoscitis pretium vestrum. Il'e fecit etiam sanguinem suorum pretiosum, pro quibus dedit sanguinis pretium*; ergo iustificationis, & redemptionis humanæ sanguis Christi pretium fuit aduersus Osiandrum.

Primo ad Ephesios.

Sanguis Christi nostra est iustificatio.

S. Leo Papa.

S. August.

Ex his autem satis liquere arbitror, non modò sangui ne, sed tribus etiam alijs carnis humoribus excultã post tridui spatium resurrexisse Saluatoris nostri naturam, vti ẽt ex fidei catholicę decretis conuincitur; certum quippè est, ac in omnibus ferme Concilijs tãquàm de fide constitutum, in S. Synaxis mysterio non solùm vi, & potestate formæ consecrandi calicis sub accidentibus vini, verùm etiam sub accidentibus panis per concomitantiam verũ,

ac

ac naturalem sisti Saluatoris sanguinem, quod nō aliūde prouenire potest, quam ex ea naturali cōnexione, quā cum Dominico corpore sanguis Christi obtinet, seu, vt Concilium Tridentinum loquitur, ex vi illius connexionis, qua partes corporis Christi inter se copulantur.

Cur in sacra scriptura non innuatur corpus Christi post resurrectionem suam sanguine et natum esse.

Illud tamen in præsens alicui mirandum accidet, cur nusquàm apertè tradatur in scripturis, corpus Christi gloriosum secū sanguinē retinuisse; immò quod augere potest admirationem, Christus ipse dominus, dum Apostolorum hæsitantes, ac commotos animos in viuentem resurrectionis suæ fidem excitat per indubitata sentiētis, & videntis facultatis experimēta; solius carnis, & ossiū, nullam verò sanguinis mentionem fecit, dicens. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*; at cur non etiam his sanguinem adiecit, cum & sanguis plurimum valeret ad faciendam, atq; comprobandam renatæ Saluatoris naturæ veritatem? An fortassis ea causa fuit, quam confutati hactenus hȩretici impiè criminantur? Amplius, cur magis, ac magis miremur occasionem præbet Diuus Augustinus, qui hac de re à Cosentio Episcopo propositæ quæstioni respondens, quædā scribit, ex quibus non solùm non tollitur, sed magis perplexa, ac litigiosa redditur difficultas. Augustini verba sunt in epistola 146. ad Cosentium. *Quæris vtrum nunc corpus domini ossa, & sanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta; quid si adderes, vtrum etiam vestimenta, non ne augeretur quæstio? qua causa? quia ea, quæ in vsu vitæ nostræ corruptibilia nouimus, sine corruptione vix cogitare possumus*, & mox quibusdam interpositis, quæstionē explicat ad hūc modum scribens. *fides adsit, & nulla quæstio remanebit, nisi forte de sanguine requirendum est; quia cum dixisset palpate, et videte,*

Lucæ 24.

S. August. ep. 146.

videte, quia spiritus ossa, & carnem non habet, non addidit sanguinem; non ergo, & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere, & de compendio, si placet finita sit quæstio. Sic Augustinus, cuius postrema verba satis euidenter demonstrant præsentem disputationem, vel ei visam esse ancipitem, vel certè ita periculis plenam, vt nihil hac de re curiosius, aut subtilius indagandum sit, ne fortè aliquid offensionis habeat ea disputatio, quæ vocat in dubium id, quod Saluator ipse silentio præterijt.

Verúm illud, quod primo intuitu nonnihil habere videtur admirationis, si paulo attentius perpendatur, nulli mirum esse poterit, reputanti videlicet Mediatorem nostrum duabus iustissimis de causis, ac idoneis rationibus, carnis duntaxat, & ossium, non verò sanguinis visu, atq; contactu ad periculum de sua resurrectione faciendum discipulos pacificè, ac amanter inuitasse.

Prima ratio fuit, quia sanguis ita aptè, decéterq; in suis conceptaculis delitescit, vt clarè, ac distinctè sub humanos sensus non cadat, secus autem caro, & ossa, ea enim certa naturæ consuetudine cuilibet pertrectanti presto sunt; ex rebus autem ad sensum patentibus, non autem ex eis, quæ carnis humanæ teguntur inuolucris, qualis est sanguineus liquor, firmitas, et certitudo renati Saluatoris petenda erat, vt facilè ex dubijs, ac suspensis Apostolorum animis omnis scrupulus euelli posset.

Secunda causa fuit, quòd in ipsis carnis, & ossium vocibus sanguis etiam facilè claudatur, quandoquidem extra litem, & controuersiam est, humanam carnem sanguine irrigari, & temperari; quorsum ergo necesse erat, vt Christus id verbis exprimeret, quod certo, ac connaturali nexu sic cum carne consociabatur, vt ex al-

altero alterum non posset non clarè intelligi? Epistola verò, quam ad Cosentium dedit Augustinus, sententiam rectè cum veritate, simulq; cum allata explanatione congruentem reddit; nam postquã dixerat Augustinus, quid de corpore Christi nunc in supremo maiestatis trono sedentis arbitraretur, statim ad hunc modum scribit. *Ego proinde Domini corpus, ita in cælo esse credo, vt erat in terra quando ascendit in cælum*, moxq; paulò post clarissimis verbis testatur præditam quatuor humoribus fuisse gloriosam à mortuis excitati Saluatoris naturam, dũ inquit. *Si sanguis, cur non, & pituita; cur non fel flauum, & fel nigrũ, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiã medicinæ disciplina testatur. Sed quodlibet quisquis addat, corruptionem addere caueat, ne suæ fidei sanitatem, castitatemq; corrumpat*; moxq; deinceps per totam Epistolam fusius ostendit, ac docet, ex hac mutua quatuor humorum coniunctione, in Christo nullam sequi gloriosi corporis corruptionem, quam ex humoribus necessariò consequi oẽs illi arbitrantur, qui diuinæ virtutis opera metiri consueuerũt ex ijs, quæ humana patitur infirmitas, nec dum gloria resurrectionis illustrata.

Epist. 146.

DISPVTATIO SEXTA.

De copia sanguinis Christi iam gloria donati.

CAP. I.

Num in cælis totum sanguinem Saluator habeat, qui olim in eius corpore fuit, dum mortalem vitam viueret.

SAnguinis sui fuisse particeps rediuiui Mediatoris nostri corpus satis explicant ea, quę aduersus Eutychium, atque impios Caluini asseclas disputata

ſunt hactenus. Modò ſuboriri dubium poſſe videtur; an ſalutis noſtræ Vindex omnem eam ſanguinis copiam in cęlis glorioſus retineat, quem ab eius conceptionis exordio ad obitum vſq; vegetans corporis virtus genuit; an verò minori ſanguinis ſubſtantia nunc in cælis polleat. Equidem indubiè non totum id ſanguinis nunc in glorioſo Saluatoris corpore reperiri, quod olim toto Saluatoris vitæ curriculo fuit in eodem, aſſerendum cenſeo, ea ratione perſuaſus, quòd tota ſanguinis copia, quæ proceſſu temporis ad trigeſimum tertium vſq; annū aſcēdentis comproducta eſt (tot enim peregrinationis Chriſti tempora fauēre) glorioſo corpori repugnet. Nam cū nulla mora gradatim perpetua operatione, quandiu Saluatoris vita perſtitit, ex cibo, & potione ſanguis, & ex genito ſanguine caro, oſſa, nerui, cæteraq; corporis Chriſti membra progignerentur; & inde pari viciſſitudine certæ partes carnis, oſſium, & ſanguinis Chriſti deperderentur (ea enim erat corporis Chriſti mortalis adhuc natura,) haud par æquumve fuit, vt in illo feliciſſimæ, ac beatiſſimæ vitæ ſtatu corpus Chriſti ſimul, & ſemel totam ſanguinis ſubſtantiam obtineret, quam varijs adhuc calamitatum telis, ac morti obnoxium, haud vnquam vna eſt aſſecutū; quin immò fieri iſtud nulla ratione potuit; cum tam magnæ ſanguinis copiæ nequaquā capax eſſe potuerit Saluatoris corpus, non modò congruenti figura, & ſpetie, ſed etiam diuinæ beatitudinis gloria, & ſplēdore ornatum. Nam ſicut in hac mortali vita corpus ſic prædefinitos, ac ſtatutos ſuæ molis, & magnitudinis terminos à natura ſibi vendicat, vt maiores admittere non poſſit, veluti apud philoſophos omnes peruulgatū eſt; ita pariter in cęlis degens corpus ad ſui ſtatus decorem,

& pulchritudinem potiori ratione non cuiuscunq; molis, sed statutæ, ac decentis membra, & humores sibi deposcat, necesse est. Quod si, vt auctor est magister sententiarum in generali beatorum corporum reparatione nihil futurum est indecorum, nihil cum vitio, sed omnia cum decore, & maiestate in æternam vitam regeneráda sunt; quáto potius e Christi glorioso corpore quidquid est deformitatis particeps longius abfuisse credendum est? cũ corpus Christi humanę reparationis exemplar futurum sit, *quandoquidem reformabit Christus corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*; atqui mõstruosa, & portentosa omnino foret corporis Christi constitutio, si quidquid sanguinis, quo aliquando eiusdem natura irrigabatur, reparandum fuisset, cum gloriosè resurrexit. Etenim tanta sanguinis copia non modò corpus Saluatoris perlueretur, vt ius beatitatis requirit, sed etiam indecẽter tumesceret, ac perturbaretur potius. Prætereá fieret, vt, quo titulo omnis sanguis reparandus est, hoc eodem intuitu pariter, & aliorum trium humorum redintegratio, nec non etiam resolutæ carnis Christi partes in resurrectione rursus excitãdæ forent; ex quibus omnibus simul compositis non alia, quam turpissima, corporis Christi species constitui posset, quod proculdubio profanæ mentis esset opinari, sicut colligi potest ex ijs, quæ simul cum theologorum antesignano vniuersa theologorũ cohors docet, nempè vnumquemq; hominum sui corporis eam recepturum mensuram esse, quam vel habuit in iuuentute, etiam si annis, ac senectute plenus decesserit, vel quam certè consecuturus erat, quamuis nec dum vitæ suæ stadium emensus obierit. Cum igitur Christus dominus ex hac mortali vita abierit in ætate omnium perfectissima

4. sent. d. 44.

Ad Philippenses 3.

constitutus, eam duntaxat sanguinis copiam post resurrectionem sibi retinuisse putandus est, quam virilis ætas Christi iure suo sibi vendicabat; nec enim fas est arbitrari, resurgenti Christo additam esse magnitudinē, detractumve aliquid, quod ad perfectam Saluatoris magnitudinem attineret.

CAP. II.

Tres dubitatiunculæ proponuntur, & explicantur simul.

IN præsens tamen adijcienda, atq; soluenda sunt nonnulla, quæ cum assertione hac nostra pugnare posse videntur. Et in primis vnum illud est, quod ineffabilis artifex Deus sic perfectè resurgentis Christi corpus restituit, vt nihil ex eo, quo alias natura Christi constabat, fuerit deperditū; atqui Mediatoris nostri corpus aliquādo sanguine eo perfusum est, qui virtute nutritionis absumptus euanuit; ergo & ille pariter reparādus erit, alioqui non ex toto, sed ex aliquibus partibus duntaxat corpus Saluatoris constans resurrexisset, contra Magistrum 4.sentent.d.44.ac cum magistro aduersus theologos oēs.

Amplius, sanguis Christi absumptus non minus ad veritatem naturę pertinuit, antequam calore naturali resolueretur, quam eiusdem veritati congrueret effusus sanguis, priusquam effunderetur; cum igitur Christus totū id sanguinis assumpserit post resurrectionem, quod ad suæ naturæ veritatem attinebat; dubio procul vel vtrūq; sanguinem inter resuscitandum sibi adiungere debuit, vel certè neutrum, cū nulla magis videatur esse ratio resoluti, quam effusi sanguinis. Ad extremum, suis adeò absoluta partibus omnium resurrectio futura est, vt ne capilli quidem eorum interituri sint, quamuis hi crebra tō- Luca 21.

sura

sura in nihilum sint redacti; potiori igitur ratione capillis nobilior resolutus sanguis Christi haud in sempiterno erit interitu.

Verùm tria hæc confutare haud fuerit laboriosum, cũ ex ijs, quæ iã adnotauimus clare illucescere possit totius difficultatis enodatio.

Ad primum igitur. Quamuis Deus absolutissimam in resurrectione dominica operatus sit corporis Christi integritatem, sic, vt nihil, quod vel decori, vel veritati, vel cõplemento eiusdem naturæ debebatur, deesse passus sit, tñ eas duntaxat sanguinis partes iterum sibi adiunxit, quæ complemento, & dignitati corporis Christi iuxta naturę suæ exigentiam conducere posse videbãtur; at quia vniuersa sanguinis Christi copia, quæ ab ortu ad necem vsq; generata est, congruentem naturæ Saluatoris quantitatẽ excedebat, propterea absumptum calore naturali sanguinem á Christo domino non fuisse rursus assumptum iure merito arbitramur, quod idem in 4. sent. d. 44. Theologi omnes de ceteris mortalium corporibus asseuerant; iuxta quem sensum Magistri sententiarum opinio explicanda est, cum inquit. *Ita Deus mirabilis, & ineffabilis artifex de toto, quo caro nostra extiterat, eam mirabili celeritate restituet.*

Magistri sen.

Ad secundum respondere fortassis quispiam posset, respectu corporis Christi non eam esse resoluti sanguinis necessitatem, quæ est exigentia effusi sanguinis, quandoquidem resolutio in minutissimis non nisi partibus sanguinis Christi fiebat; at in effusione tota sanguinis Christi substantia defluxit; potior autem totius sanguinis copia, quam minuta sanguinis pars erat respectu dominici corporis, nam licet non parua, sed satis magna fuerit sangui

nis

nis Christi resolutio,quę triginta trium annorum spatio facta est,si collectiue, vt aiunt, sumatur, distributiuè tamen, idest singulis vicibus, exigua dũtaxat pars sanguinis deperdebatur;ex quo discrimine consequitur,vt non eadem sit effusi, ac resoluti sanguinis ratio. Sed esto, faciamus primam argumenti propositionem veram esse; non ob id tñ resolutus sanguis resurgenti Christo adesse debuit, cum non quælibet pars sanguinis, quæ aliquãdò ad veritatem Saluatoris pertinuit, sed ea duntaxat reparanda sit, quæ corpori dominico ad absolutam sui perfectionem conuenit, cuiusmodi ea est, quæ in Saluatore reperiebatur, cum ex hac mortali vita discessit. In extremæ autẽ argumentationis confutatione solummodo desiderari potest, vt explicetur,quo in sensu D.Lucæ auctoritas accipienda sit. Quare duplex eius testimonij videtur esse explicatio. Vna est. *Capillus de capite vestro non peribit,* qui nimirum in decorem, ac venustatẽ cedat resurgentis;non enim ad substantialem perfectionem, sed ad ornatum duntaxat in humanis corporibus capilli exiguntur;in qua significatione nemo nescit,haud reparandos esse in resurrectione eos omnes crines, qui toties dissecti sunt,ob eam deformitatem,qua longiorem comam pascentes non vacare conspicimus. Altera est. Capillus,bifariam considerari potest;vno modo secundũ partes materiales;altero modo secundum partes formales, vti in re haud dissimillima innuere videtur Aristot. 1. de generatione com. 35., illud est,cum consideramus capillos hominis, vt speciem à reliquis siue ornamentis,siue corporis partibus distinctam constituunt;quatenus videlicet in eis ratio,& natura capillorũ saluatur; istud verò est,cum non naturam,& speciem,sed numerũ, & partes,

Quo modo intelligenda sit D. Lucæ auctoritas illa Capillus de capite vestro non peribit.

quibus

quibus componuntur capilli, consideramus, nempe cum quaslibet illorum partes, & numerum perpendimus. In primo pręcipuus naturæ finis consistit, de cuius ratione est, vt diuersas, ac varias humanarum corporis partium species intactas asseruet; at de secundo nulla naturæ cura est, quippequę cuiuslibet rei particularis partem, & numerum non respicit, nisi fortassis ex accidenti, ne videlicet alicuius rei species intereat, vti in phœnice patet, quæ cum sola, & vnica numero auis in tota rerum vniuersitate esse credatur, à natura volita esse debet, ne alitis præstátissimæ semen, & species penitus de medio tollatur. In pręsens autem citatum B. Lucæ testimonium de capillis in prima significatione acceptis, si quis interpretetur, nę ille quidem à recto veritatis tramite aberrabit; sicq; eius sententiæ sensus erit, futuros quidem esse in beatorum corporibus capillos, ita tamen, vt non quęlibet excrementitia, ac superflua pars illorum, siue potius quilibet eorum numericè designatus in eisdem futurus sit. Ex quo à pari, quid de consumptis sanguinis Christi partibus respondendum sit, facili negotio intelligitur; nam licet nō minus sanguis Christi, quā caro, reparanda sit; non quælibet tamen sanguinis pars resurrectione potietur; quemadmodum egregiè tradit Angelicus Doctor 4. sent. d. 44. ar. 2. quæstioncula 5. in responsione ad 3., & colligitur etiam ex B. Augustino in lib. de Ciuit. Dei. S. Thomas.

CAP. III.

An in horto, & circumcisione effusum sanguinem rediuiuus Saluator assumpserit.

SVperiori capite statutum est, gloriosum Mediatoris nostri corpus haud particeps fuisse eius sanguinis, qui

qui vegetantis facultatis operatione, dum Christus mortalem adhuc vitam agebat, deperijt. Nunc de reliquo sanguine idem inuestigandum est. In præsens verò quærimus tantum de effuso in circumcisione, & horto cruore Domini; num is cum corpore glorioso vna simul consurrexerit; de vtroq; enim discrepans esse potest doctorum opinio. Caietanus 3. p. q. 54. ar. 2. in responsione ad 3. & alibi, Syluester de Prierio tractatu 3. quæstionum Euangelicarum, q. 31. Hieronymus della Rua, & Petrus de Cabrera more solito ad familiarem nutrimentalis, & vitalis sanguinis distinctionem confugientes sentiunt, effusum in horto sanguinem sine dubio haud fuisse resurgenti domino congruentem, idemq; pariter dicturi essent de effuso in circumcisionis mysterio sanguine Saluatoris, si nutrimentalem eum fuisse sanguinem arbitrarentur, quemadmodum Hieronymus della Rua, & Petrus de Cabrera apertè docere velle videntur; in qua prætereà opinione trahere conantur S. Thomam, ea ratione ducti, quòd is velit, effusum duntaxat sanguinem in passione à Christo resurgenti fuisse assumptum; ex quo loco colligunt, effusum in circumcisione, & horto sanguinem resurrectionis haud participem esse factum. Potest autem horum sententia probari ijs rationibus, quas alibi non semel cõtexuimus, dum de nutrimentali sanguine sermo incidit; inter quas illa est præcipua, neq; in præsens reticenda, quòd huiuscemodi sanguis, qui imperfectus, & insufficienter decoctus est, vlterioriq; insuper perfectione eget, non obscurã cum statu gloriosi corporis Christi repugnantiã habeat; cum corpus Saluatoris neq; nutriri, neq; augeri, neq; alicui mutationi, aut perturbationi obiectũ esse possit; quæ tamen incommoda proximè nutrimẽtalis sanguinis naturam

Caietani, & aliorum opinio.

turam conſecuntur. Poſtea, hac eorum admiſſa opinione non modò perplexæ quædam difficultates facillimè explicantur, verùm etiam paci, ac piarum mentium trãquillitati, atq; antiquiſſimarum traditionum, & hiſtoriarum veritati ſatis datur; nam in eis multa mira, & ſanguine digniſſima traduntur, quæ tamen ruerent penitus, ſi in Chriſto nutrimentalis ſanguis adhuc reperiretur. Amplius perſpicua ſatis, & euidenti coniectura non infuiſſe reſurgenti Chriſto circumciſionis ſanguinem, colligi videtur ex dominico præputio, qui noſtris etiã tẽporibus in Lateranenſi Eccleſia cernitur; ergo ſi quod propius perfectionẽ reſurgentis domini attingit, Aſſertoris corpori deeſt, profectò, id, quod non tantæ perfectionis, & neceſſitatis eſt, inficiari in Chriſto haud fuerit iniurioſum, carnem autem præputij Saluatoris ſanguini præſtare nemo eſt, qui neſciat, cum præſtantior carnis, quam ſanguinis ſit natura.

Secunda aliorum opinio.

Alij nihilominus probabiliſſimum eſſe autumant, aſſumptũ rurſus ab Aſſertore noſtro fuiſſe effuſum in horto, & in circumciſione ſanguinẽ, propterea quod neuter eorũ hypoſtatica vnione caruerit, non ſecus, ac alius ſanguis in paſſione effuſus; at hic totus ad glorioſum Chriſti corpus redijt; ergo & ille ad ſolita naturæ Chriſti conceptacula rediſſe putandus eſt. Prætereà, in glorioſo corpore Chriſti nihil inane reperitur; quin immò ipſa ẽt eiuſdem inteſtina aliquo liquore imbuta ſunt, qui vicem ſupplet eius excremẽti, quo Aſſertoris venter adhuc mortalitati, & egeſtati obnoxius replebatur; at non alia magis opportuna, ac decens liquoris ſubſtantia ad hoc munus excogitari poteſt, quam ſit ſanguis; ergo ad replenda Saluatoris inteſtina circumciſionis, & horti ſanguinẽ fuiſſe

destinatum censendum est, cũ ea repleri eo sanguine non possent, qui in passione ex dominicis membris effluxit, siquidem propria eius cruoris sedes ea ipsa erunt corporis Christi receptacula, quæ id sanguinis effuderunt. Ad extremum, Christus Dñs in vltima cęna ante incohatam mortis suæ passionem sacratissimam Synaxim instituens totum id sanguinis consecrauit, quo tunc temporis corpus suum irrigabatur, quodq; totum fidelibus nunc in Sacramento altaris exhibetur; at inficiari nemo potest, quin sanguis in horto ex omnibus naturæ Christi partibus in terram cadens per ea tempora in venis Christi cõquiesceret, ergo & in eisdem & nũc reperiatur, opus est, ne discrimen aliquod inter consecratum ab institutore Christo, & à quolibet nunc legitimo Sacerdote sanguinem, cogamur admittere.

Sententia authoris. Si fortassis in re nõ minus à sensibus humanis, quam à ratione remotissima probabili coniecturæ locus aliquis esse potest; censeo totũ sanguinem non fuisse reparatũ, nõ iam ob ea Caietani, & aliorum firmamenta, quæ nullam apud me veri speciem habent; sæpius enim aduersus non modò Caietanum, & Syluestrũ, sed etiam contra similes huiusmodi Caietani sententię defensores pugnatum est, & ostensum futilem esse eam sanguinis distinctioné, qua innixi hanc opinionem de sudore sanguineo secuti sunt; sed potius moueor ea coniectura, ꝙ clarè videam, nulla ratione esse inficiandum, quin adhuc in retũ vniuersitate verus sanguis Christi reperiatur. Cum igitur ex vna parte extra controuersiam omné sit, Christum nunc in cęlis perfectiorem corporis sui sanguinem retinere, & ex altera iurè asserendum esse videatur, sparsos in circumcisione, & horto sanguinis liquores nõ tantæ perfectionis acciden-

cidentalis fuisse, quantæ erat effundendus postmodum Christi sanguis, queadmodũ pluribus in locis tradit Angelicus Doctor, ac ratio ipsa naturalis suadet, propterea ꝙ perfectiorem, ac meliorem sanguinem Saluatoris natura, quo diutius poterat, totis viribus sibi asseruaret; idcirco satius esse videtur asserere, non omnes partes sanguinis in circumcisione, & horto effusi ad corpus Christi redijsse. Amplius, si, ex hypothesi, Xp̃s post sanguinei sudoris emissionem superstitem adhuc, & incolumem vitã traduxisset, sine dubio sic perfecta fuisset, & omnibus suis partibus perpolita natura humana, vt non tantùm moraliter, sed et physicè etiam Christus perfectus homo ritè posset appellari; ergo sufficiens fuit resurgenti Christo ea sanguinis copia, quam, dum pateretur, profudit, etiam si nullam effusi antea sanguinis partẽ nunc in Christo esse admittamus, cum Christus sibi eas sanguinis partes duntaxat inter resurgendum adaptarit, quæ ad perfectam naturę constitutionem exiguntur, vt superiori capite cum magistro sententiarum, & Sanctis Doctoribus August. & Thoma explicauimus; quod peculiariter de circumcisionis sanguine puto asserendum, non solùm quia is modicę, atq; exiguæ fuerit quantitatis, quippe qui ex tenui carnis Christi membrana proficisceretur, cuius venulæ strictiores vti minimo sanguine constabant, ita in tenera Christi ætate, qualis est octaua dies ab ortu Saluatoris, in ijsdem largos sanguinis riuos, non erat inuenire; sed etiã quia quæcunq; illa sanguinis copia foret, ea supplere vices eius sanguinis non potuit, qui ętati Saluatoris trigesimum tertium annum agentis necessarius erat; etenim ꝑ certo habendum est, maiorem sanguinis copiam exigi in ea Saluatoris parte, quæ circumcisionis gladio amputa-

ta cecidit, si ea in virili ętate restituenda esset, quam in eadem requireretur, si infanti adhuc Mediatori restituēdū præputium fuisset, quandoquidem nemo ignorat, futurum fuisse, vt crescente carne, aut carnis membrana sanguis etiam augeretur. Ex quo principio sic mihi videor posse ratiocinari. Vel enim partem carnis in circūcisione oblatā in resurrectione sibi accepit rursus Assertor, vel certè, vt anteá, sic post resurrectionem alibi extra corpus suum commorantem reliquit; atqui quodlibet horum concedatur, mirè cum nostra opinione congruit, si namq; ad secundum recurras, iam quod probare contendimus, fateberis vltrò; quòd si verò primum illud verū esse contendas, iam quæ anteà præmisimus te compellēt in reparato Christi præputio ad assignandam aliam sanguinis copiam ab ea, quæ octaua die effusa est; hæc autē cum ex noua duntaxat materia efformanda sit, cur non ēt tota ea sanguinis pars, quæ ad præputij mēbranā excolendā exigitur, de nouo cōdet Deus, qui ęquè nullo negotio partē, ac totā eius sanguinis copiā efformare valet?

Quare oppositæ obiectiones aduersus opinionem nostram facilè hunc in modum dilui possunt. Ad primam, dubia admodū, nec inter doctores Scholasticos satis adhuc manifesta est ea opinio, quæ nullam partem effusi sanguinis in passione arbitratur fuisse, quam resurgens Saluator rursus non sibi copularit, velut in sequenti capite fusius demonstrabo; at enim faciamus in præsens ita rem se habere; num idcircò ex vnione hypostatica, cuius totus Christi Dñi sanguis particeps erat, colligēdum est, circumcisionis, & horti sanguinem fuisse cum Christo reparatum; profectò cum ratio ista ducta ex hypostatica vnione non solùm de sanguine in circumcisione, & o-

ratione effuso, sed etiam de qualibet minima sanguinis Christi gutta militet, conuinceret manifestè nullam sanguinis Christi in terris portionem, quæ resurrectione caruerit, olim reliquisse Saluatorem, si quod rationis illius pondus, & momentum esset; cuius rei tamen oppositum multis, & sanè grauissimis testimonijs inferius paulò post demonstrabo.

Ad secundam. Quamuis sacra Saluatoris nostri intestina aliquo corpore haud caritura sint in munus, ac partes euacuatæ fœcis vocato, sanguiné nihilominus haud reor futurum id corpus, cum sanguinis domicilium splẽdidius, ac nobilius esse, ex ijs, quæ sub sensus nostros cadunt, facilè conijcere possimus; quid? cum non arcta, & angusta, sed ampla, ac lata satis sit intestinorum capacitas; certè si hęc tota sanguineo liquore replẽda est, haud dubio, si nón multo abundantior, certè non inferior sanguinis copia solis intestinis deberetur, quàm vniuersæ corporis Christi constitutioni, & fabricæ à natura tributa fuerit, quod tamen nemo vel imprudens opinabitur: neq; enim sapientis est arbitrari in ijs ipsis domini intestinis nunc varios diuersæ substantiæ, ac qualitatis humores inuicem permisceri, cum nec claritas, nec eximia corporis Christi perfectio, quæ maxime in quatuor qualitatibus, claritate, nimirum, impassibilitate, agilitate, atq; subtilitate sita est, huiuscemodi commixtionem patiatur; ergò cum neq; tota ea substantia, qua ornanda, atq; replenda sunt Christi præcordia, solummodo sanguinea esse possit; neq; æquum sit, vt cum sanguine alius humor consocietur in præcordijs, quorsum ad sanguinem in circumcisione & prægrandi illa Saluatoris tristia effusum isti confugiunt, vt intestinorum repletioni consulant? cũ

prętereà

prætereà constet, eum sanguinem neq; sufficientem, neq; opportunum esse posse, etiam si totus in resurrectione Christi esset reparatus.

Ad vltimum, Assertor quidem noster in vltima cæna consecrauit totam sanguinis sui copiam, qua tunc natura irrigabatur; verùm haud opus est, vt tota eadem quãtitas vi verborũ consecrationis calicis á Sacerdote prolatorum sub accidentibus vini sistatur, cum huius Sacramenti institutio nõ sanguinis quantitatem, sed vini substantiæ in sanguinis Christi transubstãtiationem primario intuitu spectet; quare quodcunq; discrimen maioris, vel minoris copiæ sanguinis Christi in hoc mysterio reperiatur, id nullam S. Synaxis imperfectionem arguere potest, cuius præcipua perfectio in transubstantiatione, ac expressa mortis Christi memoria sita est.

Franciscus Suarez. Cæterum (vt hoc pro corronide huius capitis cursim attingam) id modicæ probabilitatis esse videtur, quod Franciscus Suarez 3.p. q.54.art.4.disp.47.sect.3. vero simillimum esse putauit; nempè plus sanguinis esse nunc in glorisissimo Saluatoris corpore, quam vnquam fuerit simul in eodem adhuc mortalitati obiecto, ac quod ex eodem principio consequitur, maiorem in resurrectione sanguinis copiam fuisse Christo restitutam, quam idem Saluator in passione profuderit; Nam quæ toto hoc capite explicata sunt, ita aduersus hãc opinionem militãt, vt alia excogitare hoc loco probabilia argumenta nõ sit opus; neq; verò ei quicquam suffragatur S. Thomæ testimonium ex 4.d.44.q.1.ar.2.quæstiunc.1.ad 2. deductũ, cuius hæc sunt verba. *Intestina resurgent in corpore, sicut, & alia membra, & plena erunt non quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus,* quoniam extorta nimis,

S. Thomas.

nec

nec S. Thomæ verbis consona ea est explicatio, qua nomine humiditatum, sanguinem intelligendum esse arbitratur, quandoquidem, si is fuisset germanus eius testimonij sensus, sine dubio non nobilibus humiditatibus, (qua voce aliquod perfectissimi liquoris genus significatur, mortalibus incognitum) sed appellatione propria, nēpe sanguine perfecto, replenda esse Christi intestina pronunciasset Angelicus Doctor, qui nec ambigua, nec obscura locutione, sed propria mirum in modū delectatur, quemadmodum diuina illius scripta testantur.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Christi Præputio.

CAP. I.

An Christus ablatum sibi in circumcisione præputium rursus in resurrectione acceperit.

SEd in præsens tactam superiori capite de præputio Christi difficultatem explicemus, quandoquidē huius quæstionis enodatio non parum lucis est allatura assertioni nostræ de sanguine circumcisionis, quæ vel ex hoc maximè roborabitur, si Christi præputium nunc etiam in terris reperiri constabit. In primis tamen, mihi præmonendus est lector, omni ex parte tutissimum videri, Saluatoris nostri corpus suo præputio ornatum à beatis mentibus in cælestem patriā coaptatis clarè cōspici, nā istud perfecta, & absoluta corporis Christi constitutio efflagitat, istud congruenti corporis eiusdem complemento debetur, & istud deniq; in Christo supremæ felicitatis gloria gaudente nullo modo desi-

Christus nunc in cælis præputiū habet.

desiderari potest, cum in cæteris iudaicæ gentis principibus futurum esse præputium omnes testentur.

Quòd si fortassè quispiam pugnæ ac disputationis amans mihi opponat, non esse adeò certum, & exploratum id, quod de præputio domini sine controuersia arbitror opinandum; propterea quod Saluatoris nostri corpus esse nunc sui præputij expers, res splendoris, gloriæ, ac maiestatis plena sit; quin immó res sit Mediatori plané conueniens, ac debita, ne videlicet careat fulgore circumcisionis plagæ debito, peculiari præpotentis Dei munere. Nam si, teste Augustino, in patria vulnerum cicatrices in martyrum corporibus intuebimur quas pro Christi nominis gloria pertulerunt; non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam, quamuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit; quæ, & qualis venustas censenda est corporis Christi circumcisionis vulnere affecti, cum ad propagandam æterni Patris gloriam sibi teneram carnis suæ partem abscidi voluerit? Præterea non minus corporis Christi absolutæ perfectioni lateris, & vtriusq; pedis hiatus aduersatur, quam completę resurrectioni eiusdem repugnet modicæ membranæ defectus; atqui *apertura vulnerum*, vt loquitur S. Thomas, *quamuis sit cum quadam solutione continuitatis, totum tamen hoc recumpensatur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum*, cur ergo non idem de præputij carne asserendum erit?

Lib. 22. de Ciuit. Dei c. 10.

3. p. q. 54. ar. 4. ad 2.

Duplici tamen ratione propositis obiectionibus potest responderi. Vna est, si dicamus, in glorioso Mediatoris corpore sic remansisse vulnerum cicatrices, vt integra tamen, & salua penitus fuerit lateris manuum, ac pedis vtriusq; caro; fieri siquidem potuit, vt sibi inuicem vnitæ,

ac,

ac,vt proprius loquar,continuæ corporis Xp̄i partes trā-
sfossæ fuerint, & in ijs nihilominus certa inflictorū vul-
nerum signa, ac stygmata eximio fulgore micantia diui-
na virtute remanserint; in quibus ita clarè perspiciatur
clauorum foramen, ac si nulla carne opletum foret Sal-
uatoris nostri naturæ inflictum vulnus, velut re ipsa cō-
tigisse haud difficile creditu videtur, cum prima, & prin-
cipalis corporis gloriosi perfectio, quæ claritas appella-
tur, hoc ipsum sibi vendicet; nec nō subtilitatis virtus, &
natura hoc idem clarè ostendat; hac enim Saluator in-
structus, de resurrectione sua hæsitantis Thomæ digitis
non modo manuum cicatrices, sed ipsa etiam foramina,
ac vulnera ostendit, atq; palpanda vltrò obtulit, quē-
admodum sensisse videtur S.Augustinus ep. 49., quam
misit ad Deogratiam q. 1., vbi de reseruatis in corpore
Xp̄i stygmatibus disputans nō foramina clauorum, sed
vulnerum cicatrices, & signa duntaxat splendere arbi-
tratur in corpore dominico ad hunc modum scribens.
*Sciant sanè, qui has proposuerunt quæstiones, Christum post re-
surrectionem cicatrices non vulnera demonstrasse dubitātibus*,
ac mox rem totam clarissimo exemplo explicans. *Tunc
autem*, inquit, *illæ falsæ cicatrices fuissent, si nulla vulnera
præcessissent, & tamen nec ipsæ essent, si eas esse noluisset. Voluit
autem certæ dispensationis gratia, vt eis, quos ædificabat in fide
non ficta, non aliud pro alio, sed hoc, quod crucifixum viderāt,
resurrexisse monstraret. Quid est ergo, quod dicitur, si propter
incredulum fecit, finxit? quasi verò, si quispiam vir fortis pro
patria dimicās multa aduersa vulnera acciperet, vt peritissimo
medico, qui hæc ita curare valeret, vt cicatrices nullæ appare-
rent, ipse potius diceret, sic se velle sanari, vt magis essent in cor
pore suo vestigia vulnerum, tamquam tituli gloriarum; ideo ille*

S. August.

medicus cicatrices finxisse diceretur, quia cum per artem efficere potuerit, ut non essent, certa existente causa, per artem efficit potius, ut essent, quæ uno solo modo, sicut superius dixi, falsæ conuincerentur, si nulla vulnera sanarentur. Hactenus ex Augustino, cuius quæstionis, & responsi sensus est, præfuisse quidem in Saluatore vulnera, sed post resurrectionem cicatricũ duntaxat sibi reseruasse vestigia, & signa; quod idem de aliorum Christi martyrum vulneribus, & plagis docuit libro de Ciu. Dei c. 2. Hinc tacta de præputio Saluatoris difficultas diluitur; nã in ea corporis Xpi parte in circumcisione recepti vulneris cicatrix, nõ secus, ac clauorum insignia, remansit, etiam si vniuersa præputij caro reparata sit; quamquam alij volunt minimè necessarium esse, vt circũcisionis cicatrix in Saluatore perduraret, quorum opinioni hæc ratio opitulari videtur, quoniam, si præter clauorum, & lanceæ stygmata et cum cęteris vulneribus Mediatorem consurrexisse opinandũ est, eadem ratione gloriosum Christi corpus nunc in supremo maiestatis throno discriminatũ sederet tot millibus vulnerum, quod flagellorum ictus fuêre, immò in capite eiusdem Saluatoris expressas spinarum notas beati contemplarentur, quod nullus Sanctorum Patrum (ꝙ ego viderim) prodidit vnquam; ergo iure merito vulnere circumcisionis corpus Christi haud pollere potest quis opinari; cum alias plagarũm, & spinei certi cicatrices resurgentem Christum nõ sibi asseruasse vero sit simillimũ.

Christum non sibi asseruasse vulnus circumcisionis qua ratione probari possit.

Altera ratio est. Si cum communi, ac nostro hoc æuo receptissima opinione concedamus, vera quidem vulnerum foramina, ac veros hiatus cum aliqua corporis Xpi diminutione nunc in Xpo reperiri, quemadmodum apertè tradunt Angelicus Doctor citato loco, Abulensis,

& cum Caietano cæteri fermè omnes;& nihilominus idẽ de Christi præputio negemus, asserendum ob illud discrimen,quod inter circumcisionis ictum, & clauorum, & lanceæ foramina assignari potest,q̃quidẽ ista in glorioso Saluatoris corpore necessaria fuerunt, vt dubiæ adhuc fidei homines veram corporis Christi e mortuis euocati naturam agnoscerent, atq; confiterentur, quod in vulnus circumcisionis quadrare nõ potest, cum ex eo reparatę Christi naturæ certitudo,& firmitas trahi nulla ratione posset, propterea quod non minus omnibus Iudæis,quam Christo dño proprium istud circumcisionis vulnus esset.Deinde (vt cæteras quatuor causas, quas in medium Angelicus Doctor protulit 3.p.q.54.ar.2.recen sere supersedeam,) haud mirum est, Assertorem nostrum in his partibus,quæ lancea,& clauis transfossæ sunt, caruisse solita carnis conglutinatione; & tamen nõ caruisse præputij carne,cum illud,aut nullo,aut certe exiguo carnis Christi detrimento,hoc verò non nisi præcipua quadam mutilatione peragi potuerit, quæ in perfectam esse argueret corporis Christi naturam,saltem respectu eius partis,quæ cultro circumcidi consueuerat, etenim nulla vel minima pars carnis in retẽtis vulnerum foraminibus deperdi potuit, quod haud dari potest, si Mediatorem præputij expertem esse faciamus. Ad hæc,vulnera in carne Saluatoris insistentia inferunt solius continuationis, vt dicunt,negationem, quæ ad genus accidentalis perfectionis reuocanda est;at carnẽ Christi suo præputio non esse vestitam naturæ veritati, atq; complemento officit; cum ea pars carnis ad substantialem naturæ Christi perfectionem faciat. Verùm quia vereor,ne hæc allata à me postremo loco responsa lectoris animum satis expleant;

equidem non dissimulabo sensum animi mei. Nam sicuti video sequentes priorem viam, qua responsum est difficultati de præputio, & vulneribus in corpore Christi reseruatis, video inquam, satis commodè ab omnibus difficultatum tricis posse se expedire; ita fateor posteriorem respondendi rationem amplectentes, difficilè ea posse meditari, aut inuenire, quæ pro dignitate omnem ex animo prudentis lectoris dubitandi occasionem auferre possint.

Quòd si rursus obijcias, suspectam esse illā nodos dissoluendi priorem sententiam, nobis tñ satis, superq; tuta videtur, in quam tam asseueranter præclarum totius Ecclesiæ lumen Augustinum abijsse vidimus, quem vti certissimum ducem, ac principem, vt in rebus alijs omnibus, sic in præsenti negotio sequimur.

Prima opinio. Innocentij Tertij.

At, est ne Christi præputium, quo nunc circuncisa pars ornatur, illud idem, quod circumcisionis Sacramentum olim peragens iustus Simeon cultro abstulit? an potius aliud diuina ope efformatum, atq; in eius loco, quod ceciderat substitutum? Opinio Innocentij Tertij Summi Pontificis fuit lib. 4. de sacris missæ arcanis c. 30., nihil esse hac de re asseueranter affirmandum, cum non possit istud nisi Dei humanū animū pulsantis afflatu agnosci. *Quid ergo*, inquit Innocentius, *dicemus de circumcisione præputij; an in resurrectione Christi similiter redierit ad ipsum? Creditur in Lateranensi Basilica conseruari, licet à quibusdam dicatur, quod præputium Christi fuit latum in Ierusalem ab Angelo Carolo Magno, qui transtulit illud Aquisgrani, sed posteà positum est apud Caresium. Melius tamen est totum Deo committere, quam aliquid temerè definire.* Sic Innocentius, cuius postrema verba non tam de natura præputij, quā de existentia eiusdem, satis manifestè loquuntur.

Theo-

Theophylactus in cõmentarijs super sacram Lucæ historiam c.2. illa verba pertractans, *postquam impleti sunt dies octo, vt circumcideretur puer*; in primis docet inutilem esse hanc quæstionem, solaq; inani curiositate plenam; moxq; etiam curioso lectori morem gerere cupiens, eãdem abscissæ carnis partem sibi in resurrectione assumpsisse Dominum tradit.

Secunda opinio.

D. Bonauentura 4.sent.d.12. in explanatione contextus Magistri sententiarũ nõ procul à medio; etsi difficillimum arbitretur, huiusce rei veritatem attingi posse, ne tamen alto silentio inuolutam pertranseat hãc ipsam de præputio Saluatoris quæstionẽ, eam duobus modis soluit. Vnus est. Abscissa præputij caro non fuit pars carnis Christi secundum speciem, sed solummodo secundũ materiam, diuina nimirum dispensatione; quod autem secundum materiam pars est, illud non exigit, vt cũ Xpo resurgat; ex quo principio statim colligit, ad religionem, atq; pietatem excitandam nobis partem eam donatam esse, atq; ad nunc vsq; in terris diuina ope conseruatam. Alter modus est, aliquid reperiri potuit in eadẽ circũcisa præputij carne, quod ad veritatem naturę Christi attineret, & reliquum eiusdem carnis minime; Atq; ita gloriosum Saluatoris corpus id, quod naturę veritati conueniebat, in resurrectione rursus habuit, in rerum vniuersitate relinquens eam carnis partem, quę haud deseruiret veritati corporis eiusdem Saluatoris, quamuis non sim nescius minimè esse inficiandum, quin idem Bonauentura probabiliter senserit etiam fieri potuisse, vt sine illa carnis membrana gloriosum Christi corpus resurrexerit, sicut ex ijs, quę statim adferam dijudicare per se lector facilè poterit; nam posteà quam exposuerat, quid ipse de hac

Tertia opinio.

quæ-

quæstione iudicij haberet, protinus aliorũ enarrans opinionem; *aliqui,* inquit, *tamen dicunt, quod circumcisi resurgent sine præputio, quoniam illud signaculum est ad decorẽ. Et si tu obijcias, quod totum resurget, dicunt quod verum est, totũ, quod spectat ad esse, vel pulchritudinem; & ideo non est instãtia de præputio, quod autem horum sit verius difficile est scire*; Sic Bonauentura, cuius opinioni subscribere videntur Turrecremata in c. inuitat de celebratione missarum, & Syluester in Aurea Rosa quęst. 31.

CAP. II.

Auctoris sententia.

MIhi admodum credibile videtur, Saluatoris præputium non resurrexisse idem numero, quod in in circũcisione ceciderat, sed diuina virtute aliud fuisse comproductum, quod commodè prioris ablati vices supplere, atq; resurgentis ętati Saluatoris opportunũ esse posset; huius meę opinationis clarã, nec fortassis omnino leuem coniecturã capio ex ijs, quæ hactenus in hac disputatione tradita sunt; etenim in dubium reuocari nõ debet (quãuis de hac dubitasse videatur D. Bonauent.,) quin ea pars corporis Christi, quę suo velut ornamento à natura efformato, dum circumcideretur, spoliata est, rursus in reuiuiscente Christo congruenti carne fuerit vestita, quemadmodum præter citatos hactenus doctores expressè docuerunt Bartholomęus Medina 3. p. q. 54. a. 4. Franciscus Suarez, Carthagena, omnesq; cęteri recẽtiores communiter; atqui non est procliue creditu, eam membranam, qua nunc in cęlis corpus Christi cohonestatur, eandem numero esse, quam ante circumcisionis ictum octo diebus possedit; quandoquidem constat, ac certis-

sima

ſima traditione creditur, eam numero membranam, quã infans Ieſus noſtri cauſa in circumciſione cultro abſcidẽdã obtulit, nunc in celeberrimo S. Ioannis Lateranẽſis tẽplo aſſeruari ſumma cum omnium pietate, ac religione, in ea videlicet ipſa templi parte, quæ ob eximias Chriſti, & aliorum Sanctorũ reliquias, ſancta Sanctorum appellatur; ſicuti memoriæ prodiderunt Innocentius III Pontifex Maximus, Card. S. Petri ad Vin. veritate octaua ſui tractatus, Carthagena, & noſtri æui ſcriptores omnes ad vnum, qui hunc lapidem euoluerunt; quorum omnium nomina, & concordes ſententias longum nimis eſſet recẽſere. Præclariſſimum tamen huius rei teſtimonium prẹterire nec poſſum, nec debeo, quod lib. 6. c. 112. reuelationum B. Brigitẹ conſignatum reperi, quodq; ipſa Deipara Virgo ancillẹ ſuẹ Brigitẹ patefecit his verbis eam alloquens. *Maria ait, cùm filius meus circumcideretur ego membranam illam è maximo honore ſeruatam, ſeruabam, quo ibam, quomodo enim ego illam traderem terræ, quæ ex me ſine peccato fuerat generata*; protinusq; eã nunc Romẹ aſſeruari docet. Sic Deipara Virgo apud Brigitam; cuius ſi vera eſt reuelatio, vt certè veriſsima creditur, iam omnem hac de re dubitandi occaſionem tollit.

Lib. reuelationũ. 112.

Quare licet videam, poſſe aliquem ad opinionem noſtram refellendam id aſſeuerare, quod ſupplementum Gabrielis 4. d. 44. q. 1. in fine docet his verbis. *De præputio Chriſti dici poteſt, præputium eſſe replicatum ad diuerſa vbi, & illam partem præputij eſſe in cælo coniunctam corpori Chriſti, & in altaris Sacramento, non ſic in eo, in quo in terris detinetur loco*, quibus ex verbis facilè concluderetur eandem numero Chriſti membranam diuerſis in locis reperiri, nempe in corpore Chriſti Ieſu in cẹlis, & in Sacramento

Supplementum Gabrielis.

altaris,

altaris, in quibus viuat,& in terris etiam,hoc est in Lateranensi templo,vbi præputium vitę expers sit; attamen infirmum,ne commentitium dicam,istud esse videtur;nã esto diuina potentia,quę absoluta appellatur, eãdẽ carnis Christi particulam simul, & semel diuersa loca afficere posse, quia nihilominus nõ põt istud fieri sine magno,ac perpetuo quodam diuinę maiestatis miraculo, minimè ęquũ videtur in hac re ad tantum,tamq; insigne miraculum confugere;cum faciliori,ac commodiori negotio res peragi possit;nempe eo modo, quem nos indicauimus; pręcipuè, cum ea sola, & pręcisa pars abscissę carnis, ni nouum fortassis etiam in hoc miraculum confingatur, non sufficiat cohonestando corpori Saluatoris; ꝙ nunc in cęlis maiorem in quantitate carnem requirit,quam sit ea,quæ ei fuerat in circumcisione ablata,vt clarius constat ex eis, quæ superius de sangnine eiusdem præputij argumentati sumus.

Hinc ad extremum, (vt tandẽ ad id redeamus,à quo varias de præputio carnis Christi sententias ponderantes,discessimus) liquet sanguinis Christi guttas,quæ ex circumcisa carne emanarunt,non secus, ac præputiũ,haud fuisse easdem numero reparatas.

DISPVTATIO OCTAVA.
De copia sanguinis Christi resurgentis.

CAP. I.
An in passione effusus sanguis cum Christo totus resurrexerit.

INnocentius Tertius libro de mysterijs myssæ c. 30. putans omnem sanguinem in passione effusum, naturæ Christi veritatem intrinsecus tangere, totũ in resurrectio-

rectione fuisse reparatum docet. Ad eandem opinionem se applicat Syluester de Prierio eodem etiam Innocentij firmamento ductus; nam, etsi fidei dogmatibus non repugnare tueatur, aliquid veri sanguinis Christi in rerum vniuersitate etiam in præsens reperiri, vult tamen istud intelligi de nutrimentali sanguine, qui ros, & cambium appellatur, qualis non fuit effusus in passione sanguis, qui ad naturæ veritatem pertinebat. Non valdè absimilē sententiam sequuntur Petrus de Cabrera p.3.q.5.a.4., & Hieronymus della Rua contr.4. Theologica, si nimirum sermo fiat de sanguine, qui pars est humanę naturæ Xpi, ad eiusq; veritatem pertinet, qualem ij esse effusum in passione sanguinem arbitrantur, quamquàm de hoc expressis verbis, sicut etiam Syluester nihil prodiderint. Ac ne longior sim, adhæsit eidem opinioni Franciscus Suarez p.3.q.54.sect.3. vbi esse probabile asserit, Christū dominum in resurrectione totum sanguinem resumpsisse, quem in passione effuderat; si passionis initium ducatur ab eo tempore, quo Christus Aeternum patrē exorauit, ad tempus vsq; vulneris in latere accepti. Idem sensisse Turrecrematam in cap. inuitat de celebratione missarū, ea, quæ ibi habet, manifestè testantur. Gabriel Biel pari ratione de sanguine in passione effuso, ac de præputio Saluatoris edisserens, ita totum sanguinem ad corpus Christi gloriosum se se recepisse arbitratur, vt interim ēt vltro concedat aliquid eiusdem sanguinis Christi apud nos reperiri 4.sent.d.41.q.1. dubio 6. prope finem. Tandē hæc opinio videtur fuisse ad mentem Angelici Doctoris 3.p. q.54.ar.2.ad tertium, & quodlibet, 5.ar.5., de cuius opinione peculiarem suo loco quæstionem instituam.

Cæterum præsens opinio nonnullis rationibus confirmati

Syluester.

Petrus de Cabrera.

Hieronym. della Rua.

Suarez.

Turrecremata.

Gabrielis Biel opinio.

Variæ rationes.

mari pôt. Etenim Christus ipse apertè testatur, nihil post gloriosam à mortuis resurrectionem sanguinis sui in terris se esse relicturum, dicens. *Si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum*. Amplius, in corpore Christi patientis nihil fuit superuacaneum; (ea erat victus Christi temperantia, & frugalitas) ergo nihil eius sanguinis, qui tunc in Mediatoris corpore fuerat, deperire potuit, ne mãca, & imperfecta post resurrectionem corporis Christi natura esset. Deinde, etsi vniuerso sanguine suo nostram redemptionem Saluator fuerit operatus, speciali tamen quadam ratione in passione effuso sanguini redemptionis opus accensendum est, vtpote ei, quo Mediatoris passio completa, atq; perfecta est; decuit igitur totum illud sanguinis in Saluatore perpetuò reseruari. Prætereà, ad Philippenses 3. Christus *reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*; ergo similis erit nostra, ac Christi domini resurrectio; at in martyribus totus sanguis pro Christi nomine effusus ad martyrum corpora redibit; ergo & sanguis domini in passione effusus ad suum sese recipiet domicilium. Ad hæc, quidquid sanguinis extra dominicum corpus remansit, deuicta morte, à corruptione diuino non nisi miraculo vindicari potest; at quæ vtilitas, si sanguis Christi descenderet in corruptionem, vti regius vates dixit. Postremò, ad idem suadendum adhiberi possunt eæ rationes, quibus S. Thomas quodlib. 5. a. 5. vtitur in hac eadem assertione defendẽda.

Verùm haud desunt alij, qui explicatam, atq; rationibus obfirmatam opinionem istam improbent, docentes aliquid sanguinis Christi effusi in passione in hac rerum vniuersitate reperiri; quin immò addit Cardinalis S. Pet. ad Vin., *neq; necessarium, neq; congruum fuit, vt totus sanguis*

Christi

Christi in passione effusus ab eo resurgente reassumeretur. In quam opinionem abijt, Caietanus p.3.q.54.a.2.q.2., cuius de nutrimentali sanguine opinionem non tueor, nec laudo, sed approbo illud duntaxat in præsens, quod manifestè fauet postremæ huic opinioni, quæ Saluatorem totius eius sanguinis, quem in passione effudit, non fuisse participem docet. Adest insuper Bartholomæus Medina 3.p.q.54.ar.2., cui assentiuntur Gregor. de Valen. 3.p.q.5.disp.1. punct.1., Gabriel Vasquez, Franciscus Suarez, qui licet cõtrariam huic assertioni opinionẽ tueatur, eam tamen sic limitat, vt apertè fateatur, nihil obstare, quominus vna, vel altera gutta, aut pars aliqua eius sanguinis, qui in passione è mẽbris Christi defluxit, apud nos etiam nunc commoretur. Consensit S. Bonauentura loco anteà citato, vbi, postquam de præputio Christi, quæ iã diximus, tradidit, mox idem de sanguine Saluatoris asserens, *& idem*, inquit, *dicendum est de sanguine*. Tandẽ nostris hisce temporibus, communis est omnium ista opinio; cuius firmamenta esse possunt

Caietanus.

Medina.
Valentia.
Suarez.
Vasquez.

D. Bonauētura.

Sanguis Christi totus eiusdẽ substantialis perfectionis est; sed sanguinis tum in circumcisione, cúm in horto effusi non nihil superfuisse nobis in rerum vniuersitate, quę superius prodita sunt, clarè demonstrant, cur non etiam aliquas effusi sanguinis partes in passione idẽ dominus potuit relinquere? Deinde, sanguis non modò pars fuit naturæ humanæ crescentis, sed etiam eiusdem carnis Christi cibus, & alimentũ; at corpori Saluatoris gloria, & immortalitate præstanti nequaquàm opus est siue nutritionis, siue augmenti operatione; ergo illa pars sangui nis in passione effusi, quæ nutritioni erat addicta, nullum potuit in immortalibus Christi membris locum obtine-

Fundamēta secundæ opinionis.

re, quæ vti decretionis, & mutationis; ita nec augmenti, nec nutritionis operationibus agitari possunt. Postea si ad recolendam passionis Christi memoriam, nec non ad æternũ argumentũ eius separationis, qua à corpore non modò animus, sed etiam sanguis seiuncta sunt, sacrosanctum altaris mysterium Christus reliquit, cur non etiã ad clarum pro omnium salute effusi sanguinis testimoniũ relinquere in terris debuit partem eius sanguinis, qui peculiari ratione redemptionis opus ad exitum, finemq; perduxit? maximè cum ad rerum diuinarum, salutisq; nostræ contemplanda mysteria ex certa, & ad sensum patenti sanguinis Christi parte excitemur. Quid? an non, & eximiã erga nos Dei charitatem decet, & exigit istud fidelis populi pietas, & religio? Verùm quia hæc, & alia generis huius argumenta topica, & explicatu facillima sunt, fortioribus argumentationibus rem hanc nostram propiùs tangentibus explicare, & comprobare oportet.

CAP. II.

Verum Christi sanguinem in terris esse memoriæ, atq; litteris proditum est.

EX multiplicibus igitur, ac varijs euentibus, immò ex certissimis miraculis sanguinem Christi in terris nunc reperiri, fortior trahi poterit argumentatio hunc in morem confecta. Quotiescunq; Deũ in sui sanguinis testimonium perpetrasse miracula deprehendimus, haud dubiè statim nobis intelligere facillimũ erit, cum

cum sanguinem diuinis operibus illustratum ex vero Saluatoris corpore esse profectum, quádoquidem Deus, qui prima veritas est, nec auctor mendacij, nec obfirmator vlla ratione esse potest; atqui sanguis, de quo dicere incipiam, clarus vbiq; terrarũ fuit miraculis, atq; prodigijs naturæ virtutem anteuertẽtibus, ergo aliquid sanguinis expressi è corpore dominico nõ vno in loco reperiri dicendum est, cum Saluatoris sanguinem, qui regijs ornamentis, atq; splendidissimo apparatu Mantuæ asseruatur, Deus celebrem reddiderit infinitis propemodum miraculis, de quibus testis locuples est Saxus superioris æui auctor minimè spernendus. Res autem huius sanguinis Christi perhibetur in hunc modum. Postquam Longinus, qui anteà sub Pilato Præside Centurio aduersus Christum, & mox cœlesti spiritu afflatus pro Christi confessione martyr fuit, demiratus est, quæ diuinitus edita fuerant in passione Saluatoris miracula, ex ijsdem certam diuinitatis Christi fidem hauriens, collegit certam aliquam copiam eius sanguinis, qui ex percusso Saluatoris latere defluxerat, eamque collectam spongia, quæ ad os sitientis domini admota fuerat, in vitreum vasculum intulit, sibi clam omni religione deinceps colendam asseruans. Verùm quia gliscente in se ipsum iudaicæ gentis inuidia, ac furore paternos lares deserere coactus est, secum vas istud asportauit; ac tandem multis peragratis Ciuitatibus, diuino, vt piè creditur, illustratu, Mantuam venit, quæ Ciuitas est in Insubria, in qua cum vndequaq; insidijs, dolis, atq; versutijs circumueniretur, veritus ne tanti thesauri expers fieret eorum machinationibus, quorum studia, & praua religio à Christi semitis, sanaque doctrina abhorrebant,

Historia eius sanguinis Christi qui Mãtuæ colitur.

rebant,ſanguinem Chriſti in terræ viſceribus occulit; in quibus nunc D. Andreæ templum conſpicitur, ibiq; ad annum ſalutis noſtræ octingenteſimum ſole ipſo ſplendidior ſanguis Chriſti in tenebris, ac puluere tandiu delituit,quãdiu erga Mantuæ incolas paterna charitate motus ipſe Vindex ſalutis noſtræ Chriſtus pretioſum ſanguinis ſui liquorem oſtendit ijs, qui ſacris præerant; at quia Sacerdotes diuinorum arcanorum nec dum conſcij oblatum ſibi tanti theſauri myſterium non intelligentes diuina reſponſa ſuper inuento nec adhuc cognito ſanguine expectabant; propterea illorũ votis ſtatim aſpirãs Deus, ea prodigia cępit perpetrare,quæ inuentum liquorem verum Chriſti ſanguinem eſſe manifeſtè teſtabantur, conceptamq; anteà dubitationem ex eorum animis auferrebant penitus. Nam vbi reperti liquoris fama innotuit, omnes occulta quadam cęleſtis ſpiritus virtute commoti aduerſa valetudine vtentes adſunt, ſupplices ſacrum liquorem venerantur,ac præſentem opem,diuinumq; auxilium implorant.Et ecce omnium bonorum auctor, ac opifex Deus oculorum aciem cæcis, audiendi vſum captis auribus,atq; exoptatiſſimam ſanitatem cęteris omnibus ægrotantibus liberaliter impartitur, nempè,vt intelligerent,ea omnia miranda,quæ fiebant in ijs ipſis Chriſti domini meritis inniti,quæ præcipua quadam præcellentia ſanguini Saluatoris paſſim diuina ſcriptura attribuit, cuius ſanguinis pars illa ipſa erat,quam tunc venerabundi,ac religione pleni Mantuæ ciues, & Sacerdotes cõtuebantur.Cum hæc diuinæ munificentiæ collata in mortales beneficia Carolus verè Magnus Imperator fama, & auditione accepiſſet(totum enim orbẽ de cęleſtibus hiſce miraculis fama peragrarat)protinus litteras officij, & humani-

manitatis plenas ad Leonem eius nominis tertium Pontificem Maximum dedit, vti se inuenti sanguinis Christi, ac patratorum etiam miraculorum certiorem faceret. Leo acceptis Caroli Magni litteris Roma profectus Mantuam venit; ibiq; diebus aliquot commoratus, vbi exactissimam reperti sanguinis Christi, ac prodigiorum, quæ obtigerant, scientiam hausit, ad Imperatorem magnis itineribus contendit (vt ex Annalibus Francorum de vita Caroli Magni habetur) quemadmodum et idẽ tradunt Platina de vitis Pontificum, & Alphonsus Ciaconius in vita, ac rebus gestis Leonis Tertij. Biondus decade 2. lib. 1. Pius II. in epitome ad Biondi historiam, & alij. Verùm quia Leonis IX. Pontificis, & Henrici III. Imperatoris tẽpore à Barbaris vniuersis Italiæ ciuitatibus, ac præcipuè Mantuæ, quam deuastarunt, horrificum, ac nefariũ bellũ illatum est, sanguis Christi olim repertus iterum latuit, ne ab inhumanis illis gentibus Mantua asportaretur. Mox placatis Italiæ rebus S. Andreas Apostolus per quietem cæco, cui nomen Albertus fuerat, se se offerens, locum, in quo sanguis Christi iacebat, indicauit, qui consurgẽs statim rem, quam per somnum audierat, Beatrici, quæ Mantuæ Imperium tenebat, aperuit; illa auditis rebus fidem præstans, mandat illico in ea parte, in qua latere sanguinem fuerat demonstratum, fodi humum, ac inuentum Christi liquorem piè adorans honestiori in loco collocauit; tunc noua miraculorum, ac cœlestium donorum varia species visa est, nouæq; rursus in omnes diuinę bonitatis gratiæ apparuerunt; de quibus loco anteà indicato consulendus est Saxus. Per ea tempora Leo Pontifex, cui comites erant Imperator, Bonifacius Longobardorum Rex, atq; è sacro collegio plurimi purpuratorũ patrum

Leo Tertius sanguinem Christi veneraturus Mantuam venit.

Annales Francorũ.

patrum rursus se se Mantuam contulit, vt sacrum salutis nostræ pignus venerarerur. Hos subsequenti æuo imitati Carolus IV. Imperator, Alexander II., Innocentius II., & Martinus V. Sũmi Pontifices ad hoc pietatis munus peragendum ad eandem se se Ciuitatem contulerunt, in qua etiam nostris hisce tẽporibus in sacris ædibus D. Andreæ Apostoli, quibus Leo IX nouum sanguinis Christi titulũ fecit, sãguis quotãnis ostẽditur, ea nimirũ die, quo ad astra victor Iesus ascendit. Hic autem sanguis Christi, de quo hactenus, certis quibusdam crystallinis vasculis in formã rotæ mirabiliter efformatis clauditur, aureo circulo septus, nec non catenis pariter aureis vasculum mirè, ac concinnè inuicem nectentibus. Et hæc pauca ex multis sufficiant de eo sanguine Christi, quo Mantua Vrbs iure merito gloriatur; nũc deinceps ea, quæ de sanguine Christi in alijs locis existente alij tradiderunt, videamus.

Nicephorus.

Etenim Nicephorus lib. 1. Ecclesiasticæ historiæ c. 30. emanantem ex proscisso Saluatoris latere sanguinem à Deipara Virgine, & à B. Ioanne Apostolo honorificè vasculo fuisse exceptum testatur, dum inquit. *Cum verò metu homicidarum omnes profugissent, sola ibi aderat mater, & quẽ diligebat discipulus, qui omnia, quæ uel antè, vel post mortẽ eius gesta essent oculis ipsi suis spectarunt, sanguinemq; & aquam ex latere eius, quasi adhuc viuentis recens profluentẽ, religiosè simul, & honorificè admodum vasculo acceperunt.* Sic Nicephorus. Nec absimilis admodum est, nec premenda silentio ea notitia sanguinis Christi, nunc apud nos existentis, quã lector capere potest ex ijs, quæ libro 6. reuelationum D. Brigitæ legimus; quo loci mater Saluatoris inducitur Brigitam his vocibus alloquens. *Cum tempus vocationis meæ instaret de hoc mundo, ego ipsam* (hoc est præputij mẽbranam)

Sanguinẽ Christi collegerunt B. Virgo, & Apostolus Ioannes.

Reuelationum B. Brigitæ lib. 6.

nā) cōmendaui S. Ioanni custodi meo, cū sanguine illo benedicto, qui remansit in vulneribus eius, quando deposuimus de cruce. Post S. Ioanne, & successoribus eius sublatis de mundo, crescente malitia, & perfidia, fideles, qui tunc erant, absconderunt illa in loco mundissimo sub terra, & diu fuerunt incognita, donec Angelus Dei amicis Dei reuelauit. O Roma, ò Roma, si scires, gauderes vtiq; immò si scires flere, fleres incessanter, quia habes thesaurum mihi charissimum, & non honoras illum; ex quo B. Virginis testimonio clarè intelligimus, non modò sanguinem Christi in terris esse, sed etiam Romana in Vrbe reperiri. Proximè ijs adijcienda videntur, quæ de sanguine Mediatoris sub Crucis stipite collecto antiquissima traditione, & creduntur, & etiam à Syluestro Prierio in Aurea Rosa q. 31. tract. 3. litteris produntur. Videlicet eum sanguinem, seu potius eam terræ partē cruore domini aspersam, quam passionis tempore Magdalena sub Cruce collegit, semel quotānis, cum in parasceue passionis Christi historia legitur, feruere, ac ebullire, cum nihilominus per reliquum anni spatium arida, & desiccata penitus videatur apud S. Maximinum. Sed audiamus modo Syluestrum, qui sanguinem S. Ianuarij, qui Neapoli colitur, docens ebullire, cum ad caput eiusdem Sancti admouetur, hæc ad rem nostram subdit his verbis. *Et idem videtur de sanguine à Magdalena sub Cruce cū terra collecto, qui singulis annis in parasceue perlecta passione ebullit, vt omnes asserunt in S. Maximino, cum reliquo tempore videatur in terra desiccatus.*

Mirandū sanguinis Christi prodigium.

Apud S. Maximinum sanguis Christi.

Syluester.

Audio prætereà, nec non ex transmissis ad me litteris clarè intelligo certam veri cruoris Christi portionē asseruari in Vvcingartensi Cœnobio apud Germanos, quā multis editis miraculis á Deo fuisse illustratā testes sunt

Vvcingartensis in Cænobio portio sanguinis Christi.

ij omnes, qui eas regiones colunt.

Apud Venetos sanguinis Christi reperitur.

Illud etiam memorabile est huiusce rei argumentum simul, & experimentum, de quo iurè Veneti exultant, nã exhibent illi eo sanctioris hebdomadæ die, quo crudelissimos Christi cruciatus, & mortem recolit Ecclesia, omnibus contemplandam duplicis sanguinis Xpi substãtiã; alteram miraculosam; alterã veri sanguinis Christi portionem naturalem, quam pretiosam illi dicũt; propterea quod illa ex percussa olim imagine Christi diuinitus; hęc verò ex sauciato Saluatoris corpore emanarit.

Sacra Syndon.

Quòd si alia huiusce rei testimonia quæras, meditare quæso sacram syndonem, in qua obuolutum Saluatoris nostri corpus tridui tempore iacuit in sepulcro, quæ nũc est apud Sabaudiæ Ducem, & spõtè sanguinis dominici partes in eadem fuisse derelictas fateberis; nam sanguine depicta totius corporis Christi, ac expressa in eadẽ effigies ita clarè cernitur, ac si ob oculos versaretur excarnificata eiusdem Saluatoris natura; immò vestigijs ducibus sanguinis in ea impressi, quæ inter theologos de vulnerum forma, de corporis Christi lõgitudine, ac figura, de verberum multiplicitate, de clauorum numero, de forma spinei serti diu agitabantur, satis clarè patuerunt, vt testantur non solum ij, qui ad visendam sacram syndonem religionis gratia Taurinum quotannis properant, verum ẽt Alphonsus Palleotus in libris de sacra syndone confectis disertè probat, atq; ostendit. Mitto nũc in pręsens aliam syndonem apud Treuirenses populos existẽtem hic tibi recensere, quæ non secus, atq; prior sacro cruore tincta, atq; pluribus designata sanguinis Christi notis omnibus magna earum gentium deuotione certis anni diebus ostenditur. Sed quid plura? huiusce veritatis

Duplex Syndon.

testis

testis est ea ipsa colūna, cui vinculis adstrictus Saluator adhæsit, cum flagello plecteretur, quæ etiam nunc diuino cruore Christi imbuta est, quemadmodum S. Hieron. testatur in Epitaphio Paulæ num. 20. cum inquit; *ostendebatur illi columna Ecclesiæ porticum sustinens infecta cruore domini, ad quam vinctus dicitur, & flagellatus.* Adserit hoc idem diræ lanceæ ferrum simili cruore tinctum. Nec non testatur istud scala sanguine Christi non semel madefacta, quæ Romæ ostenditur. Ad hæc quid memorem relicti sanguinis certa indicia deprehendi in dominica veste consutili, quam post affixum Cruci Saluatorem talis inter se sortiti sunt quatuor carnifices; etenim in ea vestis parte, quæ ad Saluatoris genua protendebatur licet animaduertere expressam cruoris Christi substantiam, quæ toto passionis decursu ad ima vestimentorum Iesu perpetuo fluxu decurrebat. Porrò hæc vestis, si Gregorio Thuronensi fidem accomodare libet olim diu cōseruata est in Ciuitate quadam Galatheæ in eo templo, quod ad Sanctos Archāgelos appellatur. Sic enim scribit de miraculis lib. 1. c. 8. de tunica Christi loquens. *De hac veró immaculati agni tunica, quæ à quibusdam audiui silere nequeo, ferunt autem in Ciuitate Galatheæ in basilica, quæ ad Sanctos Archāgelos vocitatur, retineri. Est enim hæc Ciuitas ab Vrbe Constantinopolitana, quasi millibus centum quinquaginta distans, in qua basilica est exypta abditissima, ibiq; in arca lignea hoc vestimentum habetur inclusum, quæ arca à deuotis, atque fidelibus cum summa diligentia adoratur non immerito digna, quæ hoc vestimentum retinet, quod dominicum corpus vel contingere meruit, vel velare.* His vero temporibus Treuirorū haberi hanc Saluatoris vestem intelligo ex ijs, qui eam sæpius religionis gratia venerati sunt, atq; oculis suis cō-

Columna sanguine Christi imbuta.

Vestis Christi consutilis tincta est cruore.

Vbi nunc reperiatur.

Spina duplex tincta cruore dominico.

ſpexerunt. Ad extremum, vt ſemel finiam, quid quatuor claui, quid ſpina, quæ ſacras Chriſti ceruices transfodit, Rechanati piè cuſtodita, quid ea pariter, qua Galliç regis ſacellum fulget, & quam familiæ Dominicanæ patres Vincentiæ ſummis celebrant honoribus; Quid imbuta ſanguine duo ſudaria: alterum Saluatoris faciei ſanguine, & ſudore aſperſæ à Veronica, ſeu Berenice admotum: alterum, quo caput Dñi in ſepulchro iacuit inuolutum, quidq; tandem apud Gallos in Eccleſia minorum collectus, ac religioſè cuſtoditus cruor domini tacita quadam voce clamant, quam in hac rerum vniuerſitate, effuſi ſanguis aliquid nobis diuinitus eſſe relictum?

CAP. III.

Quid de allatis hiſtorijs cenſendum ſit.

AT enim quia ex tactis hactenus de ſanguine Xpi hiſtorijs confectum argumẽtum, plus mihi ſemper probare viſum eſt, quam oporteat; hoc loco poſſet quiſpiam iudicij mei calculum expectare, quo lectori ſignificem, quid ſentiam de certitudine, ac veritate earum rerum, quæ pręcedenti capite tradita ſunt. Etenim ſicut ex allatis de ſanguine Chriſti hiſtorijs certam mihi elicere poſſe videor aſſertionem, qua omninò defendam, non nihil effuſi etiam in paſſione ſanguinis Chriſti apud nos remanſiſſe; ita facilè adduci nõ poſſum, vt aſſentiar, tantam effuſi ſanguinis copiam, qualis ea eſſe conuincitur ex ijs, quæ hactenus tradita ſunt, in Chriſto à mortuis reſurgente potuiſſe deſiderari, abſq; certo reuiuiſcentis naturæ Chriſti detrimento abſolutæ corporis Chriſti perfectioni repugnante. Verùm quia & difficili in loco verſor, & optimè teneo difficile factu eſſe, vt ſatisfaciam ijs

omnibus,qui de vero ſanguine Chriſti gloriantur, cum (vti commune fert prouerbium)ſuum vnicuiq; pulchrũ ſit,& res iſta certo nequeat dirimi iudicio, propterea tãtummodo de allatis ſuperioris ſententiæ firmamẽtis tutè pronunciare poſſum, eam omnem ſanguinis copiam haud potuiſſe ex ſacratis Chriſti venis proficiſci; qñquidem ex eo neceſſaria argumentatione conficeretur,defectuoſam,nimioq; ſanguine deſtitutam conſurrexiſſe Saluatoris noſtri naturam;cui licet non tanta ſanguinis copia neceſſe eſſet,quantæ particeps ante paſſionem fuerat, poſtulante iſtud glorioſi corporis natura(quæ cum non amplius victura ſit vitam animalem eo ſanguine non eget,qui muneri reſolutę carnis deſeruiebat;)ea nihilominus quantitas cruoris,quã ſuperiori capite recenſuimus, ſine dubio copiam excedit eius ſanguinis,qui citrà imperfectionem,ac defectũ immortalis corporis in rerum vniuerſitate relinqui potuit. Quid? vix, ac ne vix quidem grauiſſimi doctrina, & auctoritate Theologi doctores, ne fortaſſis perfectioni corporis Chriſti aliquod detrimentum inferant, verentur concedere non nihil cruoris effuſi in paſſione extra venas corporis Chriſti iacere nũc apud mortales;& prudens quiſpiam inducet animũ ſuũ credere, tot vaſcula ſacro cruore domini referta nunc etiam in terris reperiri?Rectè igitur de his,qui primo intuitu omnem eum cruorem eſſe ex vero Saluatoris ſanguine nimis ſecurè iactant,cum ſapiente affirmari poteſt illa inſignis ſententia; *Qui cito credit leuis eſt corde*,cũ iſtud opinari,neq; recta ratio ſuadeat,neq; congruens Chriſti reparatio patiatur; quare licet non ſit meæ mẽtis, temeritatis, aut leuitatis notam inurere pijs, ac religioſis ijs mentibus,quæ ſacrum, ubicunq; reperiatur, cruorẽ,deuotè,

uotè colunt,cum & miraculoſus ēt,& ex imagine,& hoſtia effuſus liquor religioſo cultu dignus ſit; eos tamen monitos velim,vt caueant totū id ſanguinis, tamquā verum,& naturalem corporis Chriſti ſanguinem arbitrari,ne dum vel charitatis,vel religionis,vel deuotionis affectus quæritur,manifeſta Saluatoris corpori iniuria inuratur, dum videlicet expertem faciunt Saluatorem eius rei, quæ ad perfectam ſui rationem iuſta ratione exigitur. Et hæc pauca dicta ſint de omni eo ſanguine,qui pleriſq; locorum verus Chriſti cruor eſſe vulgò creditur.

Sanguis Mantuæ aſſeruatus verus Chriſti ſanguis.

Quòd ſi vlterius curioſitate compulſus quærat alter. quid ego iudicem de eo ſanguine, qui Mantua in Vrbe colitur,ſit nec ne ex ea ipſa veri ſanguinis ſubſtantia,quę ſemel in dominicis venis requieuit, fretus teſtimonijs præſtantiſſimorum virorum;reſpondeo ei hunc honorē tribui poſſe,quod nempe ea fuerit,ex vera,& propria Saluatoris noſtri materia,quę prędita olim ſanguinis forma ex contactu,atq; conſociatione corporis Chriſti cum diuinitate iuſtiſſimum fuerit redemptionis noſtræ pretiū. Prætereà cum verum eſſe ſanguinem Chriſti docet in primis non ſolùm antiquiſſima fama,& traditio, verúm ēt clarè confirmat hiſtoria hac de re ſuperius recenſita, velut Mantuanæ Chronicæ auctor,atq; in eiuſdem Ciuitatis hiſtoriam ſupplementum teſtantur, cum quibus communis omnium conſentit opinio. Enim verò ad iſtud credendum inuitant nos ea, quæ ſæpiſſime in huius ſanguinis veritatem edita ſunt miracula. Inſuper pręſens opinio corroborari poteſt ſanctione,atq; Decreto Leonis Tertij Pontificis Maximi,qui auctoritate ſua ſtatuit,eum cruorem veram eſſe ſanguinis Chriſti ſubſtantiam; huius aūt Pontificię ſanctionis teſtem proferram in medium Platinam

tinam

tinam de vitis, ac gestis Pontificum, cuius in vita Leonis hæc sunt verba. *At Leo cum seditionibus semper vexaretur ab Vrbe discedens Mantuam proficiscitur, ad visendũ Christi sanguinem, qui tum miraculis magno in pretio erat. Is autem à Mantuanis perbenignè susceptus approbato Christi sanguine ob frequentia miracula ad Carolum proficiscitur, vt hominem veritatis cognoscendæ cupidum eius rei certiorem faceret.* Hactenus Platina; à cuius opinione etsi discesserit Alphõsus Ciaconius de Vitis Pontificum, docẽs, miraculosum dũtaxat eum esse sanguinem, qui Mantuæ reperitur, eo quod miraculosè effluxerit ex percussa olim à Iudæis imagine Christi, de qua S. Athanasius mira scripsit; falsus tamen sua opinione est Ciaconius, cum ei nulla vel historia, vel probabilis ratio, præter nudã asseuerationem, suffragetur. Immò, eius opinionem omnino redarguunt ea, quæ Cæsar Baronius vir eruditissimus, cui omnes litterarum studiosi non parum debent ad annum Christi 804. prodidit ad hunc modum scribens. *Cæterum quod ad sanguinem Christi pertinet, re multum examinata, inuẽtus est, & comprobatus ille fuisse, qui ex Christi corpore fluxit tempore passionis eius; nõ autem ille, qui Berythi ex sacra Crucifixi imagine fluxerat, de qua veritate extare dicuntur sacra diplomata Romanorum Pontificum, vt de his non sit ampliùs dubitandũ;* sic Baronius, qui licet litteras Apostolicas se non vidisse statim subiungat, illud tamen nulli mirum accidere potest, cum nimis arduum sit opus, omnia ad vnius scriptoris manus potuisse deuenire maximè si sint ordinis carum rerum, quæ ne intereant summa industria, atq; sollicitudine priuatis in locis custodiuntur, quales sunt hæ summi Pontificis epistolæ, quarum exemplar Mantuę hisce etiam temporibus conseruari à pluribus audio. Illud etiam

Platinæ testimonium.

Opinio Ciaconij non approbanda.

Verior Cæsaris Baronij opinio.

omnia traham ad me ipsum, non de attractione in vnitatem personæ, sed in dignitatem, gloriã, atq; diuinæ beatitatis splendorem, & excellentiam intellexit, aliter quæ Saluatoris naturæ haud conueniunt, ad corpus Christi adducenda forent, quod stultum omnino esset arbitrari. Præterea, si faciamus testimonium illud de corporea ad seipsum reductione accipiendum esse; tũc trahet omnia ad se secundum speciem, non autem secundum materiam considerata, vt alibi declarauimus. Vel certè, quod non longius abest à priori respondendi ratione; particula, *omnia*, sumitur pro generibus singulorum, quæ nihilominus rectæ gloriosi corporis constitutioni non aduersantur; non autem pro singulis generum.

Ad secundam. Etsi nihil in corpore dominico reperire ur superuacaneum, hoc est, immoderatum, quodq; naturæ Saluatoris compositioni officeret, fuit tamẽ aliqua pars sanguinis superuacanea, sine qua videlicet sacrata corporis dominici cum positio, & absoluta perfectio po uit integerrima perdurare.

Ad tertiam. Peculiari quidem ratione acceptam hominum reparationem referimus sanguini effuso in passione; at quænam hinc necessitas colligitur, vt ea omnis ffusi sanguinis copia vnionis corporis Christi particeps erpetuò foret? immò, si rectè sapimus, congruum fuit, t in terris pars aliqua sanguinis visu corporato attingen n nobis relinqueretur, in aptũ exhibitæ passionis signũ.

Quarta argumentatio ducta ex auctoritate S. Pauli in . 3. ad Eph., pro exploratis, ac certis assumit, quæ in em veniunt. Etenim non omnem creaturæ rationalis nguinem esse ex putredine excitãdum, multo tutius afmari potest, quam idem de sanguine Christi asseratur,

& nihilominus sanguinem Mediatoris in resurrectione non totum ad solita naturę vasa se se recepisse primarum partium Theologi tuentur, atq; defendunt.

Ad quintam. Reparandum esse rursus in resurrectione Christi sanguinē diuino tactus afflatu regius vates prodidit quidem, vt omnes Theologi testantur, colligentes in illis verbis. *Non dabis sanctum tuum videre corruptionē*, & rursus, *quæ vtilitas in sanguine meo, si descendero in æternā corruptionem*, colligentes inquam nullam sanguinis Xp̄i partem, quæ postmodum reparanda erat, computruisse; at nihil impedit post completum resurrectionis Sacramentum, quominus relictus sanguis Christi apud nos mortales suæ formæ iacturam fecerit, vti infrà latius demonstrabitur.

Tandē argumentū ꝙ ex S. Thomæ testimonio producitur, clarè ostendam, cum ad mentem eiusdem Angelici Doctoris enucleatius explorandam deuenero, aduersus opinionem nostram non pugnare.

CAP. V.

An cū fide catholica pugnaret is, qui nihil veri sanguinis Christi apud mortales remansisse, arbitraretur.

PRæsentem disputationem illud ingerit, quod superiori capite ex Platina productum est testimoniū. Nam si à Summo Pontifice, Leone Tertio repertū Mantuæ in Vrbe cruorem Saluatoris nostri naturalem sanguinem esse, statutum est, iam clarè conuincitur ad fidei catholicę dogmata pertinere, assentiri ijs, quæ hactenus tradita sunt de sanguine Christi in terris reseruato, cū ea, quæ ab Ecclesię capite Pontifice Romano decreta sūt citrà errorem numquàm in dubiū reuocare liceat, aut ꝙ

turpius

turpius esset, inficiari. Sed quia præsens dubitandi occasio oritur de eo sanguine tantúm, qui Mantuæ asseruatur, inquiramus, si placet, amplioris doctrinæ gratia absolutè; Vtrùm orthodoxæ fidei repugnet asseuerare, nullam veri sanguinis Christi partem fuisse in terris à Christo resurgente relictam.

Cardinalis S. Petri ad Vin. veritate vltima, dum oppositis argumentationibus respondet, putat eum non carere hæresis labe, qui pugnaciter, & præfractè defenderet nihil veri sanguinis Christi in hac sublunari machina rerum comperiri. Porrò in hanc sententiam ductus est vir iste testimonio Pij II. Ecclesiasticarum rerum Sũmi Moderatoris, qui olim suis Apostolicis litteris sanguinẽ dominicum in terris esse docuit hunc in modum loquens. *Petitio exhibita continebat, quod licet tanto tempore, cuius memoria nõ extitit in Ecclesia dictæ domus, vt piè creditur, quædã portioncula pretiosi sanguinis Domini nostri Iesu Christi in ligno Crucis pro redẽptione humani generis salubriter effusi etc.* & mox, *Nos igitur, qui de prædictis certam notitiam habemus attendentes, quod veritati fidei nullatenus repugnat affirmare Redemptorem nostrum ex sanguine præfato ob ipsius passionis memoriam, aliquam partem in terris reliquisse.* Hactenus ex Bulla Pij II. quã refert Syluester citatis anteà locis. Suadet istud præterea, ꝙ lib. 6. c. 112. fuisse B. Brigitæ à Deipara Virgine reuelatũ vidimus; ac tandẽ huc spectat Leonis III. confirmatio, quę huius quęstionis pertractandæ causam dedit.

Epistola, quam misit ad Abbatem Monasterij S. Mariæ Santonensis Diœcesis.

Ex aduerso tamen alij nõ solùm in oppositam sentẽtiam abiêre, sed etiam superiorem sententiã omnis planè erroris expertem non faciunt, docentes à recta fidei doctrina exorbitare eos, qui aliquam veri sanguinis Christi

portionem in terris remansisse affirmant. Porrò auctorē huius opinionis fuisse Ioannem de Poliaco, ea, quæ apud Turrecrematam in c. inuitat de celebratione missarum dist. 2. leguntur, apertè significant. Cuius opinionē si lector meditetur, videbit, asseruisse Poliacum, posse quidē latriæ cultu sanguinem in Ecclesijs nunc asseruatū adorari, non propter se, sed propter Christum, cuius naturā, & passionem exprimit; at sine errore asseri non posse, id cruoris ex corpore dominico profluxisse.

Scio non paucos recentiorum Theologorum Turrecrematam huius opinionis auctorem appellare; verū, ni opinio Poliaci expressa sententia sit Turrecrematę, haud video, qua ratione hanc illi assertionem affigant, cum ipse plenum Angelici Doctoris articulum quodlibeti 5. a. 3. eodē capite Inuitat referens dist. 2. hæc addat, quæ sine dubio eum prioris sententię, etiam iuxta Angelicam doctrinam, fuisse comprobatorem conuincunt; cū inquit. *Addit autē S. Thomas in quodlibeto, uel alias, ex corpore Christi, ita quod non videtur inconueniens, quod de sanguine nutrimentali Christi, idest, qui ex cibis in Christo generatus est, aliquid dicatur in terris remansisse*. Sic Turrecremata, qui solius Angelici Doctoris sententię contentus, nihil de suo adducit ad pręsentem quęstionem dirimendam.

Syluester familiari, ac trita illa sanguinis toties repetita distinctione in nutrimentalem nimirum, & vitalem, sine fidei iniuria defendi non posse autumat, aliquid vitalis sanguinis Christi, quem salubrem appellat, in terris remansisse. Talem autem huius Doctoris opinionem esse ex appositis suis principijs clarè mihi videor colligere posse; Etenim, sicuti pluribus in medium prolatis omni studio, sanguinem nutrimentalem, seu quod apud illum

idem

idem omnino valet, ſanguinem ſalubriter effuſum nunc in terris eſſe contendit; ſic è regione, eum tamquam fidei Chriſtianæ reum damnat, qui vitalis ſanguinis aliquid re ſurgenti Chriſto defuiſſe aſſerit. Inanem hanc (quamuis apud pleroſq; vſitatã) de ſanguine Chriſti diſtinctioné quoniam alibi ſæpius refutauimus, ea dũtaxat in pręſens adducenda erunt firmamenta, quæ Syluestri ſententiam, quatenus cum Poliaci opinione conuenit, corroborare poſſe videntur. Et in primis quidem, pro hac opinione facit, q; S. Athanaſius prodidit in libro de paſſione imaginis domini c.7., vbi poſt enarratam Iudaici facinoris ſeriem, de qua nos 4. libro diximus, apertè teſtatur, nullũ alium ſanguinem, qui in terris remanſerit, reperiri poſſe præter eũ, qui ex percuſſa imagine Chriſti profluxit; neq; eſſe vllo modo opinandum, aliquid veri cruoris Chriſti è dominico corpore ſeparatum dari poſſe. *Hic eſt*, inquit Athanaſius de ſanguine ex imagine cadente loquens; *Sanguis ille dominicus, qui apud pleroſq; repertus eſſe dicitur, nec eſſe aliter exiſtimãdum eſt à verè catholicis, præter id, quod ſcribitur à nobis, quaſi ex carne, et ſanguine Chriſti aliquid poſſit in mundo reperiri, niſi illud, quod in ara altaris per manus Sacerdotum, quotidie ſpiritualiter efficitur;* hæc auté S. Athanaſij auctoritas cum approbata fuerit in ſeptima Synodo generali Nicęna actione 4. maximi debet eſſe ponderis, & momẽti, immò inſtar definitæ, ac ſancitę veritatis. Amplius, eſt fidei catholicę certiſſimum dogma reſurgẽtis Chriſti naturam perfectiſſimam, atq; integerrimam fuiſſe; at quę humorum corporis Chriſti eſſe potuit integritas, & abſoluta perfectio, ſi ſanguinis magna ſubſecuta iactura eſt? Poſtremò, vis earum rationum, quas Angelicus Doctor contexuit, ad perſuadendum nihil ſanguinis

S. Athanaſius.

guinis Christi apud nos remansisse ad istud trahunt.

Auctoris opinio. Verùm huic ego opinioni nõ arbitror esse subscribẽdũ firmissimè credẽs nẽminem fidei præcepto teneri ad pręstandum siue affirmanti, siue neganti potius opinioni assensum. Etenim quamuis planè verum, omninoq; exploratum esse putem, nonnullas veri cruoris Christi partes apud nos remansisse, nihilominus istud haud puto ratum fidei certitudine, sed Theologica duntaxat, itaut fas vnicuiq; ac liberum sit sine aliquo erroris periculo, quidquid placuerit, hac de re opinari, cum nulla Conciliorum, aut Summorum Põtificum statuta horum aliquid, tamquàm de fide, tenendum esse decernant. Quare cum nulla alia Patrum, aut Conciliorum testimonia adferri possint, quæ duabus hisce contrarijs opinionibus suffragentur, quam citata, profectò cum hæc neminẽ cogere possint ad cõplectendum, vti fidei articulum, id, ad quod comprobandum inducuntur; iam nemo non videt, tutissimam esse assertionem nostram. Quocirca superest tantùm, vt videamus, quo modo allata in vtriusq; sententię confirmationem argumenta, accipienda, atq; intelligenda sint.

Ad primũ pro Cardinalis S. Petri ad Vincula opinione respondeo. Non fuisse sanguinem Mantuæ existentem tamquam verum Christi domini cruorem à Leone III. confirmatum, sed solummodo illa Pontificis confirmatio, de qua Platina loquitur, fuit certa quædam approbatio inuenti liquoris, qua decreuit Summus Antistes, eum sanguinem esse veneratione, ac reuerentia dignum, posseq; pręthereà à fidelibus citrà vllam diuini iuris, vt ita loquar, læsionem, coli; immò etiam pium videri, eum cruorem ex verò Saluatoris corpore profluxisse, vti testes sũt á Deo perpetrata miracula; neq; quidquam vlterius decerne

cerne voluit Pontifex gnarus huiusce quęstionis, quæ illis etiam temporibus dubia, & anceps erat apud doctissimũ quemq; Theologicæ scientiæ professorem.

Plus verò, quam par est ex diplomate Pij Pontificis II. & quam verba ipsa, mensq; Pontificis patiantur, in suæ opinionis patrociniũ collegit Cardinalis S. Petri ad Vin.; Nam cum Pontificiæ litteræ non nisi ad veritatem, atq; verborum proprietatem explicandæ sint; quam ob causam Cardinalis iste hæresis notam inurit negantibus verã sanguinis Christi substantiam in terris reperiri, cum ad summum ex Pij Secundi diplomate intelligatur, eũ fidei contemptorem, trãsgressoremq; habendũ non esse, qui aliquid veri cruoris dixerit in rerum vniuersitate à Christo fuisse relictum; huc enim verba illa spectant. *Nos attendentes, quod veritati fidei nullatenus repugnat affirmare, redemptorem nostrum de sanguine præfato ob ipsius passionis memoriam aliquam partem in terris reliquisse.* At longè aliud est, maximũq; discrimen intercedit, inter, non repugnare fidei dogmatibus aliquid sanguinis esse apud nos, & fidei articulum esse sanguinem Christi in terris reperiri.

Quod autem ad B. Brigitę reuelationem spectat, & si ea maximi sit ponderis, attamen nõ tãti, tamq; efficacis cẽsenda est, vt ab ea discedere impiũ, ac irreligiosũ fuerit, & hæc satis sint aduersus Card. S. Pet. ad Vin. opinionem.

Nam quæ pro Poliaci, & Syluestri sententia pugnant, hunc in modum soluere, haud fuerit operosum; siquidem asserere falli, & errare eos, qui arbitrantur sanguinem in Ecclesijs custoditum verum esse Saluatoris nostri cruorẽ, atq; suæ assertionis nullum vel leuissimum rationis momentum assignare, vt facit Poliacus, res inanis, ne dicam ridicula, videtur. Ita ne hos á fide catholica deficere censebimus,

scebimus,soloq; Poliaci testimonio persuasi, D.Bonauenturam,cæterosq; omnes, qui in oppositam opinionem inclinarunt,non benè, vt fidelem virum decet, de sanguine Christi sensisse putabimus?

Neq; sollicitus debet esse quispiam de adducto ex Synodo Generali S.Athanasij testimonio, non solùm quia probabilis, ac vera propemodum opinio est, eã de percussa Saluatoris imagine historiam non fuisse Magni illius Athanasij, cuius præclarissima extant per totam Ecclesiam monumenta; sed alterius doctoris, qui eodem nomine Athanasij appellaretur, vti graues scriptores tradunt; verùm etiam quia, esto faciamus,illũ ipsum fuisse S.Matris Ecclesiæ doctorem Athanasium, haud tamen vnius S. Patris auctoritas, ni in idem omnes,vel plurimi consentiant,ad rem tamquàm de fide stabiliẽdam, sufficiẽs esse potest,præsertim in ea re,in qua celeberrimi Doctores Theologi in contrarias sententias abripiũtur;neq; præterea approbatio in septima Synodo generali facta censenda est cadere in totũ,ac singulas eius historiæ partes, sed quadrat in solam historiam perfossæ,atq; ictibus dilaceratæ imaginis Christi,ex qua ingens sanguinis copia erupit;velut ex contextu ipso cernitur, quandoquidẽ patres illi solùm receperunt conscriptam ab Athanasio historiam. Quamquam fortassis ea esse posset explicatio verborum Athanasij *Nulla potest esse vera caro, nec verus sanguis Christi in terris*, qui videlicet,sub vera carnis, & sanguinis forma sua connaturali adhuc reperiatur, non autem, quod aliqua pars materiæ olim veri sanguinis Christi nequeat apud nos remanere.

De eo,quod in secunda argumentatione tangitur, nõ prorsus inuolutè disseruimus,dũ de sanguine in horto,& pas-

passione effuso quæstio esset; neq; enim parua sanguinis quantitas à corpore Christi resurgentis seiuncta absolutissimæ gloriosi corporis perfectioni officere potuit, cum non moraliter tantùm, sed & physicè etiam homo perfectus intelligatur, etiamsi in eo minutæ quædam sanguinis partes haud reperiantur, à quibus neq; habitus, neq; pfectio, neq; figura corporis gloriosi proficiscũtur.

Ad extremum rationes Angelici Doctoris minimè conuincunt, quod ad præsentem opinionem comprobãdam necessarium est; sed de his cum ad destinatum locum venero latius.

CAP. VI.

Num sanguini Saluatoris ad nunc etiam in terris existenti sit vnita diuinitas.

Prima sententia.

GRegorius de Valentia 3. p. disp. 1. q. 5. puncto 1. opinatur existenti in terris sanguini etiam nunc vnitam esse diuinitatem, eiq; integram remansisse hypostaticam vnionem, cuius particeps factus fuerat sanguis sub initium conceptionis Christi. Nam docens immobilem diuinitatis vnionem cum corpore, & anima Saluatoris perstitisse, quamuis ea separata forent in triduo, statim subdit, similem, ac permanentem diuinitatis nexum sanguini accensens. *Ita etiã sanguis vbicunq; fuerit, vel sit* (verbo Diuino est copulatus) *quo fit, vt vbiq; debeat affici cultu latriæ.* Sic Valentia, cuius, quæ fuerint firmamenta, haud facilè conijcere possum, cum is nullum huiusce opinationis suæ fundamentum attulerit; nisi fortassis ad instar præcipui, ac vnici firmamenti esse voluerit illud, quod de immobilitate vnionis hypostaticę, atq; de cultu latriæ sanguini Saluatoris exhibendo innuit; q

huncin modum contexere possumus. Latriæ cultus aut soli Deo, aut ei, inter quem, & Deum ipsum summa, & substantialis vnio intercedit attribui potest, atqui sanguinem in terris existentem latriæ honore affici consueuisse constat, ei igitur vnita sit diuinitas, necesse est; quandoquidē sanguis Deus ipse per essentiam, aut naturam esse nullo modo potest. Præterea illud etiam in Valentię opinionis corroborationem adduci posse video; quod sic habet. Hypostatica vnio, virtute cuius Verbum diuinū naturā humanam, eiusq; partes omnes sibi intimè copulauit, eiusdem ordinis, rationis, & perfectionis est, at Diuinitas separatis inter se totius naturæ partibus, corpore videlicet, & anima vnita remansit, ergo Verbum eandem Diuinitatis vnionem in separato sanguine retinere debuit, aliter diuersæ naturæ, variæq; rationis fuissent hypostaticæ vnionis partiales nexus, quibus Verbum diuinum corpus, & animam ex vna parte, & sanguinem ex alia ad se traxit. Postea, si explicandæ huiusce rei causa, faciamus á die obitus Christi ad extremam vsq; iudicij diem corpus Mediatoris nostri suo animo, ex hypothesi fuisse cariturum, sicuti nobis mortalibus re ipsa eueniet, non ideò tamen dissoluendam fuisse è partibus corporis Xpi Verbi diuini vnionem credendum est, ergo pari proportione non ideo censendus est sanguis Christi hypostaticę vnionis expers, etiam si ille nunc in terris existat longè à venis Christi, atq; à corpore dominico separatus. Deinde vnio hypostatica omnium vnionum perfectissima, ac eminentissima vnio est, vti alias probauimus ex sententia Sanctorum Patrum, perfectio autem vnionis in eo maximè sita est, vt immobiliter id afficiat, in quo iam parata est. Amplius quidquid corrūpitur, aut certè dis-

soluitur à contrario, & opposito corruptionis, & dissolutionis patitur detrimentum; at quid Verbo Diuino sanguini vnito contrarium esse potest? cum nulli naturalis agentis operationi quoquomodo obiecta esse possit diuinitas? Ad extremum fauet præsenti sententiæ celebris illa Sanctorum Damasceni, & Anselmi sententia vulgò apud Theologos omnes receptissima; *Quod semel Verbũ assumpsit numquàm dimisit*, assumpsisse verò sanguinem filium Dei haud ambigi potest ex ijs, quæ libro secundo docuimus; nam licet ab hoc absoluto Sanctorum Patrũ testimonio excipiédæ sint partes, quę ad nihilum redactę sunt virtute enutrientis facultatis, quæ tamẽ in sua substantia remanent, haud meritò ab hac communi regula secerni possunt, præcipuè cum ea res, cui adnexa fuit diuinitas, omnimodam non patiatur naturæ suæ consumptionẽ, vt in sanguine Christi in terris existẽte cernitur.

Communis opinio.

E diuerso tamen Theologorum constans, perpetuaq; sententia fuit Saluatoris sanguinem in orbe terrarum existentem vnione hypostatica Verbi penitus vacuum esse; Et in hanc sentẽtiam intelligo ea, quæ Durandus. 4. sent. d. 10. n. 10. Tostatus paradox. 2. c. 40. & Gabriel Biel in canonem lectione 53. prodiderunt, qui non solúm separato sanguini, sed neq; eidem coniuncto corpori Saluatoris vnionem hypostaticam concesserunt. In hac etiam opinione fuisse Franciscum Mayronem 4. d. 43. q. 1. sub initium quæstionis, & in sermone, cuius titulus est. *Memoriam fecit*, Riccardum de Media Villa 3. sent. d. 2. ar. 2. quęstione. 1. ad 2., & Cardinalem S. Petri ad Vincula, vel clarè ex hoc cognosci potest, quod si resuscitãdo, atq; reparando iterum Saluatoris cruori in passione effuso p triduum hypostaticam vnionem non concedunt, quãto

magis idem de sanguine nũquàm ad Verbi hypostesim subuehendo vnionem hypostaticam inficiarentur. Fuerunt prętereà huiusce opinionis defensores Caietanus 3. p. q. 54. ar. 2. q. 2. in responsione ad tertium, Syluester tract. 3. q. 31. Dominicus de Dominicis in suo tractatu, Petrus de Cabrera 3. p. q. 5. Hieronymus della Rua controuersia 4. Scholastica; Bartholomæus Medina 3. p. q. 54. ar. 2. q. 2., quibus omnibus assentiuntur Franciscus Suarez ibidem, & Gabriel Vasquez 3. p. q. 5. ar. 2. disp. 36. c. 8. atq; vt vnico verbo expediam, omnes ad vnum Theologi recentiores; quibus ipse cohærens non possum non maximé mirari, oppositam generali, ac communi sentẽtiæ opinionẽ Greg. de Valentia viro nec indocto, & excellenti sanè ingenio nõ solùm visã esse probabilẽ, sed verã.

Confutatio opinionis Valentiæ. Enim verò, etsi nullis oppugnatam argumentis Gregorij opinionem reperiam, potest ea tamen huiuscemodi rationibus confutari. Principio viribus naturæ fieri nullo modo potest, vt naturalis relicti in terra cruoris Christi forma illæsa, atq; incorrupta perdurarit longo tẽporis spatio, vti apertissimo experimento cernitur in sanguine, qui Mantua in Vrbe, atq; in sacra syndone cõspicitur, in quibus non sanguinis forma, sed vestigium duntaxat rubri coloris ex peracta sanguinis permutatione residuũ apparet; atqui corrupta sanguinis Christi substãtia necesse est, vt dissoluatur pariter hypostatica vnio Verbi cum sanguine facta, nisi passim miracula, quæ grauissimis non nisi de causis concedenda sunt, cõmentari quis velit; quandoquidem eius vices duntaxat gerit in sanguine Christi vnio hypostatica, quod fuisset peragendum naturali impulsu corporis, & carnis eiusdem domini, ni fuisset subsecutus cũ humano sanguine Diuinitatis nexus; quare

cum

cum spectata rerum naturalium proprietate ad corruptionem formæ substantialis sanguinis tollatur vnio formæ cum materia, pari modo dissolui debuit vnio hypostatica a sanguine Saluatoris quæ ad instar prioris vnionis naturalis se habebat; quemadmodum asserunt cum Patribus communiter diuinæ philosophiæ professores. Posteá vulgatissimum, atq; apud Theologos decantatũ est, & præcipuè apud Angelicum doctorem huius scholæ principem 3. sent. d. 2. q. 2. ar. 1. ijs in rebus ab inuicem separatis tantummodo vnionem hypostaticam saluari, quibus conuenit, atq; ex certa Dei prædefinitione debetur ordo reassumptionis; nempe ijs rebus, quæ iterum cũ Christo coniungendæ erant; at relictus post resurrectionẽ sanguis Christi in terris nullam est habiturus in futurum cum natura domini consociationem. Amplius vnio ista diuinitatis, quam Valentia in cruore Christi apud nos existenti adserit, vel ex certo Dei consilio, vel ratione naturalis formæ sanguinis, vel ratione accidentium, vel ratione solius materię, vel postremo ratione horum omniũ simul conseruatur, at ex nullo capite eorum vnionis huius hypostaticę perpetuitas colligitur, vti clarè patet, q̃m in occultum Dei consilium istud in primis conijci non potest, cum sanæ mentis non sit in rebus, quarum nihil certi aut ex Patribus, aut ex scripturis haberi potest; ad arcana Dei consilia confugere; neq; vero originẽ huius perpetuitatis trahere possumus ex forma sanguinis, quę perijt, neq; ex accidentibus, quę ad formæ interitum cadũt, neq; postremo huic muneri sola materies sanguinis sufficit; secus cum neq; finem, neq; interitum ex Aristotele sit visura materies, hinc opportunè consequeretur, vt post extremam iudicij diem in ea paruitate materiæ, quæ prima

ma à philoſophis dicitur, adeſſet etiã vnio hypoſtatica, quo quid turpius excogitari poteſt? mitto vltimam argumentationis partem refellere, cum illa ex ijs, quæ hactenus probata ſunt, ſatis ſit confutata; nam cum neq; forma ſanguinis maneat, neq; accidentia cõſeruentur, quorum nulla vis eſt ad res ordinis ſupernaturalis conſeruandas, qualis eſt vnio hypoſtatica, arbitrari vnionem hypoſtaticam conſeruari in ſanguine ratione omnium ſimul, quæ enarrauimus, eſt contraria, & pugnãtia loqui. Adhęc indignum videtur diuina Verbi maieſtate, vt cum eo vnionem, ac ſubſtantialem nexum retineat, quod ferme tabe computruit. Poſtremo, vt res per ſe, ac omnium Theologorum iudicio clara præcidatur; leue admodum eſt opinari ad nunc etiam in ſyndone ſpineo, ſerto, ac in reliquis omnibus paſſionis Chriſti inſtrumentis, quæ diuino imbuta ſanguine cernuntur, diuinum Verbum ratione hypoſtaticæ vnionis olim cum ſanguine factæ, ac etiam modo in præſens conſeruatæ, reperiri.

CAP. VII.

Euerſio argumentorum.

QVocirca illud tantũmodo ſupereſt, vt allatis contra opinionem noſtram argumẽtis occurramus. Et primæ quidem argumentationi ſatisfaciens Riccardus citato anteà loco negat remanenti apud mortales ſanguini Saluatoris exhibendum eſſe latriæ cultum. Mihi commodius, ac tutius videtur adhibita diſtinctione reſpondere. Nam tribus maximè modis fingere poſſumus ſacrum Saluatoris noſtri cruorem poſſe latria adorari. Primo modo per ſe, ac propter ſe, ſeu ſui gratia, cũ videlicet illa cruoris particula non ſolùm eſt id, quod

Riccardi reſponſio.

Latria triplici modo aliquid poteſt adorari.

honore

honore colitur, seu vt alij dicunt, non solum est tota materia adorationis, verùm etiam ratio cuius intuitu, ac motione ei latriæ cultus tribuitur, quo in sensu turpe, ac fœdum esset sine dubio, si quis existenti nunc in terris sanguini, eum honorem, qui soli Deo debetur, concederet, cum haud sanguis sit Diuinitas, cui non per se duntaxat, sed etiam propter se latriæ honos accensendus est, immò sanguis ille, quippe qui, creatura rationis expers, & inanimis est, tantæ excellentiæ ac dignitatis incapax omni prorsus modo redditur; ad quem sensum si ea retulit Riccardus, quibus latriam non esse sanguini accensendā protulit, haud videtur repellendus. Alio modo contingit aliquid latria sic adorari, vt sanguis, in re nostra, per se quidem adoretur, nempe, vt obiectum, ac materies adorationis, at non propter se tamen, nec sui, sed solius Diuinitatis Christi gratia. Sunt qui in hanc opinionem abeuntes arbitrentur sanguini Saluatoris latriam conuenire, quippe quæ sanguini, vti obiecto, & materiei adorationis iure debeatur. At verius dictu fuerit etiam tertio modo sanguinem Saluatoris coli latria posse non principaliter quidem, ac per se, sed secundario magis, ac per accidens; nempe si prototypon idest Christus dominus sit res ipsa, quæ adoratur, & adorationis ratio, ac etiam cū prototypo pars sanguinis à Christo verè seiuncta simul adoretur, seu, vt proprius loquar, coadoretur; iuxta quem intellectum haud ambigi potest, quin latriæ cultu repertus in terris Christi cruor sit adorandus, cum in eo sanguine Christus ipse Dominus expressè nobis repræsentetur, qui hoc maximè afficiēdus est exterioris submissionis, ac reuerentiæ signo. Ex his omnibus apertè perspici potest, quam inualida prima argumentatio reddatur; quip-

quippe quæ in pio hominum more, quo ſanguinem in orbe aſſeruatum latria venerantur, arctum diuinitatis cum ſanguine nexum infert; quaſi veró dominicus cruor eo honore dignus non ſit, etiam ſi nullam cũ perſona Verbi vnionem hypoſtaticam obtineat, ſi minus primo, aut ſecundo, at ſaltem tertio modo.

Ad ſecundum. Quamuis in perfectione nullum hypoſtaticæ vnionis diſcrimen aſſignari queat, debuit nihilominus in corpore, & animo Chriſti inter ſe inuicem ſeparatis, diuinitatis nexus perſeuerare, non ſolúm quia corpus, & anima totius aſſumptæ naturæ partes ſũt eſſentiales, & præcipuæ, verum etiã quia nulli eæ partes corruptioni obiectæ fuerunt; rurſusq; redintegrandæ, atq; reparandæ erant; quod in ſanguinem in terris ad nunc etiam reſeruatum quadrare non poteſt.

Duplici autem via, quod tertio loco obijcitur, explicari poteſt, admiſſa illa hypotheſi, cui tota argumẽtatio nititur. Prior via eſt; ſi Chriſti reſurrectio ad tempus vſq; extremi iudicij fuiſſet dilata, nihil impedit quominus corpori (quandoquidem de anima, quæ immortalis eſt, nullum dubiũ relinquitur) Saluatoris vnio hypoſtatica cõcedatur permanens, & immobilis, ſi tamẽ illud incorruptum, atq; à totali permutatione ſubſtantiali illæſum diuina virtute conſeruatum fuiſſet; de quo ſecus arbitrandum eſt, ſi ſimilem Saluatoris corpus paſſum eſſet corruptionem, qualẽ reſiduus apud nos ſanguis Chriſti cernitur non effugiſſe; nam cum id duntaxat præſtet hypoſtatica vnio, quod natura ipſa, proprietasq; corporis Xpi naturaliter ſibi relicta effeciſſet vtiq; abſumpto corpore Saluatoris totali corruptione, neceſſe erat, vt ab eo pariter recederet vnio hypoſtatica, cum naturali modo ſub-

ſiſtentia

ſiſtentia corpori debita conſeruari minimè poſſet, iuxta ea, quæ ſuperiori capite innuimus. Poſterior via eſt. Etiãſi Saluatoris noſtri corpus eadẽ corruptione fuiſſet abſumptum, qua alia hominum corpora affici ſolent, adhuc nihilominus facile eſt, perpetuitatis hypoſtaticę vnionis cũ corpore cauſam aſſignare, quæ relicto in terris ſanguini haud conueniat; hæc enim ea eſſe poteſt, quam ex communi Theologorum opinione colligo; quod nempe in ea ipſa corrupti corporis Mediatoris noſtri materia remanebat, atq; ad extremam vſq; ſupremi iudicij diẽ perpetuò durabat ordo aſſumptionis, quo rurſus eadem materies nouam cum animo Aſſertoris conſociationem erat habitura; at ſecus ſanguis apud nos nunc exiſtens hac vnione cum cæteris naturæ Chriſti partibus cariturus erat in perpetuum.

Ad quartum. Perfectiſſimam eſſe omnium aliarum vnionum hypoſtaticam intelligi poteſt bifariam, aut nimirum reſpectu partium eſſentialium corporis Chriſti, aut reſpectu cuiuſuis, vel minimæ partis, ſiue illa carnis, ſiue ſanguinis eſſet; primo modo cæteris præſtare omnibus hypoſtaticam vnionem, non autem ſecundo modo opinandum eſſe arbitror. Quamquàm non incongruè dici etiam poteſt abſolutè perfectiorem eſſe diuinitatis cum natura humana Chriſti copulam, quandiu illud ipſum conſeruatur, quo cum coniuncta eſt diuinitas; quãuis nihilominus imperfectiorem eſſe poſſe contingat viſione beata diuinam hanc Perſonæ Verbi vnionem cum certis quibuſdam corporis Chriſti partibus factam, proptereà quod eæ intereant aliquandò; in cuius rei cognitionem illud omnibus planum eſſe reor, vnionem, duorũ extremorum eſſe coniunctionem, vti ex terminis, ac vo-

ce ipsa deprehenditur, at vnio etiam perfectissima tandiu conseruari potest, quandiu extrema ipsa remanēt, quod si forte fortuna extremorum alterū deperdatur, aut quoquo modo intereat, & vnionem ipsam de medio tolli arbitrandum est, non quidem defectu, aut imperfectione vnionis, sed solummodo defectu extremi pereuntis, vti in re nostra accidit, cum ad corruptionem sanguinis in terrarum orbe relicti, recedit pariter vnio hypostica.

Ad Quintum. Quamuis physicè loquendo personæ Verbi nihil per se, sit contrarium, attamen Verbū quod ad vnionis hypostaticæ conseruationem tantummodo spectat, vt videlicet sanguini vnitum est, per accidens, & indirectè aduersantur, ea quę sanguinis corruptionē, & destructionem moliri solent; nam cum in ratione vnionis hypostaticæ non minus Verbum, quam sanguis requirantur, dubio procul quidquid primò, & per se sanguini opponitur, illud idem etiam per accidens, & secundariò vnioni hypostaticæ sanguinem ad sui conseruationem exigenti, contrarium sit, necesse est, ad eum fermè modum, quo spirituali, ac immortali hominum animo cum corpore consociato eas contrarias dispositiones esse dicimus, quæ corpus ad interitum rapiunt, quamuis ex ipsæ affectiones per se, & directè cum sola corporea hominis mole pugnent.

Vltimum tandem argumentum facilè repellunt ea, q̄ alibi pluribus in locis allata sunt, dum quo in sensu vulgatissima Sanctorum Anselmi, & Damasceni sententia accipienda esset, docebam; neq; enim aliquid prodest affirmare, sanguinem in terris existentem ad nihilum penitus non esse redactum, quoniam non satis est ad vnionis hypostaticæ conseruationem, vt sola materies aliquibus

etiam ornata accidentibus supersit; sed prætereà aut integra sanguinis natura, & substãtialis eiusdem perfectiò requiruntur, aut certè exigitur, vt ea sanguinis pars effusa iterum reparanda sit, quæ duo sanguini apud nos existenti deesse nemo non videt.

DISPVTATIO NONA.

De peculiari S. Thomæ via circa allatas quæstiones.

CAP. I.

An iuxta Angelici doctoris sententiam concedendum sit aliquid veri sanguinis Christi in terris remansisse, qui non fuerit in resurrectione assumptus.

DEcreui hoc loco de mente, ac sensu Angelici doctoris peculiarem quæstionem instituere, vt & promissis starem, & vt etiã omnium Theologorum celeberrimi doctoris paulo diligentius eam opinionem examinarem, de qua olim altercati sunt, & nunc etiã altercantur inuicem nõ pauci Angelicæ doctrinæ studiosi, principis ac magistri sui vnicum decretum in oppositas sententias distrahentes quarum omnium potissimæ, ac principaliores sunt duæ, de quibus, & ego in præsens tãtummodo dicere incipiam, quid mihi de mente Angelici doctoris accurrat.

Quare arbitror in primis nulla ratione inficiandum esse iuxta sanam huius doctoris sententiam, quin apud nos aliquę veri cruoris Christi partes remãserint. Quemadmodum multi docti, ac in primis graues S. Thomæ discipuli tradiderunt; quorum primus est Caietanus 3. p. q. 54. in commentarijs sup. ar. 2. q. 2. Bartholomæus Mé-

dina 3.p.q.54.ar.2.Syluester de Prierio trac.3.quęstionũ Euangelicarum q.32.Idem senserunt de mente S.Doctoris Petrus de Cabrera.Hieronymus della Rua Cardinalis S. Petri ad Vincula in suo tractatu passim, & Ioannes Turrecremata locis supra citatis,quamuis alij in oppositam opinionem iuisse Turrecrematam dictitent.

Huius verò assertionis duplex haberi potest præsidiũ ex Angelico doctore quodlib.5.q.3.ar.5.Vnum est.Nutrimentalis sanguis ex cibis genitus, (idest sanguis, qui ad perfectam corporis Christi constitutionem haud erat necessarius,cum sine illo perfecta veritas naturæ Christi constare posset) totus nequaquam fuit in resurrectione Christi reparatus,ergo extra dominicũ corpus sãguis ille remanserit,omnino necesse est;vti S.Thomas ratiocinatur in corpore articuli. Hactenus ex S. Thoma, qui aliquam ex vero cruore domini partem non fuisse in resurgenti Christo restaurandam manifesto testimonio obfirmauit, ex quo prætereà colligi potest (vt hoc quoq; aduersus Caietani, Syluestri, & aliorum opinionẽ adijciã) quam manifestè fallantur ij, qui iuxta huius S. Doctoris sententiam omnem sanguinem nutrimentalem ad veritatem humanæ naturę Christi nõ pertinere docent, cum verba illa S. Thomæ; *Secundum quamlibet opinionem, non totus sanguis nutrimentalis, idest, qui ex cibis generatur pertinet ad veritatem humanæ naturæ*, oppositum satis clarè ostendant,si namq; non totus sanguis nutrimentalis facit ad veritatem naturę, ergo maior illius pars,& copia sanguinis, aut saltem ad minimum portio aliqua ad veritatem naturę attinebit; aliter cum omnis sanguinis copia, quę in homine annum trigesimum tertium agente reperitur progenita sit ex ea substantia,quę ex degustatis,atq;

in

in stomacho decoctis cibis nata est, protinus efficeretur, ut vel nullus, vel modicus hominis grandioris sanguis ad veritatem naturæ pertineret, quod tamen cum doctrina S. Thomæ mirè confligit, vti monuimus lib. 1. ca. vlt. Vlterius prçterire non possum, quin lectorem moneã, vt hinc liquidò cognoscat, quam meritò alias dixerim in via Angelici doctoris nomine nutrimentalis sanguinis eum sanguinem intelligendum esse, qui superfluus est, quiq; ad absolutam corporis perfectionem non exigitur, quamuis, & nutrimentalis, & sanguis ad veritatem naturæ pertinens, vt loquitur S. Thomas, eiusdem sint perfectionis substantialis, & vterq; ad naturam attineat, hoc solummodo discrimine inter vtrumq; sanguinem admisso, quod videlicet sine nutrimentali, naturæ quidem integritas consistat, secus verò sine vitali; sic enim interpretandum censeo Angelicum doctorem asserentem illũ ad veritatem naturæ pertinere, nutrimẽtalem verò minime; non enim alio sano modo intelligi debet Angelicus doctor, cum totus sanguis ex cibis enascens eadem substantiali forma, eodẽ agẽte, eadẽ materia, eodẽq; fine polleat.

Alterum assertionis nostræ testimonium priori multo etiam clarius est, quod S. ipse Thomas in fine articuli expressit ad hunc modum scribens. *Sanguis autem Christi, qui in quibusdam Ecclesijs ostenditur, dicitur ex quadam imagine Christi percussa miraculosè effluxisse, vel etiam alias ex corpore Christi*, ad quæ postrema Angelici doctoris verba si mentem lector adijciat, fateatur opus est, effluxum olim ex corpore Christi sanguinẽ apud nos in certis quibusdã sacris çdibus asseruari iuxta S. Thomæ placitum.

Non bene igitur Gabriel Vasquez 3. p. q. 5. a. 2. dis. 36. c. 8. Angelicam doctrinam assecutus est, cum negat aliquam

quam partem sanguinis Christi superesse in terris iuxta viam Sancti Thomæ, quæ non fuerit in resurrectione assumpta.

Male itidem Ioannes Dominicus, apud eundem Vasquez, & apud Turrecrematam, & Ioannes de Poliaco inficiati sunt aliquid veri cruoris Christi in via Angelici Doctoris apud mortales adnunc etiam comperiri posse.

Quòd si Ioannes Dominicus cum Vasquez duo nobis obijciat eiusdem S. Thomæ testimonia ex 3. p. q. 54. a. 2. eruta, in quibus expressissimis, atq; lucidissimis verbis nihil veri cruoris dominici in terris fuisse relictũ testatur, non multi erit laboris, ea ad sanum sensum interpretari, atq; explicare. Primum igitur doctoris Angelici testimonium est huiusmodi. Nihil in terris nunc superesse potest eius, quod perfectissimè secundum omnes etiam minutissimas partes in Christo à mortuis reuiuiscente reparatum fuit, tale autem fuisse pretiosum sanguinis Christi cruorem docet S. Thomas in corp. citati articuli.

Secundum S. Thomæ testimonium est. Quidquid ad naturæ Christi veritatem pertinebat, cum Christo resurrexit, atqui omnis sanguis, qui aliquando ex Mediatoris corpore manauit, pars fuit naturæ Christi, atq; ad eius veritatem attinens, velut idem ipse Sanctus Doctor meminit ad tertium, ex quo vlterius adduci possunt ea omnia loca, in quibus litteris prodidit sanguinem siue cæteros humores absolutissimè iterum Christo resurgenti aduenisse.

Supra ad tertium.

Quomodo Syl. respondet.

Syluester, quò hisce duobus argumentis occurreret, confugit ad solita doctrinæ suæ principia; hasq; argumẽtationes explicat de sanguine simpliciter dicto, & stabilitæ formæ, vt is loquitur, docens videlicet perfectissimũ

san-

sanguinem sub forma sua stabilitũ, & salubrem sine vllá sui diminutione resurrexisse; neq; aliquid illius indicatis Deo templis remansisse; at inquit cum absoluta hac sanguinis perfectissimi reparatione, non modò remanere potuit, sed re ipsa remansit aliqua diminutio eius sanguinis, qui nutrimentalis, & salubriter effusus dicitur, qui ille est, quem iustis honoribus in quibusdam Ecclesijs pij fideles colunt, & venerantur. Verùm hæc Syluestri ratio non planè lectoris animum explere potest. Nam, vt mittam in præsens; quod alias sæpius est à me animaduersum, inania esse huius doctoris firmamenta, & distinctionem eam de sanguine nutrimentali, & stabilitæ formæ; cui etiam nunc tota vis responsionis innititur; illud certum est, insufficientem esse illius responsionis rationem, cum testimonium Angelici doctoris in eum omnem sanguinem militet, qui de corpore Christi manauit; cum igitur etiam nutrimentalis sanguis è dominico corpore distillarit, vtiq; si totus sanguis assumptus est, etiã sanguis nutrimentalis assumptionis eiusdem particeps fuit; contra Syluestri sententiam. Breuiter vnica ego solutione vtrumq; argumentum explicari posse censeo; nēpe si intelligatur S. Thomas verba facere de omnibus corporis Christi partibus, ac de toto effuso sanguine non secundum totalitatem materiæ sanguinis, sed secundum totalitatem speciei, cum asserit totum effusum sanguinē in corpore Christi glorioso post resurrectionem reperiri sine diminutione vlla: in quo sensu verissimum est totum id sãguinis, quod è dominico corpore profluxerat, & omnes cæteras corporis Christi partes cum perfecta integritate restauratas fuisse; sic enim totus ille sanguis absq; minimo defectu, reparatus est in Christo, ne quid ad perfectam

Propria authoris resp.

ctam corporis Christi cōstitutionem attinens desideraretur, at hoc admisso, tamen nec necesse, nec congruens, nec æquum fuit, vt omnis effusa pars sanguinis resurgeret, alioquin, vt alias supra in hoc quinto libro docui, cōcedendum foret monstruosum extitisse post resurrectionem Mediatoris nostri corpus; etenim qua ratione totus sanguis secundum materiam resuscitādus erat, eadē pari ratione tota etiam resoluta caro secundum materiam, cęteriq; humores fuissent redintegrandi; quorum omnium restitutio prodigiosam effecisset Saluatoris nostri naturam; quod dementis esset opinari.

Alteram solutionem colligo ex eodem ipso Angelico doctore, de cuius sensu ambigitur 4. sent. d. 44., quo loci ad primam argumentationem respondens quæstionis 1. art. 2. quæstione. 5. generatim tradit; ac docet, quo in sensu intelligendum sit illud, quod vulgatissimum est apud Theologos omnes; resurrectura videlicet ea omnia, quæ pertinent ad veritatem naturę, & quę semel fuerunt in membris siue Christi, siue aliorum hominum. Angelici doctoris verba sunt. *Ad primam ergo dicendum quod sicut quidquid est in alijs partibus corporis resurget considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiæ.* Quid vero sit considerare partes secundum totalitatē materię, & secundum totalitatem formæ alias declarauimus.

Hinc clarè vides prudens lector in S. Thomæ doctrina, merito concedēdas esse aliquas veri sanguinis Christi partes nobis ad augendam pietatem fuisse concessas; quod de sanguine in vniuersum, & absolutè considerato intelligi debet.

CAP.

CAP. II.

An portio aliqua sanguinis in passione effusi apud nos remanserit iuxta Angelicam doctrinam.

NAm si peculiariter de sanguine effuso in passione quæratur idem, quod hactenus inuestigatũ est; fuerit nec ne eius sanguinis pars aliqua relicta in orbe terrarum; aliud affirmandum esse reor, iuxta proprium Angelici doctoris placitum. In cuius gratiam sit secunda assertio. Ita perfectè effusum in passione sanguinem sibi rediuiuus Saluator copulauit, vt nihil in resurrectione extra dominici corporis venas remanserit.

Quod si fortasse roges, quid nomine sanguinis in passione effusi Sanctus hic doctor intellexerit. Respondeo probabiliter intelligi posse totum id sanguinis, quod Mediator ab eo temporis spatio, quo comprehensus est ad extremam vsq; lateris fossionem inclusiuè effudit. Huius assertionis sic explicatæ patronum, & auctorem agnoscit Sanctum Thomam Caietanus 3.p.q.54. ar.2. q.1.; vbi postquam posuit hanc quæstioné; an totus sanguis Christi in passione effusus resurrexerit; protinus ista habet de sensu S. Thomæ. *Primæ quæstionis auctor tenet partem affirmatiuam in littera in responsione ad tertium*; *quo ad sanguinem in passione effusum*, moxq; explicans, quid nomine sanguinis in passione effusi intelligat, apertè docet in tota secundæ quæstionis serie eum sanguinem intelligendum esse, quem Christus effuso iam sanguineo sudore, deinceps profudit per totum passionis tempus, hũcq; solum absolutè sanguinem in passione effusum, aliũ vero in oratione sparsum, sanguinem pro passionis appellat, cum Caietano plures alij consentiunt. Potest auté addi

Vuuuu con-

confirmatio huic assertioni Angelici doctoris, ex quodlibeto 5. q. 3. a. 5., vbi sic habet. *Sed quia specialiter sit quæstio de sanguine in passione effuso pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur, quod totus in resurrectione ad corpus Christi redierit*. Hactenus ex S. Thoma, qui dum eam argumentationem explicet, quæ probare videbatur in Ecclesijs verum sanguinem asseruari, testatur esse posse, quidem sanguinem illum partem sanguinis Christi, qui olim ex corpore Saluatoris manarit. Sed negat posse partem eius sanguinis, quem in passione effusum patenti hiatu terra excepit. Immò illa etiā verba. *Sed quia specialiter sit quæstio de sanguine effuso*, in passione, ni fallor, facilè deseruire possunt ad solutionem eius auctoritatis S. Thomæ, qua superius assertione prima nullum absolutè sanguinem in terris remansisse probari videbatur, quoniam si id, quod 3. p. q. 54. ar. 2. in corpore articuli, & ad tertium prodidit S. Thomas, de sanguine duntaxat in passione effuso specialiter accipiendum est, velut hic clarè explicat, iam extra controuersiam omnē erit prima assertio nostra, quippe quæ non de effuso in passione, sed de quolibet sāguine Christi vim suā obtinet.

Syluestri opinio de mente S. Th.

Quare nō est audiēdus Syluest. q. 32., dū, inani labore, ostendere conatur, posse ad mētē Angelici doctoris astrui, effusi in passione sanguinis aliquid remāsisse in terris, ex eo ꝙ S. Th. in quodlib. 5. ex quo nostræ opinionis firmamēta traximus, nō assertiuè, sed dubitāter loquat̄, vti significāt illa eiusdē S. Doctoris verba. *Et ideo videtur magis dicendum*, & mox. *Sanguis dicitur effluxisse de quadā imagine*. Adijcit præterea Syluester non posse efficaciter probari ex rationibus S. Thomæ id, quod nos eidem S. Doctori tribuimus; nam illis rationibus apertè concluderetur

deretur non solummodo nullum in passione effusum, verùm etiam neq; nutrimentalem sanguinem superesse in terris, quod tamen sanæ huius S. Doctoris sententiæ aduersatur. Tandem addit Syluester, si illud, quod nos posterioribus seculis de sanguine Christi à Magdalena collecto in passione accepimus, ad aures Angelici Doctoris deuenisset, quod de nutrimentali docuit, id proculdubio etiam de sanguine in passione effuso tradidisset. Et hæc Syluestri argumenta fuêre, quorum nullam esse probabilitatem iurè mihi videor posse affirmare, cum expressis verbis tueatur S. Thomas nullum sanguinem in passione effusum apud mortales remansisse. Nam licet ea loquẽdi formula vtatur, *& ideo videtur magis dicendum, & dicitur fluxisse*, quæ dubitantis animi formulæ sunt; re ipsa tamen de assertione secunda non dubitauit, cum eam tribus confectis, atq; in medium prolatis rationibus constanter, atq; præfractè defendat nec non etiam 3. p. loco anteà indicato repetat. Amplius quid aliud verba illa quodlib. quinti indubitanter, atq; omni assensu prolata. *Vnde manifestum est*, & rursus, *& ideo oportet*, quid inquã aliud significant, quam certam, & expressam de hac assertione secunda Angelici doctoris cogitationem? Deindeea est S. huius Doctoris modestia, & reconditos animi sui sensus explicandi laudabilis consuetudo, vt nonnumquàm modestissimis, & dubitationem aliquam innuentibus verbis exprimat id, quod proniori etiam sensu amplectitur, quemadmodum passim in suis operibus lector comperiet.

Quod verò ad secundum Syluestri firmamentum spectat; asserere S. Thomam non fuisse eius opinionis, quã nos de mente illius docuimus, propterea quod adductis

ab eodem S. Doctore rationibus ea opinio non conuincatur; minimè tollit, quin Angelicus Doctor non fuerit eius opinionis; maximè cũ difficile factu sit efficaces, atq; rẽ istã apertè cõprobantes rationes adinuenire. Tandẽ.

Postremum argumentum nihil vrget; cum ita meritò vereri potuerit tunc temporis S. Thomas de eo sanguine, vti nunc à magnis viris in dubium vocatur; sit nec ne verus domini cruor, an magis prodigiosus ille, quem vti à S. Magdalena collectum aliqui recipiunt, & venerantur.

Porrò nullam fidem mereri ea responsa, quibus Syluester maximè vult esse satisfactum adductis ab Angelico doctore testimonijs, non est cur moneam, cum eis solummodo vtatur Syluester ad solutionem earum rerũ, & difficultatum, quæ vti à nobis non semel explosæ sunt, ita pariter pluribus S. Thomę alumnis commentitię, atq; fabulosæ videntur, quemadmodum extorta nimis, nimisq; violenta ea responsio est, qua illud S. Thomæ dictum. *Vel alias etiam ex corpore Christi*, Syluester interpretatur. Quis enim aliter pro *alias* vel leuiter in grammaticæ principijs instructus propriè vsurpauit vnquã? aut certè quis animum suum credere inducet, *alias* accipiẽdum esse pro alio modo, ita vt sensus illorum verborum. *Sanguis fluxit alias de corpore Christi*, sit iste, sanguis nutrimentalis alias idest alio modo fluxit de corpore Christi, quam effluxerit sãguis, qui fuit humanæ redẽptionis pretiũ; quasi vero diuersus, & varius fuerit exitus pretiosi sanguinis Xpi ab exitu sanguinis nutrimentalis, sed quid plura? cũ totus sanguis Christi vnum, & idẽ pretiũ fuerit redẽptionis nostræ, vt alias fusè cũ S. Thom. probauimus, quorsũ diutius immoramur ad refellẽdã Syluestri opinionem, quæ non minus voluntaria, quam falsa est?

DISPVTATIO DECIMA.

An sanguini Saluatoris iustis de causis humana redemptio præsertim tribuatur.

CAP. I.

Cur singulari prærogatiua in sacris litteris effuso Saluatoris sanguini humana redemptio tribuatur.

HVmanæ redemptionis meritum conijciendum nō esse in solū Saluatoris sanguinē, sed etiam in alia tormenta, mortemq; ipsam vereri nemo potest, cum id tàm explicatè scriptura tradat, vt sine hæresis flagitio illud in controuersiam vocari non possit, omnibus enim in vniuersum Christi doloribus, & plagis comparatam esse salutem humanam c.53. clarè dixit Isaias.

Et de morte Christi non vno in loco idem docuit Paulus 2.Cor.5., vbi *si vnus* inquit *pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*; & ad Tit.2. *Qui dedit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos.* Ad Rom.4. *semel pro peccatis nostris mortuus est*, & ad Galatas 3. *tradidit semet ipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis.*

At cur comparatam humani generis redemptionem Saluatoris sanguini præsertim acceptam referant diuinæ litteræ communis fidelium vox, vsitatissimaq; loquendi consuetudo, haud clarè patet.

Causa Bo... reticis sen... sio.

Socinus, & Smalcius huiusce rei causam inquirentes respōdent nos ideò dici Saluatoris sanguine redemptos, quia sanguis Christi fuit causa potentiæ diuinæ in Christo, qua nos redemit hoc est á morte æterna liberauit, & vitam æternam, idest immortalitatem donauit. At quænam

nam ex quatuor generibus causarum sanguis Christi diuinæ potentiæ causa fuit;num materialis?at nullius materiæ dispositionibus,& concursu diuina vis eget ad operandum? num efficiens? at tam efficaces esse rei creatæ vires quis vel demens credet? num formalis? certè cum formalem causam indissolubili vinculo formalis effectus concomitetur,vtiq; Deus nullius peccati maculam absq; Sanguine Saluatoris necdum progenito sanguine eiusdẽ delere potuisset,quod est absurdissimum; num tandem finalis? at sanguinis Christi gratia diuinam potestatem factam esse blasphęmum est?

Quòd si dicant,sanguinem Christi ideò potentiæ diuinæ fuisse causam,quia non nisi interueniente sanguinis Christi effusione, ea potestas, qua Christus peccatorum destructionem moliebatur, ei concedenda erat; iam non vident sanguinem Christi appellandum esse hac ratione non diuinæ potestatis causam, sed conditionem sine qua non, peccata nobis à Deo non fuissent condonata. Sed quid si antè quamlibet sanguinis Christi effusionem Saluator perfectam peccatorum nostrorum remissionem à Deo impetrarat? Postremo sanguinem Christi ex se meritoriam peccatorum nostrorum causam fuisse sacrarũ litterarum,ac Patrum omnium testatur auctoritas; & nihilominus cum Socino suo Smalcius omnem adimit Saluatoris sanguini vim remissionis peccarorum effectricem.Sed non hic est perfidiæ Socini,& Smalcij finis;nam affirmant rursus sanguinem Christi ideò pretiosum appellari, *non quòd multum ex se valeat, ad promerendam peccatorum veniam, & compensandam Deo iniuriam propter peccata illatam, sed quod æterni fœderis sanguis sit.* Verùm vt æterni fœderis sanguinem esse iuré concedunt,sic ineptũ

Hæreticorũ secunda ratio.

esse

esse sanguinem Christi ad impetrandam peccatorũ condonationem perabsurdé,& impiè asserunt, cum infiniti cum fuisse valoris ex superioribus constet.

Tertia ratio.

Adijciũt tertiò,idcircò attribui Saluatoris sanguini vim satisfactoriam pro peccatis, quia Christus sui sanguinis effusione factus est Summus Pontifex, & potestatẽ obtinuit,qua peccata nobis remittere posset; at plena blasphemiarum, & hæresum referta est isthæc Socini, & Smalcij iterata responsio; quandoquidem Christum dominum ab initio suæ conceptionis verum, summumq; Pontificem fuisse omnes ad vnũ Græci, & Latini Patres docent,communis Ecclesiæ Catholicæ sensus testatur, ac inspiratæ diuinitus scripturæ tradunt. Quanta autem falsitate scateat illud,quod Socinus,& Smalcius dicunt, Christum vim peccata remittẽdi acquisiuisse ob sui sanguinis effusionem,ostendunt ipsa opera Saluatoris, qui superstes adhuc hominibus, ac Magdalenæ peccatrici scelera condonauit; qua de re audiant hæretici scripturę testimonia; siquidem Matthęi nono dicitur. *Videns Iesus fidem illorum dixit Paralitico. Confide fili remittuntur tibi peccata tua*;& paulò post, *vt autem sciatis*,inquit Christus, *quia filius hominis habet potestatem in terra remittendi peccata tunc ait &c.* Idem tradit D. Lucas c. 5. illis verbis. *Quorum fidem, vt vidit, dixit homo remittuntur tibi peccata tua*,& cap. 7. eiusdem historiæ. *Propter quod dico tibi remittũtur ei peccata multa,quoniam dilexit multum*, & mox, *dixit autem ad illam remittuntur tibi peccata*.

Antequam mereretur Iesus nonnullis peccata condonauit.

Vltima ratio.

Postremo loco addit Smalcius huius rei, de qua quærimus, aliam afferri posse rationem,quia videlicet sanguine Christi efficitur,vt à peccatis cessemus,& à pœnis peccatorum à Deo iustè infligendis liberemur. Quod sanè

verissimum est, si tamen alio saniori sensu eo, quem verū putat Smalcius, sententia ista intelligatur; nempe si fateamur Christum sanguinis sui effusione non impetrasse solúm à Deo remissionem peccatorū, quod impiè Smalcius non admittit, verúm etiam nobis obtinuisse in iustis operibus perseuerantiam bonorum, & absolutam pœnarum condonationem non solum per modum incitantis ad peccata vitanda, sed etiam per modum nobis abundè suppeditantis efficacissima remedia in subsidium, ne peccemus.

CAP. II.

Propositæ quæstionis iustiores causæ.

Sed omittamus temerarios in sanguinem Christi conatus hæreticorum infringere, & ad inquirendas motæ difficultatis catholicas rationes pergamus; Et licet difficilè factu sit attingere aliquam efficacem causam, & omninò rem nostram peruincētem; aliquas tamē probabiles assignare possumus; cur sanguini Saluatoris, humana redēptio principaliori quadā ratione attribuat.

Prima ratio. Et in primis, ratio fuit, vt hac ipsa sacræ scripturę loquendi formula, gentibus, ac Iudæis maximè ostenderetur, non solúm veteris testamenti legem fuisse nouę legis gratiæ, & Iesu Christi figuram, sed etiam omnia eiusdem legis mandata, legalesq; ceręmonias in Christo verè adimpletas fuisse. Is enim vnico sanguinis sui sacrificio, quod in lege Mosaica sub varijs tegumētis variarum effusionum sanguinis præfigurabatur, excellentissimè compleuit. Etenim sacras scripturas peruoluenti notum est, varia quidem Mosaicę legis sacrificia fuisse, sed in varietate, atq; multitudine sacrificiorum vnum duntaxat

com-

communem,& generalem præpotentis Dei finem latitasse,remissionem videlicet, ac condonationem peccatorum atqui hæc neq; in morte, neq; in carne, sed in solo mortui animalis sanguine fiebat;veluti præcepit Israelitis Leuit. 1.2.7.8.15.17. cæterisq; fermè omnibus;ex quibus eodem Sancti spiritus illustratu factũ est, vt humana redemptio,quæ in peccatorum remissione consistit, comparata dicatur sanguine Saluatoris, qui agnus typicus æterna Dei prædestinatione erat,cuius sanguine peccatorum sordes purgandæ erant, veluti expressius,ac distinctius super hac eadem à nobis assignata causa differit B. Cyrillus Alexandrinus, cuius lib. 5. in Genesim hæc sunt verba. *Num ouis sanguinem Sacerdotem sanctificare inquient, aut vitulæ cinerem idcircò hominem excellere, quòd cũ aspergeretur coinquinatorum maculam posset purgare? Sed quis adeò insanus est, vt hæc ita se habere fateatur? Ergo quam mentẽ hæc habeant, ipse pro viribus explicabo. Hæc notæ, imaginesq́, profectò sunt, &, vt ita dixerim, præsagium quoddam sanctificationis, quam Christus hominibus largiturus erat*, videlicet sanguinis sui effusione. Sic Cyrillus, qui q. 3. causam inquirés,cur morticina tangentes sanguine mundarentur, hæc in idem argumentum addidit. *Hæc quoq; sunt mystica, & symbolica; corpus quidem mortuum est symbolum mortui peccati fœtidi, & putridi. Fœtuerunt enim inquit, & putruerunt cicatrices meæ. Quod qui tangit est omnino immũdus. Sanguis autem hostiæ est symbolum domini sanguinis, qui eos, qui fide vngantur, emundat ab omni peccato.*

Breuit. c.1.

Finem vet fu.

Collisflanea aduersus Iudæos.

Quid? ex eadem radice non modò antiquæ legis veritati prodidit Deus verùm etiam omnes ante Christi aduentum Iudæis factas promissiones de remissione peccatorum adimpleuit; nam quid aliud aspersione per sangui

Secunda ratio.

 nem

nē vitulæ Ruffæ; quid sanguine fœderis, Exodi 23., quid aspersione in sanguine holocausti, & pacificorum Leu. 13. 16. & alibi; quid emundatione leprosi, Leuit. 14. quę brutorum, & volatilium sanguine peragi solebat, ostendebatur? quam Saluatoris nostri sanguine delenda fuisse totius mortalitatis peccata, ac reparandas esse generis humani ruinas. Cuius rei illustrissimum ēt symbolū habemus, Exodi 12. in sanguine agni anniculi expressum, qui ab internecione angelica immunis fuit Dei populus cum cuncta Ægypti primogenita noctu Deus per Angelum interfecit. At cum Deus Israelitarum gētē, domos, ac familias absq; agni delinitione in vtroq; poste domus facta recte nosceret, posset q; nullo penitus negotio incolumes à futura Aegyptiorum occisione Iudæos seruare, cur tamen adhibito nō nisi in signum agni sanguine pepercit Iudæis? nisi quia iam tum certa quædam valoris, ac virtutis sanguinis Christi prælucere nobis voluit insignia, quibus nosceret mortalitas futurum fuisse Saluatoris sanguinem vnicum præsidium, cuius nota, ac signo intincta vniuersa Hebræorum gens, hoc est tota in Saluatorem credentium multitudo à Satanico incursu æternaq; morte liberanda erat. Præterea, vt sanguis Xp̄i hanc sibi prę cæteris dignitatem, & excellentiam redemptionis nostræ deposceret, diuinum illud decretum effecit, quo statuit ne humanum genus redimeretur, nisi persoluta prius esset à Christo in nostræ captiuitatis pretiū sui sanguinis substantia; ad quod respiciens Paulus dixit omnia pænè secundum legem in sanguine mundari, & sine sanguinis effusione non fieri remissionē peccatorū. Amplius ab eo Christi supplicio in nos diuina munera deriuasse asserendum est, à quo crudelius cruciabatur Saluatoris

Cur Deus postes Iudæorum sanguine agni præceperat consignari.

Tertia ratio.

Ad Hebr. 9.

Quarta ratio.

natoris naturā; atqui repetita toties sanguinis effusione mirum in modum dolores Christi augebantur. Immo cū omnes Saluatoris cruciatus, plagas, afflictiones sola sanguinis effusio compleuerit, ac terminauerit, propterea ei merito absoluta filiorum fœlicitas tribuenda est. Sed nec illud vacat mysterio. Quamquam Deus nobis misericordiam suam Christo deprecante, ac patiente tribueret, speciali tamen', ac maiori quadam misericordia remittendi peccata mouebatur Deus erogata sanguinis Christi in iustum pretium substantia, vt à simili colligere licet ex legis Mosaicę ritibus, ac cęremonijs, in quibus tametsi animalium mors non nihil remissioni peccatorum suffragaretur, tamen non vi mortis, sed sola sanguinis bruti effusione peccatorū veniam elargiri dicebatur Deus. Postea familiaris scripturæ sacræ phrasis est, vt sanguini tribuatur munus in facinorosos homines grauem Dei offensionem concitandi, ac nefarium scelus vlciscendi iuxta quem morem Deus ipse Caim fratris sui interfectorem alloquens, dixit. *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra*, at quid aliud clamabat, quā vltionem, & vindictam de Caimo ob scelus effusi sanguinis sumendam? Quid nec prophetę hac phrasi vsi nō sunt. Isaias cap. 33. sanguinem clara voce loquentē facit sic scribens. *Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem*. Ezechiel vltorem, & persecutorem sanguinem appellat, dum cap. 35. inquit, *quoniam sanguini tradam te, & sanguis te persequetur, & cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te*. In eundem sensum accipienda sunt illa Oseæ verba. *Et sanguis eius super eum veniet*. Verum ille illustrior, 2. Machabæorum locus est cap. 8. *Et inuocabant Dominum*, inquit Iudas, *vt misereretur etiam exterminio Ci*

Quinta ratio.

Sexta ratio.

Sanguinis proprium munus est vindictam clamare.

Isaias cap. 33.

Ezechiel 35.

Oseae c. 12.

Machabæorum 2.

uitatis, quæ esset illico complananda, & vocem sanguinis ad se clamantis audiret. At sicuti sanguis martyrum, & eorum, qui iniusta morte occubuerunt à Deo vindictam petere non intermittit. Sicè regione sanguis Christi ob peccatores libenter effusus diuinam misericordiam, absolutámq; generis humani reparationem perpetua voce deposcens obtinuit, veluti clarè indicat Apostolus ad Hebræos cap. 12 *Vbi accessistis,* inquit, *ad testamenti noui Mediatorem Iesum, & sanguinis aspersionem melius loquentem, quā Abel;* rectè igitur redemptio nostra accensetur Saluatoris sanguini, qui non vindictam, vt sanguis Abel, sed gratiam, miserationem, Dei fauorem, cęlestiaq; munera nobis virtute sua impetrauit.

Hebræos c. 12.

CAP. III.

Noua, & peculiaris ratio rursus adducitur.

Diuersa et principalior ratio.

VErùm non prętermittam in pręsens nouam, & principaliorem rationem rursus assignare, cur meritum passionis Christi maximè ad sanguinē reducatur. Quo igitur apertius pateant, quę dicere volumus; sciendum est sępissimè in sacra scriptura, nomine, siuè vocabulo sanguinis non puram, ac simplicem nobilissimi humoris substantiam, sed potius vitam humanam significari; quo in sensu Iosue 20. ille dicitur vltor sanguinis, qui ab interfectore illatę alteri mortis pœnas petit. *Cumq; vltor sanguinis,* (verba sunt sacri textus) *eū fuerit persecutus non tradent, quia ignorans percussit proximū eius,* & 1. Regum 19. Ionathas non esse innocentem Dauid interficiendum Patri ostendens simili loquendi formula vtitur. *Quare ergo peccas in sanguine innoxio interficiēs Dauid, qui est sine culpa.* Hucq; respiciunt illa 3. Regum verba.

Iosue 20.

1 Reg. 19.

Cap. 2.

verba. *Amouebis sanguinem innoxium*, & 2. Paralipom. 24. *Insurrexerunt contra eum serui in ultionem sanguinis*; sed & psaltes non absimilem loquendi rationem adhibet passim, dum interfectores hominum, viros sanguinum appellat dicens. *Libera me de sanguinibus*, Psal. 50. *De viris sanguinum salua me*. Psal. 18. *Viri sanguinum, & dolosi*, Ps. 54 *Effuderunt sanguinem innocentem condemnabunt*, Ps. 93. Horum etiam simillima leguntur nō vno in loco apud prouerbia Salomonis primo, & 6. capite. Sed non veteri testamento solùm sed nouo etiam perfamiliaris est ista locutionis formula, quemadmodum patet Matthæi 23. *Vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum, et altare*; in quibus sacræ paginæ verbis, vox sanguis, loco iniustæ mortis prophetarum ponitur; in qua loquendi consuetudine insistentes Iudæi summo animi ardore mortem Saluatoris expetentes Pilato Præsidi dixerunt. *Sanguis eius super nos, & super filios nostros*. Similis preterea, & germanus sensus est illorum verborum D. Pauli ad Colossenses 1. *pacificans per sanguinem Crucis eius*: hoc est per mortē Xpi sanguine expletā in ligno Crucis. Et Apocalypsis c. 16. *Sanguinem Sanctorum, & prophetarum effuderunt*; idest Sanctos, & prophetas morte affecerunt, & rursus *vindica sanguinem seruorum tuorum, qui effusus est*; nempe mortē iniustè seruis Dei illatam. Non est prætereà, vt alias monui, ignorandum, hoc eodem sensu carnis, & sanguinis vocibus hominem non raro intelligere consueuisse diuinam scripturā iuxta illud *caro, et sanguis non reuelauit tibi*, & similia passim.

2. Paralip. 24. | Psaltes. | Matth. 23 | Matthæi 27. | Ad Col. 1. | Apocal. 16.

Quare, vt ad rem nostram reuertamur, in explicatam

hactenus.

hactenus sacræ scripturæ loquendi consuetudinem interpretari possumus eas omnes locutiones, quibus sacra scriptura conijcit humanæ redemptionis meritum in sanguinem Christi, velut disertis verbis Nicolaus de Lyra adnotauit in illud Hebræorum 9. *Quanto magis sanguis Christi.* Sic scribens. *Non est intelligendum, quod solus sanguis Christi fuerit pro nobis oblatus, immo tota eius humanitas, & hoc patet ex auctoritate inducta, in qua dicitur obtulit semetipsum.* Ex quibus liquidò cognoscitur pretiũ nostræ redemptionis fuisse Christi naturam, seu Christum totũ, iuxta illud, *Se nascens dedit socium, conuescens in edulium, se moriens in pretium.* Hinc earum sacræ scripturæ locutionũ, quibus nos esse sanguine Christi redemptos dicitur, talis sententia esse potest. Christus, sanguine hoc est vita, morteq; sua vniuersam hominum multitudinem è potestate Dæmonis eripuit.

Lyranus in illud Hebræorum 9. quanto magis sanguis Christi.

Sed cur in sanguinis effusione magis, quã in alio Xp̃i domini supplicio datam esse pro nobis Saluatoris vitam sacra scriptura significare voluit? Nimirum sic postulante natura sanguinis id factum est, nam cum vitæ thesaurus, vt medici tradunt, sanguis sit, rectè pro vita potuit vsurpari. Secundo fluxus sanguinis Christi insigne, ac maximum fuit diuinæ charitatis argumentum maiorẽ autẽ nemo charitatem habet, quam, vt quis ponat animam pro amicis suis. Tertio in calido, & humido Saluatoris vita sita erat, vti non semel de sanguine cæterorum hominũ loquens dixit Aristoteles, atqui solus Christi sanguis inter cæteras corporis sui partes huiusmodi erat. Quarto sine alimento consistere Saluatoris vita non poterat, vltimum verò alimentum sanguis est. Quinto singulari quadam ratione vitali spiritu Christi vita fouebatur, hũc enim

Cur vita hominis in sanguine esse dicatur.

Prima causa.

Secunda causa.

Tertia causa.

Ioan. 15.

Quarta causa.

Quinta causa.

enim ſenſum vitalis ſpiritus etymologia in humanas aures ingerit; atqui ſpiritus vitalis ſi minus ſanguis eſt ſecũdum ſubſtantiam, ad naturam ſine dubio tenuioris, purioris, feruidiorisq; ſanguinis proximè accedit. Poſtremo dignos nos effecerat æterna morte peccatum, ergo ad iuſtam compenſationem debiti exigebatur, vt tribueretur vita peccatoris in diuinum obſequium, Chriſtus autem pro nobis Deo ſatisfaciens obtulit vitam propriam, at quia hæc in ſanguine conſtituta erat, vt Leuitici 17. de cęteris hominum vitis dicitur, idcirco ritè ſanata eſſe humani generis vulnera ſanguinis Chriſti medicamenro ſacrę litterę prodiderunt.

Sexta cauſa.

DISPVTATIO VLTIMA.

An ſanguis ex latere Saluatoris erumpens humanę redemptionis opus fuerit.

CAP. I.

Toſtati, & aliorum opinio.

TOſtatus in Geneſim q. 352. c. 13. præſentem difficultatem enucleans ſic quæſtioni reſpondet. *Quod autem in Chriſto fuit poſt mortem, non facit aliquid ad redemptionem noſtram effectiuè, eo quod ibi non eſt aliqua actio meritoria, ſed ſolum ad ſignificationem, ſicut & corpus domini ſepeliri non confert effectiuè aut promeritoriè ad redemptionem noſtram, & ita ſanguis, qui fluxit de mortuo nõ redemit nos, ſed ſanguis, qui de viuo, ſed quod de mortuo fluxit redemptionem, & ablutionem ſignificat, ſed ipſam non facit.* Sic Toſtatus, qui in eiuſdem quæſtionis expla-

Opinio Toſtati.

explanationem parad.2. c.33. similia tractauit docens nullius plane meriti fuisse aquæ, & sanguinis fluxionem è latere exanimati Saluatoris emanantem, quamuis obtenti meriti, ac adeptæ remissionis peccatorum, & cælestis gratiæ manifesta signa aquam, & sanguinem lateris extitisse concedat. Huic Tostati sententię adhæsisse Gabrielem Vasquez, ea quę scripta reliquit 3.p.q.19.a.4.disp.76.c.2. non obscuré demonstrant; inibi enim omnia Sanctorum Patrum testimonia, quæ ex proscisso latere Christi Sacramenta profluxisse docent, interpretans non de veris septem Ecclesiasticis Sacramentis, sed de diuinis mysterijs, ac signis arbitratur in sanguinis, & aquę liquoribus nullum salutis nostrę meritum, sed certa duntaxat consumatę redéptionis mysteria, & signa apparuisse.

Vasquez.

Opinionis suę confirmationem ex ijs Sanctorũ Patrũ auctoritatibus colligit, in quibus Sacramenta pro mysterijs, siuè signis sacris Sancti Patres vsurpant, veluti Cyprianum, seu potius incertũ auctorem apud Cyprianũ fecisse arbitratur dum inquit. *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam prosiliens, & de eodem origine aqua, & sanguis emanant ad complementum, perfectionemq; totius iustitiæ Sacramenta in perpetuum duratura;* in qua auctoritate putat Vasquez ideo aquam, & sanguinem dici Sacramenta, quia rem in perpetuum duraturam significăt. Prętereà opinioni suę robur addit ex Ruffino apud eundẽ Cyprianum in symbolum in illis verbis. *Crucifixus &c.* Ex Augustini lib.2. de symbolo ad Cathecumenos ca.6. Ex Beda in illud Ioannis c.19. *Vnus militum.* Ex Epiphanio libro aduersus heręses hęresi 78. sic scribente. *Apertum est ipsi latus, & mysteria sanguinis, & aquæ pretia redẽptionis*

S. Cyprian. Lib. de passione, & resurrectione Christi.

ptionis facta sint. Et tandem ex Gregorio Nysseno libro, qui inscribitur. *Testimonia contra Iudæos*, cap. penultimo, vbi de duobus hisce fontibus verba faciens. *Atq; hinc*, inquit, *mysteria sumũt initium*, in quibus testimonijs sicut in pluribus alijs ab eodem Vasquez recensitis Sacramẽta idem, ac signa sacra, & mysteria significant.

Nyssenus

Verùm non modò Sanctorum Patrũ auctoritatibus, sed momẽtis etiam rationum constat, sanguine, & aqua lateris non esse comparatã humani generis redemptionem; etenim persuasum lectori esse debet, nihil humanæ redemptionis officio fungi posse, quod meriti capax nõ sit, ad meriti autem naturam attinet status viatoris, in quo cũ non esset Christus, cum lancea transfoderetur, propterea aliquid mereri nobis tunc haud potuit; huc .n. spectat quod idem Saluator dixit. *Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est, venit nox quando nemo potest operari*, vbi vocabulo diei, humanæ vitæ, noctis verò tempus mortis haud dubiè intelligens, docuit neq; sibi, neq; cæteris hominibus lumine cassis aliquam superesse merendi facultatẽ. Deinde Saluator liberis voluntatis suę actibus humanam salutem operabatur; at corpus Xp̃i mortuũ nullius operationis particeps esse potuit. Quid? ad hanc eãdem opinionem firmandã vti possumus testimonio Apostoli, qui ad Hebræos c. 10. manifestè statuit, vnicam corporis, & sanguinis Christi oblationem in ligno Crucis per mortẽ consummatã perfectam, absolutãq; humanæ redemptionis causam fuisse, ergo non est cur ei mortuo merita tribuamus. Adsunt postremo pręsenti sententiæ Theologi oẽs, quibus certum, ac exploratum semper fuit nullum meriti locum ijs relinqui, qui ex hac mortali vita abière.

Ioan. c. 9.

Ad Hebr. 10.

Yyyyy CAP.

CAP. II.

Secunda opinio.

HOnophrius Menascal esse verius dicto arbitratur, vulnus Saluatoris lateri inflictum, ipsasq; sanguinis, & aquæ fluxiones nõ nihil meriti cõtulisse ad absolutã humani generis redemptionem; quod probat varijs auctoritatibus sacræ scripturæ, SS. Patrum, Doctorum Scholasticorũ, ac sacri eloquij interpretum, atq; postremo et varijs S. Matris Ecclesiæ himnis, & canticis, quemadmodũ p se cognoscere lector poterit ex ijs, quæ in apologetica disputatione à c. 6. vsq; ad 25. nimis fortassis copiosè adducit. Ex quibus omnibus nos certa dũtaxat SS. Patrum testimonia sceligemus, quæ præsentem eius opinionem clarius, ac fortius iuuant. Et in primis quidem S. Ambrosius transit in hãc sententiã, q̃ vulnus lateris humanæ redemptionis opus fuisse docet. Sic .n. scribit. *In sanguine vuæ lauit anatoladium suum, hoc est in passione corporis sui diluit gentes suo sanguine*; & mox, *non ergo Christus sanguine proprio sua peccata, quæ non erant, sed nostra, quæ fecimus, delicta mundauit. Et bene vuam dixit, quia sicut vua pendet in ligno. Ipse est vitis, ipse vua, vitis ligno adhærens, vua, quia militis lancea apertum latus emisit aquam, et sanguinem. Sic enim dixit Ioannes, quia exiuit de ea aqua, & sanguis, aqua, ad lauacrum, sanguis ad pretium, aqua nos abluit, sanguis redemit.* ergo si sanguine lateris redempti sumus, sanguis ille dubio procul fuit egregium reparationis nostrę opus. Eandem sententiam tũm alibi, tũm tracta. 120. in Ioannem secutus est Augustinus, vbi inquit. *Ille sanguis in remissionem fusus est peccatorum; aqua illa salutare temperat poculum; hæc, & lauacrum præstat, & poculũ.* & paulò post, *Quid isto sanguine mũdius? Quid vulnere isto sau-*

S. Ambros. Lib. de benedictionibus Patriarcharum. cap. 4.

S. August.

ſaubrius? ſic ille. At ſi lateris Chriſti vulnus ſalubre fuit, ſiq; Eccleſiæ Sacramenta ex dominica plaga fluxêre, ſane demerito huius vulneris nullus vereri poterit, cũ virtus Sacramentorum ſolis Chriſti meritis nitatur. Sed placet hic adſcribere ſimilem hac de re D. Athanaſij ſententiã, quã non abſimilibus verbis tractat in Euangeliũ de Paſſione, & cruce Dñi. *Perſuaſit enim,* (inquit Athanaſius de Dæmonio loquens) *Iudæis, vt ad cædem, mactationemq; eũ depoſcerent, cæterum id euenit, quod minimè expectauit; mactatus eſt enim non alibi, quã in latere ad coſtas, ex quo effluxit ſanguis, & aqua, vt quoniam prius per mulierem è coſta formatam profluxerat deceptio; ita nunc per coſtam ſecundi Adæ redemptio, & emundatio prioris Adæ dimanaret, & per ſanguinem redemptio, per aquam verò emundatio obtingeret.* Hactenus ex Athanaſio, qui diſertis verbis non modo ſanguini, & aquæ, ſed ipſi etiam lateris vulneri redemptionis meritum accenſet; hanc enim ſententiam omnino reddit oppoſitio illa mulieris ex latere Adami efformatæ, & vulneris, aquæ, & ſanguinis ex aperto latere Xpi dimanantis; quare igitur ſicut non ſecundum ſignificationem tantùm, ſed ẽt re ipſa origo malorum, ac perditionis noſtræ prima omnium mater Eua fuit; ſic è regione non iuxta nudam ſignificationem duntaxat, ſed verè humana redemptio è latere Chriſti orta eſt; ſecus tota D. Athanaſij Similitudo labefactaretur. Ad hæc pręſentis opinionis adiumentum eſt locus ille D. Gregorij libro Antiphonarij, vbi de latere Saluatoris agens hunc in modum ſcribit. *Aperto ergo militis lancea latere crucifixi domini exiuit ſanguis, & aqua in redemptionem ſalutis noſtræ;* & paucis interpoſitis exclamans ſubdit. *O mirabile pretium, cuius pondere captiuitas redempta eſt mundi, tartarea confracta*

S. Athanaſius.

S. Gregor.

sunt claustra inferni, aperta est nobis ianua regni. Qua autem ratione salutis humanę meritũ, & pretium sanguinem, & aquam appellaret Gregorius, si ea nullum planè fuerunt humanæ redemptionis opus. Postremo, vt missis alijs pluribus SS. Patrum hac de re testimonijs, vltimũ lectori testimoniũ reddã; adduco S. Bernardum, cuius serm. 2. in octauam Paschę super illud Ioannis 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis.* hæc sunt verba. *Hic est enim, qui sanguinem propriũ dedit in redemptionẽ, aquam simul produxit de latere in ablutionem*; ergo iurè fatendum est in lateris aperitione meruisse Christum, cum indè profluens sanguis sordes peccatorum purgarit D. Bernardo teste.

S. Bernardus.

CAP. III.

De præsenti quæstione auctoris opinio.

EGO neq; Tostati, neq; Honophrij sententijs planè assentiens, subiectis tribus assertionibus meam hac de re sententiam explicabo.

Pima assertio. A Sanctis Patribus emanantes è latere Christi liquores nonnumquàm appellantur Sacramenta tantúm secundum significationem, quatenus videlicet aqua, & sanguis humanę redemptionis certa quędã signa fuerunt. Hanc assertionem, quam nos cum limitatione, & Tostatus, & Vasquez absolutè defensitarunt, satis clarè expressit S. August. 2. de symbolo ad Cathecumenos cap. 6. cum inquit. *Et statim manauit aqua, & sanguis, quæ sunt gemina Ecclesiæ Sacramenta, aqua in qua sponsa est purificata; sanguis ex quo inuenitur esse dotata*; at quis ignorat, aquam, & sanguinem lateris, quę ab Augustino Sacramenta Ecclesię dicuntur, re ipsa non fuisse Ecclesię Sacramenta

S. August.

menta

menta, ſed duo potius ſigna ſacra; alterum baptiſmi, qui aqua ſignificatur, alterum, Euchariſtiæ, & Martyrij, quę per ſanguinem perbellè exprimuntur. A quo ſenſu non longè abeſt Tertullianus libro de baptiſmo aduerſus Quintillã c. 16., vbi explicans quid per aquam, & ſanguinem ſignificetur, duo nobis baptiſmata monſtrari dixit his vocibus. *Eſt quidem etiam nobis ſecundum lauacrum, vnum, & ipſum ſanguinis ſc. licet; de quo dominus. Habeo inquit baptiſmo tingi, cum iam tinctus fuiſſet: Venerat enim per aquam, & ſanguinem ſicut Ioannes ſcripſit, vt aqua tingeretur, ſanguine glorificaretur. Proindè vt nos faceret aqua vocatos ſanguine electos, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſsi lateris emiſit. Quia qui in ſanguinem eius crederent, aqua lauarentur, & qui aqua lauiſſent etiam ſanguinem potarent*; in qua Tertulliani auctoritate vides lector, duobus illis fontibus duplicis baptiſmi ſymbolum, ſiue baptiſmi, ſanctæq; ſynaxis myſteria nobis obijci. Subindè afferri poteſt quod in hanc ſententiam prodidit Damaſc. lib. 4. fidei orthodoxæ c. 10.; quo loci de paſſione Chriſti, ac vulnere lateris ediſſerens, aquam, & ſanguinem lateris non Sacramenta ſeu opera redemptionis humanę, ſed Sacramentorum Eccleſiæ myſteria, & ſigna duntaxat eſſe teſtatur his verbis. *Idcirco pro ſua Indulgentia, & miſericordia ad ſeruos ſuos ſe ſe demittens, atq; inſtar noſtri affectus paſsione ſua nos à corruptione vindicauit. Ac nobis ex ſancto, & immaculato ſuo latere veniæ fontem emiſit, aquam nempè ad regenerationem, ac peccati, & corruptionis ablutionem, ſanguinem autem in potum ſempiternam vitam afferẽtem*; quorũ illud virtute baptiſmatis, hoc verò poteſtate, & excellẽtia ſanctæ Synaxis impetrare ſolemus. Idem perſuadent allata pro Toſtati, & Vaſquez opinione Sanctorum Cypriani,

Tertullianus.

S. Damaſcenus.

decurrentis opus meritoriũ fuit dũtaxat virtute prioris illius humanę Xp̃i voluntatis,qua vulnus lateri ſuo infligẽdum acceptauit,atq.obtulit in humanę reparationis pretiũ Etenim cũ pręcipua meriti radix in Xp̃o Dño, ſicut in cæteris hominibus humanæ volũtatis libertas eſſet,ei.n. meritorũ rõ maximè nititur excepta diuinæ benignitatis gratia) cumq.Seruatoris corpus per ea tempora,quib. lancea latus eius patuit,omni vitali ſpiritu, humanaque voluntate careret, dubio procul exceptæ in latus plagæ meritum in eam Christi voluntatem referẽdum eſt, qua ante obitum libero voluntatis actu cuſpidis ictum ſibi ab intellectiua facultate repræſentatum pati voluit.

At neq. hac ratione lateris Xp̃i vulnus meritoriũ iurè appellãdũ eſſe aies,propterea ꝙ ad meriti rõem omnino neceſſe ſit,vt & opus liberum,moraleq. exiſtat eo ipſo tẽporis articulo,quo perficitur,& inſuper originem trahat non ex qualibet volũtatis libertate,ſed ex ea ſolùm,quę in ipſo operis exercitio viget; quorum tamen neutrum in Saluatore lancea petito inueniri potuit, quippequi neq; vitæ,neq; libertatis,cum vulneraretur, tunc capax fuit. Præterea alicuius vulneris meritum in afflictatione, ac dolore,quo quis afficitur,ſitum eſt; nullum igitur vulneri Saluatoris meritum potuit cõuenire,cum omnis doloris,ac cruciatus expertem tunc fuiſſe dominum palam ſit. Verùm iſtud,quod aduerſus opinionem noſtram adducitur, haud concludit prorſus à vulnere Christi ſemouendum eſſe meritum,ſed demonſtrat nõ fuiſſe meritorium tunc; cum re ipſa inflictum eſt Saluatori vulnus,ꝙ damus nos etiam libenter, velut docuiſſe arbitramur Sanctos Patres, cum plagam lateris Christi opus humanę redemptionis fuiſſe pronunciarunt, id enim in priorem

Difficultas

Solutio difficultatis.

Chri-

Christi adhuc viuentis, ac vulnus acceptantis voluntaté conijciendum est, virtute cuius lanceæ ictus redemptioni nostræ mirũ in modum profuit. Enim verò si non absimilis voluntas ad demeritum, & peccatum sufficit, cur eadẽ ẽt sufficere non poterit ad meritum? (si tamen cætera, quę ad meriti naturam exiguntur, adsint; maxime cũ contraria moralia circa idem facilè contingere soleant) at mortiferæ culpæ reus is censendus est tunc cum præuidens se dormiturum eo tempore, quo persoluere diuinas preces tenetur, somno indulget, non persoluto diuinarum horarum penso, ob eam voluntatem, quę somnum ea tẽporis mora illicitum acceptauit, quãuis postea impotens onus suum adimplendi hora debita per somnum reddatur; ergo pari ratione tunc meruit Christus cum futurũ lateris sui vulnus agnoscens, illud pro nostra redẽptione liberè acceptauit. Ex quo primum argumentum dissol-uitur. Etsi Christus lateris dolorem formaliter non senserit; interpretatiuè tamẽ ex lateris plaga, quam animo pręsensit, molestiam hausit non mediocrem.

Ad secundum.

Cęterę argumentationes peruincunt, viatoris statum ad meritirationem pernecessarium esse, quod nos vltrò fatemur.

F I N I S.

Laus Deo, Deiparęq; Virgini, & S. Ambrosio.

MEDIOLANI,
Apud Io. Iacobum Comum, & Io. Angelum Nauam.